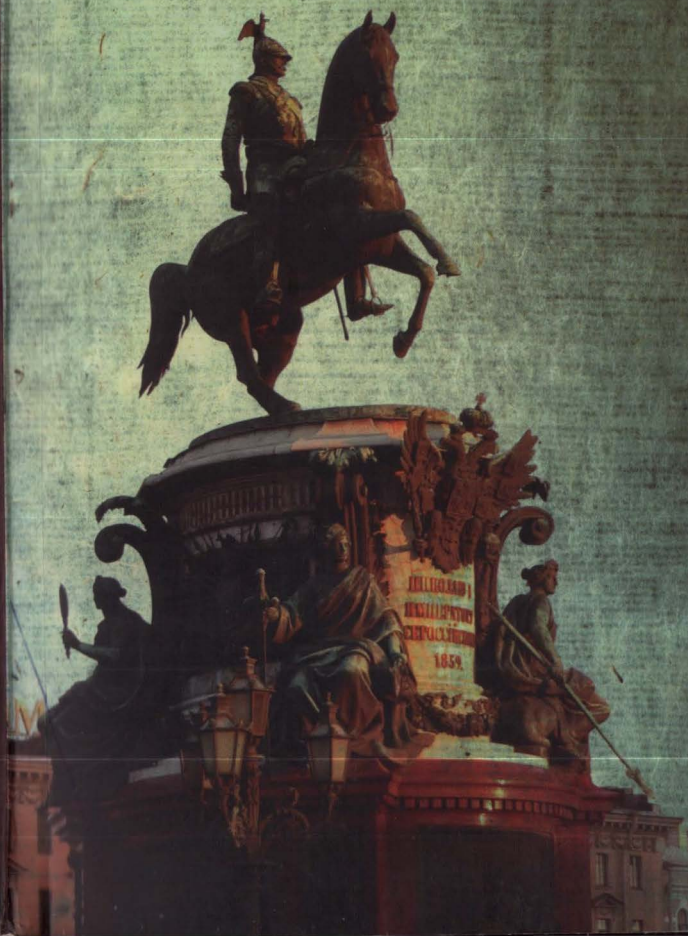

Andrey Belıy

Petersburg

Andrey Belıy Petersburg

ROMAN

ANDREY BELIY

(1880-1934, asıl adı Boris Nikolayeviç Bugayev.) Şair, roman yazan. Rus simgeciliğinin en önemli şairi ve kuramcısı olan Belıy, ilk olarak müzik ve dil arasında bir bileşim denemesi olan *Simfoniya* (1902) adlı eseriyle ünlendi. *Zoloto v Lazuri* (Gökyüzündeki Altın, 1904), *Pepel* (Küller, 1909), *Urna* (Kül Vazosu, 1909) adlı şiir kitaplarının ardından 1910 yılında ilk romanı *Serebriyanniy Golub*'u (Gümüş Güvercin) yazdı. İkinci romanı olan *Petersburg* (1913) anlatımındaki yenilikler ve zengin olay örgüsüyle büyük yankı uyandırdı. Nikolay Berdyayev'in "Rus kübizminin edebiyat alanındaki bir örneği" olarak nitelediği bu romanı, Vladimir Nabokov, dünya edebiyatının en önemli dört romanı arasında saymaktadır. Matematikten ezoterik bilimlere dek geniş bir ilgi alanına sahip olan Andrey Belıy, 1917 yılında devrimi coşkuyla karşılayan yazarlar arasında yer aldı. Diğer önemli eserleri arasında şunlar anılabilir: *Simvolizm* (Simgecilik, 1910), *Rudolf Şteyner i Göte v Mirovozzrenii Sovremennosti* (Çağdaş Dünya Görüşünde Rudolf Steiner ve Goethe, 1915), *Kotik Letayev* (1917), *Hristos Voskres* (Dirilen İsa, 1918) *Kreşçonıy kitayets* (Vaftiz Edilmiş Çinli, 1921), *Glossolaliya* (Glossolalia, 1922), *Moskva* (Moskova, 1926), *Maski* (Maskeler, 1932), *Masterstvo Gogolya* (Gogol'ün Ustalığı, 1934).

SABRİ GÜRSES

(1972, İstanbul.) 1989 yılında Akademi Kitabevi'nden Şiir Başarı Ödülü aldı. 1991 yılında Milliyet Sanat Aşk Öyküleri Yarışması'nda Başarı Ödülü aldı. İlk kitabı 1990 yılında yayınlanan *Gereksinimler, Elde Edemeyişler ve İlerlemeler* adlı şiir kitabıdır. 1992 yılında *Aksi Gibi Bugün de Çok Doluydum* adlı ilk romanını *Unutulmuş Ay Altında* adlı şiir kitabıyla birlikte yayımladı. *Duraksamadan Eline Alıyorsun Bu Kitabı* adlı romanını 1993 yılında yayımladı. 1995 yılında *Boşvermişlik, Nirvana* ve *Bu Kitap* adlı romanlarını içeren *Boşvermişler: Bir Bilimkurgu Üçlemesi* (Mitos Yayınevi) ve 1996 yılında *Sevişme* (Kabalcı Yayınevi) yayımlandı. 1999 yılında İÜ Rus Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. 1999 yılından beri İngilizce'den, 2000 yılından beri Rusça'dan kitap çevirisi yapıyor. Joseph Campbell, Jonathan Lethem, John Smolens, Dostoyevski, Mihayl Bahtin, Yuri Lotman, Andrey Belıy'den çevirileri bulunmaktadır.

ANDREY BELIY

Petersburg

Sekiz Bölümlü, Önsöz ve Sonsözlü Roman

Türkçesi: Sabri Gürses

§

Çağdaş Dünya Edebiyatı 77

Petersburg
Andrey Belıy

Kitabın Özgün Adı:
ПЕТЕРБУРГ
Роман в восьми главах с прологом и эпилогом

Kapak tasarım: Utku Lomlu
Rusçadan çeviren: Sabri Gürses
Mizanpaj: Bahar Kuru

© 2005; bu kitabın Türkçe yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Şubat 2006
2. Basım: Haziran 2009

ISBN: 975 - 289 - 283 - 3
Sertifika No: 10905

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Tel: (0212) 674 97 23
Fax: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI
Ticarethane Sokak No: 53 Cağaloğlu/İSTANBUL
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
Genel Dağıtım: Alfa, Tel: (212) 511 53 03 Faks: 0 212 519 33 00
e-posta: everest@alfakitap.com
www.evcrestyayinlari.com

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

İÇİNDEKİLER

Andrey Belıy, *Yevgeni Zamyatin* vii
Andrey Belıy ve Petersburg, *Türkân Olcay* xiii
Petersburg, *Sabri Gürses* xxiii

PETERSBURG

ÖNSÖZ 1

Muhterem bir şahsiyetin, onun zekice oyunlarının ve varoluşun geçiciliğinin söz konusu edildiği
BİRİNCİ BÖLÜM 5

Sonuçlara gebe bir görüşmenin anlatıldığı
İKİNCİ BÖLÜM 101

Nikolay Apollonoviç'in eski bir teşebbüsü yüzünden nasıl çürük tahtaya bastığının anlatıldığı
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 193

İçinde Anlatı Zincirinin Kırıldığı
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....257

Burnunun kıyısında siğil olan bir beyefendiciğin ve korkunç bir içeriği olan sardalya kutusunun anlatıldığı
BEŞİNCİ BÖLÜM.....371

Grimsi Bir Günün Olaylarının Anlatıldığı
ALTINCI BÖLÜM.....441

Küçük grimsi günün olayları sürüp gidiyor, ya da:
YEDİNCİ BÖLÜM.....569

Ve Sonuncu
SEKİZİNCİ BÖLÜM.....703

SONSÖZ.....759

ANDREY BELIY*
YEVGENİ ZAMYATİN

Masaya doğru eğilmiş, kıyısından dalga dalga ak saçların fışkırdığı, koyu renkli kadife bir şapkayla örtülmüş bir baş. Masada cilt cilt atom fiziği, olasılık kuramları kitapları açık duruyor... Kim bu? Matematik profesörü mü?

Ama bir gariplik var: matematikçinin konuşma yaptığı yer... Petersburg Sanat Evi. Hızlı, uçuşan el hareketleriyle, havada birtakım eğriler çiziyor. Şu eğrinin ünlülerin yükselip alçalma eğrisi olduğunu duyuyor, anlıyorsunuz, bu şiir kuramı üzerine harika bir söylev.

---

* Yevgeni İvanoviç Zamyatin'in (1884-1937) bu yazısı, 1955 yılında New York'ta yayımlanan anı kitabı *Litsa*'dan (Kişiler) alınmıştır.

Yeni bir bakış açısı: bu adam eline keski ve çekici almış, yarı karanlık bir tapınağın kubbesinin altındaki sahnede, küçük küçük harflerden bir yontu yapıyor. Bu tapınak Basel'deki ünlü Geteanum'dur, antroposofinin çok ünlü yandaşları bu tapınakta çalışmıştı.

Ve Geteanum'un sessizliğinin ardından, birden bir Berlin kafesinin delice gürültüsü, boruların gırtlağından, saksafonun içinden çığlıklar atarak caz cini fırlıyor. Antroposofi tapınağını inşa eden adam, kravatı gevşemiş bir halde, dudaklarında çarpık bir gülüşle – fokstrot dansı yapıyor...

Matematik, şiir, antroposofi, fokstrot – bunlar Rus yazarlarının en özgünlerinden biri olan Andrey Belıy'ın şaşırtıcı suretini oluşturan keskin köşelerden sadece birkaç tanesi. Belıy yeryüzü yolculuğunu kısa bir süre önce sonlandırdı: ocak ayının lacivert, karlı bir günü Moskova'da öldü.

Nasıl yaşadıysa öyle yazdı, acayip ve alışılmadık. Bu yüzden, sayısız kuramsal çalışması bir yana, romanları bile aşırı entelektüel elitlerin okuduğu şeyler olarak kaldı. Öncelikle "yazarların yazarıydı," icatlarından pek çok genç kuşak Rus romancısının yararlandığı bir icatçı, bir usta. Son zamanlarda çeşitli Avrupa dillerinde yayımlanmış olan sayısız çağdaş Rus edebiyatı antolojilerinin hepsinde Andrey Belıy yer almaktadır.

Ama burada yine onun insani ve edebi yaşamöyküsünde sıkça görülen paradokslardan biriyle karşı karşıyayız: başlı başına bir edebi ekol kuramcısı olan bu ustanın, kitapları çevrilmemiştir, sadece Rusça olarak hayat sürmektedirler. Sözgelimi, kesin konuşmak gerekirse, bu eserlerin Rusça yazılmış olduklarını söyleyip söyleyemeyeceğimizi bilemiyorum: Belıy'ın sözdizimi son derece alışılmadıktır, sözcük haznesi yeni sözcüklerle doludur. Kitaplarının dili Belıy'ın dilidir, tıpkı *Ulysses*'in dilinin İngilizce değil, Joyce'un dili olması gibi.

Ve bir paradoks daha. Bu tipik Rus yazar, Gogol ve Dostoyevski'nin doğrudan ardılı olan yazar, Rus edebiyatında saf

Fransız etkilerini yaygınlaştıranlardan biriydi: Belıy Rus simgecilik ekolünün kurucularından biri ve en ciddi kuramcısıydı. Rus entelijensiyasının dinsel arayışlarıyla sıkı sıkıya örtüşen bu edebi eğilimin bütün kendine özgülüğüne rağmen, Fransız simgeciliğiyle -Mallarmé, Baudelaire, Huysmans adlarıyla- olan ilişkisi tartışma götürmez. Bir tek bu bile Fransız okurunun, özellikle de edebiyat okurunun ilgisini Andrey Belıy'ın özgün figürüne çekmeye yeter.

Burada onun portresinin konturunu çizmek üzere kullanılan kesik, kesişen çizgileri, hep çeviklik, uçuş, ateşlilik izlenimi veren bu insanın kendi kişiliği dayatıyor. Gözleri daha akademik hatlara, tarih ve isimlere alışık olan gözler için, aşağıda bu kontura birkaç şey eklenmektedir.

Bu türden uyumsuz görünen, ama aslında aynı kökten öğeler -matematik ve müzik- Belıy'ın gençliğinde etkili oldu. Bunların ilki onun kanında vardı: ünlü bir Rus matematik profesörünün oğluydu ve babasının ders verdiği Moskova Üniversitesi'nde matematik okudu. Belki, eğer bir gün formüllerin estetiğini tümüyle yeni bir şekilde hissetmemiş olsaydı, Andrey Belıy de orada ders verirdi: matematik onun için tınılarla *seslendi* (kendisi böyle ifade etmektedir), müzikte cisimlendi. Ve anlaşılan, bu esin perisi onu sonunda alıp götürdü, eski matematikçi ve müzisyen Boris Bugayev'den (onun gerçek adı) şair Andrey Belıy doğdu. İlk şiir kitabıysa onu o zamanın öncü edebi çevrelerine soktu, Blok, Bryusov, Merejkovski'yle yakınlaştırdı.

Bunlar yirminci yüzyılın başında, 1905'e yakın yıllarda oldu; o sırada Rusya'nın devasa, tozlu gövdesi asırlardır alışık olduğu yörüngeden çıkıyordu, Rus toplumunun her katmanında yeninin arayışı başlamıştı. Belıy bu çağın çocuğuydu, huzursuz Rus doğasına sahip, elde ettiğinden hiç hoşnut olmayan Dostoyevski'ye özgü o kahramanlardan biriydi. Çok geçmeden moda şairlerden biri, hatta yeni edebi ekolün liderlerinden biri olmak ona yetmez oldu: en acı verici "asırlık" sorulara yanıtlar arama-

ya koyuldu. Bu yanıtları her yerde aradı: Petersburg "Din ve Felsefe Topluluğu"nun oturumlarında; sabahlara kadar tartışmalar yapılan dumanlı öğrenci odalarında; Rus mezhepçilerinin ibadethanelerinde ve sosyalistlerin gizli toplantılarında; çayhane ve meyhanelerde, hafifçe kafası tütsülü arabacıların üzerinde haç olan bir asa taşıyan bir Rus gezginiyle ilgili usul bir sohbet yürüttükleri yerlerde...

Bu alaca bulaca girdap daha şiirlerinin tutumlu dizelerine girmemişti ve Belıy romana geçti. En ünlü iki kitabı bu yıllarda yazıldı: *Gümüş Güvercin* ve *Petersburg*. İlk romanda okurun karşısına Hlıstov mezhebinin korkunç atmosferi çıkarılır, seçkin entelektüel, şair bu mezhebe Rus köyünün karanlık güçleriyle yaşadığı bir çatışmanın sonucunda düşmüştür. Daha sonra Belıy'ın kendisinin de yazdığı gibi, bu romanda, "Rasputin'in ilk halini gördüler" (Rasputin, bilindiği üzere, Hlıstov çevresinden çıkmıştı). İkinci romanda Çarlık Petersburg'u, Belıy tarafından, artık ölüme yazgılı olan, ama hâlâ ölüm öncesi, göz alıcı güzelliğe sahip bir şehir olarak gösterilir. Bu Petersburg'un yöneticilerinden biri olan senatör Ableuhov, öğrenci olan oğlunun da ilişkide olduğu devrimciler tarafından ölüme mahkûm edilmiştir: romanın olay örgüsü bu keskin çatışma üzerine kuruludur. Belıy'ın yazdığı en iyi kitap olan bu romanda, Petersburg Gogol ve Dostoyevski'den sonra ilk kez gerçek sanatçısını bulmuştur.

Devrim öncesi yıllarda (1912-1916) Belıy, Afrika ve Avrupa'da huzursuz yolculuklar yaptı. Antroposofların başı olan Steiner'le buluşmak Belıy için önemliydi. Ama onun için antroposofi başka birçok kimse için olduğu gibi, dingin bir liman değil, kozmik felsefenin ve yeni sanatsal deneylerin sonsuz uzamına açıldığı bir liman oldu. Bunların en ilginci, dünya edebiyatında antroposofi fikirlerini yansıtmak üzere yapılmış herhalde ilk sanatsal girişim olan *Kotik Letayev*'dir. Bu kitapta, bu yansının ekranı olarak çocuk ruhu, çocukta bilincin ilk kıvılcımlandığı dö-

nem; çocuğun doğum öncesine dair hayali hatıralar dünyasından, dört boyut dünyasından katı, ağır biçimde acı veren üç boyutlu dünyaya geçtiği dönem ele alınmıştır.

Maddecilik adlı yeni bir dine sahip olan devrim sonrası Rusya'da, antroposofiye yer yoktu ve 1921 yılında Belıy yeniden yurtdışına çıktı. Onun için "çöldeki baştan çıkmanın" zamanı gelmişti: sevdiği kadın onu Dr. Steiner'ın yakınında olabilmek için terk etti, şair Berlin'in taş çölünde tek başına kaldı. Antroposofi yücelerinden aşağılara düşmüştü – fokstrota, şaraba... Ama yenilmedi, ayağa kalkmak ve Rusya'ya dönerek yeniden yaşamaya başlamak için gücü vardı.

Başındaki, bir şapkayla örtülü saçlar artık ağarmıştı, ama onda yine aynı uçuş, yine aynı gençlik ateşi vardı. Belıy'ın "kısa bir süre için" beni ziyarete geldiği bir Petersburg akşamını hiç unutmuyorum: telaşı vardı, o akşam bir yerde konuşma yapması gerekiyordu. Ama işte konuşma, ona özellikle yakın olan konulardan birine geldi: kültürün krizi temasına. Gözleri ışıldadı, yere çömelip doğrularak insanlık tarihinin "paralel çağları," "spiral hareketi" kuramını sergiledi, hiç durmadan konuştu, tek bir dinleyici karşısında harika bir konuşma yaptı: diğerleri o akşam onu salonda boş yere beklediler, Belıy ancak saat gece yarısını vurduğunda onları hatırlayabildi.

Bu konuşma, son yıllarında hiç durmadan üzerinde çalıştığı, büyük tarih felsefesi yapıtının bir bölümüydü. Ömrünün sonuna yaklaştığını görmüşçesine, bu kitapta bütün huzursuz entelektüel arayışlarının bir toplamını yapmaya çalışıyordu. Bu çalışma, bildiğim kadarıyla, tamamlanmamış olarak kaldı.

Diğer son kitapları da bu tür bir sonuçlar toplamıydı: *İki Yüzyılın Sınırında* adlı anıları, *Moskova* ve *Maskeler* adlı romanları. Burada *Kotik Letayev* ve *Petersburg* eserlerinin dört boyutlu, fantastik dünyası yoktur artık; bu romanlar XX. yüzyıl başındaki geçiş döneminin Moskova entelijensiyasının yaşamından gerçek, kısmen özyaşamöyküsel malzemeye dayanır. Yazarın be-

nimsediği açıkça alaycı üslup, geçmişin alaşağı edilmesini isteyen çağın ruhuna uygundur. Ama Belıy'ın yorulmak bilmez biçimsel arayışları, bu kez her şeyden çok sözcük alanında, bu son romanlarda da sürmektedir: Belıy sonuna dek "Rus Joyce"u olarak kalmıştır.

1934

ANDREY BELIY VE *PETERSBURG*[1]

TÜRKÂN OLCAY*

2005 yılı ekim ayında doğumunun 125. yılı kutlanılan Andrey Belıy (Boris Nikolayeviç Bugayev, 1880–1934), Rus edebiyat biliminde "ikinci dalga" olarak adlandırılan ve aralarında A. Blok'un, V. İvanov'un, S. Solovyov'un ve Ellis'in yer aldığı genç kuşak simgecilerinin önde gelen isimlerindendir. 1902 yılının başlarında *İkinci, Dramatik* alt başlığıyla yayınlanan *Senfo-*

1 Aslında Rusça'da şehrin ismi "Peterburg" ya da "Sankt Peterburg"dur. Latin harfleri kullanan dillerde "Petersburg" ya da "St. Petersburg" kullanımı yaygındır, Türkçeye de bu harf sistemlerinden "Petersburg" olarak geçmiştir. Şehir, kurucusu Petro'nun değil, havarilerin başı olan Aziz Peter'in adını taşımaktadır.

* İstanbul Üniversitesi Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yard. Doç. Dr. *Rus Edebiyatında Doğalcı Okul* (2003), *İvan S. Turgenyev* (2005) adlı çalışmaları bulunmaktadır.

ni (*Simfoniya. 2-ya, Dramatiçeskaya*) adlı kitapçık Belıy gibi genç kuşak Rus simgecilerinin de edebiyat sahnesine ilk çıkışı oldu. Öylesine bir ün kazanmıştı ki, oğlunun takma bir adla yazarlık yaptığından habersiz olan anne Aleksandra D. Bugayeva kitabı okuyacak ve "Bu Andrey Belıy çok zeki bir adam olmalı..."[2] diyerek düşüncelerini oğluyla paylaşacaktı.

Senfoni, gerçekten de Rus edebiyatında o zamana dek benzeri görülmemiş bir olaydı. Yazılış biçimi bakımından ne tam bir düzyazı, ne de şiir olarak nitelendirilebilirdi. Bu metin, müzik yapıtlarını oluşturma kurallarına göre kaleme alınan özgün, lirik ve ahenkli bir edebiyat çalışmasıdır. Daha ilk yapıtında müzik, şiir ve düzyazı arasındaki sınırları yok eden Andrey Belıy, bir anda Rus edebiyat çevrelerinin gözdesi haline geldi. Edebiyata attığı bu ilk adımla öne çıkan sanatlar arasında özgün bir senteze ulaşma çabaları diğer üç "senfoni"de de göze çarpmaktadır: *Birinci, Destansı.* (*1-ya, Geroiçeskaya*) olarak da adlandırılan ilk yapıtı *Kuzey Senfonisi (Severnaya Simfoniya*, 1901), *Dönüş* (*Vozvrat*, 1902) ve *Tipiler Kadehi (Kubok meteley*, 1907).

1904 yılında yayınladığı ve *Düzyazı Biçiminde Lirik Kesitler (Liriçeskiye otrıvki v proze*) adlı bir bölümle zenginleştirdiği ilk şiir derlemesi *Gökyüzündeki Altın* (*Zoloto v lazuri*) ve edebiyat kuramı üzerine çalışmalarıyla Belıy, genç kuşak Rus simgecilerinin estetik dünya görüşünün başlıca geliştiricisi ve kuramcısı olmuştur. Bununla birlikte *Gökyüzündeki Altın* derlemesi Belıy'ın erken dönem yaratıcılığını özetleyen bir çalışma niteliğindedir; ritmi, bir açıdan, sanatçının coşkuyla karşılandığı 20. yüzyılın başındaki yaşamının ritmini yansıtır: başta egemen olan "gökyüzündeki altın"dan duyulan coşku yerini durgunluğa, daha sonra hüzne, derlemenin sonlarına doğru ise yalnızlığa bırakır.

---

2 V. S. Babayevski, *İstoriya russkoy literaturı XX veka. Kompendium; A. Belıy. V. İvanov, M. Voloşin*, Yazıki slavyanskoy kulturı, M., 2003, s. 58.

1905 yılı Andrey Belıy'ın yaratıcılığında yeni bir dönemin başlangıcı sayılmaktadır. Bunda 1905 devrimin yanı sıra özel yaşamında yaşadığı dramatik olaylar da etkili olmuştur. Belıy, sanatına çok değer verdiği Aleksandr Blok'un eşi Lyubov D. Mendeleyeva-Blok'a âşık olur. Yaşamını altüst edecek olan bu olay 1904 yılının yaz aylarında başlar. 1906 yılında bu aşk üçgeni, kişiler arasındaki ilişkilerin son derece gergin bir hal almasının ardından Lyubov Mendeleyeva-Blok'un Belıy'ı terk etmesiyle dağılır. Yaşananlar trajik tonlamanın ve "her şeyden duyulan hayal kırıklığı" temasının egemen olduğu *Ağıt* (*Panihida*) adlı poemle *Tipilerin Kupası (Kubok meteley)* adlı dördüncü senfoniye yansıyacaktır.

Yaratıcılığının bu yeni döneminde Rusya temasına yönelen Andrey Belıy, bir simgecinin kaleminden çıkması beklenmeyen şiirlerin yer aldığı *Küller* (*Pepel,* 1909) adlı derlemeyle edebiyat çevrelerinin ilgisini bir kez daha çeker. N. A. Nekrasov'a ithaf edilen bu derlemedeki şiirlerde Belıy, 19. yüzyıl Rus edebiyatının bu önde gelen şairinin özgün düşünceleri ve kısmen de poetikasından yola çıkarak trajik bir tonlamayla bezediği bir Rusya teması geliştirmiştir. Derlemenin en önemli öğeleri arasında Rus köyünde "ataerkil yaşam düzeninin yıkılıp yok olması" ve "kentlerde kapitalist kültürün" yaygınlık kazanması öğeleri gelir. İçindeki bölümlerin sıralanışı *(Rusya - Rossiya, Köy – Derevnya, Örümcek Ağı – Pautina, Kent – Gorod, Delilik - Bezumiye, Ümitler - Prosveti, Bahtsızlar - Goremıki)* Belıy'ın gerçeklerin sanatsal algılanışıyla imgeye, sözcüğün ritmine ve sessel anlamına olan ilgisini bir kez daha gözler önüne sermiştir.

Aynı dönemde sanatçı bir başka derlemeyi, *Kül Kabı*'nı *(Urna, 1909)* oluşturacak olan şiirleri kaleme aldı. Rus simgeci şair V. Bryusov'a ithaf edilen bu derlemeye elejik tonlama hâkimdir ve ayrıca Lyubov Mendeleyeva-Blok'la yaşanan dramatik ilişki üzerine bir günceyi anımsatan çok özel duygular yer alır.

Andrey Belıy'ın Rusya ve geleceği, dünya tarihi, doğu ile batı, nesiller arasındaki bağlar vb. konular üzerine yoğun düşünceleri kendisi için yeni bir edebiyat türü olan epik türe yönelmesine yol açtı. Bu yönelim, aynı zamanda simgeci çevrelerinde boy gösteren sorunlara da bir tepkiydi aslında. Öncü üslubuyla ilgi uyandıran *Gümüş Güvercin* (*Serebryanıy golub*, 1909) adlı roman bu düşüncelerin ürünüdür.

1910 yılında bir ressam olan Anna A. Turgenyeva'yla evlenen sanatçı, aynı yıl onunla birlikte Kuzey Afrika gezisine çıktı. Birkaç ay süren bu gezinin izlenimleri *Seyahat Notları*'nın (*Puteviye zapiski*, 1911) konusunu oluşturdu. Bu yapıt sanatçının bütün yapıtları arasında en aydın olanıdır.

Andrey Belıy'ın, Rusya konusunun bir devamı niteliğinde olan ve sanatının doruk noktası olarak tanımlanan *Petersburg* adlı romanını yazma düşüncesi de bu döneme rastlar. 1912'nin ilkbaharında eşiyle Avrupa'ya giden Belıy, Brüksel'de antroposofi öğretisinin yaratıcısı Dr. Rudolf Steiner'la tanışarak felsefi arayışlarının en büyük heyecanını yaşadı. Alman filozofun mistik öğretisiyle tanışması Belıy'ın yaşamında bir dönüm noktası oldu. Dünyayı özgün boyutlarla algılayan sanatçı, çok genç yaşta başlayan yoğun arayışlarının yanıtlarını bu öğretide bulduğuna inandı. Antroposofide "gizemli ve bilimsel kavrama arasında aranan ahenge ulaşmayı, manevi ideallerinin sistemli somutlaşmasını"[3] gören Belıy, bu öğretiyi benimseyerek düşüncelerini yaymak üzere pek çok şehir ve ülkeyi dolaşan Dr. Steiner'ı izledi. 1913 yılında kısa süreliğine Rusya'ya dönüp yeniden Steiner'a katılmak üzere yurtdışına giden Belıy bu filozofun Almanya, Fransa, Belçika, Avustırya, Çekoslovakya, İsviçre, Norveç ve İsveç'te gerçekleştirdiği tüm konuşmalarına katıldı. 1916 yılında askerliğini yapmak üzere geri çağrılmasıyla bu dinletilere ara ver-

3 Voronski, "A. Belıy," *Literaturnaya entsiklopediya v 11 tomah*, 1929-1939, c. 1, İzd. Kom. Akad., M., 1930, s. 425.

mek zorunda kaldı ve antroposofinin *Geteanum* tapınağı çalışmalarına katılan eşini Bazel'de bırakarak Rusya'ya döndü.

1913–1914 yıllarında *Sirii* seçkisinin Ekim, Aralık, Mart sayılarında tefrika edilen ve iki yıl sonra ayrı bir kitap olarak yayınlanan *Petersburg* romanının Dr. Steiner'in antroposofi anlayışıyla özel bir ilişkisi vardır. Bu roman Belıy'ın antroposofiyle tanışmasının yansımalarını barındırmakla birlikte yepyeni bir boyuta ulaşan tarih felsefesinin sanatsal algılayışına da ayna tutmaktadır.

1917 yılının olayları Belıy'ın Rusya'da sürdürdüğü yaşam biçiminde önemli bir değişiklik yaratmadı. Sanatçının sosyalist devrime karşı açık olan tutumu ılımlı aydınların eğilimindeydi. 1917 Devrimi Belıy için "kutsal delilik", "isyankâr ve arındırıcı bir güç", "gizemli görev"in gerçekleşmesiydi. Yaratıcılığının bu üçüncü döneminde artık yapıtlarında özyaşamöyküsünden pek çok olaya yer verdiği görülür. Belıy'ın 19. yüzyıl sonuna denk düşen gençliği, Solovyov ailesiyle tanışması, "profesörlerin" Arbat Caddesi ile bu yılların kültürel çalışmaları *Kreşçonıy kitayets (Vaftiz Edilmiş Çinli)* adıyla yayınlanacak olan *Nikolay Letayev'in Suçu (Prestupleniye Nikolaya Letaeva)* adlı romanında ve *İlk Karşılaşma (Pervoye svidaniye)* başlıklı poemde yer almıştır.

Bu dönemde Belıy kuramsal ve felsefi konulara ağırlık vermiştir. Goethe'nin sanatıyla Steiner'in bu deha üzerine çalışmalarının incelenmesinin sonucu olarak *Modernist Dünya Görüşünde Rudolf Steiner ve Goethe* (*Rudolf Steyner i Goethe v mirovozzrenii sovremennosti*) ile *Goethe Üzerine Düşünceler (Razmışleniya o Goethe*) adlı kitabı kaleme aldı; şiir sanatında sözcüğün önemi, ritim ve anlam üzerine makaleler yazdı (*O ritmiçeskom jeste, Ritm i smısl, Glossolaliya vb.*), *Birjeviye vedomosti* (*Borsa Haberleri*) gazetesi için çalışmalar hazırladı. Bunun yanı sıra dönemin önde gelen felsefi topluluklarının düzenlendiği etkinliklerde ağırlıklı olarak Doğu-Batı temasını ele aldı; Rus Antroposoflar Derneği'ndeyse *Modern Kuramsal ve Kavramsal Sorunlar Işığında Kant ve Steiner* (*Kant i Steyner v svete sovremen-*

nih teoretiko-poznavatelnih problem), Proletkult'ta (Proletarya Kültürü) *Sanatsal Dilin Kuramı (Teoriya hudojestvennogo slova*), Sanatlar Evi'nde (Dom iskusstv) ise *Ritim Sorunu (Problema ritma*) başlığını taşıyan konuşmalar gerçekleştirdi.

1921 yılının sonbaharında Andrey Belıy Steiner'la görüşmek üzere Rusya'dan ayrıldı. Ancak Steiner'ın onu geri çevirmesi, eşi Ana'nın bu filozofun yanında kalmak istemesi Belıy'ı derinden sarsacak, uzunca bir süre baş edemeyeceği büyük bir yalnızlığa sevk edecekti. Berlin'e yerleşerek sanatsal çalışmalarına yoğunlaştı. 1922 yılı boyunca aralarında daha önce yayınlananların da bulunduğu birçok yapıtını Berlin'de yayınladı: *Dönüş (Vozvrat*) adlı uzun öykü, *İlk Buluşma (Pervoye svidaniye*) adlı poem, *Tuhaf Bir Adamın Notları (Zapiski çudaka*) adlı iki ciltlik roman, *Petersburg* ile *Gümüş Güvercin* romanları, *Rusya Üzerine Şiirler (Stihi o Rossii), Ayrılık Sonrası. Berlin Şarkı Kitabı (Posle razluki. Berlinskiy pesennik), Yolculuk Notları, Blok'la İlgili Anılar (Vospominaniya o Bloke)*. Aynı zamanda yüzyıl başından beri yazdığı bütün şiirlerini yeniden kaleme almaya başladı. 1923 yılında yayınlanan *Şiirler (Stihotvoreniya*) başlıklı derlemesi, geçen yılların sanatçının merceğinden yeniden değerlendirilmesidir. *Küller* adlı derlemede yer alan şiirler de bir kez daha kaleme alınarak 1929 yılında okurlara sunuldu. Belıy bu derlemenin ikinci baskı olduğunu söylemiş olsa da *Küller,* yaşamının son yirmi yıllık zaman diliminde hem dünya görüşünde hem de poetikasında gerçekleşen değişiklikleri yansıtan yepyeni bir kitaptır kuşkusuz. Sanatçının bu dönemde gerçekleştirdiği edebiyat incelemeleri (*Bir Diyalektik Olarak Ritm ve Bakır Atlı - Ritm kak dialektika i Mednıy vsadnik; Gogol'ün Sanatı – Masterstvo Gogolya*) ile Berlin'de yazmaya başladığı üç ciltlik anılan *(İki Yüzyılın Sınırında - Na rubeje dvuh stoletiy, İki Devrim Arasında - Mejdu dvuh revolyutsiy, Yüzyılın Başı - Naçalo veka*), yaratıcılığının son on yılının en büyük başarıları olarak değerlendirilmektedir. Bunlar, gerçek kişiler ve olaylarla birlikte dönemin bütün top-

lumsal ve tarihsel öneme sahip gruplarıyla ilgili ayrıntılı bilgilerin yer aldığı çok figürlü kurguları olan olağanüstü çalışmalardır.

9 Ocak 1934 yılında geçirdiği beyin kanaması sonucunda yaşamının sona ermesi, çağdaşları tarafından bir dönemin sona ermesi olarak değerlendirildi. Rus edebiyatı tarihinde "Gümüş Çağ" olarak adlandırılan bu dönemin başlıca figürlerinden olan Andrey Belıy, B. Pilnyak, S. Klıçkov, A. Vesyolıy, A. Platonov, demirhane anlamına gelen *Kuznitsa* topluluğun üyeleriyle daha birçok çağdaş Rus kalemin sanatında derin izler bırakmıştır. Andrey Belıy'ın sanatının doruk noktası sayılan *Petersburg* romanı Rus modern düzyazı türünün en önemli yapıtları arasında yer almaktadır.

Petersburg, Belıy'ın dilimize Rusça'dan kazandırılarak ülkemizde yayınlanan ilk yapıtıdır. Rus edebiyatının ilk tarih felsefesi romanı olan bu yapıtta Rusya tarihinin iki yüz yıllık bir zaman dilimi incelenir (yeni imparatorluğun en ücra kuzey bölgelerinden birinde Büyük Petro'nun önderliğinde yeni başkentin kuruluş tarihi olan 1705'ten 1905'in olaylarına dek). Belıy'ın düşüncelerinin başlıca kaynağı olan bu önemli olaylar, Rusya tarihini olduğu gibi dünya tarihini de etkileyecek yepyeni bir dönemin başlangıcı sayılmaktadır.

Yapıtın özünü, "Kuzeyin Venedik'i" olarak adlandırılan, beyaz gecelerin kenti Petersburg değil, sayısız grevlerin ve devletçe yürütülen provokasyonların damgasını vurduğu 1905 yılı Petersburg'u ve buna bağlı olan baskıcı atmosferin felsefesi oluşturur. 1905 yılı Petersburg'u insan ruhunun derinliklerinde olup bitenler için kasvetli ve ihtişamlı bir fondur. İşte bu fonda, Petersburg'un ve yaklaşmakta olan devrimin fonunda, Andrey Belıy, bir babanın öldürülmesine dek varacak olan haris tutkuların oyununu betimler. Romanın başkahramanı olan senatörün oğlu Nikolay Ableuhov, devrimci partinin emriyle hareket ettiğini düşünerek, fakat aslında bir provokatörün keyfi kararlarının kurbanı olarak, babasını öldürmeye kalkışır. 1905 Devrimi ari-

fesinde Rusya'nın baş döndürücü dinamiğiyle insan tutkularının dinamiği birbirine karışır.

Romanın teması, Batı'nın simgesi sayılan Petersburg'un iki yüz yıllık mitosundan beslenen, özellikle Puşkin, Gogol ve Dostoyevski'nin adlarıyla anılan Petersburg konulu klasik Rus edebiyatının satır aralarında gizlenenlerin özgün bir yenilenişini barındırır. Belıy'ın merceğinden Petersburg klasik Rus edebiyatının sunduğundan çok farklı bir görüntüye bürünür. Romandaki Petersburg, D. S. Lihaçov'un deyişiyle "Doğu ile Batı arasında değildir, aynı zamanda hem Doğu hem Batı'dır, başka bir deyişle bütün dünyadır."[4] Kentin simgesel uzamında Batı, geometrik bir doğru çizen Neva Bulvarı ve imparatorluğun önde gelen bürokratı Apollon Appolonoviç Ableuhov tarafından temsil edilirken, Doğuyu kaotik Petersburg Yakası ve devrimci terör temsil eder. Ancak romanda her iki öğe alaysıma ve groteskle itibar yitirirken, aralarındaki trajik çatışmanın çıkış yolu olarak romanın son bölümünde Mısır piramitlerinde çalışırken gördüğümüz Nikolay Ableuhov'un okült ve antroposofik düşünceleri benimsemesi gösterilir.

1905 yılı Petersburg'unda hem devlet, hem bireylerce gerçekleştirilen ve güveni sarsan eşsiz bir terörizm söz konusudur. Ve Belıy, ne proleterliği, ne de 1905 devrimini anlamamasına rağmen, her tür terörizmden "soyluluk" ve romantizm maskesini indirmektedir.

Romanın bir başka özelliği de 19. yüzyıl edebiyatına yabancı olan yeni bir *insan kavrayışı*nın ortaya konmasıdır. Belıy, sanata kazandırdığı önemli bir yenilik olan bu kavrayışta "insanın çok boyutlu varoluşu, aynı anda hem *yaşam* (bıt) hem de *varlık* (bıtiye) uzamında bulunabilmesi" merkezi yer tutmaktadır.[5] Be-

4 Voronski, a.g.y., s. 427.

5 Bütünüyle geleceğe yönelik olan bu kavrayış ancak 1980'li yıllarda Leonid K. Dolgopopov'un Belıy üzerine yaptığı kapsamlı çalışmalar sonucunda açıklığa kavuşturulabilmiştir. Sanatçının pek çok kuramsal, eleştirel çalışmaları ve gerçek

lıy, insanın yalnızca bulunduğu çevrenin ve zaman koşullarının temsilcisi olmadığını, kozmogonik planda bir birim, dünyanın doğal bütününün bir parçası olarak olduğunu ortaya koymayı hedeflemiştir.

Petersburg romanı psikolojik, edebi, sosyal, tarihsel felsefi, okült vb. çok katmanlı ve son derecede karmaşık olan simgesel anlamlar sistemi içermektedir. Bu katmanlar yönünden yorumlandığında romanın her bir öğesi yeni anlamlara bürünmektedir.[6]

Toplumsal ve kişisel sorunlarla sarsılan 20. yüzyılın başındaki insanın paramparça olan bilincini son derece etkili betimleyen Belıy, ileride "bilinç akışı düzyazısı" (proza potoka soznaniya) olarak tanımlanacak bir üsluba da öncülük etmiştir. Bu bağlamda Belıy, Joyce'un, Proust'un ve Kafka'nın önceli sayılmaktadır.

Romanın biçimine gelince. Biçimin en önemli özelliği sürekli arayış içinde olan Belıy'ın 19. yüzyıl Rus edebiyatına damgasını vuran anlatım akıcılığına karşı çıkmasıdır. Sürekli olarak biçimin "dokusunu", dilin "dokusunu" vurgulama isteği de bundandır. Belıy edebiyatta kübist olarak anılabilir. Biçimsel olarak resimde Picasso'yla kıyaslanabilir.[7] Bilindiği gibi, kübizm nesne-

---

leştiremediği planlarının taslaklarını derinlemesine inceleyerek hemen hemen tümünde bu kavrayışın yansımalarına rastladığını belirten Dolgopopov'a göre bu konuyla ilgili yeni düşünceler açık bir şekilde ilk kez *Dönüş* başlıklı 3. senfonide ortaya çıkmış, kapsamı ve derinliğiyle *Petersburg* romanında işlenmiştir. Bkz. L.K. Dolgopopov, *A. Belıy i ego roman "Peterburg"*, M., Nauka, 1988. Dolgopopov'un incelemesi Rus edebiyat biliminde A. Belıy üzerine en kapsamlı olanıdır. Dolgopopov ayrıca 1981 yılında "edebi anıtlar" anlamına gelen *Literaturnıye pamyatniki* dizisi *Petersburg* romanını yayıma hazırlamış ve edebiyat çevrelerinin ilgisini Belıy üzerine çekerek onu hak ettiği yere taşımıştır.

6 L. Silard, *Poetika simvolistkogo romana kontsa XIX naçala XX vv.*, L., 1984 s..267-278; K.V. Bugayeva, *Materialı k slovaryu hudojestvennıh proizvedeniy A. Belogo (tsveta i kraski v povestyah i romanah A. Belogo)*, M., 1944, N. Pustıgina *Tsitatnost v romane A. Belogo "Peterburg"*, statya 1, Uç. Zapiski Tartuskogo gos. universiteta po russkoy i slavyanskoy filologii, vıp. 414, Tartu, 1977; N. Berdyaev, *O russkih klassikah*, 1993, s. 55-149.

7 Babençikov M. *Hudojnik i çort*; Yuriy Annenkov, *Portret. Peterburg, Petropolis*, 1922, s. 66

lerin sentetik algılanması yerine analitik bir yöntem içerir. Görsel sanatlarda kübizm nesnelerin geometrik iskeletini arar, bedenin yanıltıcı perdesini yırtar ve mekânın içyapısına ulaşmaya çalışır. Picasso'nun resimlerinde dünyanın güzelliği yok olur, çürür, parçalara ayrılır. Edebiyatta kelimenin gerçek anlamıyla kübizm yoktur. Ancak kübizmi andıran ve ona koşut olan öğelerin kullanılması mümkündür. Andrey Belıy'ın yaratıcılığı, bir bakıma kübizmin düzyazıya uyarlanmasıdır. "Belıy dünya bedeninin esas kabuğunu yırtar, içindeyse esas organik imge artık yoktur. Bu, Belıy'ın kendi kübizm anlayışıdır, içinde bulunduğu geçiş döneminin belirgin bir özelliği olan dünyayı eşsiz bir şekilde algılama biçimidir."[8]

Andrey Belıy, okuyucuyu sarsmak amacını güden canlı ve renkli anlatım, uydurulmuş sözcükler, bazı tümcelerin sayfa düzeninden daha içeride yer alması, özgün ses oyunları vb. öğelerin ağırlıkta olduğu ve "ornöman düzyazı" (ornamentalnaya proza) olarak da adlandırılan[9] yeni bir türün başlatıcısı olmuştur.

Sıralanan özelliklerin yanı sıra romanın başından sonuna dek serpiştirilen değişik renk ve ses simgeleri, Rus tarihine ve edebiyatına anıştırmalar, mitolojik öğeler, sözcük oyunu, tekrarlar, ritim, özgün yazı ve noktalama işaretleri vb. öğeler romanın "kolayca" okunmasını engelleyebilmektedir. Aynı zamanda dilimizin Rusça'dan son derece farklı bir cümle yapısına sahip olması Belıy'ın poetikasını Türk okuyucularına tamı tamına aktarmakta önemli bir engeldir. Tüm bunları göze alarak ülkemizde 1970'lerden günümüze dek alışılagelen klasik Rus yazarlarının hep aynı yapıtlarını "çevirmeyi" yeğleyenlerden farklı olarak *Petersburg* romanını dilimize ilk kez kazandıran çevirmeni "sıra dışı" seçimi ve zorlu uğraşından dolayı takdir etmek gerekir.

---

8 N. Berdyaev, Sobraniye soçineniy, c. 3'te yer alan *Tipı religioznoy mısli v Rossii*'den *Astralnıy roman* (Razmışleniya po povodu romana A. Belogo "Peterburg" Paris, Umsa-press, 1989, s. 435).

9 V. S. Babayevski, a.g.y., s. 60.

PETERSBURG
SABRİ GÜRSES

Vladimir Nabokov'un Amerikalı ilk çevirmeni olan Michael Scammell, mektuplaşmalarından birinde Nabokov'a, onu etkilemiş olduğuna inandığı Andrey Belıy hakkında ne düşündüğünü sorar. Nabokov kısa bir yanıt verir:

"*Petersburg* zamanımızın en büyük üç ya da dört romanından biridir."

Scammell, *Petersburg*'u çevirmeyi düşünmektedir:

"Belıy'ın *Petersburg*'unun tam bir çevirisini yapmayı uzun zamandır arzuluyordum (o sırada sadece kısaltılmış bir çevirisi vardı). Bir giriş yazmayı isteyip istemeyeceğini sordum mektupla: onun adı çeviriyi yayıncılara satmakta büyük farklılık yaratacaktı. [Eşi] Vera 'Nabokov'un *Petersburg'u* çevirme tasarısını

kesinlikle onayladığını' söyledi. 'Belıy kesinlikle harika bir yazardır.' Ne yazık ki, Nabokov bunun üzerinde düşünemeyecek kadar kendi tasarılarına gömülmüş durumdaydı."[1]

Nabokov, Belıy ve *Petersburg*'u övgüyle anmayı sürdürdü. 1966 yılında Alfred Apel, Jr.'la yaptığı bir söyleşide şöyle bir bölüm yer alıyor:

"– Geçen yıl bir televizyon söyleşisinde, Belıy'ın *Petersburg*'unu, Joyce, Kafka ve Proust'un eserleriyle birlikte, yirminci yüzyıl düzyazısının en büyük başarılarından biri olarak belirttiniz (bu arada, bu Grove Press'in *Petersburg*'u, ön kapağa sizin bu sözünüzü koyarak tekrar basılmasını sağladı). Bu romana büyük hayranlık duyuyorum, fakat ne yazık ki Amerika'da yeterince tanınmıyor. Sizin onda en çok beğendiğiniz nitelikler nelerdir? Belıy ve Joyce bazen karşılaştırılıyor; bu karşılaştırma haklı mı sizce?

– *Petersburg* harika bir fantezi, ama bu başka bir yerde yanıtlamaya niyet ettiğim bir soru. *Petersburg*'la *Ulysses*'in bazı bölümleri arasında belli yakınlıklar var."[2]

Nabokov'un övgüyle anması sayesinde *Petersburg*, 1913 yılında yazılmış bir Rus romanı olmaktan çıktı ve modern romanın öncülerinden biri olduğunu Nabokov'un onayladığı bir yapıt halini aldı: bu yüzden, *Petersburg*'a Batı edebiyat kanonunda hak ettiği yeri kazandıran Nabokov'dur demek bir açıdan yanlış olmayabilir.

"– Belıy 1922-23 yılları arasında Berlin'de yaşıyordu. Onunla orada tanıştınız mı?..

---

1 Michael Scammell, "The Servile Path - Translating Vladimir Nabokov," *Harper's Magazine*, Mayıs, 2001. Bu görüşmeler 1962 yılında gerçekleştiğine göre, kastedilen kısaltılmış çeviri, yazar ve şair John Cournos'un İngilizce çevirisi olmalı. Scammell *Petersburg*'u çevirme fırsatı bulamadı, ikinci İngilizce *Petersburg* çevirisini 1978 yılında Robert A. Maguire ve John E. Malmstad yaptı.

2 *Wisconsin Studies in Contemporary Literature*, cilt VIII, no. 2, bahar 1967; söyleşi 1966 yılında Montreaux, İsviçre'de yapılmıştı.

– Bir keresinde, 1921 ya da 1922 yılında, bir Berlin restoranında iki kızla akşam yemeği yiyordum. Meğer Aleksey Tolstoy'la Andrey Belıy hemen arkamızdaki masadaymış, yani biz Belıy'le sırt sırta oturuyormuşuz. Bu iki yazar o sırada açık bir şekilde Sovyet yandaşıydı (Rusya'ya dönmek üzereydiler) ve bir Beyaz Rus olan ben, Bolşevik sempatizanlarıyla konuşmayı istemedim."[3]

Petersburg'un Biçimsel Özellikleri

Ulysses'le karşılaştırılmasına karşın, *Petersburg* bu öncü romandan çok farklı niteliklere sahip; çünkü Joyce İngiliz modernizminin, Batı Avrupa modernizminin simgesi sayılacaksa, Belıy Rus modernizminin, Doğu Avrupa modernizminin simgesi sayılabilir. Roman her satırı, her kelimesiyle Rus toplumunun tarihi çelişkilerine, Doğu ve Batı arasında konum arayışından Rus entelijensiyasının tarihi rolüne ilişkin vurgularla yüklü. *Petersburg* her şeyden önce bir devrim romanı, 1905 Rus Devrimi'ni hazırlayan ortamı anlatıyor: teröristler, nihilistler, sosyalistler, gizli örgütler ve Rus aydınının manevi krizi, Ortodoksluk dini, Batı-Doğu, Kuzey-Güney. Bu yüzden romanda *Suç ve Ceza*'yla, *Ecinniler*'le Dostoyevski hayaletinin geziyor olması şaşırtıcı değil; çatı katları, karanlık ve pis apartman boşlukları, gece vakti karşılaşılan küçük bir kız ve din kitapları, uzun arayışların ardından Vahiyler'i okumaya başlayan bir devrimci. Romanın her yerine özgün, benzersiz, 1917 yılında dünya tarihini altüst edecek olan Rus huzursuzluğu hâkimdir.

Petersburg biçimsel olarak devrimci özelliklere sahiptir, çünkü Rus modernizminin yaratıcı enerjisini bütün heyecanıyla yaydığı bir dönemde yazılmıştır. *Petersburg*'un yazıldığı dönemde Rus simgeciliği Fransız simgeciliğinden etkilenimini dönüştür-

3 *Wisconsin Studies.*., agy.

müş, akmeizm, fütürizm, egofütürizm, kübizm, kübofütürizm gibi akımların da sınırlarını zorlayan Velimir Hlebnikov, Aleksandr Blok, Anna Ahmatova, Osip Mandelştam, Vladimir Mayakovski gibi dehaları ortaya çıkarmıştır. 1912 yılında Rus fütüristlerinin *Halkın Beğenisine Şamar* adlı bildirisi yayınlanır. Mayakovski 1913'te, *Ben*, 1915'te *Pantalonlu Bulut* adlı büyük şiirlerini yayımlar. Blok 1918 yılında *Onikiler*'i yayınlar. Rus dili bütün Rus toplumuyla birlikte tam bir karnaval yaşamakta, ses oyunları, görsel, biçimsel oyunlar, toplantılar, okuma akşamları şenlik şarkılarıyla çınlamaktadır. Böyle bir dönemin tam ortasında, 1913-14 yıllarında yayınlanan *Petersburg*, dönemin yarat arayışlarının en önemli romanlarından biridir.

Petersburg'da biçimsel katmanların ilki, renk katmanıdır. Romanda her şey onlara anlam çeşitliliği katan renklere bürünmüştür. Renklerin Rus simgeciliğinde özel bir kullanımı olduğu söylenebilir, fakat Belıy'de renkler tam olarak kendine özgü anlamlar kazanmıştır. Örneğin, dönemin Rus toplumu ve entelijensiyasında yaygın olarak görülen okült eğilimlerden yola çıkan Maria Carlson şu yorumu yapıyor:

"*Petersburg*'da, romanın renk imgelemini teosofik renkler belirler: saf aklın parlak sarısı Senatör Ableuhov'un soyut zihni ve eviyle ilişkilidir örneğin; buna karşın Neva'nın yeşil suları şehri niteleyen bencilliği ve düzenbazlığı işaret eder. Kırmızı öfke, gri kötü niyet ve kara nefret romanın içinde kendi kodlarına sahiptir."[4]

İkinci bir katman, ses katmanıdır. Romanda cümlelerin kuruluşundan sözcük seçimlerine dek Rus dilinin özgün bir şarkısı duyulur. Çeşitli yerlerde "a" ya da "ı" sesine özel bir ezgi kazandıracak şekilde seçilmiş sözcükler arka arkaya sıralanır, bazen sesin kendisi konu edilir:

---

4 Maria Carlson, "Fashionable Occultism: The World of Aleksandr Scriabin," *The Journal of International Institute*, cilt 7, no 3.

"Uuuu-uuuu-uuuu: uzamda böyle sesleniyordu; ses – ses miydi? Eğer sestiyse, şüphesiz başka bir dünyadan gelen bir sesti; bu ses nadir görülen bir güç ve açıklığa sahipti: uuuu-uuuu-uuuu."[5]

Seslerin, ünlülerin, ünsüzlerin, gırtlak seslerinin vb. özel kullanımının arkasında Belıy'ın dilin kökenlerine ilişkin arayışları, uzun düzyazı şiiri *Glossolaliya*'da geliştirdiği, mistik yanları olan bir kuram yer alır.

Üçüncü katman, romanda fiillerin kullanımı, özellikle "uçmak, letat" fiilinin kullanımıdır. *Petersburg*'da her şey uçar: araba caddede uçar, bir gölge karanlıkta uçar, kimono yatağa uçar, insanlar yürümez uçar. Fiiller dar kullanım alanlarının dışına çıkartılır, zenginleştirilir. Sözgelimi "dans etmek, tantsevat" fiilinin özel bir kullanımıyla, bir adamın bütün hayatını hiç güçlük çekmeden geçirdiğini anlatmak için, "bütün hayatını dans etti" denilebilir.

Dördüncü katman, genelde yirminci yüzyıl başı modern romanlarına has bir özellik, anlatının dar ve özel bir zaman dilimiyle sınırlandırılmasıdır. Joyce gibi, Belıy de bir günü anlatır; roman kahramanları gerçekte bir günlük fakat anlatıda sınırları tümüyle belirsiz, iç içe geçmiş bir zamanda gezinir: gerçek zamanda duran şey sadece, bir sardalya kutusundan gelen tik-tak sesleri ve belirsiz bir yerden gelerek ona eşlik eden tam-tam sesleridir.

Beşinci biçimsel katmansa, romanda paragrafların ve noktalama işaretlerinin özel bir şekilde, bir tür orkestrasyonu düşün-

---

5 Eve Maliti, bu "u"nun Petersburg'un "u"su olduğunu ve Belıy'ın yakın dostu, çok ilginç bir Ortodoks düşünürü olan Pol Florenski'nin edebi isimler kuramıyla bir yakınlığı olduğunu öne sürüyor. Ona göre Florenski'nin *İmena* (İsimler) adlı kitabında "u" için "U varlık ve yokluk arasındaki sınır çizgisindedir" demesinin özel bir önemi var. (Eva Maliti, "The world of the Novel 'Petersburg' by Andrei Bely," *Human Affairs*, 8, 1998, 1, s. 90-91.) Buna karşın, Gorki, bu "uu" sesinin Tolstoy'un İvan İlyiç'ine ait olduğunu söyleyen ve dönemin edebiyatında "şiddet ve dehşetin" moda olduğunu söyleyen Çukovski'ye katılıyor (*Edebiyat Yaşamım*, çev. Şemsa Yeğin, Payel Yayınları, 1978, s. 122-3).

dürecek şekilde kullanılmış olmasıdır. Klasik anlatının temel anlatı birimlerinden biri olan paragraf, daha farklı bir metin boyutuna geçilmiş hissi verecek şekilde yarıda bölünür, başka bir metnin parçasıymışçasına biçimsel olarak daraltılır, kesilir, parçalanır, bu şekilde araya iç düşünceler, yorumlar katılır ya da birtakım ünlemlere, ani durumlara canlılık verilir. Aynı şekilde noktalama işaretleri, özellikle de ":" ve ";" yaygın kullanımlarının dışına taşarak, paragrafların sessel düzenleyicileri rolünü üstlenir.

Petersburg'un Tarihsel Arka Planı

Bu biçimsel katmanların toplamı olan *Petersburg*, genel olarak çevrilemesi güç bir roman olarak nitelenmiştir. Ses ve söz oyunları, Rus düşünce dünyasına özgü simgeler, aktarılması olanaksız olabilecek bir iç müzik... Bütün bunlar romanın çevrilemezlik imgesini güçlendirir. Doğru olmakla birlikte bu yanıltıcıdır, çünkü *Petersburg*'un çarpıcı yönü yirmi birinci yüzyılın başında, artık iyiden iyiye alışmış olduğumuz bütün bu biçimsel ve süslemeci yenilikler değil, çok özel bir tarihsel sürecin zekice bir öykü içinde ele alınmasıdır: romanda *Suç ve Ceza*'nın parodisi sayılabilecek bir suç işlemeyi, babasını öldürmeyi tasarlayan genç Nikolay Nikolayeviç Ableuhov'un öyküsü anlatılır. Öğrenci Nikolay Nikolayeviç ve babası senatör Apollon Apollonoviç arasındaki baba-oğul çatışması merkezinde bütün bir Doğu-Batı tartışmasını, Asya ve Avrupa (ya da belki, özel bir yorumla devlet ve entelektüel) mücadelesini ele alan bu öykü her koşulda ilginç bir öyküdür.

Kuşkusuz bu noktada aktarılması biçimsel özelliklere göre çok daha güç olan bir katman ortaya çıkar: Rusya tarihi, özellikle de on dokuzuncu yüzyıl sonu ve yirminci yüzyıl başı tarihi. Romanda geçen güncel olay ve tartışmalara yönelik göndermeler okurdan özel bir çaba ister: neden Petersburg'a Japonlar gel-

miş ya da gelmemiştir, Nikolay neden Moğol atalara dair bir kâbus görür, Helsingfors neden önemlidir, terör örgütleri Rusya'da neler yapmıştır, Afrika nasıl olur da bu romanda konu edilir? Biçimsel özellikler çevirmenin yaratıcılığı ölçüsünde aktarılabilir, fakat Hamlet'ten bahseden bir uşağı, köylerde okunan devrimci kitapçıkları, Rus Kantçılarını, holiganları aktarmak güç olacaktır. Bunun için Nabokov'un büyük hayalini, *Yevgeni Onegin* için söz konusu ettiği o göğe uzanan dipnotlar hayalini gerçekleştirmek gerekir.

Aziz Petersburg

Kuşkusuz bu roman her şeyden çok Petersburg üzerinedir ve başlıca kahramanı Petersburg'tur. Her şeyini İstanbul gibi aşırı tarihe gömülmüş bir şehre göre tanımlayan, sürekli ondan bahseden Türkiye'de Petersburg'u hayal etmek, onu anlamak güç olabilir: bir despot, bir imparator, bir kahraman, bir deli, yani Petro, modern çağın başlangıcında Avrupa'nın gücünün denizlere hâkim olmaktan geçtiğini şiddetle kavramış ve bir yandan Tsargrad, Çarkent, yani İstanbul'dan denize açılmaya çalışırken, diğer yandan Baltık Kıyısı'nda tamamıyla yoktan bir şehir yaratmıştır. Petersburg'un nasıl bir bataklık üzerine, kuzeyin Venedik'i olarak, sayısız işçinin ölümüyle kurulduğunu, sürekli sel altında kalma tehdidiyle yaşamını nasıl sürdürdüğünü, yani Petro'nun bu benzersiz inşaatını anlamadan Rus edebiyatını anlamak güçtür. (Kuşkusuz bu benzersiz inşaatın Türkiye'de bir karşılığını, Ankara olarak görmek olası; ama bu tema ara sıra dillendirilse de, işlenmemiş bir beyin jimnastiği olarak duruyor hâlâ. Dahası, Ankara Büyük Petro'nun Petersburg'u karşısında gecikmiş bir modernizm, hatta Türkiye karasının ortasındaki konumuyla Petersburg'un tam tersi bir kapanma imgesi sayılabilir.)

Petersburg, Belıy'ın romanında birçok şekil alır: bir yandan Petro'nun Petersburg'udur, dâhiyane ve canice bir yapıt; diğer

yandan Puşkin'in Petersburg'udur, *Bakır Atlı*'da büyük seli bekleyen Yevgeni'nin Petersburg'udur; Belıy'ın matematiksel düşlerinin Petersburg'udur – orada küpler, paraleller uçuşur; Dostoyevski'nin Petersburg'udur, bir devrimci tavan arasında dua kitaplarıyla kâbuslar görür; Gogol'ün Petersburg'udur, bürokrasi bütün imparatorluğu kollarının arasına almış, mühürlemiştir.

Ve Petersburg aynı zamanda Kanlı Pazar'ın, dilekçe vermek üzere saraya yürüyen binlerce işçinin kurşunlandığı 1905 yılının Petersburg'udur. Aşırı göç sonucu sokakları işgal etmiş olan kalabalıkların, yoksulların, holiganların Petersburg'udur.[6] Gizli servis ajanlarının, polislerin kalabalıkların peşinden toplantıdan toplantıya, mitingden mitinge koştuğu bir şehir, gazetelerin durmaksızın kalabalıkların esrarengiz hayatına dair cinayet, aşk, dehşet öyküleri yayınladığı bir şehirdir. Petersburg yakında Petrograd ve daha sonra Leningrad olacak olan şehirdir.

Terör

Petersburg, aynı zamanda terör üzerine bir romandır; bir tür terör parodisidir. On dokuzuncu yüzyıl sonu ve yirminci yüzyıl başı terörün bütün ülkelerde, özel bir devrimci eylem, kuramsallaştırılmış şiddet olarak ortaya çıktığı bir dönemdi. Üç büyük imparatorluk terör eylemleriyle yıkıldı: Rusya'da 1871 yılında Rus Çarı II. Aleksandr bir bombayla öldürüldü; Türkiye'de II. Abdülhamid 1905 yılında bir bombadan kurtuldu; 1914 yılında Avusturya-Macaristan veliahtı Arşidük Ferdinand kurşunlanarak öldürüldü ve sayısız bombanın bu üç imparatorluğu parçalamak üzere patladığı büyük dünya savaşı ya da terörü başladı. Bu açıdan *Petersburg*'un arka planını terörün süslemesi ve romanın baş

6 Joan Neuberger, *Hooliganism: Crime, Culture, and Power in St. Petersburg, 1900-1914* (University of California Press, 1993) adlı kitabı, Petersburg holiganizminin Belıy'ın yapıtındaki yeri üzerine ilginç gözlemler içeriyor.

kahramanlarından birinin böyle bir bomba olması şaşırtıcı olmaz: romanın başından sonuna dek bütün olaylara bir bomba yön verir; bütün kararlar ve eylemler bir bombayla ilgilidir.

Fakat bir senatör oğlu olan Nikolay Ableuhoviç neden bir terör örgütüyle ilişkiye girmiştir? Devrimci örgüt içinde konspiratif çalışmalarda bulunduğu izlenimi veren Lippaçenko'ya Fransa ve İran'dan ziyaretçiler neden gelmiştir? Genç Ableuhov'un davranışının, Fransa'dan, İran'dan gelen devrimcilerin dönem açısından çok da kurgusal olmadığını görmek üzere ünlü Rus teröristi Boris Savinkov'un *Bir Teröristin Anıları*'nda adı geçen bir eylemcinin, Maksimilyan İlyiç Svecer'in (1881-1905) yaşamöyküsüne bakmak anlamlı olabilir: "Devrimci. Zengin bir ailenin çocuğu. Daha öğrenciyken devrimci faaliyetlere katıldı. 1899'da Yakutsk'daki öğrenci protestoları nedeniyle sürgüne gönderildi, orada sosyal devrimcilere katıldı. 1903'te yurtdışında savaş örgütüne katıldı. 1905'te Petersburg'da *bomba hazırlarken* meydana gelen bir kazada öldü."

Petersburg Neden Güncel?

Günümüzde *Petersburg*'un yedi dilde, on bir çevirmene ait on çevirisi bulunmaktadır.[7] Almanca'dan Norveççe'ye uzanan bu çeviriler, Belıy'e ve *Petersburg*'a sürekli bir ilgi olduğunu gösteriyor. Rusya'da Belıy'ın adı Sovyet döneminin yeraltı edebiyatı olan samizdat'la özdeşleşmiş bile sayılabilir: 1978 yılında samizdatçı *Çasi* (Saatler) adlı dergi bir *Andrey Belıy Ödülü* baş-

7 1919, Almanca: Nadja Strasser. 1959, İngilizce: John Cournos. 1959, Almanca: Gisela Drohla. 1978, İngilizce: Robert A. Maguire ve John E. Malmstad. 1980, İtalyanca: A. M. Ripellino. 1988, Danca: Niels Brunse. 1992, İbranice: Tsevi Arad. 1993, Fransızca: Jacques Catteau ve Georges Nivat. 1998, İngilizce: David McDuff. 2001, Almanca: Gabriele Leupold. 2001, Norveççe: Erik Egeberg. Unesco'ya ait çeviri dizini *Index Translationum*'a göre. Almanca'ya anarşist-feminist Nadja Strasser tarafından yapılan ilk çeviri Belıy'ın denetiminde gerçekleşmiş, kitap yazar tarafından kısaltılmıştır.

lattı. Roman, şiir ve edebiyat incelemeleri alanlarında Andrey Bitov'dan, Mihayl Epşteyn'e dek birçok yazara verilmiş olan bu ödül günümüzde Rusya'nın en önemli ödüllerinden biri sayılmaktadır.

Diğer yandan, *Petersburg*, Nikolay Boyarçikov'un *Petersburg* adlı balesinden, Dmitri Troyanovski'nin yönettiği *Petersburg: İzlenimler* (2004) tiyatro uyarlamasına, Aleksandr Baliyev'in *Ohota na angela* (Melek Avı, 2002) adlı filminden Andrey Moguçiy'in avangart *Petersburg* (1991; 1998; 2005) tiyatro uyarlamasına dek birçok eserin esin kaynağı oldu.[8]

Bütün bu canlı ilginin ardında, eski bir klasiğe yönelik moda bir ilgiyi, unutulmuş olanın yeniden keşfini görmek yetmez. Bu ilgide görünenden daha fazla bir şey olmalı; birincisi, Rus devrimi, modernizmin ve onun en önemli öğesi olan modern şehrin dönüşümünü içeriyordu. Devrimden bir süre sonra Rusya'nın başkentinin tekrar Moskova olması, sadece Rus devletinin uluslararası siyasi çatışmada aldığı konumu (Asyalılık) işaret etmiyordu, aynı zamanda Moskova'nın görkemli yeniden yapılanması, dev toplu konutlar ve kooperatiflerle simgelenen özel bir modernizm arayışını dile getiriyordu. Bu özel modernizmin, Asyalı modernizmin krize düştüğü noktada, yani Sovyetler'in çözülmesi dediğimiz noktadan sonra, Petersburg, yani Avrupa modernizmi yeniden doğdu. En azından Rusya, ona hayat verecek olan gücün orada, Petersburg'da, Avrupalılıkta olduğunu fark etti. Rus devrimi, Rus ve dünya tarihinde özel bir karadelik gibi aradan çekildi ve biz yeniden, 1905'e, yirminci yüzyıl başına döndük: yeni bir terör ortamı ve yeni imparatorluklarla. Bu noktada romanın önemli bir öğesi olan giz-

8 *Petersburg*'un ilk tiyatro uyarlamasını Belıy'ın kendisi yaptı. 1918 yılında Kinokomitet'le (Sinema Komisyonu) *Petersburg*'un film senaryosu için anlaşmaya varıldı, fakat bu tasan gerçekleşmedi. 1924 yılında *Petersburg*'u tiyatroya uyarladı. Bu oyun 1925 yılında MHAT (Moskova Sanat Akademisi Tiyatrosu) tarafından sahnelendi.

li örgütler ve Yahudi-Mason konspirasyonu temasının hem şaşırtıcı hem gülünç bir ayrıntısını hatırlamak da anlamlı olabilir: *Sion Protokolleri* denen ve bir konspirasyon klasiği sayılan metin yine 1905'te, Rusya'da, büyük olasılıkla Rus gizli servisi tarafından hazırlanmış ve çara sunulmuştu. *Petersburg*'un muhafazakâr kahramanı senatör Apollon Apollonoviç Ableuhov bu belgeyi okumuş olmalıdır.

Diğer yandan, yirmi birinci yüzyılın şafağında, genel olarak *Petersburg*'un konu edindiği bir şeyi, modern şehir uzamına ilişkin insan algısının bir dönüşümden geçmesini, daha karmaşık ve modern sonrası haliyle yaşamaya başlamamız da *Petersburg*'un önemini kaybetmemesinin bir nedenidir: *Petersburg*'da şehir somut, deneyimsel bir gerçeklik değildir, uzam içinde değişken insani algıların, izlenim ve hayallerin bir bütünü, bir düştür. Belıy'ın şehir kurgusunun bir gerçeklik olarak, modern sonrası şehrin uzamsal parçalanmışlığını, düş aygıtları ve döngüsel kültür ekonomisiyle (kültür artık yıkılamaz bir şey olmuş ve Afrikalılar Avrupa'ya gerçekten yerleşmiştir) kuşatılmış olarak yaşadığımız bu dönemde, *Petersburg* bir kez daha günceldir. Belıy'ın bahsettiği şey, boş beyin jimnastiği, kulaklıklar ve ekranlarla donanarak dolaştığımız bu modern sonrası tekno-iletişim uzamı içindeki varlığımız değilse nedir?

Türkçe'de *Petersburg*

Petersburg Türkçe'ye neden daha önce çevrilmedi?

Bunun için iki neden düşünülebilir. Birincisi Türkiye'de Rusça'dan edebiyat çevirisi ilk aşamada Rus klasiklerinin aktarılması çerçevesinde yapılıyordu. Kaba bir tarihsel bölümlemeyle şu öne sürülebilir: 19. yüzyıl sonundan 1960'lı yıllara dek klasiklerin aktarılması süreci hâkim oldu; 1960'lardan 1980'lere dek Sovyet edebiyatının aktarılması sürece yaşandı. Ancak 1980'lerden sonra Rus edebiyatı Sovyet edebiyatının dı-

şında, ona kaynaklık eden ve farklı yönelime sahip eserleriyle tanınabildi.

İkinci neden de ilkiyle bağlantılıdır: Rusya'da da Belıy ve *Petersburg* samizdat ve perestroyka'ya dek bir bakıma unutulmuştu, bu yüzden Belıy'ın Türkiye'de bir anlamda geç keşfedilmesi bu yüzden şaşırtıcı sayılmamalı. Daha önce çevrilmesini, belki, Nabokov'un destekleyip *Yevgeni Onegin* gibi ünlendirdiği bir *Petersburg* çevirisi sağlayabilirdi. Fakat *Onegin*'in bile Türkçe'ye yüz küsur yıl gecikmeyle çevrildiği düşünülürse, belki *Petersburg*'un çevrilmiş olmasını mucize saymak gerekir.

Bu durumu örneklemek ve üçüncü bir neden öne sürmek için Belıy ve *Petersburg*'un anıldığı birkaç Türkçe kaynak anabiliriz.

1948: *Dünya Edebiyatı Tarihi*'nde Belıy'ın adı şu şekilde geçiyor: "Son zamanda komünistler tarafından şiddetli tenkide uğrayan ... Andrey Beliy.. seçkinlerdendir."[9]

1968: *Sovyet Şairleri Antolojisi*'nde *Petersburg* romanı anılıyor: "1905 İhtilâlinden sonra Rus toplumunun geleceği üzerine düşünmeğe koyulan şair, *Gümüş Güvercin* (1909) ve *Petersburg* (1913) isimli, fantastik unsurların hicivli bir dille işlendiği romanlarını yayınlamıştır."[10]

1978: *Sovyet Edebiyatı*'nda Belıy övülüyor: "..dünya edebiyatında, devrimci kıyametin sezgisini, ön duygusunu, daha orijinal ve daha güçlü şekilde dile getirebilmiş bir başka şair yoktur. Bielyi'nin ses çağrışımları üzerine kurulu, yer yer kırılan, kesik kesik üslubu kıyamet bekleyişi içinde yaşayan bir adamın psikolojisini mükemmel şekilde anlatır... Devrimden önce (1913-1914'de) yazılmış ve 1922 yılında yeniden elden geçirilmiş romanı *Petersburg*, gerçek bir korku şiiridir. Orada bombalarla S.R. teröristleri, bir senatör, senatörün devrimcilik oynayan oğ-

9 Fehmi Yahya Tuna, *Dünya Edebiyatı Tarihi*, Üçler Basımevi, 1948, s. 261.
10 *Sovyet Şairleri Antolojisi*, hazırlayan: Atillâ Tokatlı, Öncü Kitabevi, 1968, s. 38-9.

lu görülür. Belirli, bitmiş karakterlerden çok hayalet kişilerdir sözkonusu olan. Bu anlamda, romanın kişilerinde Maeterlinck'in hayaletlerinden bir şeyler vardır.

Senatör Ableuhov görkemli Çar İmparatorluğunu küpler ve karelerden meydana gelen geometrik bir evren sayarken, oğlu çoktan devrimci teröristlere katılmış ve hatta babasının masasına 'korkunç bir sardalya kutusu' (başka bir deyişle sardalya kutusu içinde bir bomba) yerleştirmiştir bile.

Andre Bielyi bunalımların ozanı, korkunun medyumuydu. Yine de devrim saflarında yer aldı ve yeni kurumlarla işbirliği yaptı."[11]

1980: *Sosyalist Kültür Ansiklopedisi*'nde "Andrei Beliy" maddesi yer alıyor ve burada Belıy'ın *Petersburg* dışındaki romanları konu ediliyor: ".. sanatçının *Serebriany Golub* (Gümüş Güvercin, 1912) isimli romanında Gogol ve Dostoyevski'nin etkileri görülür. Bazı eleştirmeciler, bu eserlerin, yirminci yüzyıl Rus nesrinin en yetkin örnekleri arasında sayılmaları gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Geniş bir okur kitlesi tarafından sevilip okunmamış olmakla birlikte, bu eserler, genç edebiyatçıları derinden derine ilgilendirmiş ve etkilemiştir."[12]

1983: *Sovyet Romanı* adlı incelemede Belıy, yazar Boris Andreyeviç Pilnyak'la ilgili bir cümlede geçiyor: "Daha çok Andrey Belıy'ın (1880-1934) etkisinde yapıtlar veren Pilnyak.."[13]

1987: *Çağdaş Rus Şiiri Antolojisi*'nde de *Petersburg* anılıyor: "En iyi romanı, simgeci anlatımın da verdiği olanaklarla, devrim öncesinde gerici Petersburg bürokrasisine yöneltilmiş acı bir yergi olan *Petersburg*'dur (1913-14)."[14]

---

11 K. Zelinski, *Sovyet Edebiyatı*, İng. çeviren Funda Savaş, Konuk Yayınları, 1978, s. 44.

12 Sosyalist Kültür Ansiklopedisi, 1980, s. 319-21.

13 A. Mümtaz İdil, *Sovyet Romanı*, Yarın Yayınları, 1983, s. 23.

14 *Çağdaş Rus Şiiri Antolojisi*, hazırlayan ve çeviren: Ataol Behramoğlu, Adam Yayınları, 1987, s. 50.

1988: Bütün bunlara karşın, *Modern Dünya Edebiyatı Antoloji*'sinde[15] simgeci ya da fütürist birçok Rus yazara yer verilirken, Andrey Belıy hiç anılmıyor. Buna bakarak, *Petersburg*'un çevrilmemesinin üçüncü bir nedeninin Belıy'ın, Rus ve Sovyet dünyası uzmanları tarafından tanındığı, ama modern dünya edebiyatının Batılı kanonu içine geç bir dönemde girmiş olduğu söylenemez mi? *Petersburg*'un çevrilmemiş olmasının bir nedeni de Türk kültürünün bu Batılı kanona göre şekillenmesi olabilir.[16]

Petersburg: 1911-1916

Petersburg Belıy'ın ikinci romanıydı. 1909 yılında yazılan ve 1910 yılında yayınlanan ilk romanı *Gümüş Güvercin*, Rus taşrasında ortaya çıkan mistik bir mezhebi konu ediyordu. *Gümüş Güvercin*, Blok ve Rus filozof Sologub'un etkilerini yoğun bir biçimde taşıyan bir romandı.[17] Fakat dönemin genç yazarlarını etkilese de, bu roman neredeyse bir yankı uyandırmadan kaldı.

Belıy, 1911 yılı Ekim ayında ikinci romanı *Petersburg* üzerine çalışmaya başladı. Kasım ayının ortasında "Musaget" yayınevinde ilk bölümden parçalar okudu. 1912 yılı Mart ayının ortasında yazılmış olan bölümleri yayımcı Nekrasov'a verdi. Nisan ve mayıs ayında Brüksel'deydi, 4. bölüm üzerine çalışıyordu. Haziranda Paris yakınlarında, Bois le Rois'da 5. bölüm üzerin-

---

15 *Modern Dünya Edebiyatı Antoloji*, hazırlayan: Enis Batur, Dönemli Yayıncılık, 1988.

16 Burada ilginç bir nokta, Sovyet literatürünün de büyük ölçüde Sovyetlerin batı dünyası için hazırladığı yayınlar aracılığıyla aktarılmış olmasıdır: yukarıda anılan ve Moskova'nun uluslar arası yayınevi olan Progress Publishers'ın İngilizce yayınından çevrilmiş olan *Sovyet Edebiyatı* adlı inceleme bunun bir örneğidir.

17 Oleg Lekmanov Mihail Bahtin'in simgecilerle ilgili bir denemesinde bu romanı ele aldığını söylüyor, bkz. "Nedotikomka i Neznakomka," *Blokovski Sbornik*, Tartu, s. 150-170.

de çalışmaya başladı. 1913 yılı Ocak ayında kitabın yayını için görüşmeler yaptı. Mart ayında Bogolyub şehrinde 6. bölümü bitirdi. 7. bölümü haziranda bitirdi. Ekim ayında "Siriya" yayınevinden romanın 1-3. bölümlerini içeren ilk kitap çıktı (1913, 8100 adet). Kasım ayında romanın 8. ve sonsöz bölümleri tamamlanıp yayınevine gönderildi. Aralık sonunda romanın 3-5. bölümlerini içeren ikinci cildi çıktı (1913, 8100 adet). 1914 yılı Mart sonunda, Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasından iki ay önce 6-8. bölümleri ve sonsözü içeren üçüncü cilt yayınlandı (1914, 8100 adet).

Romanın tek ciltlik ilk basımı 1916 yılında yapıldı (1916, 6000 adet).[18] Bu yüzden bazı yayınlarda romanın yayın tarihi olarak 1913, bazılarında 1916 anılmaktadır.

Belıy ve Ekim Devrimi

Belıy 1917 Devrimi'ni nasıl karşıladı? Devrim öncesinde örgütlü bir etkinlikte bulunmadı ve sonrasında Bolşeviklerin yanında yer aldı. 1917 yılını Petrograd ve Moskova şehirlerinde geçirdi. 1918 yılında Proletkult'te ve Narkompros tiyatro dairesinde çalıştı. Bu dönemde yazdığı bir yazıda dönemin devrimci söylemine yakın durduğu açıkça görülür:

"Kendini bir an için bu rolde hayal et, okur. Sunak çevresinde dolanan bizler miyiz – bir ***art nouveau*** hanımı, bir simsar, bir işçi ve bir meclis üyesi? Eminim ki dualarımız birbiriyle uyuşmayacak. ***Art nouveau*** hanımı Dionysios'a benzeyen bir şair için dua edecek, işçi daha kısa işgünü için, meclis üyesiyse – kimbilir gözünü hangi yıldıza dikmiş? ... Sınıf mücadelesi devam ettiği sürece, estetik demokrasi sözleri grotesk olacak."[19]

---

18 A. V. Lavrov, "Andrey Belıy, Hronologiçeskiy kanva tvoçestva i jizni," *Andrey Belıy v 1900-e godi*, 1995.

19 Andrei Bely, "Theater and Modern Drama," *Teatr;* çeviren Senelick, ed., *Russian Dramatic Theory,* s. 158. aktaran: Von Geldern, James. *Bolshevik Festivals, 1917-1920.* Berkeley: University of California Press, 1993, s. 58.

Fakat devrime kaynaklık eden terörün şekil değiştirmesi, devlet terörüne dönüşmesi sonucunda Belıy de bunalmış olmalıdır. Victor Serge, *Bir Devrimcinin Anıları*'nda Belıy'ın 1921'deki ruh halini şöyle anlatıyor:

"1905 Devrimi sonrasında, bu dönemle ilgili, Alman ve Latin kültürünün her yerine nüfuz ettiği mistik, devrimci bir psikolojik roman sayesinde ün kazanmıştı. Artık enerjisinin tükendiğini hissediyordu.

'Bu hayatta ne yapabilirim ben artık?' diye sordu bir akşam bana umutsuzca. 'Bizim Rusya'mızın dışında yaşayamam, ama içinde de soluk alamıyorum!'

Kuşatma halinin sona ereceği, Batılı Sosyalizmin Rusya için engin olanaklar açacağı yanıtını verdim. 'Öyle mi dersiniz?' dedi düşünceli bir halde. Fakat, 1921 sonbaharının başlarında, Terör'ün katliamları bizi korkuyla dolduruyordu."

Belıy'ın bu dönemi oldukça sıkıntılı geçirmiş olduğu, Troçki'nin bu döneme ait *Edebiyat ve Devrim* adlı kitabında yer alan Andrey Belıy değerlendirmesine bakarak anlaşılabilir. Troçki burada Belıy'ı, Gorki'ye yakın bir tutumla, kesin bir dekadan, usta bir söz sanatçısı olmasına karşın devrim için ölü bir sanatçı olarak değerlendirir.

"..Bieliy, 'günlük hayatın temelleri, bana göre aptallıklardan ibarettir' diyor. Ve bunu, günlük hayatın temellerini değşitirmek için kanını akıtan bir ulusun önünde söylüyor. Evet, aptallık herhalde! Ama Bieliy, Payok'u [Sovyet hükümetinin kıtlık zamanında dağıttığı tayın –çn.] da istiyor, hem de bildiğimiz Payok'u değil, dev tuvallere yaraşan Payok'u. Sonra da bunun kendisine derhal verilmeyişine kızıyor. Hıristiyan ruhunu, bir yığın 'aptallık' yüzünden kirletmeye, karartmaya değer miydi bütün bunlar?"[20]

Bütün bunlara karşın, Belıy'ın hayatının sonuna dek Sovyet-

20 Leon Troçki, *Edebiyat ve Devrim*, çev. Hüsen Portakal, Kabalcı Yayınevi, 1989, s. 44.

ler Birliği'ni terk etmemiş ya da sürgüne çıkmamış olması çarpıcı bir durumdur.

Türkçe Çeviri Üzerine

Nabokov, *Yevgeni Onegin*'i değil de *Petersburg*'u çevirmeye kalkışsaydı, nasıl bir yapıt ortaya çıkardı? Ya da neden çevirmedi, çevrilmesi için önayak olmadı: Belıy, Nabokov'un şiddetle nefret ettiği Bolşevik devriminin heyecanına kapılmış bir yazar olduğu için mi, yoksa yazarlara has bir kıskançlıkla mı? Diğer yandan, *Yevgeni Onegin*'in on dokuzuncu yüzyıl sonundan kalma, eski Türkçe bir çevirisi olabilirdi ve bu muhteşem bir olay olurdu; aynı şekilde, *Petersburg*'un da hiç değilse Hasan Ali Ediz'e ait bir çevirisi olabilirdi, olmalıydı hatta – bunun için hiçbir engel yoktu, edebiyat ve çeviri tarihinin tuhaf rastlantıları, fırsatları engin bir şekilde uzanıyordu. Peki neden bu gerçekleşmedi? Yanıtlaması güç bir soru. Hasan Ali Ediz 1956 yılında İlya Ehrenburg'un *Anılar*'ından seçmeler yaparak Cumhuriyet gazetesi için tefrika etti, daha sonra genişleterek kitap haline getirdi. Bu seçmelerde Yesenin'den Pasternak'a birçok yazar yer alıyordu, fakat Andrey Belıy yer almadı. Oysa Ehrenburg, Belıy'ı şiddetle övmüştü. Tarih garip girdaplarla dolu, Ediz Belıy'ı tanıtabilirdi, çevirebilirdi ve 2005 yılında Belıy ikinci kez çevriliyor olabilirdi. Böyle olmadı, *Petersburg* yüz yıla yakın bir süre sonra, bombaları, gizli servisleri, örgütleri, sokak kalabalıkları, mistik ve dini karmaşasıyla Petersburg'a çok benzeyen bir İstanbul'da çevrildi.

Çeviri için temel alınan metin *Ruskiye Klassiki* yayınevinin 1994 edisyonu oldu. Ayrıca Belıy uzmanı Dolgopopov'un 1981 edisyonunun gözden geçirilmiş hali olan 1999 edisyonuyla karşılaştırıldı. Bu edisyona ulaşmamı sağlayan David Titiyevski'ye teşekkür ederim. *Petersburg* için karşılaştırmalı bir çeviri yapmanın bir bakıma zorunlu olduğu yerler vardı ve bunun için

David McDuff'ın İngilizce çevirisinden yararlandım. Kitapta yer alan dipnotlar 1994 edisyonunda, Dolgopopov edisyonunda, Dolgopopov'dan yararlanan McDuff çevirisinde ve ayrıca Robert A. Maguire ve John E. Malmstad'a ait ikinci İngilizce çeviride yer alan dipnotların bir derlemesidir. Vakit ayırarak çevirinin Rusça editörlüğünü yapma nezaketini gösteren İ.Ü. Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden Yard. Doç. Dr. Türkân Olcay'a büyük teşekkür borçluyum. *Petersburg*'u asıl dilinden çevirme önerisini ilk dile getirerek gerçekleşmesini sağlayan Mustafa Küpüşoğlu'na ve çevirinin güzel bir edisyonla yayınlanmasını sağlayan Sırma Köksal'a da teşekkür ederim. Her çeviri bir aile ürünü: Rusça'dan çeviri yapmamı sağlayan anne ve babama, sabredip yardım eden eşim Arzu'ya ömrüm oldukça teşekkür edeceğim. Bu çeviriyi Fulya Gürses gibi çok erken göğe uçmuşlardan olan Azer Yaran şahsında, bütün Rusça çevirmenlerine adamak istiyorum.

PETERSBURG

Sekiz Bölümlü, Önsöz ve Sonsözlü Roman

ÖNSÖZ

Ekselansları, haşmetbaab, asiller, yurttaşlar!

.....

Nedir şu bizim Rus İmparatorluğu?

Rus İmparatorluğu'muz coğrafi bir bütündür, yani: bilinen gezegenin bir parçası. Ve Rus İmparatorluğu şunları içerir: birincisi – büyük, küçük, beyaz ve has Rus; ikincisi –Gürcü, Leh, Kazan ve Astrahan çarlığı; ve üçüncüsü, şunu içerir... Dahası – vesaire, vesaire, vesaire.[1]

Rus İmparatorluğu'muz bir sürü şehirden oluşur: iller, ilçe-

1. Rus imparatorunun kendisine bağlı toprakların adlarını içeren ve "vesaire, vesaire, vesaire" sözleriyle sona eren tam unvanının ironik bir stilizasyonu.

ler, kasabalar, köyler; ve dahası: -ilk taht şehrinden Rus şehirlerinin anasına dek.

İlk taht şehri Moskova ve Rus şehirlerinin anası Kiev'dir.

Peterburg ya da Sankt-Peterburg ya da Piter (hepsi bir) uzun zamandır Rus İmparatorluğu'na aittir. Çargrad, Konstantinograd (ya da denildiği gibi, Konstantinopol) ise haklı olarak mirasa dahildir.[2] Ve biz bu konuyu ele almayacağız.

Daha çok Peterburg üzerinde duracağız: Peterburg ya da Sankt-Peterburg ya da Piter (hepsi bir) vardır. Bütün bu önermelere dayanarak Neva Bulvarı bir Peterburg Bulvarı olmaktadır.

Neva Bulvarı'nın hayret verici özellikleri vardır: halkın gelip geçmesi için ayrılmış yerleri vardır; onu numaralanmış evler sınırlar; numaralama evleri sıraya sokar ve aranan evin bulunması oldukça kolaylaşır. Neva Bulvarı, bütün bulvarlar gibi halk bulvarıdır; yani: halkın gelip geçmesi için ayrılmış bir bulvardır (rüzgarın değil, sözgelimi); onun ana çizgisi yanyana duran evlerdir aslında – hımm... evet: halk için. Neva Bulvarı akşamları elektrikle aydınlatılır. Gündüzleri Neva Bulvarı'nın aydınlatılması gerekmez.

Neva Bulvarı (aramızda kalsın) düzgündür, çünkü bir Avrupa bulvarıdır; her Avrupa bulvarı da sadece bulvar değil, (dediğim gibi) Avrupalı bulvardır, çünkü... evet...

Çünkü Neva Bulvarı düzgün bir bulvardır.

Neva Bulvarı Rus olmayan –başkent olan– kent içinde önemli bir bulvardır. Diğer Rus şehirleri küme küme küçük köy evleriyle bilinir.

---

2 Çargrad (Tsargrad) – Bizans İmparatorluğu'nun başkenti olan Konstantinopolis'in eski Rus adı. Rus politikacılarının "İstanbul ve Boğazlara" yönelik XIX. yüzyılda başlayan hak talebi, büyük Moskova knezi İvan Vasilyeviç'in (III. İvan) Bizans İmparatoru XI. Konstantin'in mirasçısı Sofya Paleolog'la evlenmesinden (1472) sonra, Rusya'nın Bizans'ın mirasçısı, Ortodoksluğun kalesi olarak görülmesiyle ilişkilidir.

Ve Peterburg diğer hepsinden hayret verici biçimde ayrılmaktadır.

Eğer bir buçuk milyonluk Moskova nüfusunun var olduğunu söyleyen saçma efsaneye inanmayı sürdürecek olursanız, başkentin Moskova olması gerektiğini kabul etmek gerekir; çünkü yalnız başkentlerde bir buçuk milyon nüfus vardır; il merkezlerinde bir buçuk milyonluk nüfus yoktur, olmamıştır ve olmayacaktır. Tabii bu saçma efsaneye göre başkentin Peterburg olmadığı da ortaya çıkacaktır.

Eğer Peterburg başkent değilse, o zaman Peterburg yoktur. Sadece var gibi görünür.

Öyle ya da böyle, Peterburg sadece bize göre var değildir, haritalarda da yer almaktadır: ortasında kara bir noktayla iç içe iki daire görünümünde; ve işte bu boyutsuz, matematiksel noktadan, var olduğunu enerjik bir biçimde bildirir: buradan, işte bu noktadan kitap yayınları seli fışkırır; bu görünmez noktadan genelgeler şiddetle fışkırır.

Muhterem bir şahsiyetin, onun zekice oyunlarının ve varoluşun geçiciliğinin söz konusu edildiği

BİRİNCİ BÖLÜM

Korkunç bir çağdı.
Hatırası hâlâ taze.
Onu anlatmaya, dostlarım,
Sizin için başlıyorum,-
Hüzünlü olacak öyküm.
A. Puşkin[3]

3 Bu dizeler Puşkin'in ünlü *Bakır Atlı* uzun şiirinden; ama Belıy bunları Rus yazarlarının çoğuna has bir alışkanlıkla ezberden aktardığından olacak, hafifçe değiştirerek alıntılıyor (asıl metinde geçen *ob ney* yerine *o ney*).

APOLLON APOLLONOVİÇ ABLEUHOV

Apollon Apollonoviç Ableuhov çok saygıdeğer bir soydan geliyordu: ceddini Adem'e dayandırıyordu. Ve dahası var: burada kıyas kabil olmayacak kadar önemli olan şey, annesinin dedesinin Sim, yani Musevi, Hasidi ve Kızılderili halkların atasının ta kendisi olmasıydı.[4]

Burada çok da uzak olmayan çağlardaki atalara bir geçiş yapalım.

Bu atalar (anlaşılan) İmparatoriçe Anna Yoannovna'nın[5] yö-

4 Burada, açık, mizahi bir tonla, klasik roman girizgahının taklidine yönelik, aktarılması güç bir ses oyunu yapılmaktadır. Kızılderililer, burada olasılıkla soyağacını Kutsal Kitap'la birleştirme geleneğine yönelik bir alay olarak yer alıyor.

5 Büyük Petro'nun kuzeni, 1730-1740 yılları arasında hükümdarlık yapmış Rus imparatoriçesi.

netimi sırasında, senatörün üçüncü batından dedesi olan ve Hıristiyan inancıyla Andrey adını ve Uhov[6] lakabını alan Mirza Ab-Lay'ın[7] yiğitçe Rus hizmetine geçirdiği bir Kırgız-Kazak orda'sında[8] yaşardı. Rus İmparatorluk Arma Rehberi[9] bu Moğol köylülerinin arasından çıkışı aktarmaktadır. Daha sonra kolaylık olsun diye önceki Ab-Lay-Uhov, basitçe Ableuhov oluverdi.

Bu üçüncü batından dede, denildiği kadarıyla, soyun kaynağı olmuştu.

...

Sırma şeritli gri bir uşak bir tüyle yazı masasındaki tozları süpürüyordu; açık kapıdan aşçının başlığı göründü.

"Baksanıza, kendi kendine uyandı ..."

"Kolonyayla siliniyorlar, az sonra kahve için inerler..."

"Sabahleyin postacı diyordu ki, beyefendiye İzpanya'dan bir mektupçuk mu ne varmış: İzpanya pulu vardı."

"Bakın sizi uyarıyorum: şu mektup işlerine pek burnunuzu sokmayın..."

"Öyleyse Anna Petrovna ..."

"Öyleyse ne?..."

"Ya ben, hani... Ben: neyse boşverin..."

---

6 Uho, kulak anlamına gelmektedir. Yani bir tür "Kulakoğlu, Kulaklıoğlu."

7 Olasılıkla Orta Kırgız Ordası'nın hanı olan Ablay'a (ö. 1781) yapılan bir anıştırma. Orda ya da ordu, Türk ve Moğol halklarının temel askeri ve yönetsel örgütlenmesidir. Rusçada aynı zamanda bu halkların toplumsal örgütlenme biçimine karşılık kullanılmıştır: Altın Ordu'da olduğu gibi. Belıy, Ableuhov adını, iki üyesi yüzyıl dönümünde Rus edebiyat dünyasında önemli bir yer edinmiş olan Obleuhov ailesinden türetmiş olabilir. N. D. Obleuhov haftalık *Znamya* (1899-1901) dergisinin ve başka muhafazakâr yayınların editörü. Kardeşi, A. D. Obleuhov Alfred ise de Musset'yi de çevirmiş olan bir şairdi. Obleuhov'lar Belıy'ın da içinde bulunduğu simgeci çevrelerde şöhretli kimselerdi.

8 On sekiz ve on dokuzuncu yüzyıllarda göçebe Kırgız halklarına verilen ad. Kırgızlar bir zamanlar Rusya'yı işgal etmiş olan Moğollarla bağlantılı sayılırdı. Rus soyluları soylarını gerçek ya da hayali Moğol atalara dayandırmaktan hoşlanırdı.

9 1797 yılı itibariyle bütün Rus İmparatorluğu soylu Ailelerin Genel Bir Arma-Rehberi (Obşiy Gerbovnik Dvoryanskih Rodov Vserossiskoy İmperii v 1797 Godu) içinde soylulara ait armaların çizim ve tariflerinin yer aldığı bir rehberdi.

Aşçının başı birden kayboldu. Apollon Apollonoviç Ableuhov odaya girdi.

...

Apollon Apollonoviç'in dikkatini masanın üstünde duran kurşun kalem çekti. Kurşun kalemin ucunu sivriltmeye karar verdi Apollon Apollonoviç. Hemen yazı masasına yaklaştı ve kapıverdi... elinde kurşun kalem değil de kâğıt ağırlığı olduğunu anlamadan önce uzunca bir süre düşünceli bir halde baktı kağıt ağırlığına.

Dalgınlığı kafasına o anda derin birtakım düşüncelerin doluşmuş olmasından kaynaklanıyordu; ve bir anda, münasebetsiz bir zamanda, bu hızla kaçan bir düşünce akışına dönüşmüştü (Apollon Apollonoviç Kurum'a yetişmek için acele ediyordu). İleride, onun öldüğü yılın süreli yayınlarında günışığına çıkacak olan "Günlük"e bir sayfa daha eklendi.

Apollon Apollonoviç açığa çıkan düşünce akışını hızla yazmaya koyuldu: bu akışı yazdıktan sonra şöyle düşündü: "Haydi vazife başına." Ve mutfağa kahvesini içmeye yöneldi.

Öncelikle biraz tatsız bir ısrarla yaşlı uşağı sorguladı:

"Nikolay Apollonoviç kalktı mı?"

"Hayır efendim: daha kalkmadılar..."

Apollon Apollonoviç hoşnutsuzca burnunu ovuşturdu:

"Ee... söyleyiniz: ne zaman –söyleyin– Nikolay Apollonoviç; yani..."

"Ah, biraz geç kalkarlar efendim..."

"Ya, ne kadar geç?"

Ve hemen, yanıtı beklemeden, saatine bakarak kahvesini içti.

Tam dokuz buçuktu.

Saat onda o, ihtiyar, Kurum'a gitmek üzere ayrılıyordu. Nikolay Apollonoviç, delikanlı, yataktan iki saat sonra kalkıyordu. Senatör her sabah onun kalkma saatini sorardı. Ve her sabah yüzünü ekşitirdi.

Nikolay Apollonoviç senatörün oğluydu.

KISACASI, O KURUMUN BAŞIYDI

Apollon Apollonoviç Ableuhov cesur davranışlarıyla öne çıkmıştı: altın işlemeli göğsüne birden çok yıldız düşmüştü: Stanislav ve Anna yıldızı, ve hatta: Beyaz Kartal.

Onun taşıdığı şerit, mavi bir şerit.[10]

Kısa süre önce de vernikli kırmızı bir kutucuktan yurtsever duygular abidesinin üzerine elmas alametlerin, yani Aleksandr Nevski madalyasının ışığı saçılıyordu.

Neydi peki burada yokluktan beliriveren şahsın sosyal durumu?

10 Mavi Şerit, Rus İmparatorluğu'nun en önemli nişanlardan biri olan Andrey Pervozvanniy madalyasıyla birlikte takılırdı.

Sanırım, soru oldukça yersiz: Rusya Ableuhov'u yaptığı konuşmaların enginliğiyle tanıyordu; bu konuşmalar patlamaksızın kıvılcımlar saçıyor ve gök gürültüsü çıkartmadan düşman partiye öyle bir zehirler saçıyordu ki bunun sonucunda partinin teklifleri gerekli yerlerden geri çevriliyordu.[11] Ableuhov'un önemli bir mevkiye gelmesiyle dokuzuncu bölüm[12] çalışamaz hale geldi. Bu bölümle Apollon Apollonoviç, Rusya'ya Amerikan biçerdöverlerinin ithal edilmesi için hem kâğıtlar aracılığıyla, hem de gerektiği yerde sözlü olarak inatçı bir kapışmaya girişmişti (dokuzuncu bölüm ithalata karşıydı). Senatörün konuşmaları, bazıları uzamsal olarak Almanya'dan geri kalmayan bütün o bölge ve eyaletlerde uçuşuyordu.

Apollon Apollonoviç Kurum'un başıydı:[13] ah, şu... adı neydi? Kısacası, belli ki sizin bildiğiniz bir Kurum'un başıydı.

Benim bu saygıdeğer adamımın bitkin, kesinlikle insanı cezbetmeyen küçük figürünü idare ettiği mekanizmaların ölçüsüz büyüklüğüyle karşılaştıracak olursa, insan sanırım uzun süre nahif bir hayrete kapılıp kalabilir; ama görüyorsunuz ya, kesinlikle herkes bütün Rusya'nın, devlet dairelerinin biri dışında çoğunun muhalifi olan bu kafatasının saçtığı zihinsel güçler patlamasına hayret ediyordu: muhalif olmadığı o tek dairenin başı da, neredeyse iki yıl kadar önce, takdiri ilahiyle mezar taşının altında sessizliğe gömülmüştü.

Benim bu senatör[14] altmış sekizinci yaşını yeni doldurmuştu;

---

11 Konstantin Pobedonostsev (Rus Kiliseler Meclisi'nin başkanı) tarafından her türden liberal reform girişimine karşı gösterilen şiddetli dirence yönelik bir anıştırma.

12 Bürokratik hiyerarşi içinde, bir kurum bünyesinde birçok bölüm barındırır. Gogol, *Palto* (1841) adlı öyküsünde bunlardan birini konu etmektedir.

13 Burada Apollon Apollonoviç, dönemin İçişleri Bakanı ve Jandarmalar Şefi olan ve 15 Temmuz 1904 tarihinde sosyal devrimci E. S. Sazonov tarafından bir bombayla öldürülen Vyaçeslav Konstantinoviç Pleve'yi (1846-1904) hatırlatmaktadır.

14 Rusya'nın en yüksek yasal ve idari organı olan Senato'nun üyeleri, hükümet ve askeri hizmetin en yüksek üç düzeyinden seçiliyordu. Üniformaları altın işlemeli ceket ve beyaz takım elbiseden oluşuyordu.

ve solgun yüzü hem (törensel zamanlarda) gri kağıt ağırlığını, hem de (boş zamanlarda) bir kartonpiyeri andırıyordu; karalı-yeşilli çöküklerle çevrelenmiş taştan senatör gözleri, yorgunluk zamanlarında daha mavi ve daha büyük görünüyordu.

Şunu da söyleyelim: Apollon Apollonoviç, tamamen yeşil ve kocaman bir hal almış kulaklarını alevler içindeki Rusya'nın kanlı zeminine çevirdiği zaman en ufak heyecana kapılmıyordu. Kısa süre önce böyle resmedilmişti: sokakta satılan küçük bir mizah dergisinin,[15] o günlerde insan kaynayan caddelerde kanlı kapakları çarpıcı bir hızla çoğalmakta olan şu "Yahudi" dergilerinden birinin ilk sayfasında...

15 1905 olayları çok sayıda politik ve satirik derginin yayınlanmasına yol açmıştı. Belıy anılarında Kont Witte'nin karikatürlerinden ve "Pobedonostsev'in yeşil kulaklarından" bahsetmektedir.

KUZEY-DOĞU

Meşe oturma odasından bir saatin tıkırtıları duyuluyordu; eğilip kalkıp ıslık çalarak ötüyordu gri bir guguk kuşu; yaşlı guguk kuşunun işaretiyle Apollon Apollonoviç porselen fincanın karşısına oturdu ve beyaz ekmeğin sıcak kabuğunu kopardı... Ve kahvesini yudumlarken geçmiş yılları anımsardı Apollon Apollonoviç; ve kahvesini yudumlarken –hatta, hatta– şaka yapardı:

"Semyoniç, kim herkesten daha saygın?"

"Bana göre, Apollon Apollonoviç, herkesten daha saygın olan kişi gerçek bir meclis üyesidir."

Apollon Apollonoviç tek dudağıyla gülümsedi:

"Böyle düşünmemelisin: herkesten saygın olan kişi bir baca temizleyicisidir..."

Uşak nüktenin sonunu şimdiden biliyordu: ama buna dair bir şey söylemedi, saygısından.

"Neden efendim, sorabilir miyim, bu onur baca temizleyicisine ait?"

"Gerçek bir meclis üyesinin önünde, Semyoniç, herkes kenara çekilir..."

"Sanırım öyle, saygıdeğer efendim..."

"Baca temizleyici... Onun önünde gerçek bir meclis üyesi bile kenara çekilir, çünkü baca temizleyicisi pislik içindedir."

"Kesinlikle öyle, efendim," diye katıldı uşak saygıyla...

"Tabii öyle: ancak çok daha saygın bir konum da var..."

Ve hemen ekledi:

"Tuvalet görevlisininki..."

"Pff!..."

"Onun önünden baca temizleyici bile çekilir, yalnız gerçek bir meclis üyesi değil..."

Ve –kahveden bir yudum. Ama dikkat edelim: Apollon Apollonoviç'in kendisi de zaten gerçek bir meclis üyesiydi.

"Ah, Apollon Apollonoviç, bir şey daha vardı: Anna Petrovna bana derdi ki..."

"Anna Petrovna" der demez ak saçlı uşak donakaldı.

...

"Gri palto mu efendim?"

"Gri palto..."

"Sanırım, gri eldivenlerle birlikte, değil mi efendim?"

"Hayır, süet eldivenleri..."

"Lütfen biraz bekleyiniz ekselansları: çünkü eldivenleriniz şifonyerde: b rafı – kuzeybatı."

Apollon Apollonoviç yaşamın ıvır zıvırıyla tek bir kez ilgilenmişti: bir gün demirbaşlarını gözden geçirmişti; demirbaşlar düzenle kaydedilmişti ve bütün rafların çizelgesi çıkartılmıştı; raflar harflere göre sıralanmıştı: a, b, c; rafların dört yönüyse dünyanın dört yönünün işaretini almıştı.

Gözlüklerini çıkartan Apollon Apollonoviç zarif, inci gibi bir yazıyla kayıt defterini doldururdu: gözlükler, raf – b ve KD, yani kuzeydoğu; kayıt defterinin bir kopyasını da, bu değerli giysiye ait olan şeylerin yönlerini ezberlemiş olan uşak alırdı; uykusuzluk çektiği zamanlarda bu yönleri hiç hata yapmaksızın akıldan tarayabiliyordu.

...

Verniklenmiş evde yaşam fırtınaları sessizce geçiyordu; burada yaşam fırtınaları hiç de yıkımsız geçmiyordu; olaylar gümbürdemiyordu; şimşekten oklarla kalpte arındıcı biçimde parıldamıyorlardı; ama hırıltılı bir boğazdan çıkan zehirli akıntılar seliyle havayı boğuyorlardı; ve yaşayanların zihninde, sımsıkı kapatılmış kazanların içindeki yoğun buharlar gibi birtakım beyinsel oyunlar çeviriyorlardı.

BARON, TIRMIK

Masadan soğuk, uzun ayaklı bir bronz kalktı; lambalı abajur zarif bir biçimde boyanmış, pembeli morlu bir tonla ışıldamıyordu: bu boyanın sırrını on dokuzuncu yüzyıl kaybetmişti; cam zamanla kararmıştı; zarif süsleme de zamanla kararmıştı.

Pencere aralarındaki altın aynalar, misafir odasını dört bir yandan yeşil yüzeyleriyle yutuyordu; ve orada –altın yanaklı eros kanatlarıyla taçlandırıyor; ve şurada– meşalelerin yoğun alevleri altın bir çelengin defne ve güllerini yalıyordu. Aynaların arasında sedeften küçük bir masa dört bir yandan parıldıyordu.

Apollon Apollonoviç kapıyı, kristal, tıraşlanmış kapı koluna yaslanarak hızla açtı; adımları parkelerin parlak taşları üzerinde çınladı; dört bir yandan porselen biblo vitrinleri öne atıldı; bu

bibloları Venedik'ten getirmişlerdi, o ve Anna Petrovna, otuz yıl önce. Sisli lagün, gondol ve uzaklarda inleyen bir arya anıları istemeden yankılandı senatörün zihninde...

Hemen gözlerini piyanoya çevirdi.

Vernikli sarı kapaktan bronz kabartmanın yaprakları parıldadı; ve yine (yorucu bellek!) Apollon Apollonoviç hatırladı: beyaz bir Petersburg gecesi; oradaki pencerelerde geniş bir nehir akıyordu; ve ay çıkmıştı; ve Chopin'in bir roulade'ı gürlüyordu; hatırlıyor – Chopin (Schumann değil) çalıyordu Anna Petrovna...

Kabartmanın yaprakları parıldıyordu – sedef ve bronz – duvardan çıkan kutular, raflarda. Apollon Apollonoviç soluk mavi oturma yerinin üzerinde kıvrımlar dolanan, ampir bir koltuğa oturdu ve eliyle küçük bir Çin tepsisi üzerinde duran açılmamış mektuplar demetine uzandı: çıplak başı zarflara doğru eğildi. Arabacının değişmez "atlar hazır"ını beklerken, burada, işe gitmeden önce, sabah yazışmalarını okuyarak oyalanırdı.

Bugün de aynı şekilde davrandı.

Ve küçük zarflar açıldı: birbiri ardına zarflar; sıradan, posta zarfı – pul eğri yapıştırılmış, okunaksız elyazısı.

"Hımm.. Öyle efendim, öyle efendim, öyle efendim: çok güzel efendim.."

Ve zarf dikkatle kenara kaldırıldı.

"Hımm... Rica..."

"Rica ve rica..."

Zarflar dikkatsizce açılıyordu; bu başka zaman, daha sonra: bir şekilde...

Kalın gri kâğıttan yapılmış bir zarf – mühürlenmiş, monogramlı, pulsuz ve mühür mumuyla kapatılmış.

"Hımm Kont Dubluve..[16] Nedir bu? Kurum'da görüşme talep ediyor.. şahsi bir mesele.."

16 Kont Dubluve, yani Kont Witte. Sergey Yulyeviç Witte (1849-1915) 1892 ila 1903 yılları arasında Maliye Bakanı'ydı ve III. Aleksandr'ın en yakın danışman-

"Hımm... Aha!"

Kont Dubluve, dokuzuncu bölümün başı, senatörün hasmıydı ve küçük çiftlik ekonomisine düşmandı.

Başka... Soluk pembe, minyatür bir zarf; senatörün eli titredi; bu elyazısını tanıyordu –Anna Petrovna'nın elyazısı; İspanya pulunu inceledi, ama zarfı açmadı:

"Hımın... para..."

"Para gönderilmemiş miydi?"

"Para gönderilecek!.."

Apollon Apollonoviç kurşun kalemini çıkardığını düşünerek, yeleğinden kemik bir tırnak törpüsü çıkardı ve onunla "Adrese geri gönderilecek," kaydı düşmeye hazırlanmıştı ki..

"?"

"Hazırlar efendim."

Apollon Apollonoviç çıplak başını kaldırdı ve doğruca odadan çıktı.

...

Duvarlarda yağlı yaldızlar saçan resimler asılıydı; ve zorlukla, yaldızların arasında, eski Directoire döneminin[17] dar tunikleri ve gösterişli saç kesimleri içinde, Yunanlıya benzeyen bir Fransız kadını görülüyordu.

Piyanonun üzerinde, David'in "Distribution des aigles Napoléon premier" tablosunun[18] küçültülmüş bir kopyası asılıydı. Resimde büyük imparator, başında bir defne çelengi ve porfir kürklü bir harmaniyle tasvir edilmişti; İmparator Napolyon bir elini kanatlı mareşallerden oluşan bir topluluğa doğru uzatmış-

---

larından biriydi. Rus-Japon Savaşı'nı sona erdiren ve 1905 yazında Portsmouth, New Hampshire, ABD'de gerçekleştirilen barış görüşmelerinde Rus tarafına başkanlık etmişti.

17 Fransa'nın beş direktuar tarafından yönetildiği 1795-1799 dönemi.

18 Ressam Jacques-Louis David'in Napolyon'un imparator olarak atanmasından üç gün sonra, 5 Aralık 1804'te Paris'te gerçekleştirilen görkemli bir töreni tasvir eden resmi: Birinci Napolyon tarafından kartalların dağıtılması (1808-10).

tı; diğer eliyle metal bir asa tutuyordu; asanın tepesinde ağır bir kartal vardı.

Misafir odasının ihtişamı hiç halı olmamasından dolayı soğuktu: parkeler parlıyordu; güneş bir an onları aydınlatacak olsa, insanın gözlerini ister istemez kamaştırabilirdi. Misafir odasının misafirperverliği soğuktu.

Ama senatör Ableuhov tarafından bir ilke haline getirilmişti.

Bu her yerde görülüyordu: ev sahibinde, heykellerde, hizmetçilerde, hatta mutfağa yakın bir yerde yaşayan kaplan karası buldogta; bu evde herkesin aklı karışıyordu, yerini parkeye, resimlere ve heykellere bırakarak, gülümseyerek, kafası karışarak ve sözlerini yutarak: birbirlerine yaltaklanıyor, eğilip bükülüyor ve koşuşturuyorlardı –bu gürültücü parkeler üzerinde; ve verimsiz dalkavukluk şevkiyle soğuk parmaklarını perişan ediyorlardı.

Anna Petrovna'nın gidişinden beri misafir odası sessizleşmişti, piyanonun kapağı kapanmıştı; roulade gümbürdemiyordu.

Evet –Anna Petrovna hakkında ya da (kısaca söylenirse) İspanya'dan gelen mektup hakkında: Apollon Apollonoviç yanlarından geçip gittikten hemen sonra iki geveze uşak hemen dedikoduya koyuldu.

"Mektubu okumadı..."

"Ne var: okuyacak..."

"Gönderir mi?"

"Tabii, belli ki..."

"Böylesine, Tanrı affetsin, taş..."

"Siz de, bakın söylüyorum: dilsel inceliğe dikkat etmelisiniz–"

...

Apollon Apollonoviç antreye geçerken, ak saçlı uşağı da onunla birlikte, elinde bakanın hediyesi olan enfiye kutusunu tutarak antreye indi ve saygıdeğer kulakları baştan aşağı süzdü.

Apollon Apollonoviç merdivenlerde durdu ve söyleyecek bir şeyler arandı.

"Hımm.. Dinle.."

"Majesteleri?"

Apollon Apollonoviç uygun sözleri arandı:

"Genel olarak neyle –evet– neyle iştigal ediyor... iştigal ediyor..."

"?"

"Nikolay Apollonoviç?"

"Fena değil, Apollon Apollonoviç, iyidirler..."

"Başka?"

"Eskisi gibi kapanıp kitap okumaktan hoşlanıyorlar."

"Kitap?"

"Sonra da odada geziniyorlar, efendim..."

"Geziniyor –evet, evet– Ve... Ve? Nasıl?"

"Geziniyorlar... Sabahlıkla, efendim!.."

"Okuyor, geziniyor... Yani... Başka?"

"Dün birini bekliyorlardı..."

"Kimi bekliyordu?"

"Kostümcüyü..."

"Ne kostümcüsü?"

"Kostümcü, efendim."

"Hımm... ha... Bu ne için?"

"Sanırım, baloya gidecekler..."

...

"Aha –yani: baloya gidiyor..."

Apollon Apollonoviç burnunun ucunu kaşıdı: yüzü bir gülümsemeyle aydınlandı ve birden ihtiyarladı:

"Siz köylü müsünüz?"

"Evet efendim!"

"Eh, öyleyse sizin –biliyor musunuz– bir dükünüz var."

"?"

"Köyde bir viyadük yok mu?"

"Köyün girişinde bir viyadük, efendim."

"Eh, görüyorsunuz ya, bir de diyorsunuz ki..."

Apollon Apollonoviç silindir şapkasını alıp açık kapıdan dışarı çıktı.

ARABA SİSLERE DALDI

Sokak ve caddelere, kaldırım ve çatılara yağmur çiseliyordu; teneke oluklardan soğuk esintilerle aşağı boşanıyordu.

Yağmur gelip geçenlerin üzerine çiseliyordu: onları nezleyle ödüllendiriyordu; yağmurun ince tozuyla birlikte nezle ve grip yukarı kaldırılmış yakalarından içeri sızıyordu: liselinin, üniversitelinin, memurun, subayın, yurttaşın; ve yurttaş (yani, sakin) kasvetle çevreye göz gezdiriyordu; ve caddeye silik gri bir yüzle bakıyordu; caddelerin sonsuzluğunda dolanıyor, ağzını hiç açmadan –onun gibilerin sonsuz akışında– uçuşlar, gürültüler, titremeler, atlı arabalar arasında sonsuzluğu aşıyor, çığırtkan gazete satıcılarının kesintisiz çığırtılarının içinden, uzaklardan otomobil roulade'larının melodik sesini ve sarılı kırmızılı tramvay-

ların yükselen homurtusunu (sonra tekrar dinen bir homurtu) dinliyordu.

Bir sonsuzluktan bir başkasına kaçıyordu; ve sonra nihtımda tökezliyordu; burada her şey sona eriyordu: otomobil roulade'larının melodik sesi, sarılı kırmızılı tramvaylar ve herhangi bir yurttaş; buradaydı toprağın sınırı ve sonsuzluğun sonu.

Oradaysa, orada: derinlikler, yeşil çamur; daha uzaklarda, gereğinden de uzaklarda, adalar[19] ürkütücü biçimde alçalıyor ve çöküyordu; ve binalar çöküyordu; sanki su gelip bir anda üzerlerini örtecekti: derinlikler, yeşil çamur; ve bu yeşil çamurun üzerinde sisler arasında gümbürdüyor ve titriyordu, nereye kaçıyorsa, kara, öylesine kara Nikolayev Köprüsü.

Bu kapalı Petersburg sabahında şık, sarı bir evin[20] ağır kapıları ardına dek açıldı: sarı evin pencereleri Neva'ya bakıyordu. Kol klapalarında altın şeritler olan, tıraşlı bir uşak arabacıya işaret vermek için önden fırladı, gri benekli atlar çıkışa yöneldi; üzerine eski bir soyluluk arması işlenmiş bir arabayı çekiyorlardı: bir şövalyeyi deşen bir tekboynuz.

Eşiğin önünden geçen şık bir polis memuru sersemledi ve Apollon Apollonoviç Ableuhov gri paltosu ve uzun kara silindir şapkası, kurutma kâğıdını andıran yüzüyle çıkışa hızla koşturup, daha da hızla, aynı zamanda kara süet eldivenlerini de giyerek arabanın basamağına adım atarken, saygı duruşuna geçti.

---

19 Bolşaya Nevka nehrinin çevrelediği Kamennıy, Krestov ve Yelagin Adaları. Petersburg'un bataklık üzerine kurulmuş olduğunu, birtakım bataklık adalarının birbirine bağlanıp yerleşime açık hale getirildiğini hatırlamak gerekiyor. Yirminci yüzyılın başında bu adalarda daha çok işçiler yaşamaktadır, Belıy buna da gönderme yapıyor.

20 Dostoyevski'nin birçok yapıtında, özellikle *Suç ve Ceza*'da olduğu gibi, bu romanda da sarı hâkim renktir. Aslında Petersburg'un kurşuni kış havasının altında, şehir neredeyse tümüyle sarı binalarla kaplıdır. Bu Petersburg'un merkezinin, evlerin ve resmi binaların rengidir. Burada, Belıy için sarı rengin, Büyük Petro'nun yaratısını işgal etmiş olan Asyalı Doğu'nun rengi olduğu da belirtmek gerekir.

Apollon Apollonoviç Ableuhov polise, arabaya, arabacıya, büyük kara köprüye, sisli, bir sürü bacalı uzakların bulanıkça belirdiği ve Vasilyev Adası'nın ürkütücü biçimde göründüğü Neva uzamına bir anlık, şaşkın bir bakış attı.

Gri uşak telaşla arabanın kapısını kapattı. Araba hızla sislere daldı; ve gördükleriyle sarsılmış olan rastlantısal bekçi, omzunun üstünden çamurlu sise uzun uzun baktı –arabanın hızla daldığı yere doğru– ve iç çekip yürüdü; çok geçmeden sisin içinde bu bekçinin omuzu da, bütün omuzların, bütün sırtların, bütün gri yüzlerin ve bütün kara, ıslak şemsiyelerin sisin içinde kaybolması gibi kaybolmuştu. Saygın uşak da aynı yere baktı, sağa sola, köprüye, sisli bir sürü bacalı uzakların bulanıkça belirdiği ve Vasilyev Adası'nın ürkütücü biçimde göründüğü Neva uzamına baktı.

Burada, daha başlangıçta, bir dramın geçtiği yeri okuyucuya bildirmek üzere anlatımın akışını kesmek zorundayım. Öncelikle buraya sızan bu belirsizliği düzeltmek gerekiyor: bundan yazar değil, yazarın kalemi suçludur: bu sırada tramvaylar şehirde koşuşturmaya daha başlamamıştı: bin dokuz yüz beş yılıydı.[21]

21 Petersburg'da ilk tramvay yolu 15 Eylül 1907 tarihinde hizmete açılmıştı.

"Hey, hey..."

Arabacı bağırıyordu.

Ve araba her yana çamur saçıyordu.

Sadece sisli bir nemin asılı durduğu yerden, önce donuk bir şekilde belirdi, sonra gökten yere iniverdi –çamurlu, karalı grili Aziz İshak; belirdi ve iyice şekillendi: İmparator Nikolay'ın atlı anıtı;[22] metal İmparator Muhafiz Birliği üniforması giymişti; sisin içinde kaidesinden bir Nikolay neferi çıkıyor ve tüylü bir şapka olarak yine sise geri dönüyordu.

22 Marin Meydanı'nda bulunan I. Nikolay anıtı. Montferrand tarafından tasarlanmış ve heykeltıraşlar Klodt, Ramazanov ve Zaleman tarafından 1816 ila 1859 yılları arasında yapılmıştı. Başında nöbet tutan bir asker olurdu.

Arabaysa Neva Bulvarı'na dalıyordu.

Apollon Apollonoviç Ableuhov koltuğun atlas yastıklarının üzerinde sarsılıyordu; sokaktaki ayaktakımından onu dört duvar ayırıyordu; yani akıp giden insan kalabalığından, oradaki kavşaklarda satılan dergilerin kasvetli biçimde ıslanmış kırmızı kapaklarından ayrılmıştı.

Planlılık ve simetri, senatörün, hem ev yaşamının düzensizliğiyle, hem de devlet çarkımızın beceriksiz dairesel çevrimiyle uyarılmış olan sinirlerini yatıştırıyordu.

Armonik sadelikten hoşlanıyordu.

En çok düz çizgisel caddeyi severdi; bu cadde ona iki yaşam noktası arasında zamanın akışını anımsatıyordu; ve bir şey daha: diğer tüm şehirler ahşap ev yığınından ibarettir ve Petersburg hepsinden şaşırtıcı biçimde farklıdır.

Islak, kaygan cadde: orada evler küpler halinde kaynaşıyordu; bu dizi yaşam çizgisinden tek bir açıdan ayrılıyordu: bu dizide ne son ne de başlangıç vardı; burada, elmas madalyalar taşıyanların hayat yolculuklarının orta yeri, bazı yüksek unvanlılar için hayat yolunun sonu oluyordu.[23]

Cilalı küpünün Neva Bulvarı'nın çizgisini ok gibi yardığı her seferde senatörün ruhu esinle doluyordu: orada, oradan açık günlerde uzaktan uzağa kör edici şekilde ışıldıyordu: altın iğne,[24] bulut, kıpkırmızı günbatımı ışığı; orada, oradan, sisli günlerde –hiçbir şey, hiç kimse.

Ve orada çizgiler vardı: Neva, adalar. Belki o uzak günlerde, yosunlu bataklıktan uzun sazlıklar ve direkler ve şişler, dişlerini geçirerek nemli, yeşil sise yükselirken–

---

23 1901-1907 yılları arasında bu yolda birçok üst düzey devlet yetkilisinin teröristler tarafından öldürülmüş olmasına gönderme.

24 Bahriye Binası'nın kulesi, Puşkin'in ***Bakır Atlı***'sında "Bahriye İğnesi" olarak anılmaktadır. İğne roman boyunca sürekli geçen bir motif ve "Bahriye İğnesi" Beliy'nin kitap için düşündüğü başlıklardan biriydi.

Uçan Hollandalı[25] oradan, Baltık ve Alman denizlerinin[26] kurşun uzamlarından, burada yalanla sisli toprak-larını yükseltmek ve adalara koşuşturan bulut akınını adalarla adlandırmak üzere gölgeli gemileriyle uçup gelmişti; meyhanelerin cehennem ateşlerini iki yüzyıl buradan yaktı Hollandalı, Ortodoks halksa bu cehennem meyhanelere, ağır bir enfeksiyon taşıyarak durmaksızın gelip gitti ...

Karanlık gölgeler dağıldı. Cehennem meyhaneleriyse kaldı. Uzun yıllar boyunca Ortodoks halk burada bir hayaletle kafa çekti: adalardan –ne insan ne gölge olan– melez bir ırk gelip, birbirine yabancı iki dünyanın sınırına yerleşti.

Apollon Apollonoviç adaları sevmezdi: oranın nüfusu fabrikalı, kabaydı; binlerce insanlık bir sürü orada browning[27] ve benzer şeyler dolaştırıyordu. Apollon Apollonoviç düşünüyordu: ada sakinleri Rus İmparatorluğu'nun nüfusuna katılıyor; genel nüfus sayımı adaları da kapsıyor; onların da numaralı evleri, bölgeleri, devlet daireleri oluyor; adalarda yaşayan biri avukat, yazar, işçi, polis oluyor; kendini Petersburglu sayıyor, ama o, bir kaos sakinidir, İmparatorluğun başkentini yaklaşan bir bulutla tehdit ediyor...

Apollon Apollonoviç daha fazla düşünmek istemedi: huzursuz adalar – ezilmeli, ezilmeli! Devasa köprünün demiriyle yerle bir edilmeliler ve dört bir yandan cadde oklarıyla sınırlandırılmalılar ...

---

25 Fırtınalı denizlerde sonsuza dek gemisiyle dolanmaya mahkûm olmuş bu efsanevi kaptan imgesi, Belıy'nin romanında Büyük Petro imgesiyle kaynaşır; Büyük Petro'nun da bir süre Hollanda'da yaşamış olduğu, oradan döndükten sonra Rusya'da köklü reformlar gerçekleştirmiş olduğu düşünülecek olursa bu özel bir anlam kazanıyor.

26 Kuzey Denizi'ne Rusların daha önceden verdiği ad.

27 Bir silah markası.

Ve işte, sislerin o sınırsızlığına düşler kurarak bakarken, devlet adamı birdenbire arabanın kara küpünden bütün yönlerde genişledi ve üzerine yükseldi; ve arabanın ileri uçmasını, caddelerin onu karşılamak üzere uçmasını diledi – caddeler, caddeler – öyle ki gezegenin bütün küresel yüzeyi yılan halkalarıyla, evlerin karalı grili küpleriyle kuşatılmış gibi görünecekti; caddelere sıkıştırılan bütün yeryüzü, çizgisel bir kozmik koşuda doğrusal yasanın enginliğiyle kesişen paralel caddeler ağı uzay boşluğunda kare ve küp düzlemleriyle genişleyecekti: kişi başına bir kare, çünkü... çünkü...

Simetriler arasında çizgiden sonra onu sakinleştiren şekil kareydi.

Bazen uzun süre düşüncesiz bir tefekküre dalardı: piramitler, üçgenler, paralelyüzler, küpler, trapezoitler. Ancak kesik koniyi düşünürken huzursuzluğa kapılırdı.

Zigzag çizgiye de katlanamazdı.

Burada, arabanın içinde, Apollon Apollonoviç uzun zaman bir şey düşünmeden, kara, mükemmel ve atlas kaplı küpün merkezinde durarak, dört köşeli pencerelerin tadını çıkardı: Apollon Apollonoviç tek başına hapsedilmek için doğmuştu; ancak devlet planlamasına duyduğu aşk önemli bir mevkinin çokyüzlülüğüyle kuşatıyordu onu.

...

Islak, kaygan cadde doğrusal, doksan derecelik bir açıyla ıslak bir caddeyle kesişiyordu; doğruların kesişme noktasında bir polis duruyordu.

Ve tam olarak aynı evler orada yükseliyordu, ve aynı gri, insan nehirleri orada da akıyordu ve orada aynı yeşilli sarılı sis vardı. Orada yığınla yüz koşuşturuyordu; kaldırımlar fısıldıyor ve takırdıyordu; lastik ayakkabılarla yıpranıyordu; sıradanın burnu gösterişli biçimde yüzüyordu. Sayısız burun kalabalık içinde akıp gidiyordu:[28] kartal, ördek, horoz, yeşilimsi, beyaz; burada

28 Burada Belıy, Gogol'e ikinci bir anıştırma yapmaktadır; bu kez ***Burun*** (1835)

herhangi bir burnun yokluğu da akıyordu. Burada tekler, çiftler, üçler, dörtler akıyordu; ve birbiri ardına şapkalar: melonlar, tüylüler, kasketler; kasketler, kasketler, tüylüler, kep, silindir, kasket; eşarp, şemsiye, tüy.

Ama koşuşturan caddeye paralel, yine bütün o aynı kutular, sayılar, bulutlarla koşuşturan bir cadde vardı; ve orada da memur.

Sonsuzluğa koşturan kesişen gölgelerin sonsuzluğunda sonsuzluğa koşturan bir caddeler sonsuzluğu var. Bütün Petersburg n'inci dereceye taşınmış bir caddeler sonsuzluğudur.

Petersburg'un ardındaysa –hiçbir şey.

---

adlı öyküsüne. Diğer yandan 1905 yılında Petersburg'da çok popüler olan bir şiir, İşçi Temsilcileri Sovyeti İdari Komitesi Başkanı olan soyadı "buruncu" anlamına gelen G. S. Krustalev-Nosar (1877-1918) ve burun yapısıyla ünlenmiş olan Başbakan Witte'yle ilgili popüler bir şiir de anıştırılmaktadır.

ADA SAKİNLERİ SİZİ ŞAŞIRTIR

Ada sakinleri birtakım hırsızca tavırlarıyla sizi şaşırtır; yüzleri topraktan doğmuş tüm varlıklardan daha yeşil, daha solgundur; kapı deliğinden sızar adalı – bir tür raznoçinets:[29] belki bıyıklıdır; ve gözlerini dikerek para ister fabrika işçilerinin silahlanması için; mırıldanır, cıvıldar, kikirder: verirsiniz; ve sonra geceleri artık uyuyamaz bir hale gelirsiniz; odanız mırıldanır, cıvıldar, kikirder: bu odur, ada sakini – kara bıyıklı yabancı, ele geçmeyen, görünmez, yok gibi yoktur; çoktan kırdadır; ve –uzak kasabalarda mırıldanan– Rusya görünür.

29 Farklı sosyal sınıflara (*razno çin*) mensup, soylu olmayan Rus aydınları için kullanılan bir ad.

Eylülün son günüydü.

Vasilyev Adası'nda, on yedinci hattın derinliklerinde sisler arasında, devasa ve gri bir ev görünüyordu; avludan eve kara, çamurlu bir merdiven uzanıyordu: bir sürü kapı vardı; bunlardan biri açıldı.

Kara bıyıklı yabancı eşikte belirdi.

Sonra, kapıyı kapatıp yabancı ağır ağır inmeye koyuldu; merdivenlerden dikkatle süzülerek beşinci kattan gelmişti; elinde pek küçük olmayan, ama büyücek de olmayan, kenarlarında tüyleri dökülmüş sülünler olan kırmızı şeritli kirli bir örtüye sarılmış bir paket vardı.

Benim yabancı pakete aşırı bir özen gösteriyordu.

Merdivenler, tahmin edilebileceği gibi, kapkaraydı, salatalık artıklarıyla ve ayaklar altında defalarca ezilmiş bir lahana yaprağıyla kaplıydı. Siyah bıyıklı yabancı ona basarak kaydı.

O zaman bir eliyle merdiven parmaklığına tutundu, (paket tutan) diğer eliyse havada sinirli bir zigzag çizdi; fakat zigzagın çizilişi, tam olarak dirseğiyle ilgiliydi: benim yabancı, anlaşılan, paketi tatsız bir kazadan, taş basamaklara ağır biçimde düşmekten korumak istiyordu, çünkü dirseğin hareketinde bir akrobatın gerçekten harika ustalığı vardı: hareketin incelikli kurnazlığını belli bir içgüdü belirliyordu.

Sonra da, bir kucak dolusu kavak ağacı odununu sırtlanmış, merdivenlerden yukarı çıkan ve yolunu tıkayan kapıcıyla karşılaştığında, siyah bıyıklı yabancı, bir kütüğe rastgelebilecek olan paketinin kaderi için daha bir gayretkeş biçimde incelikli bir özen sergilemeye koyuldu; pakette saklanan nesneler aşırı kırılgan nesneler olmalıydı.

Benim yabancının davranışı başka türlü açıklanamazdı.

Unutulmaz yabancı kara çıkış kapısına dikkatle ulaştığı sırada, ayaklarının dibinde beliren kara kedi tıslad ve kuyruğunu kaldırıp yabancının ayaklarına bir tavuk bağırsağı bırakarak yolun karşı tarafına geçti; benim yabancının yüzü bir krampla çar-

pıldı; başınıysa, yumuşak boynunu ortaya çıkararak sinirli biçimde arkaya attı.

Bu hareketler eski güzel zamanlann hanımefendilerine hastı, o zamanların hanımefendilerinin susuzluk duymaya başladığı anlara: sirke içmenin ve limon emmenin yol açtığı o ilginç solgun yüzleri alışılmadık bir tavırla doğrulamak.

Ve tam da aynı bu hareketleri sergilemektedir bazen genç, uykusuzluktan yorulmuş çağdaşlar. Yabancı da böyle bir uykusuzluk çekiyordu: evindeki yoğun sigara dumanı buna işaret ediyordu; yüzünün yumuşak derisinin mavimsi parıltısı da bunu gösteriyordu, – derisi öyle yumuşaktı ki, hani, benim yabancının bıyığı olmasaydı, affedin, kılık değiştirmiş bir hanımefendi sanılırdı.

Ve işte yabancı –avluda, bütünüyle asfaltla kaplanmış ve her yanını beş katlı, çok pencereli devlerin sardığı bir karenin içinde. Avlunun ortasına ıslanmış kavak ağacı odunları yığılmış; ve buradan rüzgârın ıslık çala çala dolandığı onyedinci hattın bir kısmı da görünüyor.

Çizgiler![30]

Petro'nun Petersburg'unun anısı sadece sizde kaldı.

Bataklık üzerine bir zamanlar Petro paralel çizgiler çekmişti; bu çizgiler ya mermerle kaplandı, ya taş, ya da tahta duvarlarla çevrildi. Petro'nun doğrusal çizgilerinin izi kalmadı Petersburg'da: Petro'nun çizgisi daha sonraki çağların çizgisine dönüştü: Yekaterina'nın yuvarlaklaşan çizgisine, Aleksandr düzeninin ak mermerden sütunlarına.

Sadece burada, devler arasında, kaldı Petro evcikleri; orada kütükten bir evcik; orada yeşil evcik; burada mavi, tek katlı, par-

30 Vasilyev Adası, Büyük Petro'nun talimatları doğrultusunda mimar Trezini tarafından tasarlanmış ve inşa edilmişti. Amsterdam modelinde paralel kanallar olacaktı, ama inşaat hiçbir zaman tamamlanamadı ve kanallar daha sonra hatlar, çizgiler olarak adlandırıldılar. Burada çizgiler aynı zamanda caddeler anlamına gelmektedir.

lak kırmızı "Yemekhane" levhası. Tam da böyle evcikler kadim zamanlarda buralara saçılmıştı. Yine burada, dosdoğru buruna, her türden kokular doluşur: deniz tuzunun, ringa balığının, halatların, deri ceket ve pipoların, ve kıyıdaki katranlı muşambaların kokusu.

Çizgiler!

Nasıl da değiştiler: nasıl da değiştirdi onları bu zor günler!

Yabancı hatırladı: işte şu cilalı evciğin penceresinde haziran ayının bir yaz akşamı, bir ihtiyar kadın bir şeyler çiğniyordu; ağustostan beri pencere kapalıydı; eylülde simli kumaşla kaplı bir tabut getirilmişti.

Yaşamın pahalandığını ve çalışan insanların yakında yiyecek bir şey bulamayacağını düşündü; oradan, köprüden, buraya Petersburg'un taş devler çetesiyle cadde oklarını soktuğunu; bu devler çetesi utanmazca ve küstahça çok geçmeden çatılarda ve bodrumlardaki bütün ada yoksullarını toprağa verecekti.

Benim adalı yabancı Petersburg'tan uzun zamandır nefret ediyordu: orada, oradan bulut yığınları arasında Petersburg yükseliyordu: ve orada binalar kaynaşıyordu; orada binaların üzerinde, nefesi bir zamanlar yeşil ve ağaçlık olan adaları taş ve mermer buzuyla sıkı bir şekilde kaplayan, kötü ve karanlık birileri dolaşıyordu; oradan, uluyan kaostan karanlık, korkunç, soğuk birileri taştan bakışlarla gözlerini kırpmaksızın bakıyor, delice bir çırpınışla yarasa kanatlarını çırpıyordu; ve sisler arasında belirerek resmi dille ada yoksullarını dövüyordu: kafatası ve kulaklarla; kısa süre önce birisi bir derginin kapağında böyle resmedilmişti.

Yabancı bunu düşündü ve yumruğunu cebine daldırdı; genelgeyi hatırladı, yaprakların döküldüğünü hatırladı: benim yabancı hepsini satır satır biliyordu. Dökülen bu yapraklar –bazıları için son yapraklardı: benim yabancı oluverdi– mavi bir gölge.

...

Biz kendimizce şöyle diyeceğiz: ey, Rus insanları, Rus insanları! Adalardan kayan gölgeler kalabalığını yaklaştırmayın kendinize! Korkun adalılardan! İmparatorlukta özgürce yerleşme hakları var: belli ki bunun için Lethe sularının üzerine adalara uzanan kara ve gri köprüler atılmış. Kaldırılmalıydı onlar...

Çok geç...

Nikolayev Köprüsü'nü açmayı polis de akıl etmedi; karanlık gölgeler düştü köprüye; köprüdeki bu gölgeler arasına yabancının karanlık gölgesi de düştü. Elinde pek küçük olmayan, ama büyücek de olmayan bir paket düzenli bir şekilde sallanıyordu.

VE, GÖRÜR GÖRMEZ, BÜYÜMÜŞ, AYDINLANMIŞ, PARLAMIŞTI...

Petersburg sabahının yeşil aydınlığında, kurtarıcı "sanki"nin içinde senatör Ableuhov'un önünde alışılmış bir olgu dolaşım halindeydi: atmosfer olayı –insan seli; burada insanların dili tutuluyordu; akıntıları büyük dalgalar halinde koşturarak gürlüyor, kükrüyordu; buna alışkın bir kulaksa bu insan dalgasının gökgürültülü bir dalga olduğunu algılamıyordu.

Serapla bir araya gelmiş sel kendi kendine sel parçalarına ayrılıyordu: birbiri ardına parçalar akıp gidiyordu; akılla kavranır biçimde herbiri birbirinden, bir gezegen sisteminin bir gezegen sisteminden ayrılması gibi ayrılıyordu; gökkubbenin ışık dalgaları, beyin merkezine sinir telgrafı aracılığıyla kaygılı, yıldızsal, ürpertici iletiler aktaran retinayla nasıl bir ilişki içindeyseler öyle bir ilişki içindeydi orada komşu komşusuyla.

Yaşlı senatör akan kalabalıkla teller (telgraf ve telefon) aracılığıyla iletişim kuruyordu; ve gölgeler seli onun bilincine, dünyanın uzak yerlerinde sakince akan iletiler gibi taşınıyordu. Apollon Apollonoviç düşünüyordu: yıldızlar hakkında, akıp giden gümbürtülü selin belirsizliği hakkında; ve, kara yastığa yaslanarak Satürn'den algılanan ışığın gücünü hesaplıyordu.

Birden... –

–yüzü buruştu ve bir tikle çarpıldı; maviyle çevrelenmiş taş gözleri sarsılmış biçimde yuvarlandı; kara güderiyle kaplı bileklerini, sanki kendini elleriyle korunuyormuş gibi göğüs hizasına kaldırdı. Ve gövdesi geri yaslandı, silindiriyse, duvara çarparak çıplak başının altına dizlerine düştü...

Senatörün hareketlerinin bilinçsizliği alışılmış yorumlara yol açmıyordu; senatörün davranış kuralları böyle bir şeyi öngörmüyordu...

Akan silüetleri seyrederken –melonlar, tüylüler, kasketler, kasketler, kasketler, tüylüler– Apollon Apollonoviç onları gökkubbedeki noktalara benzetti; fakat o noktalardan biri, yörüngesinden çıkarak, başdöndürücü bir hızla, devasa ve mor bir küre biçimini alarak ona doğru yönelmişti, yani, demek istediğim: –

–akan silüetleri seyrederken (kasketler, kasketler, tüylüler), Apollon Apollonoviç kasketler, tüylüler, melonlar arasında köşeden bir çift öfkeli göz görmüştü: gözler kabul edilmez bir özelliğe sahipti: gözler senatörü tanımıştı; ve, tanıyıp çılgına dönmüştü; belki de, gözler köşede bekliyordu; ve, görür görmez, büyümüş, aydınlanmış, parlamıştı...

Bu öfkeli bakış bilinçli olarak atılmış bir bakıştı ve yakaları kalkık bir palto giyen, siyah bıyıklı bir raznoçinetse aitti; daha sonra olayın ayrıntılarına daha da girerek, Apollon Apollonoviç hatırlamaktan çok, bir şeyleri daha da kavradı: raznoçinets sağ elinde ıslak bir örtüye sarılmış bir paket tutuyordu.

Konu oldukça basitti: araba atlı arabalar selinin içine sıkışıp kalınca kavşakta durmuştu (oradaki polis memuru beyaz sopa-

sını kaldırmıştı); Neva Bulvarı'nı keserek dikeylemesine uçanlar seline doğru atlı arabaların uçuşuyla sıkışan raznoçinets seli yandaydı, – kısacası bu sel şimdi senatörün arabasına baskı yaparak, Apollon Apollonoviç'in Neva Bulvarı'nda uçarak, onun aynı bulvarı çiğneyen insani kırkayaklardan milyarlarca kilometre uzağa uçma hayalini yıkıvermişti: telaşlanan Apollon Apollonoviç doğruca arabanın pencerelerine yönelip kalabalıktan sadece ince cam ve yirmi santimlik uzamla ayrıldığını gördü; o arada raznoçinetsi gördü; ve sakince izlemeye koyuldu; o sıradan figürün bütününde dikkat çekici bir şey vardı; ve olasılıkla bu figürle sokakta şans eseri karşılaşan bir fizyonomist de, hayret içinde kalakalırdı: ve sonra işleri arasında gördüğü bu yüzü hatırlardı; o ifadenin özgünlüğü sadece o yüzü varolan kategorilerden birine sokmanın güçlüğündeydi –daha başka bir şeyde değil...

Bu gözlem senatörün aklından geçebilirdi, eğer bu gözlem bir saniyeden daha fazla sürmüş olsaydı; ama geçmedi. Yabancı gözlerini kaldırdı ve –aynalı araba camının ardında, kendisinden yirmi santim uzaklıkta, gördüğü şey bir yüz değil... silindir takmış bir kafatası ve kocaman soluk yeşil renkte bir kulak oldu.

Saniyenin aynı çeyreğinde senatör yabancının gözlerinde, sisli, çok bacalı uzakların ve Vasilyev Adası'nın durmaksızın gereği senatörün evini gözleyen o aynı kaosunun sonsuzluğunu gördü.

İşte tam o anda yabancının gözleri büyümüş, aydınlanmış, parlamıştı; ve işte o an, arabanın yirmi santimlik uzamı ve duvarlarıyla ayrılmış olan, camın ardındaki eller hızla yukarı kalkmış, gözleri kapatmıştı.

Araba uçup geçti; onunla birlikte aynı gri uzamda Apollon Apollonoviç de uçuyordu; orada, ki oradan –güneşli günlerde muhteşem bir biçimde altın iğne, bulutlar ve kızıl günbatımı yükselirdi; orada, ki oradan– bugün bir sürü çamurlu sis yığını geliyordu.

Orada, çamurlu duman yığınlarında, arabanın koltuğuna yaslanarak o gözleriyle aynı şeyleri gördü: çamurlu duman yığınları; kalbi çarpmaya başladı; ve genişledi, genişledi, genişledi; göğsünde yarılıp parçalara ayrılmaya hazır büyüyen, kıpkırmızı bir küre hissi doğdu.

Apollon Apollonoviç kalp genişlemesinden rahatsızdı.

Bütün bunlar bir an sürdü.

Apollon Apollonoviç mekanik bir biçimde silindiri takarak ve kara süet elini hızla çarpan kalbine bastırarak, kendine olup bitenlerin sakin ve akılcı bir raporunu vermek üzere kendini yeniden sevgili küplerin seyrine bıraktı.

...

Apollon Apollonoviç yine arabadan dışarı baktı: şimdi gördüğü şeyler olanları siliyordu: ıslak, kaygan cadde; ıslak, kaygan taşlar ateşli biçimde parlıyordu eylül gününde!

...

Atlar durdu. Bir polis memuru şapka selamı verdi. Giriş caminin altında; küçük bir balkonun taşlarını destekleyen sakallı bir karyatidin altında Apollon Apollonoviç bütün o aynı manzarayı gördü: orada bakır, ağır başlı bir gürz parıldıyordu; oradaki seksenlik omuzun üzerine kapıcının koyu renkli üç köşeli şapkası düşmüştü. Seksenlik kapıcı "Birjovka"nın[31] üzerinde uyuyordu. Evvelsi gün de, dün de aynı şekilde uyuyordu. O uğursuz beş yılı aynı şekilde uyumuştu...[32] İlerideki beş yılı da aynı şekilde uyuyacaktı.

Artık Apollon Apollonoviç'in Kurum'un sorumluluk taşımayan müdürü olarak Kurum'a atanmasından bu yana beş yıl geçmişti: o zamandan bu yana beş yıldan da fazla geçmişti! Ve olaylar olmuştu: Çin iç karışıklığa gömülmüş ve Port Arthur düş-

---

31 "Birjevye vedomosti" (Borsa haberleri) adlı (1861-1917), yayınlandığı yıllarda Rusya'da çok popüler olan bir gazete.

32 Bely yirminci yüzyılın ilk beş yılını iki tarihsel çağ arasında bir geçiş olarak görüyordu.

müştü.[33] Fakat görüntü yıllardır değişmiyor: seksenlik omuz, sırma, sakal.

...

Kapı ardına dek açıldı: bakır topuz tıkırdadı. Apollon Apollonoviç taştan bakışını arabanın kapısından dışarı geniş açık girişe taşıdı. Ve kapı kapandı.

Apollon Apollonoviç ayakta durmuş soluklanıyordu.

"Majesteleri... Oturunuz, efendim... Paksanıza, nasıl soluksuz kalmışsınız..."

"Küçük çocuk gibi koşturuyorsunuz siz de hep..."

"Oturunuz, ekselansları: soluklanın..."

"Öyle işte efendim..."

"Belki... biraz su?"

Ama seçkin adamın yüzü aydınlandı, çocuklaştı, yaşlandı; bütün kıvrımlar gidip geldi:

"Söyleyin, lütfen: bir abinin eşine ne denir?"

"Yenge mi, efendim?.. Hangi abi, acaba sorabilir miyim?"

"Hayır, öylesine bir abinin?"

"?"

"Abinin eşi – abiyedir?"

...

"He-he-he-efendim..."

...

Akla boyun eğemeyen kalpse titreyip çarpıyordu; ve bu yüzden çevredeki her şey: öyle –ama öyle değildi...

---

33 Mayıs 1900, Boxer İsyanı'na ve de Rusya'nın milli gururuna küçük düşürücü bir darbe indiren Ocak 1905, Rus-Japon Savaşı'nın sonucuna bir anıştırma.

YOKSUL GİYİMLİ İKİ KURSİYERCİK...

Yavaşça akan kalabalıkların arasında akıyordu yabancı; ve daha doğrusu, tam bir karmaşa içinde kaçıyordu o kavşaktan ki insan seli onu içinden şunların kendisine çevrildiği kara abaya sürükledi: kafatası, kulak, silindir.

Bu kulak ve bu kafatası!

Onları hatırlayınca yabancı koşmaya başladı.

Birbiri ardına çiftler gelip geçiyordu: üçlüler, dörtlüler akıyordu; her birinden göğe doğru dumanlı konuşma sütunu yükseliyor, iç içe geçiyor, dumanlı, yan yana koşuşturan sütunlarla kaynaşıyordu; konuşma sütunlarını keserken benim yabancı onlardan parçalar yakalıyordu; bu parçalardan hem tümceler, hem cümleler oluşuyordu.

Neva Bulvarı dedikodusu mır mır başlamıştı.

"Biliyor musunuz?" geldi sağdan bir yerden ve gürültülerin arasında sönüp gitti.

Ve sonra tekrar yükseldi:

"Hazırlanıyorlar..."

"Efendim?"

"Atmaya..."

Arkadan bir fısıltı.

Siyah bıyıklı yabancı geri dönünce melon, baston, palto gördü: kulaklar, bıyık ve burun...

"Kime?"

"Kime, kime" – diye fısıldandı daha arkalardan; ve koyu renkli takım konuştu.

"Abl..."

Ve bunu dedikten sonra, takım geçip gitti.

"Ableuhov'a mı?"

"Abl... ava beni vu... dalı... arak... dene bir..."

Ve takım hıçkırdı.

Ama yabancı duyduklarından sarsılmış bir halde donakaldı:

"Hazırlanıyorlar?.."

"Atmaya?"

"Abl..."

...

"Yo hayır: hazırlanmıyorlar..."

...

Çevredeyse fısıltılar sürüyordu:

"Çabuk olun..."

Sonra yine arkadan:

"Vakit geldi..."

Ve bir kavşakta kaybolarak, yeni bir kavşakta çullanıyordu:

"Vakti... doğru [pravo]..."

Yabancı "pravo" değil, "provo–" duydu; ve kendi kendine tamamladı: – "Provo-kasyon?!"

Provokasyon Neva Bulvan'nda cümbüşte. Provokasyon duyulan tüm sözcüklerin anlamını değiştirmişti: masum bir "pravo" sözcüğünü provoke etmiş; "Abl... ava"yı ise şeytan bilir neye çevirmişti:

"Abl..."

Ve yabancı düşündü:

"Ableuhov'a."

Basitçe kendi kendine v, r öntakılarını eklemişti: v harfinin ve kalınlaştırma işaretinin birleştirilmesiyle masum söz kırıntısı korkunç bir içeriğe sahip bir kırıntıya dönüşmüştü; ve daha da önemlisi: öntakıları yabancı birleştirmişti.

Provokasyon, demek ki, içinde yatıyordu; o da ondan kaçıyordu: kendinden kaçıyordu. Kendi kendinin gölgesiydi.

Ey, Rus insanları, Rus insanları!

Titreyen gölgeler kalabalığını adalardan çıkarmayın: o gölgeler gizlice sizin cismani ikametlerinize sızıyor; buradan da ruhunuzun kuytularına sızıyorlar: sizler bulut misali uçan sislerin gölgeleri oluyorsunuz: o sisler çok eskilerden beri yeryüzünün sonundan uçup geliyor: dalgalarla kaynayan Baltık'ın kurşun uzamından; sise çevriliydi çok eskilerden beri korkunç topların ağızları.

Saat on ikide, geleneğe göre, uzak bir top atışı görkemli biçimde Sankt Petersburg'u, Rus İmparatorluğu'nun başkentini selamladı: bütün sisler dağıldı ve bütün gölgeler çekilidi.

Yalnız benim gölgem –ele geçmeyen genç adam– top atışından sarsılmadı ve kaçmaksızın korkmadı, Neva'ya doğru koşusunu serbestçe sürdürdü. Birden benim yabancının hassas kulağı arkasından hayran bir fısıltı duydu:

"Ele geçmeyen!.."

"Bakın –Ele geçmeyen!"

"Ne cesaret!.."

Ve ortaya çıkarıldığında, adalı yüzünü çevirdi, yoksul giyimli iki kursiyerciğin[34] küçük gözlerini ona dikmiş olduğunu gördü...

34 Kursiyerler, üniversiteye ve başka yüksek eğitim yerlerine devam eden genç kadınlardı. O tarihte Rus kadınları üniversitelere resmi öğrenci olarak kabul edilmiyordu. (Belıy roman boyunca bazı isimleri küçültücü, sevimlileştirici bir biçimde kullanmaya yönelmektedir. "Kursiyer" anlamına gelen kursitka'nın kursistoçki şeklinde küçültülmesi gibi. Bunlar bazen "küçük bir.." diye açarak, bazen "-cik, -cık" küçültme ekiyle çevrilmiştir.)

SUSUN BAKALIM!..

"Bıybıy... bıybıy..."

Masanın ardındaki adam böyle mırıldanıyordu: devasa ölçülere sahip bir adam; sarı som balığı parçasını ağzına tıkıştırıyor ve boğulurcasına, anlaşılmaz bir şeyler dillendiriyordu. Sanki şunu dillendiriyordu:

"Bay-bay..."

Fakat duyulan şey şuydu:

"Bıy-bıy..."

Ve ceketli sıskalar topluluğu cıyaklamaya başlıyordu:

"A-ahha-ha, aha-ha!..."

...

Petersburg caddesi sonbaharda bütün bedene yayılır: ilik ür-

perir ve donan omurga gıdıklanır; ama sıcak bir yerlere kapağı atar atmaz, Petersburg caddesi damarlarda nezle olarak akmaya koyulur. Caddenin bu özelliğini şimdi yabancı, bir parça çamurlu kapkalabalık bir antreye girerek yaşıyordu: kara, mavi, gri, sarı paltolar, eğlenceli, sarkık kulaklı, kısa ve dar şapkalar ve türlü türlü lastik ayakkabılar. Ilık bir nem kaplamıştı ortalığı; havada beyaza çalan bir duman asılıydı: kek kokusu dumanı.

Paltosu için verilen numaralı sıcacık metali avucuna alan, bıyıklı raznoçinets sonunda salona girdi...

"A-a-a..."

Önce sesler onu sağır etti.

...

"Ke-ree-vit... aaa... ah-ha-ha..."

"Görüyorsunuz ya, görüyorsunuz ya, görüyorsunuz ya..."

"Demeyin..."

"Me-emme..."

"Biraz votka..."

"Tanrı aşkına... getirin... böyle olmaz..."

...

Bütün bunlar alnına çarpıyordu; sırtından, Neva Bulvarı'ndansa, peşinden koşturuyordu:

"Vakti... doğru..."

"Ne doğrusu?"

"Katsiya – akasya – hakkıysa..."

"Bl..."

"Biraz votka..."

...

Restoran alanı çamurlu küçük bir odadan ibaretti; yer cilayla ovulmuştu; duvarlar elle çizilmiş, tepesinde Petro'nun eliyle uzamı gösterdiği küçük bir İsveç filosunun kalıntılarını resmeden duvar kâğıdıyla kaplanmıştı; ve oradan mavimsi ak yeleli büyük dalgalar uzamı yükseliyordu; yabancının kafasındaysa sürüyle çevrelenmiş araba uçuyordu...

"Vakit..."

"Hazırlanıyorlar atmaya..."

"Abl..."

"Doğr..."

Ah, boş düşünceler!..

Uzamlar, bulutlar ve üsluplu küçük bir pavyon görünümün de şekerli paskalya çöreğiyle, Petergof doğasının plezirine[35] özgü zigzaglarıyla resmedilmiş yeşil kıvrımlı ıspanak görülüyordu duvarda.

...

"Pikonlu[36] mu olsun sizinki?"

Bodur mekân sahibi votka tezgahının ardından bizim yabancıya sesleniyordu.

"Hayır, pikonsuz olsun."

Kendi kendine düşünüyordu: bakış neden korkmuştu –araba camının ardında: irileşmiş, taşlaşmış ve sonra kapanmıştı gözler; cansız, tıraşlı baş sarsılıp ortadan kaybolmuştu; –kara süet– ellerden sırtına genelgenin hain kırbacı da inmemişti; kara süet el orada güçsüzce titremişti; o bir el değil, şeydi... bir elcik...

Çevreye bakındı: tezgahın üzerinde mezeler kuruyordu, cam kapaklar altında, üç günlük kızartılmış köfte yığınıyla birlikte birtakım solgun yapraklar ekşiyordu.

"Bir bardak daha..."

...

Az uzakta devasa bir arabacı sakalı olan, mavi ceketli, gri askeri renkte bir pantolonun üzerine kararmış botlarını çekmiş, boş boş terleyen bir adam oturuyordu. Durmaksızın terleyen adam kadehleri yuvarlıyordu; durmaksızın terleyen adam dazlak garsonu çağırıyordu:

---

35 Plezir: plaisir (fr.), keyif, eğlence. Petergof da, yani Büyük Petro'nun Petersburg'un dışındaki yazlık ikametinde inşa edilmiş (1724-1723) Yaz Sarayı, 'Mon Plaisir'e (Eğlencem) gönderme.

36 Alkollü içkilere eklenen bir esans türü.

"Ne alırsınız?"

"Biğ şeyler.."

"Kavun mu efendim"

"Şeytan alsın: senin kavunun tam şekerli sabun..."

"Muz mu efendim"

"Münasebetsiz bir meyve türü..."

"Astrahan üzümü mü efendim"

...

Benim yabancı üç kez, sokakların bıraktığı etkiye benzer bir etkisi olan, renksizce parlayan, ekşi zehirini içti: gırtlak ve mide kuru bir dille onun kindar alevlerini yalarken, bilinç gövdeden koparak, mekanik bir kaldıracın kolu gibi, her şeyi aşırı aydınlatarak bütün bedenin çevresinde dönmeye başlıyor... tek bir anda.

Ve yabancının bilinci bir an açıldı ve hatırlayıverdi: işsizler orada açlık çekiyordu; işsizler ona yalvarmışlardı; ve o, onlara söz vermişti; ve onlardan almıştı –evet? Paket nerede? İşte, işte – yanında, burada. Onlardan paketi almıştı.

Gerçekten de: o Neva karşılaşması aklını karıştırmıştı.

...

"Karpuz mu efendim."

"Şeytan alsın karpuzunu: dişe takılıp kalıyor; ağızdaysa bir halt yok..."

"Eh votka öyleyse..."

Ama sakallı adam birden patladı:

"Bak söyleyeyim sana: kerevit..."

...

Kara bıyıklı yabancı küçük masanın ardında oturmuş adamı bekliyordu, şu...

"Bir bardak istemez miydiniz?"

Durmaksızın terleyen sakallı neşeyle göz kırptı.

"Sağolun..."

"Neden efendim?"

"Daha şimdi içtim..."

"Daha da içmelisiniz: bana eşlik edin..."

Benim yabancı biraz düşündü: kuşkuyla sakallıya baktı, ıslak paketi aldı, (gazeteden) yırtılmış kâğıt parçasını eline aldı; ve onunla, sanki rasgele yapıyormuş gibi, paketi örttü.

"Tula'dan mısınız?"

Yabancı hoşnutsuzca düşüncelerinden koptu ve yeterli bir kabalıkla şöyle dedi –falsettoyla şöyle dedi:

"Tula'dan falan değilim..."

"Nereden peki?"

"Size ne bundan?"

"Sadece..."

"Eh: Moskova'danım..."

Ve omuz silkip kızgınlıkla çevirdi başını.

...

Ve düşündü: hayır, düşünmedi –düşünceler kendi kendilerine düşündü, genişleyerek ve bir manzara sergileyerek: katranlı muşambalar, palangalar, ringalar; ve nasılsa hamallar doluştu: çuvalların ölçüsüzlüğü; çuvalların arasında kapkara bir deri giymiş işçi mavimsi bir elle, görünür biçimde sisin, uçuşan su yüzeylerinin üzerine çıkarak, bir çuvalı sırtlandı; ve çuval sessizce düştü: sırtından yüklü mavnanın direklerine; birbiri ardına çuvallar; işçiyse (tanıdık bir işçi) çuvalların üzerinde durdu ve rüzgârda giysileri bir kanat gibi savrulurken küçük bir namlu çıkardı.

...

"Ticaret için mi buradasınız?"

(Ah, aman Tanrım!)

"Hayır: sadece –öyle..."

Ve kendi kendine şöyle dedi:

"Muhbir..."

"Öyle mi: ben de arabacıyım..."

...

"Benim enişte de Kistintin Kistintinoviç'in[37] arabacısı..."

"E, ne olmuş?"

"Ne mi olmuş: hiç –biz bizeyiz burada..."

Besbelli, bu muhbir: gelecek olan da erken gelse.

Sakallı bu arada yenmemiş bir tabak kerevite bakarak tatsız düşüncelere dalmıştı, ağzını açarak uzunca bir esnedi:

"Of, Tanrım, Tanrım!.."

...

Ne hakkındaydı düşünceler? Vasilyevski'de olanlar mı? Çuvallar ve işçiler mi? Evet –elbette: yaşam pahalanıyor, işçinin yiyecek bir şeyi yok.

Neden? Çünkü: kara köprüyle Petersburg buraya uzanıyor; köprüyle ve ok gibi caddeleriyle, –yoksulları taştan tabut yığınları altında ezmek için; Petersburg'tan nefret ediyor o; o kıyıdan bulut dalgalarına yükselen, platformların üzerindeki lanetli binalardan, –ufak tefek birileri kaostan çıktı ve oraya kara bir nokta halinde yüzdü: oradan herkes bağrışıp ağlaştı:

"Adalar ezilmeli!.."

Ve ancak şimdi anlıyordu Neva Bulvarı'nda neler olduğunu, kimin yeşil kulağıyla yirmi santim mesafeden, araba duvarının ardından ona baktığını; orada titreyen ölümcül küçük şey ta kendisiydi uçan yarasanın, süzülürken acımasızca, şiddetle ve soğukça tehdit eden, çığlıklar atan...

Birden –...

Ama bu birdeni biz – daha sonra.

---

37 Konstantin Konstantinoviç: I. Nikolay'nın torunu olan ve "K.R." imzasıyla şiirler yayınlayan Büyük Dük Konstantin Konstantinoviç Romanov (1858-1915).

YAZI MASASI ORADA DURUYORDU

Apollon Apollonoviç akan iş gününe kilitlenmişti; bir göz kırpma süresinde önünde görünür biçimde yükseldi: bir önceki günden raporlar; masasında görünür biçimde katlanmış kâğıtlar; onları düzenini ve bu kâğıtlar üzerindeki tarafından yapılmış işaretlemeleri, o işaretlemelerin harf biçimlerini, dikkatsizce kenara bırakılmış kurşunkalemleri: son harfinin ucu uzatılmış bir mavi "acil", "u" harfleri kalınlaştırılmış bir kırmızı "soruşturma".

Kısacık bir an içinde, Apollon Apollonoviç iradesiyle dairenin merdiveninden odasının kapılarına çevirdi bilincinin merkezini; bütün beyin jimnastiği, tıpkı daireden duvar kâğıdının beyaz zeminindeki beyazımsı desenler gibi, görüş alanının kıyı-

sına çekildi: paralel olarak yerleştirilmiş işlerden oluşan yığın, az önce merkezine portrenin düşmüş olduğu o alanın merkezine kaydı.

Portre? Yani: –

Ve artık yok o –ve Rusları terk etti o ...[38]

Kim? Senatör? Apollon Apollonoviç Ableuhov? Hiç de değil: Vyaçeslav Konstantinoviç...[39] Ya o, Apollon Apollonoviç?

Ve anlaşılan –sıra benim,
Beni sevgili Delvig çağırıyor beni...[40]

Sıra –sıra: sırayla –

Ve toprağın üzerinde yeni bulutlar toplandı
Ve fırtına onları...[41]

Boş beyin jimnastiği!

Küçük bir kâğıt yığını yüzeye çıktı: Apollon Apollonoviç, akan iş gününe kilitlenmiş olarak, memura döndü:

"Rica ederim, Herman Hermanoviç, bana şu dosyayı hazırlayın –neydi adı..."

"Somut kanıt olarak bir tutam sakal ekiyle birlikte diyakoz Zrakov dosyası?"

"Hayır, o değil..."

"Otel odasındaki derebey Puzov'unki mi?"

"Hayır: Uhtomsk çukurları dosyası..."

---

38 Puşkin'in tamamlanmamış Lise dönemi şiiri "Bıla pora.."dan (Bir zamanlar..).

39 Vyaçeslav Konstantinoviç Pleve.

40 Puşkin'in lise dönemi şiiri "Çem çaşçe prazdnuyet litsey..."den (Lise ne denli sık kutlar..). Anton Antonoviç Delvig (1798-1831), lise yıllarında Puşkin dostlarından biri olmuş olan bir edebiyatçıdır.

41 Yine "Bıla pora..."dan.

Tam odasına açılan kapıyı açmak istediği sırada hatırladı (tümüyle unutmuştu neredeyse): evet, evet –gözleri: genişlemiş, hayret etmiş, öfkelenmişti– raznoçinetsin gözleri... Ve neden, nedendi o elin zigzagı? Çok tatsız. Ve o raznoçinetsi görmüştü sanki –bir yerde, bir zaman, belki hiçbir yerde, hiçbir zaman...

Apollon Apollonoviç çalışma odasının kapısını açtı.

Yazı masası dosyalanmış kâğıtlar yığınıyla yerinde duruyordu: köşede şöminenin kütükleri çıtırdıyordu; işe koyulmaya hazırlanarak, Apollon Apollonoviç üşümüş ellerini şöminede ısıttı, beyin jimnastiğiyse senatörün görüş alanını sınırlayarak oraya kendi sisli düzlemlerini dikmeyi sürdürdü.

RAZNOÇİNETSİ GÖRMÜŞTÜ

Nikolay Apollonoviç...

Bu sırada Apollon Apollonoviç...

"Hayır efendim: bekleyin"

"?.."

"Nasıl bir şeytanlık bu?"

Apollon Apollonoviç kapıda duraksadı, çünkü –başka nasıl olabilir?

Masum beyin jimnastiği kendiliğinden beyne atıldı tekrar, yani kâğıtlar ve dilekçeler yığınına: Apollon Apollonoviç, sınırları içinde projelerin olgunlaştığı odanın duvar kâğıtlarını beyin jimnastiği sayabilirdi; Apollon Apollonoviç düşünsel kaynaşmaların üretkenliğine, bir düzleme yaptığı gibi yaklaşırdı: ancak,

bu düzlem arasıra kopuyor, akıllı yaşamın merkezine bir sürpriz sokuyordu (tıpkı, sözgelimi şimdi olduğu gibi).

Apollon Apollonoviç hatırladı: raznoçinetsi bir kez görmüştü.

Raznoçinetsi bir kez görmüştü –düşünün bir– kendi evinde.

Hatırlıyor: günün birinde evin Çıkış'ına yönelmiş, merdivenlerden iniyordu; merdivenlerde Nikolay Apollonoviç, korkuluktan eğilmiş, neşeyle biriyle konuşuyordu: devlet adamı Nikolay Apollonoviç'e arkadaşları hakkında bir şeyler sorma hakkını görmüyordu kendinde: nezaket duygusu o zaman doğal olarak doğrudan şöyle sormasına engel olmuştu:

"Söylesene bana, Kolenka, kuzum, kimdir bu seni ziyarete gelen?"

Nikolay Apollonoviç gözlerini indirerek:

"Görüyorsun babacığım: beni ziyarete gelmişler..."

Ve konuşma kesilecekti.

Bu yüzden de Apollon Apollonoviç, orada durmuş koyu renkli paltosuyla koridordan dışarı bakan raznoçinetsin kimliğiyle hiç ilgilenmemişti; yabancıda o aynı kara bıyıklar ve o aynı çarpıcı gözler vardı (Nikolski kapısının oradaki Aziz Panteleimon'un[42] Moskova şapelinde de geceleyin o gözlerle karşılaşırdınız; ve dahası: nöropati ve hatta psikiyatri kliniğinde).

Gözler o zaman da: büyür, yalımlanır, parlardı; yani: bir zamanlar olmuş olan, belki, yinelenebilirdi.

"Her şey hakkında –evet, evet, tabii efendim..."

"Çok ayrıntılı bir malumat edinmek..."

"Gerekecek..."

Devlet adamı ayrıntılı malumatlarını doğrudan değil, dolambaçlı bir yoldan alıyordu.

---

42 Hekimlerin lonca azizi olmuş ve Rus Ortodoks Kilisesi'nde çok saygı gören bir ortaçağ hekimi. "Şeytan girmesi" ve zihinsel hastalıklardan acı çekenler için edilen dualarda onun adı geçer. Pantaleimon, "Merhametli" olarak da anılmaktadır.

Apollon Apollonoviç odanın kapısından dışarı baktı: yazı masaları, yazı masaları! İş yığınları! İşlere gömülmüş kafalar! Kalem gıcırtıları! Çevrilen yaprakların hışırtısı! Nasıl da göz alıcı ve engin bir kâğıt üretimi!

Apollon Apollonoviç sakinleşti ve çalışmaya gömüldü.

TUHAF NİTELİKLER

Elmas madalya sahibinin beyin jimnastiği tuhaf, çok tuhaf, oldukça tuhaf niteliklerle öne çıkıyordu:[43] onun kafatası, bir anda bu hayalet dünyasında cisimlenen düşünsel imgeler rahmine dönüşüyordu.

Bu tuhaf, çok tuhaf, oldukça tuhaf durumu dikkate alınca, kendi –artık denetimsiz– eylemlerini senatör kafasının dışında sürdürerek Apollon Apollonoviç'in tek bir boş düşünceyi olsun dışa vurmaması en iyisiydi.

Apollon Apollonoviç bir anlamda Zeus gibiydi: kafasından

43 Belıy, *Masterstvo Gogolya* (Gogol'ün Ustalığı) adlı ünlü çalışmasında bu cümleyi kitapta yer alan Gogol anıştırmalarından biri olarak anar.

tanrılar, tanrıça ve dehalar fışkırırdı. Zaten gördük: böyle bir deha (kara bıyıklı yabancı), imge gibi ortaya çıkarak, sarı Neva uzamlarında var olmaya başlamıştı, tam da onlardan çıktığını belli ederek: senatörün kafasından değil; bu yabancıda da boş düşünceler var gibiydi; ve o boş düşünceler de aynı niteliklere sahipti.

Kaçışıyor ve güçleniyorlardı.

Ve yabancının bu kaçak düşüncelerinden biri, onun, yabancının gerçekten var olduğu düşüncesiydi; bu düşünce Neva'dan senatörün beynine kaçtı ve orada, sanki yabancının bu kafadaki varlığı hayali bir varlıkmışçasına canlandırdı bilinci.

Böylece çember kapandı.

Apollon Apollonoviç belli bir anlamda Zeus gibiydi: onun kafasından daha yeni paket silahını kuşanmış Yabancı-Pallas doğmuştu ki, orada, bir başka, onun tıpkısı bir Pallas daha çıktı.

Bu Pallas senatörün eviydi.

Taş yığını beyninden kaçmıştı; ve işte ev misafirperver kapısını açıyor bize.

...

Uşak merdivenleri tırmanıyordu; nefes darlığı çekiyordu, konu şimdi bu değil, ama... merdiven: ne harika bir merdiven! Üzerindeyse –basamaklar: yumuşak, beyin kıvrımları gibi. Ama üzerinden defalarca bakanların inip çıktığı bu merdiveni anlatmak için vakti yok yazarın (daha sonra anlatacak), çünkü uşak artık salonda...

Ve işte yine –salon: harika! Pencere ve duvarlar: duvarlar biraz soğuk... Ama uşak misafir odasında (misafir odasını görmüştük).

Senatörün bütün nesnelere atfetmeye alışık olduğu ortak özelliklere sahip harika ikametgâha bir göz atmıştık.

Yani:

– Apollon Apollonoviç burada, bir zamanlar doğanın çiçeklenen kucağına düşmüş olan, bizim de gördüğümüz şeyi gördü; yani: o doğanın çiçeklenen kucağını gördü; ama bizim için de bu kucak bir anda belirtilerine ayrıldı: menekşeler, düğün çiçekleri, kara hindibalar ve karanfiller; ama senatör bu ayrımları yeniden birliğe kavuşturdu. Biz şüphesiz şöyle derdik:

"İşte düğün çiçeği!"

"İşte unutmabeni çiçeği..."

Apollon Apollonoviç yalın ve kısa konuşurdu:

"Çiçekler..."

"Çiçek..."

Aramızda kalsın: Apollon Apollonoviç bütün çiçekleri nedense çan çiçeği sayardı ... –

Ona göre (kare ve küplerden oluşturan) duvarlardan, dışa çıkık pencerelerden, parkelerden, sandalyelerden, masalardan ibaret olan kendi evini de özlü bir kısalıkla tarif edebilirdi: gerisi –ayrıntı...

Uşak koridora girdi ...

Ve hatırlamanın zararı yok: yandan geçip giden (resimler, piyano, aynalar, sehpaların sedefi, oymaları), –kısacası yandan geçip giden her şey, uzamsal biçime sahip değildi: tüm bunlar sadece serebellum'un kronik bir rahatsızlığı değilse, beyin zarının tek bir titremesiydi.

Oda hayali şekillendi: ve sonra, bilincinin sınırına dumanlı düzlemler dikerek, hiç iz bırakmaksızın uçup gidecekti; ve uşak misafir odasının ağır kapılarını ardından kapattığı zaman, ayakkabılarıyla ıssız koridoru çınlattığı zaman, bu sadece şakaklarda çınladı: Apollon Apollonoviç hemoroid kan akışından muzdaripti.

Kapanan kapının ardında misafir odası çıkmadı: –çıkan şey... beyin uzamıydı: kıvrımlar, gri ve ak madde, konik biçimli gud-

de; (kan akışının yol açtığı) köpüklü fişkırtıdan oluşan kalın duvarlarsa, –çıplak duvarlar sadece kurşuni ve hastalıklı bir duygudan ibaretti: saygıdeğer kafatasına ait occupit, frontale, temporale ve sinciput kemikler.[44]

Ev –taş yığını– ev değildi: taş canavar senatörün kafasıydı: Apollon Apollonoviç masanın ardında, işlere gömülmüş, migren ağrısı çekerek, sanki başı gerektiğinden altı kat küçülmüş ve on iki kez daha ağırmış gibi hissederek oturuyordu.

Tuhaf, çok tuhaf, oldukça tuhaf nitelikler!

44 Artkafa, alın, şakak ve tepe kemikleri.

BİZİM ROLÜMÜZ

Petersburg caddeleri kuşku götürmez bir niteliğe sahiptir: gelip geçenleri gölgelere dönüştürür; Petersburg caddeleri gölgeleriyse insanlara dönüştürür.

Bunu gizemli yabancı örneğinde görmüştük.

O, senatörün kafasında, düşünce gibi belirdi, bir nedenle de senatörün kendi eviyle bir ilişki kurdu; oradan belleğe çıktı; ama hepsinden de çok, kısa hikâyemizde hemen senatörün peşine takılarak caddede cisimlendi.

Dört yoldan Milliyonnaya Caddesi'ndeki küçük restorana dek yabancının izlediği yolu yazmıştık; dahası, restorandaki oturmasını her şeyi kesintiye uğratan şu dile pelesenk olmuş "birden" sözcüğüne dek yazmıştık; tatsız bir duygu yerleşti içine.

Şimdi ruh halini inceleyeceğiz; ama öncelikle restoranı inceleyelim; bunun için bir nedenimiz de var, çünkü eğer biz, yazar, karşılaşılan ilk kişinin seyrini çok titiz bir kesinlikle belirtirsek, okur bize inanır: davranışımız gelecekte haklı çıkacaktır. Ele aldığımız doğal soruşturmada, biz sadece senatör Ableuhov'un, gizli servisten bir ajanın yabancının izini sıkı sıkıya sürmesi yolundaki arzusuna uymaktayız: ünlü senatörün kendisi, düşüncesini gerekli yerlere bildirmek için yararlanmak üzere telefon ahizesini kaldıracaktır; neyse ki, yabancının kaldığı yeri bilmiyordu (bizse biliyoruz). Biz senatöre yöneliyoruz; ve düşüncesiz ajan bu arada bürosunda vakit öldürürken, bu ajan biz olalım.

Affedersiniz, affedersiniz...

Kendi kendimize ne bulaşıyoruz ki? Yani, nereden ajan oluyormuşuz? Ajan –var. Hem de uyumuyor, yüce Tanrım, uyumuyor. Bizim rolümüzün boş bir rol olduğu anlaşılıyor.

Yabancı restoranın kapısında kaybolduğu ve bizde de peşinden gitmek arzusu uyandığından, geri döndük ve ağır ağır sisten çıkan iki siluet gördük; bunlardan biri oldukça şişman ve uzundu, yapısıyla görünür biçimde fark ediliyordu; ama siluetin yüzünü çıkartamadık (siluetlerin yüzü olmaz); yine de inceledik: yeni, kapalı, ipek bir şemsiye, göz alıcı bir biçimde parlayan lastik ayakkabılar ve de kulaklıkları olan yarı fok derisi bir şapka.

İkinci siluetin başlıca içeriğini orta boylu bir beyefendinin küçük uyuz figürü oluşturuyordu: siluetin yüzü yeterince görünüyordu: ama yüzü yine de görmeyi başaramıyorduk, çünkü üzerindeki siğilin büyüklüğüne şaşakalmıştık: böylece dış *substantia*'sı yüzünden küstah *accidentia*'sı[45] bizden perdeleniyordu (onun bu gölge dünyasında eylemde bulunması uygunmuş gibi).

---

45 (Yun.) Substantia: şeyin tözü, temel ilkesi; accidentia: nesne ve görüngülerin ilineksel, geçici hali.

Bulutlara bakar gibi yaparak, karanlık çifti kaçırdık, karanlık çiftin durup insan dilinde birkaç kelime konuştuğu restoran kapısının önünde bırakmıştık:

"Hm?"

"Burada..."

"Düşündüğüm gibi: önlemler alındı; eğer siz köprüde onu bana göstermiş olmasaydınız."

"Ne gibi önlemler aldınız?"

"Oraya, restorana birini yerleştirdim."

"Ah, boş yere önlem alıyorsunuz! Size söylüyorum, söylüyorum: yüz kere söyledim..."

"Özür dilerim, endişelendim..."

"Önce bana danışmanız gerekirdi... sizin harika önlemleriniz..."

"Kendiniz söylüyorsunuz..."

"Evet, ama sizin harika önlemleriniz..."

"Hm..."

"Ne?.. sizin harika önlemleriniz –her şeyi mahvediyor..."

...

Çift beş adım attı, durdu; ve tekrar insan dilinde birkaç kelime konuştu.

"Hm! Bana düşen... Hm!.. Size başarılar dilemek..."

"Ama bundan nasıl kuşku duyulabilir: önlemler saat mekanizması gibi kurulu; bütün bu işi üstlenmiş olmasaydım, bana bir dost olarak güvenin: bu iş –çantada keklik."

"Hm?"

"Ne diyorsunuz?"

"Kahrolası nezle."

"Bense olaydan..."

"Hm..."

"Adamlar enstrümanlar gibi ayarlandı: ve konseri yöneten –ne diyorsunuz siz? Şefe kulisten çubuğunu sallamak kalıyor.

Senatör Ableuhov adına bir sirkülerin yayınlanması lazım, Ele Geçmeyen'in yapacağı da..."

"Kahrolası nezle..."

"Nikolay Apollonoviç'inse... tek kelimeyle: konser triosu, ki Rusya burada parter. Beni anlıyor musunuz? Anlıyor musunuz? Niye bir şey söylemiyorsunuz?"

"Dinleyin: size maaş bağlamalılar..."

"..."

...

"Hayır, beni anlamıyorsunuz!"

"Anlayacağım: hm-hm-hm –herhalde mendiliniz yoktur."

"Nasıl?"

"Ya nezle işte!.. Ya vahşi –hm-hm-hm– gitmiyor mu?"

"İyi de, nereye..."

"E o zaman maaş almalıydınız ..."

"Maaş! Maaş için çalışmıyorum ben: ben sanatçıyım, anlıyor musunuz –sanatçı!"

"Kendince..."

"Nasıl?"

"Hiç: mum yağıyla iyileşiyorum."

Küçük figür sümüklü mendilini çıkarttı ve tekrar sümkürdü burnunu.

"Ben işten bahsediyorum! Öyle ya da böyle ona Nikolay Apollonoviç'in söz verdiğini anlatın..."

"Mum yağı nezle için harika bir ilaç..."

"Onlara benden duyduğunuz her şeyi anlatın: bu iş ayarlanmıştır..."

"Geceleyin burnuna çekiyorsun, sabah çivi gibi kalkıyorsun."

"Olay hazırlandı, bakın tekrar ediyorum, saat gibi..."

"Burnun temizlenir, rahat rahat nefes alırsın..."

"Saat mekanizması gibi!.."

"Ee?"

"Saat, lanet olsun, mekanizması."

"Kulağım tıkandı: duymuyorum."

"Sa-at me-ka-..."

"Hapşu!"

Siğilin altında tekrar belirdi mendil: iki gölge ağır ağır ıslak karanlığa akıyordu. Çok geçmeden kulaklıklı, yarı fok derisi şapka giyen şişmanın gölgesi sislerin arasında bir daha göründü, dalgın bir halde Petropavlov'un kulesine baktı.

Ve restorana girdi.

VE BÖYLECE YÜZÜ IŞILDADI

Okur!

"Birden" tanıdık gelir sana. Neden öyleyse, devekuşu gibi, başını tüylerinin arasına saklarsın kaçınılmaz ve dönüşsüz "birden" yaklaşınca? Dışarlıklı bir "birden" hakkında konuşulsa seninle, olasılıkla şöyle dersin:

"Sevgili efendim, affedin beni: siz, belki de, adı çıkmış dekadanlardansınızdır?"

Ve beni, olasılıkla, dekadanlıkla suçlarsın.

Sen şimdi de devekuşu gibi duruyorsun önümde; ama telaşla saklanıyorsun –beni enfes biçimde anlıyorsun; dönüşsüz "birden"i de anlıyorsun.

Dinle öyleyse...

Senin "birden" arkandan çalıp çırpar, bazense senin odaya girmene öncülük eder; ilk durumda korkunç biçimde huzursuzlanırsın: sırtında tatsız bir duygu belirir. Sanki sırtına, açık bir kapıya abanırcasına, gözle görünmez şeyler, varlıklar çetesi abanır; geri dönüp ev sahibesine sorarsın:

"Bayan, izin verir misiniz kapıyı kapatayım; tuhaf bir sinir bozucu his var üzerimde: sırtımı açık kapılara karşı dönüp de oturamam."

Sen gülersin, o güler.

Bazen de misafirliğe gittiğinde bir basmakalıpla karşılanırsın:

"Biz de tam sizden bahsediyorduk."

Sen de yanıt verirsin:

"Gerçekten de, kalp kalbe karşı."

Herkes gülümser. Sen de gülümsersin. Sanki o "birden" olmamış gibi.

Bazense yabancı "birden" sana bir sohbet arkadaşının omzunun üstünden bakar, senin kendi "birden"inle koklaşmak isteyerek. Seninle arkadaşın arasında bir şeyler geçer, bu yüzden birden gözlerin dışarı uğrar, arkadaşınsa daha kuru bir hal alır. Sonra bir şey yüzünden seni yaşam boyu affetmeyecektir.

Senin "birden" beyinsel jimnastikle beslenir; düşüncelerinin rezilliğini, köpek gibi, keyifle yalayıp yutar; o yutar, sen mum gibi erirsin; eğer düşüncelerin rezilse ve bir titreme ele geçirirse seni, o zaman "birden" her türden rezilliği kuşanarak, besili ama görünmez bir köpek gibi, dört bir yandan seni incelemeye başlar, sanki kara, görünmez bir bulutla gözden ırak olmuşsun gibi, uydurma bir gözlemciye çağrıda bulunarak: bu kaba tüylü "birden"dir, senin sadık ev hayvanın (mutsuz, kara bulutu neredeyse gözle görünür olan birini tanırdım: edebiyatçıydı ...).

...

Yabancıyı restoranda bırakmıştık. Birden yabancı telaşla döndü: ona yakasından içeri sızan tatsız bir sümük sırtında yü-

rüyormuş gibi gelmişti. Ama döndüğünde arkasında kimse yoktu: restoranın giriş kapısı karanlığa açılıyordu; ve oradan, kapıdan, görünmeyene uzanıyordu.

O zaman olayı bir tarttı: merdivenlerden, elbette, beklediği adam çıkıyordu; hemen hemen girecekti içeri; ama girmedi; kapıda kimse yoktu.

Benim yabancı kapıdan başını çevirdiği zaman, kapıdan içeri hemen o tatsız şişman girdi; ve, yabancıya doğru ilerlerken, zemini gıcırdattı: sarımsı, tıraşlı, az az yana yatık yüzü kendi ikinci çevresinde yüzüyordu; ve dahası yüzü ışıldıyordu.

O zaman benim yabancı döndü ve doğruldu: o adam ona dostça kulaklıklı yarı fok derisi şapkasını sallıyordu:

"Aleksandr İvanoviç ..."

"Lippançenko!"

"Evet –ta kendisi..."

"Lippançenko, beni bekletiyorsunuz."

Adamın gömlek yakası kırmızı, ipek, göz alıcı ve irice bir elmasla sabitlenmiş bir kravatla sıkılmıştı; koyu sarı çizgili bir takım elbise sarmıştı adamı; sarı botlarındaysa parıl parıl cila ışıldıyordu.

Yabancının masasına yerleşen adam gür sesle çığırdı:

"Kahve... ve –dinle beni– konyak: orada şişem var benim –bana ayrılmış."

Ve çevreden sesler geliyordu:

"Benim hesabıma içtin mi?"

"İçtim."

"Yedin mi?"

"Yedim."

"Eh neyse artık, izninle söyleyeyim, domuzun tekisin..."

...

"Dikkat et," diye bağırdı benim yabancı: yabancının Lippançenko diye çağırdığı tatsız şişman, koyu sarı dirseğini bir gazete kâğıdına yaslamak istemişti: gazete kâğıdı paketçiği sarıyordu.

"Bu da ne?" –O anda Lippançenko gazete kâğıdını kaldırmış, paketçiği görmüştü: ve Lippançenko'nun dudakları titredi.

"Bu... bu... o mu?"

"Evet: bu –o."

Lippançenko'nun dudakları hâlâ titriyordu: Lippançenko'nun dudakları dilimlenmiş som balığı üzerindeki parçacıkları andırıyordu –sarı kırmızı değil, tereyağlı ve sarı (böyle som balığını, herhalde, zengin olmayan evlerde masallarda yerdiniz).

"Aleksandr İvanoviç, şunu söylemeden duramayacağım ki, pek dikkatsizsiniz." –Lippançenko kaba parmaklarını pakete uzattı; ve tırnakları yenmiş, şişkin parmaklarında sahte taşlı yüzükler parıldadı (tırnaklarında saçlarının rengiyle aynı renkten kahverengi boya izleri görülüyordu; dikkatli bir gözlemci bir sonuca varabilirdi: adam boya yapmıştı.)

"Yani bir kıpırtı bile (dirseğimi koymam bile), yani olabilirdi... bir felaket olabilirdi..."

Ve aşırı bir dikkatle yerleştirdi adam paketi bir sandalyeye.

"Tabii, ikimiz bir arada olunca..." –diye şakalaştı yabancı tatsızca. "İkimiz de..."

Besbelli –kendi payımıza söyleyelim– nefret ettiği adamın telaşı eğlendiriyordu onu.

"Ben, tabii ki, kendim için değil, şey içi..."

"Tabii ki, kendin için değil, şey için..." –diye onayladı adamı yabancı.

...

Çevredense sesler geliyordu:

"Bana domuz diye küfür etmeyiniz..."

"Yo, küfür etmiyorum."

"Hayır, ediyorsunuz: para hesabını yapıyorsunuz. Ödediyseniz, ödediniz; o zaman siz ödemiştiniz, şimdi ben öderim –ben..."

"Haydi, boş ver dostum, bu hareketiniz için sizi öpücüklere boğacağım..."

"Domuz için kaygılanma: ben bu arada –yiyorum, yiyorum..."

"Tamam, yiyiniz, yiyiniz: böylesi daha doğru ..."

...

"İşte Aleksandr İvanoviç, işte hemşerim, bu sizin paketi," –Lippançenko çevreye bir göz attı– "hemen Nikolay Apollonoviç'e götürün."

"Ableuhov'a?"

"Evet: ona –saklaması için."

"Ama affedersiniz: paketi saklamayı ben de yapabilirim..."

"Uygun değil: tutuklanabilirsiniz; orada güvende olacak. Öyle ya da böyle, senatör Ableuhov'un evi. Bu arada: siz saygıdeğer ihtiyarın son önemli bildirisini duydunuz mu?"

O sırada şişman eğilerek benim yabancının kulağına bir şeyler fısıldadı:

"Fıs-fis-fis..."

"Ableuhov'un mu?"

"Fıs..."

"Ableuhov'a?"

"Fıs-fis-fis..."

"Ableuhov'la mı?"

"Evet, senatörle değil, senatörün oğluyla; ona giderseniz, bana bir iyilik yapın, paketle birlikte şunu, şu küçük mektubu da verin: işte burada..."

Dosdoğru yabancının yüzüne dönüktü Lippançenko'nun dar alınlı başı; küçük rahatsız edici gözleri yuvalarında sorgular biçimde döneniyordu; dudakları az az kıpırdadı ve soluklandı. Kara bıyıklı yabancı, şişman beyefendinin restorandaki seslerle boğulan içeriğini dikkatle duymaya çaba harcayarak, fısıltısına kulak kesilmişti; restorandaki sesler Lippançenko'nun fısıltısını bastırıyordu; itici dudakların arasından bir şeyler fısıldanıyordu (tıpkı kazılmış bir karınca deliğinin üzerindeki koloniye üye yüzlerce ayaktan çıkan hışırtı gibi) ve bu fısıltının korkunç bir

içeriği varmış, sanki burada dünya ve gezegen sistemleri üzerine bir şeyler fısıldanıyormuş gibiydi; ama fısıltının korkunç içeriğinin ıvır zıvırdan ibaret olduğunu anlamak için fısıltıya kulak kesilmek yeterdi.

"Mektubu veriniz ..."

"Nasıl, Nikolay Apollonoviç özel bağlantılara mı sahip yani?"

Adam küçük gözlerini kıstı ve küçük dilini şaklattı.

"Bense onunla olan tüm bağlantının benim aracılığımla yapıldığını sanıyordum."

"Gördünüz ya –öyle değil."

...

Çevreden sesler geliyordu:

"Bana sığır eti getirin."

"Yemektedir hakikat..."

"Nedir hakikat?"[46]

"Hakikat iki kattır..."

"Ben de biliyorum..."

"Biliyorsan, ne iyi: al bir tabak ve ye..."

...

Lippançenko'nun koyu sarı takımı yabancıya Vasilyev Adası'ndaki duvar kâğıdının rengini hatırlatıyordu –uykusuzluk ve beyaz bahar ve karamsar eylül geceleriyle ilişkili bir renk; ve belki de, o acımasız uykusuzluk birden belleğinde dar, küçük Moğol gözleri olan ölümcül bir yüzü çağrıştırdı; o yüz çok kez ona sarı duvar kâğıdının bir parçasından bakmıştı. Gündüzleri bu yeri inceleyen yabancı, sadece içinden güvelerin çıktığı nemli bir yer görebilmişti. Ona işkence eden halisünasyonun hatıralarından kurtarmak için kendini, benim yabancı bir sigara yaktı, beklemediği bir biçimde kabalaştı:

---

46 "Hakikat nedir?" – Pontus Pilate'nin İsa'ya yönelttiği soru (Yuhanna 18:38). Bu soru daha sonradan önemli bir felsefi sorun sayılmıştır.

"Gürültüyü bir dinle..."

"Evet, biraz gürültü yapıyorlar."

"Gürültünün sesi 'i', ama duyulan şey 'ı'..."

Lippançenko, uyuşuk bir halde, bir takım düşüncelere dalmıştı.

" 'I' sesinde aptalca ve kaygan bir şeyler duyulur... Yoksa yanılıyor muyum?"

"Hayır, hayır: hiç değil," –diye mırıldandı Lippançenko dinlemeden ve bir an için düşüncelerinin iç hesaplarından uzaklaştı...

" 'I' içeren bütün sözcükler çirkinlik ölçüsünde önemsizdir: 'i' değil; 'i-i-i' –mavi, fikir, kristal; i-i-i sesi bende kartalın kıvrık gagası izlenimini uyandırıyor; 'ı'lı sözcüklerse önemsiz; sözgelimi: balık sözcüğü; dinleyin: bal-ı-ı-ı-k, yani soğukkanlı bir şey... ve yine tereyağı-ı-ı: kaygan bir şey: pıtık –biçimsiz: sırt– isyanyeri ..."

Benim yabancı konuşmasını böldü: Lippançenko önünde biçimsiz bir topak gibi oturuyordu; ve sigarasından çıkan duman atmosferi yıkıyordu: Lippançenko bir bulutla oturuyordu; benim yabancı ona baktı ve düşündü "pöf, besili şey –Tatar bu" ... Önünde sadece bir tür "—" oturuyordu...

...

Komşu masadan birisi, hıçkırarak, bağırdı:

"I'lı konuşan sen ı'lı konuşan!.."

"Affedersiniz Lippançenko: Moğol musunuz?"

"Böyle tuhaf bir soru ne için?.."

"İşte, bana öyle geldi ki..."

"Bütün Ruslarda Moğol kanı akar..."

...

Komşu masaya şişman bir göbek eğildi; ve komşu masadan karşılamak üzere bir göbek kalktı...

"Kasap Anofriyev'e!.."

"Saygılar!"

"Şehir mezbahalarının kasabına... Yerleşin şöyle..."

"Garson!"[47]

"E, nasılsınız?"

"Garson: 'Arap'ın Uykusu'nu çal bakalım..."

Ve gramofonun boruları, kasabın bıçağı altındaki sığır gibi, kasabın sağlığına bağırdı.

47 Burada kullanılan sözcük, polovoy, aynı zamanda cinsel organ anlamına geliyor.

NE KOSTÜMCÜSÜ?

Nikolay Apollonoviç'in dairesi odalardan oluşuyordu: yatak odası, çalışma odası, kabul odası.

Yatak odası: odayı devasa bir yatak ele geçirmişti; kırmızı, saten örtülerle kaplanmıştı yatak –enfes biçimde kabartılmış yastıkların üzerinde dantelli çarşaflar vardı.

Çalışma odası, önlerinde gümüş halkalardan bir ipeğin hafif hafif salındığı, tıka basa kitapla dolu meşe raflarla kaplıydı; ustalıklı bir el bir anda rafların içeriğini göz önünden kaldırabilir, sonra yine bir anda üstlerinde "Kant" yazan kara deri kaplı kitap sırtları dizisini sergileyebilirdi.

Odanın mobilyası koyu yeşil kumaşla kaplıydı; ve güzel bir büst vardı... tahmin edileceği gibi, Kant'ın elbette.

İki yıldır Nikolay Apollonoviç öğleden önce kalkmıyordu. Bundan iki buçuk yıl önce çok daha erken kalkardı: saat dokuzda kalkar, dokuz buçukta sıkıca düğmelenmiş bir üniformayla ailecek kahve içmek üzere ortaya çıkardı.

İki buçuk yıl önce Nikolay Apollonoviç evde bir Buhara sabahlığıyla gezmezdi; doğulu misafir odasını bir takke süslemezdi; iki buçuk yıl önce Anna Petrovna, Nikolay Apollonoviç'in annesi ve Apollon Apollonoviç'in eşi, İtalyan bir artiste kapılarak aile ocağını terk etmişti: onun artistle kaçışından sonra sönen aile ocağının parkeleri üzerinde Nikolay Apollonoviç bir Buhara sabahlığıyla gezinmeye başlamıştı: babanın oğulla sabah kahvesinin ardından günlük karşılaşmaları da kendi kendine silindi. Kahve Nikolay Apollonoviç'in yatağına götürülüyordu.

Ve oğlundan çok daha erken içmeyi yeğliyordu Apollon Apollonoviç kahvesini.

Babanın oğulla karşılaşmaları ancak akşam yemeğinden sonra oluyor; o zaman da: kısa bir süre; bu arada sabahları Nikolay Apollonoviç'in üzerinde bir sabahlık görünmeye başladı; kürk kaplı Tatar terlikleri giyiyordu; başındaysa bir takke vardı.

Ve parlak genç adamı doğulu birine dönüşüvermişti.

Nikolay Apollonoviç daha yeni bir mektup almıştı; tanımadık bir el yazısıyla yazılmış bir mektup: aşk dolu devrimci bir tonla yazılmış birtakım berbat dizeler ve çarpıcı bir imza: "Ateşli Bir Ruh." Dizelerin içeriğini emin olmak için anlamak isteyen Nikolay Apollonoviç çaresizce odasında dolanıyordu, gözlüklerini arıyor, kitapları, kamışları ve diğer ıvır zıvırı elden geçiriyor ve kendi kendine homurdanıyordu:

"A-a... Nerede bu gözlük?"

"Lanet olsun..."

"Kayıp mı ettin?"

"Söyleyin, lütfen..."

"E?.. "

Nikolay Apollonoviç, tıpkı Apollon Apollonoviç gibi kendi kendine konuşuyordu.

Hareketleri çok saygıdeğer babasının hareketleri gibi aceleciydi; tıpkı Apollon Apollonoviç gibi gösterişsiz bir görünüme sahipti, sürekli gülümseyen bir yüzün huzursuz bakışıyla öne çıkıyordu; herhangi bir şeyi ciddi ciddi düşünmeye daldığı zamansa, bu bakış ağır ağır taşlaşıyordu: ikonlardakilere benzer bir biçimde tümüyle beyaz olan yüz hatları, kendine özgü aristokratik bir soylulukla çarparak katı, keskin ve soğuk bir tavır sergiliyordu: yüzdeki soyluluk alnın dikkat çekici tarzıyla kendini gösteriyordu –biçimli, dolgun damarlıydı: bu damarların hızlı atışı açık biçimde alındaki erken bir sklerozu belirtiyordu.

Mavimsi damarlar iri, sanki altları bir tür peygamber çiçeği rengiyle çizilmiş gibi olan gözlerin çevresindeki maviye karışıyordu (ancak heyecan anında gözbebeklerinin genişlemesi yüzünden karaya dönüşüyordu).

Nikolay Apollonoviç önümüzde Tatar takkesiyle duruyordu; ama çıkartsaydı onu, –bu soğuk, neredeyse katı dış görünümü kazınmış bir inatçılıkla yumuşatan düz beyaz saçlar ortaya çıkardı; yetişkin bir insanda bu renkte bir saçla karşılaşmak güçtü; yetişkinler için nadir olan bu renkle köylü çocuklarında sıkça karşılaşılır –özellikle de Beyaz Rusya'da.

Mektubu özensizce bir yana bırakan Nikolay Apollonoviç açık bir kitabın önüne oturdu; ve bir önceki günün okuması önüne serildi (bir tür deneme). Bölüm ve sayfa hatırlandı: kıvrık bir tırnağın hafifçe izlenmiş zigzağı bile hatırlandı; eğilip bükülen düşüncelerin ve kenarlara kurşunkalemle alınmış kendi notlarının akışı; yüzü katı ve keskin kalarak canlanmıştı: bir düşünceyle canlanmıştı.

Burada, kendi odasında, Nikolay Apollonoviç aslında kendine göre merkezin kendisi oluyordu –merkezden akıp düşünceyi, ruhu ve işte bu masayı belirleyen mantıksal varsayımlar serisi oluyordu: burada düşünülen ve düşünülemeyen evrenin, zama-

nın bütün eon'larının[48] çevrimsel olarak ilerleyen biricik merkezi oluyordu.

Bu merkez usavuruyordu.

Ama bugün tam da Nikolay Apollonoviç kendini, dünya ve yaşam adı verilmiş o yaşamsal ıvır zıvır ve her tür belirsizlik uçurumundan zar zor ayırabilmiş ve tam da Nikolay Apollonoviç güçlükle kendi kendine gelmişti ki belirsizlik yeniden Nikolay Apollonoviç'in dünyasına girmişti; ve bu belirsizlikte özbilinç utançla takılıp kalmıştı: bir tabağın kıyısında altı ayağıyla koşturan özgür bir sinek de böyle, birden hem kanadı, hem ayağıyla balın yapışkan sıvısına takılıp kalır.

Nikolay Apollonoviç kitaptan koptu: kapısı çalınıyordu:

"Evet?"

"Ne var?"

Kapının ardından boğuk ve saygılı bir ses geldi:

"Burada, efendim..."

"Sizi istiyorlar, efendim..."

Düşüncelere dalarken, Nikolay Apollonoviç çalışma odasının kapısını kilitlerdi: o zaman ona, oda ve odadaki eşyalar anında gerçek dünyanın nesneleri olmaktan çıkıp saf mantıksal düzenin usla kavranır simgelerine dönüşmüş gibi gelirdi; oda uzamı, onun evren olarak adlandırdığı genel bir varlıksal kaos içinde duyarlığını kaybetmiş gövdesiyle kaynaşırdı; Nikolay Apollonoviç'in bilinciyse, gövdesinden ayrılarak, doğrudan, "bilincin güneşi" adını verdiği yazı masasının elektrikli lambasıyla birleşirdi. Anahtarı çevirip birliğe ilerleyen kendi sisteminin durumunu adım adım hesaplayarak, gövdesini "evrene", yani odaya karışmış hissederdi, bu gövdenin başıysa koket abajur altındaki elektrikli lambanın tepesinin şişkin camıyla kaynaşırdı.

Ve kendini böylece yerleştiren Nikolay Apollonoviç gerçek bir yaratıcı varlık haline geliyordu.

---

48 (Yun.) Akan, geçici zamana karşıtlık oluşturan sonsuzluk, mutlak zaman.

İşte bu yüzden kendini kilitlemeyi severdi: dışarıdan bir insanın evreni bir odaya, bilinciyse bir lambaya dönüştüren sesi, hışırtısı ya da adımları, Nikolay Apollonoviç'in karmaşık düşünce akışını dağıtıyordu.

Şimdiki gibi.

"Ne var?"

"Duyamıyorum ..."

Ama uzak uzamlardan uşağın sesi karşılık verdi:

"Biri geldi."

...

O anda Nikolay Apollonoviç'in yüzü birden hoşnut bir ifade kazandı:

"A, kostümcüden olmalı: kostümcü kostümümü getirmiş..."

Ne kostümcüsü?

Nikolay Apollonoviç sabahlığın eteklerini toplayarak, çıkış yönüne adım attı; korkuluktan eğilip seslendi Nikolay Apollonoviç:

"Siz misiniz?"

"Kostümcü?"

"Kostümcüden mi?"

"Kostümcü bana kostüm göndermiş mi?"

Ve yine kendi kendimize soralım: ne kostümcüsü?

...

Nikolay Apollonoviç'in odasında bir karton kutu belirdi, Nikolay Apollonoviç kapıyı kilitledi; telaşla kurdeleyi kesti; kapağı kaldırdı; sonra, kutudan çıkardı: önce siyah dantelden sakallı küçük bir maske, maskenin ardından da kıvrımları hışır hışır eden, göz alıcı, parlak kızıl renkte bir domino[49] çıkardı.

Çok geçmeden aynanın önündeydi –baştan aşağı saten ve

49 (Fr.) Karnavallarda, maskeli balolarda, göz maskesiyle birlikte giyilen kukuletalı giysiye ve onu giyen kişiye verilen ad.

kırmızıya bürünmüş,[50] yüzüne minyatür maskeyi geçirmiş bir halde; sakalın danteli ters dönüp, sağda ve solda tuhaf, fantastik kanatlar oluşturarak omuzlarına düşmüştü; ve kanatçıkların dantelinin içinden aynadaki odanın yarı loşluğundan acı verici-korkutucu biçimde bakıyordu –o, aynısı; yüz– onun, kendisinin; orada, aynada kendi kendisine bakanın Nikolay Apollonoviç değil, gizemli, soluk, hüzünlü bir uzam demonu olduğu söylenebilirdi.

Bu maskeli balodan sonra Nikolay Apollonoviç aşırı hoşnut bir yüzle, önce kızıl dominoyu, ardından da maskeyi kutuya geri koydu.

50 "Sıska şeytan – atlas, saten" ifadesi Belıy'in "Maskarad" (Maskeli Balo, 1908) adlı şiirinde yer almaktadır. Nikolay Apollonoviç'in kızıl dominosu ve maskeli balo maskesi, 1906 yılında Aleksandr Blok'un eşi Lyubov'la yaşadığı aşk macerası sırasında kendi özyaşamöyküsünün bir olgusu olmuştur.

ISLAK BİR SONBAHAR

Islak bir sonbahar uçuyordu Petersburg üzerinde; ve eylül günü öyle neşesizce ışıldıyordu.

Bulut kümeleri oraya yeşilimsi bir sürü gibi kopup gitti; çatılara tehdit eder gibi abanarak sarımsı bir duman halinde yoğunlaştılar. Sarımsı sürü Neva enginliğinin bölük pörçük uzamı üzerinde hiç durmaksızın yükseldi; derinliklerin karasuları kendilerince ufak ufak çeliği dövüyordu; yeşilimsi sürüye bir kule karıştı... Petersburg yakasından.

Gökte yas dolu bir yay çizerek, vapur bacalarından yüksek-lere çıktı karanlık bir kurum şeridi; ve izler bırakarak Neva'ya düştü.

Ve Neva kaynıyordu, ve oralardan küçük bir vapur düdüğüy-

le umutsuzca bağırdı, sudan, çelikten kalkanlarını taştan köprü ayaklarına çarptı; ve mermeri yaladı; soğuk Neva rüzgârlarının baskısıyla şapkaları, şemsiyeleri, kasketleri ve kepleri söküp aldı. Ve havada dört bir yanda soluk, gri bir küf asılı kaldı; ve buradan, Neva'ya, soluk, gri küfe, Atlı'nın ıslak anıtı her zamanki gibi yükseklerden ağır, yeşermiş bronzunu savuruyordu.

Ve kıyı şeridinin nemli taşları üzerinde dökülmüş, kıvrım kıvrım kurumun bu kararan zemininde, gözlerini basil kaynayan, çamurlu Neva sularına çevirmiş olan Nikolay Apollonoviç'in gri nikolayevka[51] ve üzerine kepi yan geçirilmiş öğrenci elbisesi giymiş silueti belirgin bir biçimde görülüyordu. Nikolay Apollonoviç ağır ağır, gülümsemeksizin, kendini oldukça gülünç bir figür olarak sunup gri, karanlık köprüye doğru ilerledi: sıkıca paltosuna sarınmış bir halde, rüzgârda saçma biçimde dans eden palto kanadıyla iki büklüm ve bir bakıma çaresiz görünüyordu.

Büyük kara köprüde durdu.

Bir an için yüzünde tatsız bir gülümseme belirip kayboldu; soğuk rüzgârın saldırısıyla başarısız bir aşkın anıları gelmişti üzerine; Nikolay Apollonoviç sisli bir geceyi anımsadı; o gece korkuluğun üzerinden sarkmıştı; geri dönmüş ve kimsenin olmadığını görmüştü; ayağını kaldırmıştı; ve lastik ayakkabının esnek tabanına basarak onu korkulukların üzerine kaldırmış, evet... ve öylece kalmıştı: kalkık ayakla; sanki dahası da olmalıymış ve bir şeyler peşinden gelmeliymiş gibiydi; ama... Nikolay Apollonoviç kalkık ayağıyla durmayı sürdürdü. Bir süre sonra Nikolay Apollonoviç ayağını indirdi.

İşte o zaman içinde düşüncesizce bir plan uyanmıştı: uçarı partilerden birine korkunç bir söz vermek.

Şimdi bu başarısız davranışını anımsayan, Nikolay Apollonoviç kendini oldukça gülünç bir figür olarak sınarak, çok tat-

51 I. Nikolay döneminde moda olan, pelerinli bir palto.

sız bir biçimde gülümsüyordu: sıkıca paltosuna sarınmış bir halde, rüzgârda dans eden uzun palto kanadıyla iki büklüm ve bir bakıma çaresiz görünüyordu; Neva Bulvarı'na bu halde yöneldi; hava kararmaya başlamıştı; bir vitrinde yer yer ışıklar yanıyordu.

"Yakışıklı," –Nikolay Apollonoviç'in çevresinde sürekli duyulan buydu.

"Antik bir maske..."

"Apollon Belvederski..."

"Yakışıklı..."

Karşılaştığı bayanlar büyük olasılıkla böyle konuşuyorlardı hakkında.

"Yüzün bu solgunluğu..."

"Bu mermer profil..."

"Tanrısal..."

Karşılaştığı bayanlar büyük olasılıkla böyle konuşuyorlardı aralarında.

Ama Nikolay Apollonoviç bayanlarla sohbet etmek isteseydi, bayanlar onun için şöyle söylerdi:

"Canavar..."

İki melankolik aslanın mermer pençelerini gülünç bir biçimde üst üste attığı bir girişte, –orada, o yerde, Nikolay Apollonoviç durdu ve önünden geçip giden bir subayın sırtını görerek şaşırdı; paltosunun eteklerini toparlayarak görevliye yetişmeye davrandı:

"Sergey Sergeyiç?"

Subay (sivri uçlu bir sakalı olan uzun boylu, sarışın biri) döndü ve girişinde perdahlı mermer yeleleri olan iki melankolik aslanın gülünç biçimde pençelerini üst üste attığı tanıdık bir yerden, bir öğrenci figürünün, paltosunun eteklerini toparlayarak onu doğru seğirtmesini mavi gözlük camlarının ardından beklentili bir sabırsızlık gölgesiyle izledi. Bir an için memurun yüzünden bir takım düşünceler geçti: titreyen dudakların ifadesi-

ne bakılarak, memurun heyecanlandığı düşünülebilirdi; sanki duraksıyordu: onu tanımalı mı, tanımamalı mı.

"Ee... iyi günler... Nereye gidiyorsunuz?"

"Ben Panteleymonov Caddesi'ne gidiyordum –diye yalan söyledi Nikolay Apollonoviç, Moyka'da memurla birlikte yürüyebilmek için.

"Beraber gidelim, isterseniz..."

"Siz nereye gidiyorsunuz?" –ikinci kez yalan söyledi Nikolay Apollonoviç, memurla birlikte yürüyebilmek için.

"Ben eve gidiyorum."

"Yolumuzun üstü öyleyse."

Sarı, resmi binaların pencerelerinin arasında, ikisinin de altında bir dizi taş aslan büstü asılıydı; büstlerin her biri taştan çelenklerle örülmüş olan armaların üzerine asılmıştı.

Belli bir acılı geçmişe değinmemeye çalışarak, ikisi birden, birbirlerinin sözünü keserek, ilgiyle karşılıklı konuştular: havayı, son birkaç haftanın karışıklığının Nikolay Apollonoviç'in felsefi çalışmalarını nasıl etkilediğini, subayın erzak komisyonunda ortaya çıkardığı yolsuzlukları (subay, orada bir yerlerde, erzak işinin başındaydı).

Sarı, resmi binaların arasında ikisinin üstünde bir dizi büst asılıydı; her biri, çelenkle birleşmiş armaların üstünde asılıydı.

Yol boyunca böyle konuştular.

Ve işte –Moyka: Aleksandr döneminin o aynı aydınlık, üç katlı beş sütunlu binası; ve ikinci kat üzerindeki o yine aynı süsleme modelleri kuşağı: peşpeşe daireler; dairenin içindeyse çatılmış kılıçlar üzerinde bir Roma başlığı. Artık binayı geçmişlerdi; orada binadan sonra –bir ev; ve orada– pencere... Subay evin önünde durdu ve nedense birden kızardı; ve kızararak sordu:

"Ee, hoşça kalın... siz daha gidiyor musunuz?"

Nikolay Apollonoviç'in kalbi şiddetle atmaya başladı: bir şeyler sormaya hazırlanıyordu; ve –yok: sormadı: kapanan kapı-

nın önünde şimdi tek başına duruyordu; başarısız aşkın anıları, daha doğrusu –duygusal çekimin, – bu anılar onu ele geçirdi; ve daha da güçlü attı mavimsi, geçici damarlar; artık kendi intikamını düşünüyordu: onu yaralamış olan, bu eşiğin ardında yaşayan kişinin duygularına karşı öfke; intikamı artık yaklaşık bir aydır düşünüyordu; ve –şimdilik buna dair tek söz etmeyelim!

Süslemeli model şeridiyle aynı aydınlık, beş kolonlu bina: birbiri ardına daireler: dairenin içindeyse çatılmış kılıçların üzerinde Roma başlığı.

...

Akşamları bulvar alevli bir kasvete boğulur. Orta yerinde düzenli biçimde elektrikli ışık elmaları yükselir. Kenarlardaysa tabelaların değişken ışıltısı oynaşır; şurada, şurada ve şurada birden yakutlar alevlenir; orada –zümrütler yanar. Bir an için: orada – yakutlar; zümrütlerse – şurada, şurada ve şurada.

Akşamları Neva alevli bir kasvete boğulur. Ve birçok evin duvarları parlak ışıklarla yanar: elmaslardan oluşmuş sözcükler ışıl ışıl parıldar: "Kafeterya," "Fars," "Teta Elmasları," "Omega Saatleri." Gündüz yeşilimsi, şimdiyse parıl parıl olan bir vitrin Neva'da alevli ağzını açar; her yerde onlarca, yüzlerce cehennemi alevden ağızlar: bu ağızlar parlak beyaz ışıklarını kaldırıma acımasızca kusar; ateşli bir küf gibi alevli balgam atarlar. Ve bulvarı kemirir alevler. Şapkalara, silindirlere, tüylere beyaz ışık vurur; beyaz ışık daha da ilerler, bulvarın ortalarına, kaldırımdan akşam karanlığını iteler: akşam ıslaklığıysa Neva üzerinde, kan ve samurla karışmış loş sarı ve kanlı bir bulanıklık oluşturarak ışıltılarla dağılır. Yani Fin bataklığında şehir size kırmızı, kırmızı lekesiyle delice yerleşim yerini gösterecektir: ve bu leke sessizce uzaklardan görülür koyu renkli gecede. Bizim uçsuz bucaksız ülkemizin içlerine seyahat ettiğinde, uzaklardan, koyu renkli geceye yükselen kırmızı kan renkli bir leke görürsün; korkuyla sorarsın: "Orası Cehennem ateşlerinin bölgesi değil miydi?"

Sorarsın, –ve uzaklara kaçarsın: sen Cehennem bölgesinden uzak durmaya çalışırsın.

Ama eğer sen, deli, Gehenna'yı[52] karşılamaya cesaret edersen, parlak kan renkli, senden uzaklardaki korkutucu parıltı, ağır ağır beyazımsı, tamamıyla saf olmayan bir ışığa dönüşür, çevren bir sürü çok ışıklı evlerle sarılırdı –ve o kadar: sonunda birçok ışıklar çokluğuna dağılırdı.

Bir Gehenna da olmazdı.

...

Nikolay Apollonoviç Neva'yı görmüyordu, gözlerinde hep o aynı ev vardı: pencereler, pencerelerin ardındaki gölgeler, pencerelerin ardında, belki de, neşeli sesler: sarı kirasirin,[53] baron Ommau-Omenergau'nun; mavi kirasirin, kont Aven'in ve onun –onun sesi... İşte orada oturuyor subay Sergey Sergeyiç ve neşeli şakaların arasına sıkıştırıyor belki de:

"A, ben de bugün Nikolay Apollonoviç Ableuhov'la yürüdüm..."

52 Yunancası Gehenna, İbranicesi Ge'hinnom olan, İncil'de geçen ve genellikle Cehennem olarak çevrilen bir sözcüğün Latincesi.

53 Avrupa ordularının, göğüs zırhı (cuirass) kullanan süvari sınıfı. Türkçede bir karşılığı olmadığı için, Rusça transkripsiyonuyla aktarıldı.

APOLLON APOLLONOVİÇ HATIRLADI

Evet, Apollon Apollonoviç hatırladı: kısa süre önce kendisi hakkında iyi huylu bir fıkra duymuştu.

Memurlar şöyle diyordu:

"Bizim Yarasa[54] (Apollon Apollonoviç'in Kurum'daki takma adı), ricacıların elini sıkarken, hiç de Gogol'ün memurlarından biri gibi davranmaz; ricanın elini sıkarken, el sıkışma gamını tam bir tiksintiden, ilgisizlik sayesinde, tam bir tiksinmemeye çevirmez: yani müfettişle[55] devlet danışmanını arasında ayrım yapmaz."

54 Pobedonostsev karikatürlerde genellikle yarasa ya da gece kuşu olarak resmedilirdi.

55 Rütbeler Tablosu'ndaki sivil hizmetlere göre, bir müfettiş sonuncu, on dördüncü sınıfa aitti; bir devlet danışmanıysa beşinci sınıfa.

Ve burada dikkat çekerlerdi:

"O sadece tek bir nota çalar: nefret."

Burada savunanlar karışır:

"Beyler, yeter lütfen: bu basur yüzünden..."

Ve herkes kabul eder.

Kapı açıldı: Apollon Apollonoviç içeri girdi. Şaka anında sona erdi (odaya girdiğiniz anda çevik bir fareciğin kendini dosdoğru bir çatlağa atıvermesi gibi). Ama Apollon Apollonoviç şakalardan etkilenmezdi; dahası, söylenende bir hakikat payı da vardı: basuru vardı.

Apollon Apollonoviç pencereye yaklaştı; orada duran binanın pencerelerindeki iki çocuk başı karşılarında orada duran binanın camının ardında tanımadıkları bir ihtiyarın yüz lekesini gördü.

Ve o penceredeki başlar gözden kayboldu.

...

Burada, saygın Kurum'un bürosunda, Apollon Apollonoviç aslında bir tür merkeze dönüşüyordu; (daha mütevazı döşenmiş) devlet daireleri, bürolar ve yeşil masalar dizisine. Burada o çok sayıda, çok katmanlı manipülasyonların güç ve dürtüsünün kesişimi olan, kuvvetle ışın saçan bir nokta haline geliyordu. Burada Apollon Apollonoviç Newtoncu anlamda kuvvet oluyordu; ve Newtoncu anlamda kuvvet, muhtemelen bilmediğiniz üzere, okült bir güçtür.

Burada o son yetkeydi –raporlar, dilekçeler ve telgraflar için.

Devlet organizmasındaki bu yetkeyi kendisine atfetmiyordu: kendi içinde barındırdığı merkeze– bilincine atfediyordu.

Burada bilinç, duvarların arasında çevreye yayılarak, inanılmaz biçimde berraklaşarak, öyle büyük bir güçle (gözle alın arasındaki) tek bir noktada yoğunlaşarak kendini kahraman kişilikten ayırıyordu ki, insana alınla gözler arasında yanıp sönen, göze görünmez, beyazımsı bir ışık çevreye yılan biçimli şimşek huzmeleri saçıyormuş gibi geliyordu; düşünceler, huzmeler kel

kafasından yılanlar gibi uçuşuyordu; eğer bir medyum o sırada saygıdeğer beyefendiyle yüz yüze bulunsaydı, kuşkusuz önünde Gorgon medusalarının başını görürdü.

Ve medusa dehşetiyle dondururdu onu Apollon Apollonoviç.

Burada bilinç kahraman kişilikten ayrılıyordu: kişilikse olası her türden heyecanların (ruhun varlığına dair o yan belirtilerinin) uçurumuyla, kendini senatöre kafatası olarak, boş, o an için boşalmış bir tas olarak sunuyordu.

Kurum'daki Apollon Apollonoviç vaktini belge fabrikasının gözetimini yaparak geçirirdi; bağlı dairelerin müdürlerine giden bütün sirküler, (gözlerle alın arasındaki) ışıma merkezinden uçardı. Ve bu yüzden de, o, genelgelerinin sıradan yaşamın dümdüz akışını parçaladığı ölçüde, bu yerden, işte bu koltuktan yaşamı bilinciyle kat ediyordu.

Apollon Apollonoviç bu yaşamı cinsel, bitkisel ya da başka her türden ihtiyaçla karşılaştırırdı (sözgelimi, Petersburg caddelerinde hızlı bir gezinti yapma ihtiyacıyla).

Soğukla kaplanmış duvarların dışına çıkınca, Apollon Apollonoviç birden sıradan biri olurdu.

Yalnızca buradan yükseliyor ve düşmanlarında yersiz (bir yarasayla) karşılaştırmalar uyandırarak Rusya'nın üzerinde delice dolanıyordu. Bu düşmanlar –baştan aşağı– sıradan insanlardı; duvarların ardındaki bu düşman kendi kendisiydi.

Apollon Apollonoviç bugün özellikle titizdi: bir kez olsun çıplak başıyla bir raporu onaylamamıştı: Apollon Apollonoviç zayıflık göstermekten korkuyordu: idari görevlerini yürütürken!.. Mantıksal bir berraklığa ulaşmak bugün onun için özellikle zor oluyordu: Tanrı bilir niye, Apollon Apollonoviç şu sonuca ulaşmıştı ki kendi öz oğlu –müzmin bir hain.

...

Pencereden balkonun alt kısmı görülebiliyordu. Pencereye yaklaştığında, girişteki karyatit görülürdü: taştan sakallı bir adam.

Apollon Apollonoviç gibi, taş sakallı da sokağın gürültüsünden ve yılın mevsiminden ötelerde bir yerdeydi: bin sekiz yüz yirmi beş yılında dibinde kalabalıklar kaynaşmıştı; kalabalık şimdi de dokuzyüz beşte geçip gidiyordu. Beş yıl boyunca Apollon Apollonoviç buradan her gün taşa oyulmuş gülüşü görüyordu; zamanın dişleri onu yıpratıyordu. Beş yıl içinde olaylar uçup gitmişti: Anna Petrovna İspanya'daydı; Vyaçeslav Konstantinoviç yoktu; sarı ökçeler cesurca Port-Arthur tepelerinin kıyısına çıkmıştı; Çin karışıklık içindeydi ve Port-Arthur düşmüştü.

Bekleşen ricacılar kalabalığına çıkmaya hazırlanırken, Apollon Apollonoviç gülümsedi; ama gülüşü çekingenliktendi: onu kapıların ardında bekleyen bir şey vardı.

Apollon Apollonoviç yaşamını iki yazı masası arasında geçiriyordu: çalışma odasındaki masayla Kurum'daki masası arasında. Üçüncü en sevdiği yer senatörlük arabasıydı.

Ve işte: korkuyordu.

O sırada kapıyı genç bir adam, sekreter, boynunda serbestçe salınan küçük bir madalyonu, aşın kolalanmış bembeyaz manşet uçlarının saygı dolu tıkırtısıyla, bu yüce kişiye doğru uça uça ilerlemişti. Ve onun yersiz sorusuna karşı Apollon Apollonoviç parladı:

"Hayır, hayır... Benim dediğim gibi yazınız... Ve biliyor musun," demişti Apollon Apollonoviç, durmuş ve düzeltmişti:

"uz ki..."

"Biliyor musunuz ki" demek istemişti, ama ağzından "biliyor musun... uz ki..." diye çıkmıştı.

Dalgınlığı üzerine bir sürü söylenti dolanıyordu; bir gün Apollon Apollonoviç saygın bir davette görülmüş, düşünün bir –kravatsız bir halde; saray hizmetkârı onu durdurunca büyük bir şaşkınlığa düşmüş ve onu bu durumdan kendisinden bir kravat ödünç almasını öneren hizmetkâr kurtarmıştı.

SOĞUK PARMAKLAR

Apollon Apollonoviç Ableuhov gri paltosu ve uzun siyah silindir şapkasıyla, kağıt ağırlıklarını anımsatan taştan yüzüyle, hızla arabadan indi ve bir yandan siyah süet eldivenini çıkartarak, giriş merdivenini hızla çıktı.

Hızla hole girdi. Silindir dikkatle uşağa devredildi. Aynı dikkatle teslim edildi: palto, çanta ve atkı.

Apollon Apollonoviç uşağın önünde düşünceli bir halde durdu; birden Apollon Apollonoviç şu soruyu yöneltti:

"Söyleyiniz lütfen: buraya sık sık gelen genç bir adam var mı –evet: genç bir adam?"

"Genç bir adam mı, efendim?"

Tatsız bir sessizlik oldu: Apollon Apollonoviç düşüncesini

başka türlü ifade etme yolu bulamıyordu. Uşaksa, elbette, efendisinin hangi genç adamı sorduğunu tahmin edemiyordu.

"Genç insanlar geliyor, ekselansları, ara sıra efendim..."

"Eh, ya... bıyıklı gençler?"

"Bıyıklı mı efendim?"

"Kara..."

"Kara mı efendim?"

"Evet, ve... paltolu..."

"Hepsi paltoyla gelir, efendim..."

"Evet, ama yakası kalkık..."

Birden uşakta bir şeyler uyandı:

"Ah, siz şeyden bahsediyorsunuz, şey..."

"Ya evet: ondan..."

"Bir kez olmuştu efendim... genç efendimize gelmişti: ama çok önce gelmişlerdi; bilirsiniz efendim... uğrarlar?"

"Nasıl yani?"

"Yani öyle efendim?"

"Bıyıklı mıydı?"

"Kesinlikle efendim."

"Kara?"

"Kara bıyıklı?"

"Ve yakası kalkık paltoları vardı?"

"Ta kendileri efendim."

Apollon Apollonoviç bir dakika kök salmış gibi durdu ve birden: Apollon Apollonoviç yürüyüp gitti.

Merdivenler gri kadife bir halıyla kaplıydı; merdivenler, elbette, kalın duvarlarla çevrelenmişti; kadife gri halı o duvarları da kaplamıştı. Duvarlarda eski silah süslemeleri parıldıyordu; paslı, yeşil bir kalkanın altındaysa tepesindeki sivri demirle birlikte bir Litvanya başlığı parlıyordu; bir şövalye kılıcının haç biçimli sapı ışıldıyordu; kılıçlar burada paslanıyordu; orada –oldukça eğik duran halberdler;[56] mat duvarı kalın örgülü

56 Üzerinde bir balta da bulunan, 1.5-2 metre uzunluğunda bir mızrak.

zırhlar süslüyordu; ve yine eğilmişti– altı uçlu bir topuzla bir pistol.

Merdivenlerin tepesi korkuluğa açılıyordu; burada, mat bir kaideden beyaz mermerden beyaz bir Niobe mermer gözlerini acıyla göğe çevirmişti.

Apollon Apollonoviç önündeki kapıyı sertçe açtı, kemikli elini oymalı kapı tokmağında tutarak: uzunlamasına ölçüsüzce uzanan devasa salonda, ağır adımların sesi soğuk biçimde yankılandı.

HEP BÖYLE OLUR

Issız Petersburg caddelerinin üzerinde çok az aydınlanmış karanlıklar uçuyordu; yağmur bulutu parçaları birbirini izliyordu.

Bir tür fosforlu leke, hem sisli hem de ölümcül biçimde gökte geziniyordu; fosforlu ışıltıyla dumanlandı yüceler; ve böylece demir çatı ve bacalar parıldadı. Moyka'nın yeşil suları buradan akıyordu; bir kıyısında da beş beyaz kolon üzerinde üç katlı bir bina yükseliyordu; tepesinde bir çıkıntı vardı. Orada, ışıklı binanın ışıklı zemininde ağır ağır ekselanslarının kirasiri dolanıyordu; başında altın, parıltılı bir başlık vardı.

Ve başlığın üzerindeki gümüş güvercin kanatlarını açmıştı.

Kokulanmış ve tıraş olmuş olan Nikolay Apollonoviç, sıkıca

kürklere sarınmış bir halde Moyka'da ilerliyordu; başını paltosuna gömmüştü, gözleriyse tuhaf biçimde ışıldıyordu; ruhunda– isimsiz titremeler oradan yükseliyordu; hain ve tatlı bir şey şarkı söylüyordu orada: sanki onun içinde Aeolus'un fırtına çantası parçalanmış ve yaban rüzgârların oğulları acımasızca onu ıslık çalan kırbaçlarla yabancı, anlaşılmaz ülkelere kovalıyordu.

Düşündü: bu da mı –aşk? Hatırladı: sisli bir gece, işte o eşikten ok gibi çıkarak, dökme demirden Petersburg köprüsüne koşmaya koyulmuştu, orada, köprüden...

Ürperdi.

Bir ışık demeti uçup geçti: kara bir saray arabası uçup geçti: o aynı evin ışıklı pencere oyuklarının yanından kendi, kan damlasına benzer al fenerlerini taşıdı; kara Moyka akımında fenerler oynaşıp parıldadı; bir uşağın üç köşeli şapkasının hayaletimsi dış hatları ve palto kanatlarının dış hatları sisten sise ışıkla birlikte uçup gitti.

Nikolay Apollonoviç evin önünde düşünceli bir halde durdu: kalbi göğsünde deli gibi çarpıyordu; durdu, durdu –ve birdenbire tanıdık bir eşiğe doğru atıldı.

Eskiden buraya her akşam gelirdi: şimdi en az iki ay olmuştu eşiğine adım atmayalı; ve şimdi de, sanki hırsız gibi sokuluyordu. Eskiden beyaz önlüğüyle bir genç kız ona kapıyı güleryüzle açardı; şöyle derdi:

"İyi günler, bayım," –şakacı bir gülümsemeyle.

Şimdiyse? Onu karşılamaya gelmiyorlardı; zili çalacak olsa, aynı genç kız karşısında korkuyla gözlerini kırpıştıracak ve "İyi günler, bayım," demeyecekti; hayır, kapıyı çalmayacaktı.

Neden buradaydı ki?

Giriş kapısı önünde ardına dek açıldı: ve giriş kapısı sesli bir biçimde sırtına çarptı; karardı etrafı; sanki her şey geride kalmıştı (ölümden sonraki ilk anda da, herhalde, böyle olur, gövde tapınağı ruhtan çürüme hiçliğine düşerken); ama şimdi ölümü

düşünmüyordu Nikolay Apollonoviç –ölüm uzaktaydı; karanlıkta, anlaşılan, kendi davranışlarını düşünüyordu, çünkü karanlıktaki eylemleri fantastik bir hale bürünmüştü: bir giriş kapısının önünde soğuk basamaklara oturmuş, yüzünü kürklere gömmüş, kalbinin atışını dinliyordu; bir tür karanlık ıssızlık başlıyordu sırtından; karanlık ıssızlık önündeydi.

Böyle oturuyordu Nikolay Apollonoviç karanlıkta.

...

O otururken, Neva her zamanki gibi Aleksandrov Meydanı'yla Milliyonnaya arasında ışıl ışıldı; Kış Kanalı'nın taştan kıvrımı acınası bir açıklık sergiliyordu; Neva oradan ıslak rüzgârın baskısıyla savruluyordu; vahşice sise beyaz ışıltılar savurarak, sessizce uçuşan düzlemler Neva'yı yakıp söndürüyordu. Çizgilerle bezenmiş, dört katlı saray yakasının düz duvarları, ay ışığıyla keskin biçimde ışıldıyordu.

Hiç kimse, hiçbir şey.

Her zamanki gibi kanal burada akıtıyordu koleralı suyu Neva'ya; küçük köprü de aynı şekilde kıvrılıyordu; her zamanki gibi köprünün üzerinde her geceki kadın gölgesi koşuyordu, ne için –nehre atlamak için mi?.. Liza'nın gölgesi mi?[57] Hayır, Liza değil, sadece, bir Petersburglu; Petersburglu buraya koştu, kendini Neva'ya atmadı: Kanal'dan geçerek, her akşam altında durup uzun süre penceresine baktığı, Gagarin kıyısındaki sarı bir evden telaşla uzaklaşıyordu.

Sessiz bir şapırtı kalıyordu arkasında; önünde genişliyordu meydan; sonsuz heykeller, yeşiller, bronzlar, koyu kırmızı duvarların üzerinde dört bir yandan ona çıkıyordu; Herkules ve Poseidon[58] her zamanki gibi geceleyin uzakları gözlüyordu; Neva'nın öte yanında karanlık bir sütun yükseliyordu – adaların

57 P. İ. Çaykovski'nin, A. S. Puşkin'in aynı adlı öyküsü üzerine bestelediği *Maça Kızı* (Pikovaya Dama, 1890) adlı operasından bir sahneye anıştırma. Herman'ın terk ettiği Liza kendini Kış Kanalı'na atar.

58 Kış Sarayı'nın ön cephesini süsleyen heykeller.

ve evlerin dış hatları arasında; ve hüzünle sise çevrildi kehribar gözler; ve sanki ağlıyorlardı; bir dizi kıyı feneri Neva'ya alevli gözyaşları döktü; yüzeyi köpük köpük ışıltılarla tutuştu.

Yukarılarda –bir tür belirsiz hatlar çiziktirdi göğe yırtık pırtık eller; Neva dalgaları üzerinde, doruğa doğru yarışarak peş peşe yükseldiler; ve doruğa ulaştıklarında, dosdoğru saldırdı, gökten üzerlerine fosfor bir leke abandı. Ancak tek bir, kaosun dokunmadığı bir yerde, –orada, gündüzleri ağır taşlı köprünün kavuşturduğu yerde,– iri elmas parçaları orada tuhaf biçimde sislendi.

Kadın gölgesi, yüzü küçük bir el kürküne gömülmüş olarak, geceleri içinden kaçtığı ve şimdi kapısının dibinde, soğuk basamakların üzerinde Nikolay Apollonoviç'in oturduğu o aynı girişe doğru, Moyka boyunca koştu; bahçe kapısı önünde açıldı; bahçe kapısı ardından kapandı; karanlık kapladı onu; sanki her şey arkasında kalmıştı; karalar içindeki küçük kadın girişte basit ve dünyevi her şeyi düşündü bir süre; işte şimdi bir semaverin hazırlanması emrini verecekti; elini artık zile uzatmıştı, ve – o zaman gördü: bir tür karartı, maskeye benziyor, önünde merdivenlerde belirivermişti.

Kapı açılıp da girişin karanlığı kapıdan gelen ışık huzmesiyle aydınlanınca, korkuya kapılan bir hizmetçinin çığlığı tümüyle emin olmasını sağladı, çünkü açık kapıda önce bir önlük ve unlu bir başlık belirdi; sonra kapıdan geri çekildiler –hem önlük, hem de başlık. Göz alıcı parıltının ışığında tarifi zor bir manzara sergilendi ve küçük kadının kara gölgesi açık kapıya doğru atıldı.

Arkasındaysa, karanlığın içinden, hışırtılı, koyu kızıl bir soytarı küçük, sakallı, titreyen maskesiyle doğruldu.

Karanlığın içinde nasıl sessizce ve ağır ağır satenle hışırdayan omuzlardan nikolayevka kürkünün kaydığı, iki bakımlı elin nasıl acıyla kapıya doğru uzandığı görülüyordu. O sırada, elbette, kapı ışık huzmesini yararak ve giriş merdivenlerini tekrar tam bir

ıssızlığa, karanlığa gömerek kapandı: ölüm eşiğini aştığımızda, biz de işte böyle tekrar gövdemizi kararan ve bir an için, ışıkla aydınlanmış olan hiçliğe bırakırız.

...

Bir saniye sonra caddeye çıktı Nikolay Apollonoviç; paltosunun eteklerinin altından bir parça kırmızı ipek sarkıyordu; burnunu nikolayevkaya gömerek Nikolay Apollonoviç Ableuhov köprüye doğru hızlı hızlı yürüdü.

...

Petersburg, Petersburg!

Sis gibi çökerek, beni de boş beyin jimnastiğiyle izledin: sen – acımasız bir işkencecisin; sen – huzursuz bir hayalet; sen, bir zamanlar, yıllarca saldırdın bana; ben senin korkunç caddelerinde koştum ve yerin sınırından başlayarak sınırsız uzaklıklara giden o dökme demir köprüne sıçrayarak uçtum; Neva'nın ardında, öte dünyada, oradaki yeşil uzaklarda – o sınırın gerçek olduğu ve bu gerçekliğin Petersburg caddesine bulutların ak damarını taşıyan uluyan bir sınırsızlık olmadığı gibi boş bir umutla eğlenen ada ve ev hayaletleri yükseliyordu.

Adalardan huzursuz gölgeler gelir dolanarak; böylece zamanın bir anının eon'ların sınırsızlığında genişlediği ayna içindeki aynadaki gibi birbirine yansımış caddeleri kesen caddelerde yansıyarak hayaller sürüsü kendi kendini yineler; ve kaldırımdan kaldırıma yol açarken, asırlar yaşanır.

Ey büyük, elektrikle ışıldayan köprü!

Bir kader anını hatırlıyorum; senin ıslak korkuluklarının üzerinden bir eylül gecesi sarkmıştım ben de: bir an – ve vücudum uçacaktı sislere.

Ey yeşil, basille kaynaşan sular!

Bir an daha ve beni de alacaktın gölgene. Sıradan birinin görünümüne bürünen huzursuz gölge, kararsızca dolanıyor olacaktı küçük ıslak kanalda; peşinde oradan geçip gideni görecekti: şapka, baston, palto, kulak, burun ve bıyık...

Daha da ilerilere yürüyecekti... dökme demirden köprüye.

Dökme demirden köprüde geri dönecekti: ve kimseyi göremeyecekti: ıslak korkuluğun üzerinde, basille kaynayan yeşilimsi suların üzerinde yalnızca Neva'nın rüzgârına karışmış olacaktı – şapka, baston, palto, kulak, burun ve bıyık...

ONU HİÇ UNUTMAYACAKSIN!

Bu bölümde senatör Ableuhov'u gördük: senatörün evi, senatörün oğlu biçimindeki boş düşüncelerini, hatta kendi kafasındaki boş düşünceleri gördük; son olarak, bir başka boş gölge olan yabancıyı gördük.

Bu gölge senatör Ableuhov'un bilincinde kaza eseri ortaya çıktı, orada geçici bir varlık kazandı; ama Apollon Apollonoviç'in bilinci gölgeli bir bilinçtir, bu yüzden o geçici bir varlığın sahibidir ve yazarın fantezisinin ürünüdür: gereksiz, boş, beyin jimnastiği.

İllüzyon manzaralarını sergilemiş olan yazar, onları çok geçmeden toparlamalıdır, anlatı örgüsünü bir cümleyle de olsa kesintiye uğratarak; ama... yazar böyle davranmayacak: buna yeterince hakkı var.

Beyin jimnastiği – sadece maskedir; bu maskenin altında bizim bilmediğimiz güçlerin beyni istilası gerçekleşir: ve Apollon Apollonoviç bizim beynimizden çıkmış olsa da, her koşulda geceleri saldıran bir başka, muazzam bir varlıktan korkabilir. Bu varlığın nitelikleriyle donanmıştır Apollon Apollonoviç; bu varlığın nitelikleriyle donanmıştır onun bütün beyin jimnastiği.

Beyni bir kez gizemli yabancıyla oyuna koyulmaya görsün, o yabancı vardır, gerçekten vardır: böyle düşünceler taşıyan bir senatör var olurken, o da Petersburg caddelerinden kaybolmaz, çünkü düşünce de – var olur.

Ve bırakalım bizim yabancı gerçek bir yabancı olsun! Ve bırakalım benim yabancının iki gölgesi gerçek gölgeler olsun!

Sürecek, o kara gölgeler yabancının izini sürecek, tıpkı yabancının doğrudan senatörün izini sürdüğü gibi; takılacak, ihtiyar senatör de kara arabasıyla okur, senin peşine takılacak: ve bugünden sonra onu hiç unutmayacaksın!

BİRİNCİ BÖLÜMÜN SONU

Sonuçlara gebe bir görüşmenin anlatıldığı

İKİNCİ BÖLÜM

Benim hakkımda laf dönse de,
Şahsen, kitaplarım ve sözlerimle
Burjuvayım, bildiğiniz gibi,
Ve bu anlamda da demokrat.
A. Puşkin[59]

59 A. S. Puşkin'in tamamlanmamış uzun şiiri *Yezerski*'den (1832).

GÜNÜN OLAYLARI

Bizim saygın yurttaşlarımız 'Günün Olayları' gazetesini okumazlar; bin dokuz yüz beş yılı ekim ayında da 'Günün Olayları' hiç okunmadı; saygın yurttaşlarımız, herhalde, 'Yoldaş'ın[60] baş makalelerini okuyorlardı, yani en yeni, olay yaratan gazetelerin abonesiyseler; bu sonuncular başka günlerin olaylarını yazıyordu.

Diğer bütün gerçekten olan sıradan Rus insanlarıysa bu en doğal şeymişçesine 'Günün Olayları'nı takip ediyordu; ben de 'Günün Olayları'nı takip ederdim; ve bu 'Olayları' okurken, harika biçimde bilgilenirdim. Eh, aslında kim soygunlar, büyücü-

60 Petersburg kökenli radikal gazetelerden biri, ama 1905 yılında yayımlanmıyordu, daha sonra, 1906 yılında yayını başlamıştı.

ler ve ruhlarla ilgili bütün o haberleri okurdu ki o unutulmaz bin dokuz yüz beş yılında? Herkes, şüphesiz, baş makaleleri okuyordu. Burada aktarılan haberleri, herhalde kimse hatırlamayacaktır.

Bu – gerçek hikâye... İşte o zamanlardan gazete kesikleri (yazar susacak): soygunların, tecavüzlerin, elmas hırsızlıklarının ve bir edebiyatçının (sanırım Daryalski'nin[61]) falan taşra şehirlerinin birinden yanına kayda değer miktarda elmas alarak ortadan kaybolması gibi bilgilendirmelerin yanı sıra, bir dizi ilginç haberle karşılaşırdık – Conan Doyle'un herhangi bir okurunun başını döndürecek ölçüde halis fantezi. Kısacası – işte gazete kesikleri.

"Günün Olayları."

"Bir Ekim. Yüksek hemşirelik kursu kursiyerlerinden N.N.'nin ifadesine dayanarak, oldukça muammalı bir olayı bildiriyoruz. Bir ekim gecesi geç vakitlerde kursiyer N.N., Çernişev Köprüsü'nden[62] geçmekteydi. Orada, köprünün üstünde kursiyer N.N. çok tuhaf bir manzarayla karşılaştı: kanalın tam üstünde, köprü korkuluğunda, gece yarısı, kızıl saten bir domino dans ediyordu; kızıl dominonun yüzünde kara sakallı maskesi vardı.

"İki Ekim. İlkokul öğretmeni M.M.'nin ağzından, saygıdeğer halkımıza şehir dışındaki okullardan birinin yakınında gerçekleşen muammalı bir olayı bildiriyoruz. İlkokul öğretmeni M.M., O.O. bölge okulunda sabah dersini verdi; okulun pencereleri sokağa bakıyordu; birden pencerede bir toz sütunu şiddetle dönenmeye başladı ve öğretmen M.M. minnacık öğrencileriyle birlikte, doğal olarak, O.O. bölge okulunun pencerelerine atıldı; sınıfla birlikte sınıf öğretmeni, tozun ortasında duran kızıl dominonun O.O. bölge okulunun pencerelerine koştuğu-

61 Belıy'in *Gümüş Güvercin* (Serebiyannıy Golub) adlı romanının kahramanı.
62 Fontanka üzerindeki bir köprü.

nu ve kara sakallı bir maskeyle cama yapıştığını görünce nasıl bir dehşete kapıldığını bir düşünün! O.O. bölge okulu tatil edildi...

"Üç Ekim. Saygıdeğer barones R.R.'nin dairesinde düzenlenen ispiritizma seansında, dostça toplanan ispiritistler ispiristik bir çember oluşturdular: ama daha onlar çemberi oluşturur oluşturmaz, çemberin ortasında bir domino belirdi ve dans ederken mantosunun uçuşan etekleriyle danışman[63] C.'nin burnunun ucuna dokundu. G. Hastanesi'nden bir doktor danışman C.'nin burnunda şiddetli bir yanık tespit etti: burun ucu, söylentilere göre, pembe beneklerle kaplanmış. Kısacası, kızıl domino her yerde."

Son olarak: "Dört Ekim. İ. sakinleri bir dominonun görünmesi üzerine hep birden kaçışmıştır: bir dizi protesto düzenlenmektedir; bölgeye U. Kazak taburu çağırıldı."

Domino, domino – neler yapıyor? Kursiyer N.N. kim, sınıf öğretmeni M.M. kim, ya barones R.R. ve diğerleri?.. Dokuz yüz beş yılında, şüphesiz, okur, siz "Günün Olayları" okumamıştınız. Ama yazarı değil, kendinizi suçlayın: "Günün Olayları"ysa, inanın, dosdoğru kütüphaneye girmişti.

Nedir bu gazete yazarı? Öncelikle, o süreli basının bir emektarıdır; ve basın emektarı olarak (dünyanın altıda biri) satır başına, o satırda olan ve hiç olmayan şeyleri bildirerek beş kopek, yedi kopek, on, onbeş kopek, iki onluk alır. Olur da herhangi bir gazete yazarının gazete satırları bir araya getirilirse, satırlardan ibaret o tek satır olmuş ve olmamış olanlarla yeryüzü küresini çepeçevre dolanırdı.

Aşırı sağcı, sağcı, ortacı, ölçülü liberal ve son olarak devrimci gazete yazarlarının çoğunun saygın özellikleri niteliklerinin, niceliklerinin hesaplanmasıyla birlikte böyledir – bin dokuz yüz

63 Sadece unvana sahip danışman; çarlık Rusyası'nda, dokuzuncu dereyece karşılık gelen, en düşük memur derecesi.

beş yılının gerçeğinin anahtarı bu saygın özelliklerle açılmaktadır,– "Kızıl Domino" manşeti altındaki "Günün Olayları"nın gerçeğinin. İşte şuydu olay: şüphesiz saygın bir gazetenin saygın bir yazarı, beşliği alır almaz, birdenbire evin birinde ona anlatılmış bir olaydan yararlanmaya karar verdi; bu evde ev sahibi bir bayandı. Olay satır başına para alan saygın yazarda değildi öyleyse; olay bu bayanda olmalıydı...

Peki kim bu bayan?

Öyleyse ondan başlayalım.

Bir bayan: hmm! ve hoş biri... Nedir bir bayan?

Falcı bayanın özelliklerini ortaya koymamıştır; falcı "bayan" adını almış bilmecenin önünde bir başına durmaktadır: bu durumda psikolog, ya –pöh!– yazar bu bilmeceyi nasıl ele alacaktır! Bilmece daha da derinleşir, eğer bayan gençse, eğer hakkında güzel olduğu söyleniyorsa.

Olay şu: bir bayan vardı; ve sıkıntıdan kadın kurslarına katılıyordu; ve yine sıkıntıdan sabahları ara sıra, eğer akşamleyin balolardan azade günlerde spiritualist bir topluluğa katılmadıysa, O.O. kasaba okulunda öğretmenin yerine bakardı; kursiyer N.N. ve M.M.'nin (sınıf öğretmeni) ve R.R.'nin de sadece bayanlar olduğunu söylemeye gerek yok: ve de güzel bayanlar. Saygın gazete çalışanı akşamları onun yanında vakit geçiriyordu.

Bu bayan bir gün, gülerek, kızıl bir dominonun ışıksız bir girişte onunla burun buruna geldiğini anlatmıştı ona. Güzel bayanın masum itirafı gazete sütunlarına "Günün Olayları" manşetiyle böyle çıkmıştı. Ve "Günün Olayları"na çıkarak, huzuru bozan, hiç olmamış bir olaya yol açtı.

Peki ne olmuştu? Kıvrılan duman bile bir ateşten yükselir. Peki bütün Rusya'nın okuduğu ve belki de, ne yazık, sizin okumadığınız bu saygın gazetenin ateşinden çıkan dumanlar neye yol açmıştı?

SOFYA PETROVNA LİHUTİNA

O bayan... Ama o bayan Sofya Petrovna'ydı; hemen ona birçok söz adamamız gerekiyor.

Sofya Petrovna Lihutina, ölçü tanımaz saçlarıyla öne çıkıyordu: ve alışılmadık bir şekilde kıvraktı: eğer Sofya Petrovna Lihutina siyah saçlarını salacak olursa, bu siyah saçlar, bütün gövdesini kaplayarak baldırlarına dek dökülürdü; ve Sofya Petrovna Lihutina, açık söylemek gerekirse, bu saçlarıyla nasıl baş edeceğini bilmiyordu, öyle siyahtılar ki, belki daha siyah bir şey görülmemişti: ya saçlarının aşırılığından, ya da onların siyahlığından – yani neredeyse: Sofya Petrovna'nın dudaklarının üstünde onu gerçek bıyıklara sahip olacağı bir yaşlılıkla tehdit eden ayva tüyleri belirmişti. Sofya Petrovna Lihutina, alışılmadık bir yüz rengine sahipti; bu

renk, sadece elma taçyaprağı beyazlığıyla ya da hoş bir pembeyle öne çıkan bir inci rengiydi; beklenmedik bir şey Sofya Petrovna'yı heyecanlandıracak olursa, birden tamamıyla al al olurdu.

Sofya Petrovna Lihutina'nın küçük gözleri yalnız küçük gözler değil, gözdüler: eğer şiirsiz bir nesir havasına kapılmaktan korkmasam, Sofya Petrovna'nın küçük gözlerini göz değil koyu, mavi, koyu mavi renkte iri gözler (küre diyelim onlara) olarak adlandırırdım. Bu küreler bir ışıldar, bir kararır, bir mavimsi-kötücül çökük yuvalarına gömülmüş, bir parça sönmüş, dalgın görünürdü: ve kısılırdı. Parlak kırmızı dudakları oldukça büyük dudaklardı, ama... dişleri (ah, dişleri!): inci gibi dişleri! Ve dahası – çocuksu gülüşü... bu gülüş ona kıvrak bir hal veriyordu; ve yine ölçüsüz bir kıvraklık: bu vücudun ve bir parça sinirli sırtın bütün hareketleri bazen çevik oluyordu, bazen tutuk – çirkinlik ölçüsünde hantal.

Sofya Petrovna, ona gözalıcı biçimler vererek sırtına yapışan siyah yün bir elbise giyerdi; eğer gözalıcı biçimlerden bahsediyorsam, bu söz dağarcığımın kurumuş olmasındandır, banal "gözalıcı biçimler" ifadesi Sofya Petrovna için öyle ya da böyle tehdit sayılır: otuz yaşlarında vaktinden evvel bir şişmanlık. Ama Sofya Petrovna Lihutina yirmi üç yaşındaydı.

Ah, Sofya Petrovna!

Sofya Petrovna Lihutina, Moyka'ya açılan küçük bir dairede yaşıyordu; orada duvarlarda dört bir yana en parlak, dizginsiz renklerin çağlayanları akardı; parlak alevli –orada ve burada— göksel. Duvarlarda Japon yelpazeleri, dantelleri, askıları, yayları, lambaların üzerindeyse: saten abajurlar tropik ülkelerden gelen kelebekler gibi saten ve kâğıt kanatlar çıkartırdı; ve sanki bu kelebek sürüsü, duvarlardan havalanarak Sofya Petrovna Lihutina'nın çevresinde kanat çırpardı (tanıdık subaylar herhalde "Melek" ve "Peri" gibi iki kavramı kaynaştırarak ona melek Peri diyorlardı: melek Peri).[64]

---

64 Tam olarak bu şekilde: melek Peri. Bu ad Jukovski'nin, Thomas Moore'un uzun

Sofya Petrovna Lihutina duvarlara, her biri Fujiyama Dağı'nı tasvir eden Japon manzara resimleri asmıştı; asılı manzalarda perspektif yoktu; ama koltuklar, sofalar, puflar, yelpazeler ve canlı Japon krizantemleriyle dolu odalarda da perspektif yoktu: perspektif Sofya Petrovna'nın arkasından çıkıp geldiği saten bir kameriye ya da içinden onun çıkıp geldiği kapıda uçuşan, bir şeyler fısıldayan perdeydi, Fujiyama ise onun gösterişli saçlarının alaca bulaca fonuydu; söylemek gerekir: Sofya Petrovna Lihutina pembe kimonosuyla sabahları kapıdan kameriyeye geçtiği zaman, gerçek bir Japon kadını olurdu. Perspektifse olmazdı.

Odacıklar küçük odacıklardı: her birini tek bir devasa nesne işgal ediyordu: daracık yatak odasında yatak devasa bir nesneydi; küvet – daracık banyoda; misafir odasında – mavimsi kameriye; büfeli yemek masası – yemek odasında; kocasının odasındaki nesneyse, elbette, kocasıydı.

Yani, perspektif nasıl olacaktı ki?

Altı dar odanın hepsi de merkezi kaloriferle ısınıyordu, bu yüzden dairede nemli, sera sıcaklığında bir hava solurdunuz; pencere camları terlerdi; ve Sofya Petrovna'nın misafirleri terlerdi; ebediyen terlerlerdi – hem hizmetçiler, hem kocası; Sofya Petrovna Lihutina'nın kendisi, sıcak çiğle kaplanmış bir Japon krizantemi gibi terle kaplanırdı. Yani, bu sıcaklıkta perspektif nasıl sağlansın?

Perspektif de yoktu.

şiiri ***Lalla Rookh***'un ikinci bölümünün çevirisi olan "Peri ve Melek" (***Peri i Angel***, 1821) adlı şiirinden türetilmiştir. On dokuzuncu yüzyılda, Avrupa'da "Peri" genellikle sosyeteden bayanlara iltifat olarak söylenirdi.

SOFYA PETROVNA'NIN MİSAFİRLERİ

Sofya Petrovna'nın, melek Peri'nin serasının (şunu da söylemeli ki, meleğe krizantem sağlamakla görevli olan) misafiri, orada genel olarak resim hakkındaki fikirlerini de ekleyerek, onun Japon manzaralarını överdi; ve kara kaşlarını çatarak, melek Peri bir yerde kati biçimde söyleyiverdi: "Bu manzara Hadusay'ın fırçasından çıkmadır"...[65] melek kararlı biçimde bütün yerli isimler gibi, yabancı isimleri de karıştırıyordu. Ressam olan misafir de buna gücendi: ve daha sonra melek Peri'ye genel olarak resimle ilgili söylevler çekmez oldu; bu arada bu melek cep harçlığının son kuruşuna dek manzaralar almayı ve uzun zamanlar tekbaşına onlara hayran olmayı sürdürdü.

65 Doğrusu: Hosukay. Japon ressam Katsushika Hosukai (1760-1849).

Sofya Petrovna misafirle hiçbir şekilde ilgilenmezdi: bu sosyeteden, eğlencelere alışık genç bir adamsa, bütün şakalarına, hatta yalnız şakalarına değil, ciddi sözlerine de seslice gülmeyi, boş boş kahkaha atmayı gerekli sayardı; her şeye kahkaha atar, kahkahadan kıpkırmızı olurdu ve minik burnunu ter kaplardı; sosyeteden gelen genç adam da o zaman nedense kızarırdı; onun da burnu terle kaplanırdı; sosyete genci onun genç, ama sosyetik olmaktan uzak kahkahasına şaşardı; böyle şaşınca da, Sofya Petrovna Lihutina'yı demimonde[66] sayardı; bu arada masada "Hayırseverlik Vergisi" yazılı bir kutu dururdu ve Sofya Petrovna Lihutina, melek Peri kahkaha atarak bildirirdi: "Bana bir fifka'daha anlattınız – ödeyiniz bakalım" (Sofya Petrovna kısa süre önce işsizler yararına, her bir sosyete fifka'sının ardından ödemesi yapılan bir hayırseverlik vergisi çıkartmıştı: nedense bilerek dile getirilen saçmalıkları, "fi"den türettiği bir sözcükle "fifka" diye adlandırmıştı...) Hem ekselanslarının sarı kirasirlerinden baron Ommau-Ommergau, hem mavi kirasir Kont Aven, hem başhussar[67] Şponişev, hem de Ableuhov'un ofisindeki özel atamalar memuru Vergefden (hepsi de sosyeteden genç insanlar) birbiri ardına fifkalar dile getiriyor, teneke kutuya yirmilikleri atıp duruyorlardı.

Neden ona bu kadar çok subay geliyordu? Aman Tanrım, balolarda dans ederdi; ve demi-monde bir bayan olmadığı gibi, güzel bir bayandı; dahası, bir subayın eşiydi.

Sofya Petrovna'nın misafiri şahsen müzisyen, ya da müzik eleştirmeni, ya da sadece müzikseverse eğer, Sofya Petrovna ona idollerinin Dunkan ve Nikiş olduğunu açıklardı; sözlü olmaktan çok jestli ifadelerle Valkiri'nin Kaçışı'nı Beyrut'ta sahnelendi-

66 (Fr.) Hafifmeşrep, cinsel serbesti yüklü tavırları yüzünden saygıdeğer görülmeyen kadın.

67 Hussar: ilk kez on beşinci yüzyılda Macar ordusunda görülmüş olan hafif atlı birliklerinin, süslü bir giyime sahip süvarisi.

ğinden ne daha iyi ne daha kötü dans edebilmek üzere meloplastik[68] öğrenmeyi arzuladığını gösterirdi; müzisyen, müzik eleştirmeni ya da sadece müziksever, iki gerçek ismi yanlış telaffuz etmesinden sarsılarak (kendisi Dankın ve Nikiş değil, Dunkan ve Niykih diye telaffuz ederdi),[69] Sofya Petrovna Lihutina'nın öyle ya da böyle boş bir bebek olduğuna karar verirdi; ve daha da oyunbaz hale gelirdi; bu arada güzeller güzeli ev sahibesi odaya bir gramofon getirmiş olurdu: ve gramofonun teneke gırtlağının kırmızı borusundan misafire Valkari'nin Kaçışı savrulurdu. Sofya Petrovna Lihutina'nın moda olan tek bir operayı bile kaçırmadığınıysa, misafir tamamen unuturdu: kızarır ve aşırı samimileşirdi. Böyle bir misafir Sofya Petrovna Lihutina tarafından kapı dışarı edilirdi; bu yüzden de sosyete için çalan müzisyenler, serada pek görülmezlerdi; sosyetenin Kont Aven, Baron Ommau-Ommergau, Şporşev ve Vergefden gibi temsilcileriyse, sonuçta eski soylu Lihutin ailesinin adını taşıyan subayın karısına karşı uygunsuz çıkışlarda bulunmaya bırakmazlardı kendilerini. Aralarında bir zamanlar bir öğrenci, Nikolay Ableuhov da sıkça görülüyordu. Ve sonra birden ortadan kayboldu.

Sofya Petrovna'nın misafirleri kendi aralarında iki kategoriye ayrılıyordu: sosyete misafirleri ve adı misafir olanlar. Bunlar, deyim yerindeyse pek misafir de sayılmazdı: hepsi de istenen misafirlerdi... ruhun akıtılması için; bu misafirler serada kabul olunmak için uğraşmazdı; hem de hiç! Onları neredeyse zorla çeki-

---

68 Meloplastik: 1908 yılında bale eleştirmeni Nikolay Vaşkeviç'in, Isadora Duncan'ın dansı için kullandığı mimoplyaska (mim dansı) teriminin, bir dil sürçmesi yoluyla aldığı hal. Sofya Petrovna'nın yanlışı aynı zamanda metalloplastik terimini çağrıştırması açısından daha da ilginçleşmektedir: Bu terim, ısıtılmış bir iğneyle metal levhalar üzerine çeşitli desenlerin çizilmesi sanatını ifade etmektedir.

69 Sofya Petrovna, Amerikalı dansçı Isadora Duncan (1878-1927) ve dönemin ünlü Macar orkestra şefi Arthur Nikish'in (1855-1922) adlarını Fransızca olarak telaffuz etmektedir. Rusça doğru telaffuza göre vurgunun soyadlarının ilk heceleri üzerine düşmesi gerekir.

yordu kendine melek; ve, onları güçlükle çektikten sonra, hemen iade-i ziyarette bulunuyordu: onların huzurunda melek Peri kapalı dudaklarla oturuyordu: kahkaha atmıyor, kapris yapmıyor, hiç koketleşmiyor, aşırı bir çekingenlik ve aşırı bir sessizlik sergiliyor, bu arada sözde-misafir-olanlar birbirleriyle deliler gibi tartışıyordu. Şunlar duyuluyordu: "devrim-evrim." Ve yine: "devrim-evrim." Hep birden yalnız tek bir şeyi tartışıyordu bu sözde-misafir-olanlar; ne altın, ne gümüş gençlikti bunlar: kendi emekleriyle kazandıkları sayesinde eğitim alan bakır, yoksul gençlikti bu; kısacası, bunlar yabancı sözcük bolluğuyla kaynayan yüksek eğitim kurumlarında okuyan gençlikti: "sosyal devrim." Ve yine: "sosyal evrim." Melek Peri bu sözcükleri birbirine karıştırıyordu.

SUBAY: SERGEY SERGEYİÇ LİHUTİN

Okuyan gençlerin arasında, o çevrede Lihutinlere düzenli olarak gelen saygın, aydın bir kişi vardı: kursiyer Varvara Yevgrafovna (burada Varvara Yevgrafovna ara sıra *Nicolas* Ableuhov'un kendisiyle de karşılaşıyordu).

Aydın kişinin etkisiyle melek Peri bir gün kendi varlığıyla onurlandırdı – yani, bir düşünün: bir mitingi onurlandırdı! Aydın kişinin etkisiyle melek Peri masaya üzerinde bulanık bir yazı olan teneke kutuyu yerleştirdi: "Hayırseverlik vergisi." Tahmin edileceği üzere, bu kutu misafirler için düşünülmüştü; buna karşı sözde-misafir-olanlardan olan şahsiyetler bir kerede tümden Sofya Petrovna Lihutina tarafından taleplerden azat edilmişti; ama talepler Kont Aven, Baron Ommau-Ommergau,

Şponşov ve Vergefden için geçerliydi. Aynı aydın kişinin etkisiyle melek Peri sabahları şehir okulu O.O.'ya uğramaya ve manasız şekilde Karl Marx'ın "Manifesto"sunu ezberlemeye koyuldu. Konu şu ki, bu sırada her gün onu ziyarete, Nikolenka Ableuhov adında, hem (Nikolenka'ya aşık olan) Varvara Yevgrafovna'yla hem de ekselanslarının sarı krisariyle tanıştırabileceği bir öğrenci geliyordu. Ableuhov'un oğlu olan Ableuhov, her yere, şüphesiz kabul ediliyordu.

Aslında, Nikolenka, melek Periye yaptığı ziyaretleri birdenbire kestiğinden beri, bu melek sözde-misafir-olanlardan gizli olarak spiritistlere, manastıra kapanmaya hazırlanan baronese (a, adı neydi?) gitmişti uça uça. O zamandan beri Sofya Petrovna'nın önündeki sehpayı, Henri Bezançon[70] adlı birinin "İnsan ve Bedenleri" adlı göz alıcı biçimde ciltlenmiş kitabı süslüyordu (Sofya Petrovna yine yanılıyordu: Henri Bezançon değil – Annie Besant).

Sofya Petrovna yeni tutkusunu Baron Ommau-Ommergau'dan olduğu gibi, Varvara Yevgrafovna'dan da acıyla gizledi; bulaşıcı gülüşü ve dar alnına rağmen, melek Peri'nin gizliliği inanılmaz ölçülere varmıştı; öyle ki, Varvara Yevgrafovna bir kez olsun ne Kont Aven'le, ne de Baron Ommau Ommergau'yla karşılaşmıştı. Sadece belki bir kez şans eseri girişte hussarın kürk, sorguçlu şapkasını görmüştü. Ama hussarın bu sorguçlu şapkasından daha sonra hiç bahis olmamıştı.

Bütün bunların ardında bir iş vardı Tanrı bilir!

Sofya Petrovna Lihutina'nın bir misafiri daha vardı; subay: Sergey Sergeyiç Lihutin; doğrusunu söylemek gerekirse, bu onun kocasıydı; bir yerlerde erzak işinin başındaydı; sabah erkenden evden çıkardı; gece yarısından önce de dönmezdi eve; misafirleri ve sözde-misafir-olanları uysallıkla selamlar, aynı uy-

70 Melek Peri filozof Henri Bergson ile (*İnsan ve Bedenleri* adlı kitabın yazarı olan teosofist) Annie Besant'ın isimlerini bir araya getirmektedir.

sallıkla nezaket icabı bir fifka söyler, kutuya bir yirmilik atardı (eğer Kont Aven ya da Baron Ommau-Ommergau oradaysa), ya da "devrim-evrim" sözcüklerine kibarca baş sallayıp bir bardak çay içer ve odasına çekilirdi; sosyeteden genç insanlar ona "küçük ordu mensubu" adını takmıştı, okuyan gençlerse subayburbon (bin dokuz yüz beş yılında Sergey Sergeyiç yarım bölüğüyle birlikte Nikolayev Köprüsü'nü işçilerden korumak bahtsızlığını yaşamıştı). Doğrusunu söylemek gerekirse, Sergey Sergeyiç Lihutin hem fifkalardan, hem de "devrim-evrim" sözcüklerinden uzak durmaktan çok mutlu olacaktı. Doğrusunu söylemek gerekirse, ispiritizma seansı için baronese gitmekten yana da değildi; ama bu güçlü arzulara karşı kocalık haklarını kullanmıyordu, çünkü Sofya Petrovna'yla olan ilişkilerinde kesinlikle despot değildi; Sofya Petrovna'yı ruhunun bütün gücüyle seviyordu; dahası: bundan iki buçuk yıl önce onunla Simbirsk'te zengin derebeyleri olan ailesinin isteklerine karşı çıkarak evlenmişti; o günden sonra babası onu lanetlemiş ve miras hakkından mahrum etmişti; o günden sonra, herkesi şaşırtan bir alçakgönüllülükle Gr-goriyski Alayı'na[71] katılmıştı o da.

Bir misafir daha vardı; kurnaz hohol-bodur[72] Lippançenko;[73] bu çok şehvetperest biriydi ve Sofya Petrovna'yı melek değil... tatlım diye çağırırdı; kurnaz hohol-bodur Lippançenko ona gizli gizli basit mi basit adlar takmıştı: brankukan, brankukaşka, brankukanşik[74] (nasıl sözler ama!). Ama Lippançenko

---

71 Bu hayali bir alay, fakat buna benzer, Siam'ın kralı Şakrabon'un başında olduğu bir kraliyet hussar birliği vardı.

72 Hohol, Rusça'da Ukraynalılar için kullanılan küçültücü bir kelimedir, diğer yandan "bodur" anlamına da gelir; iki sözcük birlikte bir totoloji oluşturuyor.

73 Bu karakter olasılıkla şair Aleksandr Blok'un kayınbiraderi, Lyubov Dmitriyevna'nın arkadaşı olan besteci S. V. Pançenko'ya (1867-1937) dayanmaktadır. Bu da kitaptaki aşk hikâyesinin gerçek Belıy-Sofya Petrovna-Blok hikâyesine dayandığını gösteren ayrıntılardan biridir. Belıy Pançenko'yu hasım olarak görmüş olmalı.

74 Ukraynacada canım, sevgilim, tatlım, ruhum gibi iltifatların karşılığı olan sözcükler. İlerde geçecek olan "duşkan" sözcüğü de böyle bir iltifattır.

evin kurallarının sınırları içinde kalırdı; bu yüzden de bu eve kabul edilirdi.

Sofya Petrovna'nın iyi kalpli kocası Sergey Sergeyiç Lihutin, ekselanslarının Siyam Kralı Gürcistan Alayı teğmeni, sevgili karısının tanıdıklarının devrimci çevresine uysal yaklaşırdı; sosyete çevresinin temsilcilerineyse sadece belirgin bir sükunetle yaklaşırdı; hohol-bodur Lippançenko'yaysa ancak katlanırdı; bu kurnaz hohol, kısaca söylenirse, Ukraynalıya da hiç benzemezdi: daha çok bir Yahudiyle Moğol karışımına benzerdi; hem uzun hem de şişmandı; bu beyefendinin sarı yüzü kolalı yakasının dışa çıkardığı kendi öz çevresinde tatsız biçimde yüzerdi; ve Lippançenko, mücevherle tutturulmuş, sarılı kırmızılı saten bir kravat takardı, bunu çizgili koyu sarı bir takım elbise ve aynı renkten botlarla tamamlardı; ama bunların üzerine Lippançenko bir de saçlarını utanmazca kahverengiye boyardı. Lippançenko kendisi için, Rus domuzlarını yurtdışına ihraç ettiğini söylüyor ve bu domuzluk sayesinde adamakıllı zengin olmaya hazırlanıyordu.

Ne olursa olsun, teğmen Lihutin'in sevmediği, bir tek Lippançenko'ydu: Lippançenko hakkında kötü söylentiler dolanıyordu. Ama teğmen Lihutin'in kimi sevmediğini sormak niye: teğmen Lihutin, anlaşılan, herkesi seviyordu: bir zamanlar özellikle sevdiği biri varsa, bu Nikolay Apollonoviç Ableuhov'du: sonuçta birbirlerini ergenlik yıllarının ta başından beri tanıyorlardı: Nikolay Apollonoviç, birincisi, Lihutin'in düğününde sağdıcı olmuştu; ikincisi, en az bir buçuk yıl Moyka'daki dairenin her gün gelip giden misafirlerinden biri olmuştu.

Senatörün oğlunun ortadan kaybolmasından, anlaşılan Sergey Sergeyiç değil, senatörün oğlu ya da belki melek Peri'nin kendisi suçluydu.

Ah, Sofya Petrovna, Sofya Petrovna! Tek kelimeyle: kadın. Ama bir kadından ne istenebilir ki?

YAKIŞIKLI ZARİF SAĞDIÇ

Daha, deyim yerindeyse, "kadınlığının" ilk gününde bile, evlilik töreninin gerçekleşmesi sırasında, Nikolay Apollonoviç kocası Sergey Sergeyiç'in üzerinde çok görkemli bir tacı tutarken, Sofya Petrovna Lihutina sağdıcın yakışıklılığı, zarifliği, dünyevi olmayan, koyu mavi, iri gözlerinin rengi, mermer yüzünün beyazlığı ve lepiska saçlarının tanrısallığı karşısında derinden sarsılmıştı: çünkü o gözler, daha sonra sıkça yaptıkları gibi, sapsız bir gözlüğün soluk camlarının ardından bakmıyordu, yüz ise yepyeni bir üniformanın altın yakasından yükseliyordu (her öğrencide de böyle bir yaka da yoktu hani). Ve... Nikolay Apollonoviç Lihutin'leri önce iki haftada bir ziyaret ediyordu; sonra – haftada bir; haftada iki, üç, dört kez; sonun-

da her gün ziyaret etmeye başladı. Çok geçmeden Sofya Petrovna günlük geliş gidişlerin maskesi altında, Nikolay Apollonoviç'in tanrısal, katı yüzünün bir maskeye dönüştüğünü fark etti: küçük kıvrımları, sık sık terleyen ellerin amaçsızca silinmesi, sonunda o yüzden bir türlü silinmeyen, çeşitli oyunlardan kaynaklanan tatsız kurbağamsı gülümseme ifadesi, o yüzü ondan sonsuza dek gizledi. Ve Sofya Petrovna bunu fark eder etmez, o yüzde, buna değil o yüze aşık olduğunu dehşetle anladı. Melek Peri örnek bir eş olmak istiyordu: ama korkunç bir düşünce, sadık olsa da, artık kocasına bağlanmadığı düşüncesi – bu düşünce onu tamamen yıktı. Ama dahası, dahası: maskenin, kıvrımların, kurbağamsı dudakların ardından geri dönülmez biçimde kaybedilmiş olan aşığını bilinçsizce çağırıyordu: Ableuhov'a işkence etti, onu iğnelemelere boğdu; ama, kendinden de gizleyerek, onun izlerini sürdü, heves ve zevklerini öğrendi, hep onlarda gerçek tanrısal çehreyi bulmayı umarak bilinçsizce onların izini sürdü; şivesiz konuşmaya da böyle başladı; sahnede önce meloplastik belirdi, sonra kirasir Baron Ommau-Ommegau, son olarak da fıkraların toplanması için konulan teneke kutuyla birlikte Varvara Yevgrafovna.

Kısacası, Sofya Petrovna şaşkına dönmüştü: nefret ederek seviyordu; severek nefret ediyordu.

O zamandan beri, kocası Sergey Sergeyiç Lihutin Moyka'daki dairede az çok bir misafire dönüşmüştü: bir yerlerde, erzak işinin başına geçti; evden sabahları erkenden çıkıyordu; gece yarısı dönüyordu: kutuya bir yirmilik atarak, nezaket icabı bir fıkra söylüyordu ya da kibarca "devrim-evrim" sözlerine başını sallıyor, bir bardak çay içiyor ve yatmak için odasına çekiliyordu: sabah olabildiğince erken kalkması ve bir yerlere, erzak işini idare etmeye gitmesi gerekiyordu. Sırf bu yüzden Sergey Sergeyiç bir yerlerde, erzak işinin başına geçmişti, karısının özgürlüğünü bozmamak için.

Ama Sofya Petrovna özgürlüğe katlanamıyordu: sonuçta öy-

le dar, dar bir alnı vardı ki; dar alnıyla birlikte onda çok derin hislerden volkanlar gizleniyordu; çünkü o bir kadındı; ve kadınlarda kaos yaratılmamalıdır; kadınlarda gizlenen bu kaosta yeryüzünde benzeri görülmemiş kahramanlıklar olduğu gibi, her türden acımasızlıklar, suçlar, alçaklıklar, her türden vahşi öfkeler vardır: ama suç bir işlensin, gerçek bir kadın ruhunda azizelikten başka bir şey kalmayacaktır.

Şüphesiz çok yakında okura Nikolay Apollonoviç'in ruhunda da varolan iki bağımsız boyuta ayrılmışlığı göstereceğiz: tanrısal buz – ve basit kurbağa çamuru; işte bu ikilik de her kadının özelliğidir: ikilik – özünde erkek değil, kadın özelliğidir; iki rakamı – kadının simgesi; erkeğin simgesi – birlik. Ancak böyle sağlanır, o olmaksızın ev ocağının mümkün olamayacağı üçlük?

Sofya Petrovna'nın kararsızlığını yukarıda belirttik: hareketlerinin sinirliliği – ve sakar cansızlığı; alnın yetersizliği ve saçların ölçüsüzlüğü; Fujiyama, Wagner, kadın kalbinin sadakati – ve "Henri Bezançon," gramofon, Baron Ommegau ve hatta Lippançenko. Sergey Sergeyiç Lihutin ya da Nikolay Apollonoviç ikilik değil de, gerçek birlik olsalardı, bir üçlük ortaya çıkardı; ve Sofya Petrovna bir erkekle birleşmekte yaşamın uyumunu bulurdu; gramofon, meloplastik, Henri Bezançon, Lippançenko, hatta Ommau-Ommegau da cehenneme kadar yol alırdı.

Ama tek bir Ableuhov yoktu; bir numara, tanrısal ve iki numara, kurbağamsı vardı. Her şey bu yüzden oldu.

Ne oldu?

Nikolay Apollonoviç-kurbağa Sofya Petrovna'nın bütün telaşlı hallerinin üzerinde duran derin küçük kalbine bağlandı: dar alnına değil, saçlarına; Nikolay Apollonoviç'in tanrısallığıysa, aşktan nefret ederek, sinik bir biçimde meloplastikle zehirlenmişti; ikisi kimi sevmek gerektiğini tartışıyordu; kadını mı, meleği mi? Melek Sofya Petrovna, doğal olarak meleğe yakıştığından, sadece Tanrı'yı seviyordu; kadınsa şaşkındı: önceleri tatsız gülümsemeden rahatsız oldu, sonraysa tam da bu rahatsızlığını

sevdi; nefret ettiğini severekse, yakışıksız gülümsemeyi sevdi, ama tuhaf (başkasının yoldan çıkmış diyeceği) bir aşkla: bütün bunlarda doğal olmayan bir şekilde yanan, tanımadık bir biçimde tatlı, uğursuz bir şey vardı.

Sofya Petrovna Lihutina'da bir suçlu mu canlanmıştı? Ah, Sofya Petrovna, Sofya Petrovna! Tek kelimeyle: kadın ve kadın.

Ama bir kadından da ne beklenir!

KIZIL SOYTARI[75]

Doğrusunu söylemek gerekirse, son aylarda Sofya Petrovna eline düşen oyuncağa kışkırtıcı biçimde davrandı: "Siegfried'in Ölümü"nü çalan gramofonun borusu önünde, hışırtılı ipek eteğini neredeyse dizlere dek kaldırarak, figürleri öğrendi (hem de nasıl!); daha sonra: masanın altında ayağı Ableuhov'a bir iki kez dokundu. Onun da meleği birkaç kez kucaklamaya kalkışması şaşırtıcı bir şey olmadı; ama bu davranış karşısında melek, önce hayranını soğuk bir bakışla süzüp kaçıp gitti: sonra da yi-

75 Belıy'in "kızıl soytarı" imgesi Edgar Allan Poe'nun *Kızıl Ölümün Maskesi* (1845) adlı öyküsünden türetilmiş olabilir. Belıy ayrıca içinde saten bir pelerin giymiş bir kamburun anlatıldığı "Soytarı" (Şut, 1911) başlıklı bir balad da yazmıştı.

ne eski halini takındı. Ama bir gün, Yunan sanatını savunurken, bir çıplak bakireler topluluğu kurmayı önerdiğinde, Nikolay Apollonoviç kendini tutamadı: günlerdir biriken umutsuz tutkusu başına hücum etti (Nikolay Apollonoviç itiş kakış içinde onu sofaya yatırdı)... Ama Sofya Petrovna onu öpen dudakları acı verecek şekilde ısırdı, Nikolay Apollonoviç acıdan kendini kaybedince de, Japon odanın içinde bir tokat sesi yankılandı.

"Ca... Canavar, kurbağa[76]... Aaaa – kızıl soytarı..."

Nikolay Apollonoviç sakin ve soğuk biçimde yanıt verdi:

"Ben kızıl soytarıysam, siz Japon kuklasısınız."

Oldukça haysiyetli bir tavırla kapıya yöneldi; o anda yüzü tam da o uzak, kadının bir zamanlar tutulduğu hali almıştı; bunu hatırlayarak, ona belli belirsiz aşık oldu; ve Nikolay Apollonoviç çıktığı zaman, yere yığıldı, ağlayarak halıyı tırmaladı, ısırdı; birden ayağa fırladı ve ellerini kapıya uzattı:

"Gel, geri dön – Tanrım!"

Ama yanıt olarak sokak kapısı çarptı: Nikolay Apollonoviç büyük Petersburg köprüsüne koştu. Daha sonra, köprüde nasıl (bir yok etme eylemine ve kendi yaşamını sona erdirmeye yönelik) uğursuz bir karar aldığını göreceğiz. "Kızıl Soytarı" ifadesi onu aşırı yaralamıştı.

Sofya Petrovna Lihutina bir daha onu görmedi: melek Peri, Ableuhov'un devrim-evrim eğilimlerini vahşi bir biçimde protesto edip eğitimli gençlerden ister istemez uzaklaştı, Barones R.R.'nin ispiritizma seanslarına koşturdu. Ve Varvara Yevgrafovna da daha seyrek uğrar oldu. Diğer yandan yine gelip gidiyorlardı: Kont Aven, Baron Ommau-Ommergau, Şporişov, Vergefden ve hatta Lippançenko: hem Lippançenko diğerlerinden daha da sıkça gelip gidiyordu. Kont Aven, Baron Ommau-Ommegau, Şporişov, Vergefden, hatta Lippançenko'yla yorul-

76 Bir olasılık Poe'nun *Hop-Kurbağa* (1834) adlı öyküsüne gönderme.

mak bilmeksizin kahkahalar atıyordu; birden, gülüşünü keserek, hararetle soruyordu:

"Kuklayım ben, değil mi?"

Ve ona fıfkalarla yanıt veriyor, 'hayırseverlik vergisi' yazılı teneke kutuya gümüş atıyorlardı. Lippançenko'ysa ona şöyle diyordu: "Siz duşkan, brankukan, brankukaşka'sınız." Ve ona sarı suratlı bir kukla getirdi hediye olarak.

Olayı kocasına anlattığı zaman da, kocası, Sergey Sergeyiç Lihutin, ekselansları Siyam Kralı'nın Gr-goriyski Alayı teğmeni bir yanıt vermedi ve yatmaya çekildi: bir yerlerde, erzak işinin başındaydı; ama odasına girince, Nikolay Apollonoviç'e kısa bir pusula yazmaya oturdu; pusulada Ableuhov'a, kendisinin, Grgoriyski Alayı teğmeni, Sergey Sergeyiç'in şunu istirham ettiği yazılıydı: ilkesel nedenlerle Nikolay Apollonoviç ile çok sevgili eşi arasındaki ilişkiye karışmak istemese de, ısrarla (ısrarla sözcüğünün altı üç kez çizilmişti) onların evinden sonsuza dek uzak durmasını rica ediyordu, çünkü çok sevgili eşinin sinirleri bozulmuştu. Kendi davranışlarına yönelik bir şey söylemedi Sergey Sergeyiç; davranışları bir milim değişmedi; yine erkenden çıkıyordu evden; gece yarısı dönüyordu; nezaket icabı bir fıfka söylüyor, eğer Baron Ommau-Ommergau'yu görürse biraz biraz gevezelik ediyor, eğer Lippançenko'yu görürse yüzünü biraz ekşitiyor, evrim-devrim sözlerine samimiyetle başını sallıyor, bir bardak çay içiyor ve sessizce ortadan kayboluyordu: erzak işinin –bir yerlerde– başındaydı.

Sergey Sergeyiç uzun boyluydu, sarı sakalı vardı, bir burnu, ağzı, saçları, kulakları ve olağanüstü parlayan gözleri vardı: ama, ne yazık ki, koyu mavi gözlükler takıyordu ve kimse ne gözlerinin rengini, ne de bu gözlerdeki enfes ifadeyi biliyordu.

REZİLLİK, REZİLLİK VE REZİLLİK

Bu donuk, ekim başlangıcı günlerinde Sofya Petrovna alışılmadık bir heyecan içindeydi; serada bir başına kalınca, birden alnını kırıştırıyor ve kızarıyordu: kıpkırmızı oluyordu; ince işlemeli saydam patiska mendiliyle terleyen camı silmek üzere pencereye yaklaşıyordu; cam gıcırdamaya başlıyor, yanından silindir şapkalı bir adamın geçtiği kanalın görüntüsünü sergiliyordu – başka bir şeyin değil; sanki önsezilerinde yanılmış gibi, melek Peri ıslak mendili dişleriyle ısırıp çekiştirmeye başlıyor ve sonra kara pelüş paltosuyla ona uyan şapkasını giymeye koşuyordu (Sofya Petrovna oldukça mütevazı giyinirdi), kürk manşonunu küçük burnuna bastırarak Moyka'dan kıyıya doğru amaçsızca gezinmek için; birkaç kez Ciniselli Sir-

ki'ne[77] gitmiş ve orada hilkat garibesini görmüştü: sakallı kadın; ama daha çok mutfağa koşuyor ve önlük ve kelebek benzeri bir kukuleta giymiş hoş bir kız olan, genç hizmetçi Mavruşka'yla fısıldaşıyordu. Ve gözlerini kapatıyordu: heyecan anlarında hep böyle gözlerini kapatırdı. Bir keresinde de, Lippançenko'yla birlikteyken, kahkahalar atarak şapkasından bir iğne çıkarttı ve küçük parmağına saplayıverdi:

"Baksanıza: acı yok; kan da yok: balmumundan yapılmışım ben... kukla."

Ama Lippançenko bir şey anlamamıştı: gülerek şöyle dedi:

"Siz kukla değilsiniz: duşkan'sınız."

Ve öfkeye kapılarak onu kovdu melek Peri. Masadan kulaklıklı şapkasını alarak gitti Lippançenko.

O da serada dolandı, kaşlarını çattı, kızardı, camı sildi; kıyısından geçip giden bir arabayla kanalın manzarası serildi gözler önüne; başka bir şey yok.

Ne olacaktı başka?

Olay şuydu: birkaç gün önce Sofya Petrovna Lihutina, Barones R.R.'den eve dönmüştü. O akşam Barones R.R.'de ruh çağırma seansı vardı; duvarda beyazımsı kıvılcımlar koşuşturmuş; ve bir keresinde masa bile sıçramıştı; hepsi bu kadar; ama Sofya Petrovna'nın sinirleri uç noktaya dek gerilmişti (seanstan sonra sokaklarda gezinmişti), evine giden kaldırımsa aydınlatılmamıştı (ucuz evler için kaldırımlar aydınlatılmaz): ve kara giriş kapısının orada Sofya Petrovna, belirgin bir biçimde karanlıktan da karanlık bir leke, sanki kara bir maske görmüştü; maskenin altından soluk kırmızı bir şey gözüküyordu ve Sofya Petrovna var gücüyle zile basmıştı. Kapı açıldığı ve parlak ışık dalgası girişten merdivenlere düştüğü zaman, Mavruşka çığlık atmış ve kollarını kaldırmıştı: Sofya Petrovna bir şey görmedi, çünkü dosdoğru uçarak daireye girdi. Mavruşka görmüştü: hanımın arkasında kı-

77 Fontanka üzerindeki bir taş binada, kış aylarında gösteri yapan bir sirk.

zıl, saten bir domino, tabii yine kara olan bir sakalla çevrelenmiş kara maskesini ileri uzatmış, bu kara sakal Sofya Petrovna'nın omzuna düşmüştü (neyse ki, başını çevirmemişti Sofya Petrovna): kızıl domino Mavruşka'ya, içinden bir vizit kartı fırlayan kanlı elini uzatmıştı; ve elin önünde kapı k pandığı sırada, Sofya Petrovna kapıdaki vizit kartını görmüştü (herhalde kapının aralığından uçup gelmişti); ne karalanmıştı o vizit kartının üzerine? Soyluluk armasının yerine çizilmiş kurukafa ve kemiklerle birlikte gösterişli bir yazıyla sunulan şu sözcükler: "Sizi maskeli baloya bekliyorum – şurada, şu tarihte"; ve altında imza: "Kızıl Soytarı."

Sofya Petrovna bütün geceyi dehşet içinde geçirdi. Kızıl bir dominoyu kim giymiş olabilirdi? Tabii ki, o, Nikolay Apollonoviç: sonuçta bir vakit onu öyle çağıran kendisiydi... Kızıl soytarı gelmişti. Bu durumda savunmasız bir kadına karşı böyle bir davranışı nasıl adlandırmak gerekirdi? Yani, rezillik değil miydi bu?

Rezillik, rezillik ve rezillik.

Hemen erkenden dönseydi kocası, subay: dersini verirdi. Sofya Petrovna Lihutina kızardı, kaşlarını çattı, mendilini ısırdı ve tere bulandı. Biri olsun gelseydi: Aven olsun, Baron Ommau-Ommergau olsun, Şporişev ya da hatta... Lippançenko.

Ama kimse görünmedi.

Ya, o değilse? Sofya Petrovna açık biçimde kendini, perişan hissediyordu: soytarının o olduğu fikrinden uzaklaşmak üzücü geliyordu; bu düşüncelerde öfkeyle birlikte aynı tatlı, tanıdık, uğursuz hisler kaynaşıyordu; belki de, onun gerçek bir namussuz olarak ortaya çıkmasını istiyordu.

Hayır – o değil; o namussuz değildi; toy değildi!.. Ya eğer kızıl soytarının ta kendisiyse? Kim olabilir bu kızıl soytarı, buna açık bir yanıt veremiyordu; ve – yine de... ve ümidini yitirdi: o değil.

Hemen Mavruşka'ya sessiz kalmasını emretti: maskeli balo-

yaysa gitti; uysal kocasından gizli olarak: ilk kez bir maskeli baloya gidiyordu.

Aslında Sergey Sergeyiç Lihutin çok kesin biçimde onun maskeli baloya gitmesini yasaklamıştı. Tuhaftı: apolete, kılıca, subay şerefine değer veriyordu (burbon değil miydi?).

Uysallık, uysallık... uç noktaya, subaylık şerefine kadar. Sadece şöyle sözler: "Subay olarak şeref sözü veriyorum – şu olur, şu olmaz." Ve bir adım geri çekilmezdi: bir tür esnemezlik, acımasızlık. Gözlüklerini alnına kaldırdığı zaman sağır, tatsız, odun olurdu, sanki ak serviden yontulmuş gibi, servi yumruğunu masaya indirirdi; melek Peri o zaman korkuyla uçarak kaçardı kocasının odasından: küçük burnu büzülür, gözyaşları dökülür, yatak odasının kapısı kinle kilitlenirdi.

Sofya Petrovna'nın misafirleri arasında, devrim-evrim hakkında yorumlar yapan sözde-misafir-olanlar arasında saygın bir gazete yazarı vardı: Neintelpfain; kıvırcık, kara saçlı, kanca gibi bir burnu ve ters yöne bükülmüş sakalı olan biri. Sofya Petrovna ona korkuyla hürmet gösterirdi; ve ona inanırdı; onu birtakım soytarı-harlequin'lerin, İtalyan, İspanyol, doğulu kadınların kara ipek maskeler altında birbirlerine gözlerinin ucuyla iyi niyetli olmayan yalımlar saçtığı maskeli baloya götüren de o olmuştu; saygın gazete yazarı Neintelpfain'in kolunda, Sofya Petrovna kendi kara dominosunun içinde mütevazi bir edayla salonları dolanmıştı. Ve kızıl, saten bir domino salonlarda koşturmuş, her yerde, altından tabi ki kara dantellerden yapılmış kalın bir yelpazenin salındığı kara maskesini öne uzatarak birini aranmıştı.

İşte o zaman Sofya Petrovna Lihutina sadık Neintelpfain'e gizemli olaydan bahsetmişti, yani, şüphesiz, bütün ipuçlarını gizleyerek; küçük Neintelpfain, saygın gazete yazarı, satır başına beşlik alıyordu: o zamandan bu yana gün geçmedi ki "Günün Olayları"nda bir haber görülmesin; kızıl domino, yine kızıl domino!

Domino hakkında herkes fikir yürüttü, korkuya kapıldı ve tartıştı; birileri onda devrimci terör gördü; diğerleri susup omuz silkti. Gizli kurumlarda çanlar çalmaya başladı.

Dominonun Petersburg sokaklarındaki garip belirişi serada da konuşuldu; Kont Aven, Baron Ommau-Ommergau, hussar Şporışev, Vergefden bu nedenle fikalar yapıp durdu ve teneke kutuya aralıksız yirmilikler yağdı; yalnız kurnaz hohol-bodur Lippançenko çarpık biçimde gülümsedi. Sofya Petrovna Lihutina'ysa kendini tutamayıp kızararak soldu, terle kaplandı ve mendilini ısırdı. Neintelpfain tam bir hayvan çıkmıştı, ama Neintelpfain ortalıkta görünmüyordu: gayretle gazete satırları döktürmediği gün geçmiyordu; ve gazete hezeyanları, dünyayı kusursuz bir saçmalığa sürükleyip durdu.

TAMAMIYLA SİGARALANMIŞ BİR SURAT

Nikolay Apollonoviç Ableuhov merdiven sahanlığının orada alaca bulaca sabahlığıyla duruyor ve üzerinde kaymaktaşı gözlerini göğe kaldırmış beyaz bir Niobe'nin durduğu sütuna ve desteğe tam bir karşıtlık oluşturarak dört bir yana yanardöner ışınlar saçıyordu.

Nikolay Apollonoviç korkuluktan eğilerek giriş kapısı yönünde birilerine seslendi, ama seslenişine önce sessizlik, sonra oldukça belirgin bir biçimde beklenmedik, itiraz eden bir geçit yanıt verdi:

"Nikolay Apollonoviç, siz, sanırım, beni başkasıyla karıştırdınız.."

"Ben bu – ben..."

Aşağıda kara bıyıklı ve yakaları kalkık paltolu yabancı duruyordu.

Nikolay Apollonoviç o zaman sahanlıktan tatsız bir gülüşle sırıttı:

"Siz misiniz Aleksandr İvanoviç?.. Çok memnun oldum."

Ve sonra ikiyüzlülükle ekledi:

"Gözlüksüz tanıyamadım..."

...

Yabancının vernikli evde bulunmasının verdiği tatsız izlenimi atlatan Nikolay Apollonoviç sahanlıktan başını sallamayı sürdürdü:

"Ben, doğrusu, yataktan yeni kalktım: sabahlık bu yüzden hâlâ üzerimde (sanki bu rasgele anıştırmayla Nikolay Apollonoviç, misafirine, ziyaretini uygunsuz bir vakitte yaptığını anlatmak istiyordu; kendi adımıza biz de ekleyelim: son gecelerde Nikolay Apollonoviç ortadan kayboluyordu).

Kara bıyıklı yabancı kendi adına eski silahlardan oluşan süslemeler zemininde oldukça acıklı bir manzara oluşturuyordu; yine de yabancı, Nikolay Apollonoviç'i ateşle sakinleştirmeyi sürdürerek caka sattı – ne alay ediyor, ne de tam bir safdillik gösteriyordu:

"Hiç önemi yok Nikolay Apollonoviç, yataktan yeni kalkmanızın... Hiç önemi yok, sizi temin ederim ki: ne siz genç kızsınız, ne de ben... Zaten ben de yeni kalkmıştım..."

Yapacak bir şey yok. İçindeki tatsız izlenimin üstesinden gelerek (bu da yabancının ortaya çıkmasıyla belirmişti – burada, vernikli evde, uşakların haklı olarak kuşkulanabileceği bir yerde, dahası yabancının babayla karşılaşabileceği bir yerde) – ruhundaki tatsız izlenimin üstesinden gelerek, Nikolay Apollonoviç, layıkıyla, Ableuhov tarzından, titiz misafiri vernikli eve sokmak için aşağıya yönelmeye niyetlendi; ama, şansına, kürklü terliklerinden biri ayağından çıkıverdi; ve sabahlığın eteklerinden çıplak ayağı göründü; Nikolay Apollonoviç merdivenlerde takıldı;

ve dahası yabancıyı tatsız bir duruma düşürmüştü: Nikolay Apollonoviç'in her zamanki dalkavukluğu dolayısıyla onu aşağıda karşılamaya geleceğini tahmin ederek (Nikolay Apollonoviç hareketlerinin hızlılığıyla çoktan bu yöndeki eğilimini belli etmişti), kara bıyıklı da kendi payına Nikolay Apollonoviç'e doğru yönelmişti ve gri, ipek basamaklarda ıslak izlerini bırakmıştı; şimdi de benim yabancı yukarı ile aşağı arasında çaresizce duruyordu; ve bu sırada halıyı ıslattığını gördü; benim yabancı utanmış bir halde gülümsedi.

"Üzerinizi çıkartın, lütfen."

Beyefendilerin yaşadığı yerlere hiçbir zaman palto ile girilemeyeceği yolundaki incelikli anımsatma, yabancının umut kırıcı bir rahatlıkla ıslak paltosunu ellerine teslim ettiği uşağa aitti; şimdi gri, güve yeniği, damalı bir takım elbise içinde duruyordu. Uşağın ıslak paketi de almak üzere elini uzattığı gören yabancım kıpkırmızı oldu; kızarınca, iki kat şaşkınlaştı:

"Hayır, hayır..."

"Ama lütfen efendim."

"Hayır: bunu yanıma alacağım."

Kara bıyıklı yabancı her şeye karşı gösterdiği kesik kesik inatçılıkla, parıldayan vernikli parkelerde yıpranmış ayakkabılarıyla ilerledi; odanın çarpıcı perspektifine hayrete düşmüş kaçamak bakışlar atıyordu. Nikolay Apollonoviç, sabahlığının eteklerini belli bir yumuşaklıkla toplayarak yabancının önüne düştü. Ama ikisine de, bu parıltılı perspektiflerdeki sessiz seyahatleri sıkıntı veriyordu: ikisi de hüzünle susuyordu; kara bıyıklı yabancıya Nikolay Apollonoviç yüzüyle değil, döndüğü sırtıyla rahatlık veriyordu; bu yüzden olacak, daha önce yapay bir biçimde gülümseyen dudaklarından gülümseme kaybolmuştu. Kendi adımıza hemen belirtelim: Nikolay Apollonoviç ürküyordu; aklında hızla şunlar dönenmişti: herhalde, ezilen işçiler için bir tür bağış; en uzak olasılıkla – silah için... Ruhuysa sıkıntıyla sızlanıyordu: "Hayır, hayır – bu değilse, ne?"

Odasının meşe kapısı önünde Nikolay Apollonoviç birden sertçe yüzünü çevirdi yabancıya; ikisinin yüzünden de bir an için bir gülümseme kayıp geçti; ikisi birden birbirlerinin gözlerinin içine beklentili ifadelerle baktılar.

"Şöyle buyrun... Aleksandr İvanoviç..."

"Rahatsız olmayın."

"Lütfen, rica ederim."

"Ama hayır, hayır..."

Nikolay Apollonoviç'in kabul odası ciddi çalışma odasıyla tam bir karşıtlık içindeydi: öyle renkliydi ki, tıpkı... tıpkı Buhara sabahlığı gibi; Nikolay Apollonoviç'in sabahlığı, deyim yerindeyse, odadaki her şeyde sürüp gidiyordu: sözgelimi, alçak divanda; çok geçmeden doğuya has bir kilim sedire benzemişti; Buhara sabahlığı koyu kahverengi renkli bir taburede sürüyordu; ince işlemeli fildişi ve sedef şeritlerle bezenmişti; bir zamanlar yere devrilmiş olan bir gergedanın kalın derisinden yapılmış bir zenci kalkanında ve masif kabzası olan tozlu bir Sudan yayında da sürüp gidiyordu cüppe; nedense oradaki duvara asılmıştı; son olarak cüppe ardına dek açık ağzıyla ayaklarının dibine serilmiş olan renkli bir leopar kürkünde de sürüyordu; taburenin üzerinde lacivert bir nargile takımı ve tepesinde bir hilal olan, yarıklarla bezeli bir küre görünümündeki, üç ayaklı altın bir sigaralık duruyordu; ama en hayret verici olanı zaman zaman yeşil renkli papağanların içinde kanat çırptığı renkli kafesti.

Nikolay Apollonoviç misafirine renkli bir tabure uzattı; kara bıyıklı yabancı taburenin ucuna yerleşti ve cebinden ucuz bir sigaralık çıkarttı.

"İzin verir misiniz?"

"Keyfinize bakın."

"Siz içmiyor musunuz?"

"Hayır, alışkanlığım yok..."

Ve bir anda, utanarak, ekledi Nikolay Apollonoviç:

"Aslında, başkaları içerken, yani..."

"Pencereyi mi açıyorsunuz?"

"Ne demek, ne gerek!.."

"Vantilatör?"

"Ah, hayır... tam tersine – demek istediğim, sigara içmek bende daha çok..." diye telaşlandı Nikolay Apollonoviç, ama onu dinlemeyen misafiri sözünü kesmeyi sürdürdü:

"Odadan mı çıkarsınız?"

"Ah, yani yine hayır: demek istediğim, tütün dumanının, özellikle de puronun kokusunu severim."

"Boşuna, Nikolay Apollonoviç, boşu boşuna: içenlerden sonra..."

"Evet?"

"Gereken..."

"Yani?"

"Hemen odayı havalandırmaktır."

"Ne demek, a, ne demek!"

"Hem pencereyi, hem de vantilatörü açarak..."

"Tersine, tersine..."

...

"Tütünü savunmayın Nikolay Apollonoviç: bunu kendi tecrübelerime dayanarak söylüyorum... Duman gri beyin maddesine sızar... beyin yarı küresi tıkanır: bir gevşeklik hâkim olur vücuda..."

Kara bıyıklı yabancı samimi bir anlam taşıyacak biçimde göz kırptı; yabancı ev sahibinin gri beyaz maddesinin gevşekliğinden hâlâ kuşku duyduğunu, ama iyi bir ev sahibi olduğundan misafirle tartışmayacak olduğunu gördü: o zaman kara bıyıklı yabancı üzüntülü bir biçimde o kara bıyıkları çimdiklemeye başladı.

"Yüzüme bir bakın."

Gözlüklerini bulamayan Nikolay Apollonoviç kırpıştırdığı gözkapaklarını yabancının yüzüne yanaştırdı.

"Yüzümü görüyor musunuz?"

"Evet, yüz..."

"Soluk bir yüz..."

"Evet, bir parça soluk," ve Ableuhov'un yanağına her türden nezaket oyunları çeşit çeşit yayıldı.

"Tamamıyla yeşil, sigaralanmış bir surat," diye sözünü kesti yabancı – "...sigara içen birinin yüzü. Odanızı duman altı yapacağım, Nikolay Apollonoviç."

Nikolay Apollonoviç uzun zamandır huzursuz bir ağırlık hissediyordu üzerinde, sanki oda atmosferi dumanla değil de kurşunla kaplanmış gibi; Nikolay Apollonoviç beyin yarı kürelerinin gevşediğini ve vücuduna genel bir ataletin yayıldığını hissediyordu, ama artık tütün dumanının niteliklerini değil, bu nazik durumdan nasıl ustalıkla kurtulacağını düşünüyordu, riskli olayda nasıl bir yer –diye düşünüyordu– alacaktı, eğer yabancı, eğer...

Bu kurşun ağırlık hiç de yukarılara mavimsi rüzgârını püskürten ucuz sigarayla ilgili değildi, daha çok ev sahibinin sıkıntılı durumuyla ilgiliydi. Nikolay Apollonoviç geçen her saniye, huzursuz misafirinin anlaşılan tek bir maksatla, ona beklentiyle acı çektirmek maksadıyla uzattığı gevezeliğini kesmesini bekliyordu – evet: gevezeliğini kesiyor ve anımsatıyor onun, Nikolay Apollonoviç'in bir zamanlar tuhaf bir yabancı aracılığıyla, tam olarak nasıl söylenir...

Kısacası, bir zamanlar kendisi için korkunç olan, onur dışında birtakım nedenlerle de yerine getirmesi gereken bir söz vermişti; bu korkunç sözü Nikolay Apollonoviç belki yalnızca umutsuzluktan vermişti; onu buna yaşamdaki başarısızlığı zorlamıştı; daha sonra o başarısızlık zamanla silinmişti. Korkunç sözün de kendi kendine silineceği sanılabilirdi: sadece geriye alınmadığı için kalmıştı: Nikolay Apollonoviç, doğrusunu söylemek gerekirse, bunu haklı olarak unutmuştu; söz ise, akla hayale gelmez bir çevrenin kolektif bilincinde yaşamayı sürdürmüştü, aynı zamanda, başarısızlığın etkisiyle duyulan varoluşun acılığı hissi silinirken: Nikolay Apollonoviç'in kendisi şüphesiz sözünü şaka yollu sözler arasında kabul ederdi.

Kara bıyıklı raznoçinetsin ortaya çıkışı, geçen bu iki ayın ardından ilk kez, Nikolay Apollonoviç'in ruhunu tümüyle korkuya boğmuştu. Nikolay Apollonoviç oldukça üzücü olan durumu kesin bir biçimde hatırlıyordu. Kendi sözünü verdiği koşulları en küçük ayrıntısına dek tamamıyla kesin bir biçimde anımsıyordu ve bu ayrıntıları birden kendisi için ölümcül bulmuştu.

Ama neden ... – korkunç bir söz vermiş olması değil de, budala bir partiye korkunç bir söz vermiş olması?

Bu sorunun yanıtı aşırı basitti: Nikolay Apollonoviç, sosyal olayların yöntembilimini incelerken, dünyayı ateşe ve kılıca mahkûm etmişti.

Ve işte soluyor, kararıyor ve sonunda yeşilleniyordu; hatta bir ara yüzü ansızın morardı; herhalde, bu son renk sadece olanaksız bir biçimde tütünle kaplanmış oda atmosferi yüzündendi.

Yabancı kalktı, gerindi, şefkatle bir bakış attı pakete ve birden çocuksu bir biçimde gülümsedi.

"Bakın, Nikolay Apollonoviç (Nikolay Apollonoviç korkuyla ürperdi)... ben, şahsen size tütün dolayısıyla, yani tütün için gelmedim... bu tütün konusu tamamıyla rastlantısal..."

"Anlıyorum."

"Tütün tütündür: bense, şahsen, tütün için değil, iş için..."

"Çok güzel..."

"Ve hatta iş için de değil: işin özü görev – ve bu görevde siz, elbette, beni geri çevirebilirsiniz..."

"Öyle mi, ne güzel..."

Nikolay Apollonoviç daha da morardı ve divanın düğmesini yolmaya başladı; ve düğmeyi yolamayınca da, divandaki at kıllarını yolmaya başladı.

"Benim için çok ama çok uygunsuz, ama şeyi hatırlayarak..."

Nikolay Apollonoviç ürperdi: yabancının keskin ve tiz falsetto'su havayı ikiye böldü: bu falsetto'yu bir saniye sessizlik izledi: ama o saniye ona saat gibi, o zamanın saati gibi geldi. Ve

şimdi, "hatırlayarak" sözcüğünü telaffuz eden keskin falsetto'yu dinlerken Nikolay Apollonoviç neredeyse yüksek bir çığlık attı:

"Benim önerimi mi?"

Ama kendini hemen dizginledi; ve sadece şunu belirtti:

"Eh, hizmetinizdeyim," – ve bunu yaparken onu mahveden şeyin kibarlık olduğunu düşündü...

"Samimiyetinizi hatırlayarak, size geldim..."

"Elimden ne gelirse," – diye çığlık attı Nikolay Apollonoviç ve bu sırada tam bir odun olduğunu düşündü.

"Küçük, ah, çok küçük bir görev..." (Nikolay Apollonoviç güçlükle dinliyordu):

"Affedersiniz... bana bir küllük verebilir misiniz?"

SOKAKLARDA TARTIŞMALAR SIKLAŞTI

Günler dumanlı, tuhaf olmuştu: Rusya'da keskin ekim ayı dondurucu bir ilerleyişle geçiyordu; güneydeyse çamurlu dumanlar saçıyordu. Keskin ekim altın orman hışırtısı üfürüyor ve toprağa altın orman hışırtısını uysalca seriyordu – ve yürüyerek geçenlerin ayaklarına dolanıp sürüklenerek, yapraklardan sarılı kırmızılı sözcük serpintileri derleyerek fısıldamak üzere toprağa hışırtılı sonbahar kızıllığı seriyordu uysalca. Eylülde bu yaprak dalgasıyla yüzen o baştankara cıvıltısı, yaprak dalgasıyla yüzmüyordu uzun zamandır: baştankara kuşu artık, dişsiz bir ihtiyarın homurtusu gibi bütün sonbahar boyunca ormanlardan, çıplak korulardan, ön bahçelerden, parklardan ıslığını savuran kara bir dallar ağında bir başına dolanıyordu.

Günler dumanlı, korkunç olmuştu; bir buz fırtınası çoktan kalaylı ve mavi bulut yumaklarıyla yaklaşıyordu; ama herkes bahara inanıyordu; baharı yazıyordu gazeteler, baharı tartışıyordu dördüncü sınıftan memurlar;[78] o zamanın popüler bakanlarından birinin dikkat çektiği şey bahardı; Petersburg kursiyerlerinden birinin iç dökmelerinin saçtığı da gerçekten, eh, ilk mayıs menekşelerinin kokusuydu.

Çiftçiler sürülmez hale gelmiş toprağı sürmeyi bırakmıştı; tırmıklarını, sabanlarını bir kenara bırakmıştı çiftçiler; çiftçiler izbelerinde sefil gruplar halinde gazete haberlerini hep beraber yorumlamak üzere toplanıyordu; beyefendilerin Volga, Kama ve hatta Dinyeper sularına yansıyan, sütunlu evlerine birden, hep beraber atılmayı düşünüyor ve bunu tartışıyorlardı; uzun geceler boyunca Rusya'nın üzerinde, gündüzleri dumanlı sütunların karanlığına dağılarak, alev almış köylerin kanlı ışıltısı parıldadı. Ama o zamanlar savrulan çalılıklar arasında, saçları karman çorman gizli bir kazak müfrezesinin, tüfek namlularını çalan tehlike çanlarına doğrultmuş olduğu görülürdü: sonra kazak müfrezesi kaba tüylü atlarının üzerinde bütün hızlarıyla öne atılırdı: lacivert, sakallı adamlar kırbaç savurarak, orada burada sonbahar çimenleri üzerinde uzun zaman naralarla at koşturdu.

Köylerde böyleydi.

Ama şehirlerde de böyleydi. Atölyelerde, basımevlerinde, berberlerde, sütçülerde, meyhanelerde hep ağzı kalabalık bir özne dolanıyordu; Mançurya'nın kanla sulanmış tarlalarından getirdiği besbelli olan kara kasketini gözlerine indirmiş; ve bir yerlerden aldığı browning'i yan cebine sokuşturmuş olan, ağzı kalabalık özne önüne çıkanların eline kötü basılmış bir bildiri tutuşturuyordu hep.

Herkes bir şeyleri bekliyor, korkuyor, umut ediyordu; en küçük bir seste hemen sokağa doluşuyor, kalabalık halinde topla-

78 Rütbeler Tablosu'na göre, bu sınıf meclis üyelerini, vekilleri, baş teşrifatçıları, tümgeneralleri ve tümamiralleri kapsıyordu.

nıyor ve yine dağılıyordu; Arhangelsk'te Laponyalılar, Karelyalılar ve Finler böyle yapıyordu; Nijne-Kolımsk'ta Tunguzlar; Dinyeper'de Yahudiler ve Ukraynalılar. Petersburg'da, Moskova'da –herkes aynı davranıyordu; orta, yüksek ve ilk öğretim kurumlarında aynı davranılıyordu: bekleniyor, korkuluyor, umut ediliyordu; en küçük bir seste insanlar hemen sokağa dökülüyor; kalabalık halinde toplanıyor ve yine dağılıyordu.

Sokaklarda tartışmalar sıklaştı: kapıcılarla, bekçilerle; sokaklarda sefil zabıtalarla yapılan tartışmalar sıklaştı; bekçiye, polise ve özellikle zabıtaya pek küstah sataşmalar oluyordu: işçilerden, hazırlık öğrencilerden, eşi İvaniha'yla birlikte küçük burjuva İvan İvanoviç İvanov'dan hatta dükkân sahibi olan birinci sınıf tacir Puzanov'dan bile sataşmalar geliyordu, ki geçmişte polis ondan ya mersin balığı, ya som balığı, ya siyah havyar tedarik etmişti; ama şimdi Puzanov mersin balığı, som balığı, siyah havyar vermek yerine, zabıta müfettişine vesair 'rezillerle' birlik olup karşı çıkmıştı, birinci sınıf tacir, saygıdeğer Puzanov, tanınmış bir şahsiyet, birçok kez valinin evinde bulunmuş biri karşı çıkmıştı, çünkü sonuçta – balık çiftlikleri ve ayrıca Volga üzerinde seyrüsefer: sonuçta, polis bu yüzden çenesini kapıyordu. Kendisi de gri, gri paltosunu giyerek artık, gözle görülmez bir gölge gibi, saygıdeğer kılıcını kavrayıp gözlerini yerden kaldırmadan geziyordu ortalıkta: ve arkasından sözlü sataşmalar, dedikodular, alaylar ve hatta edepsiz küfürler yükseliyordu; bölge milis subayıysa tüm bunların üstüne şöyle diyordu: "Halkın güvenini kazanamayacaksınız, istifanızı verin." Yine de güven kazanmaya çalışıyordu polis: idarenin kaprislerine karşı isyan ediyor, ya da geçici hapishanenin sakinleriyle özel bir anlaşma yapılıyordu.

Yani o günlerde polis müfettişi Kem'de bir yerlerde sürdürüyordu yaşamını: aynı şekilde bu yaşamı Petersburg, Moskova, Orenburg, Taşkent, Solvıçegodsk'a sürükledi, kısacası, Rus İmparatorluğu'nun içinde yer alan o şehirlere (eyalet, bölge şehirlerine, özel şehirlere).

Petersburg'u kuşatıyor çok bacalı fabrikaların çemberi.

Sabahları binlerce insanlık bir sürü onlara yol alıyor; ve banliyö karınca yuvası gibi kaynaşıyor; ve insanla kaynıyor. O zaman bütün fabrikalar korkuyla heyecanlanıyordu ve kalabalığın işçi temsilcileri her birini ağzı kalabalık öznelere dönüştürüyordu; aralarında browning'ler alınıp veriliyor; ve daha neler. Orada o günlerde sıradan sürüler aşırı gelişti ve çok başlı, çok sesli, devasa bir karanlık halinde birbirleriyle birleşti; ve fabrika bekçisi o zaman telefon ahizesine sarıldı; ne zaman ahizeye erişse, bu şu demekti: kalabalıktan pencerelere bir taş yağmuru savruluyordu.

Petersburg'u çemberle kuşatan o heyecan bir şekilde Petersburg merkezlerine de bulaştı, önce adaları yakaladı, Liteyni ve Nikolayev köprülerini aştı; ve oradan Neva Bulvarı'na akın etti: ve Neva Bulvarı'nda hep aynı çok ayaklı insan sirkülasyonu olsa da, bu çok ayaklının yapısı çarpıcı biçimde değişti; gözlemcinin deneyimli bakışı daha o zamandan Mançurya'nın kanla sulanmış tarlalarından gelen,[79] gözlere dek indirilmiş kara kasketlerin ortaya çıktığını fark etmişti: o zaman Neva Bulvarı'nda ağzı kalabalık özne dolanıyordu ve birden gelip geçen silindir şapkaların oranı azalmıştı; ağzı kalabalık özne burada kendi asıl özelliğini sergiledi: donmuş ellerinin parmaklarını cebine sokarak, omuzlarıyla ona buna çarptı; yine Neva'da, tren garından bahriye binası Admiralteystvo'ya koşarken kızıl renkli dergiler sallayan idare karşıtı gençlerin dinmek bilmez çığırtıları da belirdi.

Geri kalanda bir değişiklik yoktu; bir kez – Neva'yı ruhbanların eşlik ettiği kalabalıklar doldurdu:[80] bir profesörün tabutunu omuzlamış, gara doğru ilerliyorlardı: önlerindeyse yeşil bir deniz gidiyordu; kanlı saten kurdelalar uçuşuyordu.

---

79 Rus-Japon savaşının büyük kısmı Mançurya'da geçmişti.

80 Ünlü bir liberal ve Avrasyacı olan Prens Sergey N. Trubetskoy'un (1862-1905) cenazesine anıştırma. Cenaze hem Petersburg hem de Moskova'da politik bir gösteri halini almıştı.

Günler dumanlı, tuhaf olmuştu: zehirli ekim ayı dondurucu bir ilerleyişle geçiyordu; karlı tozlar şehirde kahverengi girdaplarla esiyordu; ve Yazlık Bahçe'nin yollarına yapraktan altın hışırtı uysalca uzanmıştı ve yürüyerek geçenlerin ayaklarına dolanıp sürüklenerek, yapraklardan sarılı kırmızılı sözcük serpintileri derleyerek fısıldamak üzere insanın ayaklarının dibine hışırtılı bir kızıllık seriyordu uysalca; ağustos boyunca yaprakların dalgasında toplanmış olan o baştankaranın tatlı fısıltısı uzun zamandır bir yaprak dalgasına karışmıştı: ve Yazlık Bahçe'nin baştankarası artık Petro'nun küçük evinin[81] çatısındaki ve bronz parmaklıklardaki kara dallar ağında bir başına dolanıyordu.

Böyleydi günler. Gecelerse – hiç geceleri dışarı çıktınız mı, sırnaşık, kötü 'u' notasını dinlemek üzere boş, banliyö ıssızlarına daldınız mı? Uuuu-uuuu-uuuu: uzamda böyle sesleniyordu; ses – ses miydi? Eğer sestiyse, şüphesiz başka bir dünyadan gelen bir sesti; bu ses nadir görülen bir güç ve açıklığa sahipti: "uuuu-uuuu-uuuu." Moskova'nın, Petersburg'un, Saratov'un banliyö alanlarında alçak sesle yankılanıyordu: ama fabrika sireni çalmıyordu, rüzgâr yoktu; ve köpekler suskundu.

Bin dokuz yüz beş yılının bu ekim şarkısını duydunuz mu? Bu şarkı daha önce yoktu; bu şarkı olmayacak: hiçbir zaman.

81 Petrovskiy domik – Büyük Petro'nun, Trezini tarafından tasarlanmış ve Yaz Bahçesi'nde inşa edilmiş (1710-12) olan Yaz Sarayı.

BENİ ÇAĞIRIYOR BENİM SEVGİLİ DELVİG

Elini korkuluğun soğuk mermeri üzerinde tutarak, Kurum'un kırmızı merdivenini çıkarken, Apollon Apollonoviç Ableuhov ayağını çuhaya doladı ve – tökezledi; ister istemez yavaşladı adımları; buna bağlı olarak: tümüyle doğaldı, gözlerinin (her tür öngörünün dışında), hemen önünde hüzünlü ve tutkulu bakışını yöneltmiş olan bakanın devasa portresine takılması.

Apollon Apollonoviç'in sırtı karıncalandı: Kurum pek ısıtılmıyordu. Apollon Apollonoviç'e bu beyaz oda bir ova gibi göründü.

Uzamlardan korkardı.

Onlardan zigzaglardan, kesik çizgilerden ve sektörlerden korktuğundan daha çok korkardı; köy manzarası onu açıkça ür-

kütürdü: oradaki kar ve buzun ardında, ormanın taraklı hattının ardında fırtına göksel akımların kesişimini yükseltirdi; orada, kör talih, neredeyse donuyordu.

Bu elli yıl kadar önceydi.

Tek başına donduğu sırada sanki birtakım soğuk parmaklar, acımasızca göğsüne dalmış, zorla kalbini sökmüştü: buzlu el onu kendine çekmişti; buzlu elin ardında, gözlerinin önünden hep o aynı kaçınılmaz, inanılmaz enginliği ayırmaksızın kariyer basamaklarını tırmanmıştı; orada, oradan – çekmişti buzlu el; ve ölçüsüzlük uçmuştu: Rus İmparatorluğu.

Apollon Apollonoviç Ableuhov şehir duvarının ardında yıllarca, bütün ruhuyla uzaktaki mahzun kazalardan, köy dumanlarından ve korkuluğun üzerinde oturan kafadan nefret ederek oturmuştu; yalnız bir kez bu uzakları ekspres trenle geçmeye cesaret etmişti, Petersburg'dan Tokyo'ya resmi bir görevle giderken.

Tokyo'da bulunmasıyla ilgili olarak Apollon Apollonoviç kimseye bir şey anlatmamıştı.

Evet – bakanın portresi nedeniyle... Bakana şöyle derdi:

"Rusya, üzerinde yüz yıllarca kurtların cirit attığı buzlu bir ovadır..."

Bakan ona, beyaz eliyle gri, bakımlı bıyığını düzelterek, kadife ve ruhu okşayan bakışıyla bakardı. Bakan acı veren, öldüren, çarmıha geren bir haç olarak çok sayıda bakanlığı kabul etmişti; hizmetinin sonunda istediği...

Ama öldü.

Artık mezarında huzur içinde; Apollon Apollonoviç Ableuhov artık – tam anlamıyla tek başına; ardından – asırlar ölçülemezlikle uçuyordu; önünde – buzlu el açıyordu: ölçülemezlikle.

Ölçülemezlikler üzerine uçuyordu.

Rusya, Rusya! Gördü – o seni, seni!

Rüzgârlarla, fırtınalarla, karla, yağmurla, ince buzla yükselten sendin – sen yükselttin milyonlarca canlı, iç içe geçmiş sesi! Senatöre o sırada öyle geliyordu ki, sanki uzamlardaki belli bir ses onu tekbaşına mezar çukuruna çağırıyor; orada tekbaşına bir haç durmuyor; bir kandil karlı girdaplara göz kırpmıyor; yalnız aç kurtlar, sürü halinde toplanarak, acı biçimde rüzgârları yankılıyor.

Şüphesiz senatörde geçen yıllarla birlikte uzam korkusu gelişmişti.

Hastalık şiddetlendi: o trajik ölümden beri; herhalde göçen dostun imgesi, uzun gecelerde beyaz eliyle gri, bakımlı bıyığını sıvazlayarak kadife bakışlar atmak için onu ziyaret ediyordu, çünkü göçen dostun imgesi artık bilincinde sürekli olarak bir şiir alıntısıyla kaynaşmıştı:

Ve artık yok o – ve Rusları terk etti o,
Onun tarafından kalkındırılmış...

Apollon Apollonoviç ne zaman salonda geçse, onun Apollon Apollonoviç'i bilincinde bu alıntı beliriyordu.

Bu şiir alıntısını bir şiir alıntısı izliyordu:

Ve anlaşılan – sıra benim,
Benim sevgili Delvig çağırıyor beni
Canlı gençliğimin dostu,
Yaslı gençliğimin dostu,
Genç şarkıların dostu,
Ziyafetlerin ve saf hayallerin,
Oraya, tanıdık gölgeler kalabalığına
Ebediyen bizden göçmüş dehaların.

Şiir alıntıları sert biçimde kesiliyordu:

Ve yerin üzerinde yeni bulutlar toplanmış,
Ve fırtına onları...

Alıntıları anımsayarak, Apollon Apollonoviç özellikle donuklaştı; ve özel bir kararlılıkla parmaklarını ricacılara sunmak üzere telaş etti.

BU ARADA KONUŞMANIN BİR DEVAMI VARDI

Bu arada Nikolay Apollonoviç'in yabancıyla yaptığı konuşmanın bir devamı vardı.

"Bana bildirilen," dedi yabancı, Nikolay Apollonoviç'den küllüğü alırken, – "evet: bana bildirilen işte bu paketi sizin himayenize bırakmak."

"Bu kadar mı!" diye bağırdı Nikolay Apollonoviç, yabancının onu çok rahatsız eden ortaya çıkışının, hiç de o korkunç vaatle değil, sadece pek masum bir paketle ilgili olduğuna inanmaya hâlâ cesaret edemeden; kendinden geçmiş bir mutluluk haliyle artık paketi öpmeye hazırdı; ve yüzü, fırtınalı bir yaşamı sergileyerek, gülücüklerle kaplandı; dosdoğru ayaklanıp pakete atıldı; ama o zaman yabancı da nedense kalktı ve nedense he-

men paketle Nikolay Apollonoviç arasına girdi; senatör oğlunun eli mahut pakete uzanırken, yabancının eli parmaklarıyla kifayetsiz biçimde Nikolay Apollonoviç'in parmaklarını sardı:

"Dikkatli olun, Tanrı aşkına..."

Mutluluktan sarhoş olmuş olan Nikolay Apollonoviç, anlaşılmaz birtakım özürler mırıldandı ve elini tekrar dalgınlıkla nesneye uzattı; ve nesneyi ikinci kez almasını, kendi elini önüne çıkartarak engelledi yabancı:

"Hayır: sizden samimiyetle daha özenli olmanızı rica ediyorum Nikolay Apollonoviç, daha özenli..."

"Oo... evet, evet..." –Nikolay Apollonoviç bu kez de söylenenleri dinlemedi; ama daha örtünün ucundan pakete yeni erişmişti ki, yabancı bu kez tam anlamıyla öfkeli bir sesle dosdoğru kulağına bağırdı...

"Nikolay Apollonoviç, size üçüncü kez söylüyorum: Ö-zenli..."

Nikolay Apollonoviç bu kez şaşırdı:

"Sanırım, matbuat olsa gerek?"

"Hayır, değil..."

...

Bu sırada belirgin bir metalik ses duyuldu: bir şey tık etti: sessizlikte kapana kısılmış bir farenin ince çığlığı yankılandı; tam aynı andaysa küçük tabure devrildi ve yabancı adım adım köşeye çekildi:

"Nikolay Apollonoviç, Nikolay Apollonoviç," diye yankılandı korkmuş sesi, "Nikolay Apollonoviç – fare, fare... Hemen uşağınızı çağırın... bunu bunu... alsın: bunu ben... yapamam..."

Nikolay Apollonoviç paketi geri bırakırken, yabancının telaşına hayret etti:

"Fareden korkar mısınız?"

"Hemen, hemen, götürün onu..."

Odasından dışarı fırlayıp zilin düğmesine basarken, Nikolay Apollonoviç, kabul etmeli ki çok saçma bir sahne sergiliyordu;

ama daha da saçma olan şey elinde tuttuğu şeydi... delice koşturan bir fare; fare, doğru, tel bir kafesin içinde koşturuyordu, ama Nikolay Apollonoviç kayda değer yüzünü tel kafese dalgınlıkla eğmişti ve şimdi büyük bir dikkatle, uzun, bakımlı tırnağıyla metal tel üzerinde sarı bir renk bırakarak, gri dişi mahkûmunu inceliyordu.

"Fare," – gözlerini uşağa çevirdi; ve uşak saygıyla onun ardından yineledi:

"Fare, efendim... Gerçekten öyle, efendim."

"Baksana: koşuyor, koşuyor..."

"Koşuyor efendim..."

"O da korkuyor..."

"Öyle efendim..."

Kabul odasının açık kapısından o sırada yabancı belirdi, korkuyla baktı ve tekrar gizlendi:

"Hayır – yapamıyorum..."

"Korkuyorlar mı efendim?.. Gerek yok: fare de Tanrı'nın mahlukatı... Öyle, efendim... ve o da..."

Hem uşak, hem de beyefendi, mahkûm üzerine düşünerek birkaç dakika geçirdi; sonunda saygılı uşak kafesi eline aldı.

"Bir fare..." – diye yineledi Nikolay Apollonoviç tatmin olmuş bir sesle ve bekleyen misafirin yanına gülümseyerek döndü. Nikolay Apollonoviç farelere özel bir sevecenlik duyuyordu.

...

Nikolay Apollonoviç sonunda paketi çalışma odasına götürdü: paketin ağır olması onu bir an bir parça şaşırtmıştı; ama bunun üzerine düşünmedi; odaya girip alacalı Arap halısı üzerinde ilerlerken ayağı yumuşak kıvrımlara takıldı, o zaman paketten metalik bir tıkırtı geldi, kara bıyıklı yabancı bu tıkırtıya sıçradı; yabancının eli Nikolay Apollonoviç'in arkasında, bir zamanlar senatörü korkutmuş olan o zigzag benzeri çizginin ta kendisini çizdi.

Ama bir şey olmadı: yabancı sadece, yan odadaki masif kol-

tuğun üzerinde gösterişli bir biçimde kızıl bir domino ile saten kara bir maskenin serilmiş olduğunu gördü (bu sarsıntı aslında onu), bu arada Nikolay Apollonoviç yazı masasını açtı ve yeterince yer açarak, dikkatle paketi oraya yerleştirdi; dominoya bakmaya devam eden kara bıyıklı yabancıysa bu arada canlı bir biçimde enine boyuna düşünülmüş bir düşüncesini dile getirmeye koyuldu:

"Biliyor musunuz.. Yalnızlık öldürüyor beni. Bu son aylarda konuşmayı tamamen unuttum. Dikkat etmediniz mi siz Nikolay Apollonoviç, benim sözcüklerimin birbirine karıştığına?"

Misafirine Buhara sırtını sergileyen Nikolay Apollonoviç, sadece dalgınlıkla mırıldandı:

"Eh, bilirsiniz, bu herkese olur."

Nikolay Apollonoviç bu sırada dikkatle paketi esmer bir kadını tasvir eden, dolap büyüklüğündeki bir portreyle örtüyordu; esmerle paketi örttükten sonra, Nikolay Apollonoviç gözlerini portreden ayırmaksızın düşüncelere daldı; ve solgun dudaklarından bir an için kurbağamsı bir ifade geçti.

Arkasındaysa yabancının sözleri yankılanıyordu:

"Her bir cümleyi karıştırıyorum. Bir sözcük söylemek istiyorum, onun yerine tamamen başkasını söylüyorum: çevresinden, yakınından dolanıyorum... Ya da birden unutuyorum, yani, en sıradan bir nesnenin adını; ve, hatırlayınca da, bu o mu diye kuşkulanıyorum. Yineleyip duruyorum: lamba, lamba ve lamba; sonra birden böyle bir sözcük yok sanıyorum: lamba. O sırada soracak kimse de olmuyor; biri olsa da, herkese sorulmuyor, bilirsiniz: deli sanarlar."

"Ah, ne demek..."

Bu arada paket hakkında: eğer Nikolay Apollonoviç pakete özen göstermekle ilgili sözlere daha dikkatle yaklaşsaydı, herhalde, ona göre masum olan paketin hiç de masum olmadığını anlardı, ama o, yineliyorum, portreye dalmıştı; öyle dalmıştı ki yabancının sözlerinin ucu kafasının içinde kaybolup gitmişti. Ve

şimdi, sözcükleri yakalarken zar zor anlıyordu. Arkasındaysa tumturaklı falsetto gümbürdüyordu:

"Çok zor, Nikolay Apollonoviç, benim gibi Toricelli vakumuna[82] kapatılmış bir halde yaşamak..."

"Toricelli mi?" diye hayretini belli etti Nikolay Apollonoviç, sırtını dönmeksizin, bir şey anlamadan.

"Tam olarak – Toricelli ve bu, dikkat edin, toplumsallık adına; toplumsallık, toplum – ve ne tür bir, sormama izin verin toplumla karşı karşıyayım ben? Sizin şahsen bilmediğiniz bir toplum, benim ev sahibim Matvey Morjov'un[83] toplumu, evet gri tespih böceği toplumu: brr... yaşadığım çatı katında tespih böcekleri geziniyor... Ya? Ne dersiniz buna, Nikolay Apollonoviç?"

"Evet, bilirsiniz.."

"Toplum yararına! Yani benim için uzun zaman önce şahsi bir meseleye dönüştü, başkalarıyla görüşmeme izin vermiyor: toplum yararı beni canlılar arasından çekip aldı."

Kara bıyıklı yabancı, anlaşılan, tamamıyla şans eseri en sevdiği temayı yakalamıştı; ve, en sevdiği temayı şans eseri yakalayınca, kara bıyıklı yabancı gelişinin amacını unuttu, herhalde, ıslak paketini de unuttu, hatta pis kokular saçan, yakıp söndürülen sigaraların sayısını da unuttu; zorla sessizliğe mahkûm olmuş ve konuşkan bir doğası olan bütün insanlar gibi, ara sıra düşüncelerinin toplamını birilerine aktarmak için ifade edilemez bir ihtiyaç duyardı: dosta, dost olmayana, kapıcıya, polise, çocuğa, hatta... camın ardında sergilenmiş bir berber kuklasına. Yabancı ara sıra geceleri kendi kendine konuşurdu. Gösterişli, renkli kabul odasının ortamında bu konuşma ihtiyacı birden, bir ay vot-

82 İtalyan fizikçi Evagelista Toricelli'nin (1608-47) hava basıncını göstermek üzere yaptığı ünlü deney. Toricelli vakumu, kapalı bir kaptaki sıvının yüzeyinin üzerinde oluşan havasız uzama verilen addır. Burada "havasız ortam" anlamında.

83 Morjov – mors balığını anımsatan gülünç bir isim. Ayrıca edepsiz çağrışımları da bulunmaktadır.

kadan uzak durmanın ardından gelen kendine özgü bir kafa çekme gibi, görünmez bir biçimde ansızın doğmuştu.

"Ben – şaka yapmıyorum: ne şakası; bu şakayla ikiden fazla yıldır yaşıyorum; sizin şaka yapmanız yerinde olur, her topluluğa alınan sizin; benim topluluğumsa – tahta kuruları ve bitler topluluğu. Ben – ben. Beni duyuyor musunuz."

"Tabii ki duyuyorum."

Nikolay Apollonoviç artık gerçekten duyuyordu.

"Ben – ben: bir de bana diyorlar ki, sanki ben ben değil, bir tür 'biz'mişim. Ama affedersiniz – neden bu böyle? Ve işte hafızam dağıldı: kötüye işaret, kötüye işaret, bir tür beyin rahatsızlığının başlangıcını gösteriyor," kara bıyıklı yabancı bir köşeden diğerine yürümeye başladı, – "biliyor musunuz, yalnızlık öldürüyor beni. Hatta bazen öfkeleniyorum: toplum yararı, sosyal eşitlik, ama..."

Burada yabancı, konuşmasını birdenbire kesti, çünkü masayı kapatan Nikolay Apollonoviç, artık yabancıya doğru dönmüş ve onun odasının içinde masayı, saten, kızıl dominoyu küle boğarak dolandığını görmüştü; ve tüm bunları gören Nikolay Apollonoviç, akılla kavranması zor bir nedenle kıpkırmızı olmuş ve dominoyu ortadan kaldırmaya davranmıştı; bunu yaparak da sadece yabancının beyninin ilgi alanının değişmesine yardımcı olmuştu:

"Ne kadar güzel bir domino, Nikolay Apollonoviç."

Nikolay Apollonoviç, sanki onu sabahlığıyla örtmek istiyormuşçasına dominoya atılmış, ama geç kalmıştı: canlı bir biçimde hışırdayan ipeği eline almıştı yabancı:

"Harika bir ipek.. Herhalde çok pahalı olmalı: siz, anlaşılan, maskeli baloya gidiyorsunuz Nikolay Apollonoviç.."

Ama Nikolay Apollonoviç daha da koyu bir biçimde kızardı:

"Evet, zaman zaman..."

Dominoyu yırtar gibi aldı ve onu, sanki bir suç işlerken yakalanmış gibi bir dolaba kaldırdı; yakalanmış bir hırsız gibi, ge-

risin geri maskeye koşturdu; her şeyi sakladıktan sonra sakinleşti, ağır ağır soludu ve kuşkuyla baktı yabancıya; ama yabancı, itiraf edelim ki, çoktan dominoyu unutmuştu ve artık en sevdiği temaya dönmüş, durmaksızın yürümeyi ve kül saçmayı sürdürüyordu.

"Ha, ha, ha!" – diye dır dır ediyordu yabancı ve birbiri ardına sigaraları yakıyordu. – "Hayret ediyorsunuzdur siz, benim hâlâ nasıl olup da birileri için kurtarıcı ve başkaları, hatta sizin babanız için oldukça rahatsız edici olduğu pek de sır olmayan bir hareketin eylemcisi olabildiğime? Ben kendim de hayret ediyorum; son zamanlarda kesin bir şekilde işlenmiş bir program doğrultusunda çalıştığım, tam bir saçmalık: bu belki – dinleyin: tamamıyla kendi kararlarıma göre hareket ediyorum; ama benim kararlarım her seferinde onların çalışmalarına yeni bir sorun daha ekliyorsa, ne yapmamı önerirsiniz; doğrusunu söylemek gerekirse, ben Parti içinde değilim, Parti benim içimde... Bu sizi şaşırtıyor mu?"

"Evet, itiraf etmeliyim ki: bu beni şaşırtıyor; yine sizinle hiçbir zaman beraber bir iş yapamayacağımı da itiraf etmeliyim," Nikolay Apollonoviç yabancının gitgide yuvarlanan, seslenen konuşmalarına dikkatle dikkat etmeye başlamıştı.

"Yine de paketimi benden aldınız: işte biz, böylece birlikte hareket ediyoruz."

"Eh, bu öyle sayılmaz; konu olan eylem..."

"Eh, şüphesiz, şüphesiz," – diye sözü böldü yabancı, – "şaka yapıyorum." Ve sustu, Nikolay Apollonoviç'e etkileyici bir biçimde baktı ve bu kez tamamen açık biçimde konuştu:

"Biliyor musunuz, uzun zamandır sizi görmek istiyordum; içtenlikle konuşmak; birileriyle çok az görüşüyorum. Kendimden bahsetmek istiyordum. Ben çünkü – yalnız hareketin muhalifleri için değil, yetersiz yandaşları için de ele geçmeyenim. Deyim yerindeyse, devrimin özü, işte bu tuhaf: sizse sosyal hareketlerin yöntembilimini bilirsiniz, şemalara, istatistiklere da-

larsınız, herhalde Marx'ı da en iyi biçimde biliyorsunuzdur; ama ben – hiçbir şey okumadım; yanılmayın: eğitimli biriyim, hem de oldukça, sadece şeyi bilmem, istatistiğin sayılarını."

"Öyleyse eğitiminiz ne üzerine?.. Hayır, izin verin, izin verin: dolabımda konyak var – ister miydiniz?"

"İtiraz etmem..."

Nikolay Apollonoviç küçük dolaba uzandı: misafirinin önünde hemen küçük bir işlemeli cam şişe ve iki cam bardak belirdi.

Nikolay Apollonoviç misafirleriyle sohbet ederken konyak ikram ederdi.

Misafirine büyük bir dalgınlıkla konyak doldururken (bütün Ableuhov'lar gibi, o da dalgındı), Nikolay Apollonoviç o zamanki vaatten çekilmek için şu anın en uygun fırsat olduğunu düşünüyordu hep; ama düşüncesini sesli biçimde dile getirmek istediğine, utanıyordu: korkaklıktan yabancının yüzüne karşı korkaklığını dile getirmek istemiyordu; ve dahası; mektup yoluyla da vazgeçebilecekken, kendini iç gıcıklayıcı bir konuşmadan mahrum bırakmak istemiyordu.

"Bu sıralar, dinlenmek için Conan Doyle okuyorum:" – diye öttü yabancı, "kızmayın – şaka bu, elbette. Yine de, hadi şaka olmasın; çünkü itiraf etmeli ki, benim okuma alanım sizin için tam bir canavarlık olacaktır: gnostisizm tarihi okuyorum, Nissa'lı Gregory,[84] Sirianina,[85] Vahiyler. Bu da benim ayrıcalığım; öyle ya da böyle, savaş alanından (üstün hizmetler nedeniyle) genelkurmaya gönderilen bir albayım ben. Evet, evet, evet: albayım ben. Yıllarca hizmet nedeniyle, sanırım; ya siz, Nikolay Apollonoviç, yöntembiliminiz ve aklınızla, siz bir ersiniz: siz, öncelikle bir ersiniz, çünkü teorisyensiniz; bizim generallerdeyse teori adına işler pek iyi değil; itiraf etmeli ki, iyi değil; ve

84 MS ykl. 335-94 yıllarında yaşamış Nissa'lı bir piskopos. Kapadokya Pederlerinden biri, Büyük Az. Basil'in küçük kardeşi. Neoplatoncu ve çileci.

85 MS ykl. 306-73 yıllarında yaşamış bir kilise pederi ve dini yazar.

onlar tıpatıp piskoposturlar, manastırdan çıkma piskoposlar; ve Harnack'ı[86] inceleyen ama deneyim okulunun kıyısından geçen, azizlik mertebesine ulaşmamış olmamış olan genç bir akademisyen,[87] piskoposlar için sadece rahatsız edici bir kilise eklentisidir; iste siz de bütün teorilerinizle birlikte – eklentisiniz; inanın bana, rahatsız edici hem de.

"Yalnız sözlerinizde Narodnaya Volna'cı[88] bir tad alıyorum."

"E, ne zararı var? Güç Narodnaya Volna'cıların elinde, Marksistlerin değil. Ama affedin, konudan uzaklaşıyorum.. neden bahsediyordum? Evet, yıllarca hizmet ve okumadan. İşte şöyle: entelektüel besinimin orjinalliği hep aynı tuhaflıktan; bir palavracı gibi, ben de devrimci palavracıyım; yaşlı palavracı, usta silahşör, hepsi kabul görür."

Yabancı düşünceye daldı, bardağını doldurdu: içti – bir daha doldurdu.

"Hal böyleyken neden kendi, şahsi, kendinden menkul yolumu bulmayayım: ben de artık, anlaşılan, özel bir hayat sürüyorum – dört sarı duvarın içinde; ünüm artıyor, topluluk parti lakabımı dolamış ağzına, ama benimle insani ilişkilerde bulunan kişiler çevresi de, inanınız, tam bir sıfır; o şanlı günlerde benden ilk kez, kırk beş derecelik soğuğa yerleştiğim zaman haberleri oldu..."

"Sanırım sürgüne gönderilmiştiniz?"

"Evet, Yakutsk bölgesine.."[89]

Huzursuz bir sessizlik çöktü. Kara bıyıklı yabancı pencereden dışarı Neva uzamına baktı; orada soluk gri bir çürüklük ası-

---

86 Adolf Harnack (1851-1930), evrensel kardeşlik temelindeki bir Hıristiyan ahlakını vazeden Alman Protestan ilahiyatçı.

87 Kilise Akademisi öğrencisi.

88 "Halkın İradesi" hareketi, popülist devrimci örgütlerden biriydi.

89 Kuzeydoğu Sibirya'nın bir bölgesi. Politik sürgünlerin çoğu oraya gönderilirdi.

lıydı: toprağın sınırı oradaydı ve sonsuzluğun sonu oradaydı; orada, grilik ve çürümüşlüğün arasında zehirli ekim artık bir şeyler fısıldıyor, cama rüzgâr ve gözyaşlarıyla vuruyordu; ve yağmurlu yaşlar, nehirler halinde konuşma ve sözcüklerin eğri anlamlarını takip ediyorlardı; bacalarda rüzgârın tatlı uğultusu duyuluyor, kara bacalar ağıysa, uzaklardan göğün altında kendi dumanını püskürtüyordu. Ve duman koyu renkli suların üzerine kuyruklarla dökülüyordu. Kara bıyıklı yabancı dudaklarını bardağa dokundurdu, sarı sıvıya baktı: elleri titriyordu.

Artık dikkatle dinleyen Nikolay Apollonoviç neredeyse bir tür... kötülükle konuştu:

"Ama, yığınlar, Aleksandr İvanoviç, umarım onlara hayallerinizden bahsetmemişsinizdir?"

"Tahmin edileceği gibi, daha susuyorum..."

"Yani yalan söylüyorsunuz demek; affedin beni, ama konu sözcükler değil; yine de her seferinde yalan söyleyip duruyorsunuz."

Yabancı hayretle baktı ve buna denk bir münasebetsizlikle devam etti:

"Şu anda sürekli okuyor ve düşünüyorum: ve tüm bunlar tümüyle bir tek kendim için: bu yüzden de Nissa'lı Gregory'yi okuyorum."

Sessizlik sürdü. Tütün dumanının altında, yeni bir bardağı yuvarlayan yabancı zafer kazanmış gibi görünüyordu; tahmin edileceği üzere, sürekli sigara içiyordu. Sessizliği Nikolay Apollonoviç bozdu.

"Ya, Yakutsk bölgesinden dönüşünüz?"

"Yakutsk bölgesinden başarılı biçimde kaçtım; bir lahana fıçısıyla çıkarıldım;[90] ve şimdi neysem oyum: yer altı eylemcisi; ama sanmayın ki, sosyal bir ütopya adına ya da sizin tren yolu

90 Sosyal devrimci, eylemci Grigori A. Gerşuni (1870-1908) Sibirya'dan gerçekten de böyle kaçırılmıştır.

benzeri düşünceniz adına hareket ettim: sizin kategorileriniz bana rayları anımsatıyor, yaşamınızsa raylar üzerinde uçan bir vagon: bu sırada ben umutsuz bir Nietzsche'ciydim. Hepimiz Nietzsche'ciyiz; yani siz de –kendi tren yolu hattınızın mühendisi, bir şema yaratıcısı– siz de Nietzsche'cisiniz; sadece bunu hiç kabul etmeyeceksiniz. Ama aslında şöyle: biz, Nietzsche'ciler için, sosyal içgüdüleriyle ajitatif olarak yönlenen ve heyecanlanan kitle (sizin deyişinizle) icra aracına (yine sizin mühendis ifadenizle) dönüşür, ki insanlar (hatta sizin gibiler bile) piyanistin (dikkat edin benim ifadem) parmaklarının serbestçe, güçlükleri birbiri ardına aştığı bir klavyedir burada; ve bu arada bir tür parter dalgası konser alanının altında Beethoven'in tanrısal seslerine dikkat kesilir, sanatçı için de, Beethoven için de asıl öz seslerde değil, bir tür septakorddadır. Septakordun ne olduğunu biliyorsunuz, değil mi?[91] Hepimiz böyleyiz işte."

"Devrim sportmenleri yani."

"Ne var, sportmenler de sanatçı değil mi? Sanata duyduğum saf sevgi yüzünden sportmenim: ve bu yüzden de sanatçıyım. Toplumun biçimlenmemiş kilinden ebediyete kadar dikkat çekecek bir büst yapmak güzel bir şey."

"Ama affedersiniz, affedersiniz – çelişkiye düşüyorsunuz: septakord, bir formül, bir terim, büstse canlı bir şey? Teknik ve yaratıcılık yoluyla esinlenme? Tekniği harika bir biçimde anlıyorum."

Huzursuz sessizlik tekrar araya girdi: Nikolay Apollonoviç sinirle çok renkli koltuğundan bir at tüyü yoldu; kuramsal tartışmaya girmeyi gerekli görmüyordu; kurala uygun olarak konudan konuya atlamaksızın tartışmaya alışıktı.

"Yeryüzündeki her şey zıtlıklarla kurulmuştur: ve benim toplum için yararım beni üzüntülü, buzlu uzamlara getirdi; burada bir an için beni andılar, benim orada yalnız, ıssızda oldu-

91 Dört sesin birlikteliği.

ğumu sonsuza dek ve tamamıyla unuttular; ve rütbelerin, hatta erlerin üzerine (yabancı art niyetsizce sırıttı ve küçük bıyığını burdu) yükselerek, ıssızlığa gittiğim ölçüde, zaman içinde benden bütün kategoriler kayboldu: Yakutsk bölgesinde, biliyor musunuz, tek bir kategori vardı bende. Ve biliyor musunuz hangisi?"

"Hangisi?"

"Buz kategorisi."

"Yani nedir bu?"

Dumandan ya da içilen içkiden, Aleksandr İvanoviç'in yüzü gerçekten de tuhaf bir hal almıştı: ışıkta çarpıcı biçimde değişiyordu ve hatta yüzünün ölçüsü bile değişiyordu (bir anda değişen böyle yüzler vardır); artık son derece çakırkeyif görünüyordu.

"Buz kategorisi – bu Yakut eyaletinin buzlarıdır: ben onları, biliyor musunuz, kalbimde taşıyorum; bu beni herkesten ayırıyor; buzu beraberimde taşıyorum; evet, evet, evet: buz beni ayırıyor; ayırıyor, ayırıyor, öncelikle, sahte pasaportla yaşayan yasadışı bir insan olarak; ikincisi, ilk kez bu buzdayken bende özel hisler uyandı: sanki insanlarlayken bile ölçüsüzlüğe hapis olmuşum gibi..."

Kara bıyıklı yabancı belli belirsiz sessizce pencereye yanaştı; orada, camın ardında, yeşil sisin içinde muhafiz müfrezesi ilerliyordu: hepsi grilere bürünmüş olan boylu poslu gençler geçiyordu: birbiri ardına geçiyorlar, süngüleri siste kara kara parlıyordu.

Nikolay Apollonoviç korkunç bir soğuk hissetti: tekrar canı sıkılmıştı; partiye verdiği söz hâlâ geri alınmamıştı; şimdi yabancıyı dinlerken, Nikolay Apollonoviç korkuya kapılmıştı; Nikolay Apollonoviç, tıpkı Apollon Apollonoviç gibi, uzamları sevmezdi; Aleksandr İvanoviç'in sözlerinden açık bir biçimde üzerine hücum eden buzlu uzamlar onu daha da korkuturdu.

Aleksandr İvanoviç'se orada, pencerede gülümsüyordu.

"Devrim maddesi bana gerekmiyor: bu size, teorisyen, yorumcu, filozoflara gereken bir madde."

Burada, pencereye bakarken konuşmasını birdenbire kesti; pervazdan aşarak, sisli çamura ısrarla bakmaya koyuldu; olan şuydu; sisli çamurun içinden bir araba belirmişti; Aleksandr İvanoviç hem araba kapısının savrulup açıldığını, hem de kağıt ağırlığını andıran taş yüzüyle, gri paltosu ve uzun, kara silindir şapkasının içindeki Apollon Apollonoviç Ableuhov'un arabadan hızla çıktığını, camdaki aynamsı yansımalara bir anlık ve ürkmüş bir bakış attığını gördü; hızla girişe yöneldi, bu arada kara süet eldivenlerini çıkarttı. Aleksandr İvanoviç, şimdi kendi payına bir şeylerden korkarak, beklenmedik bir biçimde, sanki ona musallat olan bir düşünceden korunmak ister gibi ellerini gözlerine götürdü. Boğuk bir fısıltı koptu göğsünden.

"O..."

"Ne oldu?"

Nikolay Apollonoviç da şimdi pencereye yanaşmıştı.

"Önemli bir şey değil: az önce babanız geldi arabayla."

DUVARLAR KARDI, DUVAR DEĞİL!

Apollon Apollonoviç geniş dairesini sevmezdi; oradaki mobilyalar yorucu, sonsuz biçimde ışıldardı: ve örtüleri üzerlerine konduğunda, beyaz örtülü mobilyalar göze karlı tepeler gibi görünürdü; burada parkeler uğultulu, belirgin bir biçimde senatörün hareketlerini yansıtırdı.

Senatörün hareketlerini böyle uğultulu, belirgin bir biçimde yansıtan salon, kendini olduğundan büyük ölçülere sahip bir koridor olarak gösteriyordu. Beyaz kartonpiyer çelenklerle süslü bir tavandan, kabartma bir meyve sepetinden, orada tülbentle örtülmüş bir dağ kristalinin parçalarıyla bezeli bir avize sarkıyordu; sanki saydammışçasına, avize kristal bir gözyaşı gibi salınır ve titrerdi.

Parkeyse, tıpkı ayna gibi, küçük karelerle ışıldardı.

Duvarlar kardı, duvar değil; bu duvarlara dört bir yanda uzun bacaklı sandalyeler sıralanmıştı; uzun beyaz bacakları altın oluklarla kaplıydı; dört bir yanda, saman sarısı pelüşle kaplanmış sandalyelerin arasında beyaz kaymak taşından sütunlar yükseliyordu; ve bütün beyaz sütunların tepesini kaymak taşından bir Archimedes taçlandırıyordu. Archimedes değil –farklı Archimedes'ler, çünkü ortak adları antik Yunan'dan bir erkeğe aitti. Duvarlardan soğuk bir biçimde katı buzlu bir cam parıldıyordu; ama özenli bir el duvarlara çember çerçeveler asmıştı: camın altında soluk renkli bir resim görülüyordu; soluk renkli resim Pompei'nin fresklerini taklit etmişti.

Apollon Apollonoviç geçerken Pompei fresklerine göz attı ve kimin özenli elinin onları duvarlara astığını hatırladı; özenli el Anna Petrovna'ya aitti: Apollon Apollonoviç tiksintiyle büzdü dudaklarını ve odasına girdi; kendi odasında Apollon Apollonoviç'in kapıyı kilitleme alışkanlığı vardı; tarifsiz bir hüzün veriyordu odalar dizisinin uzamı; orada hep, sanki üzerine ebediyen tanıdık ve yabancı bir şey koşuyormuş gibi geliyordu; Apollon Apollonoviç büyük bir hoşnutlukla bu devasa evden çok daha küçük bir eve taşınabilirdi; zaten emrinde çalışanlar çok daha küçük dairelerde yaşıyorlardı; ama o, Apollon Apollonoviç Ableuhov, cezbedici darlıktan sonsuza dek uzak durmalıydı: mevkisinin yüksekliği ona bunu zorunlu kılıyordu; böylece Apollon Apollonoviç boş yere kıyıdaki soğuk dairede azap çekmeye mecbur kalıyordu; sık sık bu ışıltılı odaların eski sakinini hatırlıyordu: Anna Petrovna'yı. Anna Petrovna İtalyan sanatçıyla giderek ondan ayrılalı iki yıl olmuştu.

KİŞİ

Senatörün görünmesiyle yabancı sinirli bir hal aldı; o zamana kadarki düzgün konuşması bozuldu: herhalde alkol etkisini gösteriyordu; genel olarak söylenirse, Aleksandr İvanoviç'in sağlığı vahim bir hal sergiliyordu; kendi kendiyle ve başkalarıyla yaptığı konuşmalar onda bir tür günahkâr bir ruh hali uyandırıyor, omuriliğine ağrılarla yansıyordu bu; onu heyecanlandıran konuşmalara karşı bir tür karamsar tiksinti geliştirmişti; bu tiksintiyi, dahası, kendine taşıyordu; görünüşte masum olan bu konuşmalar onu korkunç biçimde zayıflatıyordu, ama en tatsız olan şey ne kadar çok konuşursa, onda o kadar çok daha fazla konuşma arzusunun belirmesiydi: sesi kısılıncaya, gırtlağında kekre bir tat belirinceye dek; artık duramıyor, kendini daha da,

daha da yoruyordu: genellikle sonrasında gerçek manik takip nöbetleri yaşarken buluyordu kendini: bunlar sözcüklerle başlayıp düşlerde devam ediyordu: bazı zamanlar alışılmadık ölçüde kötücül düşleri sıklaşıyordu: bir düş diğerini takip ediyordu; genellikle gece başına üç kâbus; bu düşlerde birtakım suratlar sanyordu çevresini (nedense en çok da Tatarlar, Japonlar ya da genel olarak doğulu insanlar): bu suratlar değişmez bir biçimde aynı alçak ifadelere sahip oluyordu; alçak gözleriyle hep buradan ona göz kırpıyorlardı; ama en şaşırtıcı olan, o sırada aklına anlamsız bir sözcüğün gelmesiydi, sanki kabalistik bir sözcüktü bu, ama aslında şeytan bilirdi ne olduğunu: *enfranşiş*; bu sözcüğün yardımıyla düşlerinde çevresini saran ruh kalabalığını dağıtmayı başarıyordu. Dahası: uyanıkken de odasının koyu sarı duvar kâğıdının üzerinde uğursuz bir yüz beliriyordu: sonunda, her türden tuhaflık görülür olmaya başladı: ve beyaz günün ortasında görülüyordu, eğer gerçekten Petersburg'da bir sonbahar günü çamurlu, safran tonlarıyla sarı, yeşil değil de beyazsa, görülüyordu; ve o zaman Aleksandr İvanoviç, akşam onun, Aleksandr İvanoviç'in bakışlarıyla karşılaşan senatörün hissettiklerinin aynısını hissediyordu. Bütün o uğursuz olaylar, büyük olasılıkla, uzun süre yerinde oturmaktan kaynaklanan ölümcül kasvetin saldırılarıyla başlamıştı; ve o zaman Aleksandr İvanoviç korkuyla yeşil, sarı sise koşmaya koyuluyordu (izlenme tehlikelerine karşı); Petersburg'un caddelerinde kaçarken, küçük meyhanelere sığınıyordu. Sahnede alkol böyle belirdi. Alkolün ardından bir anlık ve utanç dolu bir his belirdi: bir ayağa, pardon, masum bir bayan kursiyerin ayağındaki çoraba yönelik, kesinlikle onun kendisiyle ilgili olmayan bir his; tamamıyla masum şakacıklar, bıyık altından gülmeler, gülümsemeler şeklinde başlardı. Hep vahşi ve kâbus dolu enfranşiş düşüyle sona ererdi.

Aleksandr İvanoviç bütün bunları anımsadı ve omuzlarını kamburlaştırdı: sanki senatörün bu eve gelmesiyle her şey ruhunda yeniden kabarmıştı; bir tür yan düşünce ona huzur ver-

miyordu; genellikle, bilmeden, kapıya yanaşıyor ve uzak adımların ona güçlükle ulaşan sesini dinliyordu; herhalde bu, odasında gezinen senatördü.

Düşüncelerini bölebilmek için, Aleksandr İvanoviç tekrar bu düşünceleri sönük bir dile akıtmaya başladı:

"İşte dinliyorsunuz, Nikolay Apollonoviç, benim gevezeliğimi: bu arada burada da: bütün bu konuşmalarımda, sözgelimi kişiliğimin onaylanmasında, yine bir rahatsızlık karışıyor. Sizinle konuşuyorum, sizinle tartışıyorum – sizinle tartışmıyorum, kendimle, sadece kendimle. Muhatap çünkü benim için neredeyse hiçbir şey ifade etmiyor: duvarlarla, direklerle, baştan aşağı budalalarla konuşabiliyorum. Yabancı fikirleri dinlemiyorum: yani yalnız beni, benimkini ilgilendiren şeyleri duyuyorum. Mücadele ediyorum, Nikolay Apollonoviç: yalnızlık saldırıyor bana: saatlerce, günlerce, haftalarca kendi kendime tavan aramda oturuyor ve sigara içiyorum. O zaman bana öyle geliyor ki, hiçbir şey olması gerektiği gibi değil. Bu durumu bilir misiniz?"

"Açık bir biçimde hayal edemiyorum. Bunun kalpten kaynaklandığını duymuştum. İşte uzam görüntüsü karşısında, etrafta kimse yokken... Bu benim için daha anlaşılır bir şey."

"Ya, bense – hayır: yani işte, kendi kendime oturup konuş, neden ben – beni ve sanırım, ben değil... ve biliyor musunuz, bu masa önümde duruyor. Ve şeytan bilir, o başka ne: hem masa – hem masa değil. Ve işte kendi kendine diyorsun ki: şeytan bilir yaşam benimle ne oyun oynadı. Ve istiyorum ki, ben olsaydım.. Ama işte biz [mıy].. Genel olarak içinde 'ı' olan sözcüklerden tiksiniyorum, 'ı' sesinin kendisinde Tatarca, Moğolca, ne bileyim, doğuca bir şeyler var. Dinleyin bir: ı. Kültürlü dillerin bir tekinde bile 'ı' yoktur: küt, sinik, kaygan bir şey."

Burada kara bıyıklı yabancı onu iten kişilerden birinin yüzünü anımsadı; ve o ona 'ı' harfini anımsattı.

Nikolay Apollonoviç, çaresizce Aleksandr İvanoviç'le konuşmaya katıldı.

"Hep kişiliğin yüceliğinden bahsediyorsunuz: ama söyleyin, sizin üzerinizde denetim yok mu, bir şeylere bağlı değil misiniz?"

"Siz, Nikolay Apollonoviç, belli bir kişiden mi bahsediyorsunuz?"

"Belli birinden değil: ben sadece..."

"Evet – haklısınız: buzlardan kaçışımdan sonra belli bir kişi ortaya çıktı: Helsingfors'ta[92] ortaya çıktı."

"Bu, nasıl bir kişi – partinizden bir yetkili mi?"

"En yüksekteki: olayların akışının çevresinde gerçekleştiği kişi: belki, en önemli olayların: siz bu kişiyi tanıyor musunuz?"

"Hayır, tanımıyorum."

"Bense tanıyorum."

"İşte gördünüz mü: az önce kesinlikle partide olmadığınızı söylediniz, partiyse sizde; buradan ne çıkar: siz kendiniz belli bir kişide olmalısınız."

"Ah, evet bu kişi merkezi olarak beni görüyor."

"Ya külfetler?"

Yabancı irkildi.

"Evet, evet, evet: bin kez evet; belli bir kişi en ağır külfetleri bindiriyor üzerime; külfetler beni hep aynı soğuğa kapatıyor: Yakutsk bölgesinin soğuğuna."

"Öyleyse," diye şakalaştı Nikolay Apollonoviç, "pek uzak olmayan bir bölgenin fiziksel ovası bir şekilde ruhun metafizik ovasına dönüştü."

"Evet, ruhum, dünya uzamında nokta; ve oradan, dünya uzamından, bakıyorum her şeye."

"Dinleyin, sizde..."

"Dünya uzamı," diye sözünü kesti Aleksandr İvanoviç, "ara

---

92 1917 yılına dek Rusya'nın koruması altında bir düklük ve imparatorluğun bir parçası olan Finlandiya'nın başkenti. Şehir günümüzde Helsinki olarak bilinmektedir (Helsingfors adı Finli-İsveçli azınlık arasında hâlâ kullanılmaktadır).

sıra boğuyor beni, umutsuzca boğuyor. Biliyor musunuz, uzama ne ad veriyorum?"

Ve bir yanıt beklemeksizin, Aleksandr İvanoviç ekledi.

"Bu uzama Vasilyev Adası'ndaki odam adını veriyorum: diklemesine dört duvar, her biri koyu sarı renkle kaplanmış; bu duvarların içinde oturduğum zaman, kimse gelmiyor bana; evin kapıcısı, Matvey Morjov geliyor; bir de o sınırlar içinde o kişi görünüyor."

"Nasıl düştünüz oraya?"

"Evet – kişi..."

"Yine kişi mi?"

"Hep o: burada o, deyim yerindeyse, ıslak eşiğimin bekçisi haline geldi; o istesin, güvenlik nedeniyle haftalarca bir yere çıkmadan oturabilirim; çünkü benim sokaklarda görünmem hep tehlike yaratıyor."

"Demek oradan Rus yaşamına gölgenizi düşürüyorsunuz – Ele Geçmeyen'in gölgesi."

"Evet, dört sarı duvarın ardından."

"Ama dinleyin: özgürlüğünüz nerede, o nerede," diye eğlendi Nikolay Apollonoviç, söylenen sözden intikam alırcasına, "özgürlüğünüz herhalde peş peşe içilen on iki sigaradan gelmiyordur. Bana bakın, belki şu kişi sizi ele geçirmiş. Barınma için ne kadar ödüyorsunuz?"

"On iki ruble; hayır, affedersiniz – elli kapik daha."

"Burada da dünya uzamını düşünmeye verdiniz kendinizi."

"Evet: burada; ve burada nesneler nesne değildir: buraya da, pencerenin pencere olmadığı inancıyla yaklaştım; pencere enginliğe açılan bir yarıktır."

"Olasılıkla, burada hareketin tepesinin diptekilere göre anlaşılmaz gelecek şekilde idare edildiği düşüncesine vardınız, çünkü tepe," diye sürdürdü alayını Nikolay Apollonoviç, "nedir tepe?"

Ama Aleksandr İvanoviç sakince yanıt verdi:

"Hareketin tepesi – dipsiz, evrensel bir hiçliktir."

"Geri kalanlar ne için?"

Aleksandr İvanoviç canlandı:

"Ah, hastalık adına..."

"Ne hastalığı?"

"Yani beni tüketen hastalığın ta kendisi: bu hastalığın tuhaf adını şimdi artık bilmiyorum; ama belirtilerini kesin olarak biliyorum: sebepsiz sıkıntılar, halisünasyonlar, korkular, votka, sigara; votkadan dolayı – başta sık ve ağır ağrı; son olarak, özel bir omurga hissi: sabahları işkence ediyor. Ve sanıyor musunuz ki tek hasta benim? Hiç değil: siz de, Nikolay Apollonoviç – siz de – hastasınız. Neredeyse herkes hasta. Ah, durun, lütfen; biliyorum, biliyorum önceden, ne diyeceğinizi ve başka ıvır zıvır: ha – ha –ha! – neredeyse tüm partinin fikir yandaşları – ve onlar da aynı hastalığı taşıyor; bendeki özellikleri sadece biraz daha röllyef bir halde. Bilirsiniz: daha ilk yıllardan itibaren partili bir yoldaşımla karşılaştığımda, biliyor musunuz, özelliklerini incelemekten hoşlanırdım; uzun saatler süren toplantılar, işler, duman, konuşmalar olurdu, hep soylu, yüce şeylerle ilgili ve yoldaşım heyecana kapılırdı, sonra, bilirsiniz, bu yoldaş bir lokantaya davet ederdi..."

"E, bunun ardından ne olurdu?"

"E, tahmin edileceği gibi, votka: ve dahası; peş peşe bardaklar; bense artık seyrederdim; eğer içilen bardağın ardından bu muhatabın dudaklarında bir parçacık gülümseme görünecek olsa (nasıl bir şey, söze dökmeye gerek duymuyorum Nikolay Apollonoviç), o zaman anlardım; benim fikir muhatabıma güvenilmez; onun ne tek bir sözüne, ne tek bir hareketine; muhatabımda iradesizlik, nevrasteni hastalığı vardır; ve hiçbir şey, inanın bana, onun beyninin yumuşamayacağını garanti etmez: böyle bir muhatap zor bir zamanda sözünü tutmayı beceremez (Nikolay Apollonoviç irkildi); az çok çalmayı, ihanet etmeyi, genç bir kızı sıkıştırmayı becerebilir. Ve onun partiye katılması

– provokasyon, provokasyon, korkunç bir provokasyon. O zamandan beri, bilirsiniz, dudaklarının çevresindeki o küçücük kırışıklıkların, zayıflığın, küçük gülüşlerin, alayların anlamını keşfettim; ve nereye gözümü çevirsem, her yerde, her yerde sonu gelmez bir beyin rahatsızlığı karşılıyor beni, yaygın, gizli, önü alınmaz bir şekilde gelişmiş bir provokasyon, işte toplum yararının altındaki gülüş, işte bir tür – hangi tür, bunu size Nikolay Apollonoviç, ne yazık ki kesinlikle söyleyemem. Sadece onu yanılmadan saptayabiliyorum; sizde de saptadım."

"Sizde yok mu peki?"

"Bende de var: uzun zaman önce bıraktım her türden toplum yararına güvenmeyi."

"Siz de, öyleyse, provokatörsünüz. Alınmayın: saf fikirsel provokasyondan bahsediyorum."

"Ben. Evet, evet, evet. Ben provokatörüm. Ama bütün provokatörlüğüm, tek bir yüce, bir yerlere usul usul götüren fikir adına; ve yine bir fikir de değil, bir eğilim."

"Ne eğilimi?"

"Eğilimden bahsedecek olursam, onu sözcükler yardımıyla tanımlayamam: onu ortak ölüm susuzluğu olarak adlandırabilirim; ve onu tutkuyla, saadetle, korkuyla içiyorum."

"Siz, sizin sözlerinizle, ölüm eğilimini içmeye başladığınız zamandan beri, sizde, anlaşılan, o küçük kırışıklık da belirdi."

"Belirdi."

"Sigara ve içkiye başladınız."

"Evet, evet, evet: ayrıca birtakım özel şehvani duygular da belirdi; biliyor musunuz, kadınlardan tek birine bile aşık olmadım: aşık oldum – nasıl denir: kadın bedeninin ayrı yerlerine, tuvalet malzemelerine, çoraplarına, sözgelimi. Ve erkekler bana aşık oldu."

"Eh, bu belli kişi de tam o sıralarda mı belirdi?"

"Nasıl da nefret ediyorum ondan. Yani biliyorsunuz – evet, muhtemelen, kendi iradenizle değil, benim de üstümde bulu-

nan kaderin iradesiyle biliyorsunuz – Ele Geçmeyen'in iradesiyle – beni, Aleksandr İvanoviç'in kişiliği, gerçek bir gölgenin eklentisine dönüştü. Ele Geçmeyen'in gölgesini biliyorlar; benim, Aleksandr İvanoviç Dudkin'inkiniyse kimse bilmiyor; bilmek de istemiyor. Ama sonuçta aç kalan, üşüyen ve başından bir şeyler geçen Ele Geçmeyen değil, Dudkin oldu. Aleksandr İvanoviç Dudkin, sözgelimi, aşırı duyarlığa sahiptir; Ele Geçmeyen'se soğuk ve acımasızdır. Aleksandr İvanoviç Dudkin doğası gereği canlı bir biçimde ifade edilen bir sosyalliğe sahipti ve kendi köşesinde huzurla yaşamaya karşı değildi. Ele Geçmeyen'inse çileci bir biçimde sessiz olması gerekiyordu. Kısacası, Ele Geçmeyen devin gölgesi, şimdi de zafer dolu geçidini yapıyor: gençlerin beyinlerinde, elbette; bense kişinin etkisi altında kaldım – neye benzediğime bir baksanıza?"

"Evet, bilirsiniz..."

Ve ikisi de sustu.

"Sonunda da, Nikolay Apollonoviç, tuhaf bir sinirsel rahatsızlık çöktü üzerime: bu rahatsızlığın etkisiyle beklenmedik bir sonuca vardım: ben, Nikolay Apollonoviç, kendi evrensel uzamımın soğuğundan çıktığım zaman hiç de yönetime değil, belli bir kişiye karşı için için öfkeyle yanıp tutuşuyordum; çünkü bu kişi, beni, Dudkin'i, Dudkin'in gölgesine dönüştürdü, beni üç boyutlu dünyadan sürdü, deyim yerindeyse, tavan aramın duvarına astı (uykusuzluk çektiğimde, en sevdiğim hal, bilin ki, duvar kenarında durmak ve ellerini iki yana açarak duvara yaslanmaktır). Ve işte duvara yaslanmış durumdayken (öyle saatlerce duruyorum, Nikolay Apollonoviç) bir gece ikinci çıkarımımı yaptım; buzun nasıl tuhaf bir şekilde bağlantılı olduğu çıkarımına – tuhaf bir şekilde, eğer benim ilerleyen hastalığıma dikkat gösterilecek olursa kavranılacak olan bir olguyla bağlantılı olduğu çıkarımına vardım."

Aleksandr İvanoviç olgu hakkında susmayı uygun buldu.

Olgu tuhaf bir halisünasyondan ibaretti. Zaman zaman oda-

sının kahverengi-sarı duvar kâğıdında hayal gibi bir yüz beliriyordu; zamanla bu yüzün hatları bir Sami olarak şekillenmişti; daha sıklıkla yüzde Moğol özellikleri beliriyordu: yüzün bütünüyse rahatsız edici, sarı-safran bir yansımayla kaplanmış. Ya Sami, ya Moğol, Aleksandr İvanoviç'in üzerine tamamıyla nefret dolu bakışlarını yöneltiyordu. Aleksandr İvanoviç o zaman bir sigara yakıyor; Sami ya da Moğolsa mavi tütün dumanının ardından sarı dudaklarını kıpırdatıyor ve Aleksandr İvanoviç'in içinde sanki hep aynı sözcük yankılanıyordu:

"Helsingfors, Helsingfors."

Aleksandr İvanoviç o pek de uzak olmayan yerden kaçışının ardından Helsingfors'ta bulunmuştu: Helsingfors'la herhangi özel bir ilişkisi yoktu: orada sadece belli kişiyle buluşmuştu.

Öyleyse neden özellikle Helsingfors?

Aleksandr İvanoviç konyak içmeyi sürdürdü. Alkol planlı bir tedricilikle harekete geçmişti; votkanın ardından (şarap yoktu elinin altında) tekdüze bir etki geldi: düşüncelerin dalgalı çizgisi zigzaglandı; zigzagları kesişti; eğer daha fazla içecek olursa, düşünce çizgisi, onu düşünenler için dahiyane olan birbirinden kopuk arabesklere dağılacaktı; ama yalnız o an için bir tek ona dahiyane görünecekti; dahiyane olmayanın tuzunun bir yerlere saçılması için, bir parça ayrılması gerekiyordu; ve dahiyane düşünceler sadece bir karmaşa gibi görünüyordu, çünkü o sırada düşünce kuşkusuz dilin de, çılgın bir hızla dönmeye başlayan beynin de önünden koşuyordu.

Aleksandr İvanoviç'nin heyecanı Ableuhov'a bulaştı: mavimsi tütün dalgaları ve ezilerek söndürülmüş on iki izmarit onu olumlu bir biçimde sinirlendirmişti; sanki görünmez üçüncü bir kişi, dumanla ve şu kül yığınıyla cisimlenerek aralarında duruyordu; bu üçüncü, cisimlendikten sonra her şeye hâkim olmuştu.

"Durun: belki ben de sizinle çıkmalıyım; başım çatlıyor: dahası, orada, açık havada konuşmamızı serbestçe sürdürebiliriz. Durun. Üzerimi değiştireyim."

"İşte nefis bir düşünce."

Kapının keskin bir sesle çalınması, konuşmayı böldü; Nikolay Apollonoviç kimin kapıyı vurduğunu sormaya niyetlendiği sırada, aklı uçmuş, yarı sarhoş Aleksandr İvanoviç hızla kapıyı açtı; kapının açıklığından yabancıya, aşırı büyük kulakları olan çıplak bir kafatası uzandı, neredeyse savruldu; kafatasıyla Aleksandr İvanoviç'nin başı neredeyse çarpışıyordu; Aleksandr İvanoviç hayretle geri kaçtı ve Nikolay Apollonoviç'e baktı ve ona bakınca, tek gördüğü... bir berber kuklası oldu: kulaklara dek varmış ağızda çekingen, tatsız bir gülümsemeyle soluk, balmumundan bir yakışıklı.

Ve tekrar kapıya baktı, ama kapı aralığında Apollon Apollonoviç duruyordu... koltuğunun altında devasa bir karpuzla...

"Yani ef-efendim, yani efendim..."

"Sanırım, rahatsız ettim..."

"Ben, Kolenka, biliyor musun, sana bu karpuzcuğu getirmiştim – işte..."

Evin geleneğine göre Apollon Apollonoviç sonbahar vakti eve dönerken, bazen hem onun hem de Nikolay Apollonoviç'in hoşlandığı Astrahan karpuzu alırdı.

Bir an için üçü birden sustu; her biri o anda açık, saf hayvani bir korku yaşıyordu.

"Bakın, babacığım, üniversiteden arkadaşım... Aleksandr İvanoviç Dudkin..."

"Öyle mi efendim... Çok memnun oldum efendim..."

Apollon Apollonoviç iki parmağını uzattı: o gözler korkunç biçimde parlamıyordu; gerçekten de – sokakta ona bakan yüzle aynı mıydı bu: Apollon Apollonoviç önünde sadece, belli ki ihtiyaçlardan bitkin, çekingen birini görüyordu.

Aleksandr İvanoviç senatörün parmaklarını ateşli bir biçimde sıktı; o uğursuz şey kaybolmuştu: Aleksandr İvanoviç önünde sadece acınası bir ihtiyar görüyordu.

Nikolay Apollonoviç ikisini tatsız bir gülümsemeyle seyretti;

ama o da sakinleşmişti; çekingen genç adam yorgun iskeletin elini sıkıyordu.

Ama üçünün de kalbi atıyordu; ama üçü de gözlerini birbirlerinden kaçırıyordu. Nikolay Apollonoviç giyinmeye kaçtı; şimdi tümüyle tek bir şey düşünüyordu: geceleri pencerelerin altında gezinen kadını; demek, o özlem çekiyordu; ama bugün onu bekleyen – ne bekliyordu?

Düşünceleri dağıldı: Nikolay Apollonoviç dominosunu dolaptan çıkarttı ve redingotunun yerine onu giydi; kırmızı, atlas eteklerini iğnelerle tutturdu; üstüne de nikolayevkasını giydi.

Bu arada, Apollon Apollonoviç yabancıyla sohbete koyulmuştu: oğlunun odasındaki düzensizlik, sigaralar, konyak – hepsi ruhunda tatsız ve acı bir tat bırakıyordu; ancak Aleksandr İvanoviç'nin yanıtlarıyla sakinleşti: yanıtlar tutarsızdı. Aleksandr İvanoviç kızarıyor ve münasebetsiz yanıtlar veriyordu. Önünde sadece iyi yürekli kırışıklıklar görüyordu; o iyi yürekli kırışıklıkların arasından bakıyordu gözler: bir avın gözleri: gürültülü bir ses histeriyle bir şeyler cırlıyordu; Aleksandr İvanoviç ancak son sözleri duyabildi; ve en çok bir dizi kesik kesik bildirimi çıkartabildi...

"Biliyor musunuz... daha lisedeyken, Kolenka bütün kuşları tanırdı... Kaygorodov'u[93] okurdu.."

"Her şeye meraklıymış..."

"Şimdiyse, öyle değil: hepsini bir kenara bıraktı..."

"Ve üniversiteye de gitmiyor..."

Böyle kesik kesik cırlıyordu Aleksandr İvanoviç'e altmış sekiz yaşındaki ihtiyar; yakınlığa benzer bir şey uyandı Ele Geçmeyen'in kalbinde...

Odaya şimdi Nikolay Apollonoviç girmişti.

---

93 Dimitri Nikiforoviç Kaygorodov (1866-1924), en önemli yapıtı *İz Tsarstva Pernatih* (Tüylüler Çarlığından, 1892) olan botanik, entimolog, kuş gözlemcisi ve pedagog.

"Nereye gidiyorsun?"

"Ben, babacığım, işim var..."

"Siz... neydi... Aleksandr'la... Aleksandr'la..."

"Aleksandr İvanoviç'le.."

"Öyle efendim... Aleksandr İvanoviç'le, yani..."

İçindense Apollon Apollonoviç şöyle düşünüyordu: "Ne var, belki, en iyisi: gözler de, belki – sadece düşteydi..." Ve yine bu sırada Apollon Apollonoviç ihtiyacın günah olmadığını düşündü. Ancak neden konyak içmişlerdi (Apollon Apollonoviç'in alkole karşı aşırı tepkisi vardı).

"Evet: işe koyulalım..."

Apollon Apollonoviç uygun bir söz arandı:

"Belki... yemek yeseydik... ve Aleksandr İvanoviç de bize katılırdı..."

Apollon Apollonoviç saate baktı:

"Aslında... engel olmak istemem..."

...

"Hoşçakalın, babacığım..."

"Saygılarımla, efendim..."

...

Onlar kapıdan çıkıp çınlayan koridorda yürümeye koyuldukları zaman, küçük Apollon Apollonoviç orada peşlerinde, koridorun yarı karanlığında göründü.

Onlar koridorun yarı karanlığında ilerlerken, Apollon Apollonoviç orada öylece durdu; boynunu bu çiftin ardından kırarak, merakla baktı.

Ve yine de, yine de... Gözler daha önce bakmıştı: onlarda hem nefret, hem korku vardı; ve onlar bu gözlerdi: ona, raznoçinetse aittiler. Ve zigzag çok rahatsız ediciydi ya da bu hiç olmamıştı – hiç olmamış mıydı?

"Aleksandr İvanoviç Dudkin... üniversite öğrencisi." Apollon Apollonoviç peşlerinden seğirtti.

...

İhtişamlı girişte Nikolay Apollonoviç yaşlı uşağın önünde, koşturan düşüncelerinden birini yakalamaya çabalayarak durdu.

"Eve – ee... eeet..."

"Buyurun, efendim!"

"E - e... Fare!"

Nikolay Apollonoviç, "fare" dilsel simgesinin yardımıyla neyi dile getirebileceğini hatırlamaya çabalayarak, çaresizce alnını ovuşturmayı sürdürdü: özellikle de akla hayale gelmez sözcüklerden ibaret çok ciddi risaleleri okuduktan sonra, bu sıkça başına gelirdi: bu risaleleri okuduktan sonra bütün nesneler, hatta dahası bütün nesne adları anlamsız görünürdü, ve de tersi: düşünülen her şey tamamıyla nesnesiz, konusuz görünürdü. Bu nedenle Nikolay Apollonoviç, ikinci bir kez, incinmiş bir halde telaffuz etti:

"Fare..."

"Evet efendim!"

"Nerede o? Bakın, ne yaptınız fareye?"

"Az öncekine mi? Sokağa saldık..."

"Öyle mi?"

"Affedin, efendim: her zamanki gibi."

Nikolay Apollonoviç bu küçük yaratıklara karşı alışılmadık bir özen gösterirdi.

Farenin kaderi konusundaki kaygısını gideren Nikolay Apollonoviç, Aleksandr İvanoviç'le birlikte yola koyuldu.

İkisi birlikte yola koyuldu, çünkü ikisine de merdiven sahanlığından biri onlara hem merakla, hem de üzüntüyle bakıyormuş gibi gelmişti.

DÖKÜLDÜ, DÖKÜLDÜ

Karanlık bir bina karanlık bir caddede yükseliyordu.[94] Ortalık kararıyordu; sokak lambaları, girişleri soluk biçimde aydınlatarak parıldamaya başlamıştı.

İşte oraya Petersburg'un dört bir yanından özneler toplanıyordu; ikili bileşimler halinde birleşiyorlardı; bileşimleri, öncelikle, Mançurya'nın kana bulanmış tarlalarından gelme şapkalar giyen, saçları keçeleşmiş işçi öznelerdi; ikincisi, o bileşen genel olarak protestoculardan toparlanırdı; protestocu uzun bacaklarıyla bol bol yürürdü; solgun ve kırılgandı; bazen fitille,[95] bazen

94 Olasılıkla Sankt Petersburg Üniversitesi.

95 Sinir bozuklukları, histeri ve benzeri hastalıkların tedavisinde kullanılan bir ilaç.

de kaymakla beslenirdi; bugün kocaman boğumlu bir sopayla yürüyordu; eğer protestocumu terazinin bir kefesine koyacak olursanız, diğer kefeye de onun boğumlu sopasını koymanız gerekirdi, yani bu silah şüphesiz protestocudan daha ağır gelirdi: hiç belli değildi; kim kiminle yürüyor; bir tahta protestocunun önüne geçiyor, bir o tahtayı geride bırakıyor; ama büyük olasılıkla, tahta Neva Bulvarı'ndan, Puşkin, Vıyborg Yakası'ndan, hatta İsmailov Bölüğü'nden kendi başına hoplayarak geliyordu; protestocu onun ardından sürükleniyordu; bir soluk soluğa kalıyor, bir güçlükle yetişiyordu; ve gazetenin akşam baskısının çıkış saatinde koşturan çevik delikanlı – bu çevik delikanlı protestocumu, protestocu işçi değil de, sadece orta halli, protesto eden biri olsa devirip geçerdi.

Bu, orta halli protestocu son zamanlarda, maksatlı maksatlı dolanmaya başlamıştı: Petersburg'da, Saratov'da, Tsarevokokşaysk, Kineşma'da; her gün öyle dolanmıyordu... Çıkıyor, bu, akşamleyin gezinmeye: sessiz ve huzurlu günbatımı; ve caddede genç bir hanımefendiye huzurla gülüyor; hanımefendiye huzurla gülümsüyor benim protesto eden öznem – tahta falan olmaksızın: şakalaşıyor, sigara içiyor; samimi bir havayla kapıcıyla sohbet ediyor, samimi bir havayla polis memuru Bnkaçev'le sohbet ediyor.

"Ee, herhalde, bıkmışsınızdır Bnkaçev burada dikilmekten?"

"Tabii, efendim: görev – kolay iş değil."

"Bekleyin: yakında değişecek."

"Tanrı bilir: daha iyi bir şeyler olsun; kötü ruhlara karşı, bilirsiniz, durulmaz."

"Ya, ya, öyle..."

Özne de öyle biri değildir; polis memuru Bnkaçev de: ikisi birden güler; ve bir beşlik uçar Bnkaçev'in avucuna.

Ertesi gün, yine, bu, bir başına yürüyüşe çıkar – o da ne? Sessiz ve huzurlu günbatımı; yine doğada her şey hoşnutluk verici; tiyatrolar, sirkler her yerde – hareket halinde; şehir su

şebekesi de tam anlamıyla işler durumda; ve – ah hayır: hiç de değil.

Bir parktan, caddeden, meydandan geçen, yüce bir adamın anıtı önünde kederle bir o ayağına bir bu ayağına ağırlık veren, dünkü iyi yürekli özne eline kocaman bir sopa almış; ürkütücü, dilsiz, görkemli bir biçimde, deyim yerindeyse, vurgulu biçimde, lastik ayakkabılı ve ters dönmüş potinli ayağını öne atıyordu özne; ürkütücü, dilsiz, görkemli bir biçimde özne sopayla kaldırıma vuruyor; polis Brıkaçev'lerle tek söz etmiyor; bu polis Brıkaçev de tek söz etmiyor, kararlılıkla kendi uzamında öylece duruyor.

"Devam edin, böyle, devam edin, engel olmayın."

Ve bakıyorsun: bir yerlerde komiser Podbrijniy dolanıyor.

Protestocunun gözleri sıçrıyor: bir oraya bir buraya; yüce insanın anıtı önünde onun gibi başka protestocular toplanmış mı? Nakil hapishanesinin önündeki meydanda toplanmışlar mı? Ama yüce insanın anıtı polisle çevrilmiş; meydandaysa – kimse yok.

Dolaşıyor, dolaşıyor öznem, üzüntüyle iç çekerek; ve evine dönüyor; ve anneciği ona kaymaklı çay hazırlıyor. – Bilin ki: o gün gazetelerde bir şeyler yayınlanır: bir şeyler – herhangi bir şeyler: ne olursa olsun; onlar aldıkları bir tedbiri yayımlar – özne de mayalanır.

Ertesi günse önlemler yoktur: özne de yoktur caddelerde: hem öznem hoşnuttur, hem polis memurum Brıkaçev hoşnuttur; komiser Podbrijniy de hoşnuttur. Yüce insanın anıtıysa polisle çevrili değildir.

Protesto yapan öznem bu ekim güncüğünde de döküldü mü? Döküldü, döküldü! Caddeye tüylü Mançurya şapkaları da döküldü: hem özneler hem şapkalar kalabalığa karıştı; ama kalabalık oraya buraya amaçsızca dolanıyordu; özneler ve Mançurya şapkalarıysa tek bir yöne yol alıyordu – tepesi kızıllaşmış olan karanlık binaya; ve günbatımından kızıllaşmış olan karanlık binanın önünde kalabalık daha çok öznelerden ve şapkalardan

oluşuyordu; eğitim kurumundan bir genç hanımefendi de katılmıştı buraya.

Artık yığılıyor, yığılıyorlardı giriş kapılarına – nasıl da yığılıyor, yığılıyorlardı! Başka nasıl olsun? Çalışan insan görgüyle ilgilenmez hiç: ve kötü bir koku vardı; köşede izdiham başlamıştı.

Köşe boyunca, kaldırımın hemen kenarında samimiyetle şaşakalmış bir halde, ayaklarıyla yeri döverek (soğuktu hava) duran küçük bir polis topluluğu vardı; başlarındaki görevliyse – daha da şaşkındı; kendisi gri, paltosu gri, şapkasını sıkıştırıp gözlerini yerde tutarak, belirsiz bir gölge gibi bağırıyordu; arkasındaysa – sözlü sataşmalar, laflar, alaylar ve daha neler: edepsiz küfürler – burjuva İvan İvanoviç İvaniha'dan, eşi İvaniha'dan, oradan geçmekte olan ve diğerleriyle birlikte ayaklanmış olan birinci sınıf saygıdeğer tüccar Puzanov'dan (Volga'daki balık çiftlikleri ve seyrüsefer). Gri görevli daha da ürkek ürkek bağırıyordu:

"Devam edin beyler, devam edin!"

Fakat o ne kadar silikleşirse, oradaki tüylü ayaklı atlar da o kadar ısrarla kişniyordu: iri dişlerin ardından – hayır, hayır – tüylü bir baş yükseliyordu; ve çitin üzerinden bakılsa, bunların bozkırdan gelen ve ellerinde kırbaç olan, sırtlarına tüfeğini asmış, bir şeylere öfkelenmiş, çok öfkelenmiş birileri olduğu görülürdü.

Bu Orenburg Kazakları taburuydu.

Karanlık binanın içinde sarı-safran bir bulanıklık vardı; orada her yer mumlarla aydınlatılmıştı; gövdeler, gövdeler, gövdeler dışında bir şey görünmüyordu; eğilmiş, yarı eğilmiş, az çok eğilmiş, hiç eğilmemiş: hepsi oturuyordu, çevresine oturulabilecek şeylerin çevresine oturmuştular ve duruyorlardı; yukarılara açılan bir anfiteatr manzarası sergiliyorlardı; ne kürsüler görünüyordu, ne kürsülerden çıkan sesler duyuluyordu:

"Uuuu-uuuu-uuuu." Uzamda uğuldadı ve bu "uuu"nun ardından duyuldu:

"Devrim... Evrim... Proletarya... Grev..." Ve sonra tekrar: "Grev..." Ve yine: "Grev..."

"Grev..." – diye patlattı bir ses; uğultu daha da arttı; yüksek sesle söylenen iki grev arasında zar zor öne atıldı: "Sosyal-demokrasi." Ve tekrar atıldı bas, sürekli, yoğun uuu – uuu...

Anlaşılan, konu, orada, orada da ve orada da artık grev olduğuydu; orada, orada da ve orada da grev hazırlanıyordu, bu yüzden grev yapmak gerekiyordu – burada ve burada; tam da şu yerde grev yapmak; ve – kımıldama!

KAÇIŞ

Aleksandr İvanoviç eve Neva kıyısındaki ıssız caddelerden döndü; bir saray arabasının ışığı yanından uçup geçti; Kış Kanalı'nın kemerleri altından Neva ona açılmıştı; orada, eğimli, küçük köprüde her geceki gölgeyi fark etti.

Aleksandr İvanoviç sefil odasına, kahverengi lekeler arasında tekbaşına oturmak ve nemli duvar çatlaklarındaki tahtakurularının yaşamını izlemek üzere döndü. Gecenin ardından sabahki çıkışı, çok geçmeden, gezinen tahtakurularından bir kaçışa dönüşmüştü; Aleksandr İvanoviç'in çok kez yinelenen gözlemleri uzun zaman önce onu, böyle gecelerdeki sakinliğinin doğrudan geçirdiği günün sakinliğiyle bağlantılı olduğu düşüncesine getirmişti; ancak son zamanlarda eve beraberinde getiriyordu sokaklarda, restoranlarda, çayhanelerde yaşananı.

Bugün neyle dönmüştü?

Yaşananlar peşinden uçan, güçlü ve göze görünmez bir kuyruk halinde geliyordu; Aleksandr İvanoviç bu yaşananları tersine bir düzenle, bilinçli olarak kuyruğa (yani sırtına) kaçarak yaşıyordu; o dakikalarda ona her şey öyle geliyordu ki, sırtı yarılmıştı ve bu sırttan, kapıdan olduğu gibi, bir tür devin gövdesi kendini hiçliğe atmaya hazırlanıyordu: bu devin gövdesi günün yirmi dört saatinin yaşantılarıydı; yaşantılar kuyruk gibi tütüyordu.

Aleksandr İvanoviç düşünüyordu: günün yirmi dört saatinde olanların kapıya yüklenmesi için, geri dönmesi yeterliydi: tavan arasının kapısında, kuyruğu sırtından kopartarak onları engellemeye çalışacaktı; ve kuyruk kırılacaktı yine de.

Aleksandr İvanoviç arkasında elmaslarla parıldar bir köprü bıraktı.

Daha ileride, köprünün ötesinde, Aziz İshak Kilisesi'nin gece silüetinin dibinde, yeşil karanlığın içinden belirdi; ağır ve açık yeşil bir el uzatarak, aynı gizemli Atlı, Neva'nın üzerinde bakırdan defne tacını kaldırmıştı; tüylü şapkası altında kendinden geçip uyuya kalmış muhafızın üzerinde at iki ön toynağını hayretle ileri atmıştı; aşağıda, toynakların altındaysa, ağır ağır uyuya kalmış ihtiyarın tüylü, muhafız şapkası eğiliyordu. Şapkadan düşerken, süngüye çarptı numaralık.

Atlı'nın yüzünü dalgalanan bir yarı gölge örtmüştü; ve metal yüz ikircikli bir ifadeyle bölündü; firuze havayı yarıyordu avucu.

Metal Atlı'nın Neva kıyısına dörtnala geldiği, bir şeylere gebe olan o zamandan beri, onun atını Finlandiya'nın gri granitine[96] sürdüğü o günlerle gebe zamandan beri – ikiye ayrılmıştı Rusya; ikiye ayrılmıştı vatanın asıl kaderi; ikiye ayrılmıştı, acı çekerek ve ağlayarak, son saatine dek, Rusya.

Sen, Rusya, at gibisin! Karanlığa, ıssızlığa atılmış iki ön toynak; ve sağlam biçimde granit toprağa gömmüşsün iki arka toynağını.

---

96 Anıtın kaidesi Fin granitindendir.

Sen de kendini seni tutan taştan ayırmak ister misin, senin akılsız oğullarının başka topraklara ayrılması gibi, – sen de ister misin seni tutan taştan ayrılmak ve sonra suyun kaosuna dalmak üzere havada dizginsiz asılı kalmak? Ya da belki, sisi yararak, havaya atılmak istersin, oğullarınla birlikte bulutlarda kaybolmak üzere? Ya da, arka ayakların üzerine kalkarak, uzun yıllar boyu, Rusya, seni burada kucaklayan korkunç kaderi düşündün, – bu karanlık kuzeyin ortasında, günbatımının bile saatler sürdüğü yerde, zamanın kendisinin bile sırayla bir dondurucu geceye, bir gündüz parıltılarına atıldığı yerde? Ya da sen, sıçrayıştan korkarak, tekrar dizlerini kırdın, derin derin soluyarak, yüce Atlı'yı sahte ülkelerin ova uzamlarına taşımak üzere?[97]

Ama öyle olmayacak!..

Bir kez arka ayakların üzerine kalkıp da gözleriyle havayı ölçtükten sonra, bakır at toynaklarını indirmez: tarihin üzerinden bir sıçrama – olacak; büyük bir kargaşa olacak; toprak yarılacak; dağlar bile büyük zelzeleyle yıkılacak; yerli ovalar ise zelzeleyle[98] her yerde kabaracak. Kabarıklıkların yerinde Nijniy, Vladimir ve Ugliç belirecek.[99]

Petersburg'sa çökecek.

O günlerde bütün yeryüzü halkları yerlerinden çıkacak; büyük bir cenk olacak, – dünyada görülmemiş bir cenk; sarı Asyalı sürüleri, alıştıkları yerlerden çıkıp Avrupa tarlalarını kan okyanusuna çevirecek; olacak, olacak – Tsusima![100] olacak – yeni bir Kalka!..[101]

---

97 Buradaki imgeler daha çok ***Bakır Atlı***'dan alınmıştır.

98 Belıy deprem için arkaik bir sözcük olan "trus"u kullanıyor.

99 Bu üç kent Moskova'nın kuzeydoğusunda yer alır ve Rusya'nın ortaçağ geçmişini temsil eder.

100 Tsusima'da, 14-15 Mayıs 1905'te gerçekleşen deniz savaşı. Bir Rus filosunun tümüyle yok olmasıyla sonuçlanmıştı.

101 Rus prensleriyle Kuman müttefikleri 21 Mayıs 1223'te, Ukrayna'da bulunan Kalmius Nehri'nin bu adı taşıyan kolunun kıyısında, Moğol-Tatar kuvvetleri tarafından yenilmişti.

Kulikovo Ovası,[102] seni bekliyorum!

O gün öz toprağımın üzerinde son Güneş parlayacak. Eğer, Güneş, parlamazsa, ey Güneş, ağır Moğol saldırıları altında çökecek Avrupa kıyıları ve bu kıyıların üzerinde köpükler kıvrılacak; topraktan doğma yaratıklar tekrar okyanusun dibine gömülecek – atevi, çoktan unutulmuş kaosa...

Yüksel ey, Güneş!

...

Firuze bir yarık gökte yüzüyordu; onu karşılamaya bulutların arasından ateşli bir fosfor lekesi atıldı, beklenmedik biçimde orada katı, pasparlak bir aya dönüştü; bir anda her şey parladı: sular, bacalar, granitler, gümüş oluklar, kemerin üstündeki iki tanrıça, dört katlı evin çatısı; Aziz İshak'ın kubbesi ışığa boğuldu; ışıldadı – Atlı'nın kaşı, bakır defne tacı; ada ışıkları sönmüştü; Neva'nın ortasındaki ikircikli bir kayık basit bir balıkçı teknesine dönüştü; kaptan köprüsünden bir ışık noktası kıvılcımlanarak parıldıyordu; belki de, kulaklıklı bir Hollandalı şapkası giyen, mavi burunlu bir lostromonun piposunun alevi, ya da gözetlemeye koyulmuş bir gemicinin parlak feneri. Hafif bir kurum gibi, hafif bir yarı gölge uçtu Bakır Atlı'dan; ve tüylü muhafiz da Atlı'yla birlikte kaldırım taşlarında daha da kararadı.

Aleksandr İvanoviç için insani yazgı bir an için açık bir biçimde aydınlandı: ne olacağını görebiliyordu insan, neyin hiç olmayacağını öğrenebiliyordu: böylece her şey apaçık oldu: sanki kader berraklaşmıştı; ama kendi kaderine bakmaktan korkuyordu; kaderin önünde sarsılmış, heyecanlanmış, kasveti yaşayarak durdu.

Ve ay buluta girdi.

Tekrar paramparça buluttan eller kudurmuşçasına geçti; ca-

---

102 Dmitri Donskoy önderliğindeki Rus kuvvetleriyle Moğol-Tatar ordusunun 8 Eylül 1380'de çarpıştığı bölge. Savaş Rusların zaferiyle sona ermiştir.

dı tırpanlarına benzer dumanlı girdaplar geçti; ve aralarında iki anlamlı bir biçimde ateşli bir fosfor lekesi ışıldadı...

Bu sırada sağır edici, insani olmayan bir gümbürtü koptu; kocaman ön farını katlanılmaz biçimde parıldatan, petrol kokutan bir otomobil yandan geçip gitti – kemerin altından nehre doğru. Aleksandr İvanoviç sarı, Moğol suratların meydanı geçmesini izledi; şaşkınlıktan düştü; önüne ıslak şapkası düştü. Arkasından o sırada ağıta benzer bir homurtu yükseldi.

"Tanrım, Aman Tanrım! Kurtar ve merhamet et bize!"

Aleksandr İvanoviç geri döndü ve yaşlı Nikolayevski muhafızının yakınında bir yerde fısıldadığını anladı.

"Tanrım, bu da ne?"

"Otomobil: önemli Japon ziyaretçiler..."

Otomobilden eser yoktu.[103]

Bir uşağın üç köşeli şapkasının gözalıcı konturu ve rüzgârla açılan bir kaputun kanadı sisten sise bir arabanın iki ateşini götürüyordu.

---

103 L. Dolgopov, 1905 yılında Rusya'ya herhangi bir Japon ziyaretçi gelmediğini, bunun "Sarı tehlikeyle ilgili bir imge olduğunu belirtiyor. Belki de 1905 yılında barış antlaşması için gelebilecek olan, ama gelmeyen bir heyettir bu.

STYOPKA[104]

Petersburg yakınında, Kolpino'dan bir ana yol kıvrılır: burası – buradan daha kasvetli bir yer yoktur! Sabahleyin trenle gelirken Petersburg'a, uyanırsınız – bakarsınız: vagon pencerelerinden görünen ölü; tek bir canlı, tek bir ağaç yok; sanki insan türü ölmüş ve toprağın kendisi ceset.

İşte donmuş çalıların bir karmaşasından oluşan yüzeyde, uzaklardan böyle kara bir bulut toprağa abanıyor; ufuk orada kurşundan; kasvetli topraklar göğün altında sürünüyor...

---

104 Dükkân sahibi İvan Stepanov'un oğlu olan Styopka, Belıy'in *Gümüş Güvercin* adlı romanından bir karakterdir. *Gümüş Güvercin*'de Styopka doğduğu köyü terk etmiş ve kayıplara karışmıştı.

Çok bacalı, çok dumanlı Koplino!

Koplino'dan Petersburg'a kıvrılıyor ana yol; gri bir kurdela gibi kıvrılıyor; ezilmiş yol taşı telgraf direkleri hattıyla sınırlanmış. Ustabaşı oradan bir değneğe asılmış küçük bir bohçayla geçiyordu; barut fabrikasında çalışıyordu ve bir nedenle kovulmuştu; ve yürüyerek Petersburg'a gidiyordu; çevresinde diken diken sarı kamışlar vardı; ve kaldırım taşları cansızdı; yükseliyor; alçalıyordu parmaklıklar, yol taşları birbirini izliyordu, telgraf teli başsız sonsuz çınlıyordu. Ustabaşı yoksul düşmüş bir küçük dükkân sahibinin oğluydu; adı Styopka'ydı; şehir dışındaki fabrikada bir ay kadar çalışmıştı; ve fabrikadan ayrılmıştı: Petersburg önünde çökmüştü. Çok katlı yığınlar çoktan fabrikaların ardında çökmüştü; fabrikaların kendileri de bacaların ardında çökmüştü – işte orada, orada, evet ve – orada; gökte tek bir bulut yoktu, ufuksa o yerlerden kurumla kaplanmış görünüyordu, ovada bir buçuk milyonluk bir nüfus kurumla nefes alıyordu.

İşte orada, orada, evet ve – orada: zehirli duman çökmüştü; ve dumanda bacalar diken dikendi: burada bir baca yükseklere uzanmıştı; az çok çökmüştü – orada; dahası – sonunda saç tellerine dönüşmek üzere gitgide incelen bir bacalar dizisi yükseliyordu; uzaklarda onlarca saç teli sayılabilirdi; yakındaki bacalardan birinin uç açıklığı üzerinden, göğü iğnesiyle tehdit eden bir kule fırlamıştı.

Tüm bunları görüyordu benim Styopka; ve tüm bunlara benim Styopka – zerre önem vermiyordu: parçalanmış bir yol korkuluğuna oturmuş – ayakkabılarını çıkartmıştı; yeniden ayaklandı, bir parça et çiğnedi telaşla. Ve sonra: zehirli yere, kurum lekesine doğru salındı; Petersburg'un ta kendisine.

O günün akşam üstü bir kapıcı dairesinin kapısı açıldı; kapı gıcırdadı; ve kapı makarası şakırdadı; kapıcı dairesinin ortasında, kapıcı, gazete okumaya, elbette "Borsa Haberleri" okumaya dalmış olan kapıcı Matvey Morjov duruyordu; bu arada şişkin

yastıkları masaya yığan tombul kapıcı karısı (kulağı hep ağrırdı), Rus terementi ilacıyla tahtakurularını yok etmekle meşguldü; ve kapıcı dairesinde ağır ve keskin bir koku vardı.

O sırada, kapıcı dairesinin kapısı gıcırdayarak açıldı ve makara şakırdadı; kapının eşiğinde kararsızca duruyordu Styopka (Vasilyev Adası kapıcısı, Matvey Morjov onun koca Petersburg'daki tek hemşerisiydi: tahmin edileceği gibi Styopka ona gelmişti).

Akşama doğru masada bir votka şişesi belirdi; hıyar turşusu belirdi, gitarıyla ayakkabıcı Bessmertnıy belirdi. Styopka votkadan uzak durdu: kapıcı Morjov ile ayakkabıcı Bessmertnıy içtiler.

"Bak şu işe... hemşerim, hemşerim neler buyuruyor," diye sırıttı Morjov.

"Bu sırf onlarda sağlam fikirler olmadığından," diye omuz silkti ayakkabıcı Bessmertnıy; parmaklarıyla bir tele dokundu; yankılandı: bam, bam.

"Tselebeyevo[105] pederi nasıl?"

"İçip duruyor."

"Ya öğretmen hanım?"

"Öğretmen hanımsa: dediklerine göre, kambur Frol'la evlenecekmiş."

"Bak şu işe... hemşerim, hemşerim neler söylüyor," diye duygulandı Matvey Morjov; ve iki parmağının arasına bir hıyar alıp ısırıverdi.

"Bu sırf onlarda sağlam fikirler olmadığından," diye omuz silkti ayakkabıcı Bessmertnıy; parmaklarıyla bir tele dokundu; yankılandı: bam, bam. Ve Styopka anlattı: hep aynı şeyi: köylerinde nasıl tuhaf insanların[106] belirdiğini, bu tuhaf insanların başka şeylerle birlikte, kendilerine bir çocuğun, yani kurhuluşu[107]

---

105 *Gümüş Güvercin*'de anlatılan olayların geçtiği köy.

106 *Gümüş Güvercin*'de "güvercinler" olarak anılan mistik mezhepçiler.

107 Bu sözcük özellikle bozuk telaffuzla yazılmış.

bildirildiğini söyleyerek dolandıklarını: herkesin kurtuluşu; yine anlaşılmıştı ki; yakında olacaktı bu; ve yine onun, Styopka'nın, bu tuhaf insanların ibadetlerine kendisinin de katıldığını – tek söz etmeden; ve yine köyden geçen bir beyefendiyi[108] ve bunların hepsi birlikte düşünüldüğünde; birinin nasıl göründüğünü falan filan: beyefendi köye nişanlısından kaçmıştı; dahası; kendisi de bu tuhaf insanlara katılmıştı, onların bilgeliğine karşı koyamıyordu (beyefendi olsa da); duymuşsunuzdur, hakkında yazdılar, saklandığını falan ve işte diğer şeyleri: bir tüccarın karısını soyup soğana çevirmiş; bunların hepsi şu demekti: çocuğun doğumu, kurtuluş ve geri kalanlar – yakında olacak. Kapıcı Morjov bütün bu saçmalıklara pek şaşmıştı, ayakkabıcı Bessmertnıy'sa şaşmadı: votkasını yuvarladı.

"Bu sırf onlarda sağlam fikirler olmadığından – işte bu yüzden soygunlar, beyefendiler, torunlar ve evrensel kurtuluş; yine bu yüzden tuhaf insanlar; hiçbir fikirleri yok; zaten kimsenin yok."

Parmağıyla tele dokundu ve "bam, bam!"

Styopka buna ses çıkarmadı: Kolpino fabrikasındayken bile bu insanlardan haber aldığını söylemedi; dahası, her şeyi: ne ve nasıl. En çok da, Kolpino fabrikasında bir çevreyle yakınlık kurduğu, Petersburg'un hemen dibinde toplandıkları konusunda ağzını sıkı tuttu; ve benzeri. Geçen yıldan beri efendilerden bazılarının bile, bu insanlara inanılacak olursa, toplantılara katıldığını – fazlasıyla: ve – hep beraber.. Bütün bunlar hakkında Styopka tek söz etmedi; ama küçük bir şarkı söyledi:

Tilimbru – tilişok
Tatlı kokan nohutçuk:
Horozcuk – ibikçik
Gagaladı camcık.

---

108 *Gümüş Güvercin*'in başlıca kahramanı Pyotr Daryalski.

Yavrumbru – yavrumcuk –
Tatlı Aneta,
Dokunmayasın horozcuğa;
Al sana paracık.

Ama bu şarkıya ayakkabıcı Bessmertnıy sadece omuz silkti; beş parmağıyla birden gitarını tıngırdattı: "tilimbru, ti-lim-bru: pam-pam-pam-pam."

Ve şarkı söyledi:

Seni hiç görmeyeceğim ben –
Seni hiç görmeyeceğim:
Bir şişe nişadır –
Saklı tutuyor cebim.
Bir şişe nişadır
Kuru boğazımdan iniyor:
Ürpererek, düşüyorum yere –
Kuzumu ben görmeyeceğim!

Ve beş parmak gitarda: tilimbru, tilimbru: pam-pam-pam.. Styopka karşılıksız bırakmadı; hayrete düşürdü:

Tutku ve talihsizlikten üstün
Bir melek vardı borusuyla altın –
Işık, ışık,
Ölümsüz Işık!
Aydınlat bizi ölümsüz ışık –
Karşısında çocuk gibiyiz:
Sen – Siz
Cennettesiniz!

Tavan arasındaki odada yaşayan genç beyefendi çok dikkatle dinledi; Styopka'ya tuhaf insanlarla ilgili sorular sordu: nasıl ışığın tecellisini müjdeliyorlar; ve bu ne zaman olacak; ama daha

da çok herkes gibi oraya gelen beyefendiyi, Daryalski'yi sordu. Beyefendi biraz zayıftı: belli ki hastalıklıydı; ve zaman zaman beyefendi bir şişe yuvarlıyordu, o yüzden Styopka ona şu nasihati vermişti:

"Beyefendi siz hastasınız; bu yüzden de tütün, votka sizi mahvedecek; kendim de içiyordum, yanlış yaptım; şimdi tövbe ettim. Tütünden ve votkadan olmuştu her şey; biliyorum bu işi kim tezgahlıyor: Japonlar!"

"Nereden biliyorsun?"

"Votkayı mı? Öncelikle Kont Lev Nikolayeviç Tolstoy'un kendisi – onun "İlk Damıtıcı"sını[109] okuma fırsatı bulmuş muydunuz? – ta kendisi söylüyor ayrıca Piterburh yakınındaki o adamlar da söylüyor."

"Yani Japonlar böyledir: Japonları herkes bilir... Şu Moskova'nın üzerinden geçen fırtına için de, hatırlayacak olursan, demişlerdi – yok şöyleymiş, yok böyleymiş, yok ölenlerin ruhuymuş; bu da demek ki, ışıklar Moskova'nın üzerinden geçti, anlaşılan tövbe etmeden de öldüler. Bu da demek ki: Moskova'da isyan olacak."

"Ya Petersburg ne olacak?"

"Ne oluyorsa: Çinliler bir puthane[110] inşa ediyorlar."

Styopka'yı beyefendi kendi yerine, tavan arasına götürdü sonra: beyefendinin odası pek iyi değildi; beyefendi de kendi payına tüyler ürpertici buluyordu orayı: Styopka'yı odasına götürdü; orada geçirdiler geceyi.

Onu odasına aldı, önüne oturttu, bir çantadan yırtık pırtık bir yazı çıkarttı; yazıyı okudu Styopka'ya: "Sizin politik inançla-

---

109 Lev Tolstoy'un *Perviy vinokur, ili kak çertonok krayuşku zaslujil* (İlk damıtıcı, ya da küçük şeytan ekmeği nasıl hak etti, 1886) adını taşıyan, içkinin kötülüklerini anlatan halk komedisi.

110 Olasılıkla (o zamanlar Petersburg dışında olan) Staraya Derevnya'daki Budist toplantı evi; inşaatı 1909 ila 1915 arasında sürmüştü ve Dalay Lama'nın desteğini almıştı.

rınız bana avucumun içi kadar tanıdık geliyor: hem hepsi şeytan işi, hem hepsi korkunç bir güçle donanmış; bana inanmıyorsunuz, ama artık biliyorum ben: sizin yakında öğreneceğiniz, çok geçmeden birçok kişinin öğreneceği gibi, şeyi biliyorum.. Beni de kirli pençelerden kurtardılar.

"Büyük gün geliyor: sonun başlangıcına on yıl kaldı, hatırlayın, yazın ve çevreye dağıtın; hepsinden önemlisi 1954 yılı. Bu Rusya'yı etkileyecek, çünkü Rusya'dadır Filadelfiya Kilisesi'nin beşiği;[111] bu kiliseyi Efendimiz Yüce İsa'nın kendisi kutsamıştı. Görüyorum artık, neden Solovyov Sofya kültünden[112] bahsetmişti. Bunu hatırlıyor musunuz? Nijegorodski'deki kadın mezhepçiler[113] de bununla ilişkili... ve benzeri.. benzeri.." Styopka burnunu çekti, beyefendiyse yazıyı okudu, uzun zaman yazıyı okudu.

"Böyle işte – vo, vo, vo. Nasıl bir bey yazdı bunu?"

"Yurtdışında, politik sürgün."

"Ha, demek öyle."

...

"Ne olacak Styopka?"

---

111 Filadelfiya, Yunanca "kardeşçe sevgi" demektir. Anadolu'da, Lydia'da (Manisa) kurulmuş, kurucusu II. Philadelphos'un adını almış bir kent. "Vahiyler"de (2-3) anılan Asya'nın yedi kilisesinden birine beşiklik ediyordu ve orada gelecek vaat ediyordu. Filadelfiya Hıristiyanları bütün dünyayı etkileyecek olan günaha sevk etmeden kurtulacaklarına ve kiliselerinin Müslüman toprakların ortasında ayakta kalacağına inanıyorlardı.

112 Sofya. Sözcüğün Yunanca kökeni "ustalık, bilgi, bilgelik" anlamına gelir. Anlamsal tamamlık ve şeylerin organizasyonu fikriyle bağlantılı bir kavramdır. Vladimir Solovyov'un felsefesinde tanrısallığın, Logos'un kolektif mistik gövdesinin ve ideal erkeğin temelinde yatan ebedi dişiye karşılık geliyordu. Solovyov'un "evrensel ruh" kavramıyla yakından ilişkiliydi. Solovyov'un *Tri Svidaniya* (Üç Buluşma, 1898) adlı şiiri filozofun "ebedi dost"la buluşmalarını anlatır –bunlardan biri British Museum'un okuma odasında gerçekleşmektedir.

113 Anna Nikolayevna Şmit'e (1951-1905), "Üçüncü Ahit" adlı bir risale yazmış olan Nijni Novgorod mistiğine gönderme. Vladimir Solovyov'la iletişim halindeydi ve Belıy 1900 yılında, filozofun ağabeyi M. S. Solovyov'un evinde onunla karşılaşmıştı.

"Duyduğum kadarıyla: öncelikle katliamlar olacak, sonradansa evrensel huzursuzluk; sonradansa her türden hastalık – veba, kıtlık, bu arada, en akıllı insanlar diyor bunu, her türden karışıklık: Çinliler birbirine düşecek: Müslümanlar da birbirine girecek, ama işe yaramayacak."

"E, sonra?"

"E, diğer her şey on iki yılının sonunda olacak;[114] ama on üç yılında... Ama durun! Şöyle bir kehanet var, efendim: saplanacak... bize karşı kılıç... taç Japonlara geçecek: ve sonra tekrar – yeni bir bebek doğacak. Ve yine: Prusya İmparatoru... Durun. İşte, efendim, kehanet: Nuh'un Gemisi'ni inşa etmek gerekecek!"

"Nasıl inşa etmek?"

"Tamam, efendim, göreceğiz: siz bana, ben size – fısır fısır."

"İyi de neyi fısırdayacağız?"

"Hep aynı şeyi: İsa'nın ikinci zuhurunu."

"Yeter: bütün bunlar saçmalık..."

...

"–, gel, İsa Efendimiz!"[115]

İKİNCİ BÖLÜMÜN SONU

114 Belıy 12'yle sonlanan yılların Rusya'nın kader ve tarihinde önemli ve mistik bir role sahip olduğuna inanıyordu.

115 "Vahiyler" 22:20.

Nikolay Apollonoviç'in eski bir teşebbüsü yüzünden nasıl çürük tahtaya bastığının anlatıldığı

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Bir parça sıradan olsa da,
İkinci sınıf Don Juan değil,
Demon, hatta çingene değil,
Sadece bir başkent sakini,
Her köşede karşılaştığınız türden.
Ne yüzü farklı, ne aklı
Bizim kardeşlerimizden...

A. Puşkin[116]

116 A. S. Puşkin'in "Yezerski" adlı şiirinden. Metnin aslının altıncı dizesi "Aslında asker de değil" ("Hot çelovek on ne voyenni") şeklinde, ama Belıy farklı biçimde aktarıyor.

RESMİ BAYRAM[117]

Belli bir yerde sıra dışı önem taşıyan bir olay görüldü; olay görüldü, yani oldu.

Bu olayla bağlantılı olarak, adı geçen yerde, işlemeli üniformalar içindeki birileri olağanüstü ciddiyetteki yüzleriyle görüldü; deyim yerindeyse, hazır bulundular.

Bir sıra dışılık günüydü bu. Elbette, güneşliydi. Daha ilk saatlerden başlayarak gökte güneş ışıldadı: ve ışıldayabilecek ne varsa hepsi ışıldadı, Petersburg çatıları, Petersburg kuleleri, Petersburg kubbeleri.

---

117 5 Ekim, tahtın varisi olan Çareviç Aleksey'in isim günüydü. Ama bu resmi bayram ya da tatil, Witte'nin Japonlarla yaptığı barış görüşmelerinden sonra kontluğa yükseltilmesiyle ilişkili de olabilir; bu olay büyük bir diplomatik başarı sayılıyordu ve resmi devlet resepsiyonu da yine 5 Ekim'deydi.

Orada bir yerlerde bir top ateşlendi.[118]

O önemli yere bir bakış atmaya fırsat bulsanız, yalnız vernik, yalnız cila görürdünüz; ayna camlardaki parıltıları; eh, şüphesiz – ayna camların ardındaki parıltıları da; sütunlarda – parıltılar; parkelerde – parıltılar; girişlerde de parıltılar; kısacası, vernik, cila ve parıltı!

Bu yüzden sabahın erken saatlerinden itibaren Rus İmparatorluğu'nun başkentinin çeşitli köşelerinden üçüncü dereceden birinci dereceye dek olanlar[119] dışında her dereceden gümüş saçlı yaşlılar kokulu kasara ve cila gibi ışıldayan kelleleriyle, enerjik bir biçimde kolalı giysilerini, bir tür şövalye zırhıymışçasına giyiyorlardı; ve bu halde, beyazlar içinde, kadınların elmaslar için kullandığı çantalara benzeyen kırmızı cilalı kutularını raflardan indiriyorlardı; sarı, yaşlı bir tırnak yaya bastırıyor, ve böylece, kırmızı cilanın kapağı titreyerek, esnek bir biçimde, yumuşak ipek bir yatakta yatırdığı çarpıcı yıldızı zarifçe sergilemek üzere açılıyordu; bu sırada aynı gri uşak, üzerinde şunların görülebileceği bir askılığı getiriyordu: öncelikle, beyaz zarif bir pantolon; ikincisi, göğsü sırma işlemeli kara bir ceket; bu beyaz pantolona cila gibi parlayan bu kellik eğildi ve ak pak bir ihtiyar, hiç homurdanmadan, beyaz, beyaz pantolonun üstüne göğsü sırma işlemeli parlak kara ceketi oturttu, ceketin üzerine güzel kokulu ak saçları döküldü; sonra eğer Aziz Anne kavalyeriyse,[120] yampiri bir biçimde saten, parlak kırmızı bir şerit takardı; eğer daha yüksek rütbeden bir kavalyerse, ışıldayan göğsüne mavi bir şerit dolayacaktı. Bu bayram seremonisinin ardından uygun bir yıldız altın göğüse yerleştiriliyor, kılıç kuşanılıyordu, özel olarak şekillendirilmiş bir karton kutudan sorguçlu üç köşeli şapka çıkartılıyor ve ak saçlı rütbeli kavalyer – parıltının ve heyecanın ta ken-

118 Her gün Peterpavlov Kalesi'nden öğle vakti bir top ateşleniyordu.

119 Rütbeler Tablosu'na göre her bir rütbe için ondört sınıf vardı.

120 Aslında bir Holstein askeri madalyası olan bu nişan, Rus madalya listesine I. Pavel tarafından 1797'de alınmıştı.

disi – cilalı kara bir arabanın içinde oraya, her şeyin parıltı ve heyecan olduğu yere gidiyordu; sıra dışı önemde yüzlere sahip sıra dışı önemli kişilerin çoktan sıra sıra dizilmiş olduğu sıra dışı öneme sahip bir yere. Seremoni başının asasıyla hizalanan bu parıltılı sıra, devlet çarkımızın merkez eksenini oluşturuyordu.

Sıra dışı bir gündü bu; ve tahmin edileceği gibi, ışıldamak zorundaydı; ışıldıyordu elbette.

Daha sabahın ilk saatlerinden itibaren, bütün karanlık dağılmıştı ve elektiriğinkinden daha beyaz bir ışık vardı, günün ışığı; bu ışığın altında, kıvılcımlanabilen ne varsa kıvılcımlanıyordu: Petersburg çatıları, Petersburg kuleleri, Petersburg kubbeleri.

Öğle vakti bir top atışı yapıldı.

Sıra dışı güneşli günde, birdenbire gözkamaştırıcı yatak odasındaki yataktan uçan, gözkamaştırıcı beyazlıktaki örtülerin altından küçük bir figür belirdi – küçük, beyazlar içinde; bu figür nedense sirklerdeki at terbiyecilerini anımsatıyordu. Ak pak yaşlılık geleneğiyle kutsanan bir alışkanlığa uyarak, aceleci figür, gövdesini kol ve ayaklarını gerip uzatarak ve dahası on iki (ve daha çok) kez çöküp kalkarak İsveç jimnastiğiyle güçlendirmeye koyuldu. Bu yararlı alıştırmaların ardından küçük figür çıplak kafasını ve ellerini kolonyaladı (Petersburg kimya laboratuvarına ait üç kat güçlendirilmiş bir kolonyayla).

Daha sonra, kafasını, ellerini, çenesini, kulaklarını, ensesini soğuk musluk suyuyla yıkadıktan ve organizmasını sıra dışı biçimde odasına getirilen kahveyle besledikten sonra, Apollon Apollonoviç Ableuhov yüksek unvan sahibi diğer ihtiyarlar gibi, o gün zırh benzeri bir gömleğin içine dikkat çekici kulağı ve cila gibi parlayan kelini sokarak, kolanın içine güvenle sıkıştırdı kendini. Bunun ardından tuvalet odasına geçen Apollon Apollonoviç Ableuhov (tıpkı diğer unvanlı ihtiyarlar gibi), kapaklarının altında, yumuşak ipek yataklarında nadir, değerli madalyaların yattığı kırmızı, cilalı kutucuklarını aldı. Göğsü diğerleri gibi (diğerlerine göre daha az) sırma işlemelerle bezenmiş, kara ku-

maştan bir ceket getiriliyordu; zarif beyaz pantalonlar da getiriliyordu, bir çift beyaz eldiven, özel şekilli bir kartvizit kutusu, kabzasından gümüş bir saçak salınan kara kılıç kını; sarı tırnağın baskısıyla on tane kırmızı cilalı kapak açılıverdi ve kapakların altından belirdi: Beyaz Kartal,[121] ona ait yıldız ve mavi bir şerit; son olarak, elmas madalya belirdi; bütün bunlar geniş göğüste yerlerini aldı. Apollon Apollonoviç aynanın önünde durdu, beyaz-altın (hepsi – parıltı ve heyecan!) sol eliyle kılıcın kabzasını tutarak, sağ eliyleyse – beyaz eldiven çiftiyle işlemeli üç köşeliği göğsüne bastırarak. Bu heyecanlı haliyle Apollon Apollonoviç koridorda koşturdu.

Ama misafir odasında senatör nedense utançla duraksadı; oğlunun sıra dışı beyazlıktaki yüzü ve perişan hali durdurmuştu, anlaşılan, senatörü.

Nikolay Apollonoviç o gün gerekenden erken kalkmıştı; daha doğrusu, Nikolay Apollonoviç bütün o gece uyumamıştı: gece geç vakitte bir lihaç[122] sarı evin eşiğine yanaşmıştı; Nikolay Apollonoviç, dalgın bir halde, arabadan atlamış ve var gücüyle zili çalmaya koyulmuştu; altın işlemeli gri uşak kapıyı açınca da, o, Nikolay Apollonoviç, paltosunu çıkartmaksızın, nasıl olduysa eteklerine dolanmamayı becererek, merdivenlerden yukarı koşturmuştu, sonra da – bir dizi boş odada koşturmuştu; ve ardından kapı kapanmıştı. Çok geçmeden sarı evin çevresinde bir takım gölgeler gezinmeye başlamıştı. Nikolay Apollonoviç odasında sürekli gezindi; gecenin ikisinde Nikolay Apollonoviç'in odasından hâlâ ayak sesleri yankılanıyordu, ayak sesleri iki buçukta, üçte, dörtte yankılanıyordu.

Yıkanmamış ve uykulu olan Nikolay Apollonoviç renkli sabahlığıyla şöminenin başında somurtarak oturuyordu. Apollon

121 Rus madalya listesine 1815 yılında alınmış olan bir Polonya askeri madalyası.
122 Lüks atlı araba. Aynı zamanda trafik kurallarını çiğneyen sürücü, trafik canavarı anlamı da var.

Apollonoviç, parıltı ve heyecan durdu, parkelere ve camlara bir parıltı olarak yansıdı; alevlerini altın süslemelere püskürten bir şişman aşk melekleri ailesiyle çerçevelenmiş olan büyük bir aynanın önünde duruyordu; ve Apollon Apollonoviç'in eli masanın kaplaması üzerinde bir şeyler tıkırdattı. Birden ayılan Nikolay Apollonoviç, geri döndü ve hemen gözlerini kapattı: beyazlı altınlı ihtiyar gözlerini kamaştırmıştı.

Beyazlı altınlı ihtiyar babası oluyordu; ama o anda Nikolay Apollonoviç akrabalık duyguları akımı yaşamadı hiç; tam tersi bir şeyler yaşadı, belki de, odasında yaşadığı şeyle aynı bir şey; kendi odasında Nikolay Apollonoviç kendi üzerinde bazı terörist eylemler gerçekleştiriyordu – bir numara iki numaranın üzerinde; sosyalist soylunun üzerinde; ve ceset aşığın üzerinde; kendi odasında Nikolay Apollonoviç ölümlü varlığını lanetliyordu ve babasının imgesi ve benzeri olduğundan, babasına lanet ediyordu. Tanrısallığının babasından nefret etmesi gerektiği apaçıktı; ama, belki de, ölümlü varlığı babasını yine de seviyordu? Nikolay Apollonoviç bunu kabullenmekte zorlanıyordu. Sevmek?.. bilemiyorum, bu sözcük buraya uygun mu. Nikolay Apollonoviç babasını sanki duygusal olarak tanıyordu, en küçük kıvrımlarına, dile getirilmez duyguların görünmez ürpertilerine dek; dahası: duygusal olarak kesinlikle babasının tıpkısıydı; her şeyden çok, psikolojik olarak onda senatörün nerede sonlandığını ve geniş göğsünde parlayan yapraklarının üzerinde yanıp sönerek kıvılcım saçan o elmas madalyaları taşıyan senatörün ruhunun onda psikolojik olarak nerede başladığını bilemiyordu. Bir göz açıp kapatma süresinde ne düşüneceğini bilemedi, bu sırmalı ceket içinde gördü kendini; böyle bir şey düşünürken, alaca bulaca Buhara sabahlığı içinde tıraşsız, pasaklı bir haldeydi; bu ona güzel görünümün ihlali gibi geldi. Tiksinti hissedeceğini, babasının da kendince tiksinti hissetmekte haklı olacağını, bu tiksintiyi babasının şimdi, burada hissettiğini anladı Nikolay Apollonoviç. Acımasızlık ve utanç karışımının onu

beyazlı altınlı ihtiyarın karşısında ilk davranan olmaya zorladığını anladı:

"Günaydın, babacığım!"

Ama duygusal olarak oğlunda süren senatör, belki de içgüdüsel olarak, ona da pek yabancı olmayan bir şeyleri yaşayarak (sanki kuşkuların, bir zamanlar profesör olduğu zamanlar onda da bulunan seslerini) kendi payına kariyerist-zıpçıktı oğlunu –babasının sabah kıyafeti karşısında– beyazlı altınlı renklere bürünmüş olarak algılayarak, bilinçli bir sabah kılıksızlığı içinde hayal etti, ürküntüyle gözlerini kırpıştırdı ve bir tür olmazlık ölçüsünde abartılmış naiflikle, neşeyle ve özellikle samimi bir biçimde yanıt verdi:

"Saygılarımla, efendim!"

Olasılıkla, elmas madalyalar taşıyan, oğlunun ruhunda süren kendi gerçek sonunu bilmiyordu. İkisinde de mantık ruhun yıkımına dek geliştirilmişti. Ruhları, içinden sadece sürprizlerin doğduğu bir kaos gibi geliyordu; ama ikisi birden birbirleriyle ruhsal olarak kesiştiği zaman, birbirine çevrilmiş kesin bir hiçliğe açılan iki karanlık hava deliğine benziyorlardı; ve hiçlikten hiçliğe çok tatsız hafif bir hava cereyanı akıyordu; bu hafif cereyanı, birbirlerinin karşısında dururken ikisi de hissediyordu; ve ikisinin düşünceleri karışıyordu, öyle ki oğul, herhalde, babanın düşüncesini sürdürebiliyordu.

İkisi de gözlerini kaçırdı.

Açıklanamayan yakınlığın en fazla benzetilebileceği bir şey varsa, o da sevgiydi; Nikolay Apollonoviç'in bilinci, böyle bir sevgiyi, en ufak biçimde bile tanımıyordu. Nikolay Apollonoviç açıklanamayan yakınlığı utanç verici fizyolojik bir eylem olarak hissediyordu, o anda her tür akrabalık boşaltımını organizmanın doğal boşaltımı olarak kabul edebilirdi: bu boşaltımlar ne sevilir ne sevilmez: onlardan tiksinilir.

Yüzünde çaresiz, kurbağamsı bir ifade belirdi.

"Bugün üniforma giymişsiniz?"

Parmaklar parmaklara uzandı; ve parmaklar hızla çekildi. Apollon Apollonoviç, anlaşılan, bir şeyler ifade etmek, olasılıkla, bu şekilde ortaya çıkışının nedenlerini sözlü olarak açıklamak istiyordu; dahası oğlunun doğal olmayan solgunluğuna yönelik bir soru ortaya atmak, ya da oğlunun neden böyle kendisi için tuhaf bir saatte göründüğünü sorgulamak istiyordu. Ama sözleri boğazına yapıştı sanki ve Apollon Apollonoviç sadece öksürdü. O anda uşak göründü ve arabanın hazır olduğunu söyledi. Apollon Apollonoviç nedense keyiflenerek, hoşnutlukla uşağa başını salladı ve acele etmeye koyuldu.

"Evet, evet: çok güzel efendim!"

Apollon Apollonoviç, parıltı ve heyecan, oğlunun yanından uçup gitti; çok geçmeden adımları duyulmaz oldu.

Nikolay Apollonoviç, Apollon Apollonoviç Ableuhov'u kendi planlarıyla tam bir uyumsuzluk içinde olan son önemli genelgesini hatırladı; ve Nikolay Apollonoviç, babası Apollon Apollonoviç'in öyle ya da böyle esameli bir hain olduğu nihai sonucuna ulaştı...

Çok geçmeden küçük ihtiyar, baştan aşağı parlak kırmızı kumaşla kaplanmış çıtkırıldım merdivenleri tırmanıyordu: parlak kırmızı kumaşta eğilen küçük ayaklar yapay bir çabuklukla köşeler çizmeye başladılar, böylece Apollon Apollonoviç'in ruhu da çabucak sakinleşti: her şeyde simetriyi severdi.

Çok geçmeden ona onun gibi ihtiyarlar yaklaştı: kasaralar, sakallar, kellikler, bıyıklar, çeneler, altın göğüslü ve süslemelerle kaplanmış, devlet çarkımızın hareketlerini yöneten; ve orada, merdiven korkuluğunda, altın göğüslü bir topluluk durmuş, gürültülü bir başka çarkın izleri üzerinde kaçınılmaz ilerleyişini tartışıyordu, sonra seremoni başı asasıyla geçerken, onların hepsinden sıraya girmelerini istedi.

El sıkma merasimi, dolaşma ve tatlılıkla dile getirilen sözlerin hemen ardından, ihtiyarlar tekrar toplandı – salonda, vestibülde, sahanlığın sütunlarının orada. Nedense birden, merke-

zinden huzursuz ama derli toplu bir konuşmanın yayıldığı kıvılcımlı bir kalabalık belirdi; oradan, merkezden sanki, devasa ölçülerde bir arı kadifemsi tok bir sesle konuşuyordu; diğerlerinin hepsinden kısaydı ve altın göğüslü ihtiyarlar çevresini sarınca, iyice görünmez oluyordu. Omuzlarının üstünde bir mavi şerit olan, bahadır[123] ölçülerindeki Kont Dubluve, elini ak saçlarının arasından geçirerek, rahat bir samimiyetle ihtiyarlar topluluğuna yaklaşıp gözlerini çevirince, bu cazibe merkezinin Apollon Apollonoviç olduğunu gördü. Apollon Apollonoviç konuşmasını hemen kesti ve çok da samimi olmayan bir içtenlikle, ama yine de içtenlikle, daha kısa süre önce sıra dışı bir anlaşmanın koşullarına imza atmış olan uğursuz ele uzattı elini: anlaşmanın imzalandığı yer... Amerika'ydı. Kont Dubluve nasıl olduysa omzuna gelen çıplak kafatasına hafifçe eğildi ve beyaz, yeşil renk cümbüşünün kulağına çarçabuk hışır hışır bir espri fısıldadı; bu espri, aslında, gülümsemelere yol açmadı: çevredeki altın göğüslü ihtiyarlar da şakaya gülmedi; ve kendi kendine dağıldı topluluk. Apollon Apollonoviç de bahadır görünümlü yüksek unvan sahibiyle birlikte merdivenlerden indi; Kont Dubluve Apollon Apollonoviç'in önünde başını eğmiş bir halde yürüyordu; üzerlerinden ışıltılar saçan ihtiyarlar iniyordu, altlarında – uzak bir devletin kanca burunlu elçisi, kırmızı dudaklı, doğulu bir ihtiyar; aralarında – küçük, beyazlı altınlı ve direk gibi düz Apollon Apollonoviç merdivenleri saran kumaşın alevli zemininde iniyordu.

...

Bu sırada geniş Marsovo Alanı'nda büyük bir askeri geçit resmi vardı; orada imparatorluk muhafızlarının karesi duruyordu.

Uzaklardan, kalabalığın arasından, Preobrajentsi, Semyonovtsi, İzmaylovtsi alay muhafızlarının süngülerinin oluşturtu-

123 Rus folkloruna olasılıkla Türkçeden geçmiş olan bu sözcük, Türkçedeki anlamını taşıyor.

ğu çelik çalılığın ardında beyaz atlı birlikler görünüyordu; sanki altın, katı, ışık saçan bir ayna ağır ağır bir yerden bir yere ilerliyor gibiydi; alacalı bölük alametleri havada sallanıyordu; oralardan gümüş orkestralar melodik olarak ağlıyor, sesleniyordu: orada bir dizi bölük görülüyordu – kirasirler, atlı muhafizlar, – bölük düzenindeki dört nala giden atlılar görülüyordu – kirasirler, atlı muhafizlar – sarışın, iriyarı ve zırh giymiş, beyaz, glase deriden, dümdüz, üzerlerine oturan pantalonlarla, altın ve kıvılcımlı zırhlar içinde, bazısını gümüş güvercinlerin, bazısını iki başlı kartalların taçlandırdığı ışık saçan başlıklar içinde; muhafiz sıraları at oynatıyordu. Ve önlerinde, at üzerinde, metal bir güvercinle taçlanmış olan ak bıyıklı Baron Ommergau hopluyordu; ve yine böyle güvercinle taçlanmış olan Kont Aven kibirle at oynatıyordu, – kirasirler, atlı muhafizlar! Ve kanlı bir dumanla tozların arasından, sorguçlarını aşağı indirmiş, doludizgin koşturarak hussarlar dörtnala geçti; giysileri kızardı, peşlerinden rüzgârda kürk pelerinleri beyazlandı; toprak gümbürdedi ve yukarıda kılıçlar şakırdadı: ve gümbürtünün üzerinde, tozun üzerinde birdenbire parlak bir gümüş nehri aktı. Kızıl hussar bulutu bir yana uçar uçmaz, saha boşaldı. Ve yine, orada, uzamda, hem uzaklara, hem güneşe zırhlarının gümüşünü saçarak şimdi lacivert atlılar belirmişti: bu jandarmaların muhafiz bölüğü olmalıydı; uzaktan kalabalığa bir boruyla sitem ettiler; ama boz bir toz onu gözlerden gizledi; bir davul sesi duyuldu; piyadeler geçiyordu.

MİTİNGE

Ekimin ilk ıslak günlerinin çamurları ardından Petersburg çatıları, Petersburg kuleleri, son olarak Petersburg kubbeleri bir gün göz kamaştırıcı bir biçimde ekimin dondurucu güneşine boğuldu.

Melek Peri o gün yalnız kalmıştı; kocası yoktu; o – bir yerlerde – erzak işiyle uğraşıyordu; saçlarını taramayan melek pembe kimonosuyla krizantem vazoları ve Fujiyama Dağı arasında dolanıyordu; kimononun etekleri saten kanatlar gibi uçuşuyordu, o kimononun bir meleği andıran sahibiyse, hep aynı fikrin hipnozuyla bir mendilini bir kara saçlarının ucunu ısırıyordu. Nikolay Apollonoviç, şüphesiz, hainlerin hainiydi hâlâ, ama gazete yazarı Neintelpfain – o da! – hayvandı. Meleğin duyguları en aşırı şekilde karman çorman olmuştu.

Karman çorman duygularını bir düzene sokmak için, melek Peri müflonlu okuma koltuğunda ayaklarını uzattı ve kitapçığını açtı: Henri Besançon, "İnsan ve Gövdeleri." Bu kitapçığı melek çok kez açmıştı, ama... ve ama: kitapçık ellerinden düşüyor, melek Peri'nin küçük gözleri hızla kapanıyor, incecik küçük burnunda fırtınalı bir yaşam canlanıyordu: ıslıklar çalıyor ve ağır ağır solumaya başlıyordu.

Hayır, bugün uyumayacak: Barones R.R. bir gün kitapçığı sormuştu; ve okuduğunu öğrenerek kurnazca sormuştu: "Bana ne anlatacaksın, ma chére?" Ama "ma chére" bir şey anlatmamıştı; ve Barones R.R. parmağını sallamıştı ona: çünkü kitapçığın üzerindeki yazının şu sözlerle başlaması boşuna değildi: "Devahanlı[124] dostuma" ve yazı şu imzayla sonlanıyordu: "Barones R.R. – ölümlü bir kabuk, ama Budist bir şahsiyet."

Ama – affedin, affedin: nedir bu "devahanlı dost," "Kabuk," "Budist şahsiyet"? İşte bunu Henri Besançon açıklıyor. Ve Sofya Petrovna Henri Besançon'a, sayfaların arasından baronesin kokusunu açık biçimde duyarak (barones opopanaks[125] kokardı) daha yeni daldırmıştı ki burnunu zil çaldı ve kursiyer Varvara Yevgrafovna fırtına gibi uçarak içeri girdi: melek Peri çok değerli kitapçığı gerektiği gibi saklamayı başaramadı; ve melek suçüstü yakalandı.

"Nedir bu?" diye sertçe bağırdı Varvara Yevgrafovna, burnuna gözlüğünü oturttu ve kitabın üzerine eğildi...

"Bu sizdeki şey de ne? Kim verdi size?"

"Barones R.R..."

"Ah, elbette... Peki nedir bu?"

"Henri Besançon..."

---

124 Sanskritçe "Devahan" sözcüğü tanrıların, deva'ların mekanı, bir tür cennet anlamına geliyor.

125 Çam sakızından elde edilen, misk kokulu bir sakız.

"Annie Besant demek istiyorsunuz... İnsan ve gövdeleri?.. Bu ne saçmalık?.. Peki Karl Marx'ın 'Manifesto'sunu okudunuz mu?"

Küçük mavi gözler ürkütüyle kırpıştı, al dudaklarsa küskün bir biçimde kıvrıldı.

"Sonunun yaklaştığını hisseden burjuvazi, mistisizme tutunuyor: göğü kırlangıçlara bırakalım ve ihtiyaçlar krallığından özgürlük krallığını kuralım."[126]

Ve Varvara Yevgrafovna muzaffer bir edayla gözlüklerin ardından itiraz kabul etmez bir bakış attı meleğe: ve çaresizce kırpıştı melek Peri'nin gözleri; bu melek aynı ölçüde hem Varvara Yevgrafovna'dan hem de Barones R.R.'den korkuyordu. Şimdi de aralarında bir seçim yapması gerekiyordu. Ama Varvara Yevgrafovna, neyse ki, konuyu uzatmadı; bacak bacak üstüne atarak gözlüğünü sildi.

"Konu şu ki... Siz, şüphesiz, Tsukatov'ların balosuna gideceksiniz."

"Gideceğim," diye suçlulukla yanıtladı melek.

"Konu şu: bu baloda, duyabildiğim kadarıyla, ortak bir tanıdığımız da olacak: Ableuhov."

Melek kızardı.

"Eh, öyle işte: işte şu mektubu ona vereceksiniz." – Varvara Yevgrafovna mektubu meleğin eline tutuşturdu.

"Verin; ve hepsi bu: verecek misiniz?"

"Vere... vereceğim..."

"Eh öyleyse, öyleyse, sizde harcayabilecek kadar vaktim yok: mitinge gidiyorum..."

"Kuzum, Varvara Yevgrafovna, beni de beraberinizde götürün."

"Korkmaz mısınız? Dayak da yiyebiliriz..."

"Hayır, götürün beni, götürün – kuzum."

---

126 Bu sözler Friedrich Engels'in *Anti-Dühring*'inden alınmıştır.

"Niye olmasın: buyrun, gidelim. Ama giyinmeniz lazım; ve diğer şeyler: pudra falan... Çabuk olun öyleyse..."

"Ah, hemen: bir saniyede!"

...

"Tanrım, çabuk, çabuk... Korse, Mavruşka!.. Kara yün elbise var ya– işte o; ve ayakkabılar – fark etmez. Ah ama hayır: yüksek topuklular." Ve savrulurken etekler hışırdıyordu: masayı aşıp yatağa uçtu pembe kimono... Mavruşka'nın eli ayağı birbirine dolandı: Mavruşka sandalyeyi devirdi...

"Hayır, öyle değil, daha sıkı: daha sıkı... Sizinkiler el değil, odun... Nerede jartiyerler – e, e? Size kaç kez söyledim?" Ve korsenin kemiği çatırdadı; titreyen eller bir türlü toplayamıyordu gecenin rengindeki saçları...

Sofya Petrovna Lihutina dişlerinin arasında duran bir saç tokasıyla gözlerini kısıyordu: gözlerini mektuba kısıyordu; mektubun üzerinde açıkça şu yazı vardı: Nikolay Apollon Apollonoviç'e.

Yarın "onunla" Tsukatov'ların balosunda karşılaşacak, onunla konuşacak, şu mektubu verecek olması – bu hem korkunç hem de acı vericiydi: uğursuz bir şey vardı burada – hayır düşünme, düşünme!

Asi bir tutam siyah saç ensesinden çıkıverdi.

Evet, mektup. Mektubun üzerinde açıkça duruyordu: Nikolay Apollon Apollonoviç'e. Sadece şu tuhaf: bu el yazısı Lippançenko'nun elyazısıydı... ne saçmalık!

Sırtı iliklenmiş siyah yün elbiseyle yatak odasından çıktı:

"Eh, gidelim, gidelim hadi... Bu arada, bu mektup... Kimden?"

"?"

"Eh, gerek yok, gerek yok: hazırım ben."

Ne için böyle mitinge koşturuyordu? Yolda bilgi almak, sormak, elde etmeye çalışmak için mi?

Peki ne soracak?

Girişte hohol-bodur Lippançenko'yla çarpıştılar:

"Bak, bak: nereye gidiyorsunuz?"

Sofya Petrovna sıkıntıyla hem pelüş bir el hem de bir şapka salladı.

"Mitinge gidiyorum, mitinge."

Ama sinsi hohol pes etmedi:

"Harika: ben de sizinle geleyim."

Varvara Yevgrafovna parladı, durdu: ve gözlerini hohol'a dikti.

"Sizi, sanırım, tanıyorum: siz bir oda kiralamıştınız.... Mannonşa'dan."

Burada utanmaz, kurnaz hohol çok güçlü bir bozguna uğradı: oflayıp pufladı, geri çekildi, şapkasını çıkartıp orada kaldı.

"Söyler misiniz, kim bu tatsız kişi?"

"Lippançenko."

"Ama bu tamamıyla yanlış: Lippançenko değil, Odessa'dan gelen bir Yunanlı: Mavrokordato; benden bir duvar ötedeki odada kalıyor: onu kabul etmenizi tavsiye etmem."

Ama Sofya Petrovna dinlemiyordu. Mavrokordato, Lippançenko – hepsi aynı... Mektup, işte, mektup...

SOYLU, SOLGUN, BOYLU!

Moyka'dan geçiyorlardı.

Sol yanlarında bahçenin yapraklarında son altın ve son kızıl titreşiyordu; ve, daha da yaklaşırlarsa, baştankara da görmek mümkündü: bahçedense taşların üzerine, yapraklardan sarılı kırmızılı sözcük serpintileri dokuyarak, gelip geçenlerin ayaklarına sarılıp sürüklenmek ve fısıldamak üzere hışırtılı bir tel usul usul uzanıyordu.

"Uuuu-uuu-uuu" – böyle sesleniyordu uzamda.

"Duyuyor musunuz?"

"Nedir bu?"

...

"Uuu-uuu..."

...

"Bir şey duymuyorum."

Ama o ses şehirlerde, ormanlarda ve tarlalarda, Moskova'nın, Petersburg'un, Saratov'un banliyö uzamlarında yankılandı. Siz duymuş muydunuz bin dokuz yüz beş yılının bu ekim şarkısını? Bu şarkı daha önce yoktu: bu şarkı olmayacak...

"Belki, fabrika düdüğüdür bu: bir yerlerde fabrikalarda grev vardır."

Ama fabrika düdüğü çalmıyordu, rüzgâr yoktu; ve köpek sessizdi.

Ayaklarının altında, sağda Moyka Kanalı maviydi, arkasında suyun üstündeyse kıyı taşlarının kızıllaşan hattı yükseliyordu ve kalbur halini almış demir dantel taçlanmıştı: Aleksandr çağının ışıklı üç katlı binası beş taş sütuna yaslanmıştı; ve giriş sütunlarının arasında karanlıktı; ikinci katın üstünde yine o aynı kabartma süslemeler şeridi uzanıyordu: daire içinde daire – hep kabartma daireler.

Kanalla binalar arasında, kendi atlarının üzerinde, kibirli bir burnun donan ucunu kürküne gömen bir palto uçarak geçti; ve parlak sarı bir kasket kuşağı salındı, arabacının şapkasının pembe yastığı az az sallandı. Lihutina'ya yaklaşırken, kelinin üzerinde uçuyordu parlak sarı kuşağı ekselanslarının kirasirininin: bu Baron Ommau-Ommergau'ydu.

İleride, kanalın kıvrıldığı yerde, yüksek bir kule ve yeşil bir kule tepesine dek uzanan kilisenin kırmızı duvarları yükseliyordu; ev ve taş çıkıntılarının üzerinde daha da solda Aziz İshak'ın çarpıcı kubbesi camsı bir turkuvaz içinde güçlü biçimde yükseliyordu.

Ve işte kıyı: derinlikler, yeşilimsi mavi. Orada uzakta, uzakta, sanki gerektiğinden de uzakta, adalar düşüyor, alçalıyordu; ve binalar alçalıyordu; işte yeşilimsi mavi sarıyor, onları derinlere çekiyor. Bu yeşilimsi mavinin üzerindeyse acımasız bir günbatımı oraya buraya kıpkırmızı, aydınlık darbesini sa-

vuruyordu: ve kızarıyordu Troitski Köprüsü; ve Saray da kızarıyordu.

Birden günbatımının kızıl zeminindeki derin ve yeşilimsi maviliğin altında dikkat çekici bir siluet belirdi; rüzgârda gri bir nikolayevka kanat çırpıyordu; mum rengi bir yüz titreyen dudaklarla ısrarla kendini geceye atıyordu; mavimsi Neva açıklarından gözleriyle bir şeyler aranıyor, bulamıyor, onun sade şapkasının üzerinde uçuyordu; şapkayı görmüyordu: hiçbir şey görmüyordu – ne onu, ne Varvara Yevgrafovna'yı: yalnızca derinleri, yeşilimsi maviyi görüyordu; kalkıyor ve düşüyordu – gözleri oraya takıldı, Neva'nın ötesine, kıyıların alçaldığı ve ada binalarının kızardığı yere. Önündeyse havayı koklayarak çizgili, kara bir buldog, dişlerinin arasına gümüş bir kırbaç sıkıştırmış koşturuyordu.

Yanına yaklaşınca, kendine geldi, hafifçe gözlerini ovuşturdu, eliyle hafif hafif kuşağa dokundu; bir şey söylemedi – ve oraya yürüdü; orada yalnız binalar kızarmıştı.

Sofya Petrovna iyice kısılmış gözleriyle, küçük yüzünü manşonuna gömerek (artık şakayık çiçeğinden daha kırmızı olmuştu), çaresizce küçük başını bir yana eğdi: ona değil, buldoğa doğru. Varvara Yevgrafovna'ysa bakışlarını çevirdi, ağır ağır soludu, gözlerini dikti.

"Ableuhov?"

"Evet... sanırım."

Ve olumlu yanıtı duyunca (kendisi uzağı göremiyordu), Varvara Yevgrafovna kendi kendine heyecanla fısıldadı:

Soylu, solgun, boylu,
Saçları nevruz otu;
Düşüncesi zengin, yoksul duygusu
N.A.A. – kim ki o?[127]

---

127 Varvara Yevgrafovna'nın şiiriyle Puşkin'in "Bir Zamanlar Yoksul Bir Şövalye Vardı" ("Jil na svete ritsar bendi," 1829) adlı şiiri benzerlik gösteriyor:

İşte, işte o:

Ünlü bir devrimci
Oysa aristokrat
Ama onursuz ailesini
Geride bırakır yüz kat.

İşte o, ona verilen, ardından evrensel, dünya ölçeğinde bir patlama gelecek görevi yerine getirmesi için (yakında, yakında!) resmi evlilik önerecek olduğu, çürümüş düzenin yeniden yaratıcısı: burada dilini şaklattı (Varvara Yevgrafovna'nın tükürüğünü seslice yutma gibi bir alışkanlığı vardı).

"Ne oldu?"

"Hiç: aklıma ideolojik bir motif geldi."

Ama Sofya Petrovna artık dinlemiyordu: kendisi için beklenmedik bir biçimde döndü ve gördü, orada, orada Neva'nın son ışıklarının aydınlık, kızıl dalgasına boğulmuş saray girişinde, tuhaf bir biçimde ona doğru dönmüş, sırtını kamburlaştırarak ve yüzünü, öğrenci kasketinin kaykılmasına yol açacak şekilde yakasına saklayarak duruyordu Nikolay Apollonoviç: Sofya Petrovna'ya öyle geldi ki, tatsız bir ifadeyle gülümsüyordu ve her şekilde gülünç görünüyordu: paltosuna sarınmışken kambur ve rüzgârda uçuşan palto kanadıyla bir bakıma kolsuz görünüyordu; ve bütün bunları görünce Sofya Petrovna başını sertçe çevirdi.

Daha uzun süre sırtını kamburlaştırarak durdu, tatsız bir ifadeyle gülümsedi ve her şekilde oldukça gülünç görünen figürü

Saf bir aşkla dolu,
Coşkun bir düşe sadık,
A.M.D. [Ave Mater Dei] kanıyla
Kalkanına yaslandı.
Dostoyevski *Budala* adlı romanında bu dizeleri çok kez anmıştır ve ayrıca Blok bu dizeleri bir şiirine tıpkı Belıy gibi epigraf olarak almıştır ("A. M. Dobrolyubov," 1903).

günbatımının kızıl lekesi altında rüzgârda uçuşan palto kanadıyla bir bakıma kolsuz göründü. Ama hiçbir şekilde Sofya Petrovna'ya bakmadı: belki uzağı göremeyişi uzaktaki figürlere bakmasını engelliyordu; kendi kendine güldü ve uzaklara baktı, sanki gerektiğinden de uzaklara – ada binalarının battığı yere, kızaran sisin içinde zar zor seçildikleri yere.

Sofya Petrovna'ysa – ağlamak istiyordu: kocası Seygey Sergeyiç Lihutin'in bu haydudun yanına gitmesini, suratına servi yumruğunu indirmesini ve ardından onurlu, subay sözünü söylemesini istiyordu.

Acımasız günbatımı ta ufuktan birbiri ardına darbelerini indiriyordu; pembe kamaşmaların ölçüsüzlüğü yukarılara çıktı; küçük, beyaz (artık pembeleşmiş) bulutlar daha da yukarıda kırık bir sedefin tatlı çöküntüleri gibi turkuvazın içinde tamamıyla kayboluyordu; bütün bu turkuvaz pembe sedeflerin kırıkları arasına aktı: çok geçmeden sedefler, yükseklerde kaybolarak, sanki okyanus diplerine çekilircesine – turkuvazda en incelikli yansımalarını sürdürdükleri koyu mavi, mavimsi yeşil derinler dört bir yana akın etti: evlere, mermerlere ve suya.

Ve günbatımı olmayacak.

KONT-KONT-KANT!

Uşak çorbayı getirdi. Senatörün tabağının önüne daha önce yemek takımından çıkarttığı biberliği koydu.

Apollon Apollonoviç küçük gri ceketiyle kapıda göründü; aynı hızla oturdu; ve uşak üzerinden dumanlar yükselen çorbanın kapağını kaldırdı.

Soldaki kapı açıldı; sol kapıdan boyuna dek iliklenmiş öğrenci üniformasıyla Nikolay Apollonoviç hızla girdi; üniformanın (İmparator I. Aleksandr dönemine has) uzun bir yakası vardı.

Gözgöze geldiler; ikisi birden huzursuz oldu (hep huzursuz oluyorlardı).

Apollon Apollonoviç bakışlarını eşyaların üzerinde gezdirdi; Nikolay Apollonoviç'se her günkü şaşkınlığını yaşadı: hiçbir işe

yaramayan iki kol belin iki yanına inmişti ve yararsız bir dalkavukluk çabasıyla, babasına koştururken bir yandan da ince parmaklarını çıtlattı.

Senatörü her günkü manzara bekliyordu: doğal olmayan bir biçimde sakin olan oğlu, doğal olmayan bir hızla, seke seke, kapıdan yemek masasına kadar olan uzanı aşıyordu. Apollon Apollonoviç oğlunun önünde hemen kalktı (biri görse, sıçradı derdi).

Nikolay Apollonoviç masa ayağına takıldı.

Apollon Apollonoviç Nikolay Apollonoviç'e tombul dudaklarını uzattı; bu tombul dudaklara Nikolay Apollonoviç iki dudak bastırdı; dudaklar birbirine dokundu; ve iki parmak genellikle terli olan eli sıktı.

"İyi akşamlar, babacığım!"

"Saygılarımla, efendim..."

Apollon Apollonoviç oturdu. Apollon Apollonoviç biberliği kavradı. Alışkanlık gereği Apollon Apollonoviç çorbasına biber katardı.

"Üniversiteden mi?"

"Hayır, yürüyüşten..."

Ve saygıdeğer oğlunun sırıtan ağzından kurbağamsı bir ifade geçti, ki biz, Yunan maskesinden geriye iz kalmadığından da olsa, bu yüzü Nikolay Apollonoviç'in melun yaşamını oluşturan sırıtma, gülme ya da jestlerden ayrı olarak görmeyi başarmıştık; bu nezaket gülüşleri, sırıtmaları ya da basit jestleri dalgın babanın titrek bakışlarının önünden bir tür kesintisiz bir çağlayan halinde akıyordu; ve kaşığı ağza götüren el, belirgin biçimde titredi, çorba döküldü.

"Siz babacığım, Kurum'dan mı?"

"Hayır, bakanın yanından."

...

Daha önce odasında otururken, Apollon Apollonoviç'in nasıl oğlunun esameli bir düzenbaz olduğu sonucuna vardığını

görmüştük: kendi kanından ve kendi etinden olana altmış sekizlik babacığın her gün yüklediği şey, anlaşılmaz da olsa, yine de terörist bir eylemdi.

Ama onlar soyut, oda içi çıkanmlardı, daha ne koridora, ne de (kesinlikle) yemek odasına taşınmamışlardı.

"Kolenka, biber alir mısın?"

"Tuz rica edeyim, babacığım..."

Apollon Apollonoviç, oğluna bakarken, yani filozofluk taslayan bu gencin çevresine kaçamak bakışlar atarken, bu saatin âdetlerine uygun biçimde kendisini çalışma odasının düşüncelerinden uzaklaştırdı ve deyim yerindeyse, babalık duygularına kapıldı.

"Bense biberi seviyorum: biberle daha lezzetli oluyor."

Nikolay Apollonoviç, gözlerini tabağa indirerek, boğucu bağlantıları bellekten silmişti: Neva'da günbatımı ve pembe yakamozun olağanüstülüğü, sedefin eşsiz yansımaları, mavimsi yeşil derinler; ve eşsiz sedefin zemininde..."

"Evet efendim!"

"Evet efendim!"

"Çok güzel efendim..."

Apollon Apollonoviç oğlunu (ya da daha doğrusu – kendini) konuşmaya çekiyordu.

Masanın üzerinde ağır bir sessizlik.

Çorba içerkenki bu sessizlikler Apollon Apollonoviç'i hiç sıkmıyordu (yaşlı kimseler sessizlikten sıkılmaz, ama sinirli gençler – evet)... Nikolay Apollonoviç konuşacak bir konu aranırken soğuyan çorba tabağının üzerinde gerçek bir işkence yaşadı.

Ve beklemediği bir biçimde patladı:

"İşte... ben..."

"Yani, ne?"

"Hayır... sadece... hiç..."

Masanın üzerinde ağır bir sessizlik.

Nikolay Apollonoviç tekrar beklemediği bir biçimde patladı (işte tam bir yerinde duramazlık!).

"İşte... ben..."

İyi de ne bu "işte ben"? Çıkan sözlerin devamını daha düşünmemişti; ve "işte... ben"i izleyecek bir düşünce de yoktu. Ve Nikolay Apollonoviç duraksadı...

"Bu işte ben için," diye düşündü, "bir şeyler düşünmem gerekiyor." Ve bir şey düşünmedi.

Bu arada oğlunun saçma dilsel karışıklığıyla ikinci kez huzuru kaçan Apollon Apollonoviç, sorar biçimde, sertçe ve ısrarla, "homurtuya" aldırmaksızın, bakışlarını yöneltti.

"Affedersin: ne dedin?"

Oğlunun aklındansa çılgınca anlamsız sözcükler geçiyordu:

"Hiper"

"Siber"

"Biber – biber değil, terimdir: terminoloji..."

"Mantı, mantık.."

Ve birden tısladı:

"Cohen'in mantığı."

Konuşma için bir çıkış bulduğuna keyiflenen Nikolay Apollonoviç, gülerek devam etti.

"İşte... ben... Cohen'in *Theorie der Erfahrung*'unu[128] okudum.."

Ve yine duraksadı.

"Yani, nasıl bir kitap bu, Kolenka?"

Apollon Apollonoviç oğluna seslenirken istemeden çocukluk geleneğini gözetiyordu; ve esameli düzenbazla sohbet ederken esameli düzenbaza "Kolenka, yavrum, dostum," ve hatta "kuzum" diye sesleniyordu.

---

128 Tam adıyla *Kants Theorie der Erfahrung* (1871) olan kitap, Neo-Kantçı Marburg Okulu'nun kurucusu, Alman filozof Hermann Cohen'e (1842-1918) aittir.

"Cohen, Avrupa Kantçılığının en önemli temsilcisidir."

"Afedersin – Kantçılık?"

"Kantçılık, babacığım."

"Kant-çı-lık?"

"Kesinlikle."

"İyi de Kant Kont[129] tarafından çürütülmemiş miydi? Belki Kont'tan bahsediyorsundur?"

"Kont'tan değil, babacığım, Kant'tan!"

"Ama Kant bilimsel değil..."

"Asıl Kont bilimsel değil..."

...

"Bilemiyorum, bilemiyorum, dostum: bizim zamanımızda böyle değildi..."

...

Yorulmuş ve nedense hoşnutsuz olan Apollon Apollonoviç, gözlerini ağır ağır soğuk yumruklarıyla, dalgın bir biçimde şöyle yineleyerek ovuşturdu:

"Kont..."

"Kont..."

"Kont..."

Cila, vernik, parıltı ve birtakım kırmızı kıvılcımlar uçuştu gözlerde (Apollon Apollonoviç gözlerinin önünde hep, deyim yerindeyse, iki farklı türden uzam görürdü: bizim uzamımız ve geceleri altın rengine bürünen, çizgilerden ibaret, dönüp duran bir ağ uzamı).

Apollon Apollonoviç, beyninin yine, son hafta boyunca yaşadığı şiddetli basur halinin yol açtığı, şiddetli kan basıncına maruz kaldığı sonucuna vardı; sandalyenin karanlık köşesine, karanlık bir derinliğe yatıyordu kafatası; gözlerinin koyu mavi rengi sorgular biçimde bakakaldı:

---

129 Rusça yazılışlarında Kant ile Comte, Kant ve Kont olarak tek harf farklılığı göstermektedir.

"Kont... Evet: Kant..."

Düşündü ve göz yuvarlarını oğluna yuvarladı:

"Yani, nasıl bir kitapmış bu, Kolenka?"

Nikolay Apollonoviç içgüdüsel bir kurnazlıkla girmişti Cohen üzerine olan bu konuşmaya; Cohen üzerine konuşma en tarafsız konuşmaydı; bu konuşmayla diğer konuşmalar siliniyordu: ve herhangi bir açıklama erteleniyordu (günden güne – aydan aya). Evet ve dahası: didaktik konuşmalara düşkünlük Nikolay Apollonoviç'in ruhunda daha çocukluk günlerinden kalmıştı: çocukluk günlerinden beri Apollon Apollonoviç oğlunda bu türden konuşmaları cesaretlendirmişti: Nikolay Apollonoviç'in liseden dönüşünde belirgin bir ateşlilikle kohort,[130] tesuto[121] ve turisler[132] hakkındaki ayrıntıları babasına anlatması da böyle olmuştu; Galler Savaşı'nın diğer ayrıntılarını da açıklamıştı; o zamanlar, ilgilendiği şeyler için onu şevkle destekler, oğluna mutlulukla kulak kesilirdi. Daha sonralarıysa, Apollon Apollonoviç'in elini Kolenka'nın omzuna koyduğu bile olmuştu.

"Sen, Mill'in *Mantık*'ını[133] okumalısın, Kolenka: bu, bilirsin, yararlı bir kitaptır... İki cilt... Senin yaşındayken onu vakit buldukça okurdum."

Ve Nikolay Apollonoviç Sigwart'ın *Mantık*'ını[134] daha yeni hatmetmiş olduğu halde, yemek odasına çay içmek üzere indiğinde elinde kalın bir cilt olurdu. Apollon Apollonoviç, anlamamış gibi, yumuşakça sorardı:

"Ne okuyorsun, Kolenka?"

---

130 Eski Roma ordusunda piyade birliği, bir lejyonun onda biri (yaklaşık 600 kişi).

131 Lejyonerlerin hücum birliği.

132 Roma ordusunda kule tipi kuşatma binası.

133 John Stuart Mill'in System of Logic'i (1843) on dokuzuncu yüzyıl Rus sosyal düşüncesi üzerinde büyük etki yaratmıştı.

134 Alman Neo-Kantçı filozof Christoph von Sigwart'ın (1830-1904) iki ciltlik yapıtı (1873-8).

"Mill'in *Mantık*'ını, babacığım."

"Öyle mi, öyle mi efendim... Çok güzel efendim!"

...

Ve şimdi, sonuna dek parçalanmış bir halde, bilinçsizce eski anılara gömülüyorlardı: yemekleri didaktik bir konuşmayla sonlanıyordu sık sık...

Bir zamanlar Apollon Apollonoviç hukuk felsefesi profesörüydü:[135] o zamanlar çok şeyi sonuna dek okurdu. Hepsi de iz bırakmadan kayboldu: akrabalık mantığının incelikli piouette'leri[136] karşısında Apollon Apollonoviç nedensiz bir boğuntuya kapılıyordu. Apollon Apollonoviç oğluna yanıt veremiyordu.

Düşünüyordu yine de: "Kolenka'ya hak vermek gerek: zihinsel aygıtı aşırı gelişti."

Aynı zamanda Nikolay Apollonoviç de, babasının alışılmadık bilinçli bir dinleyici olduğunu hissediyordu.

Ve aralarında dostluk benzeri şey genellikle tatlının getirilmesine doğru beliriyordu: bazen sanki birbirlerinden korkuyormuşçasına, yemek konuşmasını bölmekten çekiniyorlardı; sanki her ikisi de katı bir tavırla diğerini yalnızlığa mahkûm ediyormuş gibi.

İkisi de ayağa kalktı: ikisi birden ıssız odalar anfilade'sinde[137] gezinmeye başladı: gölgede beyaz Archimedes yükseliyordu: orada, orada: ve işte orada; odalar anfilade'si kararda; uzaklardan, misafir odasından bir ışık mayasının kırmızımsı yalımları uzandı; uzaklardan, misafir odasından, küçük bir ateş çıtırtısı geldi.

Bir zamanlar böyle ıssız oda anfilade'sinde gezinirlerdi – küçük çocuk ve... hâlâ nazik olan babası; hâlâ nazik olan baba sarışın çocuğun omzunu okşardı; sonra nazik olan baba çocu-

---

135 1846'da İmparatorluk Hukuk Okulu'ndan mezun olmuş ve ardından Sivil Hukuk kürsüsüne yerleşmiş olan Pobedonostsev'e anıştırma.

136 Balede parmak ucu hareketlerine verilen ad.

137 Birbirine açılan odalar sistemi.

ğu pencereye doğru götürür, parmağını yıldızlara doğru kaldırırdı:

"Yıldızlar, Kolenka, uzakta: en yakın yıldızdan bir ışık huzmesi yeryüzüne iki yıldan uzun zamanda geliyor... işte böyle, yavrum!" Ve hatta nazik olan baba oğluna bir gün bir şiir yazmıştı:

Ufacık, minnacık
Kolenka dans eder:
Giymiş bir kalpakçık –
At üstünde gezer.

Yine, gölgelerin arasından masaların konturları belirdiğinde, kıyı ateşlerinin ışığı camdan içeri dolardı: masaların oymaları ışıldamaya başlardı. Gerçekten baba, kanından olan kanın bir hain kanı olduğu sonucuna varmış mıydı? Gerçekten de oğul yaşlılığa gülüyor muydu?

Ufacık, minnacık
Kolenka dans eder:
Giymiş bir kalpakçık –
At üstünde gezer.

Bu olmuş muydu – belki de, bu olmamıştı... hiçbir yerde, hiçbir zaman?

Şimdi ikisi saten misafir kanepesinde, amaçsızca önemsiz sözcükler saçmak üzere oturmuşlardı: birbirlerinin gözlerinin içine beklentiyle bakıyorlardı ve şöminenin kızıl alevleri ikisine sıcaklık püskürtüyordu; tıraşlı, gri ve yaşlı görünüyordu Apollon Apollonoviç kulakları ve ceketiyle titreşen alevlerin altında: dergiler onu kapaklarına tam da böyle bir yüzle yanan Rusya'nın zemininde çiziyordu. Ölü elini uzatıp oğlunun gözlerinin içine bakmayan, Apollon Apollonoviç sönük bir sesle sordu:

"Sıkça geliyor mu, senin, şu dostun.. mm.. işte şu.."

"Kim babacığım?"

"İşte şu, adı neydi.. genç adam.."

"Genç adam?"

"Evet – kara bıyıklı."

Nikolay Apollonoviç sırıttı, birden terleyen ellerini ovuşturdu..

"Şu, odamda karşılaştığın kişiyi mi kastediyorsun?"

"Ah evet – ta kendisi..."

"Aleksandr İvanoviç Dudkin!.. Hayır... Sakın aman..."

"Sakın aman," dedikten sonra Nikolay Apollonoviç düşündü:

"İyi de, neden 'sakın aman' dedim."

Biraz daha düşünerek ekledi:

"Öyle ya, bana gelip gidiyor."

...

"Eğer... eğer.. bu uygunsuz bir soru, yani... sanırım..."

"Nedir o, babacığım?"

"O sana... üniversite işleri için mi geliyor?"

...

"Bu arada... belki de sorum, aslında yersiz..."

"Neden yersiz?"

"Zararsız biri... hoş bir genç adam: yoksul, anlaşılan..."

...

"Öğrenci mi?"

"Öğrenci."

"Üniversitede?"

"Evet, üniversitede."

"Teknik enstitüde değil?"

"Hayır, babacığım..."

Apollon Apollonoviç oğlunun ona yalan söylediğini biliyordu; Apollon Apollonoviç saate baktı; Apollon Apollonoviç kararsız biçimde kalktı. Nikolay Apollonoviç kollarında acı hissediyordu, Apollon Apollonoviç şaşkın bir bakışla:

"Ya, işte... Dünya üzerinde birçok uzmanlık alanı var: her bir uzmanlık derin – haklısın. Biliyor musun, Kolenka, yoruldum."

Apollon Apollonoviç ellerini ovuşturan oğluna bir şeyler daha sormayı denedi... Durdu, baktı ve... sormayıp gözlerini indirdi: Nikolay Apollonoviç bir an için utanca boğuldu.

Mekanik bir tavırla Apollon Apollonoviç tombul dudaklarını oğluna uzattı: ve elini sıktı... iki parmakla.

"İyi geceler, babacığım."

"Saygılarımla, efendim."

Yakında bir yerde bir fare sürüngü, hışırdadı ve birden çığlık attı.

...

Çok geçmeden senatörün çalışma odasının kapısı açıldı: elinde mumla Apollon Apollonoviç, bir şey için başka her yerden daha uygun olan bir odaya daldı... gazete okumak için.

...

Nikolay Apollonoviç pencereye yaklaştı.

Bir tür fosforlu leke sisle ve ateşle göğü katediyordu; fosforlu parıltıyla dumanlanmıştı Neva'nın uzak yerleri ve bu yüzden sessizce uçan düzlemler, bir oraya, bir buraya altın yalımı saçarak yeşil renkte ışıldıyordu; su üzerinde orada burada kırmızımsı küçük bir ışık yalımlanıyor ve göz kırpıp, fosforla yayılan çamura dalıyordu. Neva'nın ötesinde, karanlıkta, odaların devasa binaları yükseliyor ve soluk biçimde ışıyan gözlerini sise çeviriyorlardı – sonsuz, sessiz, acı verici: ve sanki ağlıyorlardı. Yukarılarda – kenetlenmiş kollar öfkeyle bulanık bir takım karartıları yükseltiyordu; sürü sürü, Neva dalgalarının üzerine çıkıyorlardı; göktense üzerlerine fosforlu leke dökülüyordu. Sadece tek, kaosa kapılmamış bir yerde, gündüzleri Troitski Köprüsü'nün uzandığı yerde, parıldayan, ışıklı yılan sürülerinin üzerinde devasa elmas yığınları, sislerin arasından görülüyordu; bükülerek, dönenerek, yılanlar oradan kıvıl kıvıl bir sırayla ka-

çıyordu; ve sonra, dibe dalıp yüzeye tel tel olmuş yıldızlar gibi çıkıyorlardı.

Nikolay Apollonoviç tellere dalmıştı.

...

Kıyı ıssızdı. Ara sıra, ışıklı sisi karartarak ve yeniden kaybolarak bir polisin kara gölgesi geçiyordu; ve orada sisin içinde Neva'nın ötesindeki binalar kararıyor, kayboluyordu; karardı ve yeniden sise girdi Petropavlov Kalesi.

Bir kadın gölgesi de uzun zaman önce siste kararmıştı: korkuluklarda durmuş, sise karışmamış, ama dosdoğru sarı evin penceresine bakmıştı. Nikolay Apollonoviç çok tatsız bir gülüşle güldü: gözlerine gözlüğünü oturtup gölgeye baktı: Nikolay Apollonoviç aşk tutkusuyla yüklü bir acımasızlıkla gözlerini açtı, o gölgeye baktı; mutluluk hatlarını çarpıttı.

Hayır, hayır: o değil; ama o, o gölge gibi sarı evin çevresinde dolanıyordu: ve o onu gördü: [Nikolay Apollonoviç'in] ruhunda huzursuzluk kaynıyordu. O, onu [Nikolay Apollonoviç'i], şüphesiz, seviyordu; ama onu uğursuz, korkunç bir intikam bekliyordu.

Kara, rastlantısal gölge artık siste kaybolmuştu.

...

Karanlık koridorun derinliklerinde metalik bir sürgü yankılandı, karanlık koridorun derinliklerinde bir ışık titredi: Apollon Apollonoviç elinde mumla başka yerle kıyaslanmaz bir yerden dönüyordu: gri, faremsi sabahlığı, gri, tıraşlı yanaklar ve kesinlikle ölü kulakların dev hatları, ışık çemberinden koyu karanlığa, kaçan, uçuşan mumlardan uzaklara uzanıyordu; tam bir karanlıktan Apollon Apollonoviç Ableuhov, tekrar tam bir karanlığa gömülmek üzere çalışma odasının kapısına ilerledi; ve açık kapıdan geçtiği yer loş bir biçimde esnedi.

...

Nikolay Apollonoviç düşündü: "Şimdi."

Nikolay Apollonoviç bugün gece geç vakitlere dek miting olduğunu, onun da mitinge gittiğini biliyordu (bunu kesinleyen şey Varvara Yevgrafovna'nın eşlik etmesiydi: Varvara Yevgrafovna herkesi mitinge götürürdü). Nikolay Apollonoviç kasvetli binaya giden yolda karşılaşmalarından bu yana en az iki saat geçtiğini düşündü; ve şimdi düşünüyordu: "Şimdi"...

MİTİNG

Kasvetli binanın geniş girişinde umutsuz bir hengame vardı.

Hengame birilerinin sırtları ve göğüsleri arasında ileri geri savurarak sürüklüyordu melek Peri'yi; umutsuzca Varvara Yevgrafovna'ya uzanmaya çabalıyordu; ama Varvara Yevgrafovna, dikkat etmiyor, orada bir yerde itiliyor, itiyor, itişiyordu: ve birden hengame de kayboldu; onunla birlikte mektup hakkında konuşma fırsatı da kayboldu. Ne mektup! Gözlerinde hâlâ günbatımı lekeleri kırmızılar saçıyordu; ve orada, orada: tuhaf biçimde ona dönmüş, Neva'nın son ışınlarının ışıklı kırmızı darbeleri altında, saray meydanında, sırtını kamburlaştırmış ve yüzünü yakasına gömmüş bir halde, çok tatsız gülümsemeyle Nikolay Apollonoviç duruyordu. Hayır! Her şekilde kendini ol-

dukça gülünç bir hale sokuyordu; rüzgârda öyle boş yere uçan palto kanadıyla kambur ve kolsuz görünüyordu; ağır kırgınlık yüzünden ağlamak istedi [Sofya Petrovna], sanki o ona küçük gümüş bir kırbaçla, çizgili, kara buldoğun soluyarak, dişlerinin arasında getirdiği o gümüş kırbaçla şiddetle vurmuştu; kocası, Sergey Sergeyiç Lihutin, bu haine yaklaşarak, servi yumruğunu suratına indirsin ve bir yandan da subaylara layık sözlerini söylesin istemişti; gözlerinde Neva bulutçukları yüzüyordu hâlâ, tıpkı aralarında turkuvazın eşit olarak dağıldığı, parçalanmış sedefin hoş yansımaları gibi.

Ama kalabalıkta en incelikli yansımalar sönüyordu, dört bir yandan göğüsler, sırtlar, yüzler sarılı dumanlı çamura karışan kara bir karanlık geliyordu.

Ve özneler, tüylü şapkalar ve bayanlar akıp duruyordu: gövdeler gövdelere akıyordu; sırta bir burun yapışıyordu; göğüs güzel bir liselinin başıyla eziliyordu, ayaklardaysa ikinci sınıf öğrencileri çığrışıyordu; arkadan gelen basınçla burada ucu bucağı belirsiz bir burun gidip bir saç iğnesine dalıyordu ve oralarda bir göğüs bir dirseğin keskin köşesiyle delinmek üzereydi; soyunmak mümkün değildi; havada mumlarla aydınlanan buhar asılıydı (sonradan anlaşıldığı kadarıyla, birden elektrik gitmişti – elektrik santrali, anlaşılan, sorun yaşamıştı: çok geçmeden uzun süreliğine devre dışı kalacaktı).

Ve herkes akıyor, akıyordu: tahmin edileceği üzere, Sofya Petrovna bir merdivende sıkışıp kalmıştı uzun süre, merdivenin bir yerinde itmiş itilmişti; onunla birlikte kuzu derisi şapkalı, gözlüklü, saçları apak, çok saygıdeğer bir Yahudi de itişmişti; geriye dönünce, büyük bir korkuyla kendi paltosunun eteğini çekmişti; ve kurtaramamıştı; ve kurtaramayınca bağırmıştı:

"Hayrika halk, halk değil, alçaklık! Rhus..."

"E, ne 'ani, nie bizim Rasya'dasın?" diye bir ses geldi aşağılardan.

Bu Yahudi bundist-sosyalist,[138] bundist değil, sosyalist olan bir Yahudiyle tartışıyordu.

Salonda gövdeler üstüste bindi, gövdeler gövdelerle kaynaştı; ve dalgalandı gövdeler; birbirlerine şundan, bundan, şurada olan grevleri, orada, orada, orada ve orada hazırlanan grevleri, burada, burada ve burada grevleri yaptıklarını haykırıp çığrıştılar: işte tam şurada grev yapacaklar; ve kıpırdama!

Önce entelijan bir parti çalışanı söyledi bunu, sonra bir öğrenci yineledi; öğrenciden sonra bir kursiyer; kursiyerden sonra bilinçli bir proleter, ama aynısını bilinçsiz bir proleter yinelemek isteyince, bir lümpen proleter temsilcisi, herkesi irkilten, fıçıdan geliyormuşçasına boğuk bir sesle bütün salonu inletti:

"Yoooollld.. aşşşşlar!.. Ben, yai, yoksul bi adem – prrrooooleterrrr, yoooollld.. aşşşşlarrr!.."

Alkış gümbürtüsü.

"İşte, yo-llld.. aşşşşlarr!.. Vey bu de demektir ki, bu tam da hükümet.. bassss – kısssı... işte! işte, yai, yoksul bir adam – dio ki: grrr – evvv, yoo – llllld – aşşlarrr!"

Alkış gümbürtüsü. "Doğru! Doğru! Susturun şunu! Şefil, beyler! Bu sarhoş!"

"Hayır, sarhoş değilim, yoo – llld – aşşşlarrr!.. Demek buz burjuvazi... nasıl olur da, çalışşş, çalış.. kısacası: tutup ayaklarımdan suya; yai ... grrrrr – evvvv!"

(Masaya yumruk darbesi: alkış gümbürtüsü.)

Ama başkan işçinin konuşmasını kesti.

Herkesten daha iyi konuşan saygın bir gazete yazarı, Neintelpfain oldu: konuştu ve hemen gözden kayboldu. Bir delikanlı katedralin dördüncü basamağından birini boykot etmeyi denedi; ama delikanlıya güldüler; orada, orada, orada grevler yapılırken, hemen şurada ve tam burada grev yapılırken böyle saçmalıklarla ilgilenilir miydi? Ve delikanlı, neredeyse ağlamaklı bir

138 Bund, Yahudilerin siyasi örgütlerinden biriydi.

halde, katedralin dört basamağını indi; ve o zaman bu basamaklara altmış beş yaşında toprak işçisi bir kadın çıktı ve topluluğa şunları söyledi:

Yararlı, iyi, ebedi olanı ek,
Ek ki sana içten teşekkür etsin
Rus halkı![139]

Ama ekiciler güldü. O zaman biri birden her şeyin ve herkesin yok edilmesini önerdi: bu bir mistik anarşistti.[140] Sofya Petrovna anarşisti duymadı, geriye savrulmuştu, ve tuhaf şey: Varvara Yevgrafovna, Sofya Petrovna'ya birçok kez, mitinglerde yararlı, iyi, onun açısından içten bir teşekkür gerektiren her şeyin ekildiğini açıklamıştı. Ama işte öyle değil, işte öyle değil! Altmış beş yaşındaki, (ekmek hakkında) böyle şeyler söyleyen ihtiyar toprak işçisi kadına hepsi birden, vahşice gülmüştü; ve sonra neden küçük kalbine bir tohum serpilmemişti? Isırgan karamuklar boy atmışsa onun yerine; ve küçük başı korkunç biçimde ağrıyordu; ya önce onu görmüş olması yüzünden, ya daracık bir alnı olmasından, ya da orada dört bir yandan, şurada, şurada greve gitmiş ve şimdi işte burada da greve giden, ona sarı sisli çamurlar arasından bakan, gülerken dişlerini gösteren kendini kaptırmış suratlar üzerine üzerine geldiğinden. Ve bu kaos onda kendisinin bile anlamadığı bir öfke uyandırdı; çünkü o bir – kadındı, ve kadınlarda kaos olmamalıdır; bu kaosta her tür acımasızlıklar, suçlar, yıkımlar gizlidir; her kadında o zaman bir suçlu gizlenir; onda da uzun zamandır bir suçlu gizliydi.

Artık o onunla yürümekte olan, orada insanların gülümseye-

139 Nekrasov'un "Ekiciler" ("Seyatelyam," 1876) şiirinden yine yanlış bir alıntı.

140 "Mistik anarşizm" öğretisi *O Mistiçeskom Anarhizme* (Mistik Anarşizm Üzerine, 1906) adlı kitabında Georgi Çulkov tarafından geliştirilmişti ve Rus simgecileri arasında belli bir ilgi görmüştü. Ama Belıy buna simgeci ilkelerin bozulmasına yol açtığını düşünerek karşı çıkmıştı.

rek izlediği ve hürmetkar bir tavırla hakkında fısıldaştıkları ve birden, bir delikanlının ilan ettiği boykota maruz kalmış ve gücenerek, hızla uzaklaşmış olan bir subayla birlikte köşeye doğru yaklaşıyordu – köşeye yaklaşmıştı ki komşu evin girişinden çıkan bir Kazak birliği yeleleri uçuşan atların üstünde dolu dizgin önünden uçup geçti; tüylü kalpaklar giymiş ve tüfekleri ateşe hazır mavi sakallı insanlar, gerçek baldırı çıplaklar, küstahça, dilsizce, sabırsızca zıplıyorlardı eğerlerin üstünde – oraya, binaya. Bunu gören bir işçi köşeden subaya doğru koştu, eline yapıştı ve nefes nefese konuşmaya çabaladı:

"Subay bey, subay bey!"

"Affedersiniz, hiç bozukluğum yok..."

"Bunun için gelmedim: ne olacak şimdi orada?.. Ne olacak... savunmasız bayanlar var orada – kursiyerler..."

Subay şaşaladı, kızardı, nedense şapkasına dokundu selam verircesine:

"Bilmiyorum, doğrusu... Burada bulunmamın sebebi bu değil... Ben, şahsen daha yeni döndüm Mançurya'dan: bakınız – işte Georgiy Madalyası..."

Ama artık orada bir şeyler oluyordu.

TATAM: TAM, TAM![141]

Artık geç olmuştu.

Sofya Petrovna sessizce, küçük burnunu kürklü koluna saklayarak eve dönüyordu; Troitski Köprüsü arkasında sonsuzca adalara uzanıyor, o dilsiz yerlere çekiliyordu; ve köprüde gölgeler uzanıyordu; büyük demir köprü üzerinde, ıslak, ıslak korkuluklar üzerinde, basillerle kaynayan yeşilimsi suyun üzerinde, onun ardından Neva rüzgârının aralıklarından, fötr, baston, palto, kulaklar, bıyık ve burun geliyordu.

Birden gözleri durdu, genişledi, kırpıştı, çarpıldı: ıslak, ıslak

141 Rusça'da "tam" hem "orada" anlamı taşıyan bir sözcük, hem davul sesine ait müzikal ünlem.

korkulukların altında, kara kaplan benzeri bir canavar sallanarak ve soluyarak, dişleriyle gümüş bir kırbaç tutuyordu; kara kaplan gibi canavar, kısa ve kalkık burunlu suratını ondan öteye çevirdi; ve öte yana dönen surata bir göz atınca, gördü: dudaklarını ıslak korkulukların, basil kaynayan yeşilimsi suyun üzerinde kabartmış olan o aynı balmumu surat bir kaputtan dışarı uzanmış; dudaklarını kabartmış, sanki, son günlerde Sofya Petrovna'da yankı bulan, büyülü bir düşünceyi aklından geçiriyor gibi, çünkü bu son günlerin ardından basit bir romansın sözleri Sofya Petrovna'nın içinde acı vere vere dönenmişti:

> Kızarmış günbatımının ışıklarına bakarak
> Duruyordunuz Neva kıyısında.[142]

Ve işte: Neva'nın kıyısında duruyordu Nikolay Apollonoviç, öylece yeşilliğe dalıp gitmiş, ya da hayır – bakışlarını oraya, kıyıların alçaldığı, ada binalarının uysalca yerleştiği ve beyaz kale duvarlarının üzerinde, umutsuz ve soğuk bir biçimde keskin, acımasız, soğuk Petropavlov Kalesi'nin göğe uzandığı yere uçuruyor.

Her şeyiyle ona uzanıyordu Sofya Petrovna – neye gerek sözcükler, neye gerek düşünceler! Ama o – o yine fark etmedi; dudaklarını kabartmış ve gözlerini cam gibi açarak, sadece kolsuz bir ucube gibi görünüyordu; ve yine kolların yerine ıslak köprü korkulukları üzerinde kaput kanatları uçuyordu rüzgâra.

Ama o uzaklaştığı zaman, Nikolay Apollonoviç ağır ağır ona doğru döndü ve uzun eteklerine takılıp sendeleyerek, hızlı hızlı peşine takıldı; köprünün köşesindeyse lihaç bekliyordu: ve lihaç uçtu; lihaç Sofya Petrovna Lihutina'ya yetiştiğinde, Nikolay Apollonoviç sırtını kamburlaştırıp buldoğun boynunu elleri arasında sıkarak, küçük burnunu mahzun mahzun manşonuna

142 Besteci A. A. Oppel'in, güftesi Kozlov'a ait olan bir bestesi. Asıl metinde ikinci dize "Durduk Neva kıyısında" şeklindedir.

gömmüş olan küçük, karanlık figüre çevirdi yüzünü; baktı, gülümsedi ama lihaç uçup geçti.

Birden ilk kar düştü; ve o, sokak lambasının ışık çemberinde öylesine canlı elmaslarla, dans ederek kıvılcımlar saçtı ki; ışık çemberi az az aydınlatıyordu şimdi saray tarafını, küçük kanalı, taş köprüyü: kanal derinlere uzanıyordu; etraf ıssızdı: yalnız bir lihaç, birini bekleyerek köşede ıslık çalıyordu; faytonda gri bir nikolayevka özensizce yatıyordu.

Sofya Petrovna Lihutina köprünün kemerinde durdu ve düşlere kapılmış bir halde bakındı – derinlere, buhara boğulmuş kanala; Sofya Petrovna Lihutina burada daha önce de durmuştu; bir zamanlar Nikolay Apollonoviç'le birlikte durmuştu; ve Liza için iç çekmiş, "Maça Kızı"nın korkunç yanları hakkında ciddiyetle fikir yürütmüştü – bir operanın ilahi, muhteşem, harika armonileri hakkında, ve sonra alçak sesle, parmağıyla yöneterek şarkı söylemişti:

"Tatam: tam, tam!.. Tatam: tam, tam!"

İşte yine burada duruyordu; dudakları aralandı ve küçük parmak kalktı:

"Tatam: tam, tam!.. Tatam: tam, tam!"

Ama koşan ayak sesleri duydu, baktı – ve çığlık bile atmadı: birden saray tarafında şaşkına benzer bir halde kızıl domino belirmiş, bir şey aranarak oraya buraya atılmış ve köprü kemerindeki kadın gölgesini görerek, kendini ona doğru savurmuştu; ve sarsak koşusu sırasında taşlara takılınca dar göz delikleri olan maskesi öne firlamıştı; maskenin altındaysa buzlu bir Neva rüzgârı akımı, şüphesiz kara olan kalın bir dantel yelpazesiyle oynaştı; ve maske köprüye doğru koşarken, Sofya Petrovna Lihutina kızıl dominonun şakacı bir domino olduğunu, görgüsüz bir yaramazın (ve kim olduğunu biliyoruz biz) sadece onunla alay etmek istemiş olduğunu, ipek maskenin ve kara dantel sakalın altında bir insan yüzü olduğunu düşünmeye vakit bulamadan önce; işte maske şimdi orada upuzun yarıklardan keskin bi-

çimde bakıyordu. Sofya Petrovna, dünyada bir tür geçit açıldığını, dünyadan değil, geçitten bir soytarının ona doğru geldiğini düşündü (sonuçta öyle küçük dar bir alnı vardı): kimdir bu soytarı, herhalde, yanıt veremezdi.

Ama dantel kara sakal, sendeleyerek köprüye uçtuğu sırada, Neva'nın rüzgâr dalgasıyla saten soytarı kanatları yukarı havalandı ve kızararak, oraya korkulukların ardına düştü – kara renkli geceye; oldukça tanıdık olan parlak yeşil pantolon bacakları ortaya çıktı ve korkunç soytarı sadece zavallı bir soytarıya dönüşüverdi; o sırada lastik ayakkabı taş bir tümsekte kaydı; zavallı soytarı bütün ağırlığıyla taşa yuvarlandı; üzerindeyse sanki hiç de bir gülüş yankılanmıyordu: sadece bir kahkaha.

"Küçük kurbağa, canavar – kızıl soytarı!"

Çevik bir kadın ayağı işte böyle öfkeli tekmelerle ödüllendirdi soytarıyı.

Kanal boyunca sakallı birileri koşuyordu şimdi; ve uzaklardan polis düdüğü duyuldu; soytarı ayağa fırladı; soytarı lihaç'a koşturdu ve uzaktan, arabanın içinde kırmızı bir şeyin çaresizce kıvrandığı, uçarken üstüne bir nikolayevka kaputu geçirmeye çabaladığı görülüyordu. Sofya Petrovna ağlıyordu ve bu uğursuz yerden koşarak uzaklaştı.

Çok geçmeden, lihaç'ın peşinden, Kış Kanalı'ndan küt burunlu bir buldog havlayarak koşturdu; kısa bacakları havada ışıldıyordu ve onun ardından, kısa bacakların ardından, lastik ayakkabılı Nikolay Apollonoviç'i gizli servisin iki ajanı da takibe koyulmuştu.

GÖLGELER

Gölge gölgeyle konuşuyordu:

"Siz, kuzum, benim kendi yöntemlerimin yardımıyla öğrendiğim, hiç de önemsiz olmayan bir olayı kaçırdınız."

"Nedir o?"

"Siz hiç kızıl dominodan bahsetmediniz."

"Siz biliyor muydunuz?"

"Yalnız bilmekle kalmıyorum: onu evine kadar izledim."

"Ya, ve kızıl domino?"

"Nikolay Apollonoviç."

"Hm! Evet, evet: ama daha bir yere varmadı."

"Lafı kıvırmayınız: kısacası bunu gözden kaçırmışsınız."

"?!"

"Evet – evet: kaçırmışsınız... ve bana bir de kalpazanca yaklaştınız, elli kapikle yaklaştınız – hatırlıyor musunuz? Bense sizin sahte saçlarınız hakkında sustum."

"Sahte değil – boyalı."

"Aynı şey?"

"Nezleniz nasıl?"

"Sağ olun: daha iyice."

...

"Kaçırmamıştım ben."

"Kanıt?!"

"Bana inanınız."

"Kanıt?!"

Ama yanıt olarak sarkastik bir gülüş geldi.

"Kanıt?! Size kanıt mı lazım? Kanıt – 'Petersburg'ta Günün Olayları.' Son günlerde 'Olaylar'ı okuduğunuz oldu mu?"

"İtiraf edeyim ki: okumadım."

"Ama sizin göreviniz Petersburg neleri konuşuyor onu bilmek. Eğer 'Olaylar'a bakmış olsaydınız, domino ile ilgili haberlerin Kış Kanalı'nda görünmesinden önceye dayandığını anlardınız."

"Hm – hm."

"Görüyorsunuz, görüyorsunuz, görüyorsunuz ya: bir de konuşuyorsunuz. Sorun bana, bütün bunları 'Olaylar'da kim yazıyor."

"Ee, kimmiş?"

"Neintelpfain, ortağım."

...

"İtiraf edeyim ki, bu hileyi beklemiyordum."

"Yine de bana saldırıyorsunuz, iğnelemeler yapıyorsunuz: size yüz kez söyledim, ben fikir ortağıyım, bu önlem saat mekanizması gibi hazırlandı. Siz hâlâ saf bir aldırışsızlık içindesiniz, oysa benim Neintelpfain sansasyon yaratıyor."

"Hm – hm – hm: daha yüksek sesle – sizi duyamıyorum."

...

"Siz, umarım, ajanlarınıza Nikolay Apollonoviç'in tamamen rahat bırakılmasını emredeceksinizdir, yoksa: yoksa ilerideki başarıyı vaat edemem."

"İtiraf ediyorum ki, bu son olayı çoktan gazetelere bildirdim bile."

"Aman tanrım, siz tam bir..."

"Ne?"

"Tam bir... idealistsiniz: her zaman olduğu gibi, bu sefer de benim yetki alanıma girmişsiniz... Dua edelim, en azından babası öğrenmesin!"

KUDUZ BİR KÖPEK HAVLADI

Sofya Petrovna Lihutina'yı sıkıntılı bir durumda bırakmıştık; onu o soğuk gecede, bir yerlerden polis düdükleri duyulur, çevrede bir takım karaltılar koştururken Petersburg kaldırımında bırakmıştık. O zaman o da ters yöne doğru koşmuştu; küçük kürk manşonuna dökülüyordu gözyaşları; korkunç, onu sonsuzca utandıran olayı hiçbir şekilde kabullenemiyordu. Keşke Nikolay Apollonoviç onu başka türlü kızdırsaydı, keşke o ona vursaydı, hatta keşke kızıl dominosuyla birlikte kendini köprüden atsaydı – onu bundan sonraki hayatı boyunca dehşetli bir ürpertiyle hatırlardı, ölüme dek hatırlardı. Sofya Petrovna Lihutina, kendine şimdi yapma izni verdiği şeyi yapmak için izin vermeye uygun, tekdüze bir yer saymıyordu Kanal'ı; burada "Ma-

ça Kızı"nın sesleriyle o kadar iç çekmiş olması boşuna değildi: düştüğü durumda Liza'yla benzer bir şeyler vardı (benzer olan neydi – bunu tam olarak söyleyemezdi); ve kolayca tahmin edileceği üzere, burada Nikolay Apollonoviç'i Herman olarak görmeyi hayal etmişti. Ya Herman?.. Ucuz bir hırsız gibi davranmıştı ona Herman: öncelikle, gülünç bir korkaklıkla saray tarafından maskesini savurmuştu; sonra, gülünç bir telaşla dominosunu ayaklarının dibine saçmış, köprüye yuvarlanmıştı; ve o zaman saten kanatlarının altından tekdüze bir biçimde pantolon bacakları görülmüştü (bu subyeler Sofya Petrovna'yı çıldırtmıştı); Herman'a hiç de yakışmayan bütün bu münasebetsizliklerin sonunda, bu Herman Petersburg polisinden kaçmıştı; Herman yerinde durup da maskesini kahramanca, trajik bir jestle çıkartmamıştı; boğuk, kesik kesik bir sesle gözüpek bir biçimde herkesin önünde: "Sizi seviyorum" dememişti ve sonra Herman kendini vurmamıştı. Hayır, Herman'ın utanç verici davranışı bütün bu trajik günlerin ateşini tamamıyla söndürmüştü! Hayır, Herman'ın utanç verici davranışı domino düşüncesini bir harlequin taklidine çevirmişti; en çok da bu utanç verici davranış yaralamıştı onu; yani, o nasıl Liza olabilirdi, eğer Herman olmazsa! Öyleyse intikam, intikam!

Eve fırtına gibi girdi Sofya Petrovna Lihutina. Aydınlık girişte subay paltosu ve şapkası asılıydı; demek, kocası şu anda evdeydi ve Sofya Petrovna Lihutina, üzerini çıkartmadan kocasının odasına uçtu; tekdüze kaba bir jestle kapıyı ardına dek savurdu – içeri daldı: büyüyen boa yılanı, kürklü manşon, biraz çirkin biçimde sarkmış alevli-alevli küçük yüzüyle: daldı – durdu.

Sergey Sergeyiç Lihutin anlaşılan yatmaya hazırlanıyordu; gri ceketi mütevazı biçimde askılıkta duruyordu, kendisiyse çapraz askılarla tutturulmuş bembeyaz bir gömlek giymiş, kırılmış gibi donakalmış bir siluetle oturuyordu – dizlerinin üstünde; önünde bir ikon ve titreyen kandil duruyordu. Mavi lambanın ışığında Sergey Sergeyiç'in mat bir hal almış yüzü,

yine aynı renkte sivri bir sakal ve aynı renkte alına kaldırılmış el; hem el, hem yüz, hem sakal, hem beyaz göğüs sanki sert, kokulu bir ağaçtan oyulmuş gibiydi; Sergey Sergeyiç'in dudakları hafif hafif kıpırdıyordu; ve hafif hafif eğdi Sergey Sergeyiç alnını mavimsi küçük aleve, ve alnını sallayarak kıvrılmış mavimsi parmaklarıyla alnını tutarak, haç çıkartmak için kıpırdıyordu.

Sergey Sergeyiç Lihutin önce mavimsi parmaklarını göğsüne ve iki omzuna götürdü, eğildi ve ancak ondan sonra, isteksizce döndü. Sergey Sergeyiç Lihutin telaşlanmamış, şaşırmamıştı; ayağa kalkarak, dizlerine yapışmış tozları silkelemeye davrandı. Bu ağır hareketlerden sonra soğukkanlılıkla sordu:

"Neyin var, Sonyuşka?"

Sofya Petrovna gerilmiş ve hatta bir parça incinmişti – kocasının soğukkanlı sakinliğinden, tıpkı onu köşedeki mavimsi alevin de incitmesi gibi. Sertçe bir sandalyeye attı kendini ve yüzünü manşonuyla örterek bütün odaya hıçkırdı.

Sergey Sergeyiç'in yüzü o zaman bütünüyle yumuşadı, gevşedi; ince dudakları aralandı, yüzünde içten bir ifadenin belirmesiyle alnında bir kırışıklık oldu. Ama Sergey Sergeyiç, bu nazik durumda nasıl davranması gerektiğini açık bir biçimde düşünemiyordu – kendini kadın göz yaşlarının iradesine bırakıp sonra bir sahne yaratmak ve soğukluğa çekilmek mi, yoksa tersi mi: Sofya Petrovna'nın önünde dikkatle diz çökerek, kibar eliyle başını manşonundan nazikçe kaldırmak ve bu elle yaşları silmek, kardeşçe kucaklamak ve yüzünü öpücüklere boğmak; ama Sergey Sergeyiç nefret dolu ve sıkıntılı bir surat buruşturma görmekten korkuyordu; ve Sergey Sergeyiç orta yolu seçti: Sofya Petrovna'nın titreyen omzunu okşadı.

"Hey, hey, Sonya.. hey, yeter.. Yeter, yavrum! Bebecik, bebecik!"

"Bırakınız, bırakınız!"

"Ne oluyor? Konu nedir? Söylesene!.. Soğukkanlılıkla tartışalım."

"Hayır: bırakınız, bırakınız!.. Soğukkanlılıkla... Bırakınız! Besbelli... aaa.. sizde... soğuk, balık kanı..."

Sergey Sergeyiç incinerek karısından uzaklaştı, kararsızca durdu, yakındaki bir koltuğa çöktü.

"Aaa. Karınızı öylece bırakmak!.. Bir yerlerde erzak işinde!.. Gitmek!.. Hiçbir şey bilmemek!"

"Yanılıyorsun, Sonyuşka, neredeyse hiçbir şey bilmediğimi sanıyorsun... Baksana..."

"Ah, bırakınız, lütfen!"

..

"Baksana, dostum: o zamandan beri... sizden bu odaya ayrıldığımdan beri... Kısacası, kendime saygım var: ve senin özgürlüğünü, bil ki, kısıtlamak istemiyorum... Dahası, seni kısıtlayamam da: seni anlıyorum; çok iyi biçimde biliyorum, senin için kolay olmadığını, dostum... Benim, Sonyuşka, umutlarım var: belki, bir gün tekrar.. Ama, ısrar etmiyorum, etmiyorum.."

...

"Belki de, Nikolay Apollon Apollonoviç'i görmek istersin? Aranızda, sanırım, bir şeyler geçti? Anlat bana her şeyi: saklamadan anlat; durumunu ikimiz birlikte tartışalım."

"Bana ondan bahsetmeye kalkışmayınız!.. O alçak, alçak!.. Başka bir koca onu çoktan vurmuştu... Karınızı takip ediyorlar, onunla alay ediyorlar... Ya siz?... Hayır, bırakınız..."

Ve tutarsız bir biçimde, heyecanla, başını göğsüne gömerek, Sofya Petrovna her şeyi olduğu gibi anlattı.

Sergey Sergeyiç Lihutin sade bir insandı. Ve sade insanlar bir davranışın açıklanamaz vahşiliğinden bir alçaklık, bir cinayet, kanlı bir acımasızlık gösterisinden etkilendiklerinden daha çok etkilenirler. İnsan insanın ihanetini, suçunu, hatta insani utanmazlığını anlayabilir; çünkü anlamak, neredeyse bir aklama bulmak demektir; ama, sözgelimi sosyeteden ve görünüşte, çok

onurlu olan bir insanın davranışını, eğer, bu sosyeteden gelen ve onurlu insan tamamıyla saçma bir fantezi haline gelirse kendinize nasıl açıklarsınız: sosyeteden bir misafir odasının eşiğinde, frağının eteklerini savura savura emekliyor? Bu, diyorum ben, tam bir alçaklıktır! Bu alçaklığın anlaşılmazlığının, amaçsızlığının hiçbir aklaması olamaz, tıpkı her türden amaçsız alaycılığın, hürmetsizliğin ve küfürbazlığın olmadığı gibi! Hayır, en iyisi bu çok onurlu insan emeklemeye kalkışmamalı, bunun yerine devlet hesabından hiç ceza almaksızın harcama yapmalıdır, çünkü emeklemek gibi bir davranıştan sonra herkes küçük düşer.

Öfkeyle, ateşle, görünür biçimde gözlerinin önüne getirdi ışıksız girişteki saten dominonun görüntüsünü Sergey Sergeyiç Lihutin, ve... Sergey Sergeyiç kızarmaya başladı, parlak bir havuç rengini alıncaya dek kızardı; kan beynine hücum etti. Nikolay Apollonoviç'le birlikte, çünkü, çocukken oynarlardı; Nikolay Apollonoviç'in felsefesi ve yetenekleri daha sonra Sergey Sergeyiç'i hayrete düşürmüştü; sosyeteden biri olan, onurlu bir insan olan Nikolay Apollonoviç'in, karısıyla kendisi arasına katılmasına soylu bir tavırla izin vermişti Sergey Sergeyiç Lihutin ve... Sergey Sergeyiç Lihutin öfkeyle, ateşle, görünür biçimde ışıksız girişteki kızıl dominonun soytarıca yüz hallerini gözlerinin önüne getirdi. Kalktı ve taşkın bir halde, parmaklarıyla bir yumruk yaparak ve keskin her dönüşünde sıkılmış parmaklarını öfkeyle kaldırarak küçücük odada dolanmaya başladı; Sergey Sergeyiç kendini kaybettiği zaman (kendini topu topu iki üç kez kaybetmişti – daha çok değil), bu hareket onda hep görülürdü; Sofya Petrovna çok iyi biçimde anlıyordu bu hareketi; bir parça korkuyordu ondan; hep bir parça korkardı, hareketten değil, hareketi doğuran sessizlikten.

"Ne yapıyorsun... sen?"

"Hiç... bir şey yok..."

Ve Sergey Sergeyiç Lihutin, parmaklarını yumruk yaparak, küçücük odada dolanıyordu.

Kızıl domino!.. İğrenç, iğrenç ve iğrenç! Ve orada, giriş kapısının ardında durmuştu – yani?!..

Nikolay Apollonoviç'in davranışını teğmen Lihutin'i aşın sarsmıştı. Şimdi dehşetle keskin bir tiksinti duyuyordu; tek kelimeyle, genellikle, hareketlerini kendini bilmezce gerçekleştiren kusursuz budalalar, ya da tüylü, kara bacaklı bir örümcek gördüğümüz zaman hissettiğimiz o tiksinti hissini duyuyordu. Hayret, kırgınlık ve korku hemen öfkeye dönüştü. Onun uyarı mektubunu dikkate almamak, harlequin kaçışıyla onun subaylık onurunu kirletmek, birtakım örümcek suratla sevgili karısını kirletmek!!.. Ve Sergey Sergeyiç Lihutin kendi kendine subay sözü verdi – örümcek ne olursa olsun, ezilecek, ezilecek; ve karar verirken, dolandı, hep öyle kıpkırmızı, parmaklarını yumruk yapmış ve dönüşlerde kaslı kolunu savurur bir halde dolandı; artık Sofya Petrovna'da da istemeden korku uyandırmıştı; o da kırmızı bir halde, yarı aralık tombul dudaklar ve parıldayan gözyaşları silinmemiş yanaklarla, işte şuradan, şu koltuktan dikkatle izliyordu kocasını.

"Ne yapıyorsunuz siz?"

Ama Sergey Sergeyiç artık sert bir sesle yanıt veriyordu; bu seste aynı anda hem tehdit, hem ciddiyet, hem de bastırılmış öfke vardı.

"Hiç... bir şey yok..."

Doğrusunu söylemek gerekirse, Sergey Sergeyiç bu sırada karısına karşı da tiksintiye benzer bir şeyler duyuyordu; sanki o da –orada, giriş kapısında– sürünmüş olan kızıl maskeli harlequin utancını paylaşıyordu.

"Odana git: uyu... bunu bana bırak."

Ve çoktan ağlamayı kesmiş olan Sofya Petrovna Lihutina, itiraz etmeden kalktı ve odasına gitti.

Tekbaşına kalan Sergey Sergeyiç Lihutin durmaksızın dolanıp, öksürüp durdu; bu öksürük, tatsız biçimde, duyulur biçimde, khe-khe ve khe-khe diye çıkıyordu. Bazen tahta yumruk,

kokulu, sert bir ağaçtan oyulmuş gibi, masanın üzerinde kalkıyordu; ve sanki masa, her an, sağır edici bir çatırtıyla parçalara ayrılacak gibiydi.

Ama yumruk gevşiyordu.

Sonunda, Sergey Sergeyiç Lihutin hızla soyunmaya koyuldu; soyundu, pazen bir battaniyeyle örtündü ve battaniye kaydı; Sergey Sergeyiç Lihutin ayaklarını yere indirdi, bir şey görmeden bir noktaya bakakaldı ve ondan beklenmeyecek bir biçimde, en yüksek fısıltıyla fısıldadı:

"Aa! Bunu nasıl bulacaksın. Köpek gibi vuracağım..."

O zaman duvarın öte yanından, gözyaşıyla kaplı ve yüksek, ince bir ses duyuldu.

"Ne yapıyorsunuz siz?"

...

"Hiç... bir şey yok..."

Sergey Sergeyiç tekrar battaniyenin altına girdi ve iç çekmek, fısıldamak, yalvarmak, birilerini bir şey için tehdit etmek üzere başını onunla örttü.

...

Sofya Petrovna Mavruşka'yı çağırmamıştı. Hızla üzerinden mantosunu, şapkasını, elbisesini çıkartmıştı; ve bembeyaz bir halde, bir iki üç dakika içinde çevresine saçtığı eşyalar gölünden çıkarak, kendini yatağa atmıştı; ve şimdi orada, üstlerinde tüylerin açık biçimde görüldüğü ayrık dudaklarıyla öfkeli; kara saçlı küçük yüzünü ellerinin arasına almış ve ayaklarını toplamış bir halde oturuyordu ve çevresinde bir nesneler gölü vardı; hep böyle olurdu. Mavruşka kendini bildi bileli ev sahibesinin dağıttıklarını toplardı; Sofya Petrovna bir giyim eşyası hatırlayacak olurdu, o eşya el altında olmazdı; ve bluzlar, mendiller, elbiseler, tokalar, şapka iğneleri oraya buraya uçuşurdu; Sofya Petrovna'nın küçük elinden sanki renkli bir türlü eşyalar şelalesi akmaya başlardı. Bu akşam Sofya Petrovna Mavruşka'yı çağırmamıştı; yani, eşya gölü oluşmuştu.

Sofya Petrovna istemeden bölmenin ardındaki Sergey Sergeyiç'in durmak bilmeyen adımlarını dinlemeye koyuldu; başının tepesindeki her akşamki piyano seslerini de dinliyordu: orada annesinin de, o, o zaman daha iki yaşında bir ufaklıkken onunla notaları eşliğinde gülerek dans ettiği, o hep aynı eski polka-mazurka ezgisini çalıyorlardı. Ve bu çok eski ve hiçbir günahı olmayan polka-mazurka'nın notalarıyla, Sofya Petrovna'nın öfkesi, yerini yorgunluğa, tam bir apatiye ve Sofya Petrovna'nın, kendi görüşüne göre, diğerine karşı kıskançlık uyandırmış olduğu kocasına yönelik bir parça hiddete bırakmıştı. Ama kocası, Sergey Sergeyiç'de, ona göre kıskançlık uyanır uyanmaz, kocası, Sergey Sergeyiç ona tatsız gelmeye başlamıştı; sanki yabancı bir el oraya, çekmeceye kilitlenmiş olan mektup dolu mahrem kutusuna uzanmış gibi, bir huzursuzluk hissediyordu. Tersine: Nikolay Apollonoviç'in gülüşü onda nasıl önce nefret uyandırdıysa ve sonra nefret hissinden hep o gülüşe karşı tatlı bir çekim ve korku karışımı uyandırdıysa, Nikolay Apollonoviç'in orada, köprüdeki davranışının utanmazlığı da ona tatlı bir intikam kaynağı keşfettirmişti: o zavallı soytarı haliyle önüne çıktığı zaman, üzerine atlayıp onu tekmelemiş olmaktan pişmanlık duyuyordu; birden ona eziyet ve işkence etmek istemişti; kocası, Sergey Sergeyiç'eyse eziyet etmek istemiyordu; ne eziyet etmek, ne öpmek. Ve Sofya Petrovna birden keşfetti ki, kocasının – aralarında geçen bu uğursuz olayla en ufak ilgisi yoktu; bu olay aralarında sır olarak kalmalıydı; ama artık kocasına her şeyi anlatmıştı. Kocanın yalnız onunla değil, diğeriyle, Nikolay Apollonoviç'le teması, öncelikle kendisi için kırıcıydı: çünkü Sergey Sergeyiç bu olaydan, şüphesiz, tamamıyla yanlış sonuçlar çıkarıyordu; öncelikle neredeyse hiçbir şey anlamayacaktı, şüphesiz: ne uğursuz, tatlı hain duyguyu, ne de kılık değiştirmenin kendisini; ve Sofya Petrovna istemeden eski polka-mazurka seslerini ve de bölmenin ardındaki duraksız, tatsız yürüyüşü dinlemeyi sürdürdü; kara, açılmış saç örgülerinin ölçüsüzlüğü ardından koyu

mavi, bir şekilde kısılmış gözlerini taşıyan küçük, inci gibi yüzünü uzattı, hafifçe titreyen dizlerine doğru eğdi.

Bu sırada bakışları tuvalet aynasına takıldı; Sofya Petrovna'nın tuvalet aynasının altında, Nikolay Apollonoviç'e baloda vermesi gereken mektubu gördü (mektubu tamamıyla unutmuştu). Bir anda mektubu bir haberciyle geri göndermeye, Varvara Yevgrafovna'ya göndermeye karar verdi. Nasıl onun birtakım mektupları ona göndermesini istemeye cesaret edebiliyorlardı! Bütün bunlara bir de kocası karışmamış olsaydı geri gönderecekti (bir yatsa!). Ama şimdi onların kişisel işlerine her türden karışmaları protesto etmesinin etkisiyle, konuya oldukça basit bir biçimde bakıyordu: elbette, mektubun zarfını yırtmak ve orada gizli birtakım sırları okumak için tam hakkı vardı (nasıl olur da sırları olabilirdi!). Bir an ve Sofya Petrovna masadaydı; ama tam yabancı mektuba uzanmıştı ki, duvarın ardından şiddetli bir fısıltı yükseldi; yatak gıcırdadı.

"Ne yapıyorsunuz?"

Duvarın ardından yanıt geldi:

"Hiç... bir şey yok..."

Yatak hazin bir çığlık attı; her şey sessizleşti. Sofya Petrovna titreyen eliyle zarfı yırttı.. ve okuduğu sırada, şişmiş küçük gözleri alabildiğine büyüdü; donuklukları kayboldu, göz alıcı bir parıltı aldı yerini, yüzün beyazlığı önce pembe elma taçyapraklarıyla bezendi, sonra gül pembesi halini aldı; ve okumayı bitirdiğinde, yüzü tam anlamıyla kıpkırmızıydı.

Nikolay Apollonoviç tümüyle elindeydi artık; bütün varlığı onun ve çektiği iki aylık azabın ardından ona korkunç bir darbe indirme olanağı karşısında dehşetle sarsılıyordu; ve bu darbeyi işte bu küçük ellerden yiyecekti. Nikolay Apollonoviç onu soytarıca bir maskeli baloyla ürkütmek istemişti; ama bu soytarı maskeli balosunu da gerektiği gibi yapmayı başaramamıştı ve şaşkına dönerek, bir dizi çirkinlik sergilemişti; haydi şimdi kendi kendini ondan Sofya Petrovna silsin ve haydi Herman olsun!

Evet, evet, evet ona ağır darbeyi kendisi, sadece, korkunç bir içeriği olan mektubu vererek indirecek. Bir an için: kendini attığı yol karşısında baş dönmesi hissi duydu; ama durmak, yoldan çıkmak için çok geçti: kendisi çağırmamış mıydı kanlı dominoyu? Eh, eğer o Nikolay Apollonoviç önüne korkunç bir domino imgesini getirdiyse, haydi gerisi de gelsin: haydi kanlı dominoya kanlı bir yol açılsın!

Kapı gıcırdadı: tam Sofya Petrovna elinde duran mektubu buruşturduğu sırada, odasının eşiğinde kocası, Sergey Sergeyiç Lihutin göründü; beyazlar içindeydi: beyaz gecelik, beyaz don. Onun tamamen dışında olan bir insanın, hem de böyle uygunsuz bir biçimde belirmesi Sofya Petrovna'yı öfkeye boğdu:

"Giyinebilirdiniz..."

Sergey Sergeyiç Lihutin şaşırdı, hızla odadan çıktı, bir dakika sonra tekrar belirdi; bu kez, en azından, sabahlığını giymişti; Sofya Petrovna artık mektubu saklamayı başarmıştı. Sergey Sergeyiç onun için alışılmış olmayan tatsız, kuru bir ciddiyetle ona pervasızca seslendi:

"Sofi... Bana bir söz veriniz: sizden yarın Tsukatov'ların gecesine gitmemenizi çok rica ediyorum."

Sessizlik.

"Bana söz vereceğinizi umuyorum; sağduyu size söyleyecektir: açıklamaya mecbur etmeyin."

Sessizlik.

"Sizin kendinizin de olanlardan sonra baloya gitmenin olanaksızlığını kabul etmiş olmanızı dilerdim."

Sessizlik.

"Tersi durumda, öyle ya da böyle size yasaklamam gerekecek."

"Ne olursa olsun baloya gideceğim."

"Hayır, gitmeyeceksiniz!!"

Sofya Petrovna, Sergey Sergeyiç'in bu cümleyi dile getirirken kullandığı tahta sesin tehdidi karşısında sarsıldı.

"Hayır, gideceğim."

İçinde sadece Sergey Sergeyiç'in göğsünden gelen birtakım fıkırtıların duyulduğu, buna karşı sinirle gırtlağını tutarak, bir iki kez başını sallayıp korkunç bir olayın kaçınılmazlığını uzaklaştırmak için çaba harcadığı ağır bir sessizlik oldu; neredeyse püskürmek üzere olan bir patlamayı inanılmaz biçimde bastırarak, sessizce, direk gibi dimdik oturdu Sergey Sergeyiç Lihutin; yapay, alçak bir sesle konuşmaya başladı:

"Bakınız: sizden ayrıntıları rica eden ben değildim. Siz kendiniz beni olup bitenlere tanık olmak üzere çağırdınız."

Sergey Sergeyiç "Kızıl Domino" sözcüklerini dile getiremiyordu: bütün olanların düşüncesi içgüdüsel olarak, içine karısının eğik bir düzlemde kaydığı ahlaksız bir hiçlik yaşamasına yol açmıştı; bütün olup bitenin vahşi saçmalığı dışında burada neyin ahlaksız olduğunu ve bunun basit bir yaşanmış hikâye, bir ihanet, bir düşüş olmadığını seziyordu. Hayır, hayır, hayır: her şeyin üzerinde ruhu sonsuza dek, siranidrik asit gibi zehirleyen birtakım şeytani çelişkilerin aroması duruyordu; acı bademlerin tatlımsı kokusunu iyice açık biçimde duymuştu ki, karısının odasına girerken çok güçlü bir soluksuz kalma hali yaşamıştı; ve biliyordu, kesinlikle biliyordu: yarın, karısı Sofya Petrovna, Tsukatov'larda görünecek olursa, orada iğrenç dominoyla karşılaşacak olursa, – hepsi toza dönecekti; karısının onuru, onun, subayın onuru.

"Bakınız. Bana anlattıklarınızdan sonra, anlarsınız ki, görüşemezsiniz: ki bu tiksinç ve tiksinç; son olarak, ben sizin orada bulunmayacağınıza dair söz verdim. Acıyınız, Sofi kendinize, bana ve... ona, çünkü başka türlü... ben... bilmiyorum... söz veremiyorum..."

Ama Sofya Petrovna, ona tamamıyla yabancı olan subayın, yatak odasında uygunsuz bir halde saçma müdahalesiyle görünmeye cesaret etmiş olan subayın küstah müdahalesinden daha da çok öfkeye kapılmıştı; yerden bir elbise alarak (birden, giyin-

memiş olduğunu fark etmişti) ve onunla örtünerek, karanlık bir köşeye çekilmişti; ve oradan, karanlık, gölgeli köşeden, birden kararlı biçimde başını salladı.

"Belki gitmeyebilirdim, ama şimdi, bu müdahalenizden sonra gideceğim, gideceğim, gideceğim!"

"Hayır: bu olmayacak!!!"

Bu da neydi? Odada kulakları sağır edici bir silah atışı duyulmuş gibi geldi ona; aynı zamanda insan dışı bir uluma yankılandı: ince, kaba bir falsetto anlaşılmaz bir şeyler çığırdı; serviden bir insan ayağa kalktı ve düşen koltuğu tekmeledi, yumruk darbesiyle ucuz masa ortadan ikiye ayrıldı; sonra kapı çarpıldı; ve her şey sessizleşti.

Yukarıda polka-mazurka sesleri kesildi; başının üzerinde gezinmeler oldu; birtakım sesler öttü; sonunda komşu yukarıdan süpürge fırçasıyla yeri dövmeye başladı; bununla herhalde birine protestosunu terbiyeli biçimde ifade etmek istiyordu.

Sofya Petrovna Lihutina karanlık köşede büzüldü ve incinmiş bir halde hıçkırdı: yaşamında ilk kez böyle bir öfkeyle karşılaşmak zorunda kalmıştı, çünkü az önce burada önünde duran... insan bile değildi... hayvan bile değildi. Burada önünde kuduz bir köpek havlamıştı az önce.

SENATÖRÜN İKİNCİ UZAMI

Apollon Apollonoviç'in yatak odası sade ve küçüktü; gri, karşılıklı olarak dik dört duvar ve beyaz dantelli perdesiyle bir pencere aralığı; kabartılmış yatağın çarşafları, havluları ve yastık yüzleri de aynı beyazlığa sahipti; senatörün uykusundan önce uşak çarşafi bir pulverizatörle[143] elden geçiriyordu.

Apollon Apollonoviç, sadece Petersburg kimya laboratuvarında yapılan kolonyayı kabul ederdi.

Dahası: uşak sehpaya bir bardak limon suyu bırakır ve telaşla çekilirdi. Apollon Apollonoviç kendisi soyunurdu.

---

143 Fransızcası pulvérisateur olan sözcük, Rusçaya okunuşuyla geçmiştir. Pulverizatör, bir muhafazanın içindeki sıvıyı pompa aracılığıyla püskürtmeyi sağlayan bir alettir. Burada uşak, yatağa kolonya püskürtüyor.

Özenle çıkarıyordu sabahlığını; özenle katlıyordu onu sandalyeye asarken; özenli bir tavırla küçücük ceketini ve minyatür pantolonunu çıkarıyordu, örme, üzerine oturan iç donu ve iç gömleğiyle kalınca; ve iç çamaşırlarıyla kalınca, uykuya dalmadan önce Apollon Apollonoviç bedenini jimnastikle güçlendirirdi.

Ellerini ve ayaklarını açardı; sonra onları ayırır, gövdesini sağa sola çevirir, on iki ve daha çok kez çömelip kalkar, sonra, son olarak, daha yararlı bir alıştırma yapardı: sırt üstü yatarak, Apollon Apollonoviç karın kaslarını güçlendirmek için ayaklarını çalıştırmaya koyulurdu.

Apollon Apollonoviç bu yararlı alıştırmalara özellikle basurlu günlerinde başvururdu.

Bu yararlı alıştırmalardan sonra Apollon Apollonoviç, battaniyeyi huzurla dinlenmeye çekilmek ve yolculuğa koyulmak üzere üzerine çekerdi, çünkü uyku (kendi payımıza söyleyelim) – yolculuktur.

Bugün de aynı şeyleri yaptı Apollon Apollonoviç. Başını (burnunun ucuna dek) battaniyeyle örtünce, artık yataktan zamansız bir boşluğun üzerine asılmıştı.

Ama sözümüzü kesip şöyle diyecekler: "Ne demek boşluğun? Ya duvarlar, ya yer? Ya... ve benzeri?"

Yanıt vereceğiz.

Apollon Apollonoviç hep iki uzam görürdü: biri maddi (oda duvarları ve araba duvarları), diğeriyse – pek de ruhsal değildi (yine maddi)... Eh, nasıl denir: senatör Ableuhov'un başının üzerinde senatör Ableuhov'un gözleri tuhaf akımlar görüyordu: dönenen merkezlerden çıkan ziyalar, parıltılar, sisli, gökkuşağı renkli dans eden lekeler maddi uzamların sınırındaki alacakaranlığı kaplıyordu; böylece uzamda, uzamlar kaynaşıyordu ve bu sonuncular, bütün diğerlerini örterek, karışıyordu kendilerince sallanan, kımıldayan perspektiflerin ölçüsüzlüğüne ki bunları oluşturan... eh, sanki sırma süsler, küçük yıldızlar kıvılcımları alevlerdi.

Apollon Apollonoviç uykudan önce gözlerini kapatır ve tek-

rar açardı: peki ne oldu: ışıkçıklar, dumanlı lekeler, ipçikler ve yıldızlar, sanki fokurdayan, ölçüsüzce büyük karanlıkların üzerindeki ışıklı bir köpük, beklenmedik biçimde (saniyenin dörtte birinde) birden apaçık bir manzara oluşturuyor: haç, çok yüzlü, kuğu, ışıkla dolu bir piramit. Ve her şey uçup gidiyor.

Apollon Apollonoviç'in tuhaf bir sırrı vardı: figürler, konturlar, titremeler, tuhaf fiziksel duyumlar dünyası – kısaca: tuhaflıklar evreni. Bu evren hep uykudan önce ortaya çıkıyordu; ve öyle ortaya çıkıyordu ki, uykuya dalan Apollon Apollonoviç, o sırada bütün geçmiş belirsizlikleri, hışırtıları, kristalografik figürleri, altın, karanlıkta ışından kırkayaklar üzerinde koşan krizantem yıldızları hatırlardı (bazen böyle bir yıldız senatörün kafasını altın kaynar sularla yakardı: kafatasında bir karınca koştururdu): kısacası, bir önceki gün uykuya dalmadan önce gördüğü her şeyi, sabahleyin tekrar hatırlamamak üzere hatırlardı.

Bazen (her zaman değil) günlük bilincinin en son anından önce uykuya dalan Apollon Apollonoviç, bütün ipçiklerin, bütün yıldızların fokurdayan bir girdap oluşturarak, kendilerinden ölçüsüzlüğe uzanan bir koridor inşa ettiğini fark ederdi ve (en şaşırtıcı olanı) bu koridorun başından başladığını, yani onun, koridorun, üzerinde birden ölçüsüzlüğün uzantısı olan bir tacın belirdiği, başın kendisinin sonsuz uzantısı olduğunu hissediyordu; böylece yaşlı senatör, uykuya dalmadan önce, sanki gözlerle bakmıyormuş, başının merkeziyle bakıyormuş gibi, yani o Apollon Apollonoviç, Apollon Apollonoviç değil de, beynine yerleşmiş olan ve oradan, beyninden çevreye bakınan bir şeymiş gibi acayip bir izlenime kapılırdı; tacın açılması sırasında bu bir şey hem özgürce hem de kolayca koridorda, orada, koridorun derinliklerinde görünen hiçliğe açılma noktasına dek kaçabilirdi.

Bu da senatörün ikinci uzamıydı – senatörün her geceki yolculuklarının ülkesi; ve bunun için bu kadar yeter...

Bir battaniyeyle örtünmüş bir halde, artık yatakta zamansız

bir boşluğa asılıydı, artık cilalı zemin yatağın ayaklarından kopmuştu ve yatak, deyim yerindeyse, bilinmeyen üzerinde duruyordu – ki senatörün kulağına tuhaf, uzak bir takırtı geldi, sanki hızla vurulan tırnak takırtısı gibi:

"Tra-ta-ta.. Tra-ta-ta.."

Ve tıkırtı yaklaşıyordu.

Tuhaf, çok tuhaf, aşırı tuhaf bir durum: kırmızı battaniyenin altından senatör aya kulak kesildi; ve evet: büyük olasılıkla – tıkırtılar aynalı salondan geliyordu.

Apollon Apollonoviç başını kaldırdı.

Altın, fokurdayan girdap ansızın senatörün kafası üzerinde dört bir yana uçuştu; krizantemsi kırk ayaklı yıldız, senatörün gözlerinin görüş alanından hızla çıkarak, taca doğru hareket etti; ve sarı yatağın ayaklarına, her zamanki gibi, hiçlikten bir anda parke zeminin tahtaları uçtu; yolunmuş tavuğu andıran, beyazımsı Apollon Apollonoviç hemen iki sarı tabanını halıya bastırdı.

Tıkırtı sürüyordu: Apollon Apollonoviç sıçradı ve koridora koştu.

Odalar ayla aydınlanmıştı.

Üzerinde bir tek iç gömleği ve elinde yanan bir mum olan Apollon Apollonoviç odalarda gezindi. Telaşlanmış efendisinin ardında burada olduğunu belli eden buldok vardı, küçük kesik kuyruğunu uysalca sallıyor, boynunu uzatmış, burnuyla hızlı hızlı etrafı kokluyordu.

Düz, tahta bir kapak gibi, tüylü göğüs ağır hırıltılarla sarsılıyordu ve soluk yeşil lekeli kulak takırtıya kulak kesilmişti. Senatörün bakışları, rasgele bir boy aynasına takıldı: ama ayna senatörü tuhaf biçimde yansıtıyordu: eller, ayaklar, dizler ve göğüs birden koyu mavi satenle sıkılmış gibi göründü; bu saten dört bir yandan metalik parıltı saçıyordu: Apollon Apollonoviç mavi bir zırh içinde gibiydi; Apollon Apollonoviç küçük bir şövalye gibi görünüyordu ve elinde tuttuğu şey mum değil, bir kılıç sapının parıltılarıyla parıldayan ışıklı bir alametti.

Apollon Apollonoviç cesaretini topladı ve salona daldı; takırtı orada yankılanıyordu:

"Tra-ta-ta.. Tra-ta-ta.."

Ve takırtıya hırladı:

"Yasalar kanunnamesinin hangi maddesine dayanarak?"[144]

Bağırırken, bön buldoğun barışçıl ve uykulu bir tavırla yanında soluduğunu gördü. Ama –ne küstahlık!– salondan yanıt olarak bağırdılar:

"Olağanüstü durum kuralına dayanarak!"

Küstah yanıta sinirlenen mavimsi şövalye elinde sıktığı ışıklı alameti kaldırdı ve salona daldı.

Ama ışıklı alamet avucunda eriyordu: parmaklarının arasından hava gibi aktı ve bir ışın gibi ayaklarının dibine kondu. Takırtıysa –Apollon Apollonoviç gördü– sefil bir Moğolun dilinin şaklamasıydı: orada, Apollon Apollonoviç'in Tokyo'da bulunduğu sırada görmüş olduğu fizyonomisiyle şişman bir Moğol (Apollon Apollonoviç bir keresinde Tokyo'ya gönderilmişti) – orada şişman bir Moğol Nikolay Apollonoviç'in fizyonomisini kendine uyduruyordu, diyorum, çünkü bu Nikolay Apollonoviç değildi, sadece Tokyo'da görülmüş olunan Moğoldu; yine de fizyonomisi Nikolay Apollonoviç'inkiydi. Bunu anlamak istemedi Apollon Apollonoviç, küçük yumruklarıyla şaşkın gözlerini ovuşturdu (ve yine ellerini hissetmiyordu, yüzünü hissetmediği gibi: sadece iki kesişmez nokta birbirine geçiyordu – ellerin uzamı yüzün uzamını yokluyordu). Moğol (Nikolay Apollonoviç) ise menfaat hevesiyle yaklaşıyordu.

O sırada senatör ikinci kez bağırdı:

"Hangi kurala dayanarak?"

"Ve hangi maddeye?"

Ve uzam yanıt verdi:

"Artık ne madde var, ne kural."

---

144 Rus İmparatorluğu Yasalar Kanunnamesi, on altı cilt olarak yayınlanmış olan, 1917 öncesi Rus yasalarının sistematik bir kanunnamesiydi.

...

Ve habersiz, hissiz, birden elle tutulurluktan yoksun, birden gövde hissinin kendinden yoksun, sade görme ve işitmeye dönmüş olan Apollon Apollonoviç, gözlerinin uzamını kaldırdığını hayal etti (bilinçli bir biçimde gözlerinin kaldırılmış olduğunu olumlu olarak kabul edemezdi, çünkü gövdesellik hissini bir kenara atmıştı), – ve gözlerini taç bölgesine doğru kaldırarak, taç olmadığını, çünkü orada, beynin sağlam kemiklerle korunduğu, bakışın, görüşün olmadığı yerde – orada Apollon Apollonoviç'teki Apollon Apollonoviç tacın yerinde koyu lacivert uzaklara açılan dairesel bir gedik gördü; açılan bu gedik –mavi daire– uçan kıvılcımlardan bir tekerlek, ışıltı, parıltılarla çevrelenmişti; bu uğursuz anda, Apollon Apollonoviç'in hesabıyla onun güçsüz gövdesine (mavi daire bu gövdedeydi – çıkışı o gövdedeydi) sızıyordu Moğol (bilince kazınmıştı, ama artık daha fazla görünmüyordu) – aynı zamanda buradaki rüzgârın gürültüsüne benzer bir kükreme ve ıslıklı bir şey, Apollon Apollonoviç'in bilincini, ışıltılar girdabının altından yıldızlı sınırsızlığa dek emmeye başladı.

Burada bir skandal meydana geldi (bu sırada Apollon Apollonoviç'in bilinci, benzer bir olayın olmuş olduğunu belirtti: nerede, ne zaman – hatırlamıyordu) – burada bir skandal meydana geldi: rüzgâr Apollon Apollonoviç'in bilincini Apollon Apollonoviç'ten alıp uçurdu.

Apollon Apollonoviç dairesel gedikten maviliğe, karanlığa, altın tüylü yıldıza uçtu: ve başının üzerinde yeterince yükseğe uçarak (ona Dünya gezegeni gibi görünüyordu) altın tüylü yıldız, roket gibi, ses çıkartmadan kıvılcımlara dağıldı.

Bir an hiçbir şey olmadı: zaman öncesi karanlık oldu; ve karanlıkta bilinç kaynaştı – başka biri değil, sözgelimi, dünyevi bilinç, tamamıyla sadık bir bilinç: Apollon Apollonoviç'in bilinci.

Bu bilinç artık, kendinden yalnız iki his saçarak geriye dönüyordu: hisler eller gibi düşüyordu; ve hisler işte şunu hissetti: (banyo biçimini andıran) bir biçim hissettiler, yapışkan ve pis ko-

kulu bir pislikle ağzına dek doldurulmuş; hisler, eller gibi, banyoda çalkalandı; banyonun dolu olduğu şeyi, Apollon Apollonoviç ancak iğrenç bir su aygırının içinde çalkalandığı gübre suyuyla karşılaştırabiliyordu (bunu aydınlanmış Avrupa'nın hayvanat bahçelerindeki sularda çok kez görmüştü). Bir an – hisler artık, dediğimiz gibi ağzına dek gübreyle dolu olan kaba yönelmişti; Apollon Apollonoviç'in bilinci uzağa, uzama kaçmaya çabaladı, ama hisler bu bilincin ardında ağır bir şeyler sürüklüyordu.

Bilinçte gözler açıldı ve bilinç içinde barındığı şeyi gördü: yolunmuş bir tavuğu andıran sarı ihtiyarı gördü; ihtiyar yatakta oturuyordu; çıplak tabanlarıyla halıya basıyordu.

Bir an: bilinç bu sarı ihtiyarın kendisi oluverdi, çünkü bu sarımsı ihtiyarcık yataktan tuhaf, uzak bir takırtıya, sanki hızla vuran tırnakların takırtısı gibi olan bir takırtıya kulak kesilmişti:

"Tra-ta-ta.. Tra-ta-ta.."

Apollon Apollonoviç bütün bu koridordaki, salondaki, son olarak kafasındaki yolculuğun düş olduğunu anladı.

Ve bunu düşünür düşünmez uyandı: bu bir çifte düştü.

Apollon Apollonoviç yatakta oturmuyordu, Apollon Apollonoviç başı (burnunun ucuna dek) battaniyeyle örtünmüş bir halde yatıyordu: salondaki takırtı çarpan bir kapıydı.

Bu herhalde eve dönen Nikolay Apollonoviç'ti: Nikolay Apollonoviç eve geç vakitte dönmüştü.

"Öyle efendim..."

"Öyle efendim..."

Sadece sırtında yanlış bir şey: omurga kemiğine dokunulma korkusu.. Onda *tabes dorsalis*[145] mi hasıl oluyordu?

ÜÇÜNCÜ BÖLÜMÜN SONU

145 Sifilitik mielopati olarak da anılan, kas gevşekliği ve sıra dışı duyumlarla belli olan bir hastalık.

İçinde Anlatı Zincirinin Kırıldığı

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Tanrı aklımı kaçırtmasın bana...
A. Puşkin[146]

146 A. S. Puşkin'in aynı adı taşıyan şiirinin (1833) ilk dizesi.

YAZLIK BAHÇE

Nesir gibi, tekdüze biçimde oraya buraya uzanıyordu Yazlık Bahçe'nin patikaları; arasıra kederli bir yaya bu uzamları keserek adımlarını hızlandırıyor; sonra sonunda sonsuz bir ıssızlıkta kayboluyordu: Marsovo Alanı beş dakikada kat edilemezdi.

Yazlık Bahçe surat asıyordu.

Yazlık heykeller tahtalarla örtülüydü; gri tahtalar uzunlamasına yerleştirilmiş tabutlar gibi duruyordu; ve tabutlar yolun iki yanında sıralanmıştı; bu tabutlardan hafif peri ve satirler, zamanın dişleri kar, yağmur ve soğukla onları parçalamasın diye saklanıyordu, çünkü zaman demir dişini her şeyin üzerinde biler; demir dişler gövdeyi, ruhu ve hatta taşları aynı şekilde çiğner.

Çok eski zamanlardan beri bu bahçe ıssızlaşıyor, grileşiyor, küçülüyordu; mağara parçalanmış, şadırvanlar fışkırmaz olmuş, yazlık galeri çökmüş ve şelale kurumuştu; bahçe küçülmüş ve parmaklığın ardına, İngiliz ülkelerden, peruklar ve yeşil kaftanlar içinde gelen ve pipolarını tüttüren deniz aşırı konukların çevresine toplanmaktan hoşlandığı o parmaklığın ardına sıkıştırılmıştı.

Petro'nun kendisi ekmişti bu bahçeyi, kendi süzgeçli kovasıyla nadir ağaçları, balözlü solucan otlarını, naneleri sulamıştı; Çar Solikamsk'tan sedirler, Danzig'den amberbarisler, İsveç'tense elma ağaçları getirtmişti; çeşmeler yaptırmış ve kırık ayna serpintileri uzun süre, incecik bir örümcek ağı gibi, yüksek insanların kırmızı kolsuz ceketleriyle, kıvrık bukleleriyle, kara arap suratları ve bayanların gösterişli elbiseleri burada ışıldamıştı; altın işlemeli bir kara bastonun oyma tutamağına dayanarak, burada gri bir kavalye, bayanı havuza götürüyordu; yeşil, köpürdeyen suların ta dibinden, sular saçarak kara bir fok burnu çıkıveriyor; bayan çığlık atıyordu, ak saçlı kavalyeyse şakacı biçimde gülümüyor ve bastonunu kara canavara uzatıyordu.

Yazlık Bahçe o zamanlar iki yanına çayır melikeleri ve yeşillikler ekilmiş olan, çarın en sevdiği patikalarıyla Marsovo Alanı'na dek uzanırdı (ve onu, besbelli, zamanın acımasız dişleri kemirmişti); ıslak mağaranın gözenekli taşlarından pembemsi borularını kaldırmıştı Hint denizlerinden gelme devasa istiridyeler; ve tüylü şapkasını çıkaran bir kişi, merakla pembemsi borunun açıklığına eğilirdi: ve oradan kaotik bir gürültü duyuluyordu; bu sırada başka kişiler bu gizemli mağaranın önünde meyve suları içiyorlardı.

Ve son zamanlarda, akşama dönen güne parmaklarını uzatan İrellevskaya heykelinin[147] poz vermiş figürü altında gülüşler, fi-

147 Yaz Bahçesi'nde böyle bir heykel bulunmamaktadır. Belıy bir olasılık Rastrelli yerine İreli yazmış olmalı. Rastrelli'nin yaptığı Büyük Petro'nun atlı bir heykeli Mihaylovski Sarayı'nın ana girişinin yakınında bulunmaktadır.

sıltılar, iç çekmeler duyuluyor ve ekselanslarının nedimelerinin iri mücevherleri parıldıyordu. Bu baharda, Ruhların Günü'nde[148] oluyordu; akşam atmosferi koyulaşıyordu; ansızın tatlı tatlı uyuklayan karaağaçların altından uçup gelen, güçlü, org benzeri bir sesle sarsılıyordu: ve oradan bir ışık yayılıyordu birden – gülünç, yeşil; orada, yeşil alevlerin ortasında, parlak kızıl avcı-müzisyenler, boynuzlarını uzatarak, meltemi yırtarak ve derinden yaralanmış ruhu acımasızca heyecanlandırarak çevreyi melodik bir biçimde sese boğuyorlardı: bu yukarı çevrilmiş boynuzların boğuk ağlayışını – duymadınız mı?

Hepsi olup bitti, yok artık; artık öyle kasvetle uzanıyordu Yazlık Bahçe'nin patikaları; kara, azgın bir sürü, Petro'nun küçük evinin çatısı üzerinde döneniyordu; perişan kanatlarının ağır çırpınışı ve şamata katlanılmaz bir şeydi; kara, azgın sürü birden dallara alçaldı.

Kokulanmış ve sinekkaydı tıraş olmuş Nikolay Apollonoviç, kaputuna sarınmış, donmuş patikada yürüyordu; başı kürke gömülmüş, gözleri tuhaf biçimde aydınlanmıştı; bugün çalışmaya karar verdiği sırada, bir haberci ona bir mektup getirmişti; tanımadığı bir elyazısı onu Yazlık Bahçe'de buluşmaya çağırıyordu. İmza "S"ydi. Kim olabilir bu gizemli "S"? Eh, elbette, bu "S" – Sofya (anlaşılan elyazısını değiştirmişti). Kokulanmış ve sinekkaydı tıraş olmuş Nikolay Apollonoviç donmuş patikada ilerliyordu.

Nikolay Apollonoviç'in heyecanlı bir hali vardı; son günlerde uykudan, yemekten kesilmişti; Kantçı yorumlar sayfasını bir hafta boyunca belirsiz, ince bir toz kaplamıştı; ruhundaysa tanımadık bir duygu akımı vardı; bu huzursuz ve mutlu akımı geçmiş zamanlarda da hissetmişti... doğrusu, daha bir donuk ve uzaktan. Ama melek Peri'nin davranışlarının o isimsiz titreme-

148 Paskalya'dan sonraki elli birinci gün ya da Troytsa'dan sonra ilk pazartesi; genellikle haziran ayına denk gelir.

leriyle onu çağırdığı günden beri, içinde isimsiz titremeler belirmişti: sanki gizemli derinliklerin içinden boğuk bir sesle zonklayan güçleri çağırmıştı, sanki kendisinde Aeolus'un çantası açılmış ve burada olmayan yankların çocukları ıslık çalan kırbaçlarla onu havadan tuhaf birtakım ülkelere taşımıştı. Gerçekten de bu durum yalnız duygusal iştahların geri dönüşü müydü? Belki de – aşktı bu? Ama aşkı reddederdi.

Artık kaygıyla patikalarda tanıdık bir silüet, kara kürklü palto ile kara kürk manşonlu bir silüet aranarak etrafa bakınıyordu; ama yoktu – kimse; yakındaki bir bankın üzerine bir rüküş yayılmıştı. Birden rüküş banktan kalktı, bir süre olduğu yerde oyalandı ve ona doğru geldi.

"Beni... tanımadınız mı?"

"Ah, nasılsınız!"

"Siz, sanırım, hâlâ tanımadınız beni? Ama ben – Solovyova."

"Tabii, tanrı aşkına, siz – Varvara Yevgrafovna!"

"Eh, oturalım şuraya, banka..."

Nikolay Apollonoviç acıyla yanına yerleşti; çünkü randevusu tam da bu bank içindi; ve işte – bu tatsız durum – Nikolay Apollonoviç, bu rüküşü buradan nasıl çabucak gönderebileceğini düşünmeye koyuldu; hep o tanıdık silüeti aranarak, sağa sola bakındı; ama tanıdık silüet görünürde yoktu.

Ayaklarına sarı-kahverengi ve kurtçukların yediği yapraklar saçmaya başlamıştı sıkıcı patika; orada donuk bir biçimde, çelik ufka dimdik yükselen, kesişen dalların karanlık ağı uzanıyordu; bazen karanlık ağ sallanmaya koyuluyordu.

"Notumu aldınız mı?"

"Ne notu?"

"'S' imzalı notu."

"Nasıl, siz mi yazmıştınız?"

"E, evet yani..."

"Ama neden 'S'?"

"Nasıl neden? Çünkü adım Solovyova..."

Her şey yıkılıverdi, oysa, oysa! İsimsiz titremeler ansızın dibe çöktü.

"Size nasıl yardımcı olabilirim?"

"Ben,... ben istiyordum ki, düşünmüştüm ki, Ateşli Bir Ruh imzalı kısa bir şiir geçti mi elinize?"

"Hayır, geçmedi..."

"Nasıl olur? Gerçekten polis mektuplarımı açıp kontrol mu ediyor? Ah, ne tatsız! Bu şiir parçası olmadan, itiraf edeyim ki, size bunu açıklamak çok güç. Size yaşamsal anlamda bir şeyler sormak istiyordum.."

...

"Affedersiniz, Varvara Yevgrafovna, vaktim yok."

"Nasıl olur? Nasıl olur?"

"Hoşçakalın! Beni affedin, lütfen, bu sohbet için daha uygun bir zaman ayarlayacağız. Değil mi?"

Varvara Yevgrafovna kararsız biçimde onu kaputunun kürklü ucundan yakaladı; o kararlılıkla kalktı; o da peşinden kalktı; ama o daha da kararlılıkla kokulu parmaklarını, yuvarlatılmış tırnaklarının ucuyla onun kırmızı eline dokunarak uzattı. O anda Varvara Yevgrafovna eli tutmaktan başka bir şey düşünemedi; artık tam bir rahatlamayla kaçıyordu ondan Nikolay Apollonoviç, kendini kederle ve kibirle örterek, ve yüzünü nikolayevkasının kürküne gömerek. Yapraklar, kaputun eteklerini kuru, sarımsı dairelerle sararak yer değiştirdi, ama daireler daraldı, huzursuzca spirallerle kıvrıldı, altın, hışırtılı bir spiral her şeyden daha canlı biçimde dans etti. Yaprak döngüsü hızla dönendi, kendini doladı, dolandı ve kaçtı, dönenmeden, bir parça yana, bir parça yana; kırmızı parmak biçimli bir yaprak az az kıpırdandı ve havalandı ve uzandı. Orada donuk bir biçimde, çelik ufka dimdik yükselen, kesişen dalların karanlık ağı uzanıyordu; bu ağa yaklaştı o; ve bu ağa girdiği zaman, azgın bir karga sürüsü havalandı ve Petro'nun evinin üzerinde dolanmaya başladı; karanlık ağ sallanmaya başladı; karanlık ağ uğuldamaya başladı; ve

ürkek-yaslı birtakım sesler uçuştu; ve hepsi bir sese kaynaştı – org sesinin notalarına. Akşam atmosferiyse koyulaştı; yine ruha sanki bir şimdi yokmuş gibi geldi; sanki bu akşam koyuluğu işte o ağaçların ardından titreyerek yeşil-aydınlık bir şelaleyle ışıyacaktı; ve orada, bütün alevler arasında, parlak kırmızı avcılar, boynuzlarını kaldırarak, yine melodik bir biçimde meltemlerden org dalgaları çıkaracaktı.

MADAM FARNOIS

Ve daha geç bir vakitte melek Peri bugün masum küçük gözlerinin kapaklarını açmaya lütfetti; ama gözleri kapanıyordu; başındaysa açık bir biçimde ağır-yoğun bir ağrı vardı; melek Peri daha uzun bir vakit yarı uykulu bir halde kalmaya lütfetti; buklelerin altında bir sürü belirsizlik, huzursuzluk, yarı imalar kaynaşıyordu: ilk tam düşünce akşam üzerine bir düşünceydi: bir şeyler olacak! Ama bu düşünceyi geliştirmeye çalıştığı zaman, küçük gözleri kapanıyordu ve tekrar birtakım belirsizliklere, huzursuzluklara, yarı imalara dalıyordu; ve bu belirsizliklerin arasından yine tek bir şey öne çıkıyordu: Pompadour, Pompadour, Pompadour – nedir bu Pompadour? Ama ruhu parlak biçimde aydınlatıyordu o sözcüğü; Madam Pompa-

dour[149] tarzı bir kostüm – gök mavisi, çiçekli, Vacillien danteli, gümüşsü terlikler, pomponlar! Madam Pompadour tarzı bir kostüm üzerine bir önceki terzisiyle uzun süre tartışmıştı; madam Farnois ipek danteller konusunda geri adım atmıyordu; şöyle diyordu: "Ne gerek var bunlara?" Ama dantelsiz nasıl olur? Madam Farnois'ya göre dantellerin şu vakitte ve şu vakitte şöyle görünmesi gerekmektedir; ve dantellerin hiç öyle görünmemeleri gerekir, Sofya Petrovna'nın görüşüne göre. Madam Farnois darılarak ondan malzemeyi geri almasını istemişti. *Maison Tricotons*'a[150] götürünüz: "Madam, orada size itiraz etmezler." Ama *Maison Tricotons*'a vermek: tü, tü, tü! Ve danteller ve diğer tartışmalı maddeler, Madam Pompadour'un stiline uygun olarak bırakıldı: sözgelimi, eller için hafif chapeau Bergere,[151] ama o da kafesli etek olmaksızın kesinlikle giyilmez.

Böyle uzlaştılar.

Madam Farnois, Pompadour ve *Maison Tricotons* düşüncelerine dalmış olan melek Peri, yine her şeyin böyle olmadığını, bir şeyler olduğunu, bunun ardından Madam Farnois ve *Maison Tricotons*'un ortadan kaybolması gerekeceğini hissetti; ama yarı uykulu halden yararlanarak, bilinçli bir biçimde bir önceki günün gerçek olaylarının kaçıp giden izlenimlerini yakalamak istemiyordu; sonunda hatırladı – topu topu iki sözcük: domino ve mektup; ve yataktan fırladı, nedensiz bir üzüntüyle kollarını kavuşturdu; üçüncü bir sözcük daha vardı ve gece onunla uykuya dalmıştı.

Ama melek Peri üçüncü sözcüğü hatırlamıyordu; üçüncü sözcük, belki, silik sözcüklerden biriydi: koca, subay, teğmen.

İlk iki sözcüğü melek Peri akşama dek kesin olarak düşünmeme kararı aldı; üçüncü, silik sözcükse – dikkate almaya değ-

149 Madam Pompadour (1721-1764) — Fransız kralı XV. Ludwig'in gözdesi, modanın önde gelen kadınlarından biri.

150 Olasılıkla Neva Bulvarı No 25'te bulunan Maison Anette adlı kadın terzisi.

151 (Fr.) Çoban şapkası.

mezdi. Ama bu silik sözcükle birçok kez yüz yüze geldi; çünkü çok geçmeden, kocası, subay, teğmen Lihutin'in, her zamanki gibi, erzak işinin başına gittiğini düşünerek, küçük yatak odasından misafir odasına geçmeyi ve tam bir masumlukla, kocasının odasına uçmayı başarmıştı – birden: onu büyük hayrete boğsa da teğmenin odası ona karşı anahtarla kilitlenmiş görünüyordu; teğmen Lihutin, tüm alışkanlıklarının tersine, dar oda, rahatlık, sağlıklı düşünce ve onura rağmen – kendini odasına kapatmıştı anlaşılan.

Ancak o zaman dünkü çirkin sahneyi hatırladı; ve dudaklarını büzerek yatak odasının kapısını çarptı (o kendini kilitlemişti, o da kilitleyecekti). Ama, kilitleyince, kırık sehpayı da gördü.

"Hanımefendi, kahvenizi odanızda mı alacaksınız?"

"Hayır, gerek yok..."

...

"Kahveniz, beyefendi, soğudu."

Sessizlik.

"Hanımefendi, geldiler, hanımefendi!"

"Madam Farnois'dan mı?"

"Hayır, çamaşırcıdan."

Sessizlik.

...

Bir saatte altmış dakika var; dakikaysa, tamamen saniyelerden oluşur; saniyeler koşarak dakikaları oluşturdu; ağır ağır yığıldı dakikalar; ve saatler sürüklendi.

Sessizlik.

Günün ortasında Majestelerinin kirasiri Baron Ommau-Ommergau, Krafft'dan[152] alınmış iki kilo çikolatalı bonbonla kapı zilini çaldı; iki kiloluk bonbon geri çevrilmedi; ama o geri çevrildi.

---

152 İtalyanskaya Caddesi, No 10/5'te bulunan çikolata fabrikası. Sahibi İ. Krafft'ın adıyla anılıyordu.

Öğleden sonra iki gibi ekselanslarının mavi kirasiri Kont Aven, Ballet'den[153] alınmış bonbonlarla çaldı kapıyı; bonbonlar kabul edildi, ama o geri çevrildi.

Uzun kürklü şapkasıyla gelen başhussar da geri çevrildi; hussar sorgucunu salladı ve parlak limon rengi krizantemlerinden katmerli bir demetle dikildi; buraya Aven'den sonra saat beş gibi gelmişti.

Vergefden de Marinski Tiyatrosu'na bir loca biletiyle uçarak geldi. Bir tek Lippançenko uçup gelmedi; Lippançenko yoktu.

Sonunda, akşam geç vakit, saat ona doğru, madam Farnois'dan bir kız elinde büyük bir kutuyla göründü; hemen kabul edildi; ama onu kabul ettikleri ve bu yüzden girişte gülüşmeler olduğu sırada, yatak odasının kapısı gıcırdadı ve oradan gözleri ağlamaktan kızarmış meraklı bir baş uzandı; kızgın, telaşlı bir çığlık duyuldu:

"Hemen getirin."

Ama aynı anda çalışma odasının kilidi de gıcırdadı; odadan karman çorman bir baş uzandı; bakındı ve geri çekildi. Gerçekten bu subay mıydı?

153 F. Ballet'ye ait olan, Neva Bulvarı No 54'te bulunan konfeksiyon dükkânı.

PETERSBURG GECEYE GİRDİ

Kim unutulmaz geceden önceki akşamı hatırlamaz? Kim o günün hüzünlü uçuşunun demlenmeye çekildiğini hatırlamaz?

Neva'nın üzerinde fabrika bacalarının ardında devasa ve kızıl bir güneş koşturuyordu: Petersburg binaları incecik dumanla kaplanmıştı ve sanki, en hafif, ametistli-dumanlı bir dantel hali-ni alarak erimeye başlamıştı; pencere camlarından gelen altın alevli bir yansıma her yeri yarıp geçiyordu. Alışılmış bütün ağır-lıklar –hem çıkıntılar, hem girintiler– yanan bir alevliliğe kaçıyor-du; hem karyatidli girişler, hem kerpiç balkonların kornişleri.

Çılgıncasına kanlandı pas kırmızısı Saray;[154] bu eski Sarayı

154 1750-61 yıllarında inşa edilmiş olan Kış Sarayı. Sarayın ilk yapıldığında mavi-beyaz rengi on dokuzuncu yüzyılda koyu kahverengi bir renkle değiştirilmişti.

Rastrelli inşa etmişti; zarif mavi bir duvar gibi yükselirdi o zamanlar yaşlı saray beyaz sütunlar sürüsünün içinde; o zamanlar, merhum İmparatoriçe Yelizaveta Petrovna[155] oradan Neva'nın uzak yerlerine doğru takdirle açardı penceresini. İmparator Aleksandr Pavloviç[156] döneminde bu yaşlı saray soluk sarı renge boyanmıştı; imparator Aleksandr Nikolayeviç[157] döneminde saray bir daha boyanmıştı; o zamandan beri, gün batımında kanlanan bir pas rengine sahipti.

Bu unutulmaz akşamda her şey alevlenmişti, saray da alevlenmişti; alev almamış diğerleriyse yavaşça kararıyordu; birbiri ardına çizgiler ve duvarlar kararırken, o sırada, orada, solan leylak rengi gökte, küçük sedef bulutlarda, kıvılcım saçan birtakım meşaleler yavaşça tutuşuyordu; yavaş yavaş hafif türden alevler de tutuşuyordu.

Orada geçmiş kızardı derdiniz.

Kısa boylu, tombul, baştan aşağı siyahlara bürünmüş bir kadın, köprüde arabacıya parasını ödemiş, uzun zamandır sarı evin pencereleri altında geziniyordu; eli tuhaf biçimde titriyordu; titreyen elindeyse Petersburg tarzı olmayan küçücük bir el çantası titriyordu. Tombul kadın saygın bir yaştaydı ve nefessiz kalmaktan acı çekiyor gibi bir hali vardı; tombul parmakları arasıra yakasından hatın sayılır biçimde çıkan ve yer yer gri tüylerle kaplanmış olan çenesine gidiyordu. Sarı evin karşısında durarak, titreyen ellerle el çantasını açmak istedi: el çantası söz dinlemiyordu; sonunda, el çantası açıldı ve kadın yaşına uymayan bir telaşla dantelli küçük bir mendil çıkardı, Neva'ya döndü ve ağlamaya başladı. Yüzü o zaman günbatımıyla aydınlandı, dudaklarının üstündeyse tüyler açıkça göründü; elini cebine koyarak, çocuksu ve iyice dalgın bir bakışla sisli, çok bacalı uzaklara ve suyun derinlerine baktı.

---

155 Büyük Petro'nun kızı, İmparatoriçe Yelizaveta (1741-61).
156 Çar I. Aleksandr (1801-25).
157 Çar II. Aleksandr (1855-81).

Sonunda, kadın heyecanla sarı evin girişine doğru hızla yöneldi ve zili çaldı.

Kapı ardına dek açıldı; kol uçları şeritli bir ihtiyar açıklıktan günbatımına doğru uzattı kelini; dayanılmaz, Neva ötesi parıltılar yüzünden gözlerini kıstı.

"Ne istemiştiniz?"

Saygın bir yaşta olan kadın heyecanlandı: biraz hassaslık, biraz özenle gizlenmiş çekingenlik arası bir şey belirginleştirdi hatlarını.

"Dimitriç?.. Tanımadın mı beni?"

Birden uşağın keli titredi ve küçücük el çantasına (kadının eline) düştü.

"Anneciğim, hanımım!.. Anna Petrovna!"

"Ya, evet, Semyoniç..."

"Nasıl olur? Nireden?"

Yalnız özenle gizlenmiş çekingenlik değilse, hassaslık duyuldu yeniden tatlı kontraltodan.[158]

"İspanya'dan... İşte bakayım dedim, bensiz neler yapıyorsunuz?"

"Sahibemiz, öz... Buyrun efendim."

Anna Petrovna merdivenleri çıktı: yine bütün merdiven ipeksi bir halıyla kaplıydı. Duvarlarda hep aynı silahlardan oluşan süslemeler ışıldıyordu; bir zamanlar hanımın dikkatli gözleminin altındaydı şurada asılmış bakır bir Litvanya başlığı, şuradaysa her yanı paslanmış bir Tapınakçı kılıcı;[159] ve bugün de aynı şekilde parlıyorlardı: burada – bakır bir Litvanya başlığı; şurada tamamen paslanmış kılıçların haç biçimli kabzaları.

"Ama kimse yok efendim: ne küçük bey, ne de Apollon Apollonoviç."

Eskisi gibi, sahanlığın üzerinde yine beyaz kaymaktaşından

158 Düşük alto, kadın sesi için en hafif düzey.

159 Tapınakçıların ortaçağda şövalyelik nişanı olan kılıç.

kaide duruyordu ve eskisi gibi Niobe kaymaktaşı gözlerini göğe dikmişti; bu eski yine sarmıştı etrafı (ama üç yıl geçmişti ve bu yıllarda çok şey yaşanmıştı). Anna Petrovna İtalyan kavalyenin kara gözlerini hatırladı ve içinde yine o özenle gizlenmiş çekingenliği hissetti.

"Çikolata, kahve ister miydiniz efendim? Semaveri koymamı istemez miydiniz?"

Anna Petrovna güçlükle kopardı kendini geçmişten (burada her şey eskisi gibiydi).

"Bütün bu yıllar boyunca bensiz ne yaptınız?"

"Hiç efendim... Ama size söylememe izin verirseniz, sizsiz – hiç düzen olmadı, efendim... Diğer yandan bir değişiklik de yok; öncelikle... Apollon Apollonoviç, beyefendi – duydunuz mu?"

"Duydum..."

"Evet efendim, bütün o şeref madalyaları... Çar'ın takdiri... Başka ne umulur: önemli bir beyefendi!"

"Beyefendi – yaşlandı mı?"

"Beyefendiyi bir mevkiye atıyorlar: mühim bir mevkiye: – beyefendi hep bir bakan gibi: işte öyle beyefendi..."

Anna Petrovna'ya birdenbire uşak ona az çok sitemle bakıyormuş gibi geldi; ama sadece öyle geldi; sadece, salona giden kapıyı açarken Neva ötesinden gelen katlanılmaz parıltı yüzünden yüzünü buruşturmuştu.

"Eh, ya Kolenka?"

"Kolenka, efendim, Nikolay Apollonoviç, yani, nasıl, belirtmeme izin verin, zeki biri efendim! Bilimlerde çok başarılı; ve aklına koyduğu her şeyde çok başarılı oluyor.. Oldukça yakışıklı da oldu..."

"Eh, ne umuyordun? Hep babası gibiydi..."

Böyle söyledi: gözlerini indirdi – el çantasını parmaklarının arasında çevirdi.

Duvarlara da uzun bacaklı sandalyeler dizilmişti; dört bir yandan açık sarı pelüşle kaplanmış sandalyelerin arasında beyaz

ve soğuk sütunlar yükseliyordu; ve bütün beyaz sütunlardan soğuk kaymaktaşından yapılma ciddi bir erkek serzenişle bakıyordu ona. Ve altında senatörle nihai konuşmanın yapıldığı yeşilimsi, yaşlı ayna da duvardan Anna Petrovna'ya doğrudan düşmanlıkla bakıyordu: ve işte – soluk tonlu bir resim – Pompei freskleri; bu freskleri nişanlısı olduğu sırada senatör getirmişti ona; otuz yıl geçmişti o zamandan bu yana.

O aynı misafir odası misafirperverliği sarmıştı Anna Petrovna'yı; vernik ve cilalarla sarılmıştı; eskisi gibi göğsü sıkıştı; boğazı eski hoşnutsuzlukla tıkandı; Apollon Apollonoviç, belki, onu bağışlar; ama o onu – hayır: vernikli evde yaşam fırtınaları gürültüsüzce geçiyordu, yine de yaşam fırtınaları burada öldürücü biçimde geçiyordu.

Böylece kara düşünceler kabartısı onu düşman kıyılara sürükledi; dalgın bir halde pencereye yaslandı – ve Neva sularının üzerinde yükselen pembe bulutları gördü; parçalanmış bulutlar aradan geçen, kıçlarından kıyıya parıltılı yakut bir şerit fırlatan vapurların bacalarından kaçıyordu; taş rıhtıma varan şerit geri savruluyor ve kendi yakutunu yılansı bir sırmaya saçarak, karşılamaya uzanan şeritle kaynaşıyordu. Daha yukarıda – en hafif alev bulutlarda küle dönüşüyordu; kül cömertçe serpiliyordu: bütün göksel açıklıklar külle dolduruldu; her şey sonra sinsice tek renkli bir hafifliğe dönüştü; ve bir an için, hat, kule ve duvarlardan oluşan gri sıra, zorlukla inen taş duvar kütlelerinin üzerine düşen gölgeli bir karanlıkla –. sanki bu gri sıra dantelin en incelikli yeri oldu.

"Nasıl olacak, sahiden, bizde kalacak mısınız?"

"Ben?.. Oteldeyim."

Bu eriyen griliğin içinden birden hayretle bakan bir sürü nokta belirdi; ışıklar, ışıkçıklar, ışıklar, ışıkçıklar güçle doldu ve külrengi lekeler peşinde sisten çıktılar, aynı zamanda, yukarıda kuleler düştü; mavi, mor, kara.

Petersburg geceye girdi.

İSKAPRİNLERİ TAKIRDADI

Ziller duyuldu. Girişten salona mavi, beyaz, pembe elbiseler içinde gümüşi, kıvılcımlı bir takım meleksi varlıklar girdi; çevrelerine bolca bir menekşe, inci çiçeği, leylak ve sümbülteper atmosferi yayarak tüllerle, yelpazelerle, ipeklerle gezindiler; hafifçe pudralanmış mermer beyazı omuzlar, bir iki saat sonra kıpkırmızı kızaracak ve terle kaplanacaktı; ama şimdi, danstan önce, küçük yüzleri, omuzları ve ince, çıplak elleri, başka günlerde olduğundan daha beyaz ve ince görünüyordu; daha da önemlisi bu varlıkların cazibesi dizginlenmiş bir biçimde kıvılcımlarla gözbebeklerinde tutuştu, bu arada varlıklar, meleksi özler hem hışırdayan hem de dalgalanan renkli tülbentler oluşturdular; beyaz yelpazeleri hafif bir rüzgâr yaratarak bükülüp açıldı; iskarpinleri takırdadı.

Ziller duyuldu.

Girişten salona gergin ve jilet gibi fraklar, üniformalar ve sırmalar içinde sağlam göğüslü birtakım cinler canlı bir tavırla girdi – hukuk öğrencileri, hussarlar, liseliler ve kendinden menkul kimseler – bıyıklı ve bıyıksız – sakalsız – hepsi; çevrelerine bir tür umut dolu mutluluk ve ölçülülük saçtılar. Sırnaşmaksızın parlak tül çemberine sızdılar ve bayanlara balmumundan esnek göründüler; ve bakıyorsun ki – orada, burada – hafif, tüy gibi bir yelpaze, bıyıklı bir dehanın göğsünde, bu göğse güvenle yerleşmiş bir kelebek kanadı gibi çırpınmaya başladı ve sağlam göğüslü hussar bir bayanla dikkatle boş imalarını alıp vermeye başlamış; tam da böyle bir dikkatle çeviririz yüzümüzü parmağımıza yanlışlıkla konan bir kelebeğe. Ve hussar giysisinin altın kumaşının kızıl zemininde, benzersiz bir güneşin gözalıcı doğumundaki gibi, hafifçe pembeleşen profil, böyle açık ve sade biçimde öne çıkar; süregiden vals akımı çok geçmeden hafifçe pembeleşen masum bir meleğin profilini ateşli bir demon profiline çevirecektir.

Tsukatov'lar, doğrusunu söylemek gerekirse, bir balo düzenlememişlerdi; yetişkinlerin de katılmasının beklendiği bir çocuk gecesiydi bu sadece; gerçi, geceleyin maskelerin olacağı dedikodusu da vardı; onların ortaya çıkışı, kabul etmek gerekir ki, Lyubov Alekseyevna'yı şaşırtmıştı; öyle ya da böyle, bir bayram vakti değildi; ama anlaşılan, tatlı kocası dans ve çocuk eğlentisi için takvimin bütün düzenini yıkmaya hazırdı; iki gümüş favori sakalına sahip olan tatlı koca, bugüne dek Koko diye çağrılmıştı. Bu dans eden evde, tahmin edileceği üzere, evin başı ve onsekiz ondokuz yaşlarında iki güzel kızın babasıydı.

Bu tatlı sarışın yaratıklar tülden elbiseler ve gümüş rengi iskarpinler giymişti. Saat dokuzdan beri tüylü yelpazelerini sallıyorlardı babalarına, kahya kadına, dadıya, hatta... evde misafir bulunan mastodon[160] büyüklüğündeki (Koko'nun akrabası

160 Soyu tükenmiş, mamuta benzer bir fil.

olan) saygın bir zemstvo[161] görevlisine. Sonunda, uzun zaman beklenen tiz zil duyuldu; parıl parıl aydınlanmış olan salonun kapısı ardına dek açıldı ve frağının içine sıkıca yerleşmiş, kara, uzun bacaklı bir kuşu andıran piyanist ellerini ovuştururken, oradan geçen (bu parıl parıl evdeki balo için çağrılmış) bir hizmetliye neredeyse çarpıyordu; hizmetlinin ellerinde duran tümüyle kotilyon ıvır zıvırıyla[162] dolu bir mukavva titredi, sarsıldı: küçük süslemeler, kurdeleler ve küçük çanlardı bunlar. Alçakgönüllü piyanist bir dizi nota defterini serdi, piyanonun kapağını kaldırdı ve kapattı, tuşlardan tozu üfledi ve görünür bir amacı olmaksızın parlak ayakkabısıyla pedala bastı, yola koyulmadan önce lokomotifin kazanını deneyen titiz bir tren makinistini hatırlatır biçimde. Aletin iyi durumda olduğuna ikna olunca, alçakgönüllü piyanist frağının kuyruğunu topladı, alçak tabureye oturdu, gövdesini geri attı, parmaklarını klavyeye yerleştirdi, bir an için donup kaldı – ve gökgürültüsü gibi bir akort duvarları sarstı: tıpkı uzun bir yolculuğa çağıran bir ıslık sesi gibi.

Ve işte bu, sanki başkasının değil de kendinin olan taşkınlıkların arasında, Nikolay Petroviç Tsukatov kıvrak biçimde dönüyordu, gümüş rengi dantel favori sakalını parmaklarıyla yayarken, keli ve düzgün biçimde tıraş edilmiş çene altı parladı, çiftten çifte koşturdu, maviler içindeki bir yeniyetmeye masum bir şaka fısıldadı, iki parmağıyla sağlam göğüslü bir bıyıklıyı sertçe göstererek, daha saygın birinin kulağına şöyle söyledi: "Ne yapalım, bırakalım eğlensinler: bana bütün yaşamımı dans ederek geçirdiğimi söylüyorlar; ama bilirsiniz, bu masum mutluluk vaktinde beni gençlik günahlarından kurtardı; şaraptan, kadınlardan, kumardan." Ve işte bu sanki kendinin değil de

161 Zemstvo, devrim öncesi Rusya'da seçime tabi bölge meclisine verilen ad.

162 Bağımsız birkaç dansı (vals, mazurka, polka) içeren balo dansı kotilyonda kullanılan eşyalar.

başkasının olan, bir parça budalaca taşkınlıklar arasında, sarı sakalının ucunu tutarak, beceriksizce çekiştirdi zemstvo görevlisi, kadınların peşine takılarak, tekbaşına çiftlerin arasında dolandı ve sonra odasına çekildi.

DANS ETTİ

Her zamanki gibi, bugün de misafir salonu ziyaretçileri arasıra salondan geçiyordu – saygıyla duvarların kıyısından salona doğru ilerliyorlardı; göğüslerinde küstah yelpazeler sallanıyordu, kapalı pirinç etekler kamçılıyordu onları, uçan çiftlerin sıcak buharı yüzlerine esiyordu; ama sessizce yol açıyorlardı.

Bu salondan önce yüzü tatsız biçimde çiçek bozuğu, şişmanca bir adam geçti; redingotunun kanatları sonuna kadar açılıyordu, çünkü redingotunu saygıdeğer göbeğinin üzerine çekmişti; bu liberal papazların tutucu gazetesinin editörüydü.[163] Misafir

163 Bir olasılık denemeci, yazar ve yayımcı Aleksey Sergeyiç Suvorin'e (1834-1912) anıştırma.

odasında çifte çenesiyle korseye sıkıştırılmış göğsüne doğru düşen şişkin bir yüze sahip, kırk beş yaşlarında bir bayan olan Lyubov Alekseyevna'nın tombul eline eğildi. İki ara oda aracılığıyla salondan dışarı bakılacak olunsa, uzaktan onun misafir odasındaki duruşu görülebilirdi. Orada uzakta elektrikli avizenin gök mavisi lambası yanıyordu; orada gök mavisi titrek ışık altında havada asılı kalmış mavimsi tütün dumanı kümeleri arasında dumanlı bir biçimde görünüp kaybolan tutucu gazete editörü fil ayakları üzerinde, biraz ağır biçimde duruyordu.

Ve Lyubov Alekseyevna ona masum bir soru sorar sormaz, şipşişman editör bu soruyu büyük önem taşıyan bir soruya çevirdi.

"Söylemeyiniz – hayır, efendim! Evet, tabii, böyle düşünüyorlar çünkü hepsi budala. Bunu kesin olarak gösterebilirim."

"Ama, tabii, kocam, Koko..."

"Bu bütünüyle Yahudi-mason düzeni, hanımefendi; örgütlenme, merkezileşme..."

"Aralarında sosyeteden çok tatlı insanlar var ve hatta – bizim topluluğumuzdan insanlar," – diye araya girdi ev sahibesi çekinerek.

"Evet, ama topluluğumuz isyanın nereden güç bulduğunu bilmiyor."

"Peki size göre?"

"İsyanın gücü – Charleston'dadır..."[164]

"Neden Charleston?"

"Çünkü bütün isyanın başı orada yaşıyor."

"Kimmiş bu baş?"

"Antipapa..." – diye kükredi editör.

"Yani, antipapa nedir?"

---

164 Charleston, Virginia, ABD. Burada etkin bir mason locası bulunuyordu. Başında bulunana "antipapa" deniyordu. Burada bahsedilen Leo Taxil'dir. Bkz. dipnot 169.

"E, evet, anlaşılan bu konuda bir şey okumamışsınız."

"Ah, ne kadar ilginç bütün bunlar: anlatın, lütfen."

Çiçekbozuğu editörü yumuşak bir koltuğa oturmaya davet ederek böyle şaşkınlığını belirtti Lyubov Alekseyevna; ve editör otururken şöyle dedi:

"Evet efendim, evet efendim, baylar bayanlar!"

Uzaktan, misafir odasından, iki ara oda aracılığıyla salona açılan kapıdan gelen parıltı ve titremeleri görüyorlardı. Bir gök-gürültüsü duyuldu.

"Rrreküle!"

"Balanse, vo dam!.."[165]

Ve tekrar.

"Rrreküle.."

Nikolay Petroviç Tsukatov yaşamını dans ederek geçirmişti; şimdiyse Nikolay Petroviç bu yaşamı dans ederek tamamlamaya çalışıyordu; hafifçe, masumca, kabalaşmadan; ruhunu gölgeleyen tek bir bulut yoktu; ruhu temiz ve masumdu, tıpkı güneş gibi yanan keli ya da tıpkı bulutların arasından görünen ay benzeri, favori sakallar arasındaki temiz tıraşlı çenesi gibi.

Her şey ona dans ediyordu.

Ufacık bir çocukken dans etmeye başladı; herkesten iyi dans ederdi; ve evlere deneyimli bir dansçı olarak çağrılırdı; lise döneminin sonuna doğru dansta tanıdıklar edinmişti; hukuk fakültesinden mezun olmaya yakın, engin tanıdık çevresindeki hamilerle dans ederek mezun olmuştu; ve Nikolay Petroviç Tsukatov bir dans figürüyle başlamıştı memuriyete. Ondan sonra da bir mülkü dansa sokmuştu; mülkü kumarda dans ettikten sonra, uçarı bir sadelikle balolara koşturmuştu; ve çarpıcı bir kolaylıkla yaşam arkadaşı Lyubov Alekseyevna'yı balolardan alıp evine getirmişti; bu tamamıyla rastlantısal olan arkadaşın büyük bir mi-

165 (Fr.) *Reculez*: Geriye; ***Balancez, vos dames***: Hanımlarınızı dengeleyin.

rasa sahip olduğu anlaşılmıştı ve Nikolay Petroviç o vakitten beri kendi evinde dans ediyordu; çocuklar dans edilmişti; sonraları, çocukların eğitimi dans edildi, – bütün bunlar kolaylıkla, basitçe, mutlulukla dans edildi.[166]

Artık kendi kendine dans ediyordu.

166 Belıy burada, "dans etmek, tantsevat" fiilini, Tsukatov'un sosyal rahatlığını imgelemek üzere, paragraf boyunca her cümlenin yüklemi olacak şekilde, çeşitli öntakılarla, şaşırtıcı bir güzellikle kullanıyor. Çeviride birebir aktarımı olanaksız olduğundan, anlamı aktarmaya çalıştık.

BALO

Neşeli bir vals sırasında misafir odası nedir? Sadece dans salonuna bir eklenti ve anneler için bir sığınaktır. Ama kurnaz Lyubov Alekseyevna, kocasının iyi niyetinden (tek bir düşmanı yoktu) ve de kendi büyük mirasından yararlanarak, dahası evlerinin dansçılar dışında her şeye karşı aldırışsız olmasından ve bu yüzden de tahmin edileceği üzere, tarafsız bir buluşma yeri olmasından yararlanarak – bütün bunlardan yararlanarak, kurnaz Lyubov Alekseyevna, dansları yönetmeyi kocasına bıraktıktan sonra çok farklı kişiler arasındaki buluşmaları yönetme arzusuna kapılmıştı; burada karşılaşıyorlardı: zemstvo görevlisi devlet görevlisiyle; yayıncı bir daire başkanıyla; demagog Yahudi karşıtıyla. Apollon Apollonoviç de bu evde bulunmuş, hatta kahvaltı etmişti.

Ve Nikolay Petroviç kontrdansı[167] umulmadık figürlere dokurken, aldırışsız samimi misafir odasında birden fazla konjonktür dokunuyor, çözülüyordu.

Burada da dans ediliyordu, ama kendince.

Her zaman olduğu gibi bugün de misafirler zaman zaman salondan misafir odasına geçiyordu; ve ikinci geçen, hoş ve korkunç biçimde dalgın bir yüze sahip, üzerinde eteğinden nedense tatsız bir biçimde karamsı basit bir şerit sarkan, buruşuk sırtı tüy tüy olmuş bir ceket giymiş olan, tam anlamıyla tufan öncesi görünümde bir adam oldu; bu istatistik profesörüydü: çenesinden sarımsı püskül püskül bir sakal sarkıyordu ve omuzlarına keçe gibi tarak görmemiş bir yele dökülüyordu. Kanlı, sanki ağzından düşer gibi görünen alt dudağı etkiliyordu insanı.

Aslında, gelişen olayların ortaya çıkardığı manzaraya bakıldığında, deyim yerindeyse, aşırı değil, ama her koşulda oldukça insani reform yandaşlarından bir grupla, gerçek-yurtsever kalpler arasında yakınlaşmaya benzer bir şey hazırlanıyordu, köklü değil, geçici, o an için herkesi alıp götüren miting heyelanının gümbürtüsüyle olan bir yakınlaşma. Deyim yerindeyse aşamalı, ama her koşulda oldukça insani reformların, bu korkunç çığın gümbürtüsüyle şaşkınlaşan yandaşları, birdenbire ürkerek varolan normların yandaşlarına yanaşmışlardı, ama ilk adımı atmamışlardı; ortak çıkar uğruna liberal profesör,[168] deyim yerindeyse, bu uğursuz eşiği ilk geçen olmayı üstlenmişti. Onun bütün toplum tarafından sayıldığını, son protesto konuşmasının da onun imzasını taşıdığını unutmamak gerekir; son davette herkes baharı karşılamak üzere kadehini ona kaldırmıştı.

Fakat, bembeyaz, aydınlanmış salona girerken profesör sersemlemişti: parıltılar, heyecanlar, besbelli gözlerini kamaştırmış-

---

167 Kadrilin öncüsü olan, eski bir topluluk dansı.

168 Belıy'e göre bu "istatistik profesörü" muhafazakâr demokrat siyasetçi Pyotr Struve'nin bir karikatürüdür; fakat anılarında Belıy Struve'nin özelliklerini canlandırmaya bilinçli olarak niyetlenmediğini söylemektedir.

tı; kanlı dudağı şaşkınlıkla ağzından koptu; samimiyet dolu bir tavırla akıp giden salonu seyretti, duraksadı, şaşaladı, sokaktan getirdiği bıyıklarına birikmiş teri silmek üzere cebinden katlanmış mendilini ve iki kadril figürü arasında bir an için sessiz kalmış olan çiftlere baktı.

İşte şimdi gök mavisi elektrik avizesinin titreşen ışığı altında misafir odasına geçiyordu.

Editörün sesi onu eşikte yakaladı:

"Şimdi anlıyor musunuz, hanımefendi, Japon savaşı ve bizi Moğol istilası ve fitneyle tehdit eden Yahudiler arasındaki ilişkiyi? Yahudi düzenleri ve Çin'de Büyük Kulaklar'ın[169] ortaya çıkışı arasında apaçık ve yakın bir ilişki var."

"Anladım, şimdi anladım."

Böyle söyledi Lyubov Alekseyevna. Ama profesör duraksadı: o, her koşulda, iliklerine dek liberaldi ve, deyim yerindeyse, çok insani reformların yandaşıydı; bu eve burada Apollon Apollonoviç'le karşılaşmak umuduyla, ilk kez gelmişti; ama anlaşılan o yoktu; yalnızca daha yenilerde, insani biçimde ifade edilecek olursa, yirmi beş yıllık emektar bir istatistik veriler derleyicisine en saygısız pislikleri savurmuş olan bir tutucu gazete editörü vardı. Ve profesör birden ofladı, editöre öfkeyle bakmaya koyuldu, ikircikli biçimde püskül sakalına üfledi, parlak kırmızı dudağıyla bıyıklarında birikmiş teri aldı.

Ama ev sahibesinin çifte çenesi önce profesöre döndü, sonra – tutucu gazete editörüne döndü ve opera dürbünüyle onları birbirlerine göstererek tanıştırdı, bu yüzden de önce ikisi birden hafifçe geri çekildi, sonra soğuk parmaklı elleriyle el sıkıştılar, terli-tombul ile kuru-tombul, liberal-insani ile hiç de insani olmayan parmaklar buluştu.

---

169 Boxer (ya da İhetyuan) isyanından (1898-1901) bahsediliyor. Boxer isyanı, İmparatoriçe Tsu Hzi tarafından yabancı zulmüne karşı teşvik edilmiş olan, Hak ve Adalet Adına Yumruk Derneği'nin (İhets-Yuan) başını çektiği bir isyandı.

Profesör daha şaşkınlaştı; hafifçe eğildi, ikircikli biçimde içini çekti, bir koltuğa yerleşti, içine gömüldü ve huzursuzca orada kıpırdanmaya koyuldu. Editör beyse, hiçbir şey olmamış gibi, ev sahibesiyle bölünmüş olan konuşmasını sürdürdü. Ableuhov kurtarabilirdi, ama... Ableuhov yoktu.

Gerçekten de zekice konjonktür, yeni yapılmış bir protesto konuşması ve baharı karşılamak üzere bir ziyafette şerefine kaldırılmış kadeh bunları gerektiriyor muydu?

Şişmansa devam etti:

"Anlıyor musunuz, hanımefendi, bu Yahudi-mason işini?"

"Anladım, şimdi anladım."

Liberal biçimde homurdanan ve dudaklarını çiğneyen profesör kendini tutamadı; ev sahibesine dönerek belirtti:

"İzin verin, hanımefendi, ben de mütevazı sözümü söyleyeyim – bilimin sözünü: burada dile getirilen açıklamalar çok açık bir kaynaktan geliyor."

Ama şişman onun sözünü kesti hemen.

Oradaysa, oradaysa...

Orada piyanist birden tek eliyle gösterişli bir biçimde müzikal dansını bir gökgürültüsü darbesiyle kesti ve diğer eliyle ustalıklı bir hareket yapıp bir anda nota defterinin bir sayfasını çevirdi ve havaya kalkmış eliyle de, klavye ve notlar arasına gözalıcı biçimde yayılmış parmaklarıyla, bir şekilde beklentili bir havayla, gözkamaştırıcı beyazlıktaki dişlerinin minesini parlatarak gövdesini ev sahibine çevirdi.

Ve o zaman piyanistin hareketini karşılamak üzere Nikolay Petroviç Tsukatov, isyan etmiş favori sakallarının arasından sinekkaydı çenesini beklenmedik biçimde öne attı, sinekkaydı çenesiyle piyaniste cesaretlendirici, güven verici bir hareket yaptı; ve sonra eğilmiş başıyla, sanki uzamı boynuzlarcasına, iki parmağıyla grileşmiş favori sakalının ucunu bükerek, telaşla parke ışıkları üzerindeki çiftlerin önüne atıldı. Ve peşinden melek benzeri bir varlık çaresizce uçtu, uzama açık mor, kediotu renkli

eşarbını saldı. Nikolay Petroviç Tsukatov, danslı fantezi uçuşundan esinlenerek, şimşek gibi piyaniste uçtu ve aslan gibi bütün salona kükredi:

"Pa-dö-katr, sil vu ple!"[170]

Ve peşinden melek benzeri bir varlık çaresizce uçtu.

Bu arada koridorda hızlı hızlı koşan uşaklar belirdi. Nedense bir yerlerden masalar, tabureler, sandalyeler getirildi, sonra tekrar götürüldü; masaya porselen bir tepsi üzerinde taze sandviçler getirildi. Çatallar yağdı, kırılgan tabak yığınları getirildi.

Çiftler birbiri ardına parıl parıl aydınlanmış koridora doldu. Şakalar saçıldı ve kesintisiz bir kükreme halinde gülüşler saçıldı; ve kesintisiz bir kükreme halinde sandalyeler oynatıldı.

Koridorda, sigara odasında sigara dumanları yükseldi; girişte sigara dumanları yükseldi. Burada, parmaklarından bir eldiven çıkartan ve bir elini cebine sokan genç bir kadet[171] karaması bir eldivenle yanaklarını serinletiyordu; kucaklaşan iki genç kız birbirlerine belki de az önce ortaya çıkmış birtakım kutsal gizleri bildiriyordu; esmer sarışına bildiriyordu, küçük sarışınsa iç çekiyor ve yumuşacık küçük eldivenini ısırıyordu.

Koridorda durulsa, misafirlerle dolu masa görülebilirdi; ve oraya sandviçler taşınıyordu, meyve dolu kâseler ve şarap dolu şişeler, asitli, buruna gazoz kokuları saçan şişeler taşınıyordu.

Aşırı aydınlanmış salonda artık bir tek notalarını toplayan piyanist kalmıştı; yanan parmaklarını özenle sildikten, yumuşak bir keçeyi piyano tuşları üzerinde dikkatle gezdirdikten sonra, salonda bulunan uşakların bütün havalandırma deliklerini huzurunda açtığı bu mütevazı piyanist kara, uzun bacaklı bir kuşa

---

170 (Fr.) Pas des quatre, s'il vous plait!: Dörtlü, lütfen!

171 (Fr.) Fransa'da askerlik hizmeti yapan soylu çocuklarına subay olmalarına dek *capdet* adı verilirdi. Rusçaya, ilk kez 1731 yılında, soylu çocuklarından böyle bir birliğin kurulması sonuunda girmiş olan bu sözcük, bu birlikte eğitim görmüş kişiler anlamını da içerir.

benzer bir halde, vernikli koridorda kararsızca ilerledi. O da keyifle sandviç ve çayı düşünüyordu.

Misafir odasına açılan kapılardan, yarı karanlığın içinden, etli, korseyle toplanmış göğüslerine düşen çenesiyle kırk beş yaşlarında bir kadın salındı. Ve opera dürbününden baktı.

Peşindense salona yüzü tatsız biçimde çiçekbozuğu olmuş, frak yeleğinin içine sıkışmış hatırı sayılır ölçülerde bir göbeğe sahip, şişman bir adam salındı.

Orada bir yerlerde, biraz uzaktan, o ana dek bıçak üstündeymişçesine oturan istatistik profesörü de sürüklendi; sonra, geçitte tek başına sıkılmış duran zemstvo görevlisine çarptı, bu görevliyi tanıdı, dostane gülümsedi, hatta iki parmağıyla ceketinin düğmesini, ona atılmış bir can simidine tutunur gibi açtı; ve sonra şunlar duyuldu:

"İstatistik çıkarımlara göre... normal bir Hollandalının yıllık tuz tüketimi..."

Ve yine duyuldu:

"Normal bir İspanyolun yıllık tuz tüketimi..."

"İstatistik çıkarımlara göre..."

SANKİ BİRİ SIZLANIYORDU

Maskeliler bekleniyordu. Ve maskeliler ortada yoktu. Anlaşılan, bu yalnızca söylentiydi. Maskeliler yine de bekleniyordu.

Ve işte zilin çıngırtısı duyuldu: tiz biçimde çalıyordu; sanki davet edilmemiş biri kendini hatırlatıyor, nemden, acımasız sisten ve sokak çamurundan içeri alınmayı rica ediyordu. Ve o zaman daha güçlü uzun uzun çaldı zil.

Sanki biri sızlanıyordu.

O sırada iki ara odadan on yaşlarında bir kız koşarak, soluk soluğa geçti ve az önce dolu olan, şimdi insansız bir halde parıldayan salonu gördü. Orada, girişe giden açıklıkta, kapı soru dolu biçimde çarptı, ve kapının üzerindeki, oyma ve elmas bezeli kol hafifçe titredi; ve duvarlarla kapı arasında yeterince bir

boşluk belirdiği zaman, boşluktan kara bir maske burnunu dikkatle uzattı ve göz açıklıklarında iki soluk kıvılcım parladı.

On yaşlarındaki çocuk o zaman duvarla kapı arasındaki maskeyi ve açıklıklarından ona yönelmiş iki düşman kıvılcımı gördü; işte maske bütünüyle içeri girdi, hafifçe uçuşan dantellerden kara bir sakal belirdi; sakalın ardından kapıda hışırdayarak, ağır ağır bir saten göründü ve on yaşındaki çocuk önce küçük ellerini ürküntüyle gözlerine götürdü, sonra mutlulukla güldü, ellerini çırptı ve "İşte maskeler geldi, geldi!" çığlığıyla telaş içinde anfilade'nin derinlerine koşturdu – mavimsi tütün dumanı katmanları arasından fil bacakları üzerinde duran dumanlı profesörün göründüğü yere.

Parlak kızıl domino, eşiği aşarak vernikli parke üzerinde satenini sürükledi; ve vernikli parkeler üzerinde kendi parıltılarının yüzen al bir damlası gibi görünüyordu belli belirsiz; salonda allanarak, sanki dizginsiz bir kan havuzu gibi parkeden parkeye koştu; onu karşılamaya gelen hantal ayaklar takırdadı, uzaklardan dominoya doğru gelen devasa çizmelerse gıcırdadı.

Artık salona kök salmış olan zemstvo görevlisi, sakalını avuçlamış bir halde duruyordu; bu arada yalnız domino onu bu evden tekrar Petersburg çamuruna atmaması, bu evden tekrar acımasız ve yoğun sise atmaması için sanki dilsizce yalvarıyor gibiydi ona. Zemstvo görevlisi, anlaşılan, şaka yapmak istemişti, çünkü homurdandı; ama şakasını sözlü olarak ifade etmek istediğinde bu şaka bir parça alakasız bir biçime büründü:

"Mm... Evet-evet..."

Domino ona uzanan, yalvaran gövdesiyle ileri yürüdü, öne ona uzanmış kızıl hışırtılı eliyle ileri yürüdü ve kamburlaşmış omuzlarından sarkan başından saydam danteli az çok kaldırdı.

"Söyleyin, lütfen, siz – maske misiniz?"

Sessizlik.

"Mm... Evet-evet..."

Ama maske yalvarıyordu; ileri uzanmış gövdesini tamamıyla

öne attı – kendi yansımalarının üzerindeki boşluğa, verniğe, ışıklara; tekbaşına koşturdu salonda.

"Ne hoş şey..."

Ve kendini yine öne attı, ve yine kızıl yansımalar ilerilere kaydı.

Şimdi zemstvo görevlisi, öfleyip puflayarak geri çekilmeye başlamıştı.

Birden elini salladı, ve geri döndü; hızla, Tanrı bilir niye – geldiği yere dönmeye, gök mavisi elektrik ışığının yandığı, gök mavisi elektrik ışığı altında baştan aşağı düğmelenmiş redingotuyla istatistik profesörünün, tütün dumanı katmanları arasından dumanlı biçimde göründüğü yere dönmeye davrandı; ama zemstvo görevlisi koşturan bir genç hanımlar sürüsüyle neredeyse yere yuvarlanıyordu: kurdeleleri savruluyordu, kotilyon ıvır zıvırları havada savruluyor ve dizleri hışırdıyordu.

Bu cıvıldaşan sürü buraya düşen maskeyi görmeye koşmuştu; ama cıvıldaşan sürü kapıda durdu ve neşeli ünlemleri bir şekilde birden zar zor nefes alan bir hışırtıya dönüştü; sonunda, bu hışırtının sesi kesildi; ağır bir sessizlik oldu. Birdenbire hanımların arkasından küstah bir kadetçik zırvaladı:

Kimsin sen, kimsin sen, huysuz misafir,
Uğursuz domino?
Baksanıza –al bir kukuleta
Takmış o.[172]

Vernikler, ışıklar altında ve kendi yansımalarının damlası üzerinde hazin hazin bir yana koşturdu domino ve açık pencereden gelen rüzgâr parlak satende dondurucu bir akımla ıslık çaldı; za-

172 Bu dörtlük de, anlatılan bütün sahne gibi, Belıy'nın "Maskeli Balo" (1908) ve "Bayram" ("Prazdnik," 1908) adlı, bir bayram maskeli balosu sırasında uğursuz bir kızıl dominonun ortaya çıkışını anlatan şiirleriyle yakından bağlantılıdır.

vallı domino: sanki bir suç işlerken yakalanmıştı, – öne uzanmış siluetini eğip durdu; öne uzanmış kızıl hışırtılı eliyle, sanki tekrar Petersburg çamuruna atmamaları, bu evden tekrar acımasız ve ıslak sise atmamaları için herkese dilsizce yalvarıyordu.

Ve kadetçik duraksadı.

"Ama söyle domino, Petersburg caddelerinde koşan sen değil miydin?"

"Baylar, siz bugünkü 'Petersburg Günlüğü'nü okudunuz mu?"

"Ne olacak?"

"Yine kızıl domino..."

"Baylar, bu saçmalık."

Yalnız domino susmayı sürdürdü.

Birden öndeki bayanlardan biri, beklenmedik misafirine keskin bir bakış atmak üzere öne eğik başıyla dururken – arkadaşına görünür biçimde bir şeyler fısıldadı.

"Saçmalık..."

"Hayır, hayır: kendinde değil gibi..."

"Herhalde, tatlı dominonun dilini fare yutmuş: ama yine de domino..."

"Doğru, onunla yapacak bir şey yok..."

"Ama yine de domino!"

Yalnız domino susmayı sürdürdü.

"Çay ve sandviç istemez misin?"

"Ya bunu istemez misin?"

Böyle bağıran kadetçik, alaca bulaca bayan başlarının üstünden uzanarak dominonun üzerine hışırtılı bir konfeti yağmuru boca etti.[173] Havada bir an için kâğıttan bir kurdele yayı açıldı; ve ucu kuru bir çıtırtıyla maskeye çarptığı zaman, kâğıt yayı dolanarak çözüldü ve yere düştü; ve bu eğlenceli şakaya domino

173 Belıy burada confetti (konfeti) ile serpentin'i (kâğıt flamalar) karıştırmış görünüyor.

hiç yanıt vermedi, sadece bu evden Petersburg sokaklarına atılmamak için yalvararak, bu evden acımasız ve yoğun sise atılmamak için yalvararak ellerini uzattı.

"Efendiler, gidelim buradan..."

Ve bayanlar sürüsü kaçıştı.

Yalnızca dominoya herkesten daha yakın duran o, bir an için duraksadı; dominoyu tutkulu bir bakışla tarttı; nedense iç çekerek arkasını döndü, gitti; ve tekrar geri döndü ve tekrar şöyle dedi kendi kendine:

"Yine de... Bu... Bu böyle olmamalı."

KURU BİR FİGÜRCÜK

Bu, elbette, yine oydu: Nikolay Apollonoviç. Bugün söylemeye gelmişti – neyi söylemeye?

Kendini kaybetmişti; kendi düşüncelerini kaybetmişti; umutlarını da kaybetmişti; ona biçilmiş olan, kendi rolünden başı dönmüştü: tanrısal, korkusuz varlık uçup gitmişti; çıplak tutku kalmıştı, tutkuysa zehir olmuştu. Hummalı zehir beynine sızmış, yapışkan ve kanlı bir satenle sararak gözlerinden görünmez alevli bir bulut saçmıştı: sanki o artık her şeye kömür olmuş bir çehreyle vücudunu kızıl bir ipek oluncaya dek yakan alevler arasından bakıyordu. Artık gerçekten benzersiz ve kızıl bir soytarı olmuştu (onun bir zamanlar ona seslendiği gibi). İntikamla –kendine mi, ona mı ait olduğunu bilmediği– bir hakkı bu soy-

tarı artık hainice ve keskin biçimde çiğniyordu: seviyor muydu, nefret mi ediyordu?

Sanki bütün bu son günler boyunca, sarı evin pencerelerinden soğuk ellerini uzatarak, mermerler arasından Neva sisine soğuk ellerini uzatarak ona büyü yapmıştı: çağırdığı hayali imgeyi severek kucaklamak istiyordu, ondan öç alarak bir yerlerde salınan silueti boğmak istiyordu; bu yüzden bütün bu günler boyunca soğuk elleri uzamdan uzama uzanmıştı, bu yüzden bütün bu günler boyunca onun kulaklarına dünyadışı birtakım itiraflar çalınmıştı, ıslık çalan birtakım belalar ve hırıltılı tutkular; bu yüzden kulaklarında belirsiz ıslıklar yankılanmış, yaprakların allığıyla ayaklarının altında hışırdayan sözcük serpintileri saçmıştı.

Bu yüzden işte şimdi de bu eve gelmişti: ama o, hain, yoktu; ve domino bir köşede düşünmeye koyuldu. Şaşkın saygın zemstvo görevlisini sisler arasında görür gibiydi; sanki uzakta bir yerlerde, aynalar labirentinde, önünden gülen bayanlar güvenilmez lekeler halinde akıp geçiyordu; ve bu labirentten, soğuk yeşilimsi yüzeyden, yılansı kâğıt bir konfetiyle soruların uzak yankıları gelip çarptığında, düşte hayret eden biri gibi hayret ediyordu: önünde duran parlak dünyada varolmayan bir yansımanın belirlemesine hayret ediyordu; ama o sırada, kendisi her şeye, kararsız, düşte koşturan yansımalar gibi bakarken, bu yansımalar anlaşılan onu o ışıktan çıkmış sayıyorlardı; ve o ışıktan çıkmış olarak hepsini uzaklaştırdı.

İşte yine uzak yankılar ona doğru uçuyordu ve o ağır ağır döndü: ve belirsiz, ve bulanık –orada bir yerde, orada bir yerde– saçsız, bıyıksız, kaşsız kuru bir figürcük salonu hızla aştı. Nikolay Apollonoviç salonu uçarak geçen figürcüğün ayrıntılarını güçlükle seçebildi – maskenin açıklığından görme çabası yüzünden gözlerinde acı hissediyordu (her şeyin ötesinde, uzağı göremiyordu), ancak yeşilimsi kulakların konturlarını çıkartabildi – orada bir yerde, orada bir yerde. Bütün bunlarda tanıdık bir şey,

yakın canlı bir şey vardı, ve Nikolay Apollonoviç kendini kaybedip şiddetle figürcüğe atıldı daha yakından görmek üzere; ama figürcük geri çekildi, sanki kalbini tutar gibi oldu, uzağa kaçtı ve şimdi ona bakıyordu. Nikolay Apollonoviç büyük şaşkınlık geçirdi: önünde tamamıyla akraba bir yüz duruyordu; yanakları, alnı, çenesi ve burnu tümden kırışıklarla kaplanmış göründü ona; uzaktan bu yüz, daha yaşlı değil daha genç bir hadım yüzüyle karıştırılabilirdi; yakındansa bu zar zor görünen favori sakallarıyla öne çıkmış hastalıklı, cılız bir ihtiyardı; kısacası – Nikolay Apollonoviç burnunun dibinde babasını gördü. Saat zincirini tutan Apollon Apollonoviç, zar zor gizlenmiş korkusuyla, beklenmedik biçimde üzerine atılan saten dominoya gözlerini kısarak baktı. Bu mavi gözlerde kuşku benzeri bir şeyler yanıp söndü; Nikolay Apollonoviç tatsız bir ürperti hissetti, olağan zamanlarda karşısında anlaşılmaz bir utançla gözlerini indirdiği o tutkusuz bakışlara maskenin altından utanmadan bakmak içler ürperticiydi; şimdi bu bakışlarda ürküntü ve bir tür çaresiz, hastalıklı bir yaşlılık okumak da içler ürperticiydi; ve hızla gelip geçen bir tahmin tatmin gibi okundu: Nikolay Apollonoviç tanındığını düşündü. Ama bu doğru değildi: Apollon Apollonoviç'in tek düşündüğü sarsak bir soytarının onu, bir saray adamını, parlak kukuletasının sembolik rengiyle terörize ettiğiydi.

Yine de kendi nabzını yokladı. Nikolay Apollonoviç son zamanlarda birçok kez, senatör parmaklarının gizlice yaptığı bu harekete dikkat etmişti (anlaşılan, senatörün kalbi çalışmaktan yorgun düşmüştü). Bu hareketi görünce de şimdi üzüntüye benzer bir şeyler hissediyordu: ve istemeden kızıl hışırtılı ellerini babasına uzattı; sanki babasına kalp çarpıntısıyla soluksuz kalarak ondan kaçmaması için yalvarıyordu, sanki babasına geçmişteki günahları yüzünden onu affetmesi için yalvarıyordu. Ama Apollon Apollonoviç titreyen parmaklarıyla nabzını tutmayı sürdürdü ve kalp çarpıntısıyla ondan kaçıyordu şimdi – orada bir yerde, orada bir yerde...

Birden zil sesi duyuldu: bütün oda maskelilerle doldu; kara bir capuchin[174] sürüsü daldı içeri; kara capuchin'ler kızıl dostlarının çevresinde halkalandılar; onun çevresinde bir tür dansa koyuldular; saten etekleri havalandı, indi; kapşonlarının tepeleri de uçtu ve gülünç biçimde düştü; her birinin göğsündeyse çapraz iki kemik üzerinde bir kafatası vardı; ve kafatasları dans edip durdu.

Kızıl domino, onları savuşturarak, salondan kaçtı o sırada; kara kapşon sürüsü kahkahalarla peşine takıldı; geniş koridorda uçuştular ve yemek odasına daldılar; masada oturan herkes onları karşılamak üzere tabaklarını takırdattı.

"Capuchin'ler, maskeler, soytarılar..."

Sedef, pembe ve kedi otu renkli bayan sürüleri koltuklarından sıçradı, hussarlar, hukuk öğrencileri, öğrenciler koltuklarından sıçradılar. Nikolay Petroviç Tsukatov, tuhaf topluluğun onuruna gökgürültüsü benzeri viva'sını savurarak, olduğu yerde bir Rhine şarabı kadehiyle sıçradı.

Ve o zaman birisi dikkat çekti:

"Baylar, bu çok..."

Ama dansa kaldırıldı.

Dans salonunda piyanist, sırtını gererek, tekrar karmakarışık saçlarını savurarak, koşturan ve roulade'lar saçan parmaklarını dans ettirmeye başlamıştı; bir melodi uçuştu ve ağır ağır bas harekete geçti.

Ve satenini kendine özgü küstah bir tavırla kıvıran kara bir capuchin'e masum bir gülüşle bakan pembe etekli melek benzeri varlık, birdenbire kapşonunun açıklığına eğildi (yüzüne bir maske bakıyordu); eliyleyse bir ayağı (mavi) havaya kalkmış, diğeri (kırmızı) parkeye diz çökmüş olan çizgili bir soytarının kamburunu yakaladı varlık; ama varlık korkmuyordu: eteğini topladı ve oradan gümüş bir iskarpin uzattı öne.

---

174 Fransiskenlerin bağımsız bir kesiminin rahibi; aynı zamanda kadınların giydiği başlıklı bir pelerin.

Ve böylece – bir, iki, üç...

Arkalarındaysa İspanyollar, rahipler ve şeytanlar; harlequin'ler, kadın pelerinleri, yelpazeler, çıplak sırtlar, gümüş eşarp katmanları; hepsinden de yukarıda, kayarak, sırık gibi bir palmiye dans ediyordu.

Yalnız orada, tekbaşına, pencere kenarına yaslanmış, indirilmiş yeşilimsi perdelerin arasında Apollon Apollonoviç, tek bir kimsenin bile derecesini bilmediği kalp hastalığının çarpıntısıyla nefes almaya çabalıyordu.

POMPADOUR

Melek Peri, hafifçe çarpık olan, oval, loş aynanın önünde duruyordu: her şey oraya aşağılara koşuyordu ve orada aşağıda loşlaşıyordu: tavan, duvarlar ve yer; ve kendisi de oraya, derinlere, yeşilimsi boşluğa koşuyordu; ve orada, orada – eşyalar çeşmesinin ve tülbent-dantel köpüklerinin içinden gösterişli biçimde kabartılmış saçları ve yanağında bir benle güzel bir kadın çıkıyordu: Madam Pompadour!

Bukle bukle kıvrılan ve bir kurdeleyle toplanabilmiş saçları, kar gibi aktı ve incecik ellerindeki pudra pamuğu pudralığın üstünde donup kalmıştı; soluk lacivert, gergin biçimde sıkılmış beli hafif-hafif-hafifçe elinde kara bir maskeyle sola eğilmişti; dar kesimli korsenin içinden, canlı bir inci gibi soluk alıp verirken

göğüsleri dumanlanmıştı, dar, hışırtılı saten eldivenlerinden sessizce Valencienne dantelleri narin kıvrımlarla fışkırıyordu; ve her yerde, dekoltesinin her yerinde, dekoltenin altında – bu dantel-ler fışkırıyordu; etek korselerinin altında, sanki zefirlerin[175] süzgün iç çekişlerinin üzerine çıkar gibi fırfırlarla kımıldanıyor, oynaşıyordu ve hafif fistolar biçiminde gümüş otlar çelengiyle parıldıyordu; altta o aynı iskarpinler vardı; ve her bir iskarpinden bir ponpon gümüşleniyordu. Ama tuhaf şey: nasıl olduysa bu kıyafette yaşlanmış ve çirkinleşmişti; küçük pembe dudakçıklar yerine yüzünü bozacak şekilde bu yakışıksız kırmızı, çok ağır dudaklar edepsizce fırlamıştı; ve gözlerini şaşılaştırdığında, Madam Pompadour bir anda büyücü gibi görünüyordu: o sırada korsesinin arasına mektubu sıkıştırdı.

Aynı anda Mavruşka, elinde üzerinden kurdeleler sarkan, altın saplı, açık renk ahşap bir asayla odaya daldı: ama Madam Pompadour bu asayı almak üzere elini uzattığında, elinde beliren şey kocasından bir not oldu; şunlar yazılıydı: "Eğer bu akşam gidecek olursanız, evime bir daha dönmeyeceksiniz. Sergey Sergeyiç Lihutin."

Bu not, şüphesiz, Sofya Petrovna Lihutina'ya gönderilmişti, ama ona, Madam Pompadour'a değil ve Madam Pompadour hain bir şekilde güldü kâğıda; aynaya dikti gözlerini – derinlere, yeşilimsi loşluğa, orada uzak-uzak hafif bir kamaşma uzanıyordu; birden bu yeşilimsi loşun ve derinliklerin içinden koyu kırmızı abajurun al ışığına mum rengi bir yüz karıştı; ve Sofya Petrovna arkasına döndü.

Arkasında kocası, subay kıpırtısızca duruyordu; ama Sofya Petrovna yine hainice güldü ve dantelli eteğini hafifçe fistolarından kaldırarak, reveranslar yaparak ondan uzaklaştı; sessizce akan zefiri ondan uzaklaştırdı ve çan gibi sallanarak hışırdadı, zefirlerin tatlı akımlarında onun krinolin'i;[176] ve kapıya vardı-

175 Zefir: Batı rüzgârı; meltem; Yunan mitolojisinde rüzgâr tanrısı.
176 Sert kumaştan yapılmış, kabarık, tel çemberli bir kadın elbisesi.

ğında, yüzünü çevirip saten bir maske taşıyan eliyle, cilveli bir gülüş atarak uzun burnunu gösterdi subaya; sonra kapının ardından gürültülü bir kahkaha ve masum bir ünlem duyuldu:

"Mavruşka, manto!"

O zaman ekselanslarının Gr-goriyski Alayı teğmeni, Sergey Sergeyiç Lihutin, ölü gibi bembeyaz, tamamıyla sakin bir halde, ironik biçimde gülümseyerek, zarif maskenin ardından hoplaya zıplaya koşturdu ve sonra, mahmuzlarını şakırdatarak, elinde kürk mantoyla saygılı biçimde durdu; daha da büyük bir saygıyla mantoyu omuzlara bıraktı, kapıyı ardına dek açtı ve hürmetle orayı – kararan karanlığı gösterdi; ve bu karanlığa Sofya Petrovna böyle saygılı hizmete karşı küçük yüzünü çevirerek, hışırdaya hışırdaya çıktığı zaman, o saygılı hizmetkar mahmuzlarını şakırdatarak, bir kez daha karşısında hafifçe eğildi. Koyu karanlık onu sardı – dört bir yandan sardı: onun hışırdayan hatlarını kapladı; orada merdiven basamaklarında bir şey uzun zaman hışırdadı – hışırdadı. Çıkış kapısı çarptı; o zaman Sergey Sergeyiç Lihutin hep o aynı oldukça keskin hareketlerle etrafta dolanmaya ve bütün elektrik ışıklarını söndürmeye koyuldu.

UĞURSUZ

Piyanist gösterişli biçimde müzikal dansını basa gökgürültüsü benzeri bir darbe indirerek kesti, diğer eliyle usta bir hareketle nota yaprağını çevirdi; ama bu sırada Nikolay Petroviç Tsukatov eğik başıyla parke ışıkları üzerindeki çiftlerin önüne atılıp, çaresiz varlığı da dosdoğru peşinden sürükleyerek dağılmış favori sakalları arasından sinekkaydı çenesini uzattı:

"Pa-dö-katr, sil vu ple!.."

"Benimle gelin," deyiverdi madam bilmem kim Pompadour Nikolay Apollonoviç'e ve Madam Pompadour'u tanımayan Nikolay Apollonoviç, isteksizce verdi elini ona; özellikle sert bir hareketle yukarı itilmiş olan maskesiyle kızıl kavalyesine zar zor görünen bir alaycılıkla, Madam Pompadour elini ileri uzattı ve

çaresizce dominoya yaslandı; sallanan bir yelpaze tutan ve glase deri kaplanmış diğer eliyle de Madam Pompadour, lacivertleşen dumanlar arasından eteğini topladı ve oradan gümüşi iskarpin az az hışırdayarak görünüp kayboldu.

Ve gittiler, ve gittiler.

Bir-iki-üç – ve arkaya yaslamış bir bel altındaki bir ayak hareketi.

"Beni tanıdın mı?"

"Hayır."

"Birini hâlâ arıyor muydun?"

Bir-iki-üç – ve yine esneme, ve yine iskarpinler görünüp kayboldu.

"Sana bir mektup var bende."

Ve ilk çiftin ardında –domino ile markiz– harlequin'ler, İspanyollar, sedef soluk bayanlar, hukuk öğrencileri, hussarlar ve çaresiz, tülbent varlıklar; yelpazeler, çıplak omuzlar, gümüşi sırtlar ve eşarplar.

Birden kızıl dominonun eli ince, lacivert beli yakaladı, elini tutan diğer eliyse, elinde bir mektup hissetti; aynı anda hussarların koyu yeşil, kara ve kumaşlı elleri kedi otu, gridöperl[177] renkli, hışırtılı dansçıların ince bellerini, tekrar, tekrar ve tekrar birtakım vals dönüşleriyle firdönmek üzere sardı.

Hepsinin önüne uçan ak saçlı ev sahibi çiftlere haykırdı:

"A vos places!"[178]

Ve ardından çaresiz bir ergen uçtu.

---

177 (Fr.) *Gris-de-perle*: inci grisi.

178 (Fr.) Yerlerinize.

APOLLON APOLLONOVİÇ

Apollon Apollonoviç kalp çarpıntılarından kurtulmuştu; Apollon Apollonoviç oda anfilade'sinin derinlerine bakıyordu; koyu renkli perdelerin arasına gizlenerek, kimse tarafından fark edilmeden duruyordu; perdelerin arasından, bir devlet adamının tuhaf biçimde ortaya çıkışı sayılmayacak bir biçimde çıkmaya çabalıyordu. Apollon Apollonoviç kalp hastalığının belirtilerini herkesten saklıyordu; ama bugünkü çarpıntının kızıl bir dominonun önüne çıkmasından kaynaklandığını kabullenmek daha da tatsız olacaktı: kırmızı renk, elbette, Rusya'yı yıkan kaosun amblemiydi; ama dominonun saçma korkutma arzusunun politik bir yönü olduğunu kabul etmek istemiyordu.

Ve Apollon Apollonoviç korkudan çekiniyordu.

Çarpıntıdan kurtulduktan sonra, salonda gezdirdi bakışlarını. Orada gördüğü her şey bakışını çığırtkan bir alaca bulacalıkla karşılıyordu; orada kaçışan imgeler onu şahsen etkileyen itici bir yana sahipti: kafasının yerinde iki kartal başı olan canavarı gördü; orada bir yerde, orada bir yerde – salona hızla, ışıklı bir alamet görünümünü andıran, çalımlanan bir kılıçla, kuru bir şövalyecik figürü daldı; öyle belirsiz ve bulanık biçimde, saçsız, bıyıksız bir halde, yeşil kulak konturları ve göğsünde sallanan elmas parlaklığında bir nişanla koşuyordu; maske ve capuchino'ların arasından şövalyeye tek boynuzlu bir yaratık saldırınca, boynuzuyla şövalyenin ışıklı alametini parçaladı; uzaklardan bir şey çıtırdadı ve yere ayışığı ışını gibi düştü; tuhaf biçimde, bu manzara Apollon Apollonoviç'in bilincinde uzun zaman önce unutulmuş, başına gelmiş bir olayı hatırlattı ve omurgası sızladı; Apollon Apollonoviç bir an için tabes dorsalisi olduğunu düşündü. Tiksintiyle başını alaca bulaca salondan öteye çevirdi; ve misafir odasına yürüdü.

Burada görünmesiyle herkes yerinden kalktı; güleryüzle onu karşılamaya koştu Lyubov Alekseyevna; ve istatistik profesörü, yerinden doğrulup geveledi:

"Bir kere karşılaşma fırsatı bulmuştuk: sizi görmekten pek mutlu oldum; sizinle konuşmak istediğim bir husus var Apollon Apollonoviç."

Ev sahibesinin elini öpen Apollon Apollonoviç, buna kuru bir biçimde şöyle yanıt verdi:

"Ama biliyorsunuz, Kurum'da odamda kabul ediyorum ziyaretleri."

Bu yanıtla liberal bir partinin hükümetle buluşma olanağının önünü kesmiş oldu. Konjonktür altüst oldu; ve profesöre kalan sadece, ileride bütün liberal toplantılarda kadehini tereddütsüz kaldırmak üzere, bu ışıl ışıl evi terk etmek oldu.

Gitmeye hazırlanarak, editörün üzerinde belagat çalışması yapmayı sürdürdüğü ev sahibesine yanaştı.

"Rusya'nın çöküşünün bize sosyal eşitlik umuduyla hazırlandığını düşünüyorsunuz. Ya böyle değilse? Bizi öyle ya da böyle şeytana kurban etmek istiyorlar."

"Nasıl yani?" – diye hayret etti ev sahibesi.

"Çok basit efendim: hayret ediyorsunuz, çünkü bu konuda hiçbir şey okumuyorsunuz."

"Ama affedersiniz, affedersiniz!" –diye yine araya girdi profesör, "—siz Taksil'in[179] uydurmalarına dayandırıyorsunuz..."

"Taksil?" – diye böldü ev sahibesi; hemen küçük, zarif bir bloknot çıkarttı ve yazmaya koyuldu:

"Taksil mi diyorsunuz?"

"Bizi İblis'e kurban etmeye hazırlanıyorlar, çünkü Yahudi-masonluğunun yüksek düzeyleri belli bir külte, Palladizm'e[180] inanıyor... Bu kült..."

"Palladizm?" – diye böldü ev sahibesi, yine defterine bir şeyler yazmaya koyuldu.

"Pa-lla-.. Nasıl, nasıl?"

"Palladizm."

Bir yerlerden kahyanın kaygılı iç çekişi duyuldu ve o zaman üzerinde ağzına dek serinletici meyve suyuyla dolu, kesme bir sürahinin durduğu bir tepsi getirildi ve misafir odasıyla salon arasında bir yere yerleştirildi. Ve misafir odasında duran biri tekrar, tekrar ve tekrar, duvarlara çarpan melodik sessel dolaşım sisteminden ve vals adımları atan çiftlerin muslin-dantel çırpıntılarından bir o bir bu ışıklarla kaplı kızın, kıpkırmızı yüzüyle ve sırtına gerilmiş sarı örgüleriyle sıyrıldığını – sıyrıldığını ve gülerek yan odaya, beyaz ipek iskarpinlerinin yüksek topuklarını takırdatarak

---

179 Leo Taxil (Gabriel Antoine Jogand-Pages'in takma adı, 1854-1907): Vatikan'la şiddetli tartışmalara girmiş Katoliklik karşıtı bir yazar. Masonlar arasında şeytana tapınma olduğunu söyledi, ama daha sonra bunları uydurmuş olduğunu itiraf etti.

180 Taxil'in *19. yüzyılda Şeytan* adlı kitabında kullanılan bir terim. Masonluğun şeytana tapınan en yüksek kesimini ifade ediyor.

koşturduğu, telaşla sürahiden ekşimsi, yakut sıvıyı döktüğünü görebiliyordu – buzlu, koyu meyve suyu. Ve şevkle içiyordu.

Ve ev sahibesi muhatabına dalgın dalgın seslendi:

"Ah, söyleyiniz..."

Minyatür opera dürbününü gözlerine yerleştirince, oraya, komşu odada, meyve suyu içen kızarmış kıza doğru, dans salonundan beli iyice sıkılmış, hışırtılı ipek üniformasıyla bir hukuk öğrencisinin çıkıp geldiğini ve yapay biçimde gümbürdeyen bas bir sesle r'leri Fransızlara has biçimde telaffuz eden hukuk öğrencisinin kızın elinden meyve suyu bardağını şaka yollu çekip çekine çekine bir yudum aldığını gördü. Ve Lyubov Alekseyevna, editörün ateşli konuşmasından koparak kalktı, hışırdaya hışırdaya yarı karanlık odaya daldı, sertçe şöyle seslendi:

"Ne yapıyorsunuz burada – dans edin, dans edin."

O zaman mutlu çift ışık kaynayan salona döndü; hukuk öğrencisi kar beyazı bir eldivenle kızın yaban arısı gibi incecik belini kavradı; kız – bu kar beyazı eldivene yaslandı; ikisi birden, ayaklarını hızlı-hızlı hareket ettirerek, çevrelerinde kıvıl kıvıl örgüler dokuyarak uçuşan elbiseler, şallar ve yelpazelerin arasından geçip esriyerek uçtular, esriyerek kaydılar. Orada piyanist, sırtını görkemli biçimde bükerek, yapmacık biçimde klavye üzerinde uçan parmaklarının üzerine, melodiler, biraz çığırtkan sesler saçmak üzere eğilmişti; onlar da birbirlerinin peşinden koşturdular; piyanistse, yorgunlukla geriye yaslanarak, tabureyi gıcırdatarak parmaklarını kalın bas seslerde gezdirdi...

...

"Taksil'in masonlar hakkında anlattıkları tamamıyla masaldır," – diye yankılandı profesörün iğneleyici sesi, "ne yazık ki bu masallara çok kişi inanmıştır; fakat Taksil daha sonraları masalı kararlı biçimde reddetti; bütün halkın önünde, Papa'ya, yaptığı açıklamalarının sadece Vatikan'ın karanlık ve kötü arzusuyla alay etme niyeti taşıdığını itiraf etti. Ama bu yüzden Taksil papalık tamimleriyle de lanetlendi..."

Yeni biri geldi oraya – telaşlı, suskun bir beyefendi, burnunun kenarında, devasa bir siğil vardı – ve birden parmaklarını parmaklarına sürte sürte, saygıyla senatöre eğildi, gülümsedi: ve ikircikli bir kibarlıkla senatörü köşeye çekti:

"Anlıyorsunuz.. Apollon Apollonoviç... Bölüm müdürü *N.N.* teklif etti... nasıl denir.. Eh, size nazik bir soru sormayı."

Bir şey çıkartmak daha da zordu: beyefendinin ikircikli bir kibarlıkla soluk kulağa bir şeyler fısıldadığı, Apollon Apollonoviç'inse acıklı bir korkuyla ona kulak kesildiği duyuluyordu.

"Açık söyleyin... oğlum mu?"

"Tam olarak, tam: işte nazik soru da bu."

"Oğlumun ilişkisi olan...?"

Bundan başka bir şey çıkartmak zordu; ancak şu duyuldu:

"Saçmalık..."

"Bütün bunlar tam saçmalık..."

"Doğrusu, bu uygunsuz şakanın böyle uygunsuz bir hal alması üzücü, çünkü basın..."

"Ve biliyorsunuz: Petersburg polisine, kabul edersiniz ki, oğlunuzu izlemeleri için emir verdik..."

"Tahmin edileceği üzere, sırf onun iyiliği için..."

Ve yine fısıltı. Ve senatör sordu.

"Domino, diyorsunuz?"

"Evet – ta kendisi."

Bu sözlerle birlikte telaşlı görünen beyefendi yan odayı gösterdi, işte orada – orada bir yerde, sarsak bir halde yer değiştirerek, satenini parkenin vernikli taşları üzerinde sürüklüyordu telaşlı domino.

Mektubu veren Sofya Petrovna Lihutina kavalyesinden ayrıldı, güçsüz bir halde yumuşak bir tabureye çöktü; elini, ayağını oynatamayacak haldeydi.

Ne yapmıştı?

Kızıl dominonun yanından ayrılıp dans salonundan çıkarak yandaki boş odanın bir köşesine koştuğunu görmüştü; ve orada göze çarpmayan kızıl domino zarfı yırttı; belirgin biçimde titreyen ellerle notu fısıl fısıl okudu. Kızıl domino, notun küçük, özensiz yazısını daha iyi görebilmek için, farkında olmadan maskeyi alnına itmişti, bu yüzden de sakalının kara dantelleri iki gösterişli açıklıktan dominonun solgun yüzünü, kara ipek bir şapkanın iki kanatı gibi sergiliyordu; titreyen kanatlardan o pud-

ralı, donuk, firlak dudaklı yüz çıkmıştı ve eli titriyordu, ve parmakları arasında notçuk da titriyordu; ve soğuk terle kaplanmıştı alnı.

Kızıl domino şu anda onu köşeden izlemekte olan Madam Pompadour'u görmüyor: tümüyle okumaya dalmış şu anda; uzun elbisesinin saten eteklerini savuruyor, açıyor, günlük kıyafetini sergiliyor – koyu yeşil bir ceket; Nikolay Apollonoviç altın gözlüğünü çıkarıyor ve yüzünü notçuğa gömmüş bir halde takıyor.

Nikolay Apollonoviç geri sıçradı; korkuyla ona dikti bakışlarını; ama onu görmüyordu: dudakları, muhtemelen, tümüyle haince bir şeyler fısıldadı, – ve Sofya Petrovna durduğu yerden ona koşmak istedi, çünkü ona yöneltilmiş olan bu iri iri açılmış bakışlara katlanamayacaktı. Bu sırada odaya birileri doldu: kızıl domino o notu titreyen parmaklarıyla sinirli biçimde sakladı, elbisesinin içine soktu, ama kızıl domino maskesini indirmeyi unuttu. Alnına kaldırdığı maskeyle, yarı açık ağız ve etrafi görmeyen bakışlarla duruyordu.

Daha önce valstan sonra buraya koşmuş olan genç kız, burada serinlemek için öncekinden de hızlı biçimde gelmişti; nedense girişte tekbaşına kestiren zemstvo görevlisini neredeyse deviriyordu, aynanın önünde durdu, saçlarında duran bir kurdeleyi düzeltti, küçük ayağını bir sandalyeye koyarak kar beyazı iskarpininin bağlarını bağladı; düzensizce gelen hışırtılara, misafir odasından gelen tiz çığırtılara, şefin gülüşlerine, bağırışlarına kulak kesilerek, kavalyelerin atışmalarının zar zor duyulan gürültülerine kulak kesilerek, arkadaşı olan başka bir genç kızla konuşmaya koyuldu.

Birden indirilmemiş maskesiyle dominoyu gördü; ve görünce çığlık attı:

"İşte kimmiş bu? Merhaba, Nikolay Apollonoviç, merhaba; sizi kim tanıyabilirdi ki?"

Sofya Petrovna Lihutina, Nikolay Apollonoviç'in genç kıza

nasıl acı dolu biçimde gülümsediğini, biraz tuhaf biçimde uzaklaşıp dans salonuna koştuğunu gördü.

Orada, incelikle körleşen bakışların sedef-pembe, gridöperl, kedi otu, mavimsi, beyaz ipek ve kadife kaynaşmalarını uçuran iki sıra dansçı duruyordu: ipekler, kadifeler üzerinde şallar, eşarplar, peçeler, yelpazeler ve boncuklar uzanıyordu; omuzlarında gümüş işlemeli ağır danteller uzanıyordu; en küçük bir harekette pullu sırtlar yalımlanıyordu; her yerde artık beyaz kadifeler üzerinde kızaran benekler, dalgalanan dekolte ve yanaklar, tamamıyla kızarmış, dumanda dağılmış saçlar görülüyordu.

Orada, bakışlara doğru kara, yeşilimsi ve parlak kırmızı hussar kumaşları, altın, çeneleri sarmış yakalar, sıkıca üniformalı göğüsler ve kolalı omuzlar, kar beyazı, bastırıldığında çıtırdayan frak ceketi açıklıkları ve kuzgun kanadı rengindeki frak parıltıları savuran dansçılar iki sıra halinde duruyordu.

Maskelerin ve kavalyelerin yanından, titreyen bacakları üzerinde sarsılarak dosdoğru uçtu Nikolay Apollonoviç; ve kanlı sateni, cilalı parke üzerinde kendi yansımalarının kızarmış, uçuşan çırpıntılarını belli belirsiz bırakarak peşinden sürükledi; kızarmış, o çırpıntı titrek bir kırmızı, ışık gibi, canavarca kaçanın önünden parkeyi yalıyordu.

Kızıl dominonun alna kaldırılmış, altından Nikolay Apollonoviç'in yüzünün çıktığı maskeyle yaptığı bu kaçış gerçek bir skandala yol açtı; neşeli çiftler yerlerinden ayrıldılar; bayanlardan birinde isteri vardı; iki maskeyse ürkerek hemen şaşkın yüzlerini sergiledi; koşan Ableuhov'u tanıyınca da, başhussar Şponşev onu kollarından şu sözlerle yakaladı: "Nikolay Apollonoviç, Nikolay Apollonoviç, Tanrı aşkına söyleyiniz, neyiniz var," buna karşı Nikolay Apollonoviç avlanmış bir yabani hayvan gibi, bir parça acıklı biçimde delirmiş bir suratla sırıttı, gülmeye çabaladı, ama bir gülümseme çıkmadı; Nikolay Apollonoviç kollarını kurtararak kapıda kayboldu.

Dans salonunda tarifsiz bir kargaşa boy gösterdi; bayanlar, kavalyeler birbirlerine izlenimlerini aktarıyordu; daha az önce gizemli biçimde maskeyle dolaşanların hepsi, telaşlanmıştı, bütün bu mavi şövalyelerin, harlequin'lerin, İspanyolların hepsi entrika duygularını kaybetmişti; Şporışev'e doğru koşan iki başka canavar maskesinin altından sarsılmış ve tanıdık bir ses duyuldu:

"Tanrı aşkına, açıklayın, ne demek oluyor bütün bunlar?"

Ve başhussar Şporışev, Vergefden'in sesini tanıdı.

Dans salonundaki bu kargaşa kendiliğinden iki ara odayı geçip misafir odasına da aksetti: ve orada, orada – elektrik lambasının gök mavisi ışığının yandığı, mavi titrek ışık altında, dumanlı bir biçimde, mavimsi tütün dumanı katmanları arasından beliren misafir odası misafirlerinin durduğu yerde – bu misafirler kaygıyla oraya bakıyorlardı – dans salonuna. Bütün bu gruplar arasında, kağıt ağırlığı gibi beyaz olan, dudakları sıkıca birbirine kapanmış iki küçük favori sakallı ve yeşil kulakların konturlarını taşıyan yüzüyle senatörün kuru figürcüğü öne çıkıyordu: tam da böyle resmedilmişti sokak dergilerinden birinin kapak sayfasına.

Dans salonunda, senatörün oğlunun tuhaf, çok tuhaf, aşırı tuhaf davranışına ilişkin kuşku, heyecan ve dedikodu mikrobu dolanıyordu; öncelikle, bu davranışın bir dramdan kaynaklandığı söyleniyordu orada; ikincisi, gizlice Tsukatov'ların evini ziyaret eden Nikolay Apollonoviç'in basında sansasyon yaratan kızıl domino olduğu dedikodusu yapıldı. Bütün bunların anlamı yorumlanıyordu. Senatörün hiçbir şey bilmediği söylendi; uzaktan, dans salonundan, senatörün figürcüğünün bulunduğu ve mavimsi tütün dumanı katmanları arasından kuru yüzün belirdiği misafir odasına doğru sallandı başlar.

EH, AMA EĞER?

Sofya Petrovna Lihutina'yı bıraktığımızda – tekbaşına, balodaydı; şimdi ona geri dönelim.

Sofya Petrovna Lihutina salonun ortasında duruyordu.

Önünde ilk kez korkunç intikamı[181] duruyordu: buruşmuş zarf artık Nikolay Apollonoviç'in eline geçmişti, Sofya Petrovna Lihutina ne yaptığını belirsiz biçimde anlıyordu: Sofya Petrovna dün buruşmuş zarfta ne okuduğunu anlamamıştı. Şimdiyse korkunç notun içeriği ona açıkça görünüyordu: Nikolay Apollonoviç'in mektubu onu saat mekanizması olan, masasında durduğu anlaşılan bir bombayı atmaya davet ediyordu; bu bomba-

181 Gogol'ün *Korkunç İntikam* (Straşnaya Mest) adını taşıyan öyküsüne anıştırma.

yı, imalara bakılırsa, senatöre atmasını bekliyorlardı (Apollon Apollonoviç'i herkes senatör olarak çağırırdı).

Sofya Petrovna soluk-gök mavisi, hafifçe eğri beliyle, bütün bunların anlamını düşünerek maskelerin arasında dalgın bir halde duruyordu. Bu, şüphesiz, kötü ve pis bir şakaydı; ama onu bu şakayla korkutmayı nasıl da istemişti; sonuçta, o da... pis bir korkaktı. Eh, ama eğer... eğer mektuptakiler gerçekse? Eh, ama eğer... eğer Nikolay Apollonoviç masasında böyle korkunç içeriği olan nesneler saklıyorsa? Ve bunu duymuşlarsa? Ve şimdi tutuklanacak mı?.. Sofya Petrovna pudrayla gümüş grisi bir renk almış ve gösterişli biçimde kıvrılmış buklelerini çekiştirerek, soluk-gök mavisi beliyle maskelerin arasında dalgın bir halde duruyordu.

Ve sonra maskelerin arasında huzursuzca dönmeye başladı; ve sonra üzerindeki Valencienne danteli uçuştu; korsenin altındaki etekse, sanki şişman zefirlerin neşesiyle kalkmışçasına, firfirlarını havalandırdı ve hafif fistolar halinde gümüş ot çelenkleri gibi ışıldadı. Çevresinde durmaksızın, aralıksız fısıltılarla kaynaşan sesler, yorucu uğursuz bir iğ üzerinde dönüyordu. Hafifçe gri sakallı orta yaşlı bir kadın, saten eteğini hışırdatarak, bu neşeli balodan ayrılmak üzere toparlandı; şu, boynunu uzatarak, palyaçolar arasından kızını, küçük payzancığı[182] çağırıyordu; gözlerine minyatür bir opera dürbününü götüren şuysa huysuzlanıyordu. Ve her şeyin üzerinde rahatsız edici bir skandal atmosferi asılıydı. Piyanist havayı seslerle dağıtmayı kesmişti; bir başına piyano royalin kapağına yaslanmıştı; dansçılardan davet bekliyordu; ama davet yoktu.

Askeri öğrenciler, liseliler, hukuk öğrencileri – hepsi palyaço dalgalarına ayrıldılar ve ayrılıp dağıldılar; ve artık yoktular; dört bir yandan duyuluyordu – sızlanmalar, hışırtılar, fısıltılar.

"Hayır, gördünüz mü, gördünüz mü? Anlıyor musunuz?"

---

182 (Fr.) *Paysanne*: köylü.

"Hiç bahsetmeyin, bu – korkunç..."

"Hep söyledim, hep söyledim, ma chére. Bir haydut yetiştirdi. Ve *Tante Lise* söylemişti; Mimi söylemişti; *Nicolas* söylemişti."

"Zavallı Anna Petrovna: onu anlıyorum!"

"Ya, ben de anlıyorum: hepimiz anlıyoruz."

"İşte ta kendisi, işte ta kendisi..."

"Korkunç kulakları var..."

"Bakan olacakmış..."

"Ülkeyi mahvedecek..."

"Ona söylemek lazım..."

"Baksanıza; Yarasa bize bakıyor; sanki ondan bahsettiğimizi hissetmiş gibi... Tsukatov'lar da çevresinde – bunu görmek utanç verici..."

"Neden gittiğimizi ona söylemeye cesaret edemiyorlar... Dediklerine göre Madam Tsukatova papaz ailesinden geliyormuş..."

Birden heyecanlı bir yılan ıslığı duyuldu:

"Bakın! Gitti: büyük bir adam değil bu – tavuk."

...

Eh, ama eğer... eğer gerçekten de Nikolay Apollonoviç masasında bir bomba saklıyorsa? Sonuçta, biri bunu öğrenebilir; sonuçta, masaya çarpabilir de (dalgındır). Geceleyin bir masada, belki de, açık bir kitapla uğraşıyordur. Sofya Petrovna, Ableuhov'un sklerozlu alnının mavimsi damarlarıyla çalışma masasına doğru eğildiğini hayal etti (masada – bomba). Bomba, dokunulmaması gereken, yuvarlak bir şeydi. Ve Sofya Petrovna Lihutina ürperdi. Bir an için belirgin biçimde, elini çay tepsisinin üzerinde ovalayan Nikolay Apollonoviç'i getirdi gözlerinin önüne; masada – gramofonun kırmızı borusu onun kulaklarına tutkulu İtalyan aryaları üflüyor; eh, onunla niye tartışılıyor? Ve hele neden mektubu veren aldırışsız kişi, domino ve diğerleri...

Şişmanca bir adam Sofya Petrovna'ya yanaştı (Granadalı bir

İspanyol); Sofya Petrovna yana çekildi, – şişman adam (Granadalı İspanyol) da yana çekildi; bir an için kalabalıkta ona yaslandı ve Sofya Petrovna elinin eteğinde gezindiğini sandı.

"Siz hanımefendi değilsiniz; siz – duşkançik'siniz."

"Lippançenko!" Ve ona yelpazesiyle vurdu.

"Lippançenko! Açıklayın bana..."

Ama Lippançenko sözünü kesti:

"Siz daha iyi bilirsiniz, efendim: anlamazlığa vurmayın."

Ve eteğine yaklaşan Lippançenko, daha da sıkıştırdı; ve Sofya Petrovna ondan uzaklaşmaya çabalayarak etrafı itti; ama kalabalık onları daha sıkıca sardı; ne yapıyor bu Lippançenko? E, evet edepli değildi.

"Lippançenko yapmayın."

Ama o yağlı biçimde güldü:

"Bense, sizin ona verdiğiniz şeyi gördüm..."

"Bundan tek kelime etmeyin."

Oysa yağlı biçimde güldü:

"Güzel, güzel! Şimdi benimle bu harika geceye gelin..."

"Lippançenko! Siz – yüzsüzsünüz..."

Lippançenko'dan kurtardı kendini.

Granadalı İspanyol, bir tür tutkulu bir İspanyol pa'sı[183] sergileyerek, kastanyetlerini şakırdatarak peşine takıldı.

Eh, ama eğer – mektup şaka değilse: eh, ama eğer... eğer lanetlendiyse. Hayır, hayır, hayır! Yeryüzünde böyle korkular olamaz; akılsız oğlun babasına el kaldırmasını isteyecek böyle canavarlar da olamaz. Bütün bunlar yoldaşların şakaları. Budala – bütün olanlar samimi bir şakadan telaşlanmasıydı, anlaşılan. Ya o, ya o: samimi bir şakadan telaşlanmıştı o da; o gerçekten – küçük korkak; orada da ondan (orada, Kış Kanalı'nda) polis düdüğüyle kaçmıştı; Kanal'ı birinin polis düdüğüyle kaçabileceği sıkıcı bir yer saymıyordu...

---

183 (Fr.) *Pas*: dans figürü; adım.

Kendini Herman'ın yerine koymamıştı; kaymış, düşmüş, ipeklerin altından sübyelerini göstermişti. Ve şimdi: devrimci dostların naif şakasına da gülmemiş, ve mektubu veren kişinin o olduğunu anlamamıştı: salonu koşarak, maskesini tutarak ve gülen kavalye ve bayanlara yüzünü sergileyerek geçmişti. Hayır, bırak Sergey Sergeyiç Lihutin korkağa dersini versin! Bırak Sergey Sergeyiç Lihutin korkağı düelloya davet etsin...

Teğmen!... Sergey Sergeyiç Lihutin!... Teğmen Lihutin dün geceden beri çok uygunsuz bir tavır sergiliyordu; burnundan soluyor ve yumruğunu sıkıyordu; yatak odasına açıklama için iç çamaşırlarıyla gelmeye cesaret etmişti; ve sonra odasında sabaha kadar dolanmaya da cüret etmişti.

Dünkü korkunç bağırışları, kanlı gözleri ve masaya inen yumruğu belirsizce hatırlıyordu: Sergey Sergeyiç aklını mı kaçırmıştı? Uzun zamandır bundan kuşku duyuyordu: üç ay boyunca süregiden bütün bu sessizlik kuşku vericiydi; bu işe kaçmalar kuşku vericiydi. Ah, Sofya Petrovna – yalnız, zavallı: şimdi onun sağlam desteğine ihtiyacı vardı; kocası, teğmen Lihutin, onu çocuk gibi sarıp kucaklasın istiyordu...

Bunun yerine Granadalı İspanyol ona tekrar uzandı ve kulağına fısıldadı:

"A, a, a? Binmez miydiniz?"

Nerede şimdi Sergey Sergeyiç, neden yanında değil? Eskisi gibi Moyka'daki daireye, inindeki vahşi hayvan gibi, isyan etmiş kocasının ateşler içinde yataklara serildiği yere dönmekten korkuyordu.

Topuklarını yere vurdu:

"Ona göstereceğim!"

Ve yine:

"Dersini vereceğim!"

Kafası karışarak kaçtı ondan Granadalı İspanyol.

Sofya Petrovna Lihutina, Sergey Sergeyiç'in yüzünde ona mantosunu verip çıkışı gösterirken beliren sırıtmayı hatırlayarak

ürperdi. Orada öylece nasıl duruyordu! Nasıl hainceydi gülmüştü Sofya Petrovna o sırada eteğini fistolarından hafifçe kaldırken, reverans yapıp ondan nasıl uzaklaşmıştı (bu yüzden mektubu verirken Nikolay Apollonoviç'e reverans yapmamıştı – reveranslar ona yapılıyordu)! Kapı ağzında nasıl konuşmuştu, nasıl subayın uzun burnunu sinsi bir gülümsemeyle işaret etmişti! Ama hepsi bu: eve dönmekten korkuyordu.

Ve kızgınlıkla vurdu topuklarını:

"Ona göstereceğim!"

Ve yine:

"Dersini vereceğim!"

Yine de geri dönmek korkutucuydu.

Daha da korkutucu olan – burada kalmaktı; artık neredeyse herkes dağılmıştı: gençler ve maskeler dağılmıştı; iyi niyetli ev sahibi üzüntülü, şaşkın bir halde bir ona, bir buna yaklaşıyordu bir anektodla; sonunda, boşalan salona mahzun bir bakış attı, soytarılar, harlequin'ler kalabalığına mahzun bir bakış attı, bakışlarıyla onlara açık biçimde parlak odayı başka eğlencelerden uzak tutmalarını önerdi.

Ama alaca bulaca bir karmaşa halinde kaynaşan harlequin'ler uygunsuz bir biçimde davranıyorlardı. Aralarından küstah biri çıktı, dans edip şarkı söyledi:

Von Sulitz'ler gitti,
Ableuhov gitti...
Caddeler, liman, sokaklar
Kötü söylentilerle dolu!...
İhanetle çevrelenmiş,
Övdünüz senatörü...
Ama mevzuat yok,
Sıra dışı kurallar yok!
O – yurtsever köpek –
Üstün hizmet madalyaları taşırdı;

Ama şimdi terörist bir eylem
Gerçekleştiriyor herkes.

Nikolay Petroviç Tsukatov bir göz kırpma anında, zehirli şiirciğin onun neşeli evinin saygınlığına leke düşürdüğünü kavradı. Nikolay Petroviç Tsukatov kıpkırmızı oldu, iyi niyetli bir biçimde hain harlequin'e baktı, arkasını dönüp kapıdan çıkıp gitti.

BEYAZ DOMİNO

Artık gitme vaktiydi. Neredeyse bütün misafirler gitmişti zaten: Sofya Petrovna Lihutina boşalan salonlarda tekbaşına dolanıyordu; sadece Granadalı İspanyol onun heyecanına sesli kastanyetlerini şakırdatıyordu. Orada, boş anfilade'de kazara yalnız, ak dominoyu gördü; ak domino bir anda ortaya çıkmış gibiydi; ve – eh işte: –

hüzünlü ve uzun biri, sanki çok kez görmüş olduğu biri, daha önce gördüğü, hatta yakında, bugün – hüzünlü ve uzun biri, tamamıyla beyaz satenle kaplı, boşalan salonlardan ona doğru geliyordu; maskenin aralıklarından gözlerinin parlak ışığı ona bakıyordu; alnından, donuk

parmaklarından üzüntülü bir biçimde ışık saçılıyormuş gibi geldi ona...

Sofya Petrovna güvenle dominonun sevgili sahibine seslendi: "Sergey Sergeyiç!... Ah, Sergey Sergeyiç!..."

Evet, şüphe yoktu: bu Sergey Sergeyiç Lihutin'di; dünkü skandaldan pişman olmuştu; peşinden gelmişti – onu götürmeye.

Sofya Petrovna dominonun sevgili sahibine tekrar seslendi – hüzünlü, uzun:

"Yani, sizsiniz? Bu – sizsiniz?"

Ama hüzünlü ve uzun ağır ağır başını salladı, parmağını bıyıklarına götürdü ve susmasını işaret etti.

Ak dominonun elini güvenle tuttu: nasıl parlıyor saten, nasıl serin saten! Ve onun gök mavisi elciği bu beyaz ele değince hışırdadı ve çaresizce üzerine asılı kaldı (dominonun sahibinin eli tahta gibiydi); bir an için ışıklı maske başına eğildi, beyaz dantellerin altından, bir salkım ham üzüm gibi bir avuç sakal göründü.[184]

Sergey Sergeyiç'i hiç böylesine ışıltılı halde görmemişti daha önce; ve fısıldadı:

"Beni affettiniz mi?"

Maskenin altından bir iç çekiş yanıt verdi.

"Artık barışıyor muyuz?"

Ama hüzünlü ve uzun parmağını ağır ağır bıyıklarına götürdü.

"Bu... siz misiniz, Sergey Sergeyiç?"

Ama hüzünlü ve uzun ağır ağır başını salladı.

Artık girişe doğru gidiyorlardı: bir sükut sarmıştı çevrelerini, bir sükut duruyordu hemen çevrelerinde. Sofya Petrovna Lihutina, kara maskesini çıkararak, yüzünü okşayan kürklere gömdü,

184 Bu kısımda genel olarak İsa akla gelmektedir. Beyaz domino hem politik teröre (kızıl domino) hem de otokrasiye (*Bakır Atlı*) karşıt duran bir simge gibi görünüyor.

hüzünlü ve uzunsa, paltosunu giyerken maskesini çıkartmadı. Hayretle bakıyordu Sofya Petrovna hüzünlü, uzuna: ona bir subay paltosu verilmemesine şaşmıştı; bunun yerine, içinden uzun ellerin ona leylakları düşündürecek şekilde, tuhaf biçimde çıktığı yıpranmış küçük bir palto giydi. Gösteriyi seyreden şaşkın uşakların arasından kendini bütünüyle ona doğru attı; sükut sarmıştı onları, sükut duruyordu hemen çevrelerinde.

Ama hüzünlü ve uzun aydınlık eşikte ağır ağır başını salladı ve susmasını işaret etti.

Akşamdan bu yana gök sürekli, pis bir sulu sepkenle kaplanmıştı; geceden bu yana sürekli, pis bir sepken yere inmişti; sis yere inmişti; şimdi her şey yere inmiş, bir süre kararmış pus olmuş, bunun içinden korkunç biçimde fenerlerin kırmızımsı benekleri belirmişti. Sofya Petrovna Lihutina kırmızımsı bir beneğin üzerine eşikteki bir karyatidin nasıl eğilerek düştüğünü ve nasıl asılı durduğunu gördü; yarı dairesel pencereleri ve küçük oyma tahta heykelleri olan komşu evin bir parçasının beneğe nasıl karıştığını. Bilinmeyen eşinin uzun gölgesi önünde duruyordu. Ve yalvarır bir biçimde fısıldadı ona:

"Araba lazım."

Keten beyazı sakallı, maskenin üzerine şapkasını indirmiş olan bilinmeyen eşin uzun gölgesi elini sisin içinde salladı:

"Arabacı!"

Sofya Petrovna Lihutina artık her şeyi anlamıştı; hüzünlü gölgenin harika ve yumuşak bir sesi vardı –

> birçok kez duyduğu bir ses, daha bugün duyduğu bir ses: evet, bugün, düşte; ama unutmuştu, tıpkı önceki gecenin düşünü de unuttuğu gibi – ...

Onun harika ve yumuşak bir sesi vardı, ama... – kuşku yok: bu Sergey Sergeyiç'in sesi değildi. İşte hem umut ediyor, hem istiyordu, bu harika ve yumuşak (diye istiyordu), ama yabancı

adamın kocası olmasını. Ama kocası peşinden gelmemişti, onu cehennemden çıkartmamıştı): cehennemden başkası çıkartmıştı.

Kim olabilirdi bu?

Bilinmeyen gölge sesini birkaç kez yükseltti: ses güçlendi, güçlendi ve güçlendi ve maskenin altında birisi ölçüsüzce devasa, daha güçlü hale geliyor. Sessizlik örttü bir süre sesi; yabancı kapıların ardından bir köpek yanıt verdi. Sokak oraya koşturdu.

"Eh, peki kimsiniz?"

"Siz hepiniz inkâr ediyorsunuz beni: sizi gözetiyorum. İnkar ediyor, sonra da çağırıyorsunuz..."

Sofya Petrovna Lihutina bir anda önünde kimin durduğunu anladı: gırtlağına gözyaşları doldu; çöküp bu ince bacaklara yaslanmak ve kollarıyla bilinmeyenin ince dizlerini sarmak istedi, ama o anda münasebetsiz biçimde bir arabanın sesi duyuldu ve kambur, uykulu Vanka[185] aydınlık fener ışığında görüldü. Mucizevi gölge onu arabaya götürdü, ama yalvarırcasına arabadan kollarını ona uzattığı zaman, gölge ağır ağır parmağını dudaklarına götürdü ve sessiz olmasını işaret etti.

Araba da artık yola koyulmuştu: duracak olsaydı, ah olsaydı, geriye dönseydi – aydınlık yere, az önce hüzünlü ve uzunun durduğu ve artık olmadığı yere, orada taşların üzerinde fenerin sarı gözünden başka bir şeyin parıldamadığı yere dönseydi.

185 Araba sürücüleri için yaygın olarak kullanılan (İvan'dan bozma) bir ad.

UNUTTU OLANLARI

Sofya Petrovna unuttu olanları. Geleceği kararan geceye karıştı. Onarılmaz üşüştü; onarılmaz kucakladı onu; ve oradan çekip gitti: ev, küçük daire ve koca. Ve bilmiyordu arabacının onu nereye götürdüğünü. Karalı-grili geceye arkasından yakın bir geçmiş parçası kayıp düştü: maskeli balo, harlequin'ler; ve hatta (düşünün bir!) – hatta hüzünlü ve uzun. Bilmiyordu arabacının onu nereye götürdüğünü.

Yakın geçmiş parçasının ardından bütün o gün de kayıp gitti: kocasıyla yaşanan aksilik ve Madam Farnois'yla *"Maison Tricotons"* konusunda yaşanan aksilik. Zar zor, bilincine bir destek arayarak daha ileri gitmişti, zar zor önceki günün izlenimlerini derlemek istiyordu, – ve önceki gün kocaman, mermerle kaplı

bir yol parçası gibi yine kayıp gitti, kayıp gitti ve tamamıyla karanlık bir zemine çarptı. Ve bir yerden taşları parçalayan bir çarpma sesi duyuldu.

Önünde bu mutsuz yazın aşkı yanıp söndü; ve mutsuz yaz aşkı, her zamanki gibi, bellekten kayıp gitti; ve yine taşları parçalayan bir çarpma sesi duyuldu. Yanıp sönerek düştüler: *Nicolas* Ableuhov'la bahar konuşmaları; yanıp sönerek düştüler: evlilik yılları, düğün: bir boşluk parça parça yutarak açıldı. Ve taşları parçalayan metal darbeleri duyuldu. Bütün yaşam yanıp söndü ve bütün yaşam, daha önce hiç yaşam olmamış ve sanki o yaşama doğmamış bir ruhmuş gibi kayıp gitti. Hemen sırtının ardından bir boşluk başlıyordu (çünkü her şey oraya düşüyor, bir zemine çarpıyordu); boşluk asırlara uzandı, asırlardaysa tek duyulan birbiri ardına darbelerdi: bir zemine uçarak, yaşamından parçalar kayıp gidiyordu. Sanki taşları sesli biçimde takırdatan metal bir at, sırtının arkasında çiğniyordu uçup gitmiş olanları; sanki orada arkasından, sesli biçimde taşları takırdatarak metal bir at dörtnala geliyordu.

Ve geri döndüğünde şöyle bir manzarayla karşılaştı: Kudretli Atlı'nın konturları... Orada – iki at burun deliklerinden alev saçarak, kızgın bir sütun gibi sisi emiyordu.

Bakır taçlı Ölüm yetişmek üzereydi ona.

O sırada Sofya Petrovna kendine geldi: arabayı yakalayan bir emir eri, elinde bir meşaleyle sisin içinde uçup geçti. Bir an için ağır bakır başlığı parıldadı; peşindense, gürleyerek, alev saçarak, bir itfaiye ekibi uçtu sisin içinde.

"Nedir oradaki, yangın mı?" – diye sordu Sofya Petrovna arabacıya.

"Ya, yangın herhalde: adaların yandığını söylüyorlardı."

Sofya Petrovna her şeyi hatırladı: her şey önünden korkunç bir tekdüzelikle akıp gitmişti; sanki bu cehennem, bu dans eden maskeliler ve Atlı olmamıştı. Maskeler artık ona, olasılıkla onların evini de ziyaret etmiş tanıdıklar olan yabancı soytarılar gibi

geliyordu; hüzünlü ve uzunsa, – o, herhalde, yoldaşlardan biriydi (ama sağolsun, arabacıyı bulmuştu ona). Ancak şimdi Sofya Petrovna dolgun dudaklarını rahatlama hissiyle sıkıyordu: nasıl yanılıp da bir yabancıyı kocası sanmıştı? Ve kulağına tümüyle manasız bir suçla ilgili itiraflar fısıldamıştı? Belki şimdi, tanıdık tanımadık (sağolsun, arabacıyı bulmuştu) herkese, sanki kocasından korkuyormuşçasına, tamamıyla saçma şeyler anlatacaktı. Ve şehirde dedikodular başlayacaktı... Ah, o zaman bu Sergey Sergeyiç Lihutin: şimdi sen bu gereksiz utancın bedelini ödeyeceksin!

Öfkeyle giriş kapısını tekmeledi; öfkeyle çarptı giriş kapısı eğik başının ardından. Karanlık sardı onu, dile gelmez bir anda onu kucakladı (herhalde, ölümden sonraki ilk anda da böyle olmaktadır); ama Sofya Petrovna hiç de ölümü düşünmüyordu: tersine – çok basit bir şeyi düşünüyordu. Şimdi az sonra Mavruşka'ya bir semaver hazırlamasını söyleyeceğini düşünüyordu; semaver hazırlanırken biraz kestirecek ve kocasını azarlayacaktı (kesintisiz dört saatten fazla kestirebilirdi); ve Mavruşka ona semaveri hazırlayınca, kocasıyla barışmış olacaklardı.

Sofya Petrovna Lihutina şimdi zili çalıyordu. Tiz zil geceyi yaşayan daireye gelişini haber verdi. İşte şimdi girişin yakınında Mavruşka'nın telaşlı ayak seslerini duyacak. Telaşlı ayak sesleri duyulmadı. Sofya Petrovna gücendi ve tekrar çaldı zili.

Mavruşka, anlaşılan, uyuyordu: o evden çıkmaya görsün, bu aptal hemen yatağa atıyor kendini... Ama kocası, Sergey Sergeyiç de iyiymiş: o, şüphesiz, onu sabırsızlıkla ancak bir, iki saat beklemiş; ve şüphesiz, o zili duydu, ve, şüphesiz, hizmetçinin uyuya kaldığını anladı. Ve – yerinden kıpırdamadı! Ah! Söyleyin, lütfen! Güceniyor!

Eh, ne barışma, ne de çay alır!...

Sofya Petrovna kapı zilini çalmaya koyuldu: çaldığı ziller titredi – birbiri ardına ziller... Hiç kimse, hiçbir şey! Ve başını anahtar deliğine yanaştırdı; ve başını anahtar deliğine yanaştır-

dığı zaman, anahtar deliğinin ardında, kulağından çok az bir mesafe ötede, açık bir biçimde duydu: kesik kesik solumalar ve kibrit çakılması. İsa Mesih adına, kim nefes alıyor olabilir? Ve Sofya Petrovna küçük başını öne uzatarak, kapıdan uzaklaştı hayretle.

Mavruşka? Hayır, Mavruşka değil... Sergey Sergeyiç Lihutin? Evet, o. Neden peki öyle susuyor, açmıyor, anahtar deliğine başını eğmiş ve kesik kesik soluyor?

Tatsız bir şeylerin sezgisiyle Sofya Petrovna kapının dikenli keçesine vurmaya başladı. Tatsız bir şeylerin sezgisiyle Sofya Petrovna bağırdı:

"Açınız diyorum!"

Kapının ardındakiyse durmayı, susmayı ve korkunç bir şekilde, korkunç biçimde kesik kesik solumayı sürdürdü.

"Sergey Sergeyiç! Eh, yeter..."

Sessizlik.

"Bu – siz misiniz? Neyiniz var?"

Lak, lak, lak – kapıdan uzaklaştı.

"Bu da ne böyle? Tanrım: korkuyorum, korkuyorum... Açınız, kuzum!"

Kapının ardında bir şey güçlü biçimde uludu ve var gücüyle uzak odalara koştu, orada önce dolandı, sonra sandalyeleri oynattı; misafir odasında lambanın şangırdadığını duyar gibi oldu Sofya Petrovna; orada uzaktan bir yerden yer değiştiren masa gürledi. Bir an için her şey sessizleşti.

Ve sonra korkunç bir gümbürtü koptu, sanki tavan çökmüştü ve sanki yukarıdan kireçler dökülüyordu; bu gümbürtüde Sofya Petrovna Lihutina'yı çarpan tek bir ses oldu: yukarıdan bir yerden ağır bir insan gövdesinin tok bir sesle yere düşme sesi.

TEHLİKE

Apollon Apollonoviç Ableuhov, bayağı biçimde söylenirse, evden dışarıda olan herhangi bir ziyarete katlanamazdı; anlamlı bir ziyaret onun için Kurum'da ziyaret ya da bakana bir rapor sunmaktı. Bir keresinde adalet bakanlığının yöneticisi buna şaka yollu dikkat çekmişti.

Apollon Apollonoviç Ableuhov, açık biçimde söylenirse, insanların birbirlerinin gözlerine bakmalarını içeren, doğrudan konuşmalara dayanamazdı: telefon hattı aracılığıyla konuşma bu huzursuzluğu ortadan kaldırmıştı. Apollon Apollonoviç'in masasından telefon hattı bütün birimlere uzanıyordu. Apollon Apollonoviç telefon ziline mutlulukla kulak kesiliyordu.

Yalnız bir keresinde soytarının teki Apollon Apollonoviç'in

hangi bölümden olduğu yolundaki sorusuna yanıt olarak, telefon ahizesine var gücüyle bir tokat indirmişti, ki bu Apollon Apollonoviç üzerinde yanağına bir tokat yediği izlenimi bırakmıştı.

Sözlü her tür alışveriş, Apollon Apollonoviç'e göre, çizgi gibi, açık ve düzgün bir hedefe sahipti. Geri kalan her şeyi çay ve sigara içme amacına bağlardı: Apollon Apollonoviç bütün sigaraları şaşmaz biçimde izmarit olarak adlandırırdı; ve Rus insanlarının – işe yaramaz çay içiciler, sarhoşlar ve nikotin bağımlıları olduğunu varsayardı (bu sonuncunun ürünlerinde vergi artırımına gidilmesini birçok kez önermişti); bu yüzden de Rus insanı kırk beş yaşına geldiğinde, Apollon Apollonoviç'e göre, sahip olduğu uygunsuz bir göbek ve kırmızı renkli burunla hemen tanınacak hale geliyordu; Apollon Apollonoviç, boğa gibi, kırmızı olan her şeye saldırıyordu (bu arada, buruna saldırıyordu).

Apollon Apollonoviç'in kendisi ölümcül grilikte bir küçük buruna ve ince bir bele sahipti – görseniz on altılık bir genç kız beli derdiniz – ve bununla gurur duyuyordu.

Yine de, Apollon Apollonoviç kendine özgü bir ustalıkla açıklıyordu kendine misafir ziyaretlerini: jurfikse'ler[186] çoğu için beraberce çay içme ve izmarit tüttürme yeriydi, tabii eğer ziyaretçi yararsız bir bölüme yerleşmeyi tasarlamıyor ve bunun için ziyaret edilen evde yılışıklık yapmıyorsa, eğer bu bölüme oğlunu yerleştirmeye ya da bu oğlanı bölüm müdürünün kızıyla evlendirmeye çalışmıyorsa: böyle tek bir yararsız bölüm vardı. Bu bölümle Apollon Apollonoviç ateşli biçimde mücadele ediyordu.

Apollon Apollonoviç Tsukatov'lara tek bir hedefle gitmişti: bölüme darbe indirmek üzere. Bölüm düzeni reddetmesiyle de-

186 (Fr.) *Jour fixe*: birebir karşılığı belli gün, örgüt ya da toplulukların düzenli olarak yaptığı kültürel etkinlikler, sohbet toplantılarını karşılamak üzere kullanılır.

ğil, düzenin az çok değişmesi arzusuyla kuşku çeken ılımlı partilerden biriyle kurlaşmaya başlamıştı. Apollon Apollonoviç uzlaşmalardan tiksiniyordu, partinin temsilcilerinden tiksiniyordu ve en önemlisi, bölümden tiksiniyordu. Bölüm temsilcisine ve aynı şekilde parti temsilcisine, ona daha yeni önerilmiş olan, yüksek konumdayken bölüme karşı yakın gelecekteki tavrının ne olacağını göstermek istiyordu.

İşte bu yüzden Apollon Apollonoviç hoşnutsuzlukla da olsa Tsukatov'ları, burnunun altında tatsız bir seyir nesnesi olsa da ziyaret etmeye kendini mecbur hissetmişti: dans eden ayakların karmaşası ve harlequin giysilerinin kanlı-kırmızı tatsız biçimde hışırdayan kıvrımları; bu kırmızı paçavraları bir zamanlar görmüştü; evet, evet Kazan Kilisesi önünde; orada bu kırmızı paçavralara bayrak deniyordu.

Bu kırmızı paçavralar şimdi, sade bir akşamdan ve tam da o Kurum'un müdürünün huzurunda ona yersiz, değersiz ve besbelli utanç verici bir şaka olarak görünüyordu; dans eden ayaklar karmaşasıyla devlet suçlarının önlenmesi için alınmış üzücü (kaçınılmaz, yine de) bir önlemi getiriyordu aklına.

Apollon Apollonoviç misafirperver ev sahiplerine antipatiyle baktı ve tatsızlaştı. Kırmızı soytarıların dansı ona göre başka, kanlı bir dans halini almıştı; bu danslar, sözgelimi, hepsi gibi, sokakta başlardı; bu danslar, sözgelimi, hepsi gibi, iki pek tanıdık sütunun hemen altında sürerdi. Apollon Apollonoviç düşündü: yalnız burada bu masum dansa izin verilirse, şüphesiz bu danslar sokağa da taşacaktır; ve danslar şüphesiz sonlanacaktır, – orada, orada.[187]

Apollon Apollonoviç, aslında, kendisi de gençliğinde dans ederdi: polka – mazurka – herhalde ve belki de, eski kadriller.

Bir olay yüksek şahsiyetin hüzünlü halini daha da derinleştirdi: saçma bir domino ona aşırı düzeyde tatsız gelmiş, onda ağır

187 Rusçası: "tam, tam." Yani davul sesleri devam ediyor.

biçimde göğüs anjini çarpıntısına neden olmuştu (bu gerçekten göğüs anjini miydi, – Apollon Apollonoviç emin değildi; ve tuhaf şey: bu anjinin ne olduğunu birtakım zorlayıcı mekanizmaların, sözgelimi, Kurum'un çarkını döndürmek zorunda kalan herkes kesinlikle biliyordu). Yani işte: saçma domino, gülünç soytarı, salonda belirdiği sırada küstah bir tavırla karşısına çıkmıştı; salona girişi sırasında saçma domino (gülünç soytarı) sıntarak ona koşmuştu.

Apollon Apollonoviç umutsuzca bu sıntmaları nerede gördüğünü hatırlamaya çalışıyordu: ve hatırlayamıyordu.

Belirgin bir sıkıntıyla, güçlükle zaptedilen bir tiksintiyle Apollon Apollonoviç, küçücük ellerine ufak bir porselen çay fincanı alarak, sopa gibi dimdik oturdu; etsiz baldırları olan ince bacaklarını alaca bulaca bir Buhara halısına, alt kısımlarının üst kısımlarıyla diz kapaklarında düzgün, doksan derecelik açılar oluşturmasını sağlayarak, dikey olarak yerleştirdi; ince elleri göğsüne dik olarak uzandı seramik çay fincanına. Apollon Apollonoviç Ableuhov, birinci sınıf bir şahsiyet, halıya resmedilmiş bir Mısırlı figürü gibi görünüyordu – köşeli, omuzlu, bütün anatomi kurallarını çiğneyen (Apollon Apollonoviç'te, sonuçta, kas yoktu: Apollon Apollonoviç kemik, sinir ve damardan ibaretti).

İşte bu alışkanlık haline getirdiği köşelilikle, Apollon Apollonoviç, Mısırlı, bu akşama koşup gelmiş olan istatistik veriler profesörüne ustalıklı bir yasaklar rejimi uyguluyordu – yeni kurulan bir partinin liderine, *ılımlı* bir hükümet değişiminin, ama yine de *değişimin* partisinin liderine; ve bu aynı alışkanlık haline getirilmiş katılıkla liberal bir rahibin oğlu olan muhafazakâr gazete editörüne ustalıklı tavsiyeler rejimi uyguluyordu.

İkisiyle de Apollon Apollonoviç'in, birinci sınıf şahsiyetin, bir işi yoktu: ikisinin de şişkin, ikisinin de, deyim yerindeyse, kırmızı burnu vardı (alkollü içkilerin kullanımında aşırıya kaçmaktan). Biri üstelik rahip oğluydu, rahip çocukları karşısında

Apollon Apollonoviç anlaşılır ve ona atalarından kalmış bir zaafa sahipti: tahammül edememek. Apollon Apollonoviç köy, şehir ve kilise idare heyeti rahipleriyle, rahip oğulları ve torunlarıyla konuşurken, ayaklarından açıkça kötü bir koku geldiğini duyuyordu; köy rahiplerinin, şehir rahiplerinin... hatta oğul ve torunlarıyla birlikte kilise idare heyetinin, sonuçta, açıkça görülen kara, yıkanmamış boyunları ve sarı tırnakları oluyordu.

Birden Apollon Apollonoviç'in başı rahip oğluna ve ılımlı hükümet hainine ait iki göbekli ceket arasında tam anlamıyla dönmeye başladı, sanki ayaklarından belirgin bir kötü koku alıyor gibiydi; ama önemli adamın bu heyecanı hiç de koku merkezlerinin titreşmesinden kaynaklanmıyordu; bu heyecan duyarlı duyu organının birdenbire sarsılmasından geliyordu; bu sırada piyanist yeniden parmaklarını piyanoya savurmuştu, harmonik uyumsuzluklar ağının içinden türlü ses ahengi ve türlü melodi geçişleri algılamıştı Apollon Apollonoviç'in duyu organı, tıpkı on parmak, Tanrı aşkına, bir camı amaçsızca tırmalıyormuş gibi.

Apollon Apollonoviç bütün gövdesiyle döndü; ve – orada, orada, devlet haydutları topluluğuna ait çirkin ayaklar karmaşasını gördü: affedin: dans eden gençler karmaşasını; bu şeytani dansçılar arasında, dansta kanlı satenini tersine çevirmiş olan o aynı dömino dikkatini çekti.

Apollon Apollonoviç umutsuzca bütün bu jestleri nerede gördüğünü hatırlamaya çabaladı. Ve hatırlayamadı.

Ona doğru laubali ve sefil görünümlü bir beyefendi saygıyla uçtuğu zamansa, Apollon Apollonoviç eliyle uzamda bir karşılama üçgeni çizerek canlandı.

Aslında herkesin rahatsız olduğu sefil beyefendi kaçınılmaz figürlerden biriydi: eh, tahmin edileceği üzere, – bir geçiş dönemi figürü, varlığını Apollon Apollonoviç'in ilke olarak yasaklamış bulunduğu, yasalar çerçevesindeki varlığı, şüphesiz, acıklı olan bir figür, ama... ne yaparsınız? Kaçınılmaz, müsait ve ... her koşulda figür – vardı, o yüzden onunla uzlaşmak lazımdı.

Tatlı beyefendinin de, konumunun güçlüğü dikkate alınacak olursa, yerini bilerek, hiç de havalara girmiyor olması iyi bir şeydi; şu profesör gibi gösterişli boş cümleler savurmaya kalkmıyordu; şu editör gibi uygunsuz bir tavırla yumruğunu masaya da indirmiyordu. Sefil beyefendi kendince bir bölüme bağlı olarak, sessizce çeşitli bölümlere hizmet ediyordu. Apollon Apollonoviç beyefendiyi takdir etmemezlik edemiyordu, çünkü memurlarla ya da toplumun sıradan insanlarıyla aynı düzeyde olmayı denememişti – kısacası, sefil beyefendi samimi bir uşaktı. Ne var bunda? Uşaklara karşı Apollon Apollonoviç özellikle terbiyeliydi: Ableuhov'ların evinde hizmet eden uşaklardan birinin bile şikâyet edecek bir şeyi yoktu.

Ve Apollon Apollonoviç figürle belirgin bir kibarlıkla ayrıntılı bir konuşmaya girişti.

Bu konuşmadan çıkardığı şey, onu şimşek gibi çarptı: kanlı, tatsız domino, gülünç soytarı, daha az önce üzerine düşündüğü soytarı, beyefendinin dediğine göre, anlaşılan... Hayır, hayır (Apollon Apollonoviç sanki bir limonu dilimlenirken ve de onu dilimleyen bıçağı limonun sıvısında oksitlenirken görmüş gibi yüzünü buruşturdu) – hayır, hayır: domino onun öz oğlu çıkmıştı!..

Gerçekten de o onun öz oğlu muydu? Öz oğlu, sonuçta öyle ya da böyle Anna Petrovna'nın oğlu sayılabilirdi, deyim yerindeyse, damarlarında anne kanının baskın olması sayesinde; anne kanında – Anna Petrovna'nın kanında çok ayrıntılı biçimde yürütülmüş soruşturmalardan anlaşıldığı kadarıyla rahip kanı vardı (bu soruşturmayı Apollon Apollonoviç eşinin kaçmasından sonra yapmıştı): muhtemelen, rahip kanı lekesiz Ableuhov soyunu *lekelemiş*, önemli kocasına sadece rezil bir oğul vermişti. Ancak *rezil bir oğul – gerçek bir piç* – yapabilirdi *bu türden işleri* (Ableuhov soyunda Kırgızkaysak, Ab-lay'ın Rusya'ya yerleşmesinden beri – Anna Yoanovna'dan beri – böyle bir şey görülmemişti).

Senatörü en çok çarpan şey, orada sıçrayıp duran rezil domi-

nonun (Nikolay Apollonoviç), beyefendinin belirttiğine göre, rezil de bir geçmişe sahip olmasıydı, öyle ki Yahudi basın da bu rezil tavırları yazmıştı; artık Apollon Apollonoviç bütün bu günler boyunca "Günün Olayları"nı gözden geçirmeye vakit bulamamış olduğuna pişman oldu, bir yere benzemez bir yerde ancak ılımlı devlet haydutlarının kaleminden çıkan başmakalelere göz atacak kadar vakit bulabiliyordu (ılımlı haydutların baş makaleleriniyse Apollon Apollonoviç okumuyordu).

Apollon Apollonoviç gövdesinin konumunu değiştirdi: hızla kalktı ve dominoyu sorgulamak üzere yan odaya koştu, ama odadan tıraşlı, frak giymiş bir liseli hızlı hızlı ona doğru uçtu; yakından bakıldığında tıraşlı liselinin senatör Ableuhov olduğu anlaşıldı: koştururken odaların yerleşimini karıştıran Apollon Apollonoviç aynaya çarpmaktan güçlükle kurtuldu.

Apollon Apollonoviç gövdesinin konumunu değiştirip aynaya sırtını döndü; ve – orada, orada: misafir odası ile salon arasındaki ara yerde, Apollon Apollonoviç alçak dominoyu (rezil), (olasılıkla, alçakça) bir şeyler (olasılıkla pornografik[188] içerikli) okumaya dalmışken gördü. Ve Apollon Apollonoviç'in oğlunu yakalayacak kadar cesareti yoktu.

Apollon Apollonoviç birkaç kez gövde adındaki sinir, deri, kemik bileşiminin konumunu değiştirdi ve küçük bir Mısırlı gibi göründü. Ölçüsüz bir sinirlilikle ellerini ovuşturdu, sık sık kart oynanan masalara gidip geldi, birdenbire aşırı bir kibarlık, birbirinden çok farklı nesnelere karşı aşırı bir meraklılık takınmıştı; istatistikçiden Apollon Apollonoviç kısaca Ploşegorski eyaletinin Uhtomsk bölgesinin yollarındaki çukurlar hakkında bilgi aldı; Ploşegorski eyaletinin zemstvo görevlisindense Nivfaundlend[189] adasındaki biber tüketimi üzerine bilgiler aldı.

188 Metinde bu sözcük kullanılıyor.

189 (İng.) *Newfoundland*: Kanada'nın doğu bölgesinde yer alan bir ada. Bu dönemde Rusya'nın elindeydi.

Önemli adamın ilgisinden etkilenen, ama Ploşegorski eyaletinin çukur sorunuyla en ufak ilgisi bulunmayan istatistik profesörü, Dünya gezegeninin coğrafi özellikleri üzerinde tam hâkimiyeti olan birinci sınıf bir rehber gönderme sözü verdi. Biber sorunu üzerine bilgisi olmayan zemstvo görevlisiyse, ikircikli biçimde, Nivfaundlend'de biber büyük miktarda kullanılıyorsa, bunun bütün meşruti ülkeler için değişmez bir gerçek olduğunu belirtti.

Çok geçmeden Apollon Apollonoviç'in kulağına karışık biçimde yükselen fısıltılar, hışırtılar ve çatlak gülüşler erişti; Apollon Apollonoviç dans eden ayakların karmaşasının birdenbire kesildiğini açık biçimde gördü: bir anda heyecanlı ruhu sakinleşti. Ama sonra başı tekrar korkunç bir berraklıkla çalışmaya başladı; bütün bu sakince geçen saatlerin uğursuz sezgisi güçlendi: oğlu, Nikolay Apollonoviç korkunç bir hayduttu, çünkü ancak korkunç bir haydut böylesine tiksindirici bir örnek olabilir: birkaç gün boyunca kızıl domino giymek, birkaç gün boyunca maske takmak, birkaç gün boyunca Yahudi basını heyecana boğmak.

Apollon Apollonoviç kararlı bir berraklıkla kavradı ki, orada – subaylar, genç hanımlar, eğitim ve öğretim kurumlarından bayanlar dans ederken, oğlu, Nikolay Apollonoviç dans edecekti ta ki... Ama Apollon Apollonoviç bir türlü tam olarak berrak bir fikre ulaşamıyordu, ***nereye kadar*** dans edecekti gerçekten de Nikolay Apollonoviç: Nikolay Apollonoviç yine de oğluydu, sadece, yani... – Anna Petrovna'nın belki de, şeytan bilir nerede doğurduğu erkek cinsinden biriydi; Nikolay Apollonoviç'te, sonuçta, bütün Ableuhov'larda olan kulaklardan vardı – inanılmaz büyüklükte ve bu yüzden sarkık olan kulaklar.

Bu kulak düşüncesi Apollon Apollonoviç'in öfkesini bir parça hafifletti: Apollon Apollonoviç oğlunu, oğlunun domino giymesine yol açan nedenlerin ayrıntılı bir araştırmasını yapmaksızın evden kovmak arzusundan vazgeçti. Ama her koşulda Apol-

lon Apollonoviç artık mevkisinden olmuştu, mevkisinden çekilmesi gerekecekti; oğlunun davranışlarının evin onuruna sürdüğü lekeyi temizlemeden, mevkiyi kabul edemezdi (öyle ya da böyle – Ableuhov'du).

Bu üzücü düşünce ve çarpılmış dudaklarla (sanki soluk-sarı bir limon emmişti) Apollon Apollonoviç herkese el salladı ve beraberinde ev sahipleriyle misafir odasından dosdoğru çıktı. Ve salonda uçarken, duvarlara doğru, aydınlık salonun uzamını aşırı büyük bularak tam bir korkuyla çevirdi bakışlarını ve açık bir biçimde gördü: gri sakallı orta yaşlı kadınlar topluluğu zehirli bir biçimde fısıldaşıyorlardı.

Apollon Apollonoviç'in kulağına sadece tek bir sözcük uçup geldi:

"Tavuk."

Apollon Apollonoviç dükkânlarda satılan başsız, tüyleri yolunmuş tavuk görüntülerinden nefret ederdi.

Öyle ya da böyle, Apollon Apollonoviç salonu dosdoğru koşup geçti. Tam bir naiflikle, sonuçta, fısıldaşan salonda kızıl, burada az önce dans eden dominonun kim olduğunu bilmeyen tek bir kimsenin bile kalmadığını bilmiyordu: Apollon Apollonoviç'e, oğlu, Nikolay Apollonoviç'in on beş dakika önce, şimdi de onun açık bir telaşla koşturduğu salon boyunca uygunsuz bir kaçışa koyulduğunu kimse söylemedi.

MEKTUP

Mektupla sarsılan Nikolay Apollonoviç, senatörden on beş dakika önce neşeli bir kontrdans'ın içinden kaçıp gitmişti. Evden nasıl çıktığını kesinlikle hatırlamıyordu. Tsukatov'ların eşiğinde tam bir bitkinlikle kendine geldi; orada aralıksız karanlık bir düşe gömülmüş olarak, aralıksız yağan sulu sepken içinde, mekanik bir biçimde duran arabaları sayarak, mekanik bir biçimde düzeni sağlayan hüzünlü, uzun birinin hareketlerini izleyerek durmayı sürdürdü: bu bölge polisiydi.

Birden hüzünlü ve uzun Nikolay Apollonoviç'in burnunun dibinden geçti: Nikolay Apollonoviç birden mavi bakışlarla tutuştu; semt polisi, kaput giymiş öğrenciye alev saçarak, ağarmış sakalını salladı: baktı ve gitti.

Oldukça doğal bir biçimde Nikolay Apollonoviç aralıksız karanlık bir düşün, içinden bir fenerin pas renkli beneğinin göz kırptığı aralıksız yağan sulu sepkenin içinde yerinden ayrıldı: sisin içinden, fenerin sivri ucunun tepesindeki giriş karyatidi beneğin üstüne ölümcül biçimde düşüyordu, ve benekte komşu evin bir kısmı görülüyordu; ev kara, tek katlıydı, kemerli pencereleri ve küçük tahta oyma heykelleri vardı.

Ama Nikolay Apollonoviç harekete geçer geçmez, dalgın bir biçimde ayaklarının olmadığını fark etti; birtakım yumuşak parçalar çamurda sersemce şapırdıyordu; umutsuzca bu parçaları idare etmeyi denedi: yumuşak parçalar ona boyun eğmiyordu; görünüşte ayağa benzer görünümleri vardı, ama ayaklarını hissetmiyordu (ayak yoktu). Nikolay Apollonoviç çaresizce kara evin basamaklarına çöktü; orada, kaputuna sarınmış bir halde bir süre oturdu.

Onun durumunda bu doğaldı (bütün davranışları oldukça doğaldı); aynı doğallıkla kaputunu açıp dominosunun kızıl lekesini sergiledi; aynı doğallıkla ceplerini karıştırdı, buruşmuş zarfı çıkardı, mektubun içeriğini tekrar ve tekrar, onda basit bir şaka izi ya da kandırmaca izi bulmaya çabalayarak okudu. Ama ne onun ne diğerinin izine rastlayamadı...

"Yazın verdiğiniz söze istinaden, yoldaş, artık sıranın size geldiğini bildirmek istiyoruz; ve şimdi sizin ivedilikle vazifeyi yerine getirmek üzere harekete geçmeniz ve ..." Nikolay Apollonoviç daha fazla okuyamadı, çünkü orada babasının adı vardı – ve sonra: "Size gerekli olan saat mekanizmalı bomba malzemesi paketle birlikte verilmiştir. Acele ediniz: zaman beklemez; bütün işlerin birkaç gün içinde halledilmesi umulmaktadır".. Sonra – bir slogan geliyordu: Nikolay Apollonoviç'e slogan da el yazısı da aynı şekilde tanıdık geliyordu. Bunu Bilinmeyen yazmıştı: birkaç kez bu Bilinmeyen'den mektup almıştı.

Hiç şüphe yoktu.

Nikolay Apollonoviç'in el ve ayakları boşandı; Nikolay Apollonoviç'in alt dudağı üsttekinden ayrıldı.

Bir kadının ona buruşuk küçük zarfı verdiği o uğursuz andan beri, Nikolay Apollonoviç, silah sesiyle ürkerek bir ağaçtan havalanan ve oraya buraya, oraya buraya, ta ki yeni bir silah sesi gelinceye dek dolanmaya koyulan karga sürüsüne benzeyen tümüyle boş düşüncelerden ibaret basit rastlantıları yakalamaya çabalıyordu; başının içinde kargalar gibi döneniyordu boş düşünceler, sözgelimi: onun kitap raflarını dolduracak olan kitap sayısı, daha önce sevmiş olduğu birinin, eteğini hafifçe kaldırarak odadan çıkarken eteğinin alt dikiminde oluşan firfir kıvrımları (bu biri – Sofya Petrovna Lihutina'ydı ve nedense bunu hatırlamadı).

Nikolay Apollonoviç düşünmemeye, anlamamaya çabaladı: düşünmek, ***anlamak*** – ***bunun*** anlamı var mıdır; bu – ***oluverdi, ezdi, haykırdı***; üzerine düşünülecek olursa – kendini dosdoğru buz deliğine atacaksın ... Ne düşünülür şimdi? Düşünecek bir şey yok artık... çünkü bu... bu... Eh, nedir bu?

Hayır, kimse bunu düşünmeye muktedir değil.

Mektubu okuduğu ilk anda ruhundan bir şeyler pişmanlıkla mırıldandı: kasabın bıçağının altında sevimli bir öküz nasıl böğürürse, öyle mırıldandı pişmanlıkla;[190] ilk anda babasının bakışlarıyla karşılaştı; ve babası ona sadece öyle, öyle göründü ki: küçük yaşlı göründü – tüysüz bir tavuk gibi göründü; korkudan midesi bulandı; ruhunda tekrar bir şeylere pişmanlıkla mırıldandı: öyle uysal ve pişman.

O sırada kaçıp gitmişti.

Şimdiyse Nikolay Apollonoviç görülenleri yakalamaya çabalıyordu: işte – girişteki karyatid; bir şey yok: karyadit... ve – hayır, hayır! Böyle bir şeyi hiç görmemişti: alevlerin üzerine açılmış. Ve işte – küçük bir ev: bir şey yok – kara küçük bir ev.

---

190 Rusçada "mıçat" fiili insanlar için mırıldamayı, hayvanlar için böğürmeyi ifade ediyor.

Hayır, hayır, hayır!

Ev o kadar değil, diğer her şey de o kadar değil: onda her şey yer değiştirmiş, çarpılmış; kendisi de çarpılmış, ve bir yerlerden (bilinmeyen bir yerden), hiç olmadığı bir yerden, seyrediyor!

İşte ayaklar – ayakların bir şeyi yok... Hayır, hayır! Ayak değil – tamamıyla yumuşak, yabancı parçalar orada boş boş sallanıyor.

Ama Nikolay Apollonoviç'in gereksiz düşünce ve ıvır zıvırı yakalama çabası ansızın, onun oyalandığı uzun evin girişinin gürültüyle açılması ve oradan birbiri ardına toplulukların çıkmaya başlamasıyla bölündü; oraya sise uzaklaştı arabalar, yan taraflarındaki fenerler uzaklaştı. Nikolay Apollonoviç kara küçük evin basamaklarından güçlükle kaçtı, Nikolay Apollonoviç ıssız bir çıkmaza saptı.

Çıkmaz her şey gibi ıssızdı; orada yukarıdaki uzamlar gibi; insan ruhu gibi ıssızdı. Bir an için Nikolay Apollonoviç aşkın konular, bu geçici dünyanın olaylarının, merkezinin ölümsüzlüğüne hiçbir şekilde erişemediğini ve hatta düşünen beynin bile bir bilinç olgusu olduğunu düşünmeye çalıştı; o, Nikolay Apollonoviç bu dünyada var olduğu sürece, o, o değildi; o – geçici bir kabuktu; onun gerçek tefekkür eden tini her şekilde yolunu aydınlatmaya muktedirdi: yolunu bunlarla da aydınlatabilirdi; hatta aydınlatabilirdi ... bu ... Ama çevrede bu yükseliyordu: çitler yükseliyordu, ayaklarındaysa fark etti: bir kapı ve bir su birikintisi.

Ve hiçbir şey aydınlanmadı.[191]

Nikolay Apollonoviç'in bilinci umutsuzca aydınlanmaya çabaladı; aydınlanamadı; ve ne kadar korkunç bir karanlık olursa olsun, karanlık kaldı. Korkuyla çevresine bakınarak, bir fener beneğine dek acınaklı biçimde süründü; beneğin altında kaldırım oluğu cıvıldıyordu, benekten bir portakal kabuğu geçti. Niko-

191 Burada Yuhanna İncili'ne (1:5) has tonlamalar bulunuyor.

lay Apollonoviç tekrar mektubu aldı eline. Bir sürü düşünce bilincinin merkezinden bir karga sürüsü, fırtınadan ürkmüş bir kuş sürüsü gibi havalandı, ama bilincin merkezi de yoktu; şaşkın Nikolay Apollonoviç'in karşısında, karanlık bir kuyunun karşısında durur gibi durduğu karanlık bir delik açılmıştı orada. Nerede ve ne zaman aynı şekilde durmuştu? Nikolay Apollonoviç hatırlamaya çabaladı; ve hatırlayamadı. Ve yine mektuba yöneldi; düşünce sürüsü, kuşlar gibi, bu ıssız deliğe indi dosdoğru; ve artık orada gevşek birtakım düşünceler kaynaşıyordu.

"Yazın verdiğiniz söze istinaden," diye okudu tekrar Nikolay Apollonoviç ve kusur bulabileceği bir şeyler arandı. Ve bir kusur bulamadı.

"Yazın verdiğiniz söze istinaden..." Bir söz vardı gerçekten, ama onu unutmuştu: bir kere hatırlar gibi olmuştu, ama sonra az önce geride kalan geçmişin olayları hücum etmişti, domino hücum etmişti, Nikolay Apollonoviç hayretle yakın geçmişi gözden geçirdi ve onu basitçe ilginç bulmadı; orada güzel yüzlü herhangi bir bayan vardı; bu arada, aslında – bayan, bayan, bayan!..

Düşünceler sürüsü ikinci kez bilincin merkezinden havalandı; ama bilincin merkezi yoktu; gözlerin önünde kapı vardı, ruhundaysa – ıssız delik; ıssız deliği düşündü Nikolay Apollonoviç. Nerede ve ne zaman aynı şekilde durmuştu? Nikolay Apollonoviç hatırlamaya çabaladı: ve – hatırladı: aynı şekilde, köprünün korkuluğundan eğilmiş, Neva rüzgârının esintisine karşı durmuştu ve basil kaynayan suya bakmıştı (tabii, her şey o gece olmuştu: korkunç söz, domino ve işte...) İşte: Nikolay Apollonoviç öyle aşağı eğilmiş, korkunç bir içeriği olan mektubu okumaya devam ederek duruyordu (tüm bunlar – olmuştu bir zamanlar: birçok kez olmuştu).

"Artık sıranın size geldiğini bildirmek istiyoruz," diye okudu Nikolay Apollonoviç. Ve geri döndü: arkasından ayak sesleri geliyordu; huzursuz bir gölge ikircikli bir biçimde çıkmazın

aralığında göründü. Nikolay Apollonoviç omzunun ardından gördü: şapka, baston, palto, küçük bir sakal ve burun.

Nikolay Apollonoviç, beklentiyle bakınarak, geçen kişiyi karşılamaya davrandı: ve şapka, baston, palto, küçük bir sakal ve burun gördü; tüm bunlar geçip gitti, hiç ilgi göstermeksizin (yalnız adımlar ve güçlü biçimde çarpan kalp sesi duyuldu); bütün bunlara Nikolay Apollonoviç yüz çevirdi ve çamurlu sise baktı – dosdoğru gittikleri yere: şapka, baston ve kulaklar; uzun zaman eğilmiş bir halde durdu (ve tüm bunlar – bir zamanlar olmuştu), ağzını tatsız bir biçimde açarak ve her koşulda kendini rüzgârda saçma biçimde dans eden kaput kanatlarıyla kolsuz gülünç bir figür haline sokarak (bir nikolayevka giymişti) ... uzağı göremediği halde, çitin ucundan başka bir şey görmesi olası mıydı?

Ve okumaya döndü.

"Size gerekli olan saat mekanizmalı bomba malzemesi paketle birlikte verilmiştir..." Nikolay Apollonoviç bu cümleye takıldı: hayır, verilmedi, hayır, verilmedi! Ve takılınca, tüm bunların şaka olduğu yolunda umut benzeri bir şeyler hissetti... Bomba?.. Onda bomba yok?!.. Evet, evet – hayır!!

...

Pakette mi?

...

O zaman her şeyi hatırladı: konuşma, paket, kuşkulu misafir, eylül günü ve diğer her şey. Nikolay Apollonoviç açık bir biçimde paketi nasıl aldığını, masaya nasıl sokuşturduğunu hatırladı (ıslaktı paket).

Ancak o zaman Nikolay Apollonoviç ilk kez tam bir korkuyla durumunu kavrayabildi. Nasıl olur, nasıl olur? Ve ilk kez onu tarifsiz bir korku kapladı: kalbinde keskin bir sancı duydu: kapının ucu önünde dönmeye başladı; sis az önce sardığı gibi kavradı onu; "ben"i, mutlak bir karanlığa gömülmüş daracık bir kiler değilse de, sadece kara bir kap oluverdi; ve o sırada, karan-

lıkta, kalbinin yerinde, bir kıvılcım parladı... kıvılcım çılgın bir hızla al bir küreye dönüştü: küre – genişledi, genişledi, genişledi; ve küre patladı: her şey patladı... Nikolay Apollonoviç kendine geldi: huzursuz gölge bir kez daha yaklaştı: şapka, baston ve kulaklar; burnunun kıyısında siğil olan kel bir beyefendi (affedersiniz: bu beyefendiyi daha az önce görmüştük; az önce beyefendiyi baloda görmüştük; az önce beyefendi misafir odasında ellerini ovuşturan ihtiyarın önünde duruyordu) – burnunun kıyısında siğil olan kel beyefendi eski çitin önünde ondan iki adım ötede durdu – doğal bir ihtiyaç nedeniyle; ama, eski çitin önünde durunca, yüzünü Ableuhov'a çevirdi, dudaklarını şaklattı ve hafifçe sırıttı:

"Balodan sanırım?"

"Evet, balodan..."

Nikolay Apollonoviç gafil avlanmıştı; ama zaten ne vardı ki bunda: baloya gitmek suç değildi daha.

"Biliyorum zaten..."

"Nasıl? Nasıl biliyorsunuz?"

"Yani paltonuzun altından, nasıl denir, yani dominonun ucu görünüyor."

"Ah, evet, domino..."

"Ve dün de görülmüştü."

"Nasıl yani, dün?"

"Kış Kanalı'nda..."

"Sevgili bayım, haddinizi..."

"Ama, kesinlikle: domino sizsiniz."

"Yani, ne demek bu?"

"Evet – osunuz."

"Sizi anlamıyorum: ama her koşulda tanımadığınız birine böyle davranmak tuhaf bir şey..."

"Hiç de tanımadık değil: siz Nikolay Apollon Apollonoviç'siniz. Ve hatta siz – gazetelerin yazdığı *Kızıl Domino*'sunuz."

Nikolay Apollonoviç bembeyaz oldu:

"Dinleyin," – elini kibar beyefendiye salladı, – "dinleyin..."

Ama beyefendi durmadı:

"Sizin babacığınızı da tanıyorum, Apollon Apollonoviç'i: az önce onunla sohbet etme şerefine nail oldum."

"Ah, inanın bana" – diye heyecanlandı Nikolay Apollonoviç, "tüm bunlar birtakım hastalıklı dedikodular..."

Ama doğal ihtiyacını gideren beyefendi çitten ağır ağır uzaklaştı, paltosunu ilikledi, tanıdık bir biçimde elini cebine soktu ve anlamlı biçimde göz kırptı:

"Nereye gidiyorsunuz?"

"Vasilyev Adası'na" – diye püskürdü Nikolay Apollonoviç.

"A, ben de Vasilyev'e: işte – yol arkadaşları."

"Yani ben – kıyıya gidiyorum..."

...

"Anlaşılan nereye gideceğinizi bilmiyorsunuz," diye sırıttı sefil beyefendi, – "bu durumda – küçük bir lokanta bulalım."

Çıkmaz çıkmaza girdi: çıkmazlar caddeye açıldı. Caddede kara, huzursuz gölgeler halinde sıradan sakinler koşturuyordu.

YOL ARKADAŞI

Gri paltosu ve uzun kara silindir şapkası, hafifçe yeşillenmiş gri güderiyi anımsatan yüzüyle, Apollon Apollonoviç Ableuhov, bir parça korkuyla açık giriş kapısından dışarı attı kendini, birdenbire sulusepken bir sisle kaplanmış ıslak ve kaygan verandaya çıkınca merdivenlerden aşağı tıpış tıpış indi.

Biri adıyla seslendi ve bu saygılı sese kırmızımsı çamurun içinden bir arabanın kara dış hatları, fenerin halesi içine girip armasını sergileyerek yanıt verdi: bir şövalyeyi mızraklayan bir tekboynuz; tam Apollon Apollonoviç Ableuhov arabanın basamağına koymak üzere bacağına belli bir açı vererek ıslak sis içinde bir Mısırlı silüeti çizmişken, tam arabaya binmek ve onunla ıslak sise uçmaya hazırlanmışken, arkasından giriş kapısı ardına dek

açıldı; az önce Apollon Apollonoviç'e doğru, ama içler acısı gerçeği ifşa etmiş bulunan sefil beyefendi, sokakta göründü; şapkasını burnuna götürerek, sola doğru yöneldi.

Apollon Apollonoviç o zaman açıyla kaldırdığı bacağını indirdi, silindir şapkasının ucuna eldivenin ucuyla dokundu ve sersemlemiş arabacıya kuru bir emir verdi; eve onsuz dönmek. Sonra Apollon Apollonoviç inanılmaz bir davranış sergiledi; böyle bir davranışla onun son on beş yıllık yaşam tarihinde karşılaşılmamıştı: hayretle gözlerini kırpıştıran ve nefesini denetleyebilmek için elini kalbine götüren Apollon Apollonoviç, sisin içinde kayıp giden beyefendinin peşinden koşturdu; önemli bir olguyu dikkate alınız: önemli adamın gövdesinin alt kısımları aşırı küçüktü; bu önemli olguyu dikkate alacak olursanız, şüphesiz Apollon Apollonoviç'in, kendine yardımcı olsun diye koşu sırasında elini sallamaya başladığını kabul edersiniz.

Daha kısa süre önce göçmüş olan bu birinci sınıf kişiye ilişkin bu kıymetli ayrıntıyı, kısa bir süre önce gazetelerde yazdığına göre hazırlanmakta olduğu anlaşılan biyografisinin sayısız malzeme toplayıcısının dikkatine sunarım.

Eh, öyle işte.

Apollon Apollonoviç Ableuhov, ölçülü yaşamının kurallarına karşı iki inanılmaz ihlal gerçekleştirmişti: araba hizmetinden yararlanmamıştı (onun uzam hastalığı dikkate alındığında, bunun gerçek bir kahramanlık olduğu söylenebilir); ikincisi: dolaylı değil, birebir anlamıyla insansız olan sokakta, gecenin karanlığında koşuyordu. Rüzgâr uzun silindir şapkasını alıp götürdüğündeyse, Apollon Apollonoviç, silindirini bir su birikintisinden kaldırmak üzere dizlerinin üzerine çöktüğündeyse, bir yerlere koşturan sırtın peşinden çatlak bir sesle bağırdı:

"Eee ... Dinleyin!"

Ama sırt aldırmadı (aslında, sırt değil – sırtın üzerinde koşturan kulaklar).

"Durunuz... Pavel Pavloviç!"

Sarsılan sırt durdu orada, başını ona çevirdi ve senatörü tanıyarak, ona doğru koştu (ona doğru sırt değil, sahibi olan sakallı beyefendi koştu). Sakallı beyefendi, birikintinin önünde diz çökmüş olan senatörü tanıyınca aşırı şaşırdı ve birikintide yüzen silindiri yakalamaya davrandı.

"Majesteleri!.. Apollon Apollonoviç! Nasıl olur?.. Buyrun efendim, lütfen alın." (Kel beyefendi bu sözlerle önemli adama öncelikle beyefendinin paltosunun ucuyla silinmiş olan önemli silindirini verdi).

"Majesteleri, arabanız?"

Ama Apollon Apollonoviç silindiri giyerek bu iç dökümünü kesti.

"Gece havası iyi geliyor bana."

İkisi de aynı yöne yöneldi; yolda beyefendi senatörün adımlarına ayak uydurmaya çalıştı, ki aslında bu olanaksızdı (Apollon Apollonoviç'in adımcıkları mikroskop altında incelenebilirdi).

Apollon Apollonoviç gözlerini yol arkadaşına çevirdi: göz kırpıştırdı ve konuştu – belirgin bir dalgınlıkla konuştu.

"Ben... biliyor musun-sunuz... (Apollon Apollonoviç bir kez daha sözcük sonunda hata yapmıştı)"

"Evet, efendim?" – diye kulak kesildi beyefendi.

"Ben biliyor musunuz... sizin açık adresinizi almak istiyordum, Pavel Pavloviç..."

"Pavel Yakovleviç!" – diye çekinerek düzeltti yol arkadaşı.

"Özür dilerim, Pavel Yakovleviç: biliyorsunuz, isimler konusunda hafızam kötüdür..."

"Önemli değil, efendim, Tanrı aşkına: önemli değil, efendim..."

Sefil beyefendi sinsice düşünüyordu: aklı oğlunda... Hatta bilmek istiyor... sormaya çekiniyor...

"Eh, yani Pavel Yakovleviç: bana adresi veriniz."

Apollon Apollonoviç Ableuhov paltosunu açarak, gergedan

derisiyle kaplanmış not defterini çıkarttı; bir fenerin altında durdular.

"Adresim," – diye telaşlandı birden beyefendi, – "değişen bir adres: daha çok Vasilyev Adası'nda oluyorum. O da şöyle: on sekizinci hat, ev 17. Ayakkabı ustası, Bessmertnıy'e ait. Ondan iki oda kiraladım. Bölge katibi Voronkov."

"Evet efendim, evet efendim, evet efendim, bir iki gün içinde size geleceğim..."

Birden Apollon Apollonoviç kaş yaylarını kaldırdı: hayret ifadesi belirmişti üzerinde:

"Ama neden," – diye başladı, – "neden..."

"Soyadım Voronkov, oysa bana Morkovin diyorlar?"

"Tam olarak..."

"Yani, tabii, bu, Apollon Apollonoviç, orada sahte bir kimlikle yaşadığım için."

Apollon Apollonoviç'in yüzünde tiksinti belirdi (sonuçta o ilke olarak böyle figürlerin varlığını yadsırdı).

"Gerçek dairemse Neva Bulvarı'nda..."

Apollon Apollonoviç düşündü: "Ne yapılabilir: geçiş dönemlerinde ve katı bir yasallık çerçevesinde böyle figürlerin varlığı üzücü bir zorunluluk; yine de, zorunluluk."

"Ben, ekselansları, şu an için, gördüğünüz gibi, bir soruşturma peşindeyim: bunlar oldukça önemli zamanlar."

"Evet, haklısınız," – diye kabul etti Apollon Apollonoviç.

"Devleti etkileyecek bir suç hazırlanıyor... dikkat edin: burada – su birikintisi var... Bu suç..."

"Öyle mi bayım..."

"Yakın bir zamanda ortaya çıkarmayı başaracağız... Bakın kuru bir yer, elinizi verin lütfen."

Apollon Apollonoviç devasa bir meydanı yürüyerek geçiyordu: içinde böyle geniş uzamlara karşı bir korku uyandı; ve istemeden beyefendiye yaklaştı.

"Öyle mi bayım, öyle mi: çok güzel bayım."

Apollon Apollonoviç bu devasa uzamda cesaretini toplamaya çabaladı, buna rağmen şaşkın haldeydi; birden Bay Morkovin'in buzlu eli ona uzandı, elini tuttu, onu bir su birikintisinin kıyısından geçirdi: ve o buzlu elin peşinden gitti, gitti, gitti; ve uzamlar onları karşılamaya uçtu. Apollon Apollonoviç'in başı eğikti hep: Rusya'yı tehdit eden yazgının düşüncesi bir an için kişisel korkularına galip geldi: oğlundan korkusu ve devasa bir meydandan geçme korkusu; Apollon Apollonoviç var olan düzenin fedakar koruyucusuna saygıyla bir göz attı: Bay Morkovin bu arada onu kaldırıma çıkartmıştı.

"Terörist bir eylem mi hazırlanıyor?"

"Kesinlikle efendim..."

"Ve kurban?.."

"Yüksek düzeyde bir görevli öldürülecek..."

Apollon Apollonoviç'in omuriliği karıncalandı: Apollon Apollonoviç önceki gün bir tehdit mektubu almıştı; mektupta, sorumlu mevkii kabul etmesi durumunda ona bomba atılacağı bildiriliyordu; Apollon Apollonoviç imzasız mektuplardan tiksinirdi; ve mektubu yırttı; mevkiyi de kabul etti.

"Affedersiniz, lütfen, bu bir sır değilse: kimi hedefliyorlar şimdi?"

Bu sırada gerçekten tuhaf bir şey oldu; çevredeki bütün nesneler birden sanki alçaldı, belirgin bir biçimde ıslaklaştı ve olması gerekenden daha yakına geldi; Bay Morkovin de sanki alçalmıştı, olması gerekenden daha yakın görünüyordu: tuhaf ve nasılsa tanıdık görünüyordu; başını senatöre doğru eğip fısıltıyla şöyle dediği sırada dudaklarında bir gülücük belirmişti:

"Nasıl kimi? Sizi, ekselansları, sizi!"

Apollon Apollonoviç baktı: işte – eşik karyatidi; bir şey yok: karyatid. Ve – hayır, hayır! Böyle bir karyatid olamaz – yaşamı boyunca buna benzer bir şey görmemişti: siste asılı. İşte – evin kenarı; bir şey yok: kenar gibi kenar – taştan. Ve – hayır, hayır: sıradan olmayan bir kenar, diğer her şeyin sıradan olmadığı gi-

bi: onda her şey yer değiştirmiş, çarpılmış; kendinden kopmuş ve şimdi anlamsızca gece yarısı karanlığından mırıldanıyordu:

"Nasıl olur?.. Hayır, bekleyin, bekleyin..."

Apollon Apollonoviç Ableuhov, gerçek bir biçimde düşünemiyordu, bu eldivenle kaplanmış, bir yabancının palto düğmesini kıvırmakta olan elin, işte bu ayaklar ve bu yorgun, gerçekten yorgun (inanın bana!) kalbin, nasıl olup da bir bombanın içindeki gazların genişlemesi sonucunda, bir göz kırpma anında birden şeye dönüşerek... şeye...

"Yani, nasıl?"

"Yani öyle efendim, Apollon Apollonoviç, ama bu çok basit..."

Bunun o kadar basit olduğuna Apollon Apollonoviç inanamıyordu. Önce hararetle sakallarına doğru soludu (– favori sakallar da!), dudaklarını öne çıkarttı (o zaman dudak da olmayacak), sonra yüzü çöktü, başını aşağı-aşağı indirdi ve boş boş ayaklarının altında kaldırımda akan köpüklü yağmur sularına baktı. Dört bir yan ıslak beneklere akıyor, şırıldıyor, fısıldıyordu: sonbahar mevsiminin yaşlı kadın fısıltısını taşıyarak.

Fenerin altında duruyordu Apollon Apollonoviç, kül grisi çehresini hafifçe sallıyordu, gözlerini hayretle açmıştı, onları beyazlarını sergileyerek yuvarlıyordu (bir araba gümbürdedi, ama anlaşılan orada korkunç, ağır bir şey gümbürdüyordu: yaşam parçalayan metal darbeleri gibi).

Bay Morkovin, anlaşılan, artık önünde neredeyse çamura yerleşir gibi olan ihtiyar karartı için çok üzülmüştü.

"Siz, ekselansları, kaygılanmayınız, çünkü en sert önlemler alınmış bulunmakta: ve biz izin vermeyeceğiz: ne bugün ne yarın doğrudan bir tehlike yok... Bir hafta sonraysa haberiniz olacak... Birazcık bekleyin..."

Cesede benzeyen, fener alevinin beyaz ışığıyla aydınlanmış, acıklı biçimde titreyen yüz lekesini gizlerken, Bay Morkovin istemeden düşündü: "Ne kadar yaşlanmış: yani tam bir enkaz..."

Ama Apollon Apollonoviç güç duyulur bir homurtuyla beyefendiye sakalsız çehresini döndü ve birden hüzünle gülümsedi, nedense gözlerinin altında devasa kırışık tomurcuklar belirmişti.

Buna karşın, bir dakika içinde, Apollon Apollonoviç tamamıyla kendine geldi, gençleşti, beyazlaştı: kısaca Morkovin'in elini sıktı ve yürüdü; ürpertici sonbahar sisine doğru, sopa gibi dimdik, profilden II. Ramses'in[192] mumyasını andırır bir halde.

Gece kararmış, mavilendi ve leylaklandı, tıpkı alevli döküntüler beneğine geçişir gibi, kırmızımsı fener beneklerine geçişerek. Kapılar, duvarlar, çitler, avlular ve eşikler yükseliyordu – ve onlardan her türlü cıvıltılar ve her türlü iç çekişler geliyordu; kaldırımda koşturan rüzgârlı aralıkların bir sürü uyumsuz iç çekişi orada bir yerde, evlerin, duvarların, çitlerin, kapıların ardında uyumlu iç çekişlere karışıyordu; akıntıların kaçışan cıvıltılarıysa, orada bir yerde, evlerin, duvarların, avluların, kapıların ardında, kaçışan tek bir cıvıltıya kaynaşıyordu: bütün cıvıltılar iç çekiş oluyordu; ve bütün iç çekişler orada cıvıldamaya başlıyordu.

Uu! Nasıl da ıslak, nasıl da dondurucuydu, nasıl da mavileşiyor ve leylaklaşıyordu gece, hastalıklı biçimde fenerlerin parlak kırmızı döküntülerine geçişerek, nasıl da fenerlerin haleleri altındaki bu mavi leylaktan kaçıyordu Apollon Apollonoviç ve yine kızıl bir haleden leylağa kaçıyordu!

192 İkinci Ramses (MÖ 1317-1251): Bu Mısır firavununun mumyasını, Beliy Mart 1911'de yaptığı Doğu seyahatinde görmüştü.

ÜŞÜTÜK

Sergey Sergeyiç Lihutin'i yaşamının o uğursuz anında, tamamıyla sakin, ölü gibi bembeyaz bir halde, sıkıca kapatılmış dudaklarında ironik bir gülümsemeyle onu dinlemeyen karısının peşinden dosdoğru girişteki odaya (yani kısacası antreye) yöneldiği ve sonra mahmuzlarını şakırdatarak, kapının önünde kürkle saygılı biçimde durduğu bir sırada bırakmıştık; Sofya Petrovna Lihutina öfkeli teğmenin burnunun kıyısından kışkırtıcı biçimde hışırdayarak geçtiği zaman da, Sergey Sergeyiç Lihutin, gördüğümüz üzere, aynı çok sert tavırlarla ortalıkta dolanmaya ve her yerde elektrikleri söndürmeye davranmıştı.

Peki neden tuhaf ruh halini bu tuhaf davranışla sergiliyordu? Eh yani, bütün bu rezillikle lambalar arasında nasıl bir ilişki ola-

bilir ki? Koyu yeşil üniforma giymiş, çok sert hareketleri ve kokulu servi ağacından oyulmuş gibi görünen gençleşmiş yüzünde ateşli, keten sakalı olan köşeli, uzun ve hüzünlü teğmen figürcüğü içinde anlam ve ilişki bulunmadığı gibi, burada da pek anlam ve ilişki yoktu. Hiçbir ilişki yoktu; belki işte – aynalar: ışıkta yansıtıyorlardı – birden gençleşmiş yüzüyle köşeli-uzun yansıma, ayna yüzeyine doğru giderek, kendini beyaz, ince boynundan yakaladı – ay, ay, ay! İşte ışıkla jestler arasında hiçbir ilişki yoktu.

"Şak-şak-şak," – diye şakırdadı yine de düğmeler, oldukça sert tavırları olan köşeli-uzun adamı karanlığa gömerek.

Hayır, kendinizi onun korkunç durumuna koyun: dominonun biri şerefli evine utanç lekesi bulaştırdığı için, teğmenlik yeminine göre, artık karısını eşikten içeri sokmamak zorunda olduğundan, aynalarda böyle rezilce yansımak. Hayır, kendinizi onun korkunç durumuna koyun: bu her şeye rağmen teğmen Lihutin'di – ta kendisi.

"Şak-şak-şak," diye şakladı yan odadaki düğmeler. Üçüncüdeki de aynı şekilde şakladı. Bu ses Mavruşka'yı telaşlandırmıştı; ve mutfaktan gelip odaya daldığı zaman, tam anlamıyla koyu bir karanlığa gömüldü.

Ve mırıldandı:

"Bu da ne?"

Ama karanlıktan kuru, hafifçe boğuk bir öksürük duyuldu:

"Çıkın buradan..."

"Nasıl olur, beyefendi..."

Biri köşeden emreden, aldırışsız bir fısıltıyla tısladı:

"Çıkın buradan..."

"Nasıl, beyefendi: yani, hanımefendi için hazırlık yapmalıyım..."

"Odalardan tamamen çıkın."

...

"Ve sonra, biliyorsunuz zaten, yataklar yapılmadı..."

...

"Dışarı, dışarı, dışarı!.."

...

Ve odadan çıkıp mutfağa varmıştı ki, beyefendi peşinden mutfağa geldi:

"Evden tümden çıkın..."

"Ama ben nasıl, beyefendi..."

"Çıkın, hemen çıkın..."

"Ama nereye gideceğim?"

"O sizin bileceğiniz şey: ayağını bir daha..."

"Beyefendi!"

"Yarın sizi burada istemiyorum..."

"Ama beyefendi!!"

"Defol, defol, defol..."

Paltosunu eline verdi, ve – kapıyı gösterdi: ağlıyordu Mavruşka; dehşetle korkuyordu: anlaşılan, beyefendi kendinde değildi; kapıcıya, karakola gitmesi gerekirdi, ama aptal – arkadaşına gitti.

Ay, Mavruşka...

...

Sıradan, tümüyle normal bir insanın kaderi ne korkunçtur: yaşam anlaşılır sözcükler sözlüğüyle, oldukça açık davranışların kullanımıyla kararlaştırılır; bu davranışlar onu, tamamıyla dile getirilir olan jestlerle ve sözlerle sarılmış bir teknecik gibi sınırsız uzaklara sürükler; kayalığa savrulan teknecik parçalanırsa, bir anda boğulur saf yüzücü... Efendiler, yaşamın en küçük bir anında bile sıradan insanlar akıldan yoksun kalabilir; hayır, deliler bu türden beyin sarsıntısı tehlikesi taşımaz: onların beyinleri, herhalde, en hafif eter maddesinden dokunmuştur, saf beyin için, bu beyinlerin nüfuz ettiği şeyler nüfuz edilemezdir; saf beyine parçalanmak düşer: ve o – parçalanıyor.

Dün geceden beri Sergey Sergeyiç Lihutin başında şiddetli bir beyin acısı hissediyordu, sanki var gücüyle koşarken demir-

den bir duvara çarpmış gibi; ve duvarın önünde dururken, duvarın duvar olmadığını, aşılamaz olduğunu, ve orada, duvarın ardında, ona görünmez olan bir ışık ve birtakım saçmalık yasaları olduğunu, işte orada, dairenin duvarlarının ötesinde hem ışık, hem arabacıların hareketlerinin olduğunu gördü... O zaman Sergey Sergeyiç Lihutin ağır biçimde haykırdı ve onun bile tanımadığı türden en şiddetli beyin çalışmalarını hissederek, başını salladı. Duvarın ötesinde yansımalar dolanıyordu: bu, herhalde, Moyka'nın kıyısından, suları ışıklı şeritler bırakarak yaran bir vapurdu.

Sergey Sergeyiç Lihutin bir daha, bir daha haykırdı; bir daha ve bir daha başını salladı: her şeyin karman çorman olması gibi, düşünceleri de karman çorman olmuştu sonunda. Derin düşüncelerine, sadık olmayan karısının davranışlarının çözümlemesiyle başladı, ve kendini birtakım anlamsız saçmalıklara takılırken yakalayınca sonlandırdı: belki de kalın düzlem bir tek onun için aşılamazdı ve odanın ayna yansımaları aslında gerçekten başka odalardı; ve bu gerçek odalarda garip bir subay ailesi yaşıyordu; aynayı örtmek lazım, evli bir subayın genç karısıyla ilişkisini meraklı bakışlarla incelemek uygun değil; orada her tür saçmalıkla karşılaşılabilir; ve bu saçmalığa kafa yordu Sergey Sergeyiç Lihutin; ve kendisini önemli, gerçekten önemli düşüncelerden uzaklaşarak saçmalıkla ilgilenirken yakaladı (Sergey Sergeyiç Lihutin'in elektriği kapaması iyiydi; aynalar onu korkunç biçimde yansıtacaktı, onunsa şimdi kendinde belli bir düşünce akışı yakalayabilmek için iradesinin bütün gücüne ihtiyacı vardı).

İşte bu yüzden karısının çıkışından sonra teğmen Lihutin ortalıkta dolanıp her yerde elektriği söndürmüştü.

Şimdi ne olacak ona? Dün geceden *başlamıştı* – *o*: sürünmüş, tıslamıştı: nedir *bu* – neden *başlamıştı*? Nikolay Apollon Apollonoviç'in kılık değiştirmesi olayının dışında başka bir şey yoktu. Teğmenin başı sıradan bir insan başıydı: bu baş bu incelikli

sonuca hizmet etmeyi reddetti ve kan hücum etti başına: şakaklarına ıslak havlu koyması iyi olacaktı; ve Sergey Sergeyiç Lihutin şakaklarına ıslak havlu koydu; koydu ve kaldırdı. Her koşulda bir şeyler olmuştu; ve her koşulda, o, Lihutin, buna karışmıştı: ve karışınca, onunla bir olmuştu; işte – o: vuruyor, oynuyor, darbeliyor, şakak damarlarını çekiştiriyor.

Aşırı saf adam, duvara çarpmıştı: oraya, ayna ötesi derinliğeyse nüfuz edemiyordu: tek yapabildiği, seslice, eğer baloya onsuz gidecek olursa kendi isteğiyle karısını geri almayacağı yolunda subay olarak şeref yemini etmekti.

Ne yapmalı? Ne yapmalı?

Sergey Sergeyiç Lihutin heyecanlandı ve tekrar bir kibrit yaktı: mumlar sarı sarı titreşti; sarı mumlar bir delinin yüzünü aydınlattı; kaygıyla saate yaklaşmışlardı şimdi; Sofya Petrovna'nın gidişinden beri iki saat geçmişti; iki saat, yani yüz yirmi dakika; koşturan dakikaların miktarını hesaplayan Sergey Sergeyiç saniyeleri de saymaya koyuldu:

"Altmış kere yüz yirmi? İki kere altı – on iki; biri akılda tutarsak..."

Sergey Sergeyiç Lihutin başını eğdi:

"Bir akılda; akıl – evet: akıl parçalandı aynada... Aynaları çıkartmalı! On iki, bir akılda – evet: bir cam parçacığı. Hayır, geçen bir saniye..."

Düşünceler karman çorman oldu: Sergey Sergeyiç Lihutin tam bir karanlıkta volta atıyordu: pat-pat-pat – diye yankılandı Sergey Sergeyiç'in adımları; ve Sergey Sergeyiç saymayı sürdürdü.

"İki kere altı – on iki; bir akılda: bir kere altı – altı; artı – bir: soyut bir – cam parçacığı değil. Ve iki sıfır daha: buradan – yedi bin iki yüz saniye."

Ve en karmaşık beyin çalışmasının üstesinden gelen Sergey Sergeyiç Lihutin, bir parça uyumsuz bir biçimde sergiledi zaferini. Birden hatırladı: yüzü karardı:

"Yedi bin iki yüz saniye, kaçıp gittiğinden beri: iki yüz bin saniye – hayır, bitti her şey!"

Yedi bin saniyenin bitiminde, anlaşılan ilk iki yüz saniye zaman içinde verilmiş olan subay yemininin yerine getirilmesinin başlangıcı olmuştu: yedi bin iki yüz saniyeyi yedi bin yıl gibi yaşamıştı; dünyanın yaratılışından o vakte dek, ancak biraz daha fazla zaman geçmişti. Ve Sergey Sergeyiç'e öyle geliyordu ki dünyanın yaratılışından beri şiddetli bir baş ağrısıyla karanlığa gömülmüştü o: kendiliğinden düşüncelerle, ıstırap çeken kişiliğinin yerine beyninin otonomisiyle. Ve Sergey Sergeyiç Lihutin hastalıklı biçimde bir köşeye sığındı; bir anda sessizleşti; haç çıkardı; bir yerlerden telaşla yılana benzeyen bir ip çıkarttı, açtı, bir ilmik yaptı: ilmik sıkışmak bilmiyordu. Ve Sergey Sergeyiç Lihutin, umutsuzluğa kapılarak, çalışma odasına koştu; ip de peşinden sürüklendi.

Ne yapıyordu Sergey Sergeyiç Lihutin? Subay yeminini mi tutuyordu? Hayır, tanrı aşkına – hayır. O sadece ne içinse sabunluktan bir sabun aldı, yere çöktü ve yere konmuş bir leğenin önünde ipi sabunlamaya koyuldu. Ve ipi sabunlar sabunlamaz, bütün hareketleri fantastik bir hal aldı; şöyle denebilirdi; yaşamı boyunca hiç böylesine orijinal şeyler yapmamıştı.

Kendiniz karar verin!

Niyeyse masaya çıktı (önce masadan örtüsünü kaldırdı); masanın üzerine bir Viyana sandalyesi kaldırdı; sandalyeye tırmanarak, dikkatle avizeyi söktü; dikkatle ayaklarının dibine koydu; avizenin yerineyse Sergey Sergeyiç Lihutin kancaya sabunla kayganlaşmış ipi sabitledi; haç çıkardı ve dondu; ve ağır ağır elleriyle, yılanla boğulmaya karar vermiş bir insan görünümüyle, ilmiğini başının üzerine kaldırdı.

Ama parlak bir fikir çöktü Sergey Sergeyiç'e: her şeye rağmen tüylü boynunu tıraş etmesi gerek; ve hatta: üçüncü ve dördüncülerin miktarını hesaplamak: altmış sayısıyla iki kez çarp – yedi bin iki yüz.

Bu parlak fikirle Sergey Sergeyiç Lihutin çalışma odasına girdi; orada tükenen bir mumun ışığında tüylü boynunu tıraş etmeye koyuldu (Sergey Sergeyiç'in çok hassas bir derisi vardı, ve bu hassas deri tıraş sırasında boynunda kızarıklarla kaplanırdı). Çenesini ve boynunu tıraş eden Sergey Sergeyiç, bıçakla birdenbire bıyığını kesti: sonuna dek tıraş etmeli, çünkü – başka nasıl olur? Kapıyı kırıp içeri girdiklerinde onu tek bıyıkla görürler ve dahası... öyle bir halde; hayır, sonuna dek tıraş olmadan işe koyulmamalı.

Ve Sergey Sergeyiç Lihutin tertemiz tıraş oldu: ve tıraştan sonra tam bir aptal gibi görünüyordu.

Eh, artık bekleyecek bir şey yok: her şey bitti – yüzünde tam bir tıraşlılık hali. Ama tam o sırada ön kapının zili çaldı; ve Sergey Sergeyiç parmaklarını küçük tüylere bulayarak sıkıntıyla attı sabunlu jileti, üzüntüyle saate baktı (kaç saat geçmişti?) – nasıl olur, nasıl olur? Bir an için Sergey Sergeyiç koyulduğu işi bırakmayı düşündü: gafil avlanacağını hiç düşünmemişti; kaybedecek vakit olmadığını ikinci kez çalan zil hatırlattı; ve masaya çıktı ilmiği kancadan indirmek üzere; ama sabunlu parmaklarında kayan ip boyun eğmiyordu; Sergey Sergeyiç Lihutin hızlı bir şekilde indi ve antreye sokuldu gizlice; ve antreye süzülürken fark etti: bütün gece onu mürekkep gibi saran kara-mavi karanlık odalardan ağır ağır kalkıyordu; ağır ağır mürekkep karanlığı grileşiyor, gri bir mürekkep oluyordu: ve grileşen karanlığın içinde nesneler beliriyordu; masaya konmuş bir sandalye, yerde bir lamba; ve hepsinin üzerinde – ıslak ilmek.

Sergey Sergeyiç Lihutin antrede kulağını kapıya dayadı; donakaldı; ama, herhalde, heyecan Sergey Sergeyiç'i yapılacak bir şey olmadığını kabul etmenin düşünülemez olduğu ölçüde bir unutkanlığa sürüklemişti: Sergey Sergeyiç Lihutin, anlaşılan sesli biçimde soluduğunu fark etmemişti; ve kapının ardından kansının telaşlı bağırışlarını duyduğu zaman, avazı çıktığı kadar bağırmaya başladı; bağırınca her şeyin kaybedildiğini gördü ve

orijinal düşüncesini yerine getirmeye koştu; hızla masaya tırmandı, yeni traşlanmış boynunu uzattı; ve kızarıklık kaplı yeni traşlanmış boynunun çevresinde ilmiği hızla sıkılaştırdı, ama önce nedense iki parmağını ilmikle boynu arasına sokmuştu.

Bunun ardından nedense bağırdı:

"Söz ve iş!"[193]

Ayağıyla masayı itti; ve masa gümüş tekerlekleriyle uzaklaştı Sergey Sergeyiç'den (Sofya Petrovna'nın duyduğu ses buydu – orada, kapının ardında).

193 "Söz ve İş!" (*Slova i dela!*): Çok önemli bir suçun bildirilmesine yarayan eski bir Rus deyişi. "Bu çağrı duyulduğunda kim olursa olsun yakalanıp sorgulanırdı" (Vladimir Dal).

ŞİMDİ NE OLACAK?

Bir an... –

Sergey Sergeyiç Lihutin karanlıkta ayaklarını titretti; bu sırada belirgin biçimde soba borusu üzerinde fener yansımaları gördü; belirgin biçimde ön kapıya vurulduğunu ve kapının tırmalandığını duydu; bir şey iki parmağını güçlü biçimde çenesine bastırdığı için onları oradan ayıramıyordu; dahası nefesi kesiliyormuş gibi geldi ona; bir de tepesinden bir çatırtı sesi artarak geliyordu (herhalde başındaki damarlar patladı), çevresinde sıva parçaları uçuşuyordu; ve Sergey Sergeyiç Lihutin düşüverdi (dosdoğru ölüme); ve Sergey Sergeyiç Lihutin, o var oluştan sağlıklı bir tekme yiyerek, bu ölümden kurtuldu; o zaman kendine geldiğini gördü; kendine gelince de, dirilmediğini, düz bir

nesnelliğin üzerinde oturduğunu anladı: kendi kendine, omurgasında ve de nasıl olduysa ilmikle boğazı arasına girmiş ve şimdi sıkışmış olan parmaklarında sancı hissederek oturuyordu; Sergey Sergeyiç Lihutin boynundaki ipi çekiştirdi; ve ilmik gevşedi.

O zaman, asılmanın kıyısından döndüğünü anladı: neredeyse asılıyordu. Ve rahatlamış bir iç çekti.

Birden mürekkep karanlığı grileşti; ve gri bir karanlık oldu: önce – grimsi; sonra – hafifçe gri; Sergey Sergeyiç Lihutin böylece belirgin biçimde, duvarlarla çevrili olarak anlamsızca oturduğunu, duvarlarda belirgin biçimde belli belirsiz onları çevreleyen geceye karışan Japon peyzajları asılı olduğunu gördü; geceleyin belirgin biçimde fenerin al dantelleriyle bezenmiş olan tavan, dantellerini kaybetmeye başlamıştı; fenerin danteli grimsi sabaha hayretle bakan donuk benekler haline gelerek uzun zaman önce kaybolmuştu.

Ama mutsuz teğmene dönelim.

Sergey Sergeyiç için birkaç destekleyici söz söylemek gerek: Sergey Sergeyiç'in rahatlama iç çekişi, boğulmaya karar vermiş bir adamın hareketleri yeşil ve soğuk derinliklere dalmadan önce nasıl nedensiz oluyorsa, öyle nedensizdi. Sergey Sergeyiç Lihutin (gülmeyiniz!) tam bir ciddiyetle yeryüzüyle olan tüm hesaplarını kesmeye niyetlenmişti ve bu niyetini, eğer tavan çürük olmasaydı, şüphesiz gerçekleştirecekti (bunun için de evi inşa edeni suçlayınız); yani rahatlama iç çekişi Sergey Sergeyiç'in kişiliğine değil, onun hayvansal-bedensel ve kişiliksiz kabuğuna aitti. Ne olursa olsun, bu kabuk çömelmiş, her şeye dikkat kesilmişti (binlerce hışırtıya); Sergey Sergeyiç'in ruhuysa kabuğun derinlerinden tam bir soğukkanlılık sergiliyordu.

Bir göz kırpması anında bütün düşünceler aydınlandı; bir göz kırpması anında bilincinin önünde bir ikilem belirdi: ne olacak şimdi, ne olacak? Revolverler bir yere saklanmıştı; onu aramak uzun sürer... Ustura? Usturu – uuu! İster istemez içi baştan aşağı büzüldü; bu ilk denemeden sonra bir de usturayla de-

nemek... Hayır: en doğal olanı buraya, yere uzanmak, olacak her şeyi kadere bırakmak; evet, ama bu doğal kadere göre Sofya Petrovna (şüphesiz gürültüyü o da duymuştu), eğer daha koşmamışsa, anında kapıcıya koşacaktı; polise telefon edilecek, kalabalık toplanacak; onun baskısıyla ön kapıyı kıracaklar ve buraya dalacaklar; ve dalınca, onun, teğmen Lihutin'in, alışılmadık biçimde tıraşlanmış yüzüyle (Sergey Sergeyiç'in bıyıksız tam bir budala gibi göründüğüne şüphesi yoktu) ve boynunda bir iple sıva parçaları arasında çömelmiş durduğunu göreceklerdi.

Hayır, hayır, hayır! Teğmen buna hiç gelemez: üniforma onun karısına ettiği yeminden daha değerlidir. Tek yol kalıyor: utançla kapıyı açmak, hemen karısıyla Sofya Petrovna'yla barışmak ve dağınıklık ve sıvalar için anlaşılır bir açıklama bulmak.

İpi hızla divanın altında attı ve artık arkasında tam bir sessizlik olan ön kapıyı açmaya koştu rezil bir tavırla.

O aynı istemsiz nefesle ön kapıyı açtı, kararsızca durdu eşikte; yakıcı bir utanç kapladı üzerini (asamamıştı!); ve ruhunda kükreyen fırtına sönmüştü; sanki o, kancadan kurtulunca, kendi içinde, daha az önce kükreyen her şeyden kopmuştu: karısına olan öfkeden kopmuştu, Nikolay Apollonoviç'in çirkin davranışına yönelik öfkesinden kopmuştu. Sonuçta artık kendisi benzersiz, hiçbir şeyle kıyaslanamaz bir çirkinlik gerçekleştirmişti: kendini asmayı düşünmüştü – bunun yerine tavandaki kancayı sökmüştü.

Bir an... –

Odanın içine kimse koşmadı: yine de birileri duruyordu orada (görüyordu); sonunda, Sofya Petrovna Lihutina uçtu içeri; uçtu ve hıçkırdı:

"Bu da ne? Bu da ne? Neden karanlık?"

Sergey Sergeyiç ise şaşkınlıkla bakıyordu.

"Neydi bütün bu gürültü ve gümbürtü?"

Sergey Sergeyiç şaşkınlıkla onun soğuk ellerini tuttu karanlıkta.

"Neden ellerin sabunlu?.. Sergey Sergeyiç, kuzum, ne demek bütün bunlar?"

"Görüyorsun ya, Sonyuşka ..."

Ama sözünü kesti o:

"Neden kısık geliyor sesin?"

"Görüyorsun ya, Sonyuşka... ben... açık pencerenin önünde uzun süre durmuşum (dikkatsizlik, tabii)... Eh, işte o yüzden de kısık işte... Ama konu bu değil..."

Duraksadı.

"Hayır, gerek yok, gerek yok," – diye neredeyse bağırdı Sergey Sergeyiç Lihutin, karısının elektriği açmaya davranan elini iteleyerek – "burada değil – şimdi değil – şu odaya gidelim."

Ve onu zorla çalışma odasına çekti.

Çalışma odasında artık nesneler açıkça görünür hale gelmişti; ve bir an için, sandalyelerin oluşturduğu gri sıra ve hafifçe uzanan gölge uzamlarıyla duvarlar ve sonsuz dağınık duran birtakım tıraş eşyaları – sadece bir hava danteli, bir ağ gibiydi; ve bu incecik ağın içinden utanç verici ve şefkatli bir biçimde pencerede aydınlanan gök görünüyordu. Sergey Sergeyiç'in yüzü belirsizdi; Sofya Petrovna onun yüzüne doğru eğildiğindeyse, önünde... Hayır, bu – tarifsiz: önünde tanımadık bir budalanın masmavi yüzünü gördü; ve bu yüz suçlu biçimde eğilmişti.

"Ne yaptınız siz? Tıraş mı oldunuz? Ne tür bir aptallık bu sizinki!.."

"Görüyorsun ya, Sonyuşka," – diye titredi onun ürkmüş sesi kulağına, "—burada bir durum var ki..."

Ama o kocasını dinlemedi ve nedensiz bir telaşla odalara bakmaya koşturdu – ve peşinden çalışma odasından gözü yaşlı ve kısık sesle yankılanan bağırışlar geldi:

"Orada her şeyi düzensiz bulacaksın..."

"Görüyorsun ya, dostum, tavanı tamir ediyordum..."

"Tavan çatlamıştı oradan..."

"Lazımdı..."

Ama Sofya Petrovna Lihutina hiç dinlemiyordu: halıya düşmüş, içinde yere düşmüş bir kancanın da görüldüğü sıva parçaları yığınının önünde ürküntüyle duruyordu; üzerine sandalye yerleştirilmiş masa sertçe bir yana itilmişti; Sofya Petrovna Lihutina'nın daha kısa süre önce Enri Bezanson okuduğu yumuşak kanapenin altından, – yumuşak kuşetin altından gri bir ilmik uzanıyordu. Sofya Petrovna Lihutina titredi, donakaldı ve iki büklüm oldu.

Pencerelerin ötesinde hafif alevler serpiliyordu ve birden hepsi, alevlerin içine pembe bir bulut kamaşmasının girmesiyle bir sedef ağı gibi aydınlandı; ve bu ağ aralıklardan hafif hafif mavi görünüyordu: her şey böyle şefkatle mavileşti; her şey titreşen bir ürkeklikle kaplandı; her şey hayret dolu bir soruyla doldu. "Nasıl olur? Ama nasıl olur? Yani ben – parlamıyor muyum?" Orada, pencerelerde, kulelerde belirmişti en büyük titreme; orada yüksek kulelerde parıltılar yükseklerde kızarmıştı. Ruhunun üzerinden birden en hafif sesler geçti: ve gri ilmiğin üzerine pencereden doğan güneş ışınlarından soluk-pembe, soluk-halı sürüsü düştüğü zaman her şey aydınlandı onun için. Kalbini beklenmedik bir titremeyle ve hayret dolu bir soruyla doldurdu: "Nasıl olur? Ama nasıl olur? Neden unuttum?"

Sofya Petrovna Lihutina o zaman yere eğildi, üzerinde en incelikli pembe dantellerin ışıldadığı ipi eline aldı; Sofya Petrovna Lihutina ipi öptü ve sessizce ağladı: uzak ve şimdi geri gelen çocukluğundan bir imge (hiç unutulmamış bir imge – nerede görmüştü: yakın bir yerde, bugün?): bu imge üzerinde yükseldi, kalktı ve işte arkasında duruyordu. Ve geri döndüğü zaman, gördü: arkasında kocası, Sergey Sergeyiç Lihutin duruyordu, sırık gibi, hüzünlü ve tıraşlı: mavi, kısık bakışlarını ona çevirmişti:

"Bağışla beni, Sonyuşka!"

Nedense Sofya Petrovna onun ayaklarına kapandı, kucakladı ve ağladı:

"Zavallı, zavallı: sevgilim benim!.."

Aralarında neler fısıldaştıklarını Tanrı bilir: bu tümüyle aralarında kaldı; görülüyordu: kuru eli şafakta onun üzerinde kalmıştı:

"Tanrı bağışlar... Tanrı bağışlar..."

Tıraşlı baş mutlulukla güldü: şimdi kim gülmezdi ki, gökte böylesine hafif alevler gülerken?

Pembe, sürü sürü bulutçuk Moyka üzerinde uzandı: bu geçen bir vapurcuğun bulutçuğuydu; vapurun kıçından, kıyıya vurarak ve kehribar saçarak, vererek – buraya, oraya – altın kıvılcımlarla, vererek – buraya, oraya – elmasla, yeşil bir şerit soğuk bir biçimde parıldıyordu; kıyıdan uzağa uçarken, şerit onu karşılamaya davranan bir şeritle çarpıştı, böylece iki şerit, birbirine dolanmış yılanların sürüsü gibi parıldamaya koyuldu. Bu sürüye yüzdü bir kayık; ve bütün yılanlar elmas ipliklere ayrıldı; iplikçikler bir anda, sonra suyun yüzeyine yıldızlar gibi salınmak üzere gümüşle çizilmiş bir sırmaya karıştılar. Ama suyun anlık dalgalanmaları sakinleşti; sular dineldi ve üzerlerindeki bütün yıldızlar söndü. Şimdi yine taş kıyılar arasında su yeşili düzlemler kıpırdıyordu. Kara-yeşil bir heykeli tuhaf bir biçimde göğe kaldıran, yeşil, beyaz sütunlu bir bina kıyıdan canlı bir Rönesans parçası gibi yükseliyordu.

SIRADAN İNSAN

Uzak uzağa ve buraya, oraya çıkmazlar ve sokakçıklar, sadece sokaklar, caddeler uzanıyordu; ya karanlıktan kerpiç, bir tek ağırlıklardan ibaret bir evin yükseltilmiş kıyısı çıkıveriyor, ya ellerinde taştan bir balkon çıkıntısı taşıyan taştan iki Mısırlının üzerinde durduğu bir eşiğe açılıyordu bir duvar karanlıkta, yükseltilmiş evin yanından, kerpiç evin yanından – karanlıktan karanlığa – Petersburg sisleri içinde Apollon Apollonoviç, bütün zorlukları aşarak yürüyordu, yürüyordu, yürüyordu: önünde gri, çürümüş bir çit yükseliyordu artık.

Bu sırada, kenardan bir yerden basık bir kapı ansızın ardına dek açıldı ve açık kaldı; beyaz bir duman tüttü, bir küfür duyuldu, acıklı bir balalayka tıngırtısı ve bir ses. Apollon Apollonoviç

istemeden, ölü bahçe kapılarını, rüzgârda cıvıldayan feneri ve bahçe yolunu gözleyerek, sese kulak kesildi.

Ses şarkı söylüyordu:

Babamız, biz Sana ruhen,
Hayalle göğe tüteriz
Ve yemeğimiz için kalpten
Sana şükrederiz.

Böyle söyledi ses.

Kapı çarpıp kapandı. Apollon Apollonoviç, sıradan insanda, arabaların açıklıklarındaki camın ötesinde uçup geçen sığ bir şeyler olduğundan şüphe ederdi (sonuçta, en yakın duvar ile arabanın kapısı arasındaki uzaklığı Apollon Apollonoviç sayısız milyon verst olarak ölçmüştü). Ve işte önünde bütün uzamlar yer değiştiriyordu: sıradan insanın yaşamı birden onu bahçe kapıları, duvarlarla çevirmişti ve sıradan insanın ta kendisi sesiyle karşısına çıkmıştı.

Sesse şarkı söylüyordu:

Babamız, biz Sana ruhen,
Hayalle göğe tüteriz
Ve yemeğimiz için kalpten
Sana şükrederiz.

Demek böyleymiş sıradan insan? Sıradan insana ilgi duydu Apollon Apollonoviç ve sıradan insanı bulmak üzere ilk kapıyı çalmak istediği bir an oldu; o sırada sıradan insanın onu utanç verici bir ölümle cezalandırmaya hazırlandığı geldi aklına: silindir şapkası bir yana kaydı, cılız omuzları gevşeyip göğsüne çöktü: –

– evet, evet, evet: onu parçalara ayırmışlardı: onu, Apollon Apollonoviç'i değil, bir başka, insanın karşısına

hayatta bir kez çıkan, en yakın dostu;[194] bir an için Apollon Apollonoviç, ikisi imparatorluk haritasının üzerine eğildikleri ve böylesine genç yaşlılıkları hayallerle alevlendiği bir sırada ona yönelmiş olan gözlerin yeşilimsi derinliğini, o gri bıyıkları hatırladı (bu tam olarak bir gün öncesiydi)... Ama onlar birincilerin arasında birinci olan en iyi dostunu bile parçalara ayırmışlardı... Dediklerine göre, bu bir saniye sürüyormuş; ve sonra – hiçbir şey olmamış gibi... ne var? Bütün devlet adamları kahramandır, ama – brr-brr... –

Apollon Apollonoviç Ableuhov silindirini düzeltti ve omuzlarını dikleştirdi, küflü sise, sıradan insanın küflü yaşamına, sümük kaplı, sefil ve gevşek biçimde asılı duran duvarlardan, bahçe kapılarından, çitlerden oluşan bu ağa – pis, küflü, ıssız ve ortak ayak yolu mekânına girerken. Ve ona şimdi öyle geliyordu ki, o şu aptal duvarlardan ve işte şu küflü çitten nefret ediyordu; Apollon Apollonoviç onların nefret ettiğini tecrübeyle biliyordu (gece gündüz onların kinlerinin dumanıyla kaplanmış olarak geziyordu). Kimdir onlar? En düşük, diğer her şey gibi kokan topluluk? Apollon Apollonoviç'in beyin jimnastiği sisli düzlemlerini dikti bakışlarının önüne; ama bütün düzlemler parçalandı: Rusya'nın muazzam haritası böyle küçük olan onun önünde belirdi: gerçekten bu düşmanlar: bu uzamlarda barınan muazzam soy toplulukları: yüz milyon. Hayır, daha da çok...

"Finlandiya'nın buzlu tepelerinden ateşli Kolhid'lere dek"...[195]

Nasıl? Ondan nefret mi ediyorlar?.. Hayır: Rusya genişliyor.

---

194 V. K. Plehve'nin öldürülmesine yönelik bir ima.

195 Puşkin'in "Rusya'ya İftira Atanlara" (*Klevetnikam Rossi*, 1831) adlı şiirinden bir alıntı. Kolhidler, Kafkasya'nın güneyinde ve Karadeniz'in kıyısında olarak tanımlanan bölgede yaşayan, günümüz Karadenizlilerine uzanan bir halktı. Yunan mitolojisinde burası Altın Post'un ve Medea'nın ülkesi olarak bilinmektedir.

Ama ondan?.. Ona hazırlıyorlar... hazırlıyorlar... Hayır: brr-brr... Boş beyin jimnastiği. En iyisi Puşkin'i alıntılamak:

> Vaktidir, dostum, vaktidir!.. Huzur istiyor kalp.
> Günler birbirini kovalıyor. Ve her bir gün
> Götürüyor yaşamdan bir parça. Ama seninle birlikte
> Yaşamaya niyetleniyoruz. Ama orada: bak – ve öleceğiz.[196]

Kiminle birlikte yaşamaya niyetliydi? Oğluyla mı? Oğlu – korkunç bir haydut. Sıradan insanla mı? Sıradan insan hazırlıyor... Apollon Apollonoviç bir zamanlar yaşamını Anna Petrovna'yla geçirmeye, devlet hizmetinin sonunda Finlandiya'daki daçaya çekilmeye niyetlenmişti, ama, sonunda, işte: Anna Petrovna gitmişti – evet efendim, gitmişti!..

"Gitti, biliyorsunuz: yapacak bir şey yok..."

Apollon Apollonoviç bir yaşam yoldaşının olmadığını (bu dakikaya dek bunu hatırlamaya vakit bulamamıştı) ve de mevkisinde ölmenin yaşadığı yaşamın süslemesi olacağını anladı – bir parça çocuksu ve hüzünlü bir hal aldı, ve de sessiz – öyle sessiz ki bu rahattı. Çevresinde yalnızca, birinin yakarısı gibi akan nehrin şırıltısı duyuluyordu – hep aynı bir tek insanın yakarısı: olmamış, ama olmuş olabilecek bir şeyin.

Ağır ağır kara-gri, bütün gece boğmuş olan karanlık erimeye başlamıştı. Ağır ağır kara-gri karanlık grileşti ve gri bir karanlık oldu; grimsi – önce; sonra – hafif grimsi; geceleyin fenerlerle aydınlanan ev duvarlarıysa soluk bir biçimde uzaklaşan geceyle kaynaşmaya başladı. Ve öyle oldu ki, sanki daha az önce çevrelerine kırmızımsı ışık saçan kırmızımsı fenerler, birden tükenmeye başladı: ve zamanla tükendiler. Hararetle yanan ışıklar duvarlardan çekildi. Sonunda, fenerler grimsi sise hayretle bakan belirsiz noktalar haline geldiler; ve bir anda, çizgilerden, ku'e-

196 Puşkin'in tamamlanmamış bir şiirinden (1824), yine değiştirilerek yapılmış bir alıntı.

lerden ve duvarlardan oluşan gri silsile, hafifçe uzanan gölgeler düzlemiyle, pencere açıklıklarının sonsuzluğuyla – taş yığını değil, havayla kabarmış, en ince çalışmaların ortaya çıkardığı örgülerden oluşan bir dantel oluverdi ve bu örgülerin arasından şafak göğü utançla belirdi.

Apollon Apollonoviç'in karşısına yoksul giyimli bir ergen çıkıverdi birden; başına bir mendil sarmış on beşlik bir genç kız; onun peşinden şafak sisinde bir adam karartısı geliyordu: şapka, baston, palto, kulaklar, bıyık ve burun; karartı, besbelli, ergene en aşağılık tekliflerle yaklaşmıştı; Apollon Apollonoviç kendini bir şövalye saydı; kendisi için beklenmedik bir biçimde silindirini çıkarttı:

"Sevgili hanımefendi, evinize dek eşlik etmek üzere size kolumu teklif etmeye cesaret edeceğim: böyle geç bir vakitte sizin cinsinizden genç kişilerin sokakta tehlikesizce yürümesi imkânsız."

Yoksul giyimli ergen, kara bir figürün önünde saygıyla silindirini çıkarttığını açık biçimde gördü; tıraşlı, ölü bir baş bir an için yakanın arasından çıktı ve sonra yine oraya girdi.

Tam bir sessizlik içinde yürüdüler; her şey gerektiğinden daha yakın görünüyordu; ıslak ve yaşlı, asırlara uzanan; bütün bunları Apollon Apollonoviç daha önce uzaktan görmüştü. Şimdiyse – işte: bahçe kapıları, evcikler, duvarlar ve işte koluna korkuyla girmiş olan, Apollon Apollonoviç'i hain olarak, senatör olarak görmeyen bir ergen: onun için sadece – bilinmeyen iyi bir ihtiyar.

Eğri büğrü bahçe kapısı ve bozuk bahçe yolu olan yeşil bir eve kadar yürüdüler; kapı önünde senatör, ergenle vedalaşarak silindirini kaldırdı; arkasından kapı kapanınca da, o yaşlı yüz acıyla çarpıldı; ölü dudaklar tam bir ıssızlık çiğnedi; bu sırada uzaktan bir yerden, keman yayının şarkısına benzer bir şeyler duyuldu: bilinmeyeni bildiren ve bilinmeyen birini uyandıran bir Petersburg horozunun şarkısı.

Yakında bir yerlerde, göğe en hafif alevler püskürüyordu ve bulutların pembe bir sedef ağı gibi alevlere girmesiyle birden her şey aydınlandı; ve o ağın aralıklarından şimdi mavi bir bez parçası mavileniyordu. Çizgi ve duvar silsilesi ağırlaştı ve belirginleşti; yanda birtakım ağırlıklar belirdi – hem girintiler, hem çıkıntılar; eşikler, karyatidler ve tuğla balkonların kornişleri belirdi; ama pencerelerde, kulelerde bir titreme daha da belirginleşti; ve pencerelerden, kulelerden yakutlandı parıltılar.

En hafif dantel dönüştü sabah Petersburg'una: Petersburg hafifçe ve alaca bulaca renklendi, orada beş katlı, kum renkli evler vardı; orada koyu mavi, orada gri evler vardı; kırmızı-kızıl Saray şafaklandı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜMÜN SONU

Burnunun kıyısında siğil olan bir beyefendiciğin ve korkunç bir içeriği olan sardalya kutusunun anlatıldığı

BEŞİNCİ BÖLÜM

Sabah ışıldayacak ...
Ve parlak bir gün oynaşacak,
Bense, belki de, artık mezarın
Gizemli gölgeliğinde olacağım.
A. Puşkin[197]

197 Puşkin'in *Yevgeni Onegin* adlı şiir-romanından, yine küçük bir değişiklikle alıntı (6. Bölüm, XXII. kıta).

BEYEFENDİCİK

Nikolay Apollonoviç yol boyunca sustu.

Nikolay Apollonoviç döndü ve arkasından koşturan beyefendiciğin dosdoğru suratına dikti gözlerini.

"Beni affedin: kiminle..."

Petersburg çamuru vıcık vıcık akıntılarla fışırdıyordu; oradan bir araba fener lambalarından geçip sise uçtu...

"Kiminle müşerref oluyorum?.."

Yol boyunca arkasından koşturan lastik ayakkabıların yorucu şapırtılarını dinlemiş ve ta oradan, çıkmazdaki bahçe kapısından beri peşine takılmış olan o şapkanın tutuşmuş ve küçük gözlerinin sırtında gezindiğini hissetmişti.

"Pavel Yakovleviç Morkovin..."

Ve işte: Nikolay Apollonoviç geri döndü ve dosdoğru beyefendiciğin suratına dikti gözlerini; surat bir şey söylemiyordu: şapka, baston, sakal ve burun.

Sonra dalgınlaştı, üzerinde yol boyunca şapka gölgesinin düştüğü, hafifçe yana yatmış duvara doğru döndü; bu şapkanın görüntüsü onu iğrendiriyordu; Petersburg nemi derisinin altına dek sızmıştı; Petersburg çamuru vıcık vıcık akıntılarla fışırdıyordu; yer buz bağlamıştı, çişenti paltoyu sırılsıklam etmişti.

Duvardaki şapka gölgesini bir genişletiyor, bir daraltıyordu; Ableuhov'un arkasında yine belirgin bir ses duyuldu:

"Bahse girerim ki, siz büsbütün koketlikten bu aldırışsız tavrı takınıyorsunuz."

Bütün bunlar bir zamanlar olmuştu.

"Dinleyin," – demeye çalıştı Nikolay Apollonoviç şapkaya, – "ben itiraf edeyim ki, şaşırdım; ben, itiraf edeyim ki..."

O sırada orada ilk ışıklı elma parladı; orada – ikincisi; orada – üçüncüsü; ve elektrikli elmalar hattı, taş binaların duvarlarının bütün bir Petersburg gecesi boyunca alevli bir kasvetle kaplandığı, ve parlak restorancıkların, bu gecenin kargaşasına geniş topraklı Rusya'nın üzerinde genişçe açılmış kızgın çenesiyle duran yoksul Fin bataklıklarının ötesinden gelen ışıklı, bulanık bir sisin içinde – silindir şapkalar, kasketler, melonlar, kosovorotka'lar,[198] kaputlar arasında – birtakım tüylü bayanların, boyalı dudaklarının lal rengini tüylü eşarplarına gizleyerek altında dolandığı parlak-kanlı tabelalarını sergilediği Neva Bulvarı'nı ortaya çıkardılar.

Nikolay Apollonoviç asırlık kara gölgenin, kara şapkanın gölgesinin duvarlarda koşturmasını izledi, hep izledi; Nikolay Apollonoviç biliyordu: gizemli Pavel Yakovleviç'le karşılaşmanın sonuçları onun bu karşılaşmayı hemen orada –çıkmazda– kendisi için onurlu biçimde kesmesine izin vermiyordu: çok

198 Yakası eğri, önü kapalı bir erkek gömleği.

büyük bir dikkatle, Pavel Yakovleviç'in hakkında ne bildiğini, onunla babası arasında gerçekte neler söylenmiş olduğunu öğrenmeyi denemeliydi; bu yüzden vedalaşmayı ağırdan alıyordu.

İşte Neva göründü: Kış Kanalı'nın taş kıvrımı altında gözü yaşlı bir açıklık gösteriyor ve oradan ıslak rüzgâr akınları savruluyordu; Neva'nın ardından adaların ve evlerin karartıları yükseliyordu; ve kehribar gözler hüzünle siste gezindi; sanki ağlıyorlardı.

"Aslında siz benimle bir, nasıl denir, uzlaşmaya varmaya karşı değilsiniz?" – diye ekledi uyuz ses arkasından.

Ve işte meydan; aynı gri kaya yükseliyordu meydanda; tepesinden aynı at fırlıyordu; ama tuhaf şey: Bakır Atlı'yı gölge kaplamıştı. Ve sanki Atlı yok gibiydi; orada uzakta, Neva'da, bir balıkçı ıskunası duruyordu; ve ıskunada bir ışıkçık parladı.

"Eve gitmem lazım..."

"Hayır, lütfen: ne var evde şimdi!"

Ve köprüyü geçtiler.

Önlerinde bir çift yürüyordu: kırk yaşlarında, kara bir deri giymiş bir denizci; kulaklıklı bir şapkası vardı, mavimsi yanakları ve de parlak-kızıl yer yer ak düşmüş bir sakalı; çizme giymiş bir dev olan komşusu koyu yeşil bir fötr şapkayla adım atıyordu – kara sakallı, kara saçlı, küçük burunlu, küçük bıyıklıydı. İkisi bir şeylere benziyordu; ve ikisi elmas bir tabelanın altındaki restorancığın açık kapısından içeri daldı.

Elmas tabelanın harflerinin altında Pavel Yakovleviç Morkovin anlaşılmaz bir kabalıkla Ableuhov'u nikolayevkasının kanadından yakaladı:

"İşte, buraya, Nikolay Apollonoviç, restorana: işte – öyle, işte – buradan, efendim!.."

"Ama durun bir..."

Pavel Yakovleviç'se, eliyle nikolayevkanın kanadını tutarken, birden esnemeye koyuldu: eğildi, büküldü, açık ağzını Nikolay

Apollonoviç Ableuhov'a doğru onu yutmaya hazırlanan bir yamyam gibi göstere göstere uzandı: tereddütsüz yutacaktı.

Bu esneme hali Ableuhov'a geçti; sonuncunun dudakları kıvrıldı:

"Aaa – a: aaa..."

Ableuhov kurtulmayı denedi:

"Hayır, geç kaldım, geç..."

Ama dilde ustalık sahibi olan gizemli beyefendi saygısız bir tavırla sözünü kesti:

"E, yani hakkınızda – her şeyi biliyorum: sıkıldınız mı?"

Ve konuşmasına fırsat vermeden, yine kesti sözünü:

"Yani, ben de sıkılıyorum: bu arada, üstüne üstlük, nezleyim: kaç gündür de mumla geçirmeye çabalıyorum..."

Nikolay Apollonoviç bir şeyler belirtmek istedi, ama ağzı esnemeye aralandı:

"Aaa: aaa – aaa!.."

"Ya, ya – baksanıza, nasıl da sıkılıyorsunuz!"

"Sadece uyumak istiyorum..."

"Ya, varsayalım öyle, her şey yine aynı (kendinizi bir de benim yerime koyun); bu nadir bir durum, pek nadirr..."

Yapacak bir şey yok: Nikolay Apollonoviç hafifçe omuzlarını silkti ve güçlükle fark edilen bir tiksintiyle restoranın kapısını açtı... Karanlığa gömülmüş askılıklar: şapkalar, bastonlar, paltolar.

"Nadir bir durum, pek nadirr," – diye parmaklarını şıklattı Morkovin, – "bunu dosdoğru söylüyorum size: böyle sıra dışı yeteneklere sahip sizin gibi genç bir adam?.. Bırakmak?.. Rahat bırakmak?!.."

Sokak nemiyle karışmış, bir tür yufka kokusu yüklü yoğun, beyaz bir duman; dondurucu bir yakıcılıkla düştü numara etiketi avuca.

"Hi, hi, hi," – diye ellerini ovuşturdu onu bıraktıktan sonra paltosunu çıkartan Pavel Yakovleviç, – "genç bir filozofu tanımak benim için ilginç: haksız mıyım?"

Petersburg Caddesi şimdi, odanın içinde, gövdeye kızıl ayaklı karıncalar gibi tırmanarak hummayla acı acı pişmeye başlamıştı.

"Sonuçta beni herkes tanır... Aleksandr İvanoviç, babacığınız, Butişenko, Şişihanov, Peppoviç..."

Söylenen bu sözlerden sonra Nikolay Apollonoviç üç nedenle canlı bir merak duydu; birincisi: yabancı – kaçıncı kez! – babasıyla tanışıklığını vurgulamıştı (bu da bir şey demekti yani); ikincisi: yabancının Aleksandr İvanoviç derken dili sürçmüştü ve bu ad ve soyadıyla babasının adını yan yana getirmişti; son olarak, yabancı çok tuhaf biçimde tanıdık gelen bir dizi soyadı sıralamıştı (Butişenko, Şişiganov, Peppoviç) ...

"İlginç bir kadın, efendim..." – diye Ableuhov'a açık portakal renkli bir elbise giymiş, dişlerinin arasında bir Türk sigarası duran parlak dudaklı bir fahişeyi başıyla işaret etti Pavel Yakovleviç.

"Kadınlarla aranız nasıl?.. Yani belki..."

"?"

"Eh, uzatmayacağım, uzatmayacağım: görüyorum, mütevazisiniz... Zaten vakit de yok... Bir şey var..."

Çevreden sesler duyuldu:

"Kimmiş kim?"

"Kim mi?.. İvan!.."

"İvan İvaniç!.."

"İvan İvaniç İvanov..."

"İşte öyle – diyorum ki: İvvan – İvanç?.. E?.. İvvan – İvanç?.. ne yapıyorsunuz İvvan –İvanç? Ay, ay, ay!.."

"İvan İvaniç de..."

"Bunların hepsi martaval."

"Hayır, martaval değil... Sorun İvan İvaniç'e: işte orada, bilardo salonunda... Ey, ey! İvvan!.."

"İvan İvaniç!"

"İvvan İvvaniç İvanov..."

"Amma domuzsun sen, İvan İvaniç!"

Bir yerlerde bir vaveyla koptu; kurumların arasına kulakları parçalayan sesler savuran bir dizi ve çığırtkan borazan gibi, bir gramofon oralardan – birden böğürdü: gramofonun altında tüccar, İvan İvaniç İvanov, yeşil bir şişeyi sallayarak, bluzu parçalanmış bir bayanla dans etme haline kalktı; orada kirli yanaklarının çamuru yanıyordu; pas rengi saçlarının altından, alnına düşmüş ahududu tüylerinin altından, yüksek sesle hıçkırmamak için dudaklarına bir mendil bastırarak gülüyordu patlak gözlü bayan; ve gülerken göğsü sarsılıyordu; kişnedi İvan İvaniç İvanov; sarhoş seyirciler çevrelerinde gümbürdedi.

Nikolay Apollonoviç hayretle bakıyordu: nasıl olmuş da böylesine pis bir yere ve pis bir topluluğa tam da bu sırada, tam da?..

"Ha-ha-ha-ha-ha-ha," – diye kükredi o aynı sarhoş topluluk, İvan İvaniç İvanov bayanını saçlarından tutup devasa ahududu tüylerden birini kopartarak yere eğince; bayan darbeleri bekleyerek ağlıyordu; ama tüccarları oradan tam vaktinde uzaklaştırmayı başardılar. Vahşi makinenin sesi içinde, böğürerek ve tef çalarak, korkunç eski zamanlar, derinlerden bize doğru koşan yer altı kuduruklarının volkanik patlaması gibi, gitgide artarak, şiddetle, işkenceyle altın borulardan çıkıp yayıldı ve ağladı restoran salonunda: "Söyynsüüüünn tuuu-tt-kuularrrr hayycanlanryyrr..."

"Uyy-yuu ey umuuuuuu-tsuuuuuz kaaaaaylp..."[199]

...

"Ha-ha-ha-ha-ha-ha!..."

---

199 M. İ. Glinka'nın N. V. Kukolnik'in "Kuşku" (Somneniye, 1838) adlı şiiri üzerine bestelediği romanstan alıntı. Bu şiir/beste Belıy'ın "Dördüncü Senfoni"sinin esin kaynakları arasındadır.

BİR BARDAK VOTKACIK!

İşte eski, cehennem meyhanesinin kirli odaları; işte duvarları: bu duvarlar boyacının[200] eliyle resmedilmiş: Fin dalgalarının köpüğü, oradan – nemli ve yeşilimsi sisin nüfuz ettiği uzaklardan, gölgeli, büyük yelkenlilerle yine Petersburg'a uçuyordu takımları katranlı gemiler.

"Kabul ediniz ki... Hey, iki bardak votka! – kabul ediniz..." - diye bağırıyordu Pavel Yakovleviç Morkovin – beyaz, beyaz: derisi şişmiş – tamamıyla semirmiş, yağ bağlamıştı; beyaz, sarım-

200 Burada ikili bir kullanım söz konusu: malyar, aynı zamanda "kötü sanatçı" anlamına da kullanılıyor. Meyhaneyi olasılıkla kötü bir ressama süsletmiş olmalılar.

sı küçük yüzü, semirmiş, yağ bağlamış olmasına rağmen zayıflamış görünüyordu: burada – çuval; burada – meme başı; burada – beyaz bir siğilcik...

"Bahse girerim ki, sizin için şu anda zihinsel aparatınızın üzerinde umutsuzca çalıştığı bir bilmece oluşturuyorum..."

İşte, işte masa: masanın ardında kara deri giymiş, kırk beş yaşlarında bir denizci (ve sanki – Hollandalı), mavimsi yüzüyle bardağa eğilmiş.

"Pikonlu mu olsun sizinki?.."

Hollandalı'nın kanlı dudakları – kaçıncı kez? – alevlerle kaplı allaş'ı[201] içeri çekti...

"Yani pikonlu?"

Hollandalı'nın yanındaysa, masanın ardında, taştan yapılmış gibi görünen, göbekli bir dev oturuyordu.

"Pikonlu."

Kara sakallı, kara saçlı dev Nikolay Apollonoviç'e ikircikli biçimde güldü.

"E bayım, genç adam?" – diye yankılandı bu sırada kulağının içinde yabancının tenörü.

"Nasıl?"

"Sokaktaki davranışım hakkında ne söyleyeceksiniz?"

Ve sanki şu dev yumruğunu masaya indirmiş gibi oldu – parçalanan tahtaların çatırtısı, kırılan bardakların sesi restoranı çınlatıyor.

"Sizin sokaktaki davranışınız hakkında ne söylenebilir? Ah, yani niye sokaktasınız? Ben, doğrusu, hiç bilemiyorum."

O sırada dev kaftanın ağır kıvrımları arasından piposunu çıkardı, güçlü dudaklarının arasına yerleştirdi ve masanın üzerinde leş gibi kokan ağır bir tütün dumanı titremeye başladı.

"Bir tane daha?"

"Bir tane daha..."

---

201 Karaman votkası olarak bilinen kekikle tatlandırılmış ispirto.

...

Önünde kekre zehir parlıyordu; ve kendini sakinleştirmek isteyerek, tabaktan birkaç kuru yaprak aldı; o elinde bardakla öylece duruyor, bu arada Pavel Yakovleviç kaygan bir mantara titreyen çatalını batırmaya çabalayıp duruyordu; ve kaygan mantarı yakalamayı başardıktan sonra, Pavel Yakovleviç döndü (bıyıklarına kül bulaşmıştı).

"Orada tuhaf olduğu doğru değil mi?"

Bir kere daha böyle durmuştu (çünkü tüm bunlar – olmuştu) ... Ama bardaklar çarpışıp çınladı; böyle çınlamıştı bardaklar – nerede çınlamıştı?

"Nerede?"

Nikolay Apollonoviç hatırlamaya çalıştı. Nikolay Apollonoviç, ne yaptığını hatırlayamıyordu.

"Orada işte – çitin orada... Hayır, patron, sardalyaya gerek yok: sarı sümük içinde yüzüyorlar sanki."

Pavel Yakovleviç açıklayıcı bir hareket yaptı.

"Size yetiştiğim sırada: siz bir su birikintisine gömülmüş, mektup okuyordunuz; eh, bana göre, nadir bir durum, pek nadirr..."

Çevrede hep masalar vardı; masaların ardında alçak bir mahlukat tür kafa çekiyordu; ve bu tür buraya akın ediyor, akın ediyordu: ne insan, ne gölge – birtakım hırsız huylarıyla dikkat çekerek; hepsi de adalarda yaşayanlardı, adalarda yaşayanlarsa alçak, tuhaf bir türdü: ne insan, ne gölge. Pavel Yakovleviç Morkovin de adalardandı: birtakım hırsız tavırları sergileyerek sırıtıyor, kıkırdıyordu.

"Biliyor musunuz Pavel Yakovleviç, itiraf etmeliyim ki, sizden bir açıklama bekliyorum..."

"Benim davranışımın mı?"

"Evet!"

"Size açıklayayım..."

Tekrar ışıldadı kekre zehir: sarhoş oluyordu – her şey dönü-

yordu; meyhane daha saydam parıldıyordu; mavimsi görünüyordu Hollandalı, devse – daha dev; gölgesi duvarlarda kırılıyor ve bir taşla taşlanmış görünüyordu.

Pavel Yakovleviç giderek daha çok ışıldıyordu – semiriyor, yağlanıyordu: burada – çuval; burada – meme başı; burada – beyaz siğil; bu ödemli yüz onun belleğinde is yağından, domuz yağından, şişkin bir mumun ucunu çağrıştırıyordu.

"Bir üçüncü daha?"

"Bir üçüncü daha..."

...

"E, bahçe kapısında yaptığımız konuşma için ne diyeceksiniz?"

"Domino için mi?"

"Eh, besbelli değil mi!.."

"Bana karşı tam anlamıyla açık olabilirsiniz."

Bay Morkovin'in kokan dudaklarından tiksintiyle uzaklaşmak istedi Nikolay Apollonoviç, ama kendini tuttu; ama o dudaklarını şapırdattığında, bakışlarını, tam bir acıyla, kendini tutamayıp tavana çevirdi, eliyle alnına düşen saçları süpürdü, aynı anda dudakları doğal olmayan bir gülüşe kıvrıldı ve yapmacık biçimde titreyerek sarsılmaya başladı (işkence edilen kurbağaların ayakları, bu ayaklar elektrik tellerinin ucuna dokundurulduğu zaman nasıl titrerse öyle, doğal olmayan bir biçimde).

"Yani işte: böyle daha iyi; ve hiç üzerinde durmayın; domino – boşverin. Dominoyu sadece tanışmamız için uydurmuştum..."

"Affedersiniz, sardalya yağına bulandınız," – diye sözünü kesti Nikolay Apollonoviç, ve içinden şöyle düşündü: "Bütün bunları ağzımdan laf almak için yumurtluyor: dikkatli olmak lazım..." Söylemeyi unuttuk: restoranın girişinde Nikolay Apollonoviç dominoyu üzerinden çıkartmıştı.

"Kabul edersiniz: çılgınca bir fikir, sizin – domino olmanız... Hi-hi-hi: nereden çıkarıyorlar – ha? Dinliyor musunuz?

Kendime söylüyorum: hey, Pavluşa, eski dostum, olay öyle basit ki: gülünç bir buluş – ve bu yüzden çitin orada, icrası sırasında, deyim yerindeyse, kaçınılmaz insani gereksinimin... Domino!.. Öyle ya da böyle, tanışmak için bir fırsat, sizin gibi tatlı bir insan, çok, çok, çok namlıdır çünkü: sizin zihinsel nitelikleriniz nedeniyle."

Masalar arasında dolanarak, votka tezgahına yaklaştılar. Ve yine oradan bir gramofon, bağıran on boru gibi, kulak parçalayıcı sesleri boşluğa savurarak: birden böğürdü; kulakları parçalara ayıran bir küçük çanlar sürüsü ahenksizce çınladı; ayrı bir odadan küstah bir yaygara koptu:

"Garson: temiz örtü..."

"Ve votka..."

"Yani, işte öyle, efendim: domino konusu kapandı. Şimdi de, canım, bizi bağlayan o diğer küçük noktaya gelince..."

...

"Bizi bağlayan noktayla ilgili bir şeyler söylediniz... Nedir bu nokta?"

Dirsekler masaya yerleşti. Nikolay Apollonoviç sarhoşluk hissediyordu (yorgunluktan, herhalde); bütün renkler, bütün sesler, bütün kokular benzersiz biçimde beyninin alev almış beyazına vuruyordu.

"Evet-evet-evet: en enteresan, en meraklı noktacık... Harika: ben Maderia'yla böbrek alacağım, ya siz... Böbrek mi?"

"Nedir bu nokta?"

"Garson, iki porsiyon böbrek... Siz en meraklı noktayı mı sormuştunuz? Eh, yani, işte efendim – itiraf ediyorum: şu bağlar – bizi bağlayan bağlar – aslında kutsal bağlar..."

"?"

"Bu akrabalık bağları."

"?"

"Kan bağları..."

Bu sırada böbrekler getirildi.

"Ah, sanmayın ki, şu bağlar... –Tuz, biber, hardal!– kan akıtılmasıyla ilgili;[202] ama niye titriyorsunuz, kuzum? Niye ki öyle kızardınız, tutuştunuz – genç bir kız gibi! Size hardal vereyim mi? İşte biber."

Nikolay Apollonoviç, tıpkı Apollon Apollonoviç gibi çorbayı biberlerdi; ama havada sallanan biberlikle öylece duruyordu.

"Ne dediniz?"

"Dedim ki: işte biber..."

"Kan hakkında..."

"Ah? Bağlar hakkında mı? Kan bağlarıyla akrabalık bağlarını kastediyorum." – Küçük masa bu sırada salonda koşturuyordu (votka etkisini gösteriyordu); küçük masa anlamsız ve ölçüsüzce genişledi; Pavel Yakovleviç'se masanın ucuyla birlikte uçuverdi, boynuna kirli bir mendil asılıydı, mendille uğraşıyordu ve ölü bir solucan gibi görünüyordu.

"Yine de, affedin beni, ben sizi herhalde hiçbir şekilde anlamadım: söyler misiniz, akrabalığımızla ne kastediyorsunuz?"

"Ben, Nikolay Apollonoviç, sonuçta sizin ağabeyiniz oluyorum."

"Nasıl ağabeyim?"

Nikolay Apollonoviç yarı doğruldu, ama yüzü masanın üzerinden beyefendiye uzandı; sinirli biçimde titreyen burun delikleriyle yüzü şimdi şapka gibi dimdik olmuş saçlarıyla beyazpembe görünüyordu; saçlarıysa dumanlı bir renk almıştı.

"Şüphesiz, yasadışı, çünkü ben, öyle ya da böyle, babanızın mutsuz bir aşkının meyvesiyim... evin çamaşırcısıyla..."[203]

Nikolay Apollonoviç oturdu; koyu mavi ve daha da koyulaşmış gözleri ve vayt-roz[204] parfümünün en hafif hoş kokusu, ve

---

202 Burada Raskolnikov'la Porfiri Petroviç arasında geçen konuşmalara çok açık bir anıştırma görülüyor; romanın *Suç ve Ceza*'yı hatırlatan yerlerinden biri.

203 Burada Karamazov Kardeşler'in Smerdyakov İvan'a cinayeti anlattığı anına bir anıştırma olabilir (IV. kısım, II. kitap, 8. bölüm).

204 (İng.) *White Rose*, Atkinson fabrikasının bir parfümü.

ince, örtüyü parçalayan parmakları ölüm azabını ifade ediyordu: Ableuhov'lar kanlarının saflığına hep değer vermişlerdi; o da kana değer veriyordu; – nasıl olur, nasıl olur; babacığı, demek, vardı...

"Sizin babacığınız, demek, gençliğinde ilginç bir rromans yaşamış..."

Nikolay Apollonoviç birden, Morkovin'in bu cümleyi şu sözlerle sürdürdüğünü düşündü: "ve bu benim peydahlanışımla sonlanmış" (ne saçmalık, ne zırva fikir!).

"Ve bu benim dünyaya gelişimle sonlanmış."

Delilik!

Bu bir zamanlar olmuştu.

"Ve bu akraba karşılaşmamız nedeniyle bir tek daha atalım."

Vahşi makinenin sesi, böğürerek ve tef çalarak, korkunç eski zamanlar, derinlerden bize doğru koşan bir feryat gibi, gitgide artarak, şiddetle, işkenceyle altın borulardan çıkıp yayıldı ve ağladı restoran salonunda.

...

"Demek istediğiniz babamın..."

"Ortak babamızın."

"Öyle diyorsanız, ortak," – diye omuz silkti Nikolay Apollonoviç.

"A-a-a: omuzcuğunuz? Nasıl da silktiniz!" diye sözünü kesti Pavel Yakovleviç. – "Silktiniz – biliyor musunuz niye?"

"Niye?"

"Çünkü, sizin için, Nikolay Apollonoviç, böyle bir şahısla akrabalık, öyle ya da böyle, utanç verici... Ve sonra, siz, bilirsiniz, kabadayılık yapıyorsunuz."

"Kabadayılık mı? Ne sebeple soytarılık yapayım ki?"

"Ha-ha-ha!" – Pavel Yakovleviç onu dinlemedi, – "kabadayılık yapıyorsunuz, çünkü size göre... – Biraz börek..."

"Sağolun."

"Benim enfes merakım ve çitin oradaki konuşmanız aydın-

landı... Ve sos... Siz beni, lütfen, affedin, size, kuzum, deyim yerindeyse, psikolojik işkence yöntemini uyguladığım için; sizi yokluyorum kuzum, şuradan, buradan: oraya, buraya koşuyorum; pusuya yatıyorum. Ve sonra fırlıyorum..."

Nikolay Apollonoviç gözlerini süzdü ve gözlerinin koyu uzun kirpiklerinin arasından gözleri insaf dilememek için vahşi ve kekre bir kararlılıkla mavileşti, bu sırada parmakları masayı dövüyordu.

"Aynı şey sizinle akrabalığımız için de geçerli; ve bu – yoklamaydı; nasıl davranacağınızı... Şimdi de sizi hem rahatlatmalı, hem mutlu etmeliyim, efendim... Hayır, siz beni affedin – ben hep yeni bir tanışma sırasında bu şekilde davranırım; size belirtmeliyim ki kardeşiz, ama... farklı babalardan."

"?.."

"Apollon Apollonoviç hakkında elbette şaka yaptım: çamaşırcıyla bir romans falan olmadı; ve genel olarak – he-he-he – hiçbir romans olmadı... Ahlaksız çağımızda sıra dışı biçimde ahlaklı bir insan..."

"Öyleyse neden – kardeşiz?"

"İnanç yüzünden..."

"Benim inançlarımı nasıl bilebilirsiniz?"

"Siz – en inançlı teröristsiniz, Nikolay Apollonoviç." (Her şey – her şey – her şey Nikolay Apollonoviç'in içinde kesintisiz bir can sıkıntısıyla kaynaştı; her şey – her şey – her şey bir işkenceye kaynaştı.)

"Ben de esaslı bir teröristim: dikkat ediniz ki, size yabancı olmayan soyadlarını boş yere ortaya atmadım: Butişenko, Şişiganov ve Peppoviç... Hatırlıyor musunuz, daha başta anmıştım? Burada incelikli bir ima var, anlayın, yani, nasıl isterseniz... Aleksandr İvanoviç Dudkin, Ele Geçmeyen!.. Ah? Ah?.. Siz – anladınız, anladınız mı? Üzülmeyin ama: anladınız, çünkü siz – okumuş birisiniz, teorisyenimizsiniz, usta dolandırıcısınız: uuu, düzenbazım benim, izin verin sizi öpeyim..."

"Ha-ha-ha," – diye geri attı kendini Nikolay Apollonoviç çürük sandalyenin arkalığını, – "ha-ha-ha-ha-ha..."

"İ-hi-hi," – diye taklit etti Pavel Yakovleviç, – "i-hi-hi..."

"Ha-ha-ha," – diye gülmeyi sürdürdü Nikolay Apollonoviç.

"İ-hi-hi," – diye kıkırdadı Morkovin.

Yan masadaki dev kızgınlıkla onlara döndü ve hiddetle baktı.

"Neyiniz var?"

Nikolay Apollonoviç hiddetlendi.

"Kendi kendine hallenme."

"Bakın size ne söyleyeceğim," – diye tam bir ciddiyetle konuştu Nikolay Apollonoviç, delice bir kahkahayı bastırmış görüntüsüyle (kendini zorlayarak gülüyordu), – "yanılıyorsunuz, çünkü teröre karşı olumsuz bir yaklaşımım vardır; ve dahası: söyleyin bana, bunu nereden çıkarıyorsunuz?"

"Tanrı aşkına, Nikolay Apollonoviç! Yani hakkınızda her şeyi biliyorum: paketi, Aleksandr İvanoviç Dudkin'i ve Sofya Petrovna'yı..."

...

"Her şeyi şahsi merak nedeniyle biliyorum ve dahası: memuriyet görevim nedeniyle."

"Ya, memursunuz demek?"

"Evet: gizli serviste..."

"Gizli serviste?"

"Ne yapıyorsunuz, akrabam, göğsünüzü sanki üzerinizde çok tehlikeli ve gizli bir belge varmış gibi tutuyorsunuz... Bir bardak votka!.."

GERİ DÖNÜŞSÜZ YOK EDİYORUM

Bir anda ikisi birden donakaldı; gizli servis memuru Pavel Yakovleviç Morkovin masanın kıyısında kalktı, gerildi, yukarı kalkık parmaklarıyla uzandı; sonra bu çengel gibi parmakların sivri ucu masanın üzerinden Nikolay Apollonoviç'in düğmesini yakaladı; o zaman Nikolay Apollonoviç yeniden suçlu bir gülümsemeyle yan cebinden bir not defteri gibi görünen ciltli bir kitapçık çıkarttı.

"A, a, a! Lütfedin şu kitapçığı bana... bakayım..." Nikolay Apollonoviç karşı koymadı; hep o suçlu gülümsemeyle oturuyordu; işkencesi bütün sınırları aşmıştı; işkence görenin esrimeleri ve kurban rolünün esini kaybolmuştu; meydana çıkmıştılar: acizlik, uysallık (parçalanan gururdan arta kalanlar); önünde

onun için tek yol kalmıştı; kör duyarsızlık yolu. Yapacak bir şey yok: kitapçığı bakması için hafiyenin eline acıyla çarmıha gerilen, suç üstünde yakalanmış bir suçlu ve iftiraya uğramış sahte sofu gibi, bakması için verdi (utanmaz madrabaz!).

Kitapçığa gömülen Pavel Yakovleviç'se masanın ucundan, sanki boynunun değil de, iki salkım elin üzerinde duruyormuş gibi görünen başını uzatmıştı; bir anda tam bir canavar kesilmişti: Nikolay Apollonoviç o anda gördü: tarak girmemiş bir köpeğe benzer saçları olan, tiksinç gülüşler saçıp sarı deri kıvrımlarıyla masanın üzerinde titreyen on parmağıyla kitapçığın sayfaları üzerinde, dev bir böcek görünümüyle geziniyordu: on ayaklı bir örümcek, kâğıt üzerinde hışırdayan ayaklarıyla.

Ama bütün bunlar komediydi...

Pavel Yakovleviç, anlaşılan, bu soruşturma görünümüyle Ableuhov'u sindirmek istiyordu (tatlı bir şakacık!); yine kahkahadan kırılarak, kitapçığı masanın üzerinden Ableuhov'a uzattı.

"Ama niye, Tanrı aşkına: bu uysallık... Ben, sonuçta, belli ki, sizi sorgulamaya hazırlanmıyorum... Korkmayınız, kuzum: gizli servise parti tarafından gönderildim ben... Ve boşuna telaşlanıyorsunuz siz Nikolay Apollonoviç: hey Tanrım, boşuna...

"Eğleniyor musunuz?"

"Hiç de değil!.. Gerçekten polis olsaydım, çoktan tutuklanmıştınız, çünkü hareketleriniz, bilirsiniz, dikkat çekiyor; önce yüzünüzde ürkmüş bir ifadeyle, sanki üzerinizde bir belge varmış gibi göğsünüzü tutuyorsunuz... Gelecekte bir hafiyeyle karşılaşırsanız, bu hareketi yinelemeyin; bu hareket sizi ele verir... Anlaştık?"

"Belki..."

"Sonra, belirtmeme izin verin, yeni bir pot kırdınız: masum not defterini, daha size sormamışken çıkarttınız; ilgimi başka bir şeylerden uzaklaştırmak için yaptınız; ama bu hedefte başarılı olamadınız; dikkati uzaklaştırmayıp çektiniz; cebinizde sonuçta başka bir belge kaldığını düşünmeme yol açtığınız.. Ah, ne ka-

dar düşüncesizsiniz.. Bana verdiğiniz kitapçıktaki şu sayfaya bakınız hele; bana istemeden bir aşk sırrı verdiniz: bak işte, bunu sevdim..."

Makinenin hayvan ulumaları duyuluyordu: mezbahada boğazlanan devin çığlığı: tefler – çatırdıyor, çatırdıyor, çatırdıyordu.

...

Dinleyin!

Nikolay Apollonoviç bu dinleyin sözünü gerçek bir hiddetle dile getirdi.

"Bu işkence ne için? Gerçekten de iddia ettiğiniz şeyseniz, – garson, hesap! – o zaman bütün davranışlarınız, bütün yüz buruşturmalarınız – boşuna."

Beraberce kalktılar.

Mutfaktan gelen beyaz pis koku dumanı içinde duruyordu Nikolay Apollonoviç – solgun, beyaz ve hiddetli, kırmızı ağzı en ufak gülüşten uzak, açık renkli saçlarının dumanlı lepiska şapkasının halesi içinde; tazıların köşeye sıkıştırdığı, dişlerini gösteren vahşi bir hayvan gibi garsona bir ellilik atarak, nefretle Morkovin'e dönmüştü.

Gramofon artık sessizleşmişti; uzun zamandır yan masalar da boştu ve alçak tür ada hatlarının ardına çekilmişti; birden her yerde beyaz elektrik ışığı söndü; orada bir mumun paslı ışığı buradaki ölü boşluğa süzüldü; ve duvarlar karanlıkta eriyip gitti: yalnız orada, mumun durduğu yerde kaba saba duvarın ucu görünüyor, beyaz bir köpük fokurdayarak salona boşanıyordu. Ve oradan, uzaklardan, gölgeli yelkenleriyle, Uçan Hollandalı Petersburg'a uçuyordu (bu Nikolay Apollonoviç'in başı herhalde, içtiği yedi bardağın ardından dönüyordu); masadan kırk beş yaşlarında bir denizci kalktı (Hollandalı mıydı?); bir an için gözleri yeşil kıvılcımlarla parladı; ama karanlıkta kayboldu.

Bay Morkovin'se, ceketini düzelterek, Nikolay Apollonoviç'e bir tür düşünceli bir şefkatle baktı (bu sonuncunun ruh ha-

li, anlaşılan, onu da etkilemişti); melankolik bir biçimde iç çekti; ve gözlerini indirdi; bir süre tek kelime etmediler.

Sonunda, Pavel Yakovleviç temkinli bir halde sürdürdü.

"Tamamdır: benim için çok zor, çünkü siz..."

"Ve ne gizliyorsun, yoldaş?"

"Buraya şaka olsun diye gelmedim... Bir şeyi yoluna koymamız gerekmiyor mu?.."

...

"?"

...

"Yani, evet, evet: vaadinizin yerine getirileceği günü kararlaştırmamız lazım... Gerçekten, Nikolay Apollonoviç, tuhaf birisiniz, nadir rastlanan türden; gerçekten de bir an için benim işi gücü bırakıp, sokaklarda peşinizden hafiyelik yaptığımı, sonra da, zar zor konuşacak bir şeyler bulduğumu düşünebilir miydiniz..."

Ve sonra, Ableuhov'un gözlerine sertçe bakarak, güvenle şunları ekledi: "Parti, Nikolay Apollonoviç, hemen yanıt bekliyor."

Nikolay Apollonoviç sessizce merdivenlerden iniyordu; merdivenlerin sonu karanlığa açılıyordu; aşağıdaysa – kapıda – duruyorlardı: onlar; kimdi onlar, bu soruya olumlu bir yanıt kesin olarak veremezdi: kara karartı ve sanki loş biçimde fosforla ışıldayan yeşil-yemyeşil bir gölge (sokak lambasının ışığıydı bu); ve onlar onu bekliyorlardı.

O kapıya vardığı zaman, iki taraftan da bir gözlemcinin keskin bakışını hissetti: ve içlerinden biri komşu masada allaş yuvarlayan devin ta kendisiydi; sokak lambasının ışığıyla aydınlanarak, kapıda bakır-başlı bir sütun gibi duruyordu; ışığa giren Ableuhov'a, bir an için fosforla parlayan metalik bir yüz baktı; ve yeşil, yüzlerce kiloluk kol onu tehdit etti.

"Kim bu?"

"Bizi telafisi olanaksız biçimde yok eden biri..."

"Hafiye mi?"

"Hiçbir zaman..."

Restoran kapısı çarptı.

Çok gözlü, rüzgârda işkence çeken yüksek fenerler, uzun Petersburg gecesine uzanarak tuhaf ışıklarla titriyorlardı; karanlıklardan kara, kara yayalar akıp geçiyordu; şapka yine onunla birlikte duvar boyunca koşturuyordu.

"Ya eğer anlaşmayı bozarsam?"

"Sizi tutuklarım..."

"Siz? Beni? Tutuklayacaksınız?"

"Unutmayınız ki ben..."

"Sizin konspiratör olduğunuzu?"

"Ben – gizli servisin bir elemanıyım; gizli servis elemanı olarak sizi tutuklarım..."

Neva'dan gelen rüzgâr telgraf tellerinde ıslık çalıyordu ve bahçe kapılarında ağlıyordu; yarı dağılmış bulutların buzlu parçaları görünüyordu; ve sanki tam da parçalanmış buluttan telaşlı yağmur şeritleri dökülüverecekti – cırıldamak, hışırdamak, taş kaldırımı şırıldayan birikintilerin soğuk köpükleriyle çevreleyerek damlalarla dövmek üzere.

"Parti ne der size?"

"Parti beni destekler: servisteki konumumu kullanarak, sizden parti adına öç alırım..."

"Yani, ya eğer sizi ihbar edersem?"

"Deneyin..."

İşte en parçalanmış buluttan telaşlı yağmur şeritleri düşmeye başladı – cırıldamak, hışırdamak, taş kaldırımı şırıldayan birikintilerin soğuk köpükleriyle çevreleyerek damlalarla dövmek üzere.

"Hayır, Nikolay Apollonoviç, sizden rica ediyorum – şaka bir yana: çünkü ben çok, çok ciddiyim; ve şunu da belirtmeliyim ki: sizin şüpheniz, kararsızlığınız öldürüyor beni: bütün olasılıkları daha önceden tartmış olmalıydınız... Sonuçta, vazgeçebilirdiniz (Tanrı aşkına, iki ay). Bunu zamanında yapmaya

yanaşmadınız; sizin için – tek yol var; ve size düşen – seçmek: tutuklanma, intihar, cinayet. Siz, umarım, artık beni anlıyorsunuzdur?.. Hoşçakalın..."

Şapkacık on yedinci hatta doğru gitti tıpış tıpış, kaputsa köprüye.

Petersburg, Petersburg!

Sise bürünerek, beni de boş beyin jimnastiğiyle takip ettin: sen – acımasız kalpli işkenceci: ama sen – huzursuz hayalet: sen, bir zamanlar, bana yıllarca saldırmıştın; ben de koşmuştum senin korkunç caddelerinde, işte bu köprüden sıçrayıp uçmak için...

Ey, büyük, elektrikle ışıldayan köprü! Ey, yeşil, basil kaynayan sular! Uğursuz bir an hatırlıyorum; bir eylül gecesi senin gri korkuluklarından sarkmıştım; ve bir anda: gövdem sislere uçacaktı.

Büyük dökme köprüde geri döndü Nikolay Apollonoviç; ve arkasında – hiç kimseyi, hiçbir şeyi gördü: ıslak, ıslak korkulukların, basil kaynayan yeşilimsi suların üzerinde Neva'dan gelen soğuk rüzgâr akımlarından biri onu ağlamaklı biçimde sardı; burada, tam da bu yerde, bundan iki buçuk ay önce, Nikolay Apollonoviç korkunç vaatte bulunmuştu; bu aynı, mum gibi, dudakları aralık yüz, ıslak korkulukların üzerinde gri kaputtan dışarı uzanmıştı; Neva'nın üzerinde durmuştu, bir şekilde budalaca yeşile bakarak – ya da hayır: bakışlarını oradan kıyının alçaldığı yere uçurarak; ve sonra hızlıca tekrar çekilmişti, kaputunun eteklerini beceriksizce toplayarak.

Gökten fosforlu bir benek hem sisli, hem çılgın bir halde geçiyordu; fosforlu parıltıyla sislendi Neva uzakları; ve bu yeşilden sessizce uçan bir düzlem belirdi, bir oraya, bir buraya altın bir kıvılcım saçtı. Neva'nın ötesinde artık devasa ada binaları yükseliyordu ve alev almış gözlerini sise yöneltiyordu. Daha yukarıda – parçalanmış eller birtakım bulanık karartılar yayıyordu çılgınca; sürü sürü yükseliyorlardı.

Kıyı ıssızdı.

Ara sıra kara bir polis gölgesi geçiyordu; meydan boşalmıştı; sağda Senato ve Kilise Meclisi kat kat yükseliyordu. Kaya da hayal meyal görünüyordu: Nikolay Apollonoviç özel bir merakla gözlerini Atlı'nın devasa karaltısına kaldırdı. Daha önce, buradan Pavel Yakovleviç'le geçtikleri sırada, Ableuhov, Atlı'nın orada olmadığını fark etmişti (gölgeler örtmüştü onu); şimdiyse kararsız bir yarı gölge örtmüştü Atlı'nın yüzünü; ve yüzün metali ikircikli biçimde gülüyordu.

Birden bulutlar ayrıldı ve ayın altında bulutlar erimiş bakır gibi tüttüler... Bir anda her şey tutuştu: sular, damlar, mermerler; tutuştu – Atlı'nın yüzü, bakır defneden taş; bakır başlı devin mat biçimde yeşillenen omuzlarından binlerce metal sarkıyordu; dökme yüz ve zamanla yeşillenmiş taş ve zaferle uzanan el fosforlu biçimde parlıyordu; bakır göz deliklerinde bakır düşünceler yeşil yeşil beliriyordu: el kımıldayacak (pelerinin ağır kıvrımları dirsekten çınlayacak), metalik tırnaklar gürültülü bir gümbürtüyle kayaya düşecek ve bütün Petersburg mermeri parçalayan bir sesle yankılanacak:

"Evet, evet, evet..."

"Bu – benim..."

"Ben – geri dönüşsüz yok ediyorum."

Bir anda Nikolay Apollonoviç için birden her şey aydınlandı: evet – artık anlıyordu orada masada, Vasili Meyhanesi'nde nasıl bir devin oturduğunu (gerçekten ona da mı uğramıştı hayal?); o kapıya doğru yürüdüğü sırada, köşeden ona doğru, sokak fenerinin aydınlattığı işte o yüz görünmüştü; ve işte bu yeşil el onu tehdit etti. Bir anda Ableuhov için her şey apaçık hale geldi: kaderi aydınlandı: evet – yapmalı; ve evet – lanetlenmişti.

Ama bulutlar ayın önüne geçti; göğün altında cadı oraklarının kıvrımları uçup geçti.

Nikolay Apollonoviç kahkaha atıp koşarak Bakır Atlı'dan uzaklaştı.

"Evet, evet, evet..."

"Biliyorum, biliyorum..."

"Geri dönüşsüz kayboldum..."

Issız sokakta bir ışık huzmesi uçtu; kara bir saray arabası, tıpkı kanla kaplanmış gözlere benzeyen parlak kırmızı lambalarını alıp götürdü; bir uşağın üç köşeli şapkasının hayaletimsi hatlarıyla kaput kanatlarının hatları sisten sise alevle uçup gitti.

Ve caddeler uzadı – orada, orada: caddeler uzadı; kederli yaya adımlarını hızlandırmadı; kederli yaya Nikolay Apollonoviç'di.

... Vakit kaybetmeden hemen önlem almalı – ama nasıl bir önlem almalı? Sonuçta, kendisi, kendisi değil miydi her türden acımasız saçmalığın kuramının tohumlarını derinlere eken? Bir vakit görüşlerini o sessiz topluluk karşısında dile getiren kendisi değil miydi – hep o aynı şey hakkındaki fikirlerini: beyefendiye karşı, beyefendinin yaşlı kulaklarına karşı, bütün o Tatarlığına ve derebeyliğine beyefendiliğine karşı, dahası... deri altındaki damarıyla... kuş gibi uzanmış boynuna karşı hissettiği saklı tiksintisini.

Sonunda, geç vakte kalmış bir vanka tuttu: dört katlı binalar yanından geçti, uçtu.

Admiralteystvo sekiz sütunlu böğrünü gösterdi: pembeleşti ve kayboldu; diğer yandan, Neva'nın ötesinde, eski bir binanın sıvasının beyaz şeritleri parlak turuncu rengini saçıyordu; karabeyaz asker kulübesi duruyordu solunda; gri bir kaput içinde orada yaşlı Pavlovsk muhafızı volta atıyordu; omzuna keskin ışıltılı süngüsünü asmıştı.

Vanka düzenli, ağır, cansız bir biçimde Pavlovsklu'nun yanından geçti tıkır tıkır: düzenli, ağır, cansız biçimde Pavlovsklu'nun yanından geçti tıkır tıkır Nikolay Apollonoviç. Neva kıvılcımlarıyla alev almış parlak sabah orada bütün suyu saf altın bir uçuruma çevirdi; ve saf altın uçuruma ıslık çalan bir vapurun bacası hızla girdi; kaldırımda kuru küçük bir figürün, taşlar üzerinde sekercesine geç kalmış adımlarını hızlandırdığını gördü – bu kuru küçük figür, ki... ki onda... ki onu tanıyordu: bu Apollon Apollonoviç'ti. Nikolay Apollonoviç arabacıya, figürün biraz uzaklaşmasına yetecek kadar bir süre durmasını söylemek istiyordu ki... – artık çok geçti: yaşlı, sinekkaydı tıraşlı baş arabacıya döndü, başını salladı ve döndü. Nikolay Apollonoviç tanınmamak için, geç kalmış olan yayaya arkasını döndü: burnunu kunduz kürküne gömdü; görünen – yaka ve kasketti; sarı ev kütlesi artık sisler içinde önünde yükseliyordu.

Genç kızı evine bırakan Apollon Apollonoviç Ableuhov, artık sarı evin yolunda telaşla gidiyordu; yaşlı tıraşlı başını arabaya çevirdi; ve araba senatörle bir hizaya geldiği sırada, senatör gördü: orada, koltuğun yerinde – yaşlı görünümlü ve biçimsiz bir delikanlı, çok tatsız biçimde kaputuna sarınmış, büzülmüştü; ve bu genç senatöre baktığı sırada, burnu kaputa gömülmüştü (sadece kasketin altından gözleri görünüyordu), senatörün yaşlı başı öyle bir hızla duvara doğru dönmüştü ki silindir şapkası kara bir ev çıkıntısının taştan meyvesine çarpmıştı (Apollon Apollonoviç Ableuhov metodik bir biçimde şapkasını düzeltti), ve

Apollon Apollonoviç Ableuhov bir an için suların derinliklerine daldı: zümrüt kırmızı hiçliğe.

O sırada ona öyle geldi ki tatsız gencin onu görmüş olan gözleri, bir göz kırpması anında genişlemiş, genişlemiş, genişlemişti: bir göz kırpması anında tatsızca irileşmiş, tam bir korkulu bakışla kalmıştı; bu bakış Apollon Apollonoviç'i giderek daha sık izliyordu; emrindekiler ona bu bakışla bakıyordu, yanından geçen haydut cinsi ona bu bakışla bakıyordu: ve öğrenci, ve sefil Mançurya şapkası, evet, evet, evet: ***bu aynı*** bakışla bakıyorlardı ve ***bu aynı*** ışıltıyla irileşiyorlardı; onu geçen arabacıysa artık taşların üzerinde yorucu biçimde çekiyordu; ve plaka numarası pırıldıyordu: bin dokuz yüz beş; ve Apollon Apollonoviç tam bir ürküntüyle al renkli, çok bacalı uzaklara baktı; ve Vasilyev Adası işkence ederek, hakaret ederek, küstahça baktı senatöre.

Nikolay Apollonoviç arabadan, kaputunun eteklerini toplayarak atladı, yaşlı ve nedense tümden kötü bir görünümle kaput kanatlarını parlak-al şafağa karşı havada çırparak ve ördek gibi iki büklüm bir halde hızlı hızlı sarı evin eşiğine koşturdu; Ableuhov eşikte durdu; Ableuhov zili çaldı; ve daha önce çok kez (ve tıpkı şimdi de) olduğu gibi uzaktan bir yerlerden bekçi, Nikolaiç'in sesi ona ulaştı:

"İyi günler dilerim, Nikolay Apollonoviç!.. Çok sağolun efendim... Biraz geç..."

Ve daha önce çok kez, tıpkı şimdi de olduğu gibi bekçi Nikolaiç'in eline bir on beşlik düştü.

Nikolay Apollonoviç var gücüyle asıldı zile; ah, Semyoniç kapıyı çabuk açsaydı, yoksa – sisler arasından şu kuru küçük figür görünecekti (neden arabada değildi?); ve evin ağır basamaklarının dört bir yanında, şafakta pembeleşmiş ve pençeleriyle, Neva üzerinde önemli takvim günlerinde üç renkli kumaşını savuran kırmızı-beyaz-mavi bayrak direğinin halkalarını tutan grifonun aralanmış çenesini görüyordu; grifonların üzerinde Able-

uhov'ların arması taşa kazınmıştı; bu arma rokoko kıvrımları arasında bir tekboynuzun mızrakladığı uzun kamışlı bir şövalyeyi resmediyordu; Nikolay Apollonoviç Ableuhov'un aklından bir an için su yüzüne kafasını çıkartan bir balık gibi – vahşi bir düşünce geçti: bu damgalı kapının ardında yaşayan Apollon Apollonoviç, sonuçta boynuzlanan şövalyeydi; bu düşüncenin ardından bir başkası geçti ve hepsi birden, yüzeye çıkmaksızın sisli biçimde kayıp gitti (uzaktan bir balığın karanlığa karışması gibi): eski aile arması bütün Ableuhov'lara aitti; ve o, Nikolay Apollonoviç de aynı şekilde boynuzlanıyordu – ama kim tarafından boynuzlanıyordu?

Bütün bu düşünsel boş sözler ruhundan saniyenin onda birinde koşup geçmişti: ve artık orada, ve artık orada, kaldırımın üzerinde –sis içinde– eve doğru acele eden o kuru küçük figürü gördü: o kuru küçük figür dosdoğru koşturuyordu – o kuru küçük figür, ki o... o... o... uzaktan onun önünde cılız sakat bir görünüm sergiliyordu: sarı sarı, tükenmiş hemoroidli yüzüyle, babası, Apollon Apollonoviç Ableuhov, silindir şapka giymiş ölümü andırıyordu; Nikolay Apollonoviç –çılgın düşünceler geliyor– Apollon Apollonoviç'in küçük figürünü annesi, Anna Petrovna'yla birlikte kocalık görevini yerine getirdiği anda hayal ediyordu: ve Nikolay Apollonoviç yeni bir güçle o tanıdık bulantı hissini duydu (sonuçta, bu anlardan birinde döllenmişti).

Bu arada küçük figür yaklaşıyordu. Nikolay Apollonoviç, utançla, yapay biçimde körüklenmiş olan öfke dalgasının söndüğünü ve söndüğünü gördü: tanıdık şaşkınlık kaplıyordu onu, ve...

Ve Apollon Apollonoviç'in bakışlarının karşısına tatsız bir manzara çıktı: yaşlı ve nedense tümüyle kötü görünümlü Nikolay Apollonoviç, gözkapakları kıpkırmızı alev almış sarı sarı bir yüzle, firlamış dudakla – Nikolay Apollonoviç hızla merdiven basamaklarını indi ve bir ördek gibi iki büklüm, suçlu bir halde

babasını kırpışan, kaçamaklı bakışı ve kaputunun kürkü altından uzattığı kokulu eliyle karşılamaya koştu:

"Günaydın, babacığım..."

Sessizlik.

"Ne beklenmedik karşılaşma, ben de – Tsukatov'lardan geliyordum..."

Apollon Apollonoviç Ableuhov düşündü, şu çekingen görünümlü genç – hain bir genç; ama Apollon Apollonoviç Ableuhov, özellikle de oğlunun karşısında, bu düşüncelerden utandı; ve utanınca, Apollon Apollonoviç Ableuhov çekingence mırıldandı:

"Öyle mi efendim, öyle mi: günaydın, Kolenka... Yani, siz, – karşılaştık ha... Ah? Evet, evet, evet..."

Ve daha önce çok kez, tıpkı şimdi de olduğu gibi, o sırada sisin içinde bekçi, Nikolaiç'in sesi duyuldu:

"İyi günler dilerim, efendim, ekselansları!"

Girişte, kapının iki yanında, grifoncuklar korkuyla, gaga görünümlü çenelerini aralamışlardı: rokoko kıvrımlar içindeki uzun kamışlı ve göğsü deşilmiş şövalye tekboynuz tarafından boynuzlanmaya devam ediyordu; gökten günün pembe parmaklı alametleri göz kamaştırıcı ve havai biçimde uçup geçtikçe, binaların bütün hatları belirgin biçimde ağırlaşıyordu; çenesini aralamış grifoncuk da ahududulaşıyor, morlaşıyordu.

Kapılar açıldı; tanıdık ikametgahın kokusu kucakladı Ableuhov'ları; kapı açıklığından uşağın damarlı eli belirdi: hâlâ uykulu bir halde olan gri Semyoniç, yetmiş yaşındaki bir elin bulup telaşla giydiği bir ceketle, efendileri içeri alırken, Neva ötesinden gelen dayanılmaz parıltı yüzünden gözlerini kıstı.

Ableuhov'lar neredeyse yan yana kapı açıklığından içeri uçtular.

ALEV GİBİ KIZIL

Her ikisi de bir konuşma yapmaları gerektiğini biliyordu; bu konuşma uzun sessizlik yıllarında serpilmişti; uşağa silindirini, palto ve eldivenlerini veren Apollon Apollonoviç burada lastik ayakkabılarıyla oyalandı; solgun, ölgün senatör: biliyor muydu Nikolay Apollonoviç'in onunla ilgili o vazifeye sahip olduğunu. Aynı şekilde Nikolay Apollonoviç de, babasının en ayrıntılı şekilde kızıl dominoyla ilgili her şeyi bildiğini tahmin edemiyordu. İkisi de o anda tanıdık ikametgahın kokularını soluyorlardı; uşağın damarlı eline hafifçe düştü gümüşlü, parlak bir kunduz kürkü; uykulu bir şekilde eğildi kaput – o zaman Nikolay Apollonoviç babasının önünde dominosuyla duruyordu. Bu dominoyu görünce Apollon Apollonoviç'in kafasında uzun zaman önce ezberlenmiş dizeler savruldu:

Alevli bir çiçeğin renkleri
Alıyorum avucuma,
Görünsün diye, ışığın uçurumunda
Alev gibi kızılca.[205]

Tıpkı Semyoniç gibi damarlı bir elle (sadece tertemiz yıkanmış) sakallarını karıştırdı:

"A... a... Kızıl bir domino?.. Anlatın lütfen!.."

"Ben kılık değiştirmiştim..."

"Tabii efendim.. Kolenka... Tabii efendim..."

Apollon Apollonoviç Kolenka'nın önünde acı bir ironiyle, biraz homurdanarak, biraz dudaklarını çiğneyerek duruyordu; biraz kötü bir biçimde, ironiyle, alnındaki derisi geriliyordu – küçük kıvrımlarla; biraz kötü bir biçimde kafatasında geriliyordu. Bir açıklamanın geleceği hissediliyordu: yaşam ağaçlarında büyüyen meyvenin artık olgunlaştığı hissediliyordu; işte şimdi yere düşecekti: düştü ve... – birden:

Apollon Apollonoviç kurşunkalemciğini düşürdü (kadife merdivenin basamaklarında); Nikolay Apollonoviç eski bir alışkanlıkla, onu almak üzere saygıyla telaş etti; Apollon Apollonoviç, kendi payına, oğlunun nezaketini önlemek için davrandı, ama tökezledi, dizlerinin üstüne düştü ve elleriyle basamaklara dokundu; çıplak başı hızla aşağı ve ileri uçtu; beklenmedik biçimde oğlunun uzattığı ellerin parmaklarının altında belirdi: Nikolay Apollonoviç bir anda önünde babasının yengeç kuyruğuna benzeyen sarı damarlı boynunu gördü (yandan arter atıyordu); beceriksiz hareketlerini durduramayıp Nikolay Apollonoviç beklenmedik biçimde boynuna dokundu; boynun sıcak nabzı ürküttü onu ve elini çekti, ama – geç çek-

205 Belıy'ın kendi dizeleri.

ti; (hep biraz terli olan) soğuk elinin teması altında Apollon Apollonoviç döndü ve gördü – o aynı bakış; senatörün başı bir anda tikle savruldu, kafatasının üzerinde kıvrımlarla toplandı derisi ve hafifçe kulakları titredi. Dominosunun içinde Nikolay Apollonoviç tümüyle – alev kaplı görünüyordu; ve Ju-Juitsu tekniğini öğrenmiş olan çevik bir Japon gibi, yana savruldu, bir anda bükük dizlerinin üzerine kalktı; – yukarı, yukarı ve yana...

Tüm bunlar bir anda olmuştu. Nikolay Apollonoviç sessizce kalemi aldı ve senatöre verdi.

"İşte, babacığım!"

Onları birbirine çarpıştıran saf teferruat, ikisinin de içinde farklı kökenli arzular, düşünceler ve duygular patlamasına yol açmıştı; Apollon Apollonoviç az önce olanın çirkinliğiyle şaşakalmıştı; oğlunun önemsiz yardımının saygı doluluğuna yanıt olarak ürkmesi (bu baştan aşağı kızıl olan adam onun oğluydu: onun tohumunun meyvesi: ve kendi meyvesinden ürkmek utanç vericiydi, neyden ürküyordu ki?); en az bu kadar çirkin bir şey olmuştu: oğlunun altında dizleri üstüne oturmuştu ve fiziksel olarak o aynı bakışları üzerinde hissetmişti. Apollon Apollonoviç şaşkınlıkla birlikte sıkıntı hissetti: kendini kastı, koketçe belini büktü ve kurtarılan kalemi eline alarak gururla dudaklarını bu yüzüğe bastırdı.

"Teşekkür ederim, Kolenka... Çok müteşekkirim... Ve sana tatlı uykular dilerim."

Babasının hoşnutluğu o sırada oğlun aklını karıştırmıştı; Nikolay Apollonoviç yanaklarına kanın akışını hissetti; ve kızardığını düşündüğü sırada artık kıpkırmızıydı. Apollon Apollonoviç oğluna kısa bir bakış attı; ve oğlunun kızardığını görünce, kendisi de kızarmaya başladı; bu kızarıklığı gizlemek için de, koket bir zerafetle hızlı hızlı merdivenlerden yukarı uçtu, hemen en ince çarşafa sarınarak yatak odasında dinlenebilmek üzere uçtu.

Nikolay Apollonoviç kadife merdiven basamaklarında, derin ve ısrarlı bir düşünceye gömülmüş olarak kendini yalnız buldu: ama uşağın sesi onu düşünce akışından çıkardı.

"Aman Allahım!.. Her şey uçup gitti!.. Aklımı kaybettim efendim!.. Beyefendi, sevgili beyefendi: bakın, bir şey oldu!.."

"Ne oldu?"

"Bir şey, yani – ıı ı.. nasıl söylesem – cesaret edemiyorum..."

Gri, kadife kaplı (bakanların ayaklarıyla çiğnenmiş) merdiven basamaklarında bekliyordu Nikolay Apollonoviç; küçük pencereden, tam da babasının durduğu yerden, ayaklarının altına mor benekler ağı düşüyordu; bu mor benekler ağı nedense kanı andırıyordu (kan eski silahlar üzerinde de allaşıyordu). Tanıdık, tiksinç bir bulantı, ama önceki (korkunç) ölçülerde değil, yükseldi midesinden: hazım güçlüğü mü çekiyordu?

"Bir şey oldu! Evet – işte efendim: hanımefendimiz..."

"Hanımefendimiz, Anna Petrovna, efendim..."

"Geldiler efendim!!"

...

Nikolay Apollonoviç o anda bulantıyla esnedi: ve ağzının devasa açıklığı şafakta genişledi: orada öylece, meşale gibi kırmızı duruyordu.

Uşağın yaşlı dudakları gür ve incecik saçların sarışın şapkası altından uzandı:

"Geldiler, efendim!"

"Kim geldi?"

"Anna Petrovna, efendim..."

"Kim o?.."

"Nasıl kim?.. Anneniz... Niye siz, beyefendi – kuzum, hep böyle yabancı gibisiniz: anneciğiniz..."

"?"

"Hispanya'dan Peterburh'a dönmüş...".

...

"Haberciyle bir mektupçuk göndermişler efendim: otelde

kalıyorlar... Çünkü – biliyorsunuz... Onların durumları, efendim..."

"?"

"Majesteleri, Apollon Apollonoviç, çıkmış bulunduktan hemen az sonra, bir haberci: mektupla efendim... Ee, mektubu – masaya bıraktım, haberciye de bir ikilik verdim..."

"Herhalde, bir saat geçmemişti ki, Tanrım: birden, ta kendisi beliriverdi efendim!.. Anlaşılan, evde kimsenin olmadığını biliyorlardı efendim..."

...

Önünde gürz parıldıyordu: üzerine vuran hava beneği tuhaf biçimde allanıyordu: üzerine vuran hava beneği acı verici biçimde allanıyordu: duvardan pencereye dek al bir sütun uzanıyordu; sütunda tozlar dans ediyordu ve kırmızımsı görünüyorlardı. Nikolay Apollonoviç insanın kendisinin de – sadece dumanlanan bir kan sütunu olduğunu düşündü.

...

"Kapı çalındı... Ben gidiyorum, yani, kapıya... Bakıyorum: yabancı bir hanımefendi, saygıdeğer bir hanımefendi; sadece biraz sade giyinmiş: ve tümüyle – karalar içinde... Ona diyorum: 'ne istemiştiniz, efendim?' Ve bana diyorlar: Mitriy Semyoniç, yoksa tanımıyor musun? – bense eline yapışıyorum: Annecik, diyorum, Anna Petrovna..."

...

Bir adamın karşısına beyaz, tüysüz deriyi (turp sosuyla pelteleşmiş bir yavru domuzu yarar gibi) yarmak üzere bir haydut çıkar ve şakaklarda zonklayan kan iğrenç bir su birikintisine akar...

...

"Anna Petrovna'ysa – Tanrı ona sağlık versin efendim – baktılar, baktılar, bana, bana... Baktılar oy bana gözyaşlarıyla: 'Bensiz neler yaptınız görmek istiyorum..' El çantasından – bizimkilere benzemeyen bir el çantasından – bir mendil çıkarttılar efendim..."

"Bana, şahsıma, tabi, bilirsiniz, en kesin emir verilmişti: kimseyi alma... Ama, hanımefendimizi aldım... ve oy..."

İhtiyar gözlerini devirdi; genişçe açılmış ağzıyla duruyordu ve herhalde, vernikli evde efendilerin uzun zaman önce delirdiğini düşünüyordu: herhangi hayret, üzüntü, mutluluk belirtisi göstermek yerine – Nikolay Apollonoviç merdivenlerden yukarı, parlak kızıl satenini keyfi bir kuyruklu yıldızın[206] kuyruğu gibi alacalı bulacalı savurarak uçup gitti.

...

O, Nikolay Apollonoviç... yoksa o değil mi? Hayır, o – o: o onlara, anlaşılan, o zaman iğrenç ihtiyardan nefret ettiğini; elmas madalyalar sahibi iğrenç ihtiyarın, öyle ya da böyle esameli düzenbaz olduğunu söylemişti... Yoksa bütün bunları o kendi kendine mi söylemişti?

Hayır – onlara, onlara!..

Nikolay Apollonoviç'in Semyoniç'in sözünü keserek merdivenlerden yukarı koşturması, bir haydutun bir başka haydut üzerindeki iğrenç bir eylemi, açık bir şekilde gözlerinin önüne getirmiş olması yüzündendi; birden haydutu gözlerinin önüne getirmişti; bu haydutun parmaklarında parlak bir makas şakırdamıştı, bu haydut cılız ihtiyarın uykulu arterini yırtmaya davrandığı sırada; cılız ihtiyarın alnında kırışıklıklar toplanmıştı; cılız ihtiyarın sıcak, nabzı atan bir boynu vardı ve... bir yengece benzeyen; haydut makası cılız ihtiyarın arterinde şakırdattı ve iğrenç yapışkan kan parmaklarına, makasa aktı, – sakalsız, buruş buruş, kel – ihtiyarsa o sırada hıçkırarak ağlıyor ve dizlerinin üstüne çökerek ve titreyen parmaklarıyla boynundaki, güçlü bir ıslık çalarak kızıl dalgaların aktığı, aktığı, aktığı deliği kapatmaya çalışarak dosdoğru onun, Nikolay Apollonoviç'in gözlerine yalvaran bir ifadeyle bakıyordu...

Bu imge gözlerinin önünde öyle açık bir biçimde, sanki az

---

206 Puşkin'in "Portre" (*Portret*, 1828) adlı şiirinden bir satırın yankısı görülüyor.

önce olmuş gibi belirmişti (sonuçta ihtiyar dizlerinin üstüne düştüğünde, o bir anda duvardan gürzü kapıp savurabilirdi ve...). Bu imge gözlerinin önünde öyle güçlü biçimde belirdi ki, korkuya kapıldı.

İşte bu yüzden Nikolay Apollonoviç, cila ve parıltıların arasından, ökçelerini şakırdatarak, ve senatörü uzaktaki yatak odasından dışarı uğratma riskiyle odalarda koşmaya başladı.

KÖTÜYE İŞARET

Eğer haşmetbaaplarına, zatialilerine, lütufkâr beyefendi ve yurttaşlara bizim imparatorluğun yüksek unvan sahiplerinden birinin dairesi nasıl bir yerdir gibi bir soru yöneltsem, sanırım, bu saygıdeğer şahıslar bana hemen, yüksek rütbeli görevlilere ait dairelerin, öncelikle, bir sürü odanın toplamı olduğunu düşündüğümüz bir uzam olduğunu söyleyerek olumlu bir yanıt vereceklerdir; bu odalar şunlardan oluşur: bir *salle* ya da salon olarak, –dikkat edin ikisi de aynıdır,— adlandırılan bir odadan oluşur; dahası çok çeşitli misafirlerin kabulü için kullanılan odadan oluşur; ve vesaire, vesaire, vesaire (geri kalanı – ıvır zıvır).

Apollon Apollonoviç Ableuhov gerçek bir meclis üyesiydi; Apollon Apollonoviç birinci sınıf bir kişiydi (ki bu yine – aynı

şey); son olarak: Apollon Apollonoviç Ableuhov imparatorluğun yüksek unvan sahibi bir görevlisiydi; bütün bunları kitabımızın ilk satırından itibaren gördük. Yani şöyle: yüksek unvan sahibi olarak, hatta imparatorluk memuru olarak, kübik uzamlarda oturmamazlık edemezdi, dikkat edin, şunlardan oluşan uzamlarda: salondan (ya da *salle*'dan) ve vesaire, vesaire, vesaire, ki bunlara kısa bir göz atmayı başarmıştık (geri kalanlar – ıvır zıvır); bu ıvır zıvır arasında çalışma odası da vardı, öylesine – odalar da vardı.

Bu, öylesine odalar artık güneşle aydınlanmıştı; ve artık sehpaların süslemeleri havaya ateş saçıyordu ve artık neşeyle parlıyordu aynalar; ve bütün aynalar gülmeye başladı, çünkü salondan misafir odasına bakan ilk ayna bir Petruşka'nın[207] una bulanmış gibi bembeyaz olan çehresini yansıtıyordu, kan gibi parlak kızıl bir panayır Petruşka'sının ta kendisi salondan koşarak çıkmıştı (adımları yerleri dövüyordu); bir anda ayna aynaya yansıttı yansımayı; ve bütün aynalarda panayır Petruşka'sı belirdi; bu misafir odasına uçarak dalan Nikolay Apollonoviç'ti; orada kök salmış gibi, gözlerini soğuk aynaların birinden diğerine gezdirerek duruyordu, çünkü şunu görmüştü: misafir odasından salona bakan ilk ayna, Nikolay Apollonoviç'e bir nesneyi yansıtıyordu: sağdan sola çıplak kulak ve küçük bir favori sakalla uzanan bir kafatasına sahip, sıkıca düğmelenmiş bir ceket giymiş ölümcül iskelet; ama favori sakalla kulaklar arasında olması gerekenden daha sivri bir buruncuk görünüyordu; sivri buruncuğun üzerinde iki karanlık göz yuvası sitemle yükseliyordu...

Nikolay Apollonoviç, Apollon Apollonoviç'in oğlunu burada beklediğini anladı.

Apollon Apollonoviç oğlunun yerine aynalarda öyle ya da böyle kızıl bir panayır marionette'si[208] gördü; ve panayır mari-

207 Ünlü bir Rus kuklası.

208 (İt.) İple oynatılan bir tahta kukla.

onette'sini görünce Apollon Apollonoviç donakaldı; panayır marionette'si tuhaf-şaşkın biçimde duruyordu salonun ortasında...

O zaman Apollon Apollonoviç kendisinden beklenmedik biçimde salona açılan kapıları kapadı; ricat yolu kesilmişti. Başladığı şey hızla bitirilmeliydi. Oğlunun tuhaf davranışı üzerine konuşmayı, Apollon Apollonoviç mühim bir cerrahi müdahale sayıyordu. Üzerinde neşterlerin, törpülerin, burguların dizilmiş olduğu ameliyat masasına koşan cerrah gibi – Apollon Apollonoviç, sarı parmaklarını ovuşturarak, hemen *Nicolas*'ın yanına gitti, durdu ve kaçırdığı gözlerini aranarak, bilinçsizce gözlük kabını çıkardı, parmaklarının arasında çevirdi, ölçülü biçimde öksürdü, az sustu ve konuştu:

"Demek: domino."

Bu sırada, işte bu ağzı kulaklara varmış ve onun bakışlarına dimdik bakamayan çekingen görünümlü gencin – bu çekingen gencin ve Yahudi basının yazdığı küstah Petersburg dominosunun aynı kişi olduğunu düşünüyordu; kendisinin, birinci sınıf bir şahsiyet ve yüksek beyefendi, Apollon Apollonoviç'in – onu dünyaya getirdiğini; ama bu sırada Nikolay Apollonoviç biraz utanarak belirtti:

"Evet, yani... maskeli çok kimse vardı... İşte ben de... bir kostümcük..."

Yine bu sırada Nikolay Apollonoviç, babasının çevresi oniki santimi geçmeyen, bir kırklık gövdesinin, ölümsüz bir merkezin merkezi ve çevresi olduğunu düşünüyordu: oraya, sonuçta, "ben" yerleşmişti; ve vaktinde kırılmayan herhangi bir tahta, bu merkezi ezebilirdi: sonsuza dek ezebilirdi; belki de akla gelen bu fikrin etkisiyle Apollon Apollonoviç hızlı hızlı o uzak masaya koşmuş, üzerinde iki parmağını tıkırdatmaya başlamış, bu sırada Nikolay Apollonoviç, ona doğru ilerlerken suçlu biçimde gülümsemişti:

"Eğlenceliydi, bilirsiniz... Dans ettik, bilirsiniz ya..."

İçindense şöyle düşünüyordu: deri, kemikler ve kan, tek bir kas yok; evet, ama bu engel –deri, kemikler ve kan– kaderin arzusuyla parçalara ayrılmalı; eğer bugün ertelenirse, yarın akşam yine gelecek ki yarın gece...

O sırada, parlayan aynada o aynı bakışın kaş çattığını görünce, topukları üzerinde döndü ve cümlenin son ucunu yakaladı.

"Sonra, bilirsiniz, *petit-jeu*[209] oynadık."

Israrla oğluna bakan Apollon Apollonoviç, bir şey söylemedi; ve o aynı bakış kaş çatarak parkeli yere çevrildi... Apollon Apollonoviç hatırladı: sonuçta, bu garip "Petruşka" küçük bir gövde olmuştu; bu küçük gövdeyi, bir zamanlar, baba şefkatiyle kollarında taşımıştı; sarışın çocuk, kâğıt şapkasını takarak boynuna tırmanırdı. Apollon Apollonoviç detone ve çatlak sesiyle boğuk bir şarkı söylerdi:

Ufacık, minnacık
Kolenka dans eder:
Giymiş bir kalpakçık-
At üstünde gezer.

Sonra oğlanı bu aynaya yaklaştırırdı; aynada yansırdı hem yaşlı, hem genç; çocuğa yansımasını gösterip şöyle derdi:

"Bak, oğlum: yabancılar var orada..."

Bazen Kolenka ağlar ve sonra geceleri çığlık atardı. Ya şimdi, ya şimdi? Apollon Apollonoviç küçük bir gövde değil, gövde görüyordu: yabancı, büyük... Yabancı mı?

Apollon Apollonoviç misafir odasında ileri geri dolanmaya başladı.

"Görüyorsun ya, Kolenka..."

Apollon Apollonoviç derin bir koltuğa çöktü.

"Ben, Kolenka, şunu yapmalıyım... Yani ben değil, –uma-

209 (Fr.) Kelime bulmaca, epigramlar vb. gibi salon oyunları.

rım– biz yapmalıyız... Seninle bir değerlendirme yapmalıyız: şu anda boş vaktin var mı acaba? Konu endişe verici ve şununla ilgilidir ..." Apollon Apollonoviç cümlenin ortasında durdu, tekrar aynaya koştu (bu sırada çalar saatler çaldı) ve aynadan Nikolay Apollonoviç'e sitem dolu bir bakış yönelten, parmaklarını sallayan, ceket giymiş ölüm baktı; ve ayna kahkahayla çatırdadı: hafif bir sürtünme sesiyle çarpık bir iğne onu boydan boya şimşek gibi geçti; orada sonsuza dek gümüş bir zigzagla dondu.

Apollon Apollonoviç Ableuhov bakışlarını aynaya çevirdi ve ayna çatırdadı; batıl inançlılar şöyle derdi:

"Kötüye işaret, kötüye işaret..."

Şüphesiz, öyleydi; konuşma gerekliydi.

Nikolay Apollonoviç, anlaşılan, açıklamayı olabildiğince geciktirmeye çabalıyordu; ama bu geceden sonra bir açıklama gereksizdi: her şey açıklanmıştı zaten. Nikolay Apollonoviç misafir odasından vaktinde tüymediğine pişmandı (kaç saattir acı uzuyor, uzuyor; ve kalbinin altında bir şey kabarıyor, kabarıyor ve kabarıyor); korkuyla tuhaf bir şehvet yaşadı: babasından kopamıyordu.

"Evet, babacığım: bu konuşmayı beklediğimi itiraf etmeliyim.."

"Aa... Bekliyor muydun?"

"Evet, bekliyordum."

"Vaktin var mı?"

"Evet, var."

Babasından kopamıyordu: onun karşısında... Ama burada kısa bir açıklama yapmak zorundayım.

Ah, değerli okur: elmas madalyalar taşıyanın dış yüzeyini abartılmış oldukça keskin hatlarla sunduk, ama herhangi bir mizah katmaksızın: elmas madalyalar sahibinin dış görünüşünün ancak geçen herhangi bir gözlemciye görüneceği gibi sunduk, – kendini kendine ve bize şüphesiz sergileyeceği gibi değil: biz, sonuçta, dikkatle baktık ona; aşırı sarsılmış bir ruha ve bilincin

öfkeli girdaplarına nüfuz ettik; okura bu dış görünümü genel hatlarıyla hatırlatmak yanlış olmayacaktır, çünkü biliyoruz ki: görünen görünüm nasılsa, öz de öyledir. Burada sadece bu öz hemen önümüzde beliriverseydi, bu bilinç girdaplarının alın kemiklerini parçalayarak önümüzden geçseydi, ve eğer soğukkanlılıkla mavi sinir kabartılarını açabilseydik, o zaman... Ama – sessizlik. Kısacası, kısacası: dışarıdan bir bakış burada, tam bu yerde, bir ceketle örtünmüş yaşlı bir goril iskeletini görecekti...

'Evet, vaktim var..."

"Bu durumda, Kolenka, odana git: önce düşüncelerini toparla. Eğer konuşmamızı engelleyecek bir şeyler bulmazsan, odama gel."

"Tamam, baba..."

"Evet, bu arada: şu panayır paçavrasını çıkar üzerinden... Açık söylemek gerekirse, bundan hiç hoşlanmıyorum..."

"?"

"Evet, hiç hoşlanmıyorum! Hem de hiç hoşlanmıyorum!!"

Apollon Apollonoviç elini indirdi; iki sarı kemik oyun masasında seslice gümbürdedi.

"Aslında," – diye bocaladı Nikolay Apollonoviç, "aslında, benim..."

Ama kapı çarptı: Apollon Apollonoviç küçük çalışma odasına doğru yola çıkmıştı.

MASANIN YANINDA

Nikolay Apollonoviç masanın yanında öylece kalakaldı: bakışları bakır süslemelerin yapraklarında, duvardan çıkan kutu ve raflarda gezindi. Evet, işte burada oynardı; burada uzun zamanlar oturmuştu – işte şu soluk saten gök mavisinin üzerinde küçük süslemelerin birbirine dolandığı koltukta; ve yine, daha önce de olduğu gibi, David'in "Distribution des aigles par Napoléon Premier" tablosunun kopyası asılıydı. Tablo büyük imparatoru, toplanan mareşallere doğru uzanmış, başında bir taç ve porfir içinde tasvir ediyordu.

Ne söyleyecekti babasına? Yine acı çekerek yalan mı söyleyecekti? Yalan artık işe yaramazken, yalan söylemek mi? Yalan söylemek... Nikolay Apollonoviç uzak çocukluk günlerinde nasıl yalan söylediğini hatırladı.

İşte piyano, stilistik, sarı: parkeye ayaklarındaki küçük tekerleklerle basıyordu. Bir zamanlar anneciği, Anna Petrovna otururdu başına, buranın duvarları Beethoven'in yaşlı sesleriyle sarsılırdı; yaşlı antika, seslerden patlayarak ve yakınarak, yine de genç kalpte, bütünüyle kırmızı olan ve şehrin üzerine soluk saman sarısı hüznünü taşıyan soluk ay gibi heyecan uyandırırdı.

Açıklama vakti mi geldi – neyi açıklama?

O sırada pencerede güneş belirdi, parlak güneş oradan kılıç gibi ışınlarını yukarı kaldırdı: altından bin kollu Titan yaşlılıktan öfkeyle örttü boşluğu, kuleleri, çatıyı, akıntıları ve taşları aydınlatarak ve tanrısal, sklerozlu başını camlara yanaştırarak; altından bin kollu Titan dilsizce orada yalnızlığına ağladı: "Geliniz, bana geliniz – yaşlı güneşçiğe!"

Ama güneş yeryüzüne delice bir tutkuyla saldıran bin kollu devasa bir tarantula gibi görünüyordu...

Ve Nikolay Apollonoviç istemeden gözlerini ovuşturdu, çünkü her şey parıldıyordu; lambalı abajur parlıyordu; lambalı cam ametistlerle parlıyordu; altın amur'un kanadında ışıltılar parıldıyordu (ayna düzlemi altında amur ağır alevlerini bir çelengin altın güllerine atıyordu); aynanın yüzeyi parlıyordu – evet: ayna çatlamıştı.

Batıl inançlılar şöyle derdi:

"Kötüye işaret, kötüye işaret..."

Bu sırada, bütün altın ve parlaklığın arasında, Ableuhov'un arkasında belirsiz bir karaltı belirdi; bütün bunların ardından, güneş yansısı gibi, belirgin bir mırıltı çıkıverdi.

"Peki biz... biz..."

Nikolay Apollonoviç başını kaldırdı...

"Peki biz... hanımefendiyle ne yapacağız?"

Ve Semyoniç'i gördü.

Annesinin dönüşünü tamamıyla unutmuştu; ve o, annesi, dönmüştü; onunla birlikte eskiler de dönmüştü – törensellikle-

riyle, sahneleriyle, çocuklukla ve her biri kendi kâbus timsali olan on iki dadıyla birlikte.

"Evet... Ben, bilemiyorum, doğrusu..."

Önünde Semyoniç kaygıyla yaşlı dudaklarını ısırıyordu.

"Beyefendiyi bilgilendirmeli miyim?"

"Daha bilmiyor mu babam?"

"Cesaret edemedim..."

"Öyleyse gidip söyleyiniz..."

"Hemen gidiyorum... hemen söylüyorum..."

Ve Semyoniç koridora çıktı.

Eski günler dönmüştü: hayır, eski günler dönmeyecek: eğer eski günler dönerse, başka türlü görünecek. Ve eski günler ona baktı – korkunç biçimde!

Hepsi, hepsi, hepsi: bu güneş parıltısı, duvarlar, gövde, ruh – hepsi dağılacak; hepsi artık dağılacak; ve – olacak olan: hezeyan, boşluk, bomba.

Bomba – gazların hızla genişlemesi... Gazların genişlemesinin daireselliği onda unutulmuş bir vahşiliği uyandırdı ve çaresizce ciğerlerinden havaya bir iç çekişe kaçtı.

Çocukluğunda Kolenka sayıklardı; geceleri bazen önünde elastik bir topçuk zıplamaya başlardı, ya lastikten, ya da tuhaf dünyaların maddesinden yapılmıştı; elastik topçuk yere çarpar, yerde hafif vernikli bir ses çıkarırdı: pepp – peppep: ve yine pepp – peppep. Birden topçuk korkunç biçimde şişerek, küre biçimli şişman bir adam halini alırdı; şişman adam, dayanılmaz bir küre halini alıp – hep genişler, genişler ve genişlerdi ve sonunda patlamak üzere, üzerine çökmekle tehdit ederdi.

Ve dayanılmaz bir küre halini alıp patlamak üzere şişerken, zıplar, allaşır, yaklaşır, yerde hafif, vernikli bir ses çıkarırdı:

"Pepp..."

"Peppoviç..."

"Pepp..."

ve parçalara ayrılırdı.

Nikolenka'ysa hezeyana kapılıp, boş anlamsız şeyler bağırmaya koyulurdu: hep aynı şeyi: daireselleştiğini, yuvarlak bir sıfır olduğunu; her şey ona sığardı-sıkardı-sıfırrr...

Dadısı, Karolina Karlovna'ysa[210] beyaz gece bluzuyla, saçlarında az önce yaşadığı korkudan izler taşıyan şeytani bigudilerle, –kuştüyü yatağından onun çığlıklarıyla kalkmış olan bir Baltık Almanı– Karolina Karlovna ona sarı mumlardan bir dairenin içinden ciddiyetle bakardı, daireyse – genişler, genişler, genişlerdi. Karolina Karlovna defalarca yinelerdi:

"Sakin ol, küçük Kolinka: bu – büyüme..."

Bakmazdı, ama – cüceleşirdi; ve büyüme değildi – genişlemeydi: genişlerdi, kabarırdı, patlardı: –

Pepp Peppoviç Pepp...

Nikolay Apollonoviç alnına koydu soğuk parmaklarını: olacak olan – hezeyan, boşluk, bomba.

Pencerede, pencerenin ötesindeyse – uzakta, uzaklarda, kıyıların alçaldığı, soğuk ada binalarının uysalca çöktüğü yerde, dilsiz, keskin, acı çekerek, acımasızca parlayarak, göğün yüksekle-rine uzanıyordu Petropavlov Kulesi.

Koridordan Semyoniç'in adımları geçti. Geciktirmeye gerek yok: ebeveyni, Apollon Apollonoviç, onu bekliyor.

---

210 Belıy'ın Almanca konuşan ve Ocak 1884'te ona baktığı bilinen gerçek dadısının adı da Karolina Karlovna'dır.

KALEM DESTELERİ

Senatörün odası aşırı sadeydi; ortada, elbette, masa duruyordu; ve bu da asıl şey değildi; burada kıyaslanamayacak kadar önemli olan şey şuydu: duvarlarda raflar vardı; sağda raf – bir, raf – üç, raf – beş, solda: iki, dört, altı; tahta raflar planlı biçimde yerleştirilmiş kitapların altında çökmüştü; masanın ortasındaysa "Planimetri" kitabı duruyordu.

Yatmaya çekilmeden önce, Apollon Apollonoviç genellikle, mutluluk verici ana hatları algılayarak kafasındaki huzursuz yaşamı uyku için sakinleştirmek üzere kitapları karıştırırdı: paralelyüzler; paralel kenarlar, konikler, küpler ve piramitler.

Apollon Apollonoviç siyah koltuğa çöktü; koltuğun yastıkla desteklenmiş sırtı herhangi birini de yaslanmaya çağırırdı, uyku-

suz, yorucu bir sabahta daha da çağırırdı. Apollon Apollonoviç Ableuhov kendi kendine kaldığında çok suratsız olurdu; ve bu yorucu sabahta, masanın ardına geçmiş, dimdik olarak, işe yaramaz oğlunu odasına bekleyerek oturuyordu. Oğlunu beklerken bir çekmeceyi çekti; orada "r" harfinin altından, "Gözlemler" başlıklı bir günlük çıkardı; ve orada, "Gözlemler"e sınanmış düşüncelerinin deneyimini yazmaya koyuldu. Kamış gıcırdadı: "Devlet adamı hümanizmiyle öne çıkar... Devlet adamı..."

Gözlem örnekle başlıyordu; ama örnek kesintiye uğradı; arkasından ürkek bir nefes duyuldu; Apollon Apollonoviç geri dönerken çok güçlü bir baskı uyguladı (kamış kırıldı), Semyoniç'i gördü.

"Beyefendi, ekselansları... Size bildirmeme izin verin (daha önce aklımdan çıkmıştı)..."

"Ne var!"

"Olan şu ki – ii... Nasıl desem, bilemiyorum..."

Apollon Apollonoviç, dış gözlem için tam bir çizgiler bileşimi haline gelerek bütün gövdesiyle boşluğa hakkedildi; gri, beyaz ve kara; ve bir eskiz gibi görünüyordu.

"Evet, işte efendim: hanımefendimiz efendim, – izin verin belirteyim, – Anna Petrovna, efendim..."

Apollon Apollonoviç birden devasa kulağını ciddiyetle uşağa çevirdi...

"Nedir – ha?.. Daha yüksek sesle: duyamıyorum..."

Titreyen Semyoniç, ona beklentiyle bakan soluk-yeşil kulağa eğildi:

"Hanımefendi... Anna Petrovna, efendim... Döndüler..."

"?"

"Hispanya'dan – Peterbuh'a..."

...

"Anlaşıldı efendim, anlaşıldı efendim: çok güzel efendim!.."

...

"Haberciyle bir mektupçuk gönderdiler efendim..."

"Otelde kalıyorlar..."

"Majesteleri çıkmış bulunduktan az sonra efendim, haberci efendim, mektupla efendim..."

"Eh, mektubu masaya koydum, habercinin eline de bir iki-lik..."

"Bir saat geçmemişti ki; birden; şeyi duydum – kapı çalı-yor..."

...

Apollon Apollonoviç Ableuhov kollarını kavuşturarak, kıpır-damaksızın, tam bir heyecansızlıkla oturuyordu; sanki, düşün-cesizce oturuyordu; bakışlarını kayıtsızca kitap sırtlarına çevir-mişti; kitap sırtlarında saygıdeğer bir yazı altın renkler saçıyor-du: "Rus Yasaları Dergisi. Birinci Cilt." Ve yanında: "İkinci Cilt." Masada kâğıt yığınları duruyordu, hokka altın renkler sa-çıyordu, dolmakalemler ve kamışlar görülüyordu; masada, üze-rinde gümüş bir mujik'in (sadık olanlardan) kardeşlik şerefine kadeh kaldırdığı sağlam bir eşya görünümündeki ağır bir kağıt ağırlığı duruyordu. Apollon Apollonoviç kamışların, dolmaka-lemlerin, kâğıt yığınlarının karşısında, kollarını kavuşturarak, kı-pırdamadan, titremeden duruyordu...

...

"Kapıyı açtım, ekselansları: tanımadığım bir hanımefendi, saygıdeğer bir hanımefendi..."

"Ona dedim: Nasıl yardımcı olabilirim?.. Hanımefendiyse bana şöyle dedi: Mitriy Semyoniç..."

"Bense ellerine yapıştım: annecik, ah, Anna Petrovna..."

"Gözyaşları içindeydiler..."

"Dediler ki: Bensiz neler yaptınız, görmeye geldim..."

...

Apollon Apollonoviç hiçbir yanıt vermedi, ama yine bir çek-meceyi açtı, bir düzine kurşunkalem çıkardı (çok, çok ucuz şey-ler), birkaçını parmaklarının arasına aldı – ve senatörün parmak-ları arasında kurşunkalem tahtaları çatırdadı. Apollon Apollono-

viç ruhsal acısını bazen bu yolla ifade ederdi: bu iş için dikkatle "b" harfiyle işaretlenmiş çekmecede tutulan kalem destelerini kırardı.

"Güzel... Gidebilirsiniz..."

...

Ama, kurşunkalem destelerini parçalarken, her şeye rağmen heyecansız görünümünü korumayı ustalıkla başarırdı; ve kimse, kimse daha az önce nefesi kesilen ve neredeyse ağlayacak olan şu suratsız beyefendinin, bir ahçının kızına sulu sepken yağmurda eşlik ettiğini söyleyemezdi; kimse, kimse devasa alın sıkıntısının az önce yeryüzünü zincir gibi saran huzursuz kalabalıkları, sarı bir bulvarla değiştirmeye yönelik bir arzu gizlediğini söyleyemezdi.

Ve Semyoniç gidince, kalem parçalarını çöp sepetine atan Apollon Apollonoviç, başını hemen kara koltuğun sırtlığına yasladı: yaşlı küçük yüzü gençleşti; hızla kravatını düzeltmeye davrandı hızla sıçrayıp bir köşeden diğerine koşuşturmaya başladı; boyca küçük ve biraz aşırı hareketli olan Apollon Apollonoviç tümüyle oğluna benzemişti: daha çok Nikolay Apollonoviç'in bin dokuz yüz dört yılına ait bir fotoğrafına benzemişti.

Bu sırada uzak bir bölümden, –diğer adıyla odalardan birinden– birbiri ardına darbeler geldi; uzak bir yerden başlayarak yaklaştı darbeler; sanki metalik, korkunç biri geliyordu; ve her şeyi sarsan bir darbe duyuldu. Apollon Apollonoviç ister istemez durdu ve kapıya koşmak, odanın kapısını kilitlemek istedi, ama... düşündü, yerinde kaldı, çünkü her şeyi sarsan darbenin, çarpan kapı sesi olduğu anlaşıldı (ses misafir odasından geldi); dile gelmez ölçüde acı verici biçimde biri kapıya geldi, seslice öksürerek ve terliklerini yapay biçimde sürükleyerek: bize doğru derinlerden çıkıp gelen bir çığlık gibi, korkunç geçmiş, birden, bir zamanlar Apollon Apollonoviç'in Anna Petrovna'ya ilk kez aşık olduğu uzak geçmişten bir şarkının sesleriyle beliriverdi:

"Söyynsüüüünn tuuu-tt-kuularrrr hayycanlanryyrr..."

"Uyy-yuu ey umuuuuuu-tsuuuuuz kaaaaaylp..."

Ama niye, ne bu böyle?

Kapı açıldı: eşikte üniforması, hatta kılıcıyla duruyordu Nikolay Apollonoviç (baloda da böyleydi, sadece dominosunu çıkartmıştı), ama terlikleri ve alaca bulaca bir Tatar takkesi vardı.

"İşte, babacığım, ben..."

Kel kafa oğluna döndü; uygun sözler aranarak, parmaklarını şıklattı:

"Görüyorsun ya, Kolenka," – Apollon Apollonoviç, dominoyla ilgili konuşmak yerine (dominonun yeri mi şimdi?) başka bir olayla ilgili konuştu: az önce onu kurşunkalem demetini kırmaya yönelten olay üzerine.

"Görüyorsun ya, Kolenka: bu vakte dek seninle, dostum, şüphesiz duymuş olduğun haberleri paylaşmadım... Annen, Anna Petrovna, döndü..."

Nikolay Apollonoviç rahatlayarak iç çekti ve düşündü: "Buymuş demek," ama heyecanlanmış gibi davrandı:

"Tabii, tabii: ben – biliyorum..."

Gerçekten de: Nikolay Apollonoviç ilk kez, annesi Anna Petrovna'nın dönmüş olduğunu açık biçimde kabul etti; ama, bunu kabul ederek, eski haline döndü: önünde dolanan ihtiyarın çökük göğsünün, boynunun, parmaklarının, kulaklarının, sakalının algısı... Bu kollar, bu boyun (yengeç gibi)! Ürkmüş, aklı karışmış bir görünüm ve kız gibi mahçuplukla yaşlı adam...

"Anna Petrovna, dostum, öyle bir davranış sergiledi ki, ki... söylemesi güç... benim için güç, Kolenka, soğukkanlılıkla sınıflandırmak..."

Köşede bir şey hışırdadı: orada titredi, gizlendi ve çığlık attı – bir fare.

"Kısacası, bu davranışı, umarım, sen bilmektesindir; bu davranışı ben bir vakte dek –fark etmişindir elbette–, seninle tartış-

maktan, senin doğal duygularının dikkatine sunmaktan kaçındım..."

Doğal duygular! Bu duygular her koşulda yapaydı...

"Senin doğal duygularına karşı..."

"Evet, sağolun, babacığım: sizi anlıyorum..."

"Şüphesiz," iki parmağını ceket cebine soktu Apollon Apollonoviç ve yine çapraz olarak dolanmaya koyuldu (köşeden köşeye) – "Şüphesiz; annenin Petersburg'a dönmesi senin için beklenmedik bir şey."

(Apollon Apollonoviç parmak uçlarında yükselen oğluna çevirdi bakışlarını.)

"Tam bir..."

"Beklenmedik bir şey hepimiz için..."

"Kimin aklına gelirdi ki annemin döneceği..."

"Benim dediğim de bu: kimin aklına gelirdi," – Apollon Apollonoviç hayretle kollarını savurdu, omuzlarını kaldırdı, yerle selamlaştı, "ki Anna Petrovna dönecek..." – ve yine dolandı: – "Bu tam beklenmedik şey, tahmin edebileceğin üzere, (Apollon Apollonoviç kalabalığın önünde önemli bir söylev veriyormuş gibi odayı bas sesiyle titreterek, anlamlı biçimde bir parmağını kaldırdı) bizim ev içi *status quo*'muzu değiştirebilir, ya da (geri döndü) her şey eskisi gibi kalır."

"Evet, tahmin ediyorum..."

"İlk olarak – teşrif buyurun."

Apollon Apollonoviç kapıya doğru eğildi.

"İkinci olarak," Apollon Apollonoviç hayretle gözlerini kırpıştırdı, – "göreceksiniz onu, şüphesiz, ama ben.. ben.. ben.."

Ve Apollon Apollonoviç gözlerini oğluna çevirdi; gözler hüzünlüydü: kıstırılmış bir alageyiğin titreşen gözleri.

"Ben, Kolenka, doğrusu, bilmiyorum: ama düşünüyorum... Aslında bunu sana açıklamak, doğal duygularının dikkatine sunmak çok güç, ki..."

Nikolay Apollonoviç senatörün ona çevirdiği bakışlar yüzün-

den titriyordu ve tuhaf şeydi bu: beklenmedik bir dalga hissetti – ne olduğunu tahmin edebilir misiniz? Sevgi? Evet, paramparça olmaya yazgılı olan bu yaşlı despota karşı sevgi.

Bu duygunun etkisiyle babasına adım attı; bir an sonra, önünde itiraf etmek ve af dilemek için dizlerinin üstüne düşecekti; ama ihtiyar, oğlunun ona olan hareketini görünce, küçük ellerini tiksintiyle savurmaya başladı:

"Hayır, hayır, hayır! Durun, lütfen... Evet efendim, biliyorum size gerekeni!.. Beni duydunuz, şimdi beni rahat bırakınız."

İki parmak masa üzerinde amirane trampet çaldı; el kalktı ve kapıyı gösterdi: "Siz, sevgili bayım, beni burnumdan sürüklemek istiyorsunuz: siz, sevgili bayım, benim oğlum değilsiniz; siz – en korkunç haydutsunuz!"

Bütün bunları Apollon Apollonoviç söylemedi, bağırdı; bu sözler beklenmedik biçimde çıktı. Nikolay Apollonoviç bulantı hissi ve tiksinti dolu düşünceler akışıyla koridora nasıl çıktığını bilemedi: bu parmaklar, bu boyun ve iki sarkık kulak – kanla sırılsıklam olacaktı.

Nikolay Apollonoviç kafasını neredeyse odanın kapısına çarpıyordu; ve işte elektrik çıtladı (niye çıtlamıştı ki – güneş, güneş pencereden bakıyordu); geçerken bir sandalyeyi devirerek masaya koştu:

"Ay, ay, ay... Anahtar nerede?"

"?"

"!"

"A!.."

"E, işte efendim..."

"Tamam efendim..."

Nikolay Apollonoviç de, tıpkı Apollon Apollonoviç gibi kendi kendine konuşurdu.

Ve – evet: telaş ediyordu... Direnen çekmeceyi çekti, ama çekmece boyun eğmedi; çekmeceden bağlanmış mektup demetlerini çıkarttı masaya; demetlerin altından büyük bir çalışma odası portresi göründü; bakışları portrenin üzerinde gezindi; ve oradan tatlı bir bayan yanıt veren bakışlarını çevirdi ona: bir gülümsemeyle bakıyordu – portre bir yana uçtu; portrenin altındaysa küçük paket vardı; sahte bir aldırışsızlıkla onu avucunda tarttı; orada biraz ağırca bir şey vardı; hemen geri bıraktı.

Nikolay Apollonoviç bir sülünü resmeden işlemeli ucundan çekerek paketin ipini çözmeye başladı hızla: kısa boylu – aşırı hareketli Nikolay Apollonoviç artık senatöre benziyordu: daha çok da senatörün bin sekiz yüz altmış tarihli fotoğrafına benziyordu.

Ama niye dört dönüyordu? Sükunet, ah daha çok sükunet! Dahası, titreyen parmakları düğümü çözemiyordu; zaten çözecek bir şey de yoktu: her şey açıktı. Yine de paketin iplerini çözdü; ağzı iki karış açık kaldı.

"Bonbonluk..."

"A!.."

"Kurdele!.."

"Söyleyin, lütfen?"

Nikolay Apollonoviç de, tıpkı Apollon Apollonoviç gibi, kendi kendine konuşurdu.

Kurdeleyi koparttığı zaman, umutları yıkıldı (bir şeyler ummuştu), çünkü içinde – bonbonluğun içinde, pembe kurdelenin altında – Ballet'den tatlı bonboncuklar yerine basit bir konserve kutusu vardı, konservenin kapağı parmağını çok tatsız bir soğuklukla yaktı.

Bu sırada, göz ucuyla, yana yerleştirilmiş saat mekanizmasını fark etti: keskin kara bir yelkovanın ayarlanan saate gelmesi için, metal küçük bir anahtarı yana çevirmek gerekiyordu. Nikolay Apollonoviç sersemlemiş halde, sefilliğini ve zayıflığını göstermeye yeten bir güvenin bilincinde uyandığını hissetti; bu anahtarı çevirmeyi hiç başaramayacağını, çünkü mekanizmanın

gidişatını durdurmanın bir yolu olmadığını hissetti. Ve kendinden daha sonraki her tür tereddütü uzaklaştırmak için, Nikolay Apollonoviç hemen metal anahtarı parmaklarının arasına aldı; ya parmakları titrediği için, ya da Nikolay Apollonoviç bir baş dönmesi hissiyle birlikte, ruhunun bütün gücüyle kaçmak istediği o boşluğa düştüğü için – ama, ama: anahtar ağır ağır bir saat döndü, sonra iki saat döndü, Nikolay Apollonoviç... ani bir antrşa[211] yaptı: bir yana savruldu; bir yana savrularak, yine masaya baktı: bu arada hep masanın üzerinde duruyordu boş yağlı teneke sardalya kutusu (bir keresinde fazla sardalya yemişti ve o zamandan beri yemiyordu); sardalya kutusu, sardalya kutusu gibiydi: parlak, yuvarlak köşeli...

Hayır – hayır – hayır!

Sardalya kutusu değil, korkunç bir içeriği olan sardalya kutusu!

Metal anahtar artık iki saat çevrilmişti ve sardalya kutusundaki kendine özgü, akılla kavranamaz yaşam artık alev almıştı; ve sardalya kutusu yine o olsa da – o değildi; orada muhtemelen ilerliyordu: akrep ve yelkovan; telaşlı saniye teli o ana dek dairenin içinde koşturacaktı (o an artık uzak değil) – o ana, o ana, ta ki... –

Sardalya kutusunun korkunç içeriği birden şişecek: savrulacak – ölçüsüzce genişleyecek; ve o zaman, ve o zaman: sardalya kutusu havaya uçacak...

– korkunç fışkırarak, masayı öfkeli bir çatırtıyla parçalara ayırarak çevreye saçılacaktı: içinde bir şey patlayacak, çarpacak ve gövde – o da parçalara ayrılacak; parçacıklarla birlikte, dört bir yana saçılan gazlar birlikte soğuk taş duvarlara iğrenç ıslak kanla saçılacak... –

---

211 (Fr.) *Entrechat*: bir dansçının havadayken ayaklarını birkaç kez çaprazladığı sıçrayış.

– saniyenin yüzde birinde olacak tüm bunlar: saniyenin yüzde birinde duvarlar çökecek, korkunç içerikse genişleyecek, genişleyecek ve genişleyecek, parçacıklar, kan ve taşlarla donuk gökyüzünde ıslık çalacak...

Donuk gökten parça parça dumanlar, Neva üzerine düşürerek kuyruklarını hızla çözülecekler.

Ne yaptı, ne yaptı?

Masada, sonuçta, kutu hâlâ duruyordu; anahtarını çevirmişti, hemen o kutuyu almalı, onu gereken yere yerleştirmeliydi (sözgelimi – beyaz yatak odasında, yastığın altına); ya da hemen topuğunun altında ezmeliydi. Ama onu uygun bir yere, babasının kabartılmış yastığının altına yerleştirmek, az önce olanlarla yorulmuş olan o yaşlı, kel kafa bombanın üstüne atsın diye kendini, – hayır, hayır, hayır: bunu yapamaz; hainlik bu.

Topuğuyla ezmek?

Bu düşünceyle, kulaklarını kesinlikle ürperten bir şeyler hissetti; öyle büyük bir bulantı yaşadı ki (içilen yedi bardak votkadan), sanki bombayı hap gibi yutmuştu; ve şimdi midesinin içinde bir şeyler şişti: belki lastikten, belki çok tuhaf dünyaların maddesinden...

Hiçbir zaman ezemeyecekti, hiçbir zaman.

Neva'ya atmak kalıyordu geriye, ama bunun için vakit var: tek gereken anahtarı yirmi kez daha çevirmek; ve bu arada her şey ertelenecek; madem ki anahtarı bir kez çevirdi, hemen bu arayı uzatmalıydı; ama duraksadı, tam bir güçsüzlükle koltuğa çöktü; bulantı, tuhaf zayıflık, baş dönmesi korkunç biçimde üzerine çöktü; zayıflayan düşünceyse, gövdeden koparak, anlamsızca Nikolay Apollonoviç'e her tür sefil, boş güçsüz arabeskler resmetti... baş dönmesini koyultarak.

...

Nikolay Apollonoviç aydın bir insandı; Nikolay Apollonoviç yaşamının en güzel yıllarını felsefeye adamıştı; önyargıları uzun

zaman önce kaybolmuştu ve Nikolay Apollonoviç kararlı biçimde büyücülüğe ve her türden mucizeye yabancılaşmıştı; büyücülük ve türlü mucizeler ortalığı bulandırıyordu (neden önemsiz şeyler düşünüyor, bunu düşünmeli... Neyi düşünmeli? Nikolay Apollonoviç baş dönmesinden kurtulmaya çabaladı; ve kurtulamadı)... bulandırıyordu... türlü mucizeler... tarihsel kusursuzluk inancını; filozof için kusursuzluk kaynağı Düşünce'ydi; deyim yerindeyse, Tanrı, yani Kusursuz Kural... Büyük dinlerin yasa yapıcılarıysa imgesel bir biçimde çok çeşitli kurallar dile getirmişti; büyük dinlerin yasa yapıcılarına, Nikolay Apollonoviç, deyim yerindeyse, saygı duyuyordu, tahmin edilecek olan şeye, onların tanrısal güçlerine inanmaksızın.

Evet: neden din? Bunu düşünmeye vakit var mı... Sonuçta, oluverdi: hemen... Ne oluverdi?.. Nikolay Apollonoviç'in baş dönmesinden kurtulmak için son çabası da başarıya ulaşmadı; hiçbir şey hatırlamıyordu; her şey sakin görünüyordu... sıradanlık düzeyinde, ve zayıflayan düşüncesi, gövdeden koparak, anlamsızca hep birtakım sefil, boş, güçsüz arabeskler resmetti.

Nikolay Apollonoviç özellikle Buda'ya, Budizm'in bütün dinlere hem psikolojik hem de kuramsal açıdan üstün geldiğini varsayarak saygı duyuyordu; psikolojik açıdan hayvanları da sevmeyi öğreterek; kuramsal açıdan: mantık Tibetli lamalar tarafından sevgiyle geliştirilmişti. Yani: Nikolay Apollonoviç bir zamanlar Darmakirti'nin mantığını Darmotarra'nın yorumlarıyla okuduğunu hatırladı...[212]

Bu – birincisiydi.

İkincisi (kendi adımıza belirtelim) Nikolay Apollon Apollonoviç bilinçsiz bir insandı (bir numaralı Nikolay Apollonoviç

212 Darmakirti (Dharmakirti, VII-VIII. yüzyıllar) – Hintli filozof, Budizmin kuramcısı ve mantık risaleleri yazarı. Darmotarra (Dharmottara, IX. yüzyıl) da yine bir Budizm kuramcısı ve mantık risaleleri yazarıydı. Belki, Dharmakirti'yi F. İ. Şerbatskoy'un 1904'te Bilimler Akademisi'nin yayınları arasından çıkan çevirisinden okumuştu.

değil, iki numaralı Nikolay Apollonoviç); zaman zaman, iki giriş kapısının arasındayken üzerine (Apollon Apollonoviç'e olduğu gibi) tuhaf, çok tuhaf, oldukça tuhaf bir hal gelirdi: sanki kapıların ardında olan her şey oldukları şey değil, başka bir şeydi: neydi, – bunu Nikolay Apollonoviç söyleyemezdi. Sadece hayal edin ki kapının ardında – hiçbir şey yok ve kapı açılacak olsa, kapı boşluğa, kozmik ölçüsüzlüğe açılacaktı, ki yapılacak şey... baş aşağı atılmak, uçmak, uçmak ve uçmaktı – ve oraya uçarken bu sınırsızlığın gök ve yıldızlar olduğunu anlarsın – üzerimizde gördüğümüz ve görerek görmediğimiz o aynı gök ve yıldızlar. Tuhaf biçimde kıpırdamayan, artık ışık saçmayan yıldızcıkların ve al renkli gezegen kürelerinin yanından oraya uçmak kalıyor – mutlak kutba, iki yüz yetmiş üç derecelik soğuğun atmosferine. Nikolay Apollonoviç işte şimdi bunu yaşıyordu.

Tuhaf, çok tuhaf yarı uyku hali.

KIYAMET GÜNÜ

İşte bu halde sardalya kutusunun önünde oturuyordu: görüyor – görmüyordu – o; duyuyor – duymuyordu; sanki o cansız anda, koltuğun kara kucaklayışına bu yorgun gövde çarptığı sırada, bu ruhu parkeli zeminden geçip cansız bir denge, mutlak sıfır dereceye çarpmıştı. Yorgun baş sessizce masaya (sardalya kutusuna) yaslanırken, koridorun açık kapısı tuhaf, dipsiz, Nikolay Apollonoviç'in günlük bir işe koyularak uzak durmaya çalıştığı bir şeye bakıyordu: uzak astral yolculuğa ya da uykuya (ki belirtelim – aynı şeydir); açık kapıysa günlük şeylerin arasında, günlük olmayan derinliğini sürdürüyordu: kozmik ölçüsüzlük.

Ölçüsüzlük içinde duran kapıdan ona bakıyorlarmış, oradan bir baş uzanıyormuş gibi geldi Nikolay Apollonoviç'e (ona ba-

kıldığı anda o kayboluyordu); bir Tanrı'nın başı (Nikolay Apollonoviç bunu, bugün de Rusya'nın donuk tundralarında yaşayan Kuzeydoğu halklarında karşılaşabileceğiniz eski tanrı başlarından biri sayacaktı). Sonuçta tam da bu tanrılar, belki de, eski zamanlarda onun Kırgız-Kazak ataları boyun eğmişti; bu Kırgız-Kazak atalar, efsaneye göre, Tibetli lamalarla bir arada bulunmuşlardı; Ab-lay-Uhov'ların kanında yoğun-biçimde kaynaşıyorlardı. Nikolay Apollonoviç Budizm'e bu yüzden yakınlık hissetmiş olamaz mıydı? Burada kalıtım sözkonusuydu; kalıtımı bilince akıyordu; sklerotik damarlarda kalıtsallık milyonlarca sarı kan hücresiyle atıyordu. Ve şimdi, açık kapı Ableuhov'a sınırsızlığı gösterirken, bu çok tuhaf duruma oldukça soğukkanlı biçimde yaklaşıyordu (sonuçta, olan olmuştu): elini başına koydu.

Bir an, – ve sakince sıradan astral yolculuğuna dönecekti, ölümlü kabuğundan duvarlardan sınırsızlığa geçen dumanlı, kozmik kuyruğu çıkartarak, ama düş kesildi: dile gelmez, acı verici, dilsiz biçimde biri kapıya, var olmayanın rüzgârlarını sürükleyerek geldi: korkunç geçmiş, bize koşturan bir taksinin bize doğru uçan uluması gibi, birden eski bir şarkının sesleriyle güçlendi.

Bu şarkıyı tanımaktan çok tahmin etti Nikolay Apollonoviç:

"Söyynsüüüünn tuuu-tt-kuularrrr hayycanlanryyrr..."

Bu kısa süre önce anıran gramofonun sesiydi.

"Uyy-yuu ey umuuuuuu-ts..."

"Aaa" – diye bir kükreme geldi kapılardan: bir gramofon borusu? Taksi kornası? Hayır: kapıda eski-eski bir baş duruyordu.

Nikolay Apollonoviç sıçradı.

Eski, eski baş: Kon-Fu-Tse[213] ya da Buda? Hayır, kapıdan bakan, herhalde, büyük büyük babası, Ab-lay.

Hışırdadı, fısıldadı alaca bulaca ipek parıltılı sabahlık; nedense Nikolay Apollonoviç'e kendi Buhara sabahlığını hatırlattı,

213 Kon-Fu-Tse (Konfüçyüs, MÖ ykl. 551-479) – Konfüçyüsçülük adlı, resmi devlet felsefesi niteliği kazanmış bir felsefi sistemin kurucusu.

üzerinde parıltılı tavuskuşu tüyleri olan... Üzerinde dumanlı-safir bir zeminde (ve dumanlı bir zeminde) keskin gagalı, altın, kanatlı, küçük ölçülerde bir sürü ejderhacığın dolandığı alaca bulaca ipek parıltılı bir sabahlık; altın şeritli beş katlı piramit şapkasıysa bir ayin başlığı[214] gibi görünüyordu; başının üstünde çok ışınlı bir hale hem ışıldıyor, hem çatırdıyordu; mucizevi ve tanıdık bir manzara, hepimiz için![215] Bu halenin merkezinde buruşuk bir çehre kronik[216] bir görünümle dudaklarını ayırmıştı; muhterem Moğol alaca bulaca odaya girdi; ve peşinden bin yıllık esintiler sürüklendi.

İlk anda Nikolay Apollonoviç Ableuhov Moğol ata Ab-lay görünümüyle Kronos'un[217] onu ziyaret ettiğini düşündü (bakın hele altında neler de saklıymış!); bakışları sabırsızca çevrede dolandı; Yabancı'nın ellerinde geleneksel orağın bıçağını arandı; ama elinde bıçak yoktu: ilk leylak gibi kırılgan olan, sarımsı elde sadece bir tabak kokulu pembe Çin elması vardı: Cennet'ten.

Cennet'i inkâr ediyordu Nikolay Apollonoviç: Cennet, ya da bahçe (anladığı kadarıyla – aynı şeydi bunlar) Nikolay Apollonoviç'in inancında yüksek bir iyilik idealiyle uyuşmuyordu (Nikolay Apollonoviç'in Kantçı olduğunu unutmayalım; dahası: Cohen'ciydi); bu anlamda Nirvanacı biriydi.

Nirvana'yla[218] anladığı şuydu – Hiçlik.

Ve Nikolay Apollonoviç hatırladı: o – yaşlı Turanlı –[219] bir-

214 Piskopos ve manastır baş papazının şapkası.

215 Hz. İsa kastediliyor olasılıkla.

216 Kronos ile kronik arasında bir nükte.

217 Yunan düşünürlerine göre bütün dünyanın yaratıcısı olan zaman tanrısı; el içinde eğrilerle tasvir edilirdi.

218 Budist felsefede ruhun bütün yeniden doğmalardan önce huzur bulduğu, mutlak varoluşsuzluk, sonsuzluk.

219 Turanlılar Avrupa ve Asya'ya Arilerden önce geldiğine inanılan Sami ve Ari olmayan göçebelerdir. Rudolf Steiner mantığın Turanlılarla Moğolların egemenliği sırasında icat edildiğine inanmaktaydı. Turan fikrinin Avrasyacı Rus aydınları arasında, Doğu-Batı tartışmaları açısından özel bir anlamı vardı.

çok kez gövdelenmişti; şimdi de gövdelenmişti: Rus İmparatorluğu'nun soyluluk sütununun eti ve kanı olarak; çok eski, gizli bir hedefi gerçekleştirmek üzere: bütün temelleri sarsmak üzere; kokuşmuş Aryan kanında Yaşlı Ejderha alevlenecek ve her şeyi aleve boğacak; kadim Doğu günümüze görünmez bombalar yağdırıyor. Nikolay Apollonoviç – eski bir Turan bombası – vatanını görerek coşkuya kapılmıştı şimdi; Nikolay Apollonoviç'in yüzünde unutulmuş, Moğol bir ifade belirdi şimdi; sanki şimdi, Batıya olan yolculuğunda ceket giymiş bir Orta İmparatorluk[220] mandariniydi (sonuçta, burada belli ve gizli bir görevle bulunuyordu).

"Evet efendim..."

"Evet efendim..."

"Evet efendim..."

"Çok güzel efendim!"

Tuhaf şey: nasıl da birden babasına benzemişti!

Geçici olarak ölümlü Aryan kabuğuna bürünmüş olan yaşlı Turanlı heyecandan içi içine sığmaz bir halde, içlerine tarafından düşünülmüş bir metafiziğin savları karalanmış olan eski defterlerin rafına koştu: bütün defterler önünde tek bir büyük dava haline geldi – bütün yaşamının davası (Apollon Apollonoviç'in davasının toplamını andırıyorlardı). Yaşam davası ona sadece bir yaşam davası olarak görünmüyordu: sürekli, devasa, Moğol davası bütün başlık ve bütün paragrafların altındaki yazılarda görünüyordu: doğumdan önce ona verilmiş büyük bir görev: yıkıcının görevi.

Bu misafir, muhterem Turanlı, kıpırdamadan duruyordu: gözleri gece gibi ışıksız bir karanlıkla genişlemişti; elleriyse! elleriyse: ritmik, melodik, ahenkli biçimde sınırsız yücelere uzanıyorlardı; ve giysileri çarpıyordu; gürültüsü uçan kanatların titreyişini hatırlatıyordu; arkadaki dumanlı zemin temizlendi, derin-

220 Çjou hanedanlığı (İ.Ö. 1122-249) zamanında Çin'in adı.

leşti ve bu odanın yarılmış havasının içinden bakan uzak bir gök parçası oldu: koyu-safir yarık – raflarla çevrili bu odada nasıl belirmişti? Oraya uçuyordu parıltılı sabahlığın üzerine bezenmiş ejderhacıklar (sonuçta sabahlık da yarık olmuştu); derinlerde yıldızcıklar pırıldıyordu... ve geçmiş günler gök ve yıldızlar oluverdi: ve oradan yıldıza karışan çivit renkli hava esiyordu.

Nikolay Apollonoviç misafire koştu – Turanlı Turanlıya (ast üste) elinde bir yığın defterle:

"Birinci paragraf: Kant (Kant'ın da Turanlı olduğunun kanıtı)."

"İkinci paragraf: hiç kimse ve hiçlik olarak kavranılan değer."

"Üçüncü paragraf: değerler üzerine kurulmuş sosyal ilişki."

"Dördüncü paragraf: değerler sistemiyle Aryan dünyasının yıkılması."

"Sonuç: kadim Moğol davası."

Ama Turanlı yanıt verdi:

"Görev anlaşılmadı: Kant yerine – Bulvar olmalı."

"Değerler yerine – numaralama: ebedi bir zamanda evler, daireler ve odalar üzerindeki."

"Yeni düzen yerine: Bulvar yurttaşlarının sirkülasyonu – düzenli, düzlemesine."

"Avrupa'nın yıkılması değil – onun değişmezliği."

"İşte budur – Moğol davası..."

...

Nikolay Apollonoviç kendini lanetlenmiş hissetti: ve ellerindeki defter yığını bir kül yığını halinde dağıldı; korkunç biçimde tanıdık olan buruş buruş yüzse, yanına yaklaştı; bu sırada bir kulağa bakıyordu ve – anladı, her şeyi anladı; bir zamanlar onu bütün bilgelik kurallarıyla eğiten yaşlı Turanlı, Apollon Apollonoviç'ti; bilimi tersinden anlayarak elini kaldırdığı oydu.

Bu Kıyamet'ti.

...

"Ama bu nasıl olur? Ama bu kim olabilir?"

"Kim mi? Baban..."
"Babam kim benim?"
"Satürn..."[221]
"Ama bu nasıl olur?"
"Olanaksız yoktur!.."
...
Kıyamet başladı.

Geçmişten gelen birtakım düşler burada gerçek olmuştu; buraya gerçekten gezegen çevrimleri atılmıştı – milyarlarca yıllık bir dalga halinde: ne Dünya, ne Venüs, ne Mars vardı, sadece Güneş'in çevresinde üç dumanlı halka dolanıyordu; daha yeni dördüncü olmuştu ve devasa Jüpiter dünya olmaya hazırlanıyordu; kadim Satürn'ün alevli merkezinden kara iyon dalgaları savurdu: dumanlılık coşuyordu; artık Satürn'le, babasıyla, Nikolay Apollonoviç ölçüsüzlüğe savrulmuştu; ve çevreden bir tek uzaklıklar akıyordu.

Dördüncü krallığın sonunda yeryüzündeydi: Satürn'ün kılıcı sona ermemiş bir fırtına gibi asılı duruyordu; Atlantis kıtası çöktü: Nikolay Apollonoviç, Atlantisli, ahlaksız bir canavardı (toprak onu üzerinde taşımıyordu – suların altında gömüldü); sonra Çin'deydi: Bogdıhan[222] Apollon Apollonoviç, Nikolay Apollonoviç'in binlercesini parçalara ayrılmasını emretti (emir yerine getirildi); ve görece yakın zamanlarda, binlerce Timurlenk atlısı Rus üzerine çöktüğünde, Nikolay Apollonoviç step atının üzerinde bu Rus'a akın etmişti; sonra bir Rus soylusunun kanında cisimlendi; ve eski alışkanlıklarına döndü; ve bir zamanlar orada binlere parçalandığı gibi, şimdi o parçalamak istiyordu: babasına bomba atmak; en kısa zaman aralığında bomba atmak. Ama babası Satürn'dü, zaman çemberi döndü, ka-

221 Rudolf Steiner'ın antroposofik öğretisine göre, kozmosun evrimindeki ilk aşama.
222 Çin imparatorları için Ruslar tarafından kullanılan ad (Moğolca bogdohan'dan türetilmiştir).

pandı, Satürn'ün krallığı geri geldi (burada mutluluktan kalbi duracaktı).

Zamanın akışı kesildi; binlerce milyon yıllık madde ruha büründü; ama aynı zamanda parçalanmaya susamıştı; ve işte her şey mahvoldu.

"Baba!"

"Sen beni yargılamak istedin; ve bu yüzden mahvoluyor her şey."

"Seni değil, ama..."

"Çok geç: kuşlar, vahşi hayvanlar, insanlar, tarihler, dünya – her şey yok oluyor; Satürn'e çöküyor..."

Her şey Satürn'e düştü; pencerelerin ardındaki atmosfer koyuldu, karardı; her şey ölçüsüzce genişleyerek eski, kızgın haline döndü, bütün gövdeler gövdelikten çıktı; her şey tersine savruldu – korkunç biçimde savruldu.

"Cela... tourne..."[223] – tam bir korkuyla kükredi sonunda gövdesini kaybeden Nikolay Apollonoviç, ama farkına varmadan...

"Hayır, sa... tourne..."[224]

...

Gövdesini kaybettikten sonra da gövdesini hissediyordu: daha önce hem bilinç, hem "ben" olan görünmez bir merkez, öncekine, yanıp kül olmuş olana benzer göründü: Nikolay Apollonoviç'in mantığının önkoşulları kemiklendi; bu kemikleri saran tasımlar kalın sinirlerle kaplandı; mantıksal eylemliliğin içeriğiyle ete, kemiğe büründü; böylece Nikolay Apollonoviç'in "ben"i, gövde olmasa da, gövdesel imgesini sergiledi tekrar; ve bu gövde-olmayanda (parçalanmış "ben"de) yabancı bir "ben" ortaya çıktı: bu "ben" Satürn'den kaçtı ve Satürn'e döndü.

Babasının önünde oturuyordu (daha önce de oturduğu gibi)

---

223 (Fr.) Bu... dönüyor...

224 (Fr.) Bu... dönüyor.... (doğrusu: *ça... tourne...*)

– gövdesiz ama gövdede (işte bir tuhaflık!): odasının pencerelerinin ardında, mutlak karanlıkta, şiddetli bir homurtu yankılandı: turn-turn-turn.[225]

Takvim tersine koşuyordu.

"Hangi takvimdeyiz?"

Ama Satürn, Apollon Apollonoviç, kahkaha atarak yanıt verdi:

"Hiçbiri, Kolenka, hiçbiri: tarih, yavrum, – sıfır..."

Nikolay Apollonoviç'in ruhunun korkunç içeriği huzursuzca dönendi (orada, kalbinin yerinde), tıpkı vızıldayan bir topaç gibi; gevşedi ve genişledi; ve sanki: ruhun korkunç içeriği – yuvarlak sıfır – acı verici bir küre oluverdi; sanki: işte mantık – parçalara ayrılan kemikle.

Bu Kıyamet'ti.

"Ay, ay, ay: nedir bu 'ben varım'?"

"Ben varım? Sıfır..."

"Eh, ya sıfır?"

"Bu, Kolenka, bombadır..."

Nikolay Apollonoviç, sadece bir bomba olduğunu anladı; ve çatlayarak patladı: o yerden, koltuktan Nikolay Apollonoviç'in benzerinin az önce kalktığı ve şimdi zavallı parçalanmış bir kabuğun (yumurta türünden) göründüğü yerden şimşek taşır bir zigzag, kara, iyonlu dalgalara düştü...

...

O sırada Nikolay Apollonoviç düşten uyandı; ürpererek kafasını sardalyaya yaslamış olduğunu anladı.

Ve sıçradı: korkunç bir düş... Ama nasıl? Düşü hatırlayamadı; çocukluk kâbusları geri geldi: Pepp Peppoviç Pepp, topçuktan, anlaşılan vakti gelinceye dek, sardalya kutucuğunun içinde saklanacak olan bir kütleye dönüşmüş; çok eski çocukluk hezeyanları öne atılıyordu, çünkü –

---

225 "Tourne"yi anıştırıyor.

– Pepp Peppoviç Pepp, korkunç bir içeriği olan topçuk, öyle ya da böyle bir parti bombası olmuştu: orada sessizce akrep ve yelkovanla cırıldıyor; Pepp Peppoviç Pepp genişleyecek, genişleyecek, genişleyecek. Ve Pepp Peppoviç Pepp patlayacak: her şey patlayacak...

"Ne oluyor bana... saçmalıyorum?"

Başında tekrar korkunç bir hızla dönmeye başladı: ne yapmalı? On beş dakika kaldı: anahtarı çevirmeli mi?

Anahtarı yirmi kez daha çevirdi; ve yirmi kez orada, tenekenin içinde bir şeyler hırıldamıştı: sabah sabah olarak, gün gün olarak, gece gece olarak kalsın diye geçmiş sayıklamalar kısa zamanda gitti; gecenin sonundaysa hiçbir anahtar hareketi hiçbir şeyi erteleyemeyecekti: duvarları çökertecek, saçılan kanla dumanlı, ilksel karanlığa karışarak morla aydınlanan gökleri parçalara ayıracak bir şeyler olacak.

BEŞİNCİ BÖLÜMÜN SONU

Grimsi Bir Günün Olaylarının Anlatıldığı

ALTINCI BÖLÜM

Bakır Atlı hep peşinde
Ağır nal sesleriyle at koşturdu
A. Puşkin[226]

226 Puşkin'in *Bakır Atlı* adlı uzun şiirinden.

YİNE ARANIP BULUNDU VARLIĞININ İPİ

Donuk bir Petersburg sabahıydı.

Aleksandr İvanoviç'e dönelim; Aleksandr İvanoviç uyandı; Aleksandr İvanoviç yapışmış gözlerini araladı; gecenin olayları koşturuyordu – bilinçaltı dünyaya; sinirleri gevşemişti; gece onun için muazzam ölçülerde bir olay haline gelmişti.

Uyku ile uyanıklık arasındaki geçiş hali bir yerlere savurdu onu: sanki beşinci kattaki bir pencereden atlamış gibiydi; duyguları onun dünyasında onu isyan ettiren bir yarık açmıştı; bu yarığa, hakkında içine Furi'lere[227] benzer maddelerin düştüğünü söylemenin hafif kalacağı arı kovanı gibi kaynaşan bir dünya-

227 Eski Yunan mitolojisinde, tanrılar adına intikam alan devler, ayrıca Erinye.

dan geçerek uçuyordu: dünya kumaşının kendisi orada furi bir kumaş oluyordu.

Ancak sabaha doğru Aleksandr İvanoviç bu dünyaya hâkim olabildi; ve o zaman saadete düştü; uyanma onu oradan hızla indirdi; bir şeylere yazıklanıyordu, bütün gövdesi bu yüzden ağrıyor, sızlanıyordu.

Uyanışının ilk anında, çok ağır bir üşümeyle birlikte titrediğini fark etti; gece boyunca dönüp durmuştu; bir şey olmuştu – herhalde... Ama ne?

Uzun gece boyunca sisli bulvarlarda, ya da gizemli merdiven basamaklarında çılgın bir koşu tutturmuştu; ama daha doğrusu, sıtma koşturmuştu: damarlarda; belleği bir şeyler diyordu, ama belleği kayıp gidiyordu; ve hafızasıyla bir şeyleri bağlayamıyordu.

Bütün bunlar – sıtma.

Ciddi olarak ürkmüş bir halde (Aleksandr İvanoviç yalnızlığı yüzünden hastalıktan korkardı), evde oturmanın ona bir zararı olmayacağını düşündü.

Bu düşünceyle unutmaya başladı; ve unutarak, düşündü.

"Bana kinin lazım."

Uyuyakaldı.

Ve uyanınca – ekledi:

"Ve demli bir çay..."

Ve yine düşünüp ekledi:

"Ahududulu..."

Son günleri onun durumunda biri için kabul edilmez bir rahatlıkla geçirdiğini düşündü; bu rahatlık, büyük ve önemli günler yaklaştığından, ona daha da utanç verici geldi.

Kendini tutamayıp iç çekti:

"Ve bana bir de – votkadan kesinlikle uzak durmak gerekiyor... Vahiyler'i okumamak... Kapıcıyla laflamamak... Ve kapıcının yanında yaşayan Styopka'yla yaptığım sohbetleri de: Styopka'yla muhatap olmamak lazım..."

Ahududulu çay, votka, Styopka, Yuhanna'nın vahiyleri üzerine bu düşünceler onu önce, gece olanları tam bir saçmalık haline sokarak sakinleştirdi.

Ama sefil bir sabun artığı ve sarımsı sabunlu bir bulamacın yardımıyla, musluktan akan, buz gibi soğuk suyla temizlendikten sonra, Aleksandr İvanoviç yeniden bir saçmalık dalgası hissetti.

On iki rublelik odasında gezdirdi bakışlarını (tavan arası odası).

Ne sefil bir mekân!

Sefil mekânın başlıca süslemesini yatak oluşturuyordu; yatak bir şekilde tahta karyola üzerine yerleştirilmiş dört çatlak tahtadan ibaretti; bu çatlak yüzeylerde yatak tiksindirici koyu kırmızı, kurumuş, herhalde tahta kurusu lekeleri uzanıyordu, çünkü bu koyu kırmızı lekelerle Aleksandr İvanoviç aylarca böcek ilacı[228] yardımıyla umutsuzca mücadele etmişti.

Karyola ince lifle doldurulmuş olan bir şilteyle örtülmüştü; şiltenin üzerine, kirli bir çarşafın üstüne, Aleksandr İvanoviç'in eli özenle, çizgili de denebilecek, örme bir battaniye sermişti: burada bir zamanlar var olmuş mavi ve kırmızı şeritlerin silik izleri, büyük olasılıkla kirden değil, yıllar boyu ve ısrarla kullanımdan kaynaklanan grilik tabakalarıyla kaplanmıştı; birinin (belki, annesinin) bu hediyesiyle Aleksandr İvanoviç vedalaşmakta tereddüt ediyordu; belki, bir yol bulamadığı için vedalaşmakta tereddüt ediyordu (onunla Yakutsk bölgesine de gidip gelmişti).

Yatak dışında... – evet: burada şunu söyleyebilirim: yatağın üzerinde Sarov'lu Serafim'in[229] çam ağaçları arasında, bir taşın üzerindeki bin gecelik ibadetini tasvir eden bir ikon asılıydı (şunu belirtmek gerekir – Aleksandr İvanoviç gömleğinin altında gümüş bir haç taşıyordu).

---

228 Rusçası, *persidskiy poroşok*, kelimesi kelimesine "İran tozu".

229 Serafim Sarovski (1760-1833): Sarov manastırının çileci keşişlerinden. Bir keresinde bin gece boyunca ayakta durarak dua ettiği biliniyor. Yirminci yüzyılın başında Ortodoks kilisesi tarafından aziz mertebesine yükseltildi.

Yatak dışında dümdüz, kabukları soyulmuş ve herhangi bir süslemesi olmayan masayı belirtebilirim: ucuz küçük yazlık evlerde dar bulaşık leğeninin altına tam da böyle küçük masalar koyulur; tam da böyle masacıklar her yerde pazarları pazarlarda satılır; Aleksandr İvanoviç'in mekânında böyle bir masacık hem yazı, hem de gece masası hizmetini görüyordu; bulaşık leğeniyse tümden yoktu: Aleksandr İvanoviç sabah temizliğini gerçekleştirmek üzere, bir su musluğu, bir lavabo ve kendi eriyiğinde yüzen bir Kazan sabununun parçalarını içeren bir sardalye kutusundan yararlanıyordu; bir de askı vardı: pantalonlarla dolu; uçları erimiş bir ayakkabı ucu yatağın altında delikleriyle bakıyordu (Aleksandr İvanoviç bu delik ayakkabıların canlı bir yaratık olduğu bir düş görmüştü: köpek ya da kedi gibi evcil bir yaratık; odada dolanarak ve köşelerde hışırdayarak kendi kendine şakıyordu; Aleksandr İvanoviç onu ağzında çiğnediği bir ekmek parçasıyla beslemeye kalkınca, şakıyan yaratık delik açığıyla onu parmağından ısırmış, böylece o da uyanmıştı).

Bir de çok uzun zaman önce ilk şeklini değiştirmiş olan ve çok korkunç bir içeriğe sahip nesneler saklayan kahverengi bir bavul vardı.

Bütün mobilyalar tütün dumanı isleriyle kaplanmıştı. İnsanın renksiz havayı koyu gri bir maviye çevirmek için günde en azından on iki saat durmaksızın sigara içmesi gerekirdi.

Aleksandr İvanoviç Dudkin yaşadığı yere göz gezdirdi ve yine (daha önce olduğu gibi) sigara kaplanmış odadan kaçmak istedi – uzağa: sokağa, çamurlu sise kaçmak, bir Petersburg bulvarında omuzlarla, sırtlarla, yeşilimsi yüzlerle yapışmak, kaynaşmak, kavuşmak ve kendi katı, devasa, gri yüzünü ve omzunu göstermek için.

Odasının camından ekim dumanı sürüleri yeşil yeşil geçiyordu; Aleksandr İvanoviç Dudkin dumana karışmak, ona düşüncelerini karıştırmak, böylece onda beyninde çatırdayan saçmalığı boğmak, alevli kürelerle ortaya çıkan (küreler sonra patladı)

delilik yalımlarıyla onu söndürmek, bacakları yürütme jimnastiğiyle söndürmek üzere dizginsiz bir arzu duydu; yürümek lazım – yine yürümek, hep yürümek; bulvardan bulvara, caddeden caddeye; bir lokanta masasına çöküp kendini votkaya gömmek üzere, beynini tamamıyla uyuşturuncaya dek yürümek. Ancak sokaklar ve çarpık kaldırımlar boyunca –fenerler, çitler, bacalar altında– yaptığı bu amaçsız dolanmadan ruhunu baskılayan düşünceler sönüyor.

Paltocuğunu giyen Aleksandr İvanoviç sıtmasını hissetti; ve hüzünle düşündü:

"Eh, şimdi kinin olacaktı!"

Ama nerde kinin...

Ve, merdivenlerden inerken, yine hüzünle düşündü:

"Eh, şimdi ahududulu demli bir çay olacaktı!.."

MERDİVEN

Merdiven!

Korkunç, gölgeli, nemli, –sürükleyerek attığı adımları yankılıyordu: korkunç, gölgeli, nemli! Bu bu geceydi. Aleksandr İvanoviç Dudkin ilk kez o sırada, buradan dün gerçekten geçtiğini hatırladı: ama uykuda olmuştu bu: bu – olmuştu. Ama ne olmuştu?

Ne?

Evet: işte bütün kapılardan – mahvedici bir sessizlik uzanıyordu ona; ölçüsüz dağılıyor ve birtakım hışırtılar oluşturuyordu; ve ölçüsüz, kesintisiz orada bilinmeyen hımbıl yayvan bir açıklıkla tükürüğünü yutuyordu (bu uykuda olmuyordu); bilinmeyen korkunç sesler vardı, hepsi de zamanın sağır homurtula-

rından dokunmuş; yukarıda, dar pencerede görülüyordu – ve bunu gördü – orada arasıra bir karanlığın geçip gittiği, oradan nasıl parça parça karartıların uçup gittiği ve loş-soluk bir turkuvaz, titremeksizin ve ölü uzanmak üzere tek ses çıkarmadan ayaklarının altına yayıldığı zaman her şeyin nasıl aydınlandığı görülüyordu.

Oradan – oraya: oradan ay bakıyordu.

Ama sürüler koşturuyordu: sürü ardında sürü – parçalanmış, saydam-dumanlı, şimşekli – bütün sürüler aya savruluyordu: loş-soluk turkuvaz karardı; dört bir yandan gölge yayıldı, gölge her şeyi kapladı.

Burada Aleksandr İvanoviç Dudkin ilk kez bu merdivenden dün solan son gücünü toplayıp ve hiçbir umudu (o da ne?) olmaksızın üstesinden gelmeye koştuğunu hatırladı – gerçekten neyin üstesinden? Kara bir karaltıysa (bu gerçekten olmuş muydu?) var gücüyle koşmuştu – peşinden, içinden.

Ve geri dönüşsüz biçimde yıkmıştı onu.

...

Merdiven!

Gri bir hafta içi gününde huzurlu, sıradandır; aşağıda boğuk darbeler patırdıyor; birisi lahana doğruyor –dört numaradaki sakin kışlık lahana almıştır; her gün şöyle görünür– korkuluklar, kapılar, basamaklar; korkulukta; kedi kokulu, yarı yırtılmış, yıpranmış bir halı – dört numaranın çökük yanaklı temizlikçisi onu sopayla dövüyor; ve kapıdan çıkan sarışın bir hoppa toz yüzünden mendiline hapşırıyor; temizlikçiyle hoppa arasında, kendiliğinden sözcükler doğuyor:

"Uh!"

"Bir el atsan ya, tatlım..."

"Stepanida Markovna... – başka ne diye gelesin!"

"Tamam, tamam..."

"Ve nasılmış, anlaşılan..."

"Şincik, 'gelmişin,' orada da – 'çayımdan' sonra..."

"Ve nasılmış, anlaşılan, – diyorum, – çalışma..."

"Mitinglerde sürtmeyecektin: çalışmaya bakacaktın..."

"Mitinge laf yok: sen de sonra onlara binlerce kez teşekkür edeceksin!"

"Dövüversen ya şu kuş tüyü şilteyi, hey, sen – ahbap!"

...

Kapılar!

Şu – işte; ve – şu... şundan muşambası sökülmüş; at kılı tüylü tüylü deliklerden fışkırıyor; işte şu kapıdaysa iğneyle bir kart iliştirilmiş; kart sararmış; ve üzerinde şu var: "Zakatalkin..." Kimdir bu Zakatalkin, adı ne, neyle meşguldür – meraklısı bir sonuç çıkarsın: "Zakatalkin" – hepsi bu.

Kapının ardından bir keman gıcırtısı bin bir çabayla tanıdık bir şarkıyı katlediyor. Ve bir ses duyuluyor:

"Savgili vaytana..."

Tahminimce Zakatalkin – kemancı olarak hizmet görüyor: bir restoranın orkestrasında kemancı.

Kapıların gözleminden anlaşılanın hepsi bu işte... Evet – dahası: geçmiş yıllarda kapıların yanına ekşi bir koku saçan bir fıçı konurdu: sucunun su doldurması için: su tesisatının gelmesiyle birlikte sucular da kalktı şehirlerden.

Basamaklar?

Salatalık artıkları, sokak çamuru serpintileri ve yumurta kabuklarıyla kaplı...

VE, KURTULUP, KAÇTI

Aleksandr İvanoviç Dudkin bakışlarını merdivende, temizlikçinin ve yeni bir şilteyi kapıdan sokan hoppanın üzerinde gezdirdi; ve – tuhaf şey: bu merdivenin günlük sadeliği burada geçen gece yaşananları silmemişti; ve şimdi, gün ortasında, basamakların ortasında, yumurta kabukları, yer cilası ve pencere pervazında bir tavuk bağırsağını mideye indiren kedi, Aleksandr İvanoviç'te bir zamanlar yaşadığı bir sarsıntıyı uyandırdı: bir önceki gece başına gelen her şey – gerçekten olmuştu; ve bu gece de gerçekten olmuş olan geri gelecekti: gece vakti geri gelecekti işte: merdivenler gölgeli ve korkutucu olacaktı; kara bir karaltı yine peşine takılmış olacaktı; üzerinde "Zakatalkin" yazılı bir kart duran kapının ardında yine hımbılın tükürük yutması olacaktı (belki tükürük yutma, belki de kan)...

Ve açıkça duyulur biçimde tanıdık, olanaksız bir dil yankılanacaktı...

"Evet, evet, evet... Bu – benim... Geri dönüşsüz yıkıyorum.."

Nerede duymuştu bunu?

...

Buradan uzağa! Caddeye!..

Yine yürümeli, hep yürümeli, uzağa yürümeli: güç tamamıyla tükeninceye, beyin tamamıyla duruncaya ve hayaletler düşlemek için bir lokanta masasına çökünceye dek; ve sonra önceki işlere koyulmak: Petersburg'u adımlamaya, ıslak sazlıkta kaybolmaya, deniz kıyısının asılı dumanlarında, uyuşukluk içinde her şeyden uzak durmaya ve Petersburg banliyölerinin ıslak ışıkları arasında kendine gelmeye.

Aleksandr İvanoviç Dudkin çok basamaklı taş merdivenden aşağı inmeye hazırlanıyordu; ama ansızın durdu; kara bir İtalyan pelerini ve yine o kadar fantastik bir şapka giymiş tuhaf birinin basamakları üçer üçer çıkarak, başını aşağı indirmiş ve elinde umutsuzca ağır bir baston çevirir bir halde ona doğru geldiğini gördü.

Sırtını kamburlaştırmıştı.

Kara İtalyan pelerini giymiş bu tuhaf özne telaşla Aleksandr İvanoviç'e uçuyordu; neredeyse kafasını göğsüne bindiriyordu; başını geri çektiği zamansa, Aleksandr İvanoviç Dudkin burnunun hemen dibinde Nikolay Apollonoviç'in ölümcül-soluk ve terle kaplanmış –düşünün bir!– alnını gördü: atan, şişmiş damarlı bir alın; yalnız bu karakteristik belirtiden (kıpraşan damardan) tanıdı Ableuhov'u Aleksandr İvanoviç: ne vahşice kısılmış gözlerden, ne de tuhaf, ithal giyiminden.

"İyi günler: ben – size gelmiştim."

Nikolay Apollonoviç bu sözcükleri hızlı hızlı savurdu; ve – daha ne olsun? Tehditkar bir fısıltı mı savurmuştu? Ee, ve nasıl da soluk soluğaydı. Elini bile uzatmadan, dosdoğru dillendirdi – tehditkar bir fısıltı.

"Size, Aleksandr İvanoviç, belirtmeliyim ki ben – yapamayacağım."

"?"

"Siz, elbette, neyi yapamayacağımı anlamışsınızdır: yapamam ve de istemiyorum; tek kelimeyle – yapmayacağım."

"!"

"Bu – red: kati bir red. Bunu böylece bildirebilirsiniz. Ve beni rahat bırakmanızı rica ediyorum..."

Nikolay Apollonoviç'in yüzünde bu sırada bir karışıklık, hatta sanki ürküntü ifadesi belirmişti.

Nikolay Apollonoviç geri döndü: ve ağır bastonunu döndürerek, Nikolay Apollonoviç basamaklara tersine, sanki kaçmaya koyulmuş gibi atıldı.

"Ama bekleyin, ama durun bir," – diye koşturdu arkasından Aleksandr İvanoviç Dudkin ve ayaklarının altında uçan merdiven basamaklarının tıkırtısını hissetti.

"Nikolay Apollonoviç?"

Ableuhov'u çıkışta kolundan yakaladı, ama hemen kaçırdı. Aleksandr İvanoviç Dudkin'e döndü Nikolay Apollonoviç; Nikolay Apollonoviç hafifçe titreyen eliyle gösterişli şapkasının ucundan tuttu; ve, cesaretlenerek, yarı fısıltıyla bir kerede söyledi:

"Bu, doğrusu... iğrenç... Duyuyor musunuz?"

Avluda sürdürdü adımlarını.

Aleksandr İvanoviç bir an için kapıyı tutakaldı; Aleksandr İvanoviç çok güçlü bir huzursuzluk duymuştu: hakaret – hiç için, hiç yüzünden. Şimdi ne yapacağını düşünerek bir an duraksadı; istemsizce tiklendi; istemsiz hareketlerle incecik boynunu öne çıkardı; ve sonra iki sıçrayışta kaçağı yakaladı.

Elini uzatıp ondan uçarak uzaklaşan kara İtalyan pelerininin ucunu tuttu; pelerinin sahibi o zaman çaresizce kurtarmaya çalıştı kendini; bir anda istiflenmiş odunların arasında çırpındılar ve mücadele ederken bir şey düşüp asfaltta çınladı. Nikolay

Apollonoviç kaldırdığı bastonla, kesik kesik, öfkeden nefesi tıkanarak, yüksek sesle kabul edilmez ve dahası, hakaret dolu saçmalıklarını bağırmaya bağırmaya başladı: Aleksandr İvanoviç için hakaret dolu olan saçmalıklarını.

"Siz buna mı hareket diyorsunuz, parti çalışması? Beni hafiyelerle sarmak... Her yerde izimi sürmek... Kendiniz her şeye inancınızı kaybetmişken... Vahiyler'i okumaya dalmışken... Bir yandan da peşime takılmak... sevgili bayım, siz... siz... siz..."

Sonunda tekrar kurtulan Nikolay Apollon Apollonoviç koşmaya koyuldu: caddede uçuyorlardı.

CADDE

Cadde!

Nasıl da değişmişti: bu zor günler onu nasıl da değiştirmişti!

Orada işte – bir bahçeciğin dökme demir parmaklıkları; rüzgâr parmaklıklara çarparak dövüyordu orada kızarmış akağaç yapraklarını; ama kızarmış yapraklar da uçup gitmişti; ve dallar – kuru iskeletler – bir tek onlar orada kararıyor, gıcırdıyordu.

Eylüldü: gök mavi ve açıktı; ama artık çok değil: gök sabahtan beri ağır kalay seliyle doluyordu; eylül – yok.

Caddede uçuyorlardı.

"Ama affedersiniz Nikolay Apollonoviç," diye sakinleşmedi heyecanlanmış ve incinmiş Dudkin, – "kabul edersiniz ki, şimdi böyle açıklama yapmaksızın..."

"Artık konuşacak bir şeyimiz yok," – diye kuru biçimde püskürdü Nikolay Apollonoviç kıvrık şapkasının altından.

"Daha ayrıntılı açıklayınız," – diye ısrar etti Aleksandr İvanoviç kendi payına.

Suçlama ve huzursuz hayret görülüyordu titreyen hatlarında; hayret, kendi adımıza söyleyelim, burada içten, öyle içtendi ki Nikolay Apollon Apollonoviç bu hayretin içtenliğini öfkesinin yayılımına rağmen fark etmeden edemedi.

Geri döndü ve önceki hiddeti kaybolmuş bir halde, ama belli bir yıkıcı kötülükle dosdoğru mitralyöz gibi konuşmaya başladı:

"Hayır, hayır, hayır!.. Daha neyi açıklayacağız?.. Ve tartışmaya kalkışmayın... Benim kendimin de yeterince güvenilirlik talep etmeye hakkım var... Sonuçta acı çeken benim, siz değil, yoldaşınız değil..."

"Ne?.. Tam olarak ne?"

"Paketi vermek..."

"E?"

"Herhangi bir uyarı, açıklama, rica olmaksızın..." Aleksandr İvanoviç baştan aşağı kıpkırmızı olmuştu.

"Ve sonra ortadan kaybolmak... Aracı bir şahıs yardımıyla beni polisle tehdit etmek..."

Aleksandr İvanoviç bu haksız suçlama karşısında sinirle Ableuhov'a yaklaştı:

"Durunuz: ne polisi?"

"Evet, polis..."

"Ne polisinden bahsediyorsunuz?.. Ne çirkin şey bu?.. Ne biçim bir suçlama?.. Hangimiz aklımızı kaybettik?"

Ama ağlamaklı kötülüğü yine öfke halini almış olan Nikolay Apollonoviç onun kulağına hırıldadı:

"Ben sizi" – diye yankılandı hırıltısı (aralanmış ağzı sırıtıyordu sanki: ısırarak kulağa atılıyordu)... – "Ben sizi... işte şimdi – hemen burada: ben... ben... bu ışıltılı günde buradaki halkın

ortasında örnek olsun diye, Aleksandr İvanoviç, sevgili..." (kafası karıştı)...

Orada işte, orada... –

O perdahlanmış evciğin oyma pencereciğinde yine yaşlı bir kadın bir temmuz akşamı günbatımına karşı bir şeyler geveliyordu (– "Ben sizi..." diye bir ses geldi uzak bir yerlerden Aleksandr İvanoviç'e); ağustostan pencerecik örtüldü ve yaşlı kadıncağız gözden kayboldu; eylülde gözalıcı bir tabut çıkarıldı; tabutun ardından bir topluluk gidiyordu: yıpranmış bir palto ve kokartlı kasket giyen bir beyefendi; onunla – yedi sarışın velet.

Tabut çivilendi.

(– "Evet efendim, Aleksandr İvanoviç, evet efendim," – diye bir ses geldi bir yerlerden Aleksandr İvanoviç'e).

Sonra eve kasketler girip çıktı ve merdivenleri inip çıktılar; duvarların ardında orada mühimmat yapıldığı söyleniyordu; Aleksandr İvanoviç bu mühimmattan önce ona bir çanta dolusu getirildiğini biliyordu – bu evden.

Ve bu sırada istemsizce titredi.

Ne tuhaf: kaba biçimde gerçekliğe dönmüş (tuhaf biriydi: Nikolay Apollonoviç ona cümlelerini savururken o aynı zamanda evi düşünüyordu...) – ama, işte öyle: senatörün oğlunun polis hakkında, kararlı ve kati reddi hakkında anlaşılmaz saçmalıkları arasında Aleksandr İvanoviç bir tek şeyi anlayabildi:

"Dinleyin," – diyordu, – "anladıysam, konuşmanızdan biraz bir şey anladıysam, o da şu: bütün sorun pakette..."

"Konu o, elbette: onu saklamam için kendi elinizle verdiniz."

"Tuhaf..."

Tuhaf: konuşma tam da bombanın çıktığı *o evin önünde* gerçekleşiyordu: zihinsel bir şey olan o bomba, tam bir halka çizmişti, öyle ki bomba üzerine konuşma bombanın çıktığı yerde yapılıyordu.

"Daha sessiz, Nikolay Apollonoviç: kabul edin ki sizin heye-

canınız benim için anlaşılmaz bir şey... İşte hakaret ediyorsunuz bana: benim davranışımda yargılanabilecek olarak gördüğünüz şey nedir?"

"Nasıl ne?"

"Yani alçakça olan şey nedir, partinin –bu sözleri fısıltıyla söyledi,– sizden vakti gelinceye dek paketi saklamanızı istemesinde? Ve – bütün bu... Yani eğer paketi saklamak istemiyorsanız, paketi almaya gelmek benim için sorun değil..."

"Ah, bırakınız, lütfen, bu masum suratı: tek konu paket olsa..."

"Şşş! Sessiz: bizi dinleyebilirler..."

"Paket olsa – yani... sizi anlayabilirdim... Konu bu değil: haberiniz yokmuş gibi yapmayınız..."

"Nedir konu?"

"Baskı."

"Bir baskı olmadı..."

"Örgüt soruşturması..."

"Bir zorlama, yineliyorum, yok: siz gönülden kabul ettiniz; soruşturmaya gelince, ben..."

"Evet, o zaman – yazın..."

"Yazın ne?"

"İlke olarak kabul ettim, ya da, daha doğrusu, teklif ettim, ve... ne var ki... herhangi bir zorlama olmayacağını varsayarak, tıpkı partide zorlama olmadığı gibi, söz verdim: ama şimdi zorlamaya kalkışırsanız, o zaman öyle böyle şüpheli bir entrikacı çetenin tekisiniz demektir... E, ne yani?.. söz verdim, ama hiç sözümün yanlış anlaşılacağını düşünmedim..."

"Durun..."

"Sözümü kesmeyin: önerimin o şekilde yorumlanacağını hiç bilemedim: öyle yanlış biçimde... ve bana bunun önerileceğini..."

"Hayır, durun: yine de sözünüzü keseceğim... Ne vaadinden bahsediyorsunuz? Daha açık konuşun..."

Aleksandr İvanoviç o sırada belli belirsiz bir şeyler hatırlıyordu (vay canına, her şeyi unutmuştu!).

"Evet, hangi vaatten bahsediyorsunuz?"

Bir keresinde, meyhanede ***kişinin*** ona bildirdiğini hatırladı (bu kişinin düşüncesi tatsız bir şeyleri yeniden yaşamasına yol açtı) – ***kişi***, yani Nikolay Stepanoviç Lippançenko, – yani, tamam işte: bildirmişti ki Nikolay Apollonoviç – uuf!.. Hatırlamak istemiyor!.. ve hızla ekledi:

"Yani sonuçta ***ondan*** bahsetmiyorum, yani sonuçta konu o değil."

"Nasıl ***o değil***? Bütün işin özü – vaatte: geri alınmaz ve ***alçakça*** yorumlanan vaatte."

"Sakin, sakin Nikolay Apollonoviç, nedir burada size göre alçakça olan? Ve alçaklık nerede?"

"Nasıl nerede alçaklık?"

"Evet, evet, evet: nerede? Parti sizden vakti gelinceye dek pakete göz kulak olmanızı istedi... hepsi bu..."

"Size göre hepsi bu mu?"

"Hepsi..."

"Konu paket olmuş olsaydı, sizi anlardım: ama affedersiniz..." Kolunu salladı.

"Açıklanacak bir şey yok: belki görmüyorsunuz, bütün konuşmamız bir ve aynı şeyin çevresinde dönüp duruyor: hep aynı hikâye, sırf bu..."

"Ben de farkındayım... Aynı hikâye: tutturmuş – bir baskıdan bahsedip duruyorsunuz, şimdi hatırladım: ve bana da gelmişti söylentiler, o zaman, yazın..."

"E?"

"Sizin bize önerdiğiniz bir şiddet eylemi: ki bu tasarı da, anlaşılan, bizden değil, sizden çıkmış!"

Aleksandr İvanoviç hatırladı (***kişi*** meyhanede, likörü yuvarlarken anlatmıştı her şeyi); Nikolay Apollonoviç Ableuhov bir aracı şahıs yoluyla o zaman babasını kendi elleriyle öldürmeyi öner-

mişti; kişinin o gün rahatsız edici bir sakinlikle konuşup partiye tek yol kaldığını eklediğini hatırlıyor: teklifi reddetmek; tasarının alışılmadıklığı, kurbanın seçiminin doğal olmayışı ve iğrençliğe varan siniklik tonu – bütün bunlar Aleksandr İvanoviç'in duygusal kalbinde çok şiddetli bir tiksinti dalgası uyandırmıştı (Aleksandr İvanoviç o sırada sarhoştu: Lippançenko'yla bütün bu konuşma sonradan acı bir gerçeklik değil yalnızca çakırkeyif bir beynin oyunu gibi gelmişti): şimdi bütün bunları hatırlamıştı:

"Ve itiraf edeyim ki..."

"Benden talep ediliyor ki," – diye sözünü kesti Ableuhov, – "ki ben... yani ben... kendi elimle..."

"İşte – işte..."

"Bu alçakça!"

"Evet – alçakça: ve, yeriyse, Nikolay Apollonoviç, o zaman inanmadım... İnansaydım, siz o zaman düşecektiniz partinin gözünde..."

"Siz de bunu alçakça mı buluyorsunuz?"

"Özür dilerim: öyle buluyorum..."

"Bakın işte! Siz kendiniz bunu alçaklık olarak adlandırıyorsunuz; ve sizin kendinizin, anlaşılan, bu ***alçaklıkta*** bir parmağı olmalı?"

Birden bir şey Dudkin'i heyecanlandırdı: çok narin boynu tiklendi:

"Durunuz..."

Ve titreyen eliyle İtalyan pelerinin düğmesini tutarak, gözlerini yana bir yere çevirdi:

"Saçma sapan konuşmayın: işte burada yüz yüzeyiz, bu arada ikimiz de mutabıkız...," – hayretle gözlerini Ableuhov'un gözlerine dikti, – "bu davranışın adlandırılması konusunda... Sonuçta iğrenç?"

Nikolay Apollonoviç irkildi!..

"E, elbette iğrenç!.."

Sustular...

"Görüyorsunuz ya, ikimiz de mutabıkız..."

Nikolay Apollonoviç cebinden bir mendil çıkartarak durdu, yüzünü sildi.

"Bu beni hayrete düşürüyor..."

"Beni de..."

Hayretle birbirlerinin gözlerinin içine baktılar. Aleksandr İvanoviç (artık sıtmadan titrediğini unutmuştu) tekrar elini uzattı ve parmağıyla İtalyan pelerinin ucuna dokundu:

"Şimdi bütün bunlara bir anlam vermek için, bana şunun yanıtını verin: kendi elinizle (ve vesaire)... vaadini verirken... – Bu vaat sizden çıkmadı mı?"

"Hayır! Hayır ya!"

"Ve böyle bir cinayete, dolayısıyla, siz düşünce olarak bile katılmıyorsunuz, böyle soruyorum çünkü, düşünce bazen istemsiz hareketler, tonlamalar, bakışlarla – hatta: dudakların titremesiyle ifade edilir?.."

"Hayır ya, hayır... yani..." – diye hatırlayıverdi Nikolay Apollonoviç, bu sırada da kuşkulu bir düşünce akışını seslice hatırlayıverince, kızardı; ve – açıklamaya koyuldu:

"Yani babamı sevmezdim... ve, sanırım, birkaç kez dile getirdim... Fakat onu... Asla!"

"Tamam, size inanıyorum."

Nikolay Apollonoviç bu sırada, kör talih, kulaklarının dibine dek kızarmıştı; ve kızarınca yine açıklamak istedi, ama Aleksandr İvanoviç ikisinde de aynı anda aydınlanmış olan aktarılamaz bir düşüncenin incelikli ayrıntılarına değinmek istemeyerek, kararlı biçimde başını salladı:

"Gerek yok... Ben – inanıyorum... Benim dediğim – başka bir şey: siz bana demiştiniz ki... Şimdi bana açık olarak söyleyin: ben de mi – katılmışım?"

Nikolay Apollonoviç naif muhatabına hayretle baktı: baktı, kızardı ve ölçüsüz bir hararetle, ona artık bir düşünceyi açması gerektiği yolunda zorlama bir inançla – bağırdı:

"Sanırım ki – evet... siz ona yardım ettiniz..."

"Kime?"

"Bilinmeyen'e..."

"?"

"*Bilinmeyen* talep etti..."

"!"

"Alçaklığın yerine getirilmesini."

"Nerede?"

"Rezil mektubunda..."

"Bundan haberim yok..."

"Bilinmeyen," –diye şaşkınlıkla ısrar etti Nikolay Apollonoviç, – "sizin partiden yoldaşınız... niye böyle hayret ettiniz? Neye hayret ediyorsunuz?"

...

"Sizi temin ederim: bizde parti içinde Bilinmeyen diye biri yok..."

...

Hayret sırası Nikolay Apollonoviç'e geçmişti:

"Nasıl? Bilinmeyen yok mu partide..."

"Evet, ama daha sessiz... Hayır..."

"Üç aydır mektuplar alıyorum..."

"Kimden?"

"Ondan..."

İkisi de sessizleşti.

İkisi de ağır ağır soluyordu ve ikisi de gözlerini sorgular biçimde açılmış gözlere dikmişti; ve öyle ki, biri korkarak, ürkerek başını indirince diğerinin gözlerinde zayıf bir umut gölgesi ışıldadı...

...

"Nikolay Apollonoviç," – korkusuna galip gelen sonsuz bir hiddet yayıldı Aleksandr İvanoviç'in soluk elmacık kemiklerine iki al benek halinde, – "Nikolay Apollonoviç!"

"Eh?" – diye kolunu yakaladı diğeri.

Ama Aleksandr İvanoviç nefes alamıyordu, sonunda gözlerini kaldırdı, ve eh, işte: hüzünlü bir şey, düşlerde olan bir şey – dile gelmez bir şey, herkesin söze gerek olmadan kavradığı bir şey, o sırada ansızın alnından, kemikleşen parmaklarından koku gibi yükseliyordu.

"Eh, eh – işkence etmeyin!"

Ama Aleksandr İvanoviç Dudkin, parmağını dudağına götürerek, başını sallayıp susmayı sürdürdü: dile gelmeyen, ama düşlerde kavranan bir şey ondan – alnından, kemikleşen parmaklarından görünmez biçimde akıyordu.

Sonunda güçlükle konuştu:

"Sizi temin ederim – şeref sözü: benim bu karanlık hikâyede en ufak bir..."

Nikolay Apollonoviç önce inanmadı:

"Ne dediniz? Yineleyin, susmayın: benim durumumu da anlayınız..."

"Benim – en ufak ilgim yok..."

"E, bu da ne demek oluyor?"

"Bilmiyorum," – ve kesik kesik ekledi: – "hayır, hayır, hayır: bu – yalan, bu – delilik, abrakadabra, şaka..."

"Ben nasıl bileceğim?"

Nikolay Apollonoviç görmeyen gözlerle baktı Aleksandr İvanoviç'e; sonra caddenin derinlerine cadde nasıl da değişmişti!

"Evet, ben nasıl bileceğim?.. Beni rahatlatmıyor bu... Bu gece hiç uyumadım."

Bir atlı arabanın tepesi dosdoğru caddenin derinlerine aktı: nasıl da değişmişti cadde, – bu zor günler nasıl da değiştirmişti onu!

Rüzgâr kıyıdan kopup geliyordu; sarı yapraklar sürükleniyordu; mayıs ayına dek başka yaprak olmayacaktı; mayısta ne kadarı olmayacak? Bu düşen yapraklar aslında – son yapraklar. Aleksandr İvanoviç ezbere biliyordu bunları: kanlı, korku dolu gün-

ler olacak, olacak; ve sonra – her şey çökecek; ah, dönenin, ah, uçuşun, hiçbir şeyle kıyaslanamaz, son günler!

Ah, dönün, ah, uçuşun havada siz – son yapraklar! Yine boş bir düşünce...

YARDIM ELİ

"Yani balodaydı?"
"Evet, oradaydı..."
"Babanızla konuştu..."
"Tam olarak: sizden de bahsetti..."
"Sonra kaldırımda karşılaştınız?.."
"Ve restorana götürdü."
"Ve adı?"
"Morkovin..."
"Abrakadabra!"
...

Aleksandr İvanoviç Dudkin kendini uçuşan yaprakları seyretmekten alabildikten sonra, sonunda gerçekliğe dönmüştü ve

içeri koşturan Nikolay Apollonoviç'in, ona özgü olmayan bir canlılıkla olanaksız biçimde mitralyöz gibi konuştuğunu fark etti; o, tatsız bir sırıtmayla açılmış ağzıyla profilini aşağı eğmişti, kertenkelenin hızlı çevikliğiyle tek bir uyumlu bütünde kaynaşmayan trajik, antik bir maskeyi andırıyordu; kısacası, yüzü donmuş bir çekirgenin yüzü gibi görünüyordu.

Aleksandr İvanoviç gözlemlerini araya sokmakta zorlanıyordu:

"Ve bu sırada gizli servisten bahsetti?"

"Ve gizli servisle tehdit etti..."

"Böyle bir tehditin partinin planında olduğunu ve partinin bunu onayladığını belirterek?.."

"E, evet, onayladığını..." – bir parça sinirle onayladı Nikolay Apollonoviç ve, kızararak sorgulamaya çabaladı:

"Siz kendiniz, hatırlıyorum, demiştiniz ki, parti önyargıları..."

"Ne demiştim?" – diye sertçe parladı Dudkin de.

"Hatırlıyorum, siz partinin alt düzeydeki önyargılarını üst düzeydekilerin paylaşmadığını, bunun da..."

"Palavra!" – ve Dudkin bütün gövdesiyle tiklendi: ve heyecanla adımlarını hızlandırdı.

Nikolay Apollonoviç kendi payına onu elinden zayıf bir umut gölgesiyle, sorularına öğrenci gibi yanıt vererek ve yapay biçimde gülümseyerek tuttu. Sonunda, bir aralık bulup o gecenin olayları üzerine açıklamalarını sürdürdü: balo üzerine, maske üzerine, salondan kaçış üzerine, kara evin merdivenlerinde oturuşu üzerine, bahçe kapısı üzerine, mektup üzerine; sonunda da, pis meyhane üzerine.

Bu tam bir saçmalıktı.

Abrakabra her şeyi allak bullak etti; onların hepsi çok uzun zaman önce akıllarını kaybetmişti, yani eğer *telafisi mümkün olmaz şekilde yıkan şey* gerçeklikte yoksa.

...

Caddeden üzerlerine kara insan yığınları yuvarlanıyordu:

binlerce fötr şapka sırası dalgalar gibi yükseliyor. Caddeden üzerlerine yuvarlanıyordu: parlak silindir şapkalar; dalgaların arasında vapur bacaları gibi yükseliyorlardı; caddeden yüzlerine köpükleniyordu; devekuşu tüyü; kek biçimli bir şapka kuşağıyla gülümsüyordu; ve kuşaklar: yeşil, soluk, beyaz ve kırmızı.

Dört bir yandan çok ısrarlı burunlar çıkıyordu.

Burunlar kalabalığa akıyordu; kartal burnu ve horoz burnu; ördek burnu, tavuk; ve benzeri...; yana eğik burun; hiç eğilmemiş burun; yeşilimsi, yeşil, soluk, beyaz ve kırmızı.

Bütün hepsi caddeden üzerlerine yuvarlanıyordu: anlamsızca, telaşla, bol bol.

Binbir ricayla zar zor Dudkin'e ayak uyduran Nikolay Apollonoviç, korkunç mektupların yazarının parti direktiflerine sahip biri olmaması keşfinin yol açtığı temel soruyu ele almaktan korkuyor gibiydi; şu anda başlıca düşüncesi buydu: pratik sonuçları bakımından çok büyük öneme sahip bir düşünce; bu düşünce şimdi kafasına saplanıp kalmıştı (rolleri değişmişlerdi: şimdi Nikolay Apollonoviç değil Aleksandr İvanoviç onları çevreleyen şapkaları, fötr şapkaları umutsuzca itiyordu).

"Yani, demek, siz öne sürüyorsunuz ki, – yani, demek: bütün bunlara bir yanlışlık karışmış?"

Düşüncelerine yönelik bu kurnaz yaklaşımı yaptıktan sonra, Nikolay Apollonoviç gövdesinin avuç avuç karıncayla kaplandığını hissetti; ama eh, temsil ediyorsa, – düşündü – ve – korkuyu yendi.

"Mektuptan mı bahsediyorsunuz?" – diye gözlerini kaldırdı Aleksandr İvanoviç; ve kendini akan bolluğun boğucu seyrinden kurtardı: şapkalar, başlar, bıyıklar.

"Eh, tahmin edileceği üzere: buna yanlış demek de hafif kalır.. Yanlış değil, her şeye az çok karışmış pis bir şarlatanlık; bilinçli bir hedefle – mükemmelliğe varmış olması anlamsız: birbirlerine oldukça yakın insanların ilişkisine rasgele müdahale etmek, onları şaşırtmak; ve parti konusunda parti hareketlerini baltalamak."

"Yardım edin öyleyse bana..."

"Kabul edilmez bir alay," – diye sözünü kesti Dudkin, – "hazırlanmış, – dedikodu ve hayallerden ibaret."

"Yalvarırım size, bana bir öneri getirin."

"Ve her şeye bir ihanet karışmış: burada korkunç, haince bir şey dönüyor..."

"Bilemiyorum... Kafam karıştı... Ben... bu gece uyumadım..."

"Ve bütün bunlar – bir hayalet."

Şimdi Aleksandr İvanoviç Dudkin, Ableuhov'a bu yakınlık dalgasıyla elini uzatıyordu; ve burada, bir anda fark etti. Nikolay Apollonoviç ondan oldukça kısaydı (Nikolay Apollonoviç'in boyu uzun değildi).

"Soğukkanlılığınızı toplayın..."

"Tanrım! Ne kadar rahat konuşuyorsunuz: soğukkanlılık – bu gece uyumadım... Bilmiyorum artık ne yapacağımı..."

"Oturun ve bekleyin..."

"Bana gelecek misiniz?"

"Diyorum ki – oturun ve bekleyin: yardım etmeye çalışacağım."

Öyle inanmış, emin, neredeyse esinlenmiş konuşuyordu ki, Ableuhov bir an için sakinleşti: ama, doğruyu söylemek gerekirse, Ableuhov'la yakınlık akımında Aleksandr İvanoviç yardımını abartmıştı... Gerçekten: nasıl yardım edebilirdi? Sosyal iletişimden kopuk, tekbaşınaydı: konspirasyon onun parti organına ulaşmasını engelliyordu; ama Komite'ye Aleksandr İvanoviç hiç üye olmamıştı, Ableuhov'a karargahı övmesine rağmen: yardım edebilirse, bir tek Lippançenko'yla yardım edebilirdi; Lippançenko'ya söyleyebilir, Lippançenko aracılığıyla hareket edebilirdi. Her şeyden önce Lippançenko'yu yakalaması gerekecekti. Öncelikle de ruhunun derinliklerine dek sarsılmış olan bu adam hemen sakinleştirilmeliydi.

Ve – sakinleştirdi.

"Eminim ki bu hain fitnenin düğümünü çözmeyi başarabilirim: hemen, bugün bunun altında yatan gerçeği bulacağım, ve..."

Ve – bocaladı: altında yatan gerçeği ancak Lippançenko verebilirdi; başka – kimse... Ya Petersburg'da değilse?

"Ve?.."

"Ve yarın yanıt vereceğim."

"Sağolun, teşekkür ederim, teşekkür ederim," – ve Nikolay Apollonoviç elini sıkmaya atıldı; Aleksandr İvanoviç istemeden mahcup oldu (her şey kişinin şimdi nerede olduğuna ve hangi gerçeklere sahip olduğuna bağlıydı).

"Ah, durunuz: sizin olayınız hepimizi şahsen ilgilendiriyor."

Ama o ana dek tam bir korku içinde olan Nikolay Apollonoviç, her türden destek sözüne ya tamamıyla kayıtsızca ya da – coşkuyla yanıt verebilirdi.

Ve Nikolay Apollonoviç coşkuyla yanıt veriyordu.

Bu arada Aleksandr İvanoviç yine kendi düşüncelerine uçmuştu; küçük bir olgucuk dikkatini çekmişti; Nikolay Apollonoviç korkunç vazifenin bilinmeyen bir anonimden geldiğine hem yemin ediyor hem de lanet ediyordu; anonim Ableuhov'a birden çok kez yazmıştı; ve olay açıktı; bu bilinmeyen anonim, aslında, bir provakatördü...

Dahası...

Ableuhov'un karman çorman konuşmasından her şeye rağmen bu sonuç çıkıyordu; kendisinin partiyle özel ilişkileri ortadaydı, ve bu özel ilişkilerden bir pislik çıkıyordu; Aleksandr İvanoviç birkaç şeyi daha kendine açıklamaya çalıştı; ve boş yere çabaladı: düşünceleri üzerlerine akan bolluğa yağıyordu – bıyıklar, sakallar, çeneler.

NEVA BULVARI

Sakallar, bıyıklar, çeneler: bu bolluk insan gövdelerinin üst kısımlarını oluşturuyordu.

Omuzlar, omuzlar ve omuzlar akıyordu; bütün omuzlar kömür gibi kara bir yığın oluşturuyordu ve Aleksandr İvanoviç'in omzu an an yığına kayıyordu; deyim yerindeyse, ökseye tutulmuştu; ve Aleksandr İvanoviç Dudkin bedenin bilinmez bütünlüğü ilkesine uygun olarak kendine göre davranan omzunu takip ediyordu; Neva Bulvarı'nda da böyle savrulmuştu; kara kara akan yığına da balık yumurtası gibi tutunmuştu.

Nedir bu balık yumurtası? Hem bir dünya, hem de bir kullanım nesnesidir; kullanım nesnesi olarak balık yumurtası kendine yeter bir bütünlük olarak çıkmaz ortaya; böyle bir bütünlük

– havyardır: balık yumurtalarının birliği; kullanıcı balık yumurtasını bilmez; ama o havyarı bilir, yani ona uzatılan sandviçe sürülmüş olan balık yumurtası yığınını. İşte böyle kaldırımda uçuşan bireylerin gövdesi de Neva Bulvarı'nda ortak bir gövdenin organına havyarın balık yumurtalarına dönüşür: Neva kaldırımları da sandviç yüzeyine. Buraya gövdesiyle uçan Dudkin'e de aynı şey olmuştu; onun ısrarlı düşüncesine de böyle olmuştu; bir anda yapışmıştı yabancı, akılla yakalanmaz bir düşünceye – Neva'da koşturan devasa, çok ayaklı bir yaratığın düşüncesine.

Kaldırımdan indiler; burada bir sürü ayak koşuyordu; ve ses çıkarmadan koşturan çok ayaklı karanlık insan yığınına baktılar: bu yığın, kısacası, akmıyor, sürünüyordu: sürünüyor ve hışırdıyordu – akıp geçen ayaklar üzerinde sürünüyor ve hışırdıyordu; binlerce organdan bir yığın yapıştırılmıştı; her bir organcık – gövde olmuştu: gövdeler ayakları üzerinde koşturuyordu.

Neva Bulvarı'nda insan yoktu; ama sürünen, seslenen birçok ayaklı vardı orada; tek bir ıslak uzamda çok çeşitli sesler – çok çeşitli sözcükler dökülüyordu; orada öğeleri farklı cümleler birbirine çarpıyordu; ve anlamsız, ve korkunç biçimde orada, boş ve hepsi bir yerde kırılmış şişe kalıntıları gibi sözcükler savruluyordu: hepsi de yeniden karışıp, yine başı sonu olmayan uçan bir cümle sonsuzluğuna katılıyordu; bu cümle anlamsız ve martaval şeylerden dokunmuş gibiydi: anlamsızlıktan ibaret cümlelerin sürekliliği Neva üzerinde kara bir isle asılı duruyor; uzanın üzerinde kara martaval dumanı duruyordu.

Ve bu martavallardan arasıra şişinerek Neva hem kükrüyor, hem masif granitleri dövüyordu.

Sürünen çok ayaklı korkunçtur. Burada, Neva Bulvarı'nda, yüzyıllardır koşuşturuyor. Yukarılarda, Neva Bulvarı'nın üzerindeyse – orada mevsimler koşuyor: baharlar, sonbaharlar, kışlar. Orada zamanlar değişken; ve burada – zamanlar baharla, yazla, kışla değişmiyor, zamanlar hep aynı. Ve zamana bilindiği gibi, mevsimlerle sınırlar konmuştur; ve – mevsim mevsimi izler; ba-

harın ardından yaz gelir; yazın ardından sonbahar gelir ve kışa geçer; ve her şey bahara kayar. İnsani çok ayaklıda böyle bir sınır yoktur; ve hiçbir şey onun yerini almaz; halkaları değişir, ama o – hep aynıdır; orada bir yerde, garın ardında, başı döndü; kuyruğu Morskaya'ya dalıyor; Neva Bulvarı'nın üzerindeyse eklembacak halkaları hışırdıyor – başsız, kuyruksuz, bilinçsiz, düşüncesiz; çokayaklı sürüdüğü gibi sürünüyor; sürüdüğü gibi sürünecek.

Tıpkı çıyan gibi!

Ve ürken metal at uzun zamandır orada Aniçkov Köprüsü'nün köşesinde şahlanmış;[230] ve metal seyisler çıkmış üzerine: seyisler mi atı dizginleyecek, at mı onları yaralayacak? Bu çekişme yıllardır sürüyor, ve – onların yanında, yanında!

Yanlarında, yanlarında: tekler, çiftler, dörtlüler ve birbiri ardına çiftler – sümkürüyor, öksürüyor, hapşırıyor, çekiştiriyor ve gülerek, onları doğuran düşünceden kopuk bir sürü sözcük bir sürü sesler ıslak – uzama karışıyor: fötrler, tüyler, kasketler; kasketler, kokartlar, tüyler; üç köşeli, silindir, kasket; şemsiye, mendil, tüy.

230 Aniçkov Köprüsü'nü süsleyen at üzerinde genç erkekler heykeline gönderme.

Ama sonuçta onunla konuşuyorlardı!

Aleksandr İvanoviç Dudkin düşüncesini koşan bolluktan yeniden çekip aldı; akıp geçen saçmalıklar onu adamakıllı kirletmişti; düşünsel kolektifte yıkandıktan sonra kendisi de saçmalık olmuştu; onu kulağına ulaşan sözlere güçlükle çevirdi; kulağına parça parça uçarak gelen sözler cümlenin anlamını dağıtıyordu: işte bu yüzden Aleksandr İvanoviç için, kulak zarına yinelenen şeyi anlamak güç geliyordu; kulak zarına dayanılmaz davul tokmakları boş yere, uzun süre tatlı bir dövme dövdüler: Nikolay Apollonoviç de, yığından koparak durmaksızın, hızla mitralyöz gibi konuşuyordu.

"Anlıyorsunuz ya," – diye sürdürüyordu Nikolay Apollonoviç, – "anlıyorsunuz ya, Aleksandr İvanoviç, beni..."

"Ah, evet: anlıyorum."

Ve Aleksandr İvanoviç ona yöneltilen cümleleri kulağıyla yakalamaya çalıştı: bu öyle kolay değildi, çünkü geçip giden sözler kulağına, tıpkı taş yağmuru gibi çarpıyordu:

"Evet, sizi anlıyorum..."

"Orada, teneke kutunun içinde," – diye sürdürdü Nikolay Apollonoviç, – "herhalde yaşam kaynaşıyor: tuhaf biçimde içinde saat tıkırdıyordu..."

Aleksandr İvanoviç bu arada düşünüyordu:

"Nedir bu teneke kutu, ne teneke kutusu? Ve bir teneke kutuyla ne işim var benim?"

Ama senatörün oğlunun yineleyip durduğu şeyi dikkatle dinleyince, bombadan bahsedildiğini anladı.

"Ben onu harekete geçirince, herhalde orada yaşam kaynaşmaya başladı: yoksa ölü duruyordu... Küçük anahtarı çevirdim; hatta, evet: hıçkırmaya başladı: inanın bana, dürtülüp uyandırılınca yarı uyanık, sarhoş biri gibi tıpkı..."

"Onu kurdunuz mu yani?"

"Evet, tıkırdamaya başladı..."

"Yelkovan?"

"Yirmi dört saate."

"Niye yaptınız bunu?"

"Ben onu, tenekeyi, masaya koydum ve baktım ona, bakıp durdum; parmaklarım kendiliğinden uzandı ona; ve – oluverdi; kendi kendine çevirdiler anahtarı..."

"Ne yaptınız siz?! Onu hemen nehre?!" – içten bir korkuyla kollarını kaldırdı Aleksandr İvanoviç; boynu tiklendi.

"Anlıyor musunuz, bana yüzünü ekşitti?"

"Kutu mu?"

"Aslında, üzerinde durmuşken çok, ama çok sayıda, aralıksız değişen hisler kapladı beni: çok, ama çok sayıda... Sadece şeytan bilir niye... İtiraf edeyim ki, hayatım boyunca böyle bir şey yaşamamıştım... tiksinti kapladı beni – ve işte tiksinti patlattı be-

ni... Her türlü saçmalık ve, yineliyorum, – ona, olanaksız olana, anlaşılmaz olana karşı korkunç bir tiksinti: kutunun biçimine, daha önce içinde sardalyaların yüzüyor olabileceği düşüncesine (onlara bakamam); ona karşı tiksinti kulaklarıma anlaşılmaz böcek gevezeliklerini püskürten iri, sert bir böceğe yönelik tiksinti gibi yükseldi; anlıyor musunuz, bana bir şeyler zırvalamaya cesaret etmişti?.. ya?.."

"Hm!.."

"Kabuğu mide bulandırıcı bir tenekeyle kaplı, iri bir böceğe yönelik tiksinti gibi. Orada hem böceksi, hem de kalaysız kap gibi bir şey vardı... İnanınız – patlıyordum, midem bulanıyordu!.. Yani, sanki ben onu... yutmuşum gibi..."

"Yutmak mı? Of, iğrenç..."

"Tanrı bilir ne – yuttum; bu ne demek anlıyor musunuz? Yani midesinde tiksinç bir tıkırtıyla iki ayak üzerinde yürüyen bir bomba olmuştum."

"Sessiz olun, Nikolay Apollonoviç – sessiz; burada bizi duyabilirler!"

"Bir şey anlamazlar: zaten anlamak olanaksız... Şöyle yapmalı: masada sakla, dur ve tıkırtısını dinle... kısacası, kendiniz, duyarak yaşamalısınız..."

"Biliyor musunuz," – Aleksandr İvanoviç de bu sözlere ilgi duymuştu artık, – "sizi anlıyorum: tıkırtı... ses farklı biçimde algılanıyor; sese kulak verilecek olunsa, onda – hem aynı şey, hem de başka şey olur.. Bir keresinde bir nevrasteniği ürkütmüştüm; konuşma sırasında masayı parmaklarımla tıkırdatmaya başladım, bilirsiniz, konuşmanın ahengine uygun olarak; o birden bana baktı, solgunlaştı, sustu, sordu: 'Bu da neyin nesi?' Ben de ona: 'Hiç' dedim, masayı tıkırdatmayı sürdürdüm... İnanır mısınız, ona nöbet geldi: öyle alındı ki, sokakta selamıma yanıt vermez oldu... Bunu anlıyorum..."

"Hayır-hayır-hayır: bunu anlamak olanaksız... Orada bir şey

– kalktı, hatırlandı – birtakım tanımadık ve yine de tanıdık hezeyanlar..."

"Çocukluğunu hatırladın – değil mi?"

"Sanki bütün duygulardan bir sargı kalkmış gibiydi... Başımın üstünde kıpırdaşıyorlardı – biliyor musunuz? Saçlarım diken diken oldu: bunun ne demek olduğunu ben anlıyorum; yalnız bu değil – saçlar değil, çünkü tepen açık durursun. Saçların diken diken olması – bu deyişi dün gece anladım; ve bu – saçlar değil; bütün gövde, saçlar gibi – diken diken oluyor: tüy tüy kabardı; ve ayaklar, ve kollar, ve göğüs – hepsi, sanki samanla gıdıklanan görünmez bir kürktenmiş gibiydi; ya da, şunun gibi bir de: sanki Narzanlı[231] soğuk küvete oturuyorsun ve derinin üzerinde karbonik asit kabarcıkları – gıdıklıyor, titreşiyor, geziniyor – hep daha hızlı, daha hızlı, yani donakalınca, çarpıntı, titreşim, gıdıklanma, sanki seni parçalara ayırıyorlarmış, gövdenin parçalarını dört bir yana savuruyorlarmış gibi güçlü bir hisse dönüşüyor: önden kalp koparılıyor, arkadan, sırtından, bir çit tahtası gibi, omurganı koparıyorlar, saçlarından yukarı çekiyorlar; ayaklarından da – diplere... Kıpırdıyorsun – ve her şey donuyor, sanki..."

"Kısacası, siz Nikolay Apollonoviç, parçalanan Dionysos gibi olmuşsunuz... Ama – şaka bir yana: siz artık bambaşka bir dilden konuşuyorsunuz; sizi tanıyamıyorum... Artık Kant'tan bahsetmiyorsunuz. Bu dili sizden daha önce duymamıştım..."

"Evet, dedim ya size: bir sargı düştü – bütün hislerin üzerinden... Kant'a göre değil – doğru söylediniz... Ne gezer!.. Orada – her şey bambaşka..."

"Orada, Nikolay Apollonoviç, kana karışmış mantık var, yani beynin kanda hissedilmesi ya da – ölü durgunluk; işte sizin üzerinize gerçek bir yaşam sarsıntısı aniden gelir ve kan beyninize hücum eder; bu yüzden de sözlerinizde gerçek kanın atışı duyuluyor..."

---

231 Kafkaslara has bir maden suyu.

"Biliyor musunuz, onun üzerinde duruyorum, ve – söyleyin lütfen: bana öyle geliyor ki, – evet, neden bahsediyordum?"

"Size 'öyle geliyor,' dediniz," – diye tekrar etti Aleksandr İvanoviç...

"Bana öyle geliyor ki – tümden şişiyorum, tümden uzun zamandır şişiyorum: belki yüzlerce yıldır şişiyorum; ve dolanıyorum, şişmiş bir canavar olduğumu fark etmeden... Bu, gerçekten, korkunç."

"Bütün bunlar – hisler..."

"Ama söyleyiniz, ben... değil..."

Aleksandr İvanoviç duygudaşça gülümsedi:

"Tersine, zayıfladınız: yanaklarınız – göçmüş, gözlerinizin altı – halkalanmış."

"Orada üzerinde duruyordum... Aslında, orada duran "ben" değil – ben değil, ben değil, ama... nasıl denir, devasa bir budala kafası ve gelişmemiş tepesiyle bir dev duruyordu; ve bu yüzden – gövde titriyordu; derinin her yeri – her yerinde – iğnecikler: batıyorlar, acıtıyorlar; ben açıkça duyuyorum sancıyı – en az gövdemden dört arşın mesafede, gövdenin dışında!.. Ah?.. Bir düşünün!.. Sonra – ikinci, üçüncü: bir sürü – bir sürü sancı tamamıyla gövdesel hisle – gövde dışında... sancıyor, darbeler, titremelerse – anlayınız! – benim konturumu çevreledi – gövdenin sınırlarında, derinin dışında: deri – hislerin içinde. Bu da ne? Yoksa tersyüz mü edilmişim, deri – içte, ya da beynim mi dışarı fışkırmıştı?"

"Kısacası kendinizin dışına..."

"Sizin için 'kendinizin dışına' demek kolay; 'kendimin dışında' – böyle denir; bu deyiş – gövdesel duyumlara dayanmayan, en iyi durumda hislere dayanan bir alegori sadece. Bense kendimi tam anlamıyla gövdesel, fizyolojik olarak, hiç de hissel olarak değil, kendimin dışında hissettim... Tabii, bunun dışında, sizin anlamınızda da kendimin dışındaydım: yani kendimi kaybetmiştim. Asıl şeyse bu değil, organlarım hislerinin duyumları saye-

sinde akıyordu, birden genişledi, uzama yayıldı: bir bomba gibi havaya uçtum..."

"Şşş!"

"Parçalara!.."

"Duyabilirler..."

"Orada duran, hisseden kimdi peki – ben mi, ben değil mi? Bu benimle, bende, benim içimdeydi... Görüyor musunuz, sözcük seçimi nasıl bir şey?.."

"Hatırlayın ki, daha önce, ben sizdeyken, paketle geldiğimde, size sormuştum neden bu ben benim diye. O zaman beni hiç anlamamıştınız..."

"Artık anladım: ama sonuçta bu – korku, sonuçta korku..."

"Korku değil, gerçek bir Dionysos deneyimi; sözsel değil, kitabi değil, tabii... Ölen Dionysos'un..."

"Sadece, şeytan bilir ne?"

"Sakin olun Nikolay Apollonoviç, aşırı yoruldunuz; ve yorulmak sizin için akıllıca değil: sadece bir gecede bu kadar şey yaşamak... Ve devrilip gidersiniz." – Aleksandr İvanoviç elini onun omzuna koydu; önünde duran omuz göğüs hizasındaydı; ve omuz titriyordu; Aleksandr İvanoviç şimdi önünde sinirden titreyen Nikolay Apollonoviç'ten, kendine olup bitenlerin açık ve sakin bir yanıtını verebilmek için hemen uzaklaşmak ihtiyacı hissediyordu.

"Evet sakinim, tam anlamıyla sakinim; şu an, biliyor musunuz, bir şey içmeyi reddetmezdim; bir parça cesaret, devam... Sonuçta, herhalde bana bu vazifenin yalan olduğunu söyleyebilirsiniz?"

Bunu Aleksandr İvanoviç herhalde söyleyemezdi; yine de alışılmamış bir hararetle kesip attı:

"Emin olun..."

Sonunda vedalaştılar.

Şimdi yürümeye koyulmalı: hep yürümeli, yine yürümeli – beyin tam olarak sersemleyinceye, bir lokanta masasına kendi kendine düşünmek ve votka içmeye çökünceye dek.

Aleksandr İvanoviç hatırladı: mektupçuk, mektupçuk! Mektupçuğu kendisinin vermesi gerekirdi – *belli birinin* talimatına göre: Ableuhov'a vermeliydi.

Nasıl da unutmuştu bunları! O zaman paketle Ableuhov'a doğru yola çıkmışken, mektupçuğu da yanına almıştı; mektupçuğu vermeyi unutmuştu; kısa bir süre sonra, ona Ableuhov'la görüşeceğini söyleyen Varvara Yevgrafovna'ya vermişti. İşte o mektupçuk uğursuz mektupçuk olabilirdi.

Hayır, hayır!

Bu o değildi; evet o uğursuz olan, Ableuhov'un sözleriyle, ona baloda verilmişti; ve – maskeli biri tarafından... Maske, balo ve – Varvara Yevgrafovna Solovyova.

Hayır ve hayır.

Aleksandr İvanoviç sakinleşti: demek o mektupçuk kesinlikle ***bu***, Lippançenko'dan alınmış ve Solovyova tarafından verilmiş olan değildi; buna göre o, Aleksandr İvanoviç Dudkin bu işe bulaşmamıştı: ama – asıl şey: korkunç vazife kişiden gelmiş olamazdı; elindeki en önemli koz buydu: hezeyanı ve onun bütün hezeyanlı kuşkularını bastıran koz (bu kuşkular, söz verdiği, parti adına, Lippançenko onun partiyle iletişim organı olduğu için Lippançenko adına kefil olurken yine başına hücum etmişti); elinde bu koz olmasaydı, yani mektupçuk partiden, Lippançenko'dan geliyor olsaydı, ***kişi***, Lippançenko, kuşkulu bir ***kişi*** olur, o, Aleksandr İvanoviç Dudkin'se kuşkulu bir şahısla ilişki içinde görünürdü.

Ve hezeyanlar ayaklanırdı.

Tam bütün bunları düşünmüş ve ona doğru koşan atlı arabaların arasından (tramvay daha yoktu) geçmek üzere kaldırımdan inmeye hazırlanıyordu ki bir ses onu çağırdı:

"Aleksandr İvanoviç, durunuz... Bir dakika..."

Döndü ve biraz önce ayrıldığı Nikolay Apollonoviç'in soluk soluğa, kalabalığın arasından ona doğru koştuğunu gördü – baştan aşağı titriyordu ve tere bulanmıştı; gözlerinde sıtmalı bir ateşle şaşkın yayaların başları arasında ona bastonunu sallıyordu...

"Bir dakika..."

Ah, aman Tanrım!

"Bekleyin: Aleksandr İvanoviç, benim için sizden ayrılmak zor... Bakın size bir şeyler daha söyleyeceğim..." –elini yakaladı ve en yakın vitrine sürükledi.

"Bir şeyler daha keşfettim... Bu keşif mi acaba – orada, teneke kutunun üzerinde?.."

"Dinleyin Nikolay Apollonoviç, gitmeliyim; ve sizin işiniz için gitmeliyim..."

"Evet, evet, evet: ben hemen... bir saniye, üçüne..."

"Eh – eh: dinliyorum..."

Nikolay Apollonoviç, artık görünümüyle, dosdoğru bir esinlenme hali çiziyordu; mutluluktan, anlaşılan, her şeyin onun için karman çorman olduğunu unutmuştu ve daha da önemlisi: ***kutu hâlâ tıkırdıyordu, yorulmadan yirmi dört saati kat ederek.***

"Sanki içimde benim büyüttüğüm bir keşif; ben uzamı aşarak, bilirsiniz ölçüsüzlüğe büyüdüm; inanın bana bu gerçekten oldu: ve benimle birlikte tüm nesneler büyüdü; ve – oda, ve – Neva manzarası, ve – Petropavlov kalesi: hepsi serpildi, büyüdü – hepsi; ve sonra büyüme durdu (büyüyecek bir yer, bir şey kalmamıştı); buradaysa, sonlananda, sonda, sonuçta – orada, bana farklı bir başlangıç varmış gibi geldi: tamamlanmış ki.. Aşırı saçma, tatsız ve vahşiydi nasılsa – en önemlisi vahşiydi; vahşilik, belki de, çünkü bende bu düşünceyi düşünebilecek, deyim yerindeyse tamamlanmış bir organ yoktu; duyu organları yerine his – 'sıfır' his vardı; ne sıfır, ne bir olmayan, birden az olan bir şey algılanıyordu. Bütün saçmalık, belki de, sadece, hissin 'sıfır eksi bir şey,' sözgelimi belki beş, hissi olmasıydı."

"Dinleyin," – diye böldü Aleksandr İvanoviç – "şunu bana söyleyiniz en iyisi: mektupçuğu siz Varvara Yevgrafovna Solovyova'dan aldınız zahir?"

"Mektup..."

"Evet o değil, not değil: Varvara Yevgrafovna aracılığıyla gelen mektup..."

"Ah, 'Ateşli Bir Ruh' imzalı şiirden mi bahsediyorsunuz?"

"Yani tam bilmiyorum: kısaca, Varvara Yevgrafovna aracılığıyla gelen..."

"Aldım, aldım... Hayır – bakın size diyorum ki işte '*sıfır eksi bir şey*'... nedir bu?"

Tanrım: hâlâ aynı şey!..

"Vahiyler'i okumalıydınız!.."

"Sizden daha önce de duymuştum Vahiyler'i bilmediğimi; ama artık okuyacağım – vakit geçirmeden okuyacağım; artık siz beni sakinleştirmişken şey hakkında... bütün bunlar hakkında, sizin okuma alanınıza yönelik bir ilgi doğduğunu hissediyorum bende; işte, bilirsiniz, evde oturup brom[232] içip Vahiyler okuyacağım; bende büyük bir ilgi uyandırdınız: geceden bir şeyler kaldı: her şey böyle – ama böyle değil... İşte, sözgelimi, bakınız: vitrin... Vitrinde – yansımalar: işte şapkalı bir beyefendi geçti – bakın... gidiyor... İşte – sizinleyiz, görüyor musunuz? Ve her şey – ne tuhaf..."

"Ne tuhaf," diye onaylayarak başını salladı Aleksandr İvanoviç: Tanrım, yani anlaşılan 'ne tuhaf' konusunda uzman olmalıydı.

"Ya da işte yine: nesneler... Şeytan bilir, neye yararlar: yine hepsi – hem de değil... teneke kutuda kavradım bunu: kutu gibi kutu; ve – hayır: kutu değil..."

"Şşş!"

"Korkunç bir içeriği olan kutu!"

"Kutuyu hemen Neva'ya atın; ve her şey – yoluna girecektir; her şey eski haline dönecek..."

"Dönmeyecek, durmayacak, olmayacak..."

Koşturan çiftlerin yanında dolandı üzüntüyle; üzüntüyle iç çekti, çünkü biliyordu: dönmeyecek, durmayacak, olmayacak – hiç, hiç!

Aleksandr İvanoviç, Ableuhov'un dudaklarından hücum eden boşboğazlık seline hayret ediyordu: kabul edelim ki o, bu boşboğazlıkla ne yapacağını bilmiyordu: sakinleştirmeli mi, desteklemeli mi, tersine – konuşmayı kesmeli mi (Ableuhov'un varlığı onu doğruya doğru boğuyordu).

"Bu sadece, Nikolay Apollonoviç, hisleriniz size tuhaf geli-

232 Başağrısı giderici ve sakinleştirici ilaçlarda kullanılan efervesan bir karışım.

yor ondan; siz basitçe bugüne dek havalandırılmayan odanızda Kant'la oturmuşsunuz; size bir hortum çarpmış – siz de kendinize dikkat etmeye başlamışsınız: hortuma kulak kesilmişsiniz; ve onda kendinizi duymuşsunuz... İçine düştüğünüz haller çeşitli biçimlerde tasvir edilir: onlar – gözlem, araştırma konusu..."

"Nerede peki, nerede?"

"Nesirde, lirik şiirde, psikiyatrilerde, okült araştırmalarda."

Aleksandr İvanoviç, bu zihinsel olarak gelişmiş skolastiğin (ona göre) şaşırtıcı cahilliğine gülmeden edemedi ve gülerek ciddiyetle devam etti:

"Psikiyatr..."

"?"

"Buna..."

"Evet-evet-evet..."

"Bunları..."

" 'Her şey aynı – ama aynı değil' mi diyecek?"

"Eh, aynı değil – istersẹniz öyle adlandırın – onun için terim şu: yalancı halüsinasyon..."

"?"

"Yani hislerin etkisine karşılık gelmeyen simgesel bir his türü."

"Eh, neyse: deyim yerindeyse, bir şey söylememekle aynı şey!.."

"Evet, haklısınız..."

"Hayır, beni tatmin etmiyor..."

"Elbette: modernist bu hissi – hiçlik hissi, yani genelde yaşanmayan simgesel bir his olarak adlandırır, ona karşılık gelen imgeyi aramaya koyulur."

"Yani sonuçta alegori."

"Alegoriyi simgeyle karıştırmayın: alegori, gündelik dile karışmış olan simgedir; sözgelimi, sizin 'kendimin dışında'nın sıradan anlamı; simgeyle sizin orada – kutunun tepesinde yaşadı-

ğınız şeylere yönelik münacatınızdır; yaşanmış bir şeyleri yapay olarak yaşamaya davet... Ama başka bir terim daha uygun olacaktır: doğal bedenin titreşimi. Siz kendiniz yaşamışsınız; sarsıntının etkisiyle sizde doğal beden tamamen gerçek biçimde ürpermiş, bir anda kopmuş, fiziksel bedenden ayrılmış ve işte siz orada yaşadıklarınızı yaşamışsınız: "bezdna – bez dna"[233] ya da "kendinin dışında" gibi eskimiş söz bileşimleri derinlik kazanmış, sizin için yaşamın haklı çıkardığı bir simge olmuş; kendi doğal bedeninizi yaşamak, farklı mistik okulların öğretisinde, dilsel düşünce ve alegorileri gerçek, simgesel düşüncelere dönüştürür; mistiklerin yapıtları bu simgelerle dolu olduğundan, bu yaşananların ardından, size bu mistikleri okumanızı öneririm..."

"Dediğim gibi, okuyacağım: ve – okuyacağım..."

"Ve sizin başınıza gelenle ilgili olarak ancak bir şey daha ekleyebilirim: bu tür hisler, Platon'un Bakkhalar'ın inançlarını kanıt olarak göstererek anlattığı gibi, sizin ilk öte dünya yaşantılarınız da olabilir... Bu hislerin bilinçli olarak uyandırıldığı deneyim okulları var – inanmıyor musunuz?.. Var: bunu kesin olarak söylüyorum, çünkü benim tek ve yakın bir dostum – oradan, bu okullardandır; deneyim okulu sizin kâbusunuzu, bu ritimleri, hareketleri, titreşimleri inceleyerek ve sözgelimi genişleme hissine bilincin bütün katılığını da katarak bir armoni yasası çalışması haline sokuyorlar... Bu arada niye duruyoruz: çok gevezelik ettik... Sizin artık hemen eve dönmeniz gerek, ve.. kutuyu nehre atmanız; sonra oturun, oturun: hiçbir yere adım atmayın (muhtemelen izleniyorsunuzdur); artık evde oturun, Vahiyler okuyun, brom için: korkunç biçimde tükenmişsiniz... Bu arada, en iyisi brom almayın: brom bilinci boğar; bromun kötü kullanımı insanı bir şey yapamaz hale sokar... Zaten, benim de artık yola koyulmam gerek, sizin işiniz için."

---

233 Sırasıyla, "uçurum" ve "dipsiz."

Ableuhov'un elini sıkan Aleksandr İvanoviç hemen kara şapkalar akıntısına daldı, bu akıntıda geri döndü ve bir kere daha bağırdı:

"Kutuyu – nehre!"

Omuzu omuzlara karıştı: hızla başsız çokayaklıyla kaynaştı.

Nikolay Apollonoviç ürperdi: yaşam kutuda kaynıyordu; saat mekanizması şimdi bile çalışıyordu; hemen eve, hemen; işte şimdi bir araba tutacak; döner dönmez onu yan cebine koyacak; ve – Neva'ya atacak!

Nikolay Apollonoviç yine genişlediğini hissetmeye başlamıştı; aynı zamanda şunu hissetti: yağmur çiseliyordu.

KARYATİD

Orada, karşıda, kavşak karanlıktaydı; ve oradaydı cadde; taş bir biçimde asılıydı orada giriş karyatidi.

Kurum oradan yükseliyordu: Apollon Apollonoviç Ableuhov'un herkese hâkim olduğu Kurum.

Sonbaharın bir sınırı var; kışın da bir sınırı var: zaman dönemleri çevrimsel olarak akar. Ve bu çevrimler üzerinde asılıydı girişin sakallı karyatidi; taş tırnağı duvara başdöndürücü biçimde saplanmıştı; böyle bütünü kopacak ve caddeye taş olarak dökülecek gibi görünüyordu.

Ve yine de – kopmuyor.

Kendi üzerinde gördüğü şeyse, yaşam gibi değişken, açıklanamaz, kokusuz: orada bulutlar uçuyor; açıklanamazlıkta beyaz

kümülüsler döneniyor; şimdi olduğu gibi çiseliyor: dün gibi, önceki gün gibi.

Ayaklarının altında gördüğü şey de, onun gibi – değişmez: aydınlatılmış kaldırımda insani çokayaklının akışı da değişmez; ya da: şimdiki gibi, – karanlık bir ıslaklık içinde; koşturan ayakların ölümcül hışırtısı; ve ebedi-yeşil yüzler; hayır, onlarda olayların artık çığırından çıktığı görülmüyor.

Fötr şapkaların geçişini gözlerken, hiç de olayların Ak-Tyuk şehrinde, sözgelimi tren jandarmalarıyla tartışan istasyondaki bir işçinin, jandarmanın elindeki banknotu kapıp ağız açıklığının yardımıyla midesine indirdiğini, bu yüzden de tren doktoru tarafından bu midenin kusturulduğu Ak-Tyuk şehrinde çığırından çıkmış olduğunu kimse söyleyemezdi; şapkaların geçişini gözlerken, kimse Kutais Tiyatrosu'nda artık halkın şöyle bağırdığını söyleyemezdi: "Yurttaş!.." Kimse, aynı gün aynı saatte Tiflis'te polis şefinin bomba üretimini ortaya çıkardığını, Odessa'da kütüphanenin kapatıldığını ve Rusya'nın onlarca üniversitesinde binlerce kişinin katıldığı miting yapıldığını söyleyemezdi; kimse, tam da o sırada binlerce inançlı isyancının bir araya geldiğini ve Perm'lilerin dikkafalılık ettiğini ve tam da bu sırada Kazaklarla çevrilmiş Reval demir döküm fabrikasında kızıl bayrakların atıldığını söyleyemezdi.

Şapkaların geçişini gözlerken, kimse yeni hayatın fokurdadığını, Potapenko'nun[234] aynı adı taşıyan oyununu bitirdiğini, artık Moskova-Kazan yolundaki grevin başladığını söyleyemezdi; istasyonlarda camlar parçalanıyor, ambarlar basılıyor, Kursk, Vindavsk, Nijegorod ve Muromsk tren yollarında çalışma duruyordu; ve bir sürü bölgede onbinlerce vagon, donakalmış duruyordu; ulaşım – ölmüştü. Şapkaların geçişini gözlerken, kimse

234 İgnati Nikolayeviç Potapenko (1856-1928): Rusya'da 1880-90'larda büyük ün sahibi olan yazar ve dramaturg. 1905'te "Yeni Hayat" (*Novaya Jizn*) oyununu yazdı.

artık Petersburg'da da olayların çığırından çıktığını, neredeyse bütün matbaalarda mürettiplerin birer delege seçerek bir araya geldiğini; ve fabrikaların greve gittiğini: tersane, Aleksandrov fabrikası ve diğerleri; Petersburg banliyölerinin Mançurya kasketiyle kaynadığını söyleyemezdi; şapkaların geçişini gözlerken, kimse yürüyenlerin onlar olduğunu da, olmadığını da söyleyemezdi; sadece adım atmayıp içlerinde bir huzursuzluk gizleyerek, kılıçla kesilmiş, basit tahta kazıklarla yarılmış tepeleriyle başlarını birer budala başı gibi hissederek adım attıklarını söyleyemezdi; kulaklarını yere dayayacak olsalar, bir şeyin tatlı hışırtısını duyarlardı: Arhangelsk'ten Kolhida'ya, ve Libava'dan Blagoveşçenkse dek kesintisiz silah seslerini.

Ama sirkülasyon bozulmuyordu: monoton, ağır, ölümcül bir halde hâlâ akıyordu şapkalar karyatid ayaklarının altında.

...

Gri karyatid eğildi ve ayaklarının altına – bakıyor: o hep aynı kalabalığa; gözlerin yaşlı taşındaki nefretin sınırı yok; usancın – sınırı yok; ve sınırı yok – umutsuzluğun.

Ve, ah, gücü olsa!

Kaslı kolları taş başın üzerinde uçuşan dirseklere dayanarak doğrulacaktı; ve yontulmuş tepesi delice savrulacaktı; sağır edici bir kükremeyle, yeknesak-umutsuz bir kükremeyle açılacaktı ağız; şöyle diyecektiniz: "bu bir fırtına kükreyişi" (binlerce kara şehir kasketi de yağmalarda böyle kükrüyordu): lokomotif ıslığı gibi, cadde buharla kaplanacaktı; caddenin üzerinde duvardan kopan balkon kornişi sıçrayacaktı; ve gürültüyle gümbürdeyen, sağlam taşlar parçalanacaktı (çok kısa süre sonra zemstvo idaresi ve eyalet zemstvo meclislerinin pencereleri taşlarla dövüldü); ki taş heykel de caddeye, kararan havada hem hızlı hem göz kamaştırıcı bir yay çizerek çalarıyla düşecekti; ve savrulanlarla kanlanacak, buradan geçen ürkmüş şapkaların üzerine binecekti – ölümcül, monoton, ağır ağır...

...

Bu gri Petersburg güncüğünde ağır, süslü bir kapı ardına dek açıldı: reverleri altın işlemeli gri, tıraşlı bir uşak arabacıya işaret vermek üzere girişte göründü; atlar eşiğe atıldı, vernikli arabayı çektiler; gri, tıraşlı uşak kamburlaşmış, iki büklüm ve tıraşsız Apollon Apollonoviç Ableuhov hastalıklı görünen bir yüz ve sarkık dudaklarla (kuzgun kanadı rengindeki) silindirinin kıyısına (kuzgun kanadı rengindeki) eldivenleriyle dokunduğu sırada yana çekilip dimdik durdu.

Apollon Apollonoviç Ableuhov dimdik duran uşağa, arabaya, arabacıya, büyük kara köprüye, aldırışsız Neva uzamına, dumanlı, çok bacalı uzakların karardığı ve grev yapan on binleriyle zor görülen Vasilyev Adası'na bir anlık, aldırışsızlık yüklü bir bakış attı.

Dikelen uşak üzerine eski soyluluk arması işlenmiş olan araba kapısını kapadı: şövalyeyi boynuzlayan bir tekboynuz; araba dosdoğru çamurlu sisin içine uçtu – mat biçimde görünen kara Aziz İshak Kilisesi'nin yanından, İmparator Nikolay'ın atlı anıtının yanından – bir kalabalığın toplandığı, tahta bir direkten koparak haçlarıyla havayı yardıkları, hafifçe ıslık çalan kızıl basma bezleri çekip çekiştirdikleri yere, Neva Bulvarı'na; arabanın hatları, uşağın üç köşelisinin dış hatları ve kaputunun havada uçuşan kanatları, Mançurya şapkalarının, kuşakların, kasketlerin kaynaştığı, arabanın camlarına belirgin bir şarkıyla atıldığı kara, karman çorman yığına daldı.

Araba kalabalığın içinde kaldı.

"Mais j'espere..."

"Umuyorsunuz ki?"

"Mais j'espere que oui,"[235] – diye kapının ardından bir yabancının sesi tıngırdadı.

Aleksandr İvanoviç'in adımları terasçığın tahtaları üzerinde kasıtlı bir sağlamlıkla takırdıyordu; Aleksandr İvanoviç gizlice dinlemeyi sevmezdi. Odaya açılan kapı yarı aralıktı.

Hava kararıyordu: lacivertleşiyordu.

Adımlarını duymadılar. Aleksandr İvanoviç Dudkin gizlice dinlememeye karar verdi; bu yüzden kapının eşiğinden içeri girdi.

235 (Fr.) "Umuyorum ki olur."

Odada ağır bir hoş koku vardı; parfüme karışmış kekre bir asitlilik: ilaçlara has.

Zoya Zaharovna Fleyş[236] tatlı dil döküyordu her zamanki gibi. Yabancı bir misafiri sandalyeye oturmaya zorluyordu; yabancı direniyordu.

Hava kararıyordu: lacivertleşiyordu.

"Ah, ne güzel sizi görmek... Çok, çok memnun oldum sizi gördüğüme: ayaklarınızı silin, üzerinizi çıkarın.."

Ama bilmukabele memnuniyet gelmedi; Aleksandr İvanoviç Zoya'nın elini sıktı.

"Umarım, siz Rusya hakkında güzel bir izlenim edinmişsinizdir... Doğru değil mi..." – Kara kuru yabancıya döndü. – "Nasıl benzersiz bir gelişme?"

Ve Fransız kuru biçimde tıngırdadı:

"Mais j'espere..."

Zoya Zaharovna Fleyş, tombul parmaklarını ovuşturarak, nazik, bir parça şaşkın bakışını bir Fransız'a, bir Aleksandr İvanoviç'e çeviriyordu; patlak gözleri vardı: yuvalarından fırlamışlardı. Zoya Zaharovna kırk yaşlarında görünüyordu; Zoya Zaharovna iribaşlı bir esmerdi; dolgun yanakları mineliydi; yanaklarından pudra dökülüyordu.

"Ama o daha gelmedi... Herhalde siz onun için geldiniz?" – diye sordu ansızın Aleksandr İvanoviç'e; bu ani soruda saklı bir kaygı seziliyordu; belki de bir düşmanlık saklıydı; belki nefret; ama kaygı, düşmanlık ve nefret zarifçe örtülmüştü: gülümseme ve bakışlar; tıpkı satın alınan yapışkan-tatlı şekerlerde havalandırılmamış pastane mutfaklarının bütün tiksindirici pisliğinin gizli olması gibi.

"Olsun, ben yine de bekleyeceğim."

Aleksandr İvanoviç Fransız'a başını eğdi; bir armut aldı (ma-

236 "Et" anlamına gelen Almanca "Fleisch" ve İngilizce "Flesh" sözcüklerini çağrıştırıyor.

sada Duchesse armutlarıyla dolu bir kâse vardı); Zoya Zaharovna Fleyş hemen kâseyi Aleksandr İvanoviç'den uzaklaştırdı: Aleksandr İvanoviç armudu pek severdi.

Armut da armuttu doğrusu, ama ortama hâkim olan o değildi.

Hâkim olan – sesti: bir yerlerde şarkı söylemeye başlayan ses; ses tamamıyla detone, olanaksız biçimde çığırtılı ve tatlıydı; ve bu arada: sesin kabul edilmez bir aksanı vardı. Yirminci yüzyılın şafağında böyle şarkı söylenmez; sadece utanç verici bir şey; Avrupa'da böyle şarkı söylemezler. Aleksandr İvanoviç şarkı söyleyenin tutku dolu ateşli bir esmer olduğunu hayal etti; tereddütsüz – esmer. Adamın omuzlarının arasından sarkan çökük bir göğsü ve tam hamamböceklerine has gözleri vardı; belki veremliydi; ve, muhtemelen, güneyliydi: Odessalı ya da hatta – Varnalı bir Bulgar (tabii, böylesi daha iyi); derli toplu bir giyimi de yoktur; bir şeylerin propagandasını yapar, köyden nefret eder. Şarkının görünmeyen sahibi hakkında düşünceler kurarken, Aleksandr İvanoviç ikinci bir armuda uzandı.

Bu arada Zoya Zaharovna Fleyş Fransız'ın başından ayrılmıyordu:

"Evet, evet, evet: tarihsel öneme sahip olaylar yaşıyoruz... Her yerde neşe ve gençlik... Gelecekteki tarihçiler yazacaklar... İnanmıyor musunuz? Mitinglere gidin.. Hararetli duygu sellerini dinleyin, bakın: her yerde – coşku..."

Ama Fransız konuşmayı desteklemek istemiyordu.

"Pardon, madame, monsieur viendra-t-il bientôt?"[237]

Nedense onun milli duygularını küçülten bu tatsız konuşmaya tanık olmamak için, Aleksandr İvanoviç pencere kenarına yöneldi, az kalsın yerde bir kemik kemiren tüylü bir senbernarın üzerine basıyordu.

---

237 (Fr.) "Pardon, madam, mösyö hemen gelecek mi?"

Küçük yazlığın pencereleri denize açılıyordu: kararıyor, lacivertleşiyordu.

Bir fenerin gözü söndü; ışık yanıp söndü: "bir-iki-üç" – ve söndü; uzakta yürüyen birinin kara pelerini rüzgârda savruluyordu; daha uzakta dalgalar köpükleniyordu; kıyı ışıkları parlak buğdaylar gibi saçılmıştı; çok gözlü sahil bir sazlıkla kabarmıştı; uzaktan bir siren sızlandı.

Ne rüzgâr!

"İşte size bir küllük..."

Bir küllük Aleksandr İvanoviç'in burnunun dibine sokuldu; ama Aleksandr İvanoviç alıngan bir adamdı, izmariti çiçek vazosunda söndürdü: protesto hevesiyle söndürdü.

"Orada şarkı söyleyen kim?"

Zoya Zaharovna, Aleksandr İvanoviç'in geri kaldığını belli eden bir hareket yaptı: kabul edilmez biçimde geri kaldığını.

"Nasıl? Bilmiyor musunuz?.. Evet, tabii: bilmiyorsunuz... Eh, bildireyim: Şişnarfiyev... Yabani gibi yaşamak da bu işte... Şişnarfiyev – hepimizle kaynaşıverdi..."

"Bir yerde bu soyadını duymuştum..."

"Şişnarfiyev sanatına mükemmelen hâkim..."

Zoya Zaharovna bu cümleyi kararlı bir halde dile getirmişti – sanki o, Aleksandr İvanoviç, herkesçe uzun zamandır bilinen, herkesle dost olan bu ismin üzerine yersiz bir soru işareti yerleştirmiş gibi. Ama Aleksandr İvanoviç bu beyefendinin yeteneğini tartışmaya kalkışmadı.

Tek şunu sordu:

"Ermeni mi? Bulgar mı? Gürcü mü?"

"Hayır ve hayır..."

"Hırvat mı? Farsi mi?"

"Şemah'tan[238] bir Farsi, hayatını Isfahan katliamında neredeyse kaybediyormuş..."[239]

---

238 Azerbaycan'da bir şehir.

239 1905-11 İran devriminden bahsediliyor.

"Ya... genç Farsilerden mi?"[240]

"Herhalde... Bilmiyor muydunuz?.. Ne ayıp."

Ona doğru bir üzüntü, horgörü bakışı, ve – Zoya Zaharovna Fleyş Fransız'a döndü.

Aleksandr İvanoviç, doğal olarak, konuşmayı dinlemedi: umutsuzca detone olan tenörü dinledi; genç Farsi eylemci orada korkunç bir Çigan romansı söylüyor ve ruha birtakım neşesiz düşünceler akıtıyordu. Bu arada: Aleksandr İvanoviç, Zoya Fleyş'in yüz hatlarının çok çeşitli güzellerin yüzlerinden adil biçimde alındığını düşünmeye koyulmuştu; burun – birinden, ağız – diğerinden, kulaklar – bir üçüncü güzelden.

Beraber alındığındaysa, insanı kesin olarak irkiltiyorlardı. Ve Zoya Zaharovna bir sürü güzelden örülmüş, ama kendisi güzel değilmiş görünüyordu – hey, hey! Ama asıl özelliği ateşli doğulu esmer denen kategoriye girmesiydi.

Zoya Zaharovna'nın sarsıcı gevezeliği Aleksandr İvanoviç'e de uçup geldi ve onu ele geçirdi:

"Para için mi geldiniz?"

Sessizlik.

"Yurtdışından para – bekleniyor..."

Sabırsız bir dirsek hareketi.

"Sizin editörünüz T.T. örgütünün çöküşünden sonra iyisi mi buraya gelmesin..."

Ama Fransız'da tık yok.

"Çünkü belgeleri buldular."

Eğer Aleksandr İvanoviç konu üzerine düşünebilseydi, T.T.'nin çöküşü haberi onu (bunu biz diyelim) yere devirebilirdi; ama o genç Farsi eylemcinin romansı nasıl harap ettiğini dinliyordu. Bu sırada, Zoya Fleyş'in ona musallat olmasıyla kendini kaybetmiş olan Fransız püskürdü:

---

240 Böyle bir topluluk var olmuş değil. Belki herhalde İran'daki anayasa yandaşlarını adlandırmak üzere Jöntürk, Genç Türk hareketine gönderme yapıyor.

"Je serai bien triste d'avoir mangué l'occasion de parler à monsieur."[241]

"Ne önemi var: benimle konuşun."

"Excusez, dans certains cas je préféres parler personnellement..."[242]

Pencereye bir çalı çarptı.

Çalının dalları arasından dalgaların nasıl köpüklendiği ve lacivert ve gecemsi bir yelkenli geminin savrulduğu görülüyordu; ince bir katmanla karanlığı keskin-kanatlı yelkenlerle yardı; yelkenin yüzeyinde ağır ağır lacivert gece koyulaşıyordu.

Sanki yelkenli tamamıyla siliniyordu.

Bahçeye o sırada bir araba girdi; besbelli nefes darlığı çeken göbekli bir şişmanın gövdesi, arabadan telaşsızca indi; iplerin üzerinde salınan yarım düzine paketle boğuşarak, hantal bir el ağır ağır deri bir çantayla uğraşır gibiydi; bir paket koltuk altlarının birinden beceriksizlikle bir su birikintisine düştü; uçarken kâğıdı yırtılınca kış elmaları çamura döküldü.

Beyefendi birikintiye eğilip elmaları topladı; paltosu açıldı; besbelli inliyordu; bahçe kapısını kapatırken, elindekileri tekrar dökmekten zor kurtuldu.

Beyefendi, rüzgârdan eğilmiş iki funda sırasının arasındaki sarı bahçe yolundan küçük daçacığa yaklaşıyordu; çevreye o baskıcı, tanıdık atmosfer yayılmıştı; kulaklıklı bir şapkayla örtülmüş başı birden göğsüne eğildi; yuvalarında derinlere göçen küçük gözleri bu kez sağa sola kaçmıyordu (ısrarlı bütün bakışların ondan kaçtıkları gibi); derine göçmüş küçük gözler yorgun biçimde pencerelere çevrildi.

Aleksandr İvanoviç bu küçük gözlerde (düşünün bir!) yorgunlukla ve hüzünle karışık, kendine özgü, kendine ait bir mutluluk görebildi – saf hayvani mutluluk: katlanılan türlü sıkıntı-

241 (Fr.) "Mösyöyle konuşma olanağı bulamazsam üzüleceğim."
242 (Fr.) "Affedersiniz, belli durumlarda kişisel olarak görüşmeyi yeğlerim."

nın ardından ısınmak, uyku çekmek ve tıkabasa yemek. Kana susamış vahşi bir hayvan gibi: inine dönerken, kana susamış hayvan, onun da sahip olabildiği masumiyeti sergileyerek evcil ve uysal görünür; o zaman bu hayvan eşini dostça koklar; ve sızlanan yavrularını yalar.

Gerçekten kişi mi bu?

Evet: bu kişi; ve kişi bu kez korkunç değil; görünümü – dokunaklı; ama bu – kişi.

...

"İşte o!"

"Enfin..."[243]

"Lippançenko!.."

"Merhaba..."

Sarı köpek, senbernar, mutlu bir kükremeyle odayı aştı ve sıçrayıp patilerini dosdoğru kişinin göğsüne dayadı.

"Defol git, Tom!.."

Paketlerini umutsuzca senbernardan korumaya çalışan kişi davetsiz misafirlerini fark etmeye vakit bulamamıştı; geniş, düz, karemsi yüzünde çaresizce bir öfkeyle birlikte humor karışımı belirdi; basit bir çocuksu deyiş çıkıverdi:

"Yine salyalandım."

Ve çaresizce Tom'dan öteye dönüp bağırdı kişi:

"Zoya Zaharovna, beni kurtarsanıza..."

Ama büyük köpek dili saygısızca kişinin burnunun ucunu yaladı; o zaman kişi kulak paralayıcı bir çığlık attı – çaresizce çığlık attı (bu arada, düşünün bir – gülüyordu)...

"Tom, yavrum, haydi!"

Ama misafirlerin olduğunu ve misafirlerin ev hayatının bu idiline sabırsızca gülümseyerek beklediğini görünce, kişi gülmeyi kesti ve terbiyeden tamamıyla uzak bir biçimde patladı:

"İzin verin, izin verin! Hemen: geliyorum..."

---

243 (Fr.) "Sonunda."

Ve bu arada sarkık dudağı dokunaklı biçimde titredi; dudağında şöyle yazıyordu:

"Burada da rahat yok..."

Kişi köşeye atıldı; orada çarptı – köşeye; yeni ve biraz sıkı olan lastik ayakkabılarını daha çıkartmamıştı: bir süre daha köşede durup paltosunu çıkarmayı geciktirdi ve eliyle dopdolu ceplerinden birini karıştırdı (sanki orada on iki hazneli bir browning vardı); sonunda, eli cepten çıktı – bir hacıyatmaz, Vanka-Vstanka çıktı.

Bu kuklayı masaya attı.

"Bu da işte Akullina'nın kızı için..."

Misafirlerin, kabul etmeli ki, bu sırada ağızları açık kalmıştı.

Sonra, ellerini ovuşturarak, çekingen bir kuşkuyla Fransız'a döndü:

"Lütfen... Buraya... Buraya..."

Ve – Dudkin'e savurdu:

"Bekleyiniz..."

"Zoya Zaharovna..."

"Hı?"

"Şişnarfiyev – onu anlıyorum; ateşli bir sanatçı doğasına sahip genç bir Farsi eylemci; ama söylesenize – bu Fransız'ın ne işi var burada?"

"Ne kadar çok bilirseniz – o kadar çabuk yaşlanırsınız," – diye Rusça olmayan bir yanıt verdi o ve sıkıca gerilmiş korsesinin altında iri göğüsleri titredi; elinde bir fısfıs tısladı.

Odada ağır bir koku duyuluyordu: parfümle takma diş karışımı (dişçileri ziyaret etmiş olanlar, bu kokuyu bilirler herhalde – tatlı bir koku değildir).

Zoya Zaharovna bu sırada Aleksandr İvanoviç'e yaklaşmıştı.

"Ya siz hâlâ... münzevi..."

Aleksandr İvanoviç'in dudakları çarpık biçimde kıvrıldı:

"Sizin eşiniz bunun için uzun zaman önce çok uğraştı..."

"?"

"Ben münzevi olmasam da, fark etmez: biri illa münzevi olacaktır..."

Konuşmanın gidişatından Zoya Zaharovna belli ki hoşlanmamıştı, çünkü yine elindeki fısfıs sinirle fıslamaya başlamıştı; Aleksandr İvanoviç hoş olmayan bir gülüşle gülümsedi ve – toparlandı.

"Şunu da söyleyeyim: sefihlik bana göre değil."

Bu yeni düşünce akışını kabul etti Zoya Zaharovna; ve aceleyle espri yaptı:

"Bu yüzden mi böyle sefihsiniz: masa örtüme kül saçtınız?"

"Affedersiniz..."

"Önemli değil: işte size küllük..."

Aleksandr İvanoviç yeni bir armuda uzandı; ve bu hareketi yaparken, Aleksandr İvanoviç kendi kendine hoşnutlukla şöyle dedi:

"Ne cimri..."

Armut dolu kâsenin (armudu pek severdi) – armut dolu kâsenin olmadığını gördü.

"Ne oldu? İşte size küllük..."

"Biliyorum: ben – armut alacaktım..."

Zoya Zaharovna armut sunmuyordu.

Uzaktaki odanın kapıları tam olarak kapanmamıştı: yarı aralık kapıdan içeri bastıramadığı bir merakla baktı; orada oturan iki karaltı görünüyordu. Fransız mitralyöz gibi konuşuyordu; ve anlaşılan tıngırdıyordu; kişiyse kuru biçimde mırıldanıyor, Fransız'ın sözünü kesiyordu; konuşurken sabırsızca yazı masasındaki eşyaları alıp bırakıyordu – bir onu, bir bunu, ve kolunun köşeli bir hareketiyle ensesini kaşıyordu; anlaşılan, Fransız'ın haberleriyle kişi ciddi olarak heyecana kapılmıştı; Aleksandr İvano-

viç sadece kendini savunmaya yönelik olan bir harekete dikkat kesildi.

"Bu-bu-bu..."

Senbernar Tom'sa salyalı suratını kişinin bükülmüş dizine yaslamıştı. Aleksandr İvanoviç'in bu gözlemi bölündü bu sırada: Zoya Zaharovna böldü.

"Ne için gelmiştiniz bize?"

Dalgın bir halde kadının sırıtan ağzına baktı: baktı ve şöyle belirtti:

"Ah, öylesine: sizin de dediğiniz gibi – münzeviyim ben..."

Yanıt olarak bir dolgunun altını parıldadı:

"Uzak durmayın."

"Hiç de değil..."

"Siz gücendiniz ona..."

"İşte yine.." – diye karşı çıkmayı denedi Aleksandr İvanoviç ve gerekçelerini yarıda kesti; kulağa inandırıcı gelmiyorlardı.

"Siz öylece gücendiniz ona. Herkes ona güceniyor. Ve işte Lippançenko işe karıştı... Şu Lippançenko!.. Onun adını lekeliyor bu... Ama anlamaya çalışın: Lippançenko – vazgeçilmez bir rol üstlendi... Lippançenko olmasa çoktan tutuklanacaktı. Lippançenko'ysa hepimizi gizliyor... Ama herkes inanıyor Lippançenko'ya..."

Bazı varlıkların hüzünlü bir niteliği vardır: ağızda kötü koku.. Aleksandr İvanoviç uzaklaştı.

"Herkes onu suçluyor... Ama söyleyiniz," – Zoya Zaharovna fısfısı kavradı, – "böylesine bir işçiyi nerede bulursunuz?.. Hı? Nerede bulursunuz?.. Söyleyin, bütün duyarlıklarından vazgeçip Lippançenko olmayı kabul eder – sonuna dek..."

Aleksandr İvaniç artık kişinin çok fazla Lippançenko olduğunu düşünüyordu; ama dile getirmek istemedi.

"Emin olun..."

Ama kadın sözünü kesti:

"Nasıl utanmıyorsunuz onu böyle bırakmaktan, böyle giz-

lenmekten, saklanmaktan; sonuçta Koleçka acı çekiyor; bütün eski, yakın ilişkilerini kesmek..."

Aleksandr İvanoviç kişinin Koleçka olduğunu hayretle hatırladı: kaç aydır bunu, kabul etmeli ki, hatırlamıyordu?

"Eh, orada içiyor, kabalık ediyorsa, ne var; ve – eh, orada – eğlenceler... Yani tabii: en iyileri de içiyor, ahlaksızca davranıyordu... Hem de kendi hevesiyle. Koleçka'ysa bunu dikkati başka yöne çekmek için yapıyor – Lippançenko olarak: güvenlik, açıklık için, polisin önünde, ortak dava için kendini böyle harcıyor."

Aleksandr İvaniç kendini tutamayıp gülümsedi, ama ona yöneltilmiş güvensiz, öfkeli bir bakışla karşılaştı:

"Ne..."

Ve telaşlar:

"Hayır... ben hiçbir..."

"Burada zaten çok korkunç bir fedakarlık var... İnanmayabilirsiniz, ama sonuçta onu bir sürü şey tehdit ediyor: sık sık olan mecburi içki alemleriyle, onun durumunda kaçınılmaz olan sefahatlerle Nikolay erkenden harcayacak..."

Aleksandr İvanoviç, Zoya Zaharovna'nın onun çok sık Lippançenko'yla restoranlara gittiğinden, Lippançenko'ya bir sürü şey... öğrettiğinden... kuşku duyduğunu biliyordu.

"Bunun sonu kötü olabilir..."

Ama yaşam da: burada –kötü bitebilir; o, Aleksandr İvanoviç, ağır ağır aklını kaybediyor. Nikolay Apollonoviç ağır olaylar altında eziliyordu; ruhlarına kötü bir şey yerleşmişti; ne polis, ne baskı, ne tehlikeydi bu, bir tür ruhsal yozlaşma söz konusuydu; temizlenmeden, büyük halk davasını sürdürmek olur muydu? Hatırladı: "Tanrı korkusuyla ve inançla ilerle."[244] Onlarsa hiçbir korku duymadan ilerliyorlardı. Ve – inançla mı? Ve böyle ilerlerken, bir tür ruhsal yasayı çiğnemişlerdi: suçlu olmuşlardı, şüphesiz o anlamda değil, ama – başka anlamda.

---

244 Ortodoks ayin düzeninden alınma.

Yine de çiğnemişlerdi.

"Helsingfors'u ve kayık gezintisini hatırlayın," – Zoya Zaharovna'nın sesi bu sırada bastırılmamış bir üzüntüyle çınlıyordu. – "Ve sonra: bu dedikodular..."

"Ne gibi?"

İlgilenmişti, silkindi.

"Koleçka'yla ilgili dedikodular!.. Siz sanıyor musunuz ki o da şüphe etmiyor, acı çekmiyor, geceleri çığlık atmıyor," (Aleksandr İvaniç bunu aklının bir köşesine yazdı – geceleri çığlık atıyor) – "Nasıl bunların ardından hakkında konuşabiliyorlar. Ve – adamın her şeyini feda etmesi yüzünden bir takdir, bir kabul yok... O her şeyi biliyor: susuyor, mahvoluyor... Bu yüzden de karamsar... Yalan söyleyemiyor. Hep kötü görünüyor," – Zoya Zaharovna'nın sesi neredeyse ağlayacakmış gibi çınlıyordu, "mutsuz görünüyor... bu... talihsiz görünümle. İnanınız: o – çocuk, çocuk..."

"Çocuk?"

"Şaşırtıcı mı geliyor?"

"Hayır," diye bocaladı, "sadece, bilirsiniz, bunu duymak, benim için tuhaf, Nikolay Stepanoviç'le ilgili düşüncelerimle bağdaştıramıyorum..."

"Gerçek bir çocuk! Baksanıza: kuklacık – Vanka-Vstanka." – Bileziğini ışıldatarak kuklayı gösterdi.. – "Siz işte gideceksiniz: ona tatsız şeyler söyleyeceksiniz, ama o – o!.."

"?"

"Ahçının kızını dizlerine oturtup onunla birlikte kuklayla oynuyor... Anlıyor musunuz? Ve onlar onu hainlikle suçluyor... Tanrım, küçük askerler oyununu oynuyor!.."

"Öyle mi!"

"Kurşun askerlerle: Farsi onları satın alıyor, Nurenberg'den kutu kutu getirtiyor... Yalnız – bu sır... Baksanıza nasıl biri!.. Ama," – kaşları sertçe birleşti, – "ama... çocuk öfkesiyle her şeyi de yapabilir..."

Aleksandr İvanoviç bu sözlerden, kişinin itibarının cidden sarsıldığına daha da inandı; oysa, kabul etmeli ki, bunu bilmiyordu; bakışlarını oraya, oturdukları yere çevirirken bir şeye yönelik bu ipuçlarını bu kez dikkate aldı...

Dar alınlı baş göğse birden düşer gibi; bir nesneden diğerine inip kalkan, sorgulayan, iğneleyici küçük gözler derin biçimde göz çukurlarına gömülmüştü; dudak hafifçe titriyor ve havayı emiyordu. Yüzde pek çok şey vardı: Dudkin'in önünde yüz bastırılmaz bir tiksintiyle, geceleyin orada dört dönmek, mırıldanmak, delmek, emmek, uçurmak ve içinden başka hiçbir yerde bulunmayan, dile gelmez düşünceleri çıkarmak üzere belleğine taşınan *o tuhaf bütün* halini alarak duruyordu.

Şimdi dikkatle baskın ve doğasının ağır biçimde inşa ettiği özellikleri inceliyordu.

Bu alın kemiği... –

Bu alın kemiği tek bir güçlü çabayla fırlamıştı dışarı – anlamak: ne olursa olsun, ne pahasına olursa olsun – anlamak, ya da... alın kemiği dağılırdı. Ne akıl, ne öfke, ne ihanet alın kemiğini çıkık hale getirmemişti; tek çaba – düşüncesiz, hissiz: anlamak... ve alın kemikleri anlayamazdı; alın acıklıydı: dar, kırışıklık kaplı; sanki, ağlıyor.

Sorgulayan delici küçük gözler... – sorgulayan delici küçük gözler (kapakları kaldırılabilse!) – onlar da... kendi halinde.. küçük gözler olurdu.

Ve hüzünlüydüler.

Havayı emen dudaksa – eh, ama gerçekten! – on sekiz aylık bir süt kuzusunun dudağını (bir emzik eksikti) andırıyordu; dudaklarında gerçek bir emzik olsaydı, dudağın yine emmesi hayret verici olmayacaktı; emziksizken bu hareket yüze çok iğrenç bir hal verecekti.

Bir de düşünün: askercik oyununu oynuyor!

Canavarca kafanın dikkatli bir analizi tek şeyi ortaya koyuyordu: baş – bir prematüre başıydı; birinin cılız beyni vaktinden

evvel yaş ve kemik yüzeyiyle kaplanmıştı; bu arada alın kemiği kaş altı yaylarını aşırı öne çıkarmıştı (gorillerin kafatasını hatırlayın), bu sırada kemiğin altında, belki de, günlük konuşmada beynin sulanması denen tatsız bir süreç gerçekleşmişti.

İçsel cılızlıkla gergedan azminin birleşimi – olasılıkla işte bu bileşim Aleksandr İvanoviç'te de bir khimera[245] doğurmuştu, kâbus geceleri büyümüştü: koyu sarı bir duvar kâğıdı parçasında gerçek bir Moğol gibi sırıtıyordu.

Böyle düşündü; kulaklarındaysa yankılandı:

"Vanka-Vstanka... Geceleri bağırır... Nuremberg'ten kutu kutu getirtiyor... Gerçek bir çocuk..."

Ve kendisi de ekledi:

"Alnıyla alınlara vuruyor... Vampirlikle ilgileniyor... sefahate dalıyor... Ve – yıkıma sürüklüyor..."

Ve yine yankılandı:

"Çocuk..."

Ama sadece kulaklarında yankılanıyordu: Zoya Zaharovna çoktan çıkmıştı odadan.

245 Yunan mitolojisinde üç baş ve gövdeli (arslan, yılan ve keçi) bir canavar.

İYİ DEĞİL

Tuhaf şey!

Bugüne dek *belli kişinin* Aleksandr İvanoviç'e yönelik tavrı ancak kesintisiz bir zorunluluklar niteliği taşımıştı, ve de yapışkan zorunluluklar; aylarca, sıkça, çokça kişi pohpohlama süslemesini Aleksandr İvanoviç'in çevresine dolamıştı; bu pohpoha inanmak istemişti.

Ve bu pohpoha inanmıştı.

Kişiyi hor görüyordu; ona karşı fiziksel bir tiksinti hissediyordu; dahası; Aleksandr İvanoviç Dudkin kişiden bu son günlerde, her şeye karşı acı verici bir inanç kaybı hissederek kaçmıştı. Ama kişi her yerde yakalıyordu onu; sık sık ona alayla oldukça açık biçimde meydan okuyordu; bu meydan okumaları stoikçe

kabul etmişti – sinik bir gülüşle, bu gülüşün sebebi kişiye sorulacak olsa, kişi şöyle yanıt verirdi:

"Bu – size yönelik."

Ama *kişinin* ortak davalarına kıkırdadığını biliyordu o.

Kişiye parti programının temelsiz, soyut, kör olduğunu belirtmişti; ve *o* – kabul etmişti; programın hazırlanmasına kişinin de katıldığını biliyordu; programa provokasyon karışıp karışmadığını soracak olsa, *kişi* şöyle yanıt veriyordu:

"Hayır, ama hayır: ne cüret..."

Sonunda onu mistik *credo*'suyla[246], Toplumsallığın, Devrimin aklın kategorileri değil, evrenin tanrısal Hipostazları olduğu inancıyla sarsmayı denemişti; mistiklere karşı değildi *kişi*; dikkatle dinledi; ve – hatta anlamaya çalıştı.

Ama anlayamadı.

Yalnız – yalnız: *kişi* önünde duruyordu; onun bütün karşı çıkışları ve aşırı çıkarımlarını uysal bir sessizlikle kabul etti; omzunu sıvazlayıp bir meyhaneye sürükledi; orada, bir masanın ardında, konyak yudumluyorlardı; ara sıra gramofonun eşliğinde *kişi* ona şöyle diyordu:

"Ne olmuş? Ben – neyim: hiç... Ben sadece denizaltıyım, sizse bir zırhlı, yüzecek olan büyük bir gemi..."

Buna rağmen onu tavan arasına iteliyordu; ve tavan arasına iteleyip oraya saklıyordu; zırhlı mürettebatsız, silahsız limanda duruyordu; Aleksandr İvanoviç'in yüzmesi bu son haftalarda meyhaneden meyhaneye yüzmekle sınırlı kalmıştı; bu itiraz haftaları boyunca *kişi* Aleksandr İvanoviç'i sarhoşa çevirmişti.

Misafirperver karşılıyordu onu; onunla yaptıkları sohbetlerden onda kuşku götürmez bir izlenim kalmıştı: eğer Aleksandr İvanoviç birden ciddi bir yardıma ihtiyaç duysa, kişi bu yardımı sağlayacaktı; bütün bunları kendi kendine tartıyordu, şüphesiz;

---

246 (Lat.) amentü; inanç ve ilkeleri ifade eden bir söz.

ama kendisi için bir destek, yardım konusunda korkuyordu Aleksandr İvanoviç.

Ancak bugün bir fırsat doğmuştu.

Ableuhov'a sorunu çözme sözü verdi; ve çözecekti: elbette, kişi'nin yardımıyla. Ableuhov'un olaylarının uğursuz karışımı sadece bir tür abrakadabraya yol açmıştı; abrakadabrayı kişiye anlatacak, kişi de, ona göre, artık her şeyi çözebilecek.

Buraya gelişi yalnızca Ableuhov'a verdiği söz yüzündendi; ve işte – alın bakalım...

Kişinin ona yönelik tavrı incitici biçimde değişmişti; bunu kişinin yazlıkta göründüğü ilk anda fark etmişti; kişinin ona yönelik tavrı tanınmaz olmuştu – tatsız, incitici, katı (bu tavırla karşılar daire müdürleri ricacıları, bu tavırla karşılar gazete editörü yangın ve hırsızlık haberleri derleyen gazete muhabirini; ve vasi öğretmen namzetiyle böyle konuşur... Solvıyçegodsk'te, Sarento'da)...

İşte – alın bakalım!..

Yani: Fransız'la sohbetinden sonra (Fransız artık gitmişti) ***kişi*** Aleksandr İvanoviç'e karşı takındığı bütün tavırlara rağmen çalışma odasından çıkmamış, oturmayı sürdürmüştü – orada, yazı masasının ardında; ve – küçültücü olmuştu bu; sanki o, Aleksandr İvanoviç, hiç orada yokmuş gibi; sanki bir tanıdık değil de, şeytan bilir ne! – bol zamanı olan yabancı bir ricacıymış gibi. Oysa Aleksandr İvanoviç Dudkin – Ele Geçmeyen'di; parti lakabı Rusya'da ve yurtdışında büyük yankı uyandırmıştı; ve de, dahası: köken olarak soylu bir beyefendiydi, ***kişi, kişiyse*** – hm, hm; şahsen ***kişiye*** gelerek ***kişiyi*** onurlandırmıştı.

Hava kararıyordu: lacivertleşiyordu.

Ve en karanlık yerde, çalışma odasının alacakaranlığında, kişinin ceketi itici biçimde sarı sarı parlıyordu; karemsi baş tamamıyla masaya eğilmiş (sırtının üzerinde sadece boyalı bir perçem görünüyordu); muhtemelen yıkanmamış bir boyunla geniş kaslı sırtını sergiliyordu; sırt kendini bakışa sunarken bir parça ka-

bardı; ve böyle sunmamalıydı: kibar değil... bir parça... müstehzi. Ve buradan ona öyle geliyordu ki oradan, çalışma odasının yarı karanlığından iki büklüm olmuş omuz ve sırt alaycı biçimde küstahlık ediyordu; ve düşünsel olarak onları soydu; bir yaban turpu altındaki yavru domuz derisi kadar kolayca yarılabilecek yağlı bir deri belirdi, bir hamamböceği geçti (anlaşılan, burada sürülercesi dolanıyordu); rahatsız oldu: – tükürdü.

Birden yağlı boyun kıvrımının gerdanıyla sırt arasında çehresiz bir gülümseme patlak verdi: sanki oradaki koltuğa bir canavar yerleşmişti; ve boyun yüz gibi göründü; sanki koltukta burunsuz, gözsüz suratıyla bir canavar oturuyordu; ve boyun kıvrımında göründü – dişsiz aralanmış bir ağız.

Orada, tersine dönmüş ayaklarla, devasa bir canavar yapay biçimde arkalara atıldı – odanın alacakaranlığında.

Öf, rezalet!

Aleksandr İvanoviç omzunu silkti ve sırta sırtını çevirdi; kayıtsız bir halde küçük bıyığını sıvazlamaya koyuldu; gücenmiş görünmek istiyordu, ama sadece kayıtsız görünüyordu; bıyığını sanki o kendi bir başınaymış, sırtıysa kendi başınaymış gibi bir halde sıvazlıyordu. Kapıyı çarpıp gitmesi lazımdı; ama gitmek olanaksızdı: Nikolay Apollonoviç'in yaşamının huzuru bu konuşmaya bağlıydı; ve bu yüzden: kapıyı çarpıp gitmek olmaz; ve bu yüzden, hâlâ kişiye bağlıydı.

Aleksandr İvanoviç, demiştik, sırta sırtını çevirdi; ama boyun kıvrımıyla sırt hâlâ çekici bir sırttı; ve ona doğru döndü: dönmeden edemiyordu... Bu sırada *kişi*, kendi payına, sandalyede sertçe döndü: arkasında duran kim olursa olsun ona pençesini batırmaya hazır vahşi bir ayı gibi, dar alınlı, dimdik baş ısrarla bakıyordu; döndü ve tekrar öteye döndü. Bu dönüş hareketi ateşli biçimde çığlık attı – belirgin bir hakaret etme arzusuyla. Herhalde, *kişi* sırtına yöneltilmiş bakışta bir şeye dikkat etmişti, çünkü kırpışan küçük gözlerin bakışı zehirli biçimde şöyle diyordu:

"E, e, e... derdin ne, ahbap?.."

Aleksandr İvanoviç cebinin içinde yumruğunu sıktı. Ve yine öteye döndü.

Saat tıkırdıyordu. Aleksandr İvanoviç sabırsızlığı kişinin kulağına gitsin diye iki kez öksürdü (hem kendini ortaya koymalı, hem de *kişiyi* ağır biçimde gücendirmemeliydi; kişiyi gücendirirse, bu gücendirmeden kaybeden Nikolay Apollonoviç olurdu)... Ama Aleksandr İvanoviç'in öksürüğü okul öğretmeninin önündeki bir öğrencinin çekingen spazmı gibi çıktı. Ne olmuştu böyle ona? Bu çekingenlik nereden çıkmıştı? *Kişiden* hiç de korkmuyordu: orada, duvar kâğıdında beliren halüsinasyondan korkuyordu, – kişiden değil...

Kişi yazmayı sürdürdü.

Aleksandr İvanoviç biraz daha öksürdü. Ve biraz daha. Bu kez kişi yanıt verdi.

"Bekleyiniz..."

Nedir bu tavır? Nedir bu kuruluk?

Sonunda kişi doğruldu ve döndü; ağır bir el havada bir davet hareketi çizdi:

"Buyurun..."

Aleksandr İvanoviç sanki tümüyle kaybetmişti kendini; bütün sınırları aşan hiddeti, sıradan sözcüklerin telaşla unutulmasıyla ifade buluyordu.

"Ben... görüyorsunuz ki... geldim..."

"?"

"Bildiğiniz gibi, ya da doğrusu... Lanet olsun!..." – ve birden kısaca patlattı:

"Bir konu var..."

Ama koltuğa çökmüş olan *kişi* (onu hiç acımadan şu koltukta boğmaya hazırdı), küçültücü bir bakışla masada kemirilmiş bir parmakla davul çaldı; ve – boğuk biçimde homurdandı:

"Sizi uyarmalıyım... bugün uzun uzun açıklamalar dinleyecek vaktim yok. Bu yüzden..."

Ne!

"Bu yüzden, sevgili dostum, sizden daha kesin ve kısa biçimde ifade etmenizi rica edeceğim..."

Ve çenesini elmacık kemiğine bastırarak, *kişi* cama yöneltti bakışlarını; ve ışıktan yoksun uzam oradan düşen yapraklarından hışırdayan avuçlar dolusunu attı.

"Söylesenize, ne zamandan beri siz bu... böyle bir tavırla," – diye patladı Aleksandr İvanoviç yalnız ironik bir biçimde değil, hatta bir parça hayretle.

Ama *kişi* sözünü yine kesti: tatsız bir biçimde kesti:

"Ee, bayım?"

Ve kollarını göğsünde kavuşturdu.

"Konu..." – ve duraksadı.

"Ee, bayım..."

"Büyük bir önem kazandı..."

Ama *kişi* sözünü üçüncü kez kesti:

"Önemlilik derecesine sonra karar verelim."

Ve küçük gözlerini yuvarladı.

Anlaşılmaz biçimde hayrete düşmüş Aleksandr İvanoviç kızardı ve bir cümle daha ekleyemeyeceğini hissetti. Aleksandr İvanoviç sustu.

Kişi sustu.

Dökülen yapraklar cama vuruyordu: uçuşurken pencereye çarpan kızıl yapraklar fısıldaşıyordu; orada dallar – dar damarlar[247] – karanlık-dumanlı bir ağ oluşturuyordu; caddede rüzgâr vardı; karanlık ağ sallanmaya başlıyordu; karanlık ağ uğuldamaya başlıyordu. Düzensizce, çaresizce, ifadeleri karıştırarak, Aleksandr İvanoviç Ableuhov olayını anlatıyordu. Ama o öyküyle heyecanlandıkça, konuşmasını inşa ederken gedikleri kapattıkça *kişi* daha kuru, daha katı bir hal alıyordu: daha da tutkusuzca öne çıkıyordu ve sonra gevşiyordu alnı; tombul dudaklar emmeyi bıraktı; ve öykünün içine provakatör Morkovin'in karıştığı

247 Metinde ses oyunu var: "suki – suhiye skeleti," yani "dallar – kuru iskeletler."

yerde *kişi* kaşlarını kaldırdı ve burnunu kaşıdı: sanki buraya dek hep anlatıcının vicdanıyla hareket etmeye çabalamış, sanki bu yerde anlatıcı tamamıyla vicdansız bir hale gelmiş, kişinin sahip olduğu bütün hoşgörü sınırları burada aşılmış gibi; ve sabrı – sonunda tükendi:

"A?.. Görüyor musunuz?.. Oysa siz dediniz?"

Aleksandr İvanoviç irkildi.

"Ben ne dedim?"

"Hiç: devam edin..."

Aleksandr İvanoviç tam bir umutsuzlukla bağırdı:

"Yahu her şeyi anlattım! Daha ne anlatayım!"

Ve çenesini adem elmasına dayanan kişi başını eğdi, kızardı, iç çekti, bu kez Aleksandr İvanoviç'e kıpırtısız gözleriyle paylayıcı bir bakış attı (bakış hüzünlüydü); ve – zar zor fısıldadı:

"İyi değil... Hiç, hiç iyi değil... Nasıl utanmazsınız!.."

Yan odada elinde bir lambayla Zoya Zaharovna göründü; hizmetçi, Malanya, masayı hazırlıyordu: bardaklar yerleştiriliyordu; Bay Şişnarfiyev yemek odasında belirdi; tenörü inci boncuk gibi saçıldı, ama bütün bu incileri boğuyordu... genç Farsi aksanı; Şişnarfiyev'in kendisi bir çiçek vazosuyla gözden uzak kalmıştı; bütün bunlara Aleksandr İvanoviç uzaktan fark etti, – sanki düşteymiş gibi.

Aleksandr İvanoviç kalbinde bir titreşim hissetti; ve – dehşet; "nasıl utanmazsınız" sözleri sırasında, yanaklarının nasıl parıl parıl kırmızı olduğunu hissetmişti; korkunç muhatabın sözlerinde apaçık bir tehdit yıkıcı biçimde belliydi; Aleksandr İvanoviç, hiç de kesinlikle ona ait olmayan bir suçu hatırlayarak, sandalyede istemeden kıpırdandı.

Tuhaf: *kişinin* tavrında gizli tehdidin ve de ona yöneltilen "utancın" ne demek olduğunu sorgulamaya cesaret edemiyordu. "Utancı" öyle böyle yuttu.

"Ableuhov'a bu provokatör mektubuna ilişkin olarak ne söylemeliyim?"

Bu sırada alın kemikleri onun alnına yaklaştı:

"Ne demek provokatör? Hiç de provokatör değil... İyisi mi sakinleşin. Ableuhov'a mektubu bizzat kendim yazdım."

Bu tirad, öfkeye, siteme ve suçlamaya da hâkim, ustalıklı bir biçimde dillendirilmişti; ustalıkla kendine hâkim olarak ve şimdi de... küçük düşürücü bir alçakgönüllülüğe tenezzül etmişti.

"Nasıl? Mektubu siz mi yazdınız?"

"Ve götüren de – sizdiniz: hatırlıyor musunuz?.. Yoksa unuttunuz mu?"

Kişinin "unuttunuz mu" sözcükleri, sanki Aleksandr İvanoviç bütün bunları harika biçimde biliyormuş da nedense bilmezden geliyormuş gibi dile getirilmişti; genel olarak kişi, artık onunla kedinin fareyle oynadığı gibi ustalıkla oynamaya hazırlandığını belli ediyordu.

"Hatırlayınız: bu mektubu size ben verdim, orada – meyhanede..."

"Ama ben onu, emin olun, Ableuhov'a değil, Varvara Yevgrafovna'ya verdim..."

"Yeter, Aleksandr İvanoviç, yeter, ahbap: kurnazlığa gerek yok: mektup adrese ulaştı... Gerisi – fasa fiso."

"Ve– mektubu yazan sizsiniz?"

Aleksandr İvanoviç'in kalbi öyle titriyor, öyle çarpıyordu ki, sanki – çıkacaktı; boğa gibi, böğürdü; ve – öne atıldı.

*Kişi*yse, görünümünü mermer bir katılığa büründürmüş, masayı parmaklarıyla anlamlı biçimde dövüyordu, *kişi* bağırdı:

"Burada neye şaşıyorsunuz?.. Ableuhov'a olan mektubu benim yazmış olmama mı?.."

"Elbette..."

"Affedin, ama şaşkınlığınızın artık ikiyüzlülük sınırına vardığını söyleyeceğim..."

Oradan, vazonun ardından, Şişnarfiyev'in kara profili dikeldi; Zoya Zaharovna profile fısıldadı, profilse başını salladı; ve

sonra Aleksandr İvanoviç'e baktı. Ama Aleksandr İvanoviç hiçbir şey görmüyordu. *Kişi*ye doğru atılarak haykırdı sadece:

"Ya ben aklımı kaybettim, ya da – siz!"

Kişi ona göz kırptı:

"E, ne olmuş?"

Haliyse şöyle diyordu:

"Ah, ah, ah, ahbap: daha önce gördüm nasıl baktığını... Beni kandırabileceğini mi sanıyorsun?"

Bir şeyler oldu: keyifle, hatta neşeyle, hatta ahmakça bir coşkuyla *kişi* dilini şaklattı, sanki şöyle bağırmak istiyordu:

"Ahbap, doğrusu, alçaklık sende – sırf sende: bende değil..."

Ama sadece şöyle dedi:

"A?.. A?.."

Sonra küçümseyici gülüşünü güçlükle bastırmış bir hal takınarak, katı, dayatmacı, küçümser biçimde ağır ağır elini Aleksandr İvanoviç'in omzuna koydu *kişi*. Düşündü ve ekledi:

"İyi değil... Hiç, hiç iyi değil..."

Ve o aynı, tuhaf, baskıcı ve tanıdık hal sardı Aleksandr İvanoviç'i: üzerlerinde – bir anda – uğursuz şeyin belirdiği koyu sarı duvar kâğıdı parçasının önündeki yıkım hali. Aleksandr İvanoviç bu sırada üzerinde bilmediği bir suçu hissediyordu; baktı ve sanki *kişinin* oturduğu o yönden tüten ve *kişiden* tüten bir bulut asılıydı üzerinde.

*Kişi*yse dar alınlı başıyla ona bakıyordu: hep oturuyordu ve hep yineliyordu:

"İyi değil..."

Zorlu bir sessizlik çöktü.

"Bu arada, şüphesiz, uygun istihbaratı hâlâ bekliyorum; istihbaratsız olmaz... Bu arada: suçlama – ağır; suçlama, açıkça söyleyelim, öyle ağır ki..." – burada iç çekti kişi.

"İyi de ne bilgisi?"

"Sizin hakkınızda toplanan istihbarat..."

Bir bu eksikti!

Koltuktan kalkan *kişi* bir Havana purosunun ucunu kopardı, ikircikli biçimde bir şarkı mırıldanmaya başladı; şimdi içine girilmez biçimde rahatlığına gömülmüştü; yemek odasına yürüdü, Şişnarfiyev'i dostça omzundan kavradı.

Lezzetli bir et kokusu yayan mutfağa doğru seslendi:

"Bir şey yemezsem öleceğim..."

Masaya bakıp şöyle belirtti:

"Likör isterim..."

Sonra tekrar çalışma odasına yürüdü.

...

"Kapıcıyla görüşmeleriniz... Ev polisi, kapıcıyla dostluğunuz... Son olarak: karakol katibi Voronkov'la kafa çekmeleriniz..."

Ve sorgulayıcı, şaşakalmış bir bakışa – korku dolu bir bakışa karşı – Lippançenko, yani *kişi*, yakıcı, çok anlamlı fısıltısını, elini Aleksandr İvanoviç'in omzuna koyarak sürdürdü:

"Sanki kendiniz bilmiyorsunuz? Şaşkın gözlerle bakıyorsunuz? Bilmiyor musunuz bu Voronkov'un kim olduğunu?"

"Kim bu Voronkov? Voronkov?!.. Affedersiniz... Ne var bunda... Ne oluyor burada?"

Ama kişi, Lippançenko, iki yanını tutarak kahkaha attı:

"Bilmiyor musunuz?.."

"Bunu reddetmeyeceğim: biliyorum..."

"Harika!.."

"Voronkov – karakoldan bir katip: kapıcı Matvey Morjov'u ziyarete geliyor..."

"İspiyoncuyla görüşmeye kalkıyorsunuz, ispiyoncuyla görüşmeye kalkışıyorsunuz, sanki bilmiyorum ben kim son hafiyecik..."

"İzin verin!.."

"Tek kelime yok, tek kelime yok," – diye ellerini salladı *kişi*, ciddi olarak ürkmüş Aleksandr İvanoviç'in bir şeyler söyleme çabasını görerek.

"Yineliyorum: provokasyondaki apaçık rolünüz daha kanıtlanmış değil, ama... uyarıyorum – dostça uyarıyorum: Aleksandr İvanoviç, dostum, uygunsuz, bir şeylere kalkıştınız..."

"Ben mi?"

"Geri adım atın: çok geç değil..."

Bir anda, "geri adım atın: çok geç değil" sözlerinin belli bir ***kişinin*** kendine özgü zorlaması olduğunu Aleksandr İvanoviç apaçık biçimde anladı: Nikolay Apollonoviç'le ilgili olayın bir açıklamasında ısrar etme; bir şey daha var gibiydi – ***kişi*** (hatırladı) kötü biçimde ünlenmiş; burada bir şeyler dönüyordu – besbelli: Zoya Zaharovna Fleyş'in az önceki imaları – ve daha kimbilir neler!

Ama Aleksandr İvanoviç daha yeni düşünmüştü ve düşünüp bir parça cesaretlenmişti ki, şişmanın yüzünde tanıdık, kötü ifade – o halüsinasyonun ifadesi – geçip gitti; ve alın kemikleri tek bir güçlü çabayla gerilmişlerdi – onun iradesini kırmak: ne olursa olsun, bedeli ne olursa olsun – kırmak, ya da... paramparça etmek.

Ve alın kemikleri kırdı.

Aleksandr İvanoviç uykulu ve sıkıntılı bir halde koyverdi kendini, ***kişi***yse, az önce iradesine karşı yaşanan anın öcünü alarak, yine taarruza geçmişti; karemsi baş aşağı eğilmişti.

Küçük gözler – gözler şöyle der gibiydi:

"E, e, e, ahbap... Öyle yani?"

Ve ağız tükürükler saçıyordu.

"Böyle safdil numarası yapmayın ..."

"Yapmıyorum..."

"Bütün Petersburg biliyor..."

"Ne biliyor?"

"T. ... T. ... felaketini."

"Nasıl?!"

"Evet, evet..."

Eğer kişi bilinçli olarak Aleksandr İvanoviç'in düşüncesini ***kişinin*** gerçek hedeflerinin keşfedilmesini sağlayabilecek şeyden uzaklaştırmak istediyse, bunu tam anlamıyla başarmıştı, çünkü

T. ... T. ...'nin başarısızlığı haberi zayıf Aleksandr İvanoviç'i şimşek gibi çarpmıştı.

"Aman Tanrım!.."

"Aman Tanrım!" – diye alayladı kişi. – "Bunu hepimizden önce siz bilmeliydiniz... Uzmanların incelemelerine dek böyle olduğunu kabul edeceğiz... Yalnız: üzerinizdeki kuşkuyu artırmayın: ve Ableuhov hakkında tek kelime etmeyin."

Herhalde o sırada Aleksandr İvanoviç'in çok budala bir hali vardı ki, ***kişi*** kahkaha atmayı sürdürdü ve onunla geniş biçimde açılmış ağzının kapkara sırıtışıyla alay etti: tam da bu sırıtmayla bakar bize kasapta derisi yüzülmüş kanlı bir hayvan gövdesi.

"Dostum, burada Ableuhov'un rolünü hiç bilmiyormuşsunuz gibi yapmayın; ve sanki beni Ableuhov'u ona verilen vazifeyle cezalandırmaya zorlayan sebepleri de bilmiyormuşsunuz gibi; sanki bu pis solucanın rolünü nasıl oynadığını bilmiyormuşsunuz gibi; dikkat ediniz ki rolünü ustalıkla oynadı; ve hesap doğru çıktı, – bu sözgelimi sizinki türünden sentimantellikler, sızlanmalar üzerine yapılan hesap;" – diye yumuşattı ***kişi***: Aleksandr İvaniç'in de acı çektiğini kabul ederek – sızlanmalı bir yüce gönüllülükle bir dakika önce yaptığı suçlamayı geri aldı; anlaşılan, bu yüzden "sızlanma" sözcüğünü duyunca Aleksandr İvanoviç'in ruhunda bir şey kayıp gitmişti; artık boşu boşuna kendini ***kişi***ye göre yanlış yaptığına inandırmaya çalışıyordu.

"Evet, hesap doğruydu: soylu oğul babasından nefret ediyor, babasını devirmeye hazırlanıyor, bu arada imalar ve bu tür gevezeliklerle aramıza sızıyor; belgeler topluyor, bu belgeleri toplamayı bitirince de, bu topladıklarını babacığına götürecek... Ama herkesin içinde bir tek sizde bu mahluğa karşı açıklanamaz bir cazibe doğuyor..."

"Ama Nikolay Stepaniç, o – ağladı..."

"Yani, gözyaşları sizi şaşırttı.. Acayipsiniz: gözyaşları – bu entelektüel casusun genel hali; entelektüel casus, casus olduğuna da üzülüyor; ama bu entelektüel gözyaşları bizi en ufak ra-

hatlatmıyor... ve siz, Aleksandr İvanoviç, – siz de sürükleniyorsunuz... Size kesinlikle sizin de suçlu olduğunuzu söylemek istemiyorum." (yanlış: daha şimdi burada *kişi* suçu vurgulamıştı; ve bu yanlış bir anda Aleksandr İvanoviç'i korkuttu; bilinçaltından ruhunda, şimşek gibi bir şey çaktı: "bir üçkâğıt yürüyor: iğrenç bir iftiraya inanmam, ya da daha doğrusu, inanmayarak, benim üzerimden kaldırılan iftiranın karşılığında bu iftirayı kabullenmem öneriliyor..." Bütün bunlar bilinç eşiğinin ötesinde geçti, çünkü korkunç gerçek, gözlerinin üstündeki o eşiğin ötesine, *kişinin* alın kemikleri ve baskıcı fırtına atmosferi ve de küçük gözlerin "ah, ah – ahbap"la yüklü parıltısıyla kapatılmıştı... ve bu iftiraya inanmaya başladığını düşündü.)

"Siz, inanıyorum ki, siz, Aleksandr İvanoviç, temizsiniz, ama Ableuhov'a gelince: işte burada, bu çekmecede sakladığım bir dosya var: daha sonra dosyayı parti yargısına sunacağım." Bu sırada kişi umutsuzca odada – köşeden köşeye – dolanmaya ve beceriksizce eliyle aşırı kolalı göğsünü dövmeye başladı. Sesindeyse içten bir üzüntü, bir umutsuzluk duyuluyordu – sadece, bir tür soyluluk (anlaşılan, üçkâğıt başarıyla sonuçlanmıştı).

"Daha sonra, inanın, beni anlayacaklar: şimdiki durum mikrobu hızla kökten koparmamı gerektiriyor... Evet.. ben diktatör gibi, yalnız irademle hareket ediyorum... Ama – inanın bana – üzülerek: üzülerek imzaladım bu kararı, ama... onlarcası yitip gidiyor... sizin... senatör evladı yüzünden: onlarcası yitip gidiyor!.. Ve Peppoviç, ve Pepp de tutuklandı... Hatırlayınız, siz de bir zamanlar neredeyse yitip gidiyordunuz (Aleksandr İvanoviç artık yitip gittiğini düşünüyordu)... Ben olmasaydım eğer... Yakutsk bölgesini hatırlayınız!.. Ve siz ona sahip çıkıyor, acıyorsunuz... Ağlayın öyleyse, ağlayın! Ağlanacak bir şey var: on-lar-cası yitip gidiyor!!!"

Burada *kişi* hızlı küçük gözlerini devirdi ve odadan çıktı.

Hava kararmıştı: karanlık çöküyordu.

...

Karanlık çökmüştü; ve odadaki nesnelerin arasında yükseldi; sehpalar, dolaplar, koltuklar – hepsi derin bir karanlığa gömüldü; karanlıkta oturuyordu Aleksandr İvanoviç – bir başına; karanlık ruhuna girdi: o – ağlıyordu.

Aleksandr İvanoviç *kişi*nin konuşmasının bütün nüanslarını hatırladı ve bütün bu nüansları samimi buldu; *kişi*, olasılıkla, yalan söylemiyordu: kuşkular, nefret – bütün bunlar Aleksandr İvanoviç'in o hastalıklı halinde bir açıklama bulabilirdi: içinde *kişi*nin başrol oynadığı rastlantısal bir geceyarısı kâbusu, rastlantısal olarak *kişi*nin rastlantısal ikircikli bir ifadesiyle ilişkilendirilebilirdi: ve ruhsal hastalık için alkolizm temelinde bir besin hazırdı; Moğol halüsinasyonu ve geceleri duyduğu anlamsız fısıltı: "Enfrankşiş" – bütün bunlar kalanı tamamlamıştı. Eh, duvardaki Moğol nedir? Delilik. Ve mahut sözcük.

"Enfranşiş, enfranşiş" – nedir bu?

Abrakadabra, ses topluluğu – başka şey değil.

Doğru, *belli kişiye* daha önce iyi olmayan hisler beslemişti: ama bu da doğru: kişiye mecburdu – *kişi* onu kurtarmıştı; tiksinti, korkunç haklı çıkaran hiçbir şey yoktu, belki... delilik: *duvar kâğıdındaki leke.*

Ah, evet hastaydı o, hastaydı...

Karanlık çöküyordu: çöktü, yayıldı; ciddi bir dehşetle belirdi – masa, koltuk, dolaplar; karanlık ruhuna girdi – o ağlıyordu: Nikolay Apollonoviç'in ahlaki kabuğu şimdi ilk kez sahici ışığında göründü. Onu nasıl anlayamamıştı?

Onunla ilk karşılaşmasını hatırladı (Nikolay Apollonoviç o zaman ortak bir tanıdıklarında, içinde bütün değerlerin yıkıldığı kısa bir konuşma okumuştu): izlenim hoş olmamıştı; ve – dahası: Nikolay Apollonoviç, doğrusunu söylemek gerekirse, bütün parti sırlarına yönelik özel bir merak göstermişti; hantal bir soysuzun dalgın haliyle her şeye burnunu sokmuştu; tabii bu dalgınlık yapmacık olabilirdi. Aleksandr İvanoviç düşündü:

yüksek türden bir provokatör şüphesiz Ableuhov'un görünümüne sahip olabilirdi – (muhatabının bakışından kaçan) bu hüzünlü-düşünceli hale ve o sarkık dudakların kurbağamsı ifadesine; Aleksandr İvanoviç ağır ağır ikna oldu: Nikolay Apollonoviç bütün bu olayda tuhaf davranmıştı; ve yitip gidiyordu – onlarcası...

Kendini Ableuhov'un T. T.'nin başarısızlığı olayına katılmış olduğuna inandığı ölçüde, ***kişiyle*** yaptıkları sohbette onu saran dehşetli, boğucu his kayboldu; rahat, neredeyse aldırışsız bir şey kapladı ruhunu. Aleksandr İvanoviç eskiden beri nedense senatörden nefret ederdi: Apollon Apollonoviç, falanga ya da hatta tarantula gibi örümceklere karşı duyduğumuz tiksintiye benzer özel bir tiksinti uyandırırdı onda; Nikolay Apollonoviç'iyse zaman zaman sevmişti; şimdiyse senatörün oğlu onun için senatörle tek bir tiksinti dalgasında ve bu tarantulamsı soyun kökünü kurutmak, yok etmek arzusunda birleşmişti.

"Oh, pislik!.. Onlarcası yitip gidiyor... Oh, pislik..."

Tahtakuruları bile, koyu sarı duvar kâğıdı bile daha iyi, hatta ***kişi*** bile daha iyi: ***kişide*** en azından nefret yüceliği vardı; kişiyle örümcekleri yok etmek arzusunda olsun kaynaşılabilirdi.

"Oh, pislik!.."

Odanın ötesinden masa çoktandır misafirperver biçimde panldıyordu; masaya tabaklar yerleştirilmişti: sosis, somon balığı ve soğuk dana köfteleri; uzaktan sonunda yorgun düşmüş olan kişinin hoşnut homurtusu ve Şişnarfiyev'in sesi geliyordu; bu sonuncu veda ediyordu; sonunda gitti.

Çok geçmeden odaya daldı kişi, Aleksandr İvanoviç'e yanaştı, ağır elini omzuna koydu:

"Yani! En iyisi sürtüşmeyelim, Aleksandr İvanoviç; eğer kendi aramızda çekişirsek, yani... başka nasıl?"

...

"Eh, yemeğe geçelim... Bizimle yiyin... Yalnız yemekte bütün bunlar hakkında tek söz sarfetmeyiniz... Bunlar tatsız şey-

ler... Zaten Zoya Zaharovna'nın bilmesine gerek yok: yeterince yoruldu zaten... Eh, ben de oldukça yoruldum... Hepimiz oldukça yorulduk... Ve bütün bunlar – sinir... Biz sizinle sinirli insanlarız... Eh – yemeğe, yemeğe..."

Misafirperver biçimde parıldıyordu masa.

HÜZÜNLÜ VE ÜZÜNTÜLÜ YİNE

Aleksandr İvanoviç kapıyı birçok kez çaldı.

Aleksandr İvanoviç iç karartıcı evinin zilini çaldı; kapıcı ona kapıyı açmıyordu; zili çalmasına sadece köpek havlamaları yanıt verdi; uzaktan bir geceyarısı horozu geceyarısına yükseltti yalnız sesini; ve – yitti. On sekizinci hat uzanıyordu – oraya: derinlere, ıssızlığa.

Issızlık.

Aleksandr İvanoviç hoşnutluğa benzer bir şeyler yaşıyordu aslında: bu acıklı duvarların ardına girişi erteleniyordu; bu acıklı duvarlarda bütün gece tahta kuruları, çıtırtılar ve gıcırtılar duyuluyordu.

Dahası – ve en önemlisi: karanlıkta on iki soğuk merdiven

çıkması gerekecekti; döne döne yine onların değişmez sayılarını saymak.

Bunu Aleksandr İvanoviç dört kez yapardı.

Toplam – doksan altı taş, yankılı basamak; dahası: keçe kapının önünde durması gerekecek; yarı paslı anahtarı korkuyla deliğe sokması gerekecek. Bu koyu karanlıkta bir kibrit çakmak riskli; kibrit alevi bir anda çok değişik bir pisliği aydınlatabilir; fare gibi: ve başka bir şeyi...

Böyle düşünüyordu Aleksandr İvanoviç.

Bu yüzden de iç karartıcı evinin bahçe kapısı önünde oyalanıyordu.

Ve – eh işte... –

– Aleksandr İvanoviç'in Neva'da birkaç kez gördüğü, hüzünlü ve uzun biri, on sekizinci hattın derinlerinde belirdi yine. Bu kez gecenin aydınlık halesine girdi; ama sanki aydınlık ışık altın rengiyle üzüntülü biçimde kaşlarından, katılaşan parmaklarından akıyor gibiydi... –

– Bilinmeyen dost böyle göründü bu kez.

Aleksandr İvanoviç bir keresinde on sekizinci hattın sevimli sakinini oradan geçen, hasırdan ve leylak kurdeleleri olan bir şapka giymiş yaşlı bir bayanın selamladığını görmüştü.

Mişa, demişti o zaman kadın ona.

Aleksandr İvanoviç, hüzünlü ve uzunun yanından geçerken ona ifade edilmez, her şeyi gören bir bakış attığı her seferde ürperirdi; ve onun çökük yanakları bu sırada hep aynı ışıldardı. Aleksandr İvanoviç, Neva'daki bu karşılaşmalardan sonra, görmeden gördü ve duymadan duydu...

"Bir dursa!.."

"Ah, keşke!.."

"Ve, oh, keşke dinlese!.."

Hüzünlü ve uzun, bakmaksızın, durmaksızın geçip gitmişti.

Ayak sesleri belirgin biçimde uzaklaştı; bu belirgin ses, geçenin ayaklarının, diğerleri gibi lastik ayakkabıya sarılmış olmamasından kaynaklanıyordu. Aleksandr İvanoviç döndü ve sessizce ona bir şeyler söylemek istedi; bilinmeyen Mişa'ya sessizce seslenmek istedi...

Ama Mişa'nın artık geri dönüşsüz gittiği yer – o yer artık ışıklı titrek bir halka halinde boştu: ve yoktu – hiçbir şey, hiç kimse, rüzgâr ve çamur dışında.

Ve oradan fenerin sarı, alevli dili yanıp sönüyordu.

...

Buna karşın yine çaldı zili. Petersburg horozu yine yanıt verdi zile: ıslak deniz rüzgârı gediklerde ıslık çaldı; rüzgâr girişte inledi ve ters yönden var gücüyle sarı "Ucuz Lokanta" tabelasına vurdu; ve demir karanlığa çarptı.

Sonunda kapı gıcırdadı.

Sakallı kapıcı, Matvey Morjov, Aleksandr İvanoviç'in çok eski arkadaşı, onu evin eşiğinden içeri aldı: ricat kesildi; ve kapı kapandı.

"Neye geç kaldın?"

"Bir sürü iş..."

"Kendimize bir memuriyet mi arıyoruz?"

"Evet, memuriyet..."

"Doğal olarak: bu sıralar memuriyet yok pek... Belki işte, karakolda yer açıldıysa..."

"Öyle de, karakola almazlar beni, Matvey..."

"Doğal olarak: ne işiniz var serviste..."

"Gördün mü?"

"Bu sıralar iş de yok..."

Sakallı kapıcı, Matvey Morjov, ara sıra Aleksandr İvanoviç'e hep bir kulak hastalığı çeken etli butlu eşini, bazı bir parça börekle, bazı misafirliğe çağırmak için gönderirdi; bayramlarda da kapıcı dairesinde içerlerdi; yasadışı bir adam olan Aleksandr İvanoviç için ev polisiyle yakın dostluk kurmak uygun düşerdi.

Ve bunun dışında.

Soğuk tavan arasından tehlikesizce çıkmanın en uygun fırsatı buydu (gördüğümüz üzere, Aleksandr İvanoviç tavan arasından nefret ediyordu, bazen çıkmak riskli göründüğünde haftalarca hiç çıkmadan içinde oturuyordu).

Bazen onların topluluğuna katılanlar olurdu: karakol katibi Voronkov ve ayakkabıcı Bessmertnıy. Son zamanlarda kapıcı dairesinde Styopka da vakit geçirmeye başlamıştı: Styopka işsizdi.

Avluya giren Aleksandr İvanoviç, kapıcı dairesinden yine o aynı şarkıyı açık biçimde duydu:

Kim sevmezmiş
Muhasebeciyi, –
Bense can atarım
Sevmeye...
Eyitimli
İnsanlar
Bilirler,
Ney koğuşacağını...[248]

...

"Misafir mi var yine?"

Matvey Morjov gaddarca bir düşüncelilikle ensesini kaşıdı:

---

248 Bu dizeler ve bunu izleyenler, tümüyle Belıy'ın mizahi halk şarkılarının bir tür çağdaş biçimi olan *častuška*'ya öykünerek yarattığı dizelerdir.

"Azcık eğleniyoruz..."

Aleksandr İvanoviç güldü:

"Herhal, karakol katibi, değil mi?.."

"Başka kim olsun... Ta kendisi..."

Birden Aleksandr İvanoviç, katip Voronkov'un adının nedense ısrarla anıldığını hatırladı – orada, kişi tarafından; *kişi* nereden tanıyordu katip Voronkov'u, ve katip Voronkov'la olan görüşmelerini nasıl biliyordu? O zaman şaşırdığından sormayı da unutmuştu.

Anneciğim al bana
Elbiselik
İpek kumaş
Grisinden:
Artık saygı
Duyacağım
Vasyutka
Likseyev'e!..

...

Kapıcı Morjov, Aleksandr İvanoviç'in kararsızlığını görerek burnunu çekti ve bulanık biçimde püskürdü:

"Ne ya... daireye... buyrunuz..."

Ve Aleksandr İvanoviç gidebilirdi: kapıcı dairesi hem sıcak, hem insanlı, hem de dumanlıydı; tavan arasıysa yalnız ve soğuk. Ve – hayır, hayır: katip Voronkov orada; katip Voronkov hakkında kişi ikircikli konuştu; ve – şeytan bilir! Ama daha da önemlisi; kapıcı dairesine girmek kesin bir korkaklık olacaktı: kendi duvarlarından kaçmak olacaktı.

Aleksandr İvanoviç iç çekerek yanıt verdi:

"Hayır, Matyev: uyku vakti."

"Doğal olarak: nasıl isterseniz!.."

Ama orada nasıl da şarkı söylüyorlardı:

Anneciğim al bana
Elbiselik
İpek kumaş
Grisinden:
Artık saygı
Duyacağım
Vasyutka
Likseyev'e!..

"Bir votka yuvarlamaz mıydınız?"

Ve sadece bir tür umutsuzlukla, sadece bir tür hiddetle bağırdı:

"Hayır, hayır, hayır!"

Ve gümüş renkli odun sıralarına doğru bir koşu tutturdu.

Sonra Matvey Morjov, kapıcı dairesinin kapısına yürüyüp orada bir dakika duraksadı: ak buhar, ışık huzmesi, sesler hercümerci ve sokaktan ayakkabılarla gelen ısınmış çamur kokusu bir anda içeriden yayıldı; ve – çat: Matvey Morjov'un ardından kapandı kapı.

Ricat ikinci kez kesilmişti.

Ay küçük kare avlunun hatlarını ve Aleksandr İvanoviç'in kara giriş kapısı yönünde aralarında seğirttiği gri kavak odunu sıralarını aydınlatıyordu yine. Arkasından kapıcı dairesinden sözcükler uçuyordu ona dek; herhalde, ayakkabıcı Bessmertni şarkı söylüyordu:

Demiryolu rayları!..
Ve set!.. Ve sinyal kolları!
Tren aşınmış kile nasıl da
Uçtu, traverslere çökerek.
Parçalanmış vagonlar meydanda!..
Talihsiz insanlar meydanda!..

Sonrası duyulmadı.

Aleksandr İvanoviç durdu: öyle, öyle, öyle –başlamıştı; daha koyu sarı küpüne kapanmayı başaramamıştı, başlar başlamaz da kaçınılmaz, her geceki işkence belirdi. Ve bu kez kara giriş kapılarının önünde başlamıştı.

...

Olay hep aynıydı: Aleksandr İvanoviç'i gözlüyordu onlar... Şöyle başlamıştı: bir keresinde, eve dönerken, merdivenlerden inerken ona şöyle diyen yabancı birini görmüştü:

"Siz Onunla bağlantıdasınız..."

Merdivenlerden inen kişi gerçekten kimdi, kimdi O (büyük harfle), Kendisiyle kim bağlantıda, Aleksandr İvanoviç öğrenmek istemedi, durmayıp merdivenlerden yukarı kaçtı yabancıdan. Yabancı onu izlemedi.

Ve bu Dudkin'in ikinci bir kez daha ***başına gelmişti***: caddede kasketini gözlerine dek indirmiş ve, oradan geçen yabancı bir kadının Aleksandr İvanoviç'i kollarından yakalayıp şöyle demesine yol açacak kadar korkunç bir yüze sahip (tarif edilmez ölçüde korkunç) bir adam görmüştü:

"Gördünüz mü? Bu – korkunç, çok korkunç... Bu olamaz!.. Ah, nedir bu?.."

Adam yürüyüp gitmişti.

Ama akşam, üçüncü katın sahanlığında Aleksandr İvanoviç'i birtakım eller yakalamış, açık biçimde onu oraya, aşağıya – atmaya çabalayarak korkuluklardan itelemişti. Aleksandr İvanoviç mücadele etti, bir kibrit çaktı, ve... merdivende kimse yoktu: ne inen, ne çıkan ayak sesleri. Etraf ıssızdı.

Son olarak son zamanlarda Aleksandr İvanoviç geceleri insani olmayan çığlıklar duyuyordu... merdivenlerden: nasıl çığlık atıyorlar!.. Çığlık atıyorlar, sonra bağırmıyorlar.

Ama apartman sakinleri çığlık atıldığını duymuyordu.

Bir keresinde caddede duymuştu bu çığlığı – orada, Bakır Atlı'nın yanında: tıpkı öyle bağırıldı. Ama bu reflektörlerin ay-

dınlattığı bir otomobildi. Bir keresinde arasıra onunla vakit geçiren işsiz Styopka duydu öyle... bağırıldığını. Ama Aleksandr İvanoviç'in bütün ısrarına rağmen sadece suratsızca şöyle demişti:

"Bunlar sizi arıyorlar..."

Onlar kim, Styopka bu konuda dilsizdi. Ve tek kelime daha etmedi. Ama bu Styopka, Aleksandr İvanoviç'e yabancılaştı, ona daha seyrek gelir oldu, gece kalmayaysa – hiç, artık hiç... Ve ne kapıcıya, ne katip Voronkov'a, ne ayakkabıcıya Styopka tek kelime etmedi. Aleksandr İvanoviç de tek kelime etmedi...

Ama *bütün bunların içine* nasıl zorla sokulur, kimseyle paylaşmadan!

"Onlar sizi arıyorlar..."

Kim onlar, neden onlar – arıyorlar?

...

Ve de şimdi.

Aleksandr İvanoviç istemeden bakışlarını yukarı çevirdi: beşinci katın tavan arası penceresine; pencerede ışık vardı; köşeli bir gölgenin huzursuzca pencereye yaslandığı görülüyordu. Bir anda, – ve huzursuzca cebinde oda anahtarını arandı: anahtar ondaydı. Orada odasına kapanmış olan kimdi?..

Belki de – tahkikat? Oh, keşke sadece tahkikat olsa; en mutlu insan olarak koşardı tahkikata; onu yakalayıp hapsedecek bile olsalar... Petropavlov'a. Yani onu Petropavlov'a hapsedenler, sonuçta insan olacaktı – en azından, onlar değil.

"Onlar sizi arıyorlar..."

Aleksandr İvanoviç derin bir nefes aldı ve kendine aşırı korkmama sözü verdi, çünkü şimdi başına gelebilecek olaylar – sadece boş, beyin jimnastiği.

Aleksandr İvanoviç kara girişe daldı.

ÖLÜ IŞIK VURUYORDU PENCEREYE

Öyle, öyle, öyle: orada onlar duruyordu; onlar son gece dönüşü sırasında da öylece duruyordu. Ve onlar onu bekliyordu. Onlar kimdi, bunu kesin olarak söylemek olanaksızdı: iki karaltı. Ölü ışık vuruyordu penceeye üçüncü kattan; gri basamaklarda beyaz beyaz yatıyordu.

Ve en koyu karanlıkta beyazımsı lekeler korkunç biçimde sakin yatıyordu – titreşmeden.

İşte bu beyazımsı lekeye tırmanıyordu merdiven korkuluğu; korkuluğun yanında onlar duruyordu: iki karaltı; Aleksandr İvanoviç'i bir sağında bir solunda durarak karşıladılar; o zaman da Aleksandr İvanoviç'i böyle karşılamışlardı; kimse bir şey söylememiş, kıpırdamamış, irkilmemişti; karanlıkta ona yönelmiş, hiç kırpışmayan bir parça delice bir göz hissetmişti sadece.

Onlara yaklaşmasa, kulaklarına uykuda aklına gelen sihirli sözü fısıldamasa mıydı?

"Enfranşiş, enfranşiş!.."

Israrlı bakışları altında bu beyazımsı lekeye girmek nasıl olacak: iki yönden gözlemcilerin keskin bakışını hissederek ayla aydınlanmak; dahası – her an her şeye hazır olarak, kara merdiven gözlemcilerini sırtında hissetmek nasıl olacak; adımları hızlandırmamak ve soğukkanlılıkla öksürmek nasıl olacak?

Çünkü Aleksandr İvanoviç birden hızlı hızlı merdiven basamaklarından yukarı atılsa, gözlemciler de peşinden atılacaktı.

Bu sırada beyazımsı lekeler gri lekelere dönüşmüştü ve sonra uyumlu biçimde eridiler; ve koyu karanlıkta tümüyle eridiler (ay kara bir buluta girmişti anlaşılan).

Aleksandr İvanoviç sakince az önce daha beyaz olan yere girdi, gözleri görmediğinden, gözlerin de onu görmediği sonucu çıkıyordu (zavallı, kendini görünmeden tavan arasına atabileceği gibi kaçık bir düşünceye kapılıyordu). Aleksandr İvanoviç adımlarını hızlandırmadı, hatta – bıyığını burdu; ve...

... Aleksandr İvanoviç kendini tutamadı.

İkinci katın sahanlığına ok gibi uçtu (nasıl bir taktiksizlik!). Ve sahanlığa uçtuktan sonra, onu orada duran karaltıların gözünde kesin olarak küçülten bir şeye kalkıştı.

Korkuluktan eğilerek, önce yanık bir kibrit atarak, aşağıya kendini kaybetmiş, ürkmüş bir bakış attı; demir korkuluk çubukları yanıp söndü; ve sarı parıltının içinden Aleksandr İvanoviç açık biçimde silüetleri gördü.

Ne büyük bir hayret yaşadı!

Silüetlerden birinin sadece bodrumda yaşayan Tatar, Mahmudka olduğu anlaşıldı; düşen ve sönmek üzere olan kibritin sarı titreşiminde Mahmudka sıradan görünümlü bir beyefendiye doğru eğilmişti; sıradan görünümlü beyefendinin bir fötr şapkası vardı, ama gaga burunlu bir doğulu yüzüne sahipti; ga-

ga burunlu, doğulu adam Mahmudka'ya bir şey sormaya çabalıyordu, Mahmudka'ysa olumsuz biçimde başını sallıyordu.

Sonra – kibrit söndü: bir şey seçilmiyordu.

Ama yanan kibrit gaga burunlu doğulu adama Aleksandr İvanoviç'in varlığını belli etmişti: ayaklar hızla yukarı takırdadı; ve artık Aleksandr İvanoviç'in kulağının dibinde ateşli bir ses yankılandı, ama...– düşünün bir, aksansız.

"Affedersiniz, siz Andrey Andreyiç Gorelski misiniz?"

"Hayır, ben Aleksandr İvanoviç Dudkin..."

"Evet, sahte pasaporta göre..."

Aleksandr İvanoviç irkildi: gerçekten de sahte pasaportla yaşıyordu, ama adı, baba adı, soyadı: Aleksey Alekseyeviç Pogorelski'ydi, Andrey Andreyiç Gorelski değil.

Aleksandr İvanoviç irkildi, ama... gizlemenin ona bir şey getirmeyeceğini gördü:

"Benim, ama siz ne istemiştiniz?"

"Affedersiniz, lütfen: ben size ilk kez ve böyle uygunsuz bir vakitte geliyorum..."

"Lütfen..."

"Bu karanlık merdiven: daireniz kilitliydi... ve orada biri var.. sizi girişte beklemeyi yeğledim... Ve sonra bu karanlık merdiven..."

"Beni ne bekliyor orada?.."

"Bilmiyorum: sıradan birinin sesi geldi içeriden..."

Styopka!.. tanrı aşkına: oradaki Styopka...

"Sizin istediğiniz nedir?.."

"Özür dilerim, ben bahsinizi çok duydum: ortak dostlarımız var.. Nikolay Stepaniç Lippançenko, beni neredeyse oğlu sayar... Uzun zamandır tanışmak istiyordum sizinle... Sizin bir gecekuşu olduğunuzu duymuştum... Bu yüzden cesaret ettim... Ben şahsen Helsingfors'ta yaşıyorum ve vatanım güneyde olsa da, bir ziyaret için burada bulunuyorum..."

Aleksandr İvanoviç hızla ziyaretçinin ona yalan söylediğini

kavradı; hem de en uygunsuz biçimde, çünkü bu hikâye başka bir zaman da yinelenmişti (nerede ve ne zaman – bunu şimdi hatırlayamazdı: belki de olay hemen unutulmuş bir düşte olmuştu; ve işte – canlanmıştı).

Hayır, hayır, hayır: bu işte bir iş var; ama belli etmemeli; ve Aleksandr İvanoviç koyu karanlığa yanıt verdi.

"Kiminle konuşma şerefine sahip oluyorum?"

"Fars uyruklu Şişnarfne... Sizinle karşılaşmıştık..."

"Şişnarfiyev?.."

"Hayır, Şişnarfne: sonuna takı eklediler – özrusçacılık adına, deyin siz...[249] Bugün beraberdik – orada, Lippançenko'da; sizin iş konuşmanızı bitirmenizi iki saat bekledim, daha fazla bekleyemedim sizi... Zoya Zaharovna beni sizin de orada olduğunuza dair vaktinde uyardı. Sizinle karşılaşmayı uzun zamandır bekliyordum... Uzun zamandır bekliyordum..."

Bu son cümle, Şişnarfiyev'in Şişnarfne'ye dönüşümü gibi, yine düşsel bir şeyler hatırlattı: tiksinç, boğucu, acı verici.

"Sizinle daha önce de karşılaştık mı?"

"Evet... Hatırlamıyor musunuz?.. Helsingfors'ta..."

Aleksandr İvanoviç bulanık biçimde bir şeyler hatırladı; kendisi için beklenmedik biçimde yeni bir kibrit yaktı ve bu kibriti Şişnarfiyev'in burnuna soktu – pardon: Şişnarfne'nin; bir an için duvarlar sarı bir renkle aydınlandı, korkuluk demirleri parıldadı; ve karanlığın içinden suratının önünde birden bir Fars uyruğunun yüzü belirdi; Aleksandr İvanoviç, bu yüzü bir Helsingfors kafe'sinde gördüğünü açık biçimde hatırladı; ama o zaman da yüz Aleksandr İvanoviç'den nedense kuşkulu gözlerini ayırmamıştı.

"Hatırlıyor musunuz?"

---

249 "Şişnarfne" adının sonu Rus isimlerine uydurulmuş, "Şişnarfiyev" biçimine sokulmuş; ondan bahsediyor. Asıl metinde bu cümle "v ile kalınlaştırma harfleri eklediler" şeklinde.

Aleksandr İvanoviç daha da hatırladı, daha da: tam olarak: onu mahveden hastalığın bütün belirtileri Helsingfors'ta başlamıştı; tam olarak Helsingfors'ta bütün bu boş, sanki başkasının esinlediği, beyin jimnastiği başlamıştı.[250]

Kültürü yıkmanın kaçınılmazlığı üzerine paradoksal kuramı geliştirmeye o dönemde başlamıştı, çünkü tükenen hümanizmanın tarih dönemi sonlanmıştı ve kültür tarihi artık önümüzde hava almış bir çürük gibi duruyordu: karanlık halk derinliklerinden (holiganlık, apaches[251] vahşeti), aristokratik yücelerden (sanatların yerleşik biçimlere başkaldırısı, ilkel kültüre, egzotiğe yönelik sevgi) ve burjuvazinin kendisinden (doğulu kadın modaları, kek-vok – Zenci dansı;[252] ve benzeri) fışkıran sağlıklı vahşilik dönemi başlıyor; Aleksandr İvanoviç bu dönemde kütüphanelerin, üniversitelerin, müzelerin yakılmasını vazetmişti; Moğolların çağrılmasını da vazetmişti (sonra Moğollardan korkmuştu). Bütün çağdaşlık olgularını iki kategoriye ayırıyordu: artık tükenen kültürün belirtileri ve şimdilik incelik maskesi altına gizlenmesi (Nietzsche ve İbsen olguları) ve bu maskenin altından, ruhlarda artık gizlice uyanmış olan kaosu kalplerde alevlendirmesi gereken sağlıklı barbarlık.

Aleksandr İvanoviç maskeyi çıkarmaya ve açıkça kaosla birlikte olmaya davet ediyordu.

Bunu o zaman, Helsingfors kafe'sinde de vazettiğini hatırlı-

---

250 Dudkin'in halüsinasyonu kısmen Belıy'ın dostu ve yakını olan S. M. Solovyov'un 1911 yılında yaşadığı gerçek bir zihinsel hastalığa dayanmaktadır. 26 Kasım 1911'de Belıy Blok'a şöyle yazıyor: "... bana örtük imalar şeklinde yazdığınız her şey tanıdıktan da öte: sarı cazibe: buna bir kapılınca araba, Tatarlar, Japon ziyaretçiler, ve Finlandiya, ya da Finlandiya'da olan 'bir şey', dahası Helsingfors, Azev, devrim – hepsi duygular gamına katılıveriyor... Seryojka'nın başına gelen şey beni derinden etkiledi. İki hafta boyunca Seryojka'yla birlikte ben de acı çektim: çünkü şimdi ona musallat olan fikirlerden biri de bir doğulunun yüzü."

251 Sokak gösterilerine katılan Paris haydutları, holiganlar.

252 Yirminci yüzyıl başında Avrupa'da büyük ilgi gören, Amerikalı Zenci dansı.

yor; ve biri, satanizme nasıl baktığını sorduğu zaman şöyle yanıt vermişti:

"Hıristiyanlık sona erdi: satanizmde fetişe kaba bir bağlılık, yani sağlıklı barbarlık var..."

İşte o zaman – hatırlıyordu – yanında, bir masada, oturuyordu Şişnarfne ve gözlerini ondan ayırmıyordu.

Barbarlık vaazı beklenmedik biçimde sonlanmıştı (Helsingfors'ta, o zaman): tam bir kâbusla sonlanmıştı; Aleksandr İvanoviç (uykuda değil, uykuya dalarken değil) tarifsiz, her şeyden çok gezegenler arası uzam denebilecek (ama o da olmayan) bir yerde savrulduğunu gördü: orada sıradan, ama bizim açımızla iğrenç bir eylemi gerçekleştirmeye savruluyordu; şüphesiz, bu düşteydi (bu arada – düş nedir?), ama çirkin, vaazın sona ermesine yol açan bir düşte; bütün bunların içinde en tatsız olanı, Aleksandr İvanoviç'in bu eylemi gerçekleştirip gerçekleştirmediğini hatırlayamamasıydı; bu düşü daha sonra Aleksandr İvanoviç hastalığın başlangıcı olarak kabul etti, ama – hepsi bu: hatırlamaktan hoşlanmıyordu.

İşte o zaman kimseye sezdirmeden Vahiyler'i okumaya başlamıştı.

Ve şimdi, burada merdivende, Helsingfors'u hatırlamak korkunç bir etki yaratmıştı. Helsingfors önünde duruyordu. İstemeden şöyle düşündü:

"Demek bu yüzden son haftalarda anlamsızca duyup durdum: Hel-sing-fors, hel-sing-fors..."

Şişnarfne'yse sürdürdü:

"Hatırlıyor musunuz?"

Olay rahatsız edici bir hal almıştı: hemen kaçmaya davranmalı – taş merdivenden yukarı; karanlıktan yararlanmalı; yoksa fosforlu ışık pencerelere taşıyacak beyazımsı lekeyi. Ama Aleksandr İvanoviç tam bir korkuyla duraksadı; nedense teklifsiz misafirin soyadından etkilenmişti:

"Şişnarfne, Şişnarfne... bunu bir yerden biliyorum..."

Şişnarfne'yse sürdürdü:

"Yani, izin verir misiniz size geleyim... Ben, itiraf edeyim ki, sizi beklerken yoruldum... Umarım siz beni bu geceyarısı ziyaretimden dolayı mazur görürsünüz..."

İstemsiz korkunun çökmesiyle Aleksandr İvanoviç çığlık attı:

"Ne demek..."

İçindense düşünüyordu:

"Styopka halleder..."

...

Aleksandr İvanoviç merdivenden yukarı koşturdu. Peşinden Şişnarfne koşturdu; sonsuz basamak dizisi sanki onları beşinci kata götürmüyordu: merdivenin sonu görünmüyordu; ve geri koşturmak olanaksızdı; arkasında Şişnarfne koşuyordu, önündeyse küçük odadan bir ışık seli akıyordu.

Aleksandr İvanoviç düşündü:

"Styopka odama nasıl girmiş: sonuçta anahtar bende?"

Ama, cebini karıştırınca, anahtarın olmadığını fark etti: kapı anahtarı yerine eski çantanın anahtarı vardı.

Aleksandr İvanoviç kendini kaybetmiş bir halde sefil odasına uçtu ve titreşen bir mum ışığının altında Styopka'nın kirli yatak çarşafına yerleşmiş olduğunu gördü; kilise Slavcası harfleri görünen açık bir kitaba eğilmişti karman çorman kafası.

Stepan Trebnik[253] okuyordu.

Aleksandr İvanoviç, Styopka'nın vaadini hatırladı: Trebnik'i yanında getirmek (oradaki bir duayla ilgileniyordu – Yüce Vasiliy'in duası; cinleri kovan bir dua). [254] Ve Styopka'ya tutundu:

253 Dini törenler sırasında yerine getirilen ritüeller (treb) ve okunan duaların metinlerinin yer aldığı bir kitap; ilmihal.

254 Yüce Vasili (Vasiliy Velikiy, ykl. 330-379): Ünlü ilahiyatçı ve Platoncu filozof. Burada kastedilen Rus Ortodoks ilmihalindeki "Şeytana Kapılmış Olanlar İçin Şeytan Çıkarma Duası."

"Demek sensin, Stepan: eh, ne mutlu!"

"İşte beyefendi getirdim size Tr.." – ama içeri giren ziyaretçiyi görünce, Styopka ekledi, "istediğiniz..."

"Sağol..."

"Sizi beklerken de okuyordum... (yine ziyaretçi yönüne bir bakış)... Ben artık..."

Aleksandr İvanoviç, Styopka'yı eliyle yakaladı:

"Gitme, otur... Bu beyefendi – bay Şişnarfiyev..."

Ama kapıdan metalik ses gırtlağını yırtarca heceledi:

"Şişnarfiyev değil,... Şiş-nar-fne..."

V ve kalınlaştırma harflerinin varlığı üzerinde böyle durmasının nedeni neydi? Kapıda görülüyordu; şapkasını çıkarttı; paltosunu üzerinden atmadı ve soru dolu bakışını odanın içinde gezdirdi:

"Sizin oda kötüceymiş... Nemli... ve soğuk..."

Mum tükeniyordu: çevresini saran kâğıt tutuştu ve birden duvarlar akıcı-kızıl bir alevle dans etti.

...

"Hayır, beyefendi, bırakın: ben artık gideyim," – diye dört döndü Styopka bu sırada, Aleksandr İvanoviç'e dostça olmayan biçimde yan yan bakarak ve misafire bakmaksızın, – "bırakın – başka bir vakte."

Trebnik'i aldı.

Stepan'ın dimdik bakışı altında Aleksandr İvanoviç gözlerini indirdi: dimdik bakış yargılayıcı bir bakış gibi gelmişti ona. Ve ne olacak şimdi – Stepan'la? Bir şey söylemek istedi – Stepan'a; Stepan'ı incitmişti o; Stepan affetmeyecek; ve sanki, Stepan şimdi şöyle düşünüyor:

"Hayır, beyefendi, madem böyleleri size geliyor, burada yapacak bir şey yok; Trebnik'in de yararı yok.. *Böyleleri* her yere gitmez; onların gittikleri de aynı yuvanın kuşudur..."

Bu yüzden, bu yüzden, eğer Stepan varsayıyorsa ki, – şu zi-

yaretçi: kuşku çekicidir... O zaman, ne olacak, o, tekbaşına – Stepan'sız:

"Stepan, kalsan."

Ama Stepan tiksinti tonu taşımaktan uzak olmayan biçimde onu uzaklaştırdı; sanki onun ona da yapışmasından korkuyordu:

"Sonuçta size gelmişler; bana değil..."

Ruhundaysa şöyle yankılandı:

"Sizi arıyorlar..."

Stepan'ın ardından çarptı kapı. Aleksandr İvanoviç arkasından Trebnik'i bırakması için seslenmek istedi, ama... utandı. Özgür düşünceli biri için küçük düşürücü olan "Trebnik" sözcüğünü söyleyecekti: ama – daha önceden Aleksandr İvanoviç kendine söz vermişti: aşırı korkmamak için, çünkü Stepan'ın çıkışından sonra başına gelebilecek olaylar duyulanların halüsinasyonu ve görülenlerin halüsinasyonu olabilirdi. Alevler, kanlı mumlar, dans etmiş, duvarlarda ölüyorlardı; kâğıt yanmıştı; mumun küçük alevi sönüyordu; her şey – ölümcül biçimde yeşilleniyordu...

...

Bir el hareketiyle üstü battaniyeyle örtülmüş sehpaya, masanın yanına oturmaya davet etti ziyaretçiyi; kendisiyse gerektiğinde merdivenlere çıkabilmek ve kendisi doksan altı basamağı uçar gibi inerken ziyaretçiyi içeri kilitleyebilmek için kapının yanında durdu.

Pencere kenarına yaslanan ziyaretçi bir sigara yaktı ve mitralyöz gibi konuşmaya başladı; kara konturu pencerenin dışındaki yeşil uzamların ışıklı zemininde belirginleşti (orada ay bulutlar arasında geziniyordu)...

"Görüyorum ki vakitsiz gelmişim... anlaşılan sizi rahatsız..."

"Hiç değil, memnun oldum," – diye başarısız biçimde sakinleştirdi misafiri Aleksandr İvanoviç Dudkin, oysa kendisinin sakinleştirilmeye ihtiyacı vardı ve arkasına götürdüğü eliyle kapı kilitli mi değil mi anlamaya çalışıyordu.

"Ama... sizi nasıl görmek istedim, nasıl her yerde aradım, tesadüfen Zoya Zaharovna Fleyş'te karşılaşamayınca, ondan adresinizi istedim; ve ondan, Zoya Zaharovna'dan dosdoğru size geldim: beklemeye... Dahası, yarın ilk ışıkla gidiyorum."

"Gidiyor musunuz?" – diye sordu tekrar Aleksandr İvanoviç, çünkü ona şöyle gelmişti: ziyaretçinin sözleri onda ikiye bölünmüştü: ve dışarıdan kulağı "ilk ışıkla gidiyorum" algılamış, bir başka kulağıysa açık biçimde şöyle algılamıştı:

"Gündüzleri gidiyorum, alacakaranlıkta geliyorum..."

Ama ısrar etmeyip, kulağını döven sözcükleri yanıtlandıkları gibi değil, yankılandıkları gibi algılamayı sürdürdü.

"Evet, Finlandiya'ya, İsveç'e gidiyorum... Orada – yaşıyorum; bu arada, vatanım – Şemah; bense Finlandiya'da barınıyorum: Petersburg iklimi, itiraf edeyim ki, bana da zararlı..."

Bu "*bana da*" bilinçte yankılandı, bölündü. Petersburg iklimi herkese zararlı; "bana da" hiç belirtilmeyebilirdi.

"Evet," – diye yanıt verdi Aleksandr İvanoviç mekanik biçimde, – "Petersburg bataklık üzerinde duruyor..."

Pencerenin dışındaki yeşil uzamların zeminindeki kara kontur (orada ay bulutlar arasında geziniyordu) bu sırada yerinden ayrıldı ve tam bir saçmalık yazmaya koyuldu.

"Evet, evet, evet... Rus İmparatorluğu için Petersburg – en karakteristik nokta... Coğrafi haritayı alınız... Ama birçok anıtla süslenmiş başkentinizin, öte dünya krallığına ait olduğu hakkında..."

"Oh, oh, oh!" – diye düşündü Aleksandr İvanoviç, – "Kulaklarımı dört açmalıyım ki vaktinde kaçabileyim..."

Kendisi de şunu dile getirdi:

"Bizim başkentimizden bahsediyorsunuz... Yani sizin değil: sizin baş kentiniz Petersburg değil – *Tahran*... siz, doğulu biri olarak, *bizim* baş kentimizin iklim koşullarını..."

"Ben kozmopolitim: sonuçta Paris'te de bulundum, Londra'da da... Evet – ne diyordum: sizin baş kentinizin," – diye sür-

dürdü kara kontur, – "öte dünyaya ait olduğunu, – coğrafya haritaları, gezi rehberleri, kılavuzlar hazırlarken bundan bahsetmek uygun olmaz; saygın Baedeker[255] burada incelikle susar; bundan zamanında haberi olmayan sıradan bir taşra Nikolayev, hatta Varşova garında şapa oturur; Petersburg'un görünür idaresiyle hesap yapmaktadır: gölge pasaport yoktur onda."

"Yani nedir bu?"

"Yani şöyle, çok basit: Papualıların ülkesine yöneldiğinizde, biliyorum ki Papualıların ülkesinde beni bir Papualı bekliyor: Karl Baedeker doğanın bu hüzünlü olgusu hakkında vaktinden evvel uyarır beni; ama başıma ne gelir, söylesenize, eğer Kirsanov[256] yolunda kapkara bir Papua kabilesiyle karşılaşsam, ki bu çok geçmeden Fransa'da olacak, çünkü Fransa pek belli etmeden kara kabileleri silahlandırıyor ve Avrupa'ya sokuyor – göreceksiniz: bu arada, bu sizin işinize yarar – sizin kültürün vahşileştirilmesi ve alaşağı edilmesi kuramınızın: hatırlıyor musunuz?.. Helsingfors kafe'sinde sizi duygudaşlıkla dinlemiştim."

Aleksandr İvanoviç'in durumu gitgide kötüleşiyordu; sıtmayla titriyordu; onun ortaya attığı kurama bir anıştırma duymak özellikle yıkıcı olmuştu; korkunç Helsingfors düşünden sonra bu kuramın satanizmle ilişkisini açıkça kavramıştı; tüm bunları hastalık olarak reddetmişti; ve bütün bunları şimdi, yine hastayken kara kontur fazlasıyla itici biçimde ona geri getiriyordu.

Kara kontur orada, pencere zemininde, ayla aydınlanan hücrede daha da ince, havasal, hafif olmuştu; koyu, kara bir kâğıt parçası gibi görünüyordu ve kıpırtısızca pencere kenarına yaslanmıştı; çınıltılı sesi, onun dışında, kendi kendine oda karesinin ortasında yankılanıyordu; ama en şaşırtıcı olan şey, uzam içinde sesin merkezinin dikkat çekici biçimde –pencereden– Aleksandr

255 Karl Baedeker (1801-1859): Dönemin ünlü bir gezi rehberleri yazarı; "Baedeker" soyadı gezi rehberi anlamında yerleşmiş.

256 Tambov eyaletinin bir kenti.

İvanoviç yönünde hareket ediyor olmasıydı; kulak parçalayıcı seslerin içinden güçlenerek çıktığı bağımsız, görünmez bir merkezdi bu:

"Yani, ne diyordum? Evet... Papualı hakkında: Papualı, deyim yerindeyse, topraktan doğmuş bir yaratıktır; Papua'lının biyolojisi, hatta bir parça ilkel de olsa – size, Aleksandr İvanoviç, yabancı değildir. Her şeyin sonunda Papualıyla anlaşacaksınız; bu son günlerde şereflendirdiğiniz ve bizim karşılaşmamız için çok hoş bir atmosfer sağlayan ispirtolu içkinin yardımıyla da olsa; dahası: ve Papua'da idari dairelerin, herhalde, Papua parlamentosunca onaylanmış olan birtakım kurumları bulunmaktadır..."

Aleksandr İvanoviç ziyaretçinin tavrının hiç de uygun olmadığını, çünkü ziyaretçinin konuşma sesinin ziyaretçiden en uygunsuz biçimde koptuğunu düşünüyordu; sahi kıpırdamadan pervaza yaslanmış duran ziyaretçinin kendisi –yoksa gözler yanılıyor muydu?– ayla aydınlanan uzamda bir is katmanı olmuştu açıkça, bu arada sesi de, daha da çınıltılı hal alarak ve bir gramofon gıcırtısı tınısına bürünerek kulağının hemen dibinde yankılanıyordu.

"Gölge – Papualı değildir bile; gölgenin biyolojisi daha incelenmemiştir; bu yüzden işte – gölgeyle hiç kaynaşılmaz: onun ihtiyaçlarını karşılayamazsın; Petersburg'da musluk suyunun içinde bile yüzen, olası her tür hastalığın basilleriyle sizin içinize girer..."

"Ve votkayla," – diye araya girdi Aleksandr İvanoviç ve istemeden düşündü: "Niye yaptım bunu? Yoksa hezeyana mı kapıldım? Yanıt verdim, yankıladım?" İçinden bu saçmalığa kesin olarak son vermeye karar verdi; eğer bu saçmalığı kafasından koparıp atmazsa, kafasını saçmalık koparıp atacaktı.

"Hayır efendim: votkayla sadece beni zihninize sokarsınız... Votkayla değil, suyla basil yutarsınız, bense basil değilim; ve – eh, işte: uygun bir papaportunuz olmadığından, olası her tür

sonuca açıksınız: Petersburg'da bulunduğunuz ilk günden beri mideniz işlemiyor; kolera tehdit ediyor sizi... Ardından ne Petersburg polisine yapılan başvuruların, ne de şikâyetlerin kurtaracağı hadiseler geliyor; mide iş görmüyor mu?.. Ama – doktor İnozemstsev'in damlaları?!..[257] sıkıntı, halüsinasyon, karamsarlık mı çekiyorsun – hepsi de kolera belirtisi – *fars* seyretmeye gidin... Bir parça eğlenin... Ama söyleyiniz bana, Aleksandr İvanoviç, dostluk adına, – sonuçta böyle halüsinasyonlardan acı çekiyorsunuz, değil mi?"

"Ama bu artık benle alaya dönüştü," – diye düşündü Aleksandr İvanoviç.

"Halüsinasyonlardan acı çekiyorsunuz – bunlarla da komiser değil, psikiyatr ilgilenir... Kısacası, sizin görünen dünyaya yönelik şikâyetleriniz genel olarak bütün şikâyetler gibi bir sonuç getirmeyecektir: sonuçta biz görünen dünyada, demek gerekir ki, yaşamıyoruz... Bizim durumumuzun trajedisi, her şeye rağmen, görünmeyen dünyadaki şikâyetler sonuçsuz kalıyor; ve, anlaşılan, size düşen gölgeler dünyasına saygılı bir ricada bulunmak."

"Ama böyle bir şey var mı?" – diye meydan okurcasına bağırdı Aleksandr İvanoviç, kutudan dışarı kaçmak ve giderek narinleşen ziyaretçiyi içeri kilitlemeye hazırlanarak: bu odaya üç boyuta sahip tıknaz bir genç adam gelmişti; pencereye yaslandıktan sonra, sadece bir kontur (ve ek olarak – iki boyutlu) halini almıştı; dahası: kötü cilalanan bir lambadan sızana benzer, ince, kara bir is katmanına dönüşmüştü: şimdi de insan konturu çizen bu kara pencere sisi, baştan aşağı gri bir halde, ayışığıyla parlayan küle çözülüyordu; ve artık kül de uçup gitmişti: bütün kontur yeşil beneklerle kaplanmıştı – ay uzamında yarıklar; kısacası: kontur yoktur. Asıl olay – burada maddenin kendisinin

257 Bağırsak hastalıkları için ağrı kesici olarak kullanılan afyon bazlı bir solüsyon; Rus hekim F. İ. İnozemtsev (1802-1869) tarafından koleranın tedavisi için önerilmişti.

dağılması gerçekleşmişti; bu madde, duraksamadan, her şeyi sağır edici biçimde cırlayan, sesli bir maddeye dönüştürmüştü – sadece nerede? Aleksandr İvanoviç'e öyle geldi ki cırladığı yer – kendi içindeydi.

"Siz, bay Şişnarfne," – dedi Aleksandr İvanoviç, uzama seslenerek (Şişnarfne sonuçta yoktu artık), – "belki de öte dünyanın pasaportunu veriyorsunuzdur?"

"Orijinal," – diye cırladı Aleksandr İvanoviç, kendine yanıt vererek, – daha doğrusu Aleksandr İvanoviç'in içinden cırladı... – "Petersburg'un üç değil dört boyutu vardır; dördüncü – bilinmezlik konusudur ve haritalarda hiç gösterilmez, belki sadece nokta olarak, çünkü nokta, devasa astral kozmosun küresel yüzeyine bu varlığın temas yeridir; yani Petersburg uzamlarının her bir noktası bir anda, duvarların engelleyemediği bu boyutun sakinini dışarı atabilir; yani biraz önce oradaydım – pervazın üstünde bulunan noktalarda, şimdiyse bulunduğum yer..."

"Nerede?" – diye bağırmak istedi Aleksandr İvanoviç, ama bağıramadı, çünkü boğazı şöyle bağırdı:

"Bulunduğum yer... gırtlağınızın bir noktası..."

Aleksandr İvanoviç çaresizce çevresine bakınırken, o sırada boğazı, otomatik olarak, dinlemeden, sağır edici biçimde atıldı:

"Burada pasaport gerekir... bu arada, siz orada bize kayıtlısınız: pasaportu almak için nihai eylemi gerçekleştirmek size kalıyor; bu pasaport – sizde yazıldı; siz onu kendi içinizde, sözgelimi, bir tür frapan davranışçıkla imzalayacaksınız... eh evet, davranışçık gelecek size: kendiniz karar verin; bu tür bir imza bizde en iyisi olarak bilinir..."

Benim deliye dönmüş kahramanım o anda kendisine çevirebilseydi gözlerini, korkuya kapılırdı: yeşilimsi, ayla aydınlanmış kutunun içinde, karnına yapışmış ve önündeki mutlak ıssızlığa tükenmiş bir halde bağırıp çağıran kendini görürdü; başı tümden arkaya yatmıştı, kocaman haykıran ağız açıklığıysa kara, varlıksız bir hiçlik görünecekti ona: ama Aleksandr İvanoviç ken-

dinden çıkamıyordu: ve kendini göremiyordu; içinden gökgürültüsü sesiyle çıkan ses ona yabancı bir tabancaya ait gibi geliyordu.

"Ben size ne zaman kaydedildim?" – diye saçıldı beynine (saçmalık bilincini yenmişti).

"O zaman: eylemden sonra," – diye sağır edici biçimde yarıldı ağzı; ve yarılarak, kapandı.

Bu sırada Aleksandr İvanoviç'in önüne ansızın bir perde indi: açıkça hatırladı her şeyi... Helsingfors'taki bu düş, onu birtakım... sanki... matematiksel temas noktalarından bizim uzamlarımızla birleşmiş olan bu uzamlardan sürükledikleri zaman... böylece uzama bağlı kalarak, yine de aslında uzamlara açılabilmişti – eh, işte öyle: *onlar* onu başka uzamlara sürüklediği zaman...

Bunu o yapmıştı.

Bununla da *onlarla* birleşmişti. Lippançenko'ysa bunu anıştıran bir imgeydi sadece, bunu yapmıştı; bununla ona güç katılmıştı; organdan organa koşarak ve gövdede ruh arayarak, bu güç biraz onların hepsine hâkim oluyordu (sarhoş olmuştu, tatlı tutkulara kapılmıştı vb.).

Ve bu ona olurken, *onların* onu aradığını düşünmüştü; *onlarsa* – ondaydı.

Ve bunu düşünürken, otomobil kornalarının kükreyişine benzer kükremeler geldi içinden.

"Bizim uzamlarımız sizinkiler değil; orada her şey tersine akar... Ve oradaki İvanov sadece bir Japondur, çünkü bu ad, tersine okunursa Japondur: Vonavi."

"Anlaşılan sen de tersine okunuyorsun," – diye saçıldı beynine.

Ve anladı: "Şişnarfne, Şişnarfne..." Bu eylemi gerçekleştirirken dile getirilmiş, tanıdık bir sözcüktü; sadece tanıdık düşsel sözcük tersyüz edilmeliydi.

Ve istemsiz bir korkunun etkisiyle bağırmaya çabaladı:

"*Enfranşiş.*"

Derinliklerindense, kalbinden başlayarak, ama kendi gırtlak aparatı aracılığıyla yanıt geldi:

"Sen çağırdın beni... Eh – işte ben..."

Enfranşiş[258] kendisi gelmişti şimdi ruhu için.

...

Maymunsu bir sıçrayışla Aleksandr İvanoviç kendi odasından dışarı kaçtı: anahtar döndü; aptalca – odadan değil, gövdeden çıkması gerekiyordu; oda da onun gövdesiydi, sadece bir gölge mi olmuştu? Öyle olmalı, çünkü kilitli kapının ardından, az önce gırtlağından kükreyen ses tehdit ederek kükredi:

"Evet, evet, evet... Bu – benim... Ben geri dönüşsüz yıkıyorum..."

...

Birden ay merdiven basamaklarını aydınlattı: koyu karanlıkta zar zor, azıcık grimsi, gri, beyazımsı, beyaz, sonra da fosforlu yanan benekler belirdi.

---

258 Şişnarfne'nin adının tersten okunuşu olan bu sözcüğe, Rusya'da devrimden önce satılan böcek (persidski: İran) ilacının üzerine yazılmış Fransızca "En franchise" sözü yol açmış olabilir.

TAVAN ARASI

Şans eseri unutulduğundan tavan arası kilitli değildi; ve Dudkin buraya atıldı.

Peşinden çarptı kapıyı.

Geceleyin tuhaftır tavan arası; zemini toprakla kaplıdır; rahatça yumuşak zeminde yürürsün; birden: kalın bir kiriş ayaklarını yerden keser ve seni yüzüstü yapıştırır. Ayın çapraz kuşakları, beyaz kalaslar gibi ışıltılı uzanır: aralarından geçersin.

Birden... –

Çapraz kiriş var gücüyle burnuna biner; sonsuza dek çarpık burunlu kalma riskine girersin.

Kıpırtısız, beyaz benekler – iç donu, havlu ve çarşaf... Esinti çıkar, – ve sessizce gerilir beyaz benekler: iç donu, havlu ve çarşaf.

Issız – her yer.

Aleksandr İvanoviç nasılsa hemen tavan arasına dalmıştı; ve tavan arasına daldıktan sonra, buranın kilitlenmemiş olmasına şaşırmıştı. Herhalde çamaşırcı kadın, yavuklusunu düşünmeye dalarak, kapıyı açık bırakmıştı. Aleksandr İvanoviç bu kapıdan sızınca, – sakinleşti, sessizleşti: rahatlayarak iç çekti; peşinde ne koşturan adımlar ne abrakadabranın gramofon gıcırtıları vardı; hatta ne de çarpan bir kapı.

Kırık pencerenin arasından sadece uzaktan bir şarkı duyuluyordu.

Anneciğim al bana
Elbiselik ipek kumaş
Mavisinden...

Kapının boğuk çarpışı kalbinin çarpmasına yol açtı; aşağıya düşen gölgeyse – sadece aya düşen bir gölge; gerisi – halüsinasyon; kendine gelmeli – işte o kadar.

Aleksandr İvanoviç kulak kesildi. Ve – ne duyabilirdi? Ne duyabileceğini, siz, şüphesiz, kendiniz biliyorsunuz: çatırdayan bir kalasın açıkça duyulur sesi; ve – yoğun sessizlik: yani – yalnız hışırtılardan örülü karmaşık bir ağ; bu sırada, önce – köşeden hıslar ve ıslıklar[259] yükseldi; ikincisi, – kulakla duyulmayan adımların gerilimli atmosferi; ve – bir budalanın salya yutması.

Kısacası, – bütün her günkü ev sesleri: ve onlardan korkmak – gerekmez.

Aleksandr İvanoviç bu sırada kendine hâkim oldu; ve geri dönebilirdi; odada – bunu herhalde biliyordu – hiç kimse, hiçbir şey (hastalığın saldırısı geçmişti). Ama tavan arasından çıkmayı yine de istemiyordu: dikkatle yerleşti iç donu, havlu ve çarşafın arasına, sonbahar ağlarıyla kaplanmış pencerenin yanına ve

259 Ses oyunu: şiki i pşiki.

başını cam parçalarının arasına soktu: gördüğü şey, sakinlikle ve huzur verici biçimde göğsüne esiyordu şimdi.

Ayaklarının altında belirginleşti – apaçık, gözalıcı basitlikte: buradan oyuncak gibi görünen açık avlu karesi, kavak odunlarının gümüş sırası, ki oradan kısa süre önce kendi penceresine bastıramadığı bir ürküntüyle bakmıştı; ama asıl şey: kapıcı dairesinde hâlâ eğleniyorlardı; kaba şarkı duyuluyordu kapıcı dairesinden; orada kapı bloğu tangırdadı; ve iki figür göründü; biri yırtınıyordu orada:

Görüyorum, tanrım, haksızlığını:
İftira gözlerimi bulandırdı,
İftira gözlerimi kör etti...
Yazıklandım ak taze tene,
Yazıklandım çiçekli elbiseye,
Tatlı yemekler,
Kafa yapan içkiler –
Korktum ben, Pontius, piskoposlardan
Ürktüm, Pilate, sahte sofulardan.
Eller yıkandı – düşüncem arındı!
Bir masumu gerdirdim çarmıha...

Bunu söyleyenler: karakol katibi Voronkov'la bodrumdaki ayakkabıcı Bessmertni. Aleksandr İvanoviç düşündü: "Onlara katılsam mı?" Ve katılacaktı... Ama işte – merdivenler.

Merdivenler ürkütüyordu onu.

Gök açılmıştı. Orada bir yerde, altında, yanda görünen turkuvaz ada çatısının – turkuvaz, ada çatısını acayip biçimde izliyordu gümüş pul, tümüyle Neva sularının canlı titreşimiyle kaynaşan o gümüş pul.

Ve Neva coşuyordu.

Ve orada, sadece kırmızı fenerinin kaçan gözü görülebilen, geç kalmış bir vapur umutsuzca ıslıkla çığlık attı. Daha uzakta,

Neva'nın ötesinde, kıyı uzanıyordu; sarı, gri, alaca bulaca – kırmızı ev kutularının üzerinde, gri ve alaca bulaca-kırmızı rokoko ve barok sarayların kolonları üzerinde aya saplanan altın kubbesiyle devasa, işlemeli bir kilisenin karanlık duvarları yükseliyordu – taştan, koyu gri, silindirik ve yükseltilmiş biçimli, kolonlarla çevrili duvarların arasından: Aziz İshak...

Ve, zar zor görünerek, göğe ok gibi koşuyordu altın Admiralteystvo.

Ses söylüyordu:

Şefkat ey Tanrım!
Bağışla ey İsa!...
Çara tahtı vereceğim – ruhumu dileyeceğim,
Evimi satacağım – yoksula vereceğim,
Karımı bırakacağım – Tanrı'yı arayacağım...
Şefkat et Tanrım!
Bağışla ey İsa!

...

Herhalde sabahın biri – orada, meydanda, artık uyukluyordu yaşlı muhafiz tüfeğine dayanarak; ve tüfeğe devrilmişti tüylü şapka; ve muhafızın gölgesi kıpırtısızca parmaklıkların işlemeli demirlerine uzanmıştı.

Bütün meydan ıssızdı.

Sabahın bu saatinde metal toynaklar düştü ve şangırdadı; at burnundan soludu kızgın sise karşı; Atlı'nın bakır karaltısı şimdi atın sağrısından ayrıldı, şıngırdayan mahmuz sabırsızca atın böğrünü, at kayadan aşağı uçsun diye tırmaladı.

Ve at kayadan aşağı uçtu.

Taşların üzerinden ağır çınıltılı[260] bir nal sesi geçti – köprü-

260 Burada kullanılan Puşkin'in uydurduğu sözcüklerden biridir: "tyajelozvonkoye," kelimesi kelimesine "ağır sesli."

den öteye: adalara doğru, sise uçtu Bakır Atlı; gözlerinde – yeşilimsi derinlikler vardı; metal ellerin kasları – düzleşmiş, esnemişti; ve bakır gölge çekildi; kaldırım taşlarını dövdü at toynakları, hızlı, gözalıcı yaylarla; atın ağzı lokomotif ıslıklarını andıran, sağır edici bir kişnemeyle aralandı; burnundan çıkan kalın duman caddeyi ışıltılı kaynar suya boğdu; karşıdan gelen atlar kişneyerek, korkuyla çekildiler; geçenlerse korkudan gözlerini kapadı.

Hatlar birbiri ardına uçtu: sol kıyının bir kısmı uçtu – iskeleler, vapur bacaları ve kenevir dolu çuvalların pis çöplüğü; uçtu – boş yerler, mavnalar, çitler, yelken bezleri ve bir sürü küçük ev. Deniz kıyısından, şehrin sınırındansa, sisin içinde bir yan parlıyordu: huzursuz meyhanenin yanı.

Kara deri giymiş, en yaşlı Hollandalı, küf bağlamış kapı eşiğinden uzandı – soğuk karmaşaya (ay buluta daldı); ve parmaklarında bir fener kara deri kapşon içindeki mavimsi yüzün üzerinde kesik kesik titredi: belli ki, Hollandalının keskin kulağı ağır nal sesini ve lokomotif solumasını buradan duymuştu, çünkü Hollandalı onun gibi sabahtan sabaha bardak tokuşturan denizcileri bırakmıştı ardında.

Belli ki, dumanlı sabaha dek burada ateşli, sarhoş aleminin sürüp gideceğini biliyordu; belli ki, uzakta saatler gece yarısından çok sonrasını vurduğunda, bardakların boğuk çınıltısına uçup gelecek güçlü Misafir: alevli allaş'ı devirmeye; kaptan köprüsünde ağır ağır vapur dümenini Kronşdat kalelerinden uzağa çevirecek olan, halatla örselenmiş eli önce sıkmaya; sonra işarete yanıt vermeyen köpükler saçan pupanın peşinden, dökme demir topun namlusunu kükretmeye.

Ama gemi ele geçmeyecekti: denize çökmüş ak bulutun içine girecek; onunla kaynaşacak, onunla yol alacak – şafak öncesi, açık maviye.

Tüm bunları biliyordu kara deri giymiş ve sisin içinde küf bağlamış basamaklardan inen en yaşlı Hollandalı: o şimdi uçan

Atlı'nın dış hatlarını seçebiliyordu... nal sesi artık orada duyuluyordu; ve – alev saçarak ışıklı, kızgın bir sütun gibi sisi emen burun delikleri soluyordu.

...

Aleksandr İvanoviç sakinleşmiş, yatışmış, üşümüş (pencere aralığından giren rüzgâr üzerine esiyordu) bir halde pencereden uzaklaştı; beyaz benekler ona doğru savruldu – iç donu, havlu ve çarşaf; rüzgâr esiyordu...

Ve benekler kıpırdıyordu.

Çekinerek tavan arasının kapısını araladı; kutuya dönmeye karar vermişti.

NEDEN OLDU BU...

Aydınlanmış, fosforlu beneklere gömülmüş bir halde, kirli yatağın üzerine oturmuş, korku saldırısının ardından dinleniyordu; ve bu sırada – kirli bir tespih böceği sürünüyordu: ziyaretçi yoktu. Bu korku saldırıları! Geceleyin üç, dört ve beşi buluyorlardı; halüsinasyonun ardından bilincin aydınlanması geliyordu.

Uzaktan ışık saçan ay gibi ışık içindeydi, – kaçan bulutların önünde; ve bilinç, bulvar labirentlerinin ayla ışıklanması gibi, ruhu ışıklandırarak, ay gibi bilinci aydınlatıyordu. Uzakta ileride ve geride aydınlattı bilinç – kozmik zamanlar ve kozmik uzamlar.

Bu uzamlarda tek bir ruh yoktu: ne insan, ne gölge.

Ve – ıssızlaşmıştı uzamlar.

Karşılıklı dört dik duvarın arasında kendini uzamlara hapsedilmiş bir mahkûm gibi hissetti, yani eğer hapsedilmiş mahkûm özgürlüğü her şeyden çok hissetmiyorsa, yani eğer bütün dünya uzamı hacim olarak bu duvarların daracık aralığına eşit değilse.

Dünya uzamı ıssız! Issız odası!.. Dünya uzamı – zenginliklerin en son başarısı... Tekdüze dünya uzamı!.. Tekdüzelikle öne çıkıyordu hep odası... Dünya uzamının sefil dekoru karşısında bir dilenci barınağı bile oldukça gösterişli görünecekti. Yani eğer gerçekten dünyadan koptuysa, dünyanın bu koyu sarı duvarlar karşısındaki gösterişli görkemi sefil görünecekti...

...

Hezeyan saldırılarından yorgun düşmüş olan Aleksandr İvanoviç, dünyanın duyusal serabı üzerinde ne kadar yükseğe çıktığını düşünmeye koyuldu.

Alaycı bir ses yükseldi:

"Votka?"

"Sigara?"

"Şehvet?"

Yani dünya serabının üzerine mi çıkmıştı?

Başı dönüyordu; hastalıklar, korkular, buradan, takipler buradan – uykusuzluk, tütün, ispirtolu içkilerin kötü kullanımından geliyordu.

Çürümüş, hasta bir dişin çok güçlü sancısını hissetti; elini bastırdı yanağına.

Aşırı bir delilik saldırısı, onun için yeni biçimde aydınlanıyordu; artık aşırı deliliği gerçekten tanıyordu; deliliğin kendisi, aslında, hastalıklı duyu organlarının öz bilinçli "Ben"e sunduğu bir rapor olarak duruyordu; İran uyruklu Şişnarfne'yse anagramla[261] simgeleniyordu; aslında o değildi yakalayan, izleyen, yakalanan,

261 Bir sözcükteki harflerin yerinin bir başka sözcük türetmek üzere değiştirilmesi.

yakalayan ve "Ben"i ele geçiren *ağırlaşan bedensel organlarıydı*: ve, *onlardan kaçarak*, "ben olmayan" olmuştu "Ben", çünkü duyu organlarının arasından – duyu organlarından değil – "Ben" kendine dönüyor; alkol, sigara, uykusuzluksa zayıf gövde yapısını kemiriyordu; gövde yapımız uzamlarla yakından ilişkilidir; ve dağılmaya başlayınca, bütün uzamlar çatırdadı; hislerin yanıklarına şimdi basiller doluyordu, gövdeyi örten uzamlardaysa hayaletler dolanıyordu... Yani: kimdi Şişnarfne? Kendi tersi – abrakadabramsı düş, Enfranşiş; bu düşse – kuşkusuz votka yüzünden. Sarhoşluk, Enfranşiş, Şişnarfne – sadece alkolün evreleri.

"Sigara, içki kullanmamalı: duyu organları yeniden hizmete geçecek!"

Ürperdi.

Bugün ihanet etmişti. Nasıl anlamıştı ihanet ettiğini? Sonuçta şüphesiz ihanet etmişti: Nikolay Apollonoviç'i korkudan Lippançenko'ya teslim etmişti: çirkin alış verişi belirgin biçimde hatırladı. İnanmayarak inanmıştı ve buradaydı – ihanet. Daha da haindi – Lippançenko; Lippançenko'nun onlara ihanet ettiğini Aleksandr İvanoviç biliyordu; ama bilgisini kendinden gizlemişti (Lippançenko onun ruhu üzerinde açıklanamaz bir güce sahipti); hastalığın kökü buradaydı: Lippançenko'nun hain olduğunun korkunç bilgisinde; alkol, sigara, sefahat – sadece sonuçlar; halüsinasyonlar, anlaşılan, Lippançenko'nun bilerek çevresine doladığı o zincirin halkalarıydı sadece. Neden? Çünkü Lippançenko, onun *bildiğini* biliyordu; sadece bu bilginin gücü yüzünden yakasını bırakmıyordu Lippançenko...

Lippançenko iradesini ele geçirmişti; iradesinin ele geçmesi, korkunç kuşku aklını kaybettirecek gibi olduğu için olmuştu; korkunç kuşkuyu uzaklaştırmaya çalışmıştı hep; korkunç kuşkuyu Lippançenko'yla sıkça görüşerek uzak tutmuştu; ve kuşkudan kuşkulanarak, Lippançenko onu gözünün önünden ayırmamıştı; birbirleriyle böyle yakınlaşmışlardı; Lippançenko'nun içine mistisizm akıtmıştı; diğeri de onun içine – alkol.

Aleksandr İvanoviç Lippançenko'nun odasında geçen sahneyi belirgin biçimde hatırladı şimdi; küstah, sinik haydut bu kez de idare etmişti: yağlı, iğrenç kıvrımıyla Lippançenko'nun yağlı ve iğrenç boynunu hatırladı; sanki boyun küstahça gülüyordu orada, Lippançenko dönüp de boynuna yönelmiş bakışı yakalayıncaya dek; ve boynuna yönelik bakışı yakalayınca, Lippançenko her şeyi anladı.

Bu yüzden de ürkütmeye kalktı; darbelerle sersemletti ve bütün kartları karıştırdı; öldürür gibi kuşkuyla hakaret etti ve sonra ona tek çıkış yolu önerdi: Ableuhov'un ihanetine inanmış gibi yapmak.

Ve o, Ele Geçmeyen, inandı.

Aleksandr İvanoviç sıçradı; ve güçsüz bir hiddetle yumruklarını sıktı; görev tamamlanmıştı; yerine getirilmişti!

Kâbus işte bu yüzdendi.

...

Aleksandr İvanoviç artık dile gelmez kâbusu duygularının diline tam bir açıklıkla çevirmişti; merdiven, odacık, tavan arası Aleksandr İvanoviç'in tiksindirici biçimde ihmal edilmiş gövdesiydi; onların saldırdığı, onlardan kaçan bu ağlamaklı uzamlarda dolanan ev sahibiyse, üzerinden dökülen organları zar zor toplayan özbilinçli "Ben"di; Enfranşiş'se ruhun mekânına, bedene, votkayla giren başka türden bir varlıktı; basil olarak gelişerek, Enfranşiş organdan organa koşturuyordu; takip hislerini, sonra beyne vurarak, orada ağır sarsıntılar uyandırmak üzere yaratan oydu.

...

Lippançenko'yla ilk karşılaşmayı hatırladı: hoş bir izlenim olmamıştı; o, doğrusunu söylemek gerekirse, onunla yakınlığa giren kişilerin insani zaaflarına karşı özel bir merak gösteriyordu; yüksek türden bir provokatör, şüphesiz, bu hantal görünüme, bu bir çift anlamsızca kırpışan küçük göze sahip olabilirdi.

O, herhalde, saf görünüyordu.

"Pislik... Pislik!"

Ve Lippançenko'ya, bedenin parçalarıyla, tavırları, alışkanlıklarıyla yakınlaştığı ölçüde, önünde duran şey bir insan olmaktan çıkıp tarantulaya dönüştü.

Ve bu sırada çelikten bir ses daldı ruhuna:

"Evet, biliyorum, ne yapacağımı."

Parlak bir düşünce belirdi: her şey kolayca sonlanacaktı; neden bu daha önce gelmemişti aklına; onun misyonu – açık seçik belirdi.

Aleksandr İvanoviç kahkaha attı:

"Pislik beni alt edeceğini sandı."

Ve çürük dişinde yine çok güçlü bir sancı duydu: Aleksandr İvanoviç, hayallerinden kopup yanağına tutundu; oda – dünya uzamı – tekrar sefil bir oda oldu; bilinç söndü (tıpkı bulута giren ayışığı gibi); sıtma onu kaygılarla, korkularla titretiyordu ve ağır ağır dakikalar doluyordu; bir sigaranın ardından bir başkası yakılıyordu – kâğıda dek, ucuna dek...

Sonra birden... –

KONUK

Aleksandr İvanoviç Dudkin tuhaf gümbürtülü bir ses duydu; tuhaf ses aşağıda gümbürdüyordu; ve sonra yinelendi (o da yinelemeye başlamıştı) merdivenlerde: sessizlik aralıklarıyla birlikte darbe ardına darbe yankılandı. Sanki biri var gücüyle çok ağır, kilolarca bir metali taşa çarpıyordu; ve taşa çarpan metal darbeleri gitgide yükselerek yankılanıyor, gitgide yaklaşarak yankılanıyordu. Aleksandr İvanoviç aşağıda birinin merdivenleri parçaladığını anladı. Edepsiz gece serserisini durdurmak üzere merdivene açılan kapılardan biri açılacak mı diye kulak kesildi? Aslında serserinin...

Ve darbeler birbiri ardına kükredi; orada birbiri ardına basamaklar parçalanıyordu; aşağıda taşlar ağır bir adımın altında dö-

külüyordu: koyu sarı tavan arasına doğru, sahanlıktan sahanlığa, dehşetli ve metal biri ısrarla yukarı geliyordu; basamaktan basamağa artık sarsıcı bir gümbürtüyle binlerce kilo düşüyordu: basamaklar döküldü; ve – işte artık: sarsıcı bir gümbürtüyle sahanlık kapıdan uçup gitti.

Kapı kopup parçalandı: hızlı bir çatırtı, ve menteşelerinden ayrıldı; dumanlı, yeşillenmiş dalgalarla oradan melankolik donukluklar saçıldı; orada ayın uzamları başlıyordu – parçalanan kapıdan, sahanlıktan, öyle ki çatı odasının kendisi açıklanamazlığa açılıyordu, sülfat renkli uzamları içeri alan aralanmış duvarlardan kopmuş kapı eşiğinin ortasındaysa, taçlı, yeşillenmiş bir başı eğerek, ağır yeşillenmiş elini uzatarak, fosforla yanan devasa gövde duruyordu.

Bu – Bakır Konuk'tu. Metal mat pelerini ağır biçimde salınıyordu – parıl parıl parıldayan omuzlardan ve pullu zırhtan; dökme dudak gevşemişti ve ikircikli biçimde titriyordu, çünkü şimdi kaderi yeniden yineleniyordu Yevgeni'nin;[262] geçen asırlar yineleniyordu – şimdi, tam bu anda, yaşlı binanın duvarlarının sefil kapı eşiğinin ötesinde sülfatlı uzamlara dağıldığı sırada; Aleksandr İvaniç'in başından geçenler de aynı kesinlikle berraklaştı; bağırdı:

"Hatırladım... Seni bekliyordum..."

Bakır başlı dev zaman dönemlerini bu ana dek, dökme demir bir çemberi tamamlayarak bekliyordu; çeyrek asırlar akıp gitti; ve tahta çıktı – Nikolay; ve tahta çıktı – Aleksandr'lar; Aleksandr İvanoviç'se, gölge, yorulmadan aynı çemberi, bütün zaman dönemlerini, gündüzleri, yılları, dakikaları ıslak Petersburg meydanlarını koşarak, uykuda, uyanıklıkta koşarak, koşarak... acı çekerek dolanıyordu; peşindense, herkesin peşindense – yaşamları sarsan metal darbeleri gümbürdüyordu: metal darbeleri gümbürdüyordu – ıssızlarda ve köylerde; şehirlerde gümbürdüyor-

262 Yevgeni, Puşkin'in ***Bakır Atlı***'daki baş kahramanıdır.

du; gümbürdüyordu – girişlerinde, sahanlıklarında, basamaklarında geceyarısı merdivenlerinin.

Zaman dönemleri gümbürdüyordu; bu gümbürtüyü duydum ben. Siz – duydunuz mu?

Apollon Apollonoviç Ableuhov – parçalayan taşın darbesi; Petersburg – taşın darbesi; orada gevşeyen giriş karyatidi – aynı taş darbe; kaçınılmaz – takipler; ve – kaçınılmaz darbeler; tavan arasına gizlenemezsin; tavan arasını Lippançenko hazırladı; ve tavan arası – tuzak; kırmalı onu, kırmalı – darbelerle darbelerle... Lippançenko'ya!

O zaman her şey tersine dönecek; taşları sarsan metalin darbesiyle, havaya uçacak Lippançenko, tavan arası çökecek ve Petersburg yıkılacak; karyatid metalin darbesiyle parçalanacak; ve Ableuhov'un çıplak başı Lippançenko'nun darbesiyle ikiye ayrılacak.

Her şey, her şey, her şey şimdi, on kere on yıl sonra Bakır Atlı şahsen gelip de boğuk bir sesle ona şöyle dediği zaman aydınlandı.

"Merhaba, oğlum!"

Sadece üç adım: devasa konuğun ayaklarının altında kırılan üç kalasın çatırtısı; metal sırtıyla bakırdan imparator bir sandalyeye yaslandı; yeşillenmiş dirseği bakırın bütün ağırlığıyla, çana benzer, çınıltılı sesler çıkartarak, pelerinin kıvrımlarından çıkıp ucuz masaya indi; ve dalgın bir halde imparator bakır tacını ağır ağır başından çıkardı; ve bakır defne taç, çatırtılarla koptu alnından.

Ve şakırdayarak, ve tangırdayarak, yüzlerce kiloluk el yeleğin kıvrımlarından kor haline gelmiş bir boru çıkardı ve gözleriyle boruyu işaret ederek, boruya göz kırptı:

"Petro Primo Catharina Secunda..."[263]

---

263 "İkinci Yekaterina'dan Birinci Petro'ya": Petro'ya ait Bakır Atlı anıtının kaidesine kazınmış bulunan Latince yazı.

Güçlü dudaklarına soktu ve lehimlenen bakırın yeşil dumanı ayın altında tüttü.

Aleksandr İvanoviç, Yevgeni, ilk kez o sırada, yüz yıldır köylerde, şehirlerde, sahanlıklarda, merdivenlerde boş yere koştuğunu, arkasından gümbürdeyen darbelerin öfke taşımadığını anladı; asırlar önce bağışlanmıştı, bütün olanlar üzerine gelenle birlikte – sadece Archangel'in borusuna[264] dek sürecek hayali eziyetlerin geçişinden ibaretti.

Ve – o Konuğun ayaklarına kapandı.

"Öğretmenim!"

Konuğun bakır göz deliklerinde bakır melankoli parladı; taşları sarsan el omuza dostça düştü ve kor haline gelerek köprücük kemiğini kırdı.

"Önemli değil: öl, sabret..."

Ayın altında bin derecelik bir ateşle korlaşan metal konuk, şimdi önünde yanar, kırmızı-mor bir halde duruyordu; işte o, bütünüyle kızararak, gözalıcı biçimde beyazladı ve eğilmiş Aleksandr İvanoviç'e kül seli halinde aktı; tam bir çılgınlıkla Aleksandr İvanoviç yüzlerce kiloluk kucakla titredi; Bakır Atlı damarlarına metallerle karışmıştı.

264 Başmelek borusu: Kıyameti ve İsa'nın ikinci zuhurunu ilan edecek olan boru.

"Beyefendi: uyuyor muydunuz?"

Aleksandr İvanoviç Dudkin ağır baygınlığın arasından bir süredir birinin onu çekiştirdiğini hayal meyal duyuyordu.

"A, beyefendi?.."

Sonunda gözlerini açtı ve bulanık göğe uyandı:

"Ama beyefendi!"

Bir baş eğilmişti.

"Ne var?"

Aleksandr İvanoviç zar zor bir sehpaya uzanmış olduğunu keşfedebildi.

"Polis?"

Koyu-kırmızı bir benek çarşafın üzerinde göründü – brr: ve – bilincinde görünüp kayboldu:

"Bu – tahtakurusu..."

Dirseğine abanıp kalkmak istedi, ama tekrar uyudu.

"Efendim, uyanın..."

Dirseğinin üzerinde doğruldu:

"Sen misin, Styopka?"

Koşturan bir buhar akımı gördü; çaydanlığın buharı: masasında çaydanlık ve bardak gördü.

"Ah, ne harika: çay."

"Nesi harika: yanıyorsunuz, beyefendi..."

Aleksandr İvanoviç hayretle soyunmamış olduğunu fark etti; hatta paltosunu bile çıkarmamıştı.

"Buraya nasıl girdin?"

"Size uğramıştım: çok sayıda fabrikada grev var; polis peşime düştü... O arada size geldim, Trebnik'le..."

"Ah, tabii, hatırlıyorum, Trebnik bende."

"Nasıl olur, beyefendi: bunu hayal etmiş olmalısınız..."

"Belki dün görüşmedik..."

"İki gündür görüşmüyoruz..."

"Bense düşünmüştüm ki: ben zannettim ki..."

Ne düşünmüştü?

"Bugün size uğradım; yatıp inlediğinizi gördüm; dönüp duruyor, yanıyordunuz – ateş içindesiniz..."

"Ama ben, iyiyim Styopka."

"Ne iyisi!.. Size çay demledim; ekmek getirdim; sıcak kalaç;[265] atıştırın – daha iyi olacaksınız. Niye maskaralık ediyorsunuz..."

Geceleyin damarlarında metal kaynar su akıyordu (bunu hatırladı).

"Evet – evet: kardeşim, geceleyin hatırı sayılır bir ateşim vardı..."

"Ve akıllılık değil..."

---

265 Asma kilit şeklinde hazırlanan buğday ekmeği.

"Yüz derecelik ateş..."

"Alkolle haşlanacaksınız..."

"Kendi suyumda? Ha-ha-ha..."

"Niye olmasın? Diyorlardı: alkoliğin tekinin ağzından dumanlar geliyormuş... Ve haşlanmış..."

Aleksandr İvanoviç biçimsizce güldü.

"Şeytan gibi içmişsiniz..."

"Şeytanlar vardı, vardı... Bu yüzden soruyorum Trebnik'i: okuyacaktım."

"Yeşil Ejder'in[266] dibine dek de içeceksiniz..."

Aleksandr İvanoviç yine çarpık biçimde gülümsedi:

"Evet, dostum, ve de bütün Rusya..."

"Nasıl?"

"Yeşil Ejder'den..."

İçindense şöyle düşündü:

"Ne oldu bana!.."

"Bu hiç böyle değil: Rusya İsa'nındır..."

"Saçmalıyorsun..."

"Siz saçmalıyorsunuz: Ona, ta kendisine içeceksiniz..."

Aleksandr İvanoviç korkuyla sıçradı:

"Kime?"

"Beyaza.. kadına içeceksiniz..."

Hezeyanlı sıtma[267] geliyordu – şüphesiz.

"Ah! Bak: eczaneye koş... Oradan bana kinin al: kloridrik..."

"Tabii, olabilir..."

"Ve unutma: sülfürik değil: sülfürik – tam bir zırva..."

"Bu arada, beyefendi, kinin değil..."

"Koş – haydi!"

---

266 Alkol için kullanılan isimlerden biri.

267 Alkol zehirlenmesinin yol açtığı akut delilik; hezeyanlı titreme nöbetleri. Rusça'da "belaya goryaçka," birebir olarak: ak humma ifadesi kullanılıyor. Burada geçen anlaşılmaz diyaloğun açıklaması, humma, ateş kelimesinin dişil olmasına bağlı olabilir.

Stepan kapıdayken, Aleksandr İvanoviç peşinden bağırdı:

"Tabii, Styopuşka, kuru çilek de al: çilek reçeli istiyor canım çayla."

İçindense şöyle düşündü:

"Çilek – harika bir terletici ilaçtır," – ve çevik, biraz akışkan hareketlerle musluğa koştu; ama daha yeni yüzünü yıkamıştı ki, içinde her şey gerçekliği saçmalığa çevirerek yeniden alev aldı.

Öyle. Styopka'yla konuşurken, kapının ardında onu beklediğini sanmıştı: çok yakın, tanıdık bir şeyin. Orada, kapının ardında? Ve oraya atıldı, ama kapının ardında sahanlık belirdi; merdiven korkulukları da hiçliğe açılıyordu; Aleksandr İvanoviç korkuluklara yaslanarak hiçliğin üzerinde durdu, tamamıyla kuru, odunlaşmış dilini şaklattı ve üşüyüp ürperdi. Bir tat hissi, bir tür bakır tadı vardı ağzında ve dilinin ucunda.

"Muhtemelen, *o* avluda bekliyor..."

Ama avluda hiç kimse, hiçbir şey yoktu.

Telaşla köşeleri, ara geçitleri dolandı (istiflenmiş odun küplerinin arasını); asfalt gümüşlenmişti; hiç kimse, hiçbir şey.

"Nerede *o*?"

Styopka aldıklarıyla oraya koşturuyordu; ama odunların arkasına geçip Styopka'dan saklandı, çünkü şu yargıya varmıştı:

"O – metal bir yerde..."

Nerede böyle bir yer, neden o – metaldir o? Aleksandr İvanoviç'in buna benzer şeylerle dönen bilinci çok bulanık yanıtlar verdi. Telaşla hatırlamaya çabaladı: içinde barınan bilinç hakkında hiçbir anısı kalmamıştı; tek bir anı kalmıştı: farklı türden bir bilinç gerçekten orada olmuştu; o farklı bilinç önünde çok zarif bir manzara sergilemişti; bizimkine hiç benzemeyen bu dünyada yaşıyordu *o*...

O tekrar görünecekti.

Uyanışla farklı her bilinç gerçek olmayan, matematiksel bir noktaya dönüşmüştü; ve o, anlaşılan, gündüzleri matematiksel

bir noktanın en küçük parçasına çıkışıyordu; ama noktanın parçaları yoktur; ve – anlaşılan *o* da yoktu.

Bir anının olmadığının ve yerine getirilmesi gereken, ertelememe kabul etmeyecek bir konunun anısı kalmıştı; anısı kalmıştı – neyin?

Metal bir yerin...

Bir şey geldi aklına: ve hafif, uçar adımlarla iki caddenin kesişimine koştu; iki caddenin kesişiminde (bunu biliyordu) bir dükkânın penceresinden yanardöner bir parıltı yayılıyordu.. Ama nerede bu dükkân? Ve – nerede kavşak?

Orada metaller parıldıyordu.

"Metaller orada mı?"

Hayret verici bir heves!

Neden Aleksandr İvanoviç'te böyle bir heves boy göstermişti? Gerçekten: kavşağın köşesinde metaller parıldıyordu; her türden eşyaların bulunduğu ucuz küçük bir dükkândı bu: bıçaklar, çatallar, makaslar.

Dükkâna girdi.

Kirli bir masanın ardından çelik parıltılı tezgaha sürükledi kendini uykulu bir surat (herhalde bu matkap, jilet, testerelerin sahibi); dar alınlı başı dik olarak göğsüne düşüyordu; göz yuvarlarında, gözlüklerin ardında küçük, kırmızımsı kahverengi gözler gizlenmişti:

"Bana, bana..."

Ve ne alacağını bilemeyen Aleksandr İvanoviç küçük bir testerenin sapını yakaladı; ışık saçıp yaylandı: "Vızz – vızz – vızz." Dükkân sahibiyse kaşlarının altından müşteriyi inceliyordu; kaşlarının altından bakması şaşırtıcı değildi: Aleksandr İvanoviç de tavan arasından kendini bilmeden çıkmıştı; paltosuyla yatakta nasıl yatıyorsa, öyle çıkmıştı; paltosu buruş buruştu ve kirle kaplıydı; ama daha da önemlisi: şapka giymemişti; darmadağın, taranmamış başı ölçüsüzce ışıldayan gözleriyle birlikte herkesi ürkütürdü.

Bu yüzden dükkân sahibi ona kaşlarının altından, alnını kırıştırarak, ürkütücü ve doğası gereği ağır yapılı olan hatlarıyla bakıyordu; tutamadığı bir tiksintiyle yönelmişti surat Dudkin'e.

Ama bu surat, kendini tutarak, kederle homurdandı:

"Testere mi istiyorsunuz?"

Ama sorgular biçimde delici gözler şöyle diyordu acımasızca:

"Ah, ah, ah!.. Ak hummaya kapılmış: vay canına..."

Bu sadece öyle görünüyordu.

"Hayır, bilirsiniz ya, testere – bu işime yaramaz, testereyle... Bana, bilirsiniz, keskin bir Finlandiya bıçağı lazım."

Ama kişi kabaca kesti sözünü:

"Affedersiniz: Finlandiya bıçağı yok."

Sanki delici küçük gözler kararlı biçimde şöyle diyordu:

"Sana bıçak vereyim de, neler olsun... işini gör..."

Gözkapakları kaldırılsa, sorgulayıcı, delici küçük gözler sıradan küçük gözler olurdu; yine de benzerlik Aleksandr İvanoviç'i etkiledi: düşünün bir – Lippançenko'yla benzerlik. Bu sırada figür nedense sırtını dönmüştü; ve ziyaretçiye öküzü bile devirecek bir bakış atmıştı.

"Eh, fark etmez: makas..."

İçindense şöyle düşünüyordu bu sırada: bu öfke, Lippançenko'yla bu benzerlik niye? Yine de kendini sakinleştirdi: aslında nasıl bir benzerlik vardı ki!

Lippançenko – tıraşlıydı, bu şişmanınsa kıvır kıvır bir sakalı vardı.

Ama belli kişiyi düşünürken Aleksandr İvanoviç artık hatırlıyordu: her şeyi – her şeyi-her şeyi – her şeyi-her şeyi-her şeyi! Bu türden eşyalar satan bir dükkâna koşma fikrinin neden aklına geldiğini tam bir açıklıkla hatırladı. Yapmaya niyetlendiği şey aslında basitti: cırk – ve hepsi bu.

Makasın üzerinde titremeye başladı:

"Sarmayın – hayır, hayır... Çok yakında oturuyorum... Öylece verin: böyle taşırım..."

Böyle diyerek, herhalde züppelerin sabahları tırnaklarını kesmek üzere kullandığı minyatür makası cebine indirdi ve koşup gitti.

Hayretle, ürküntüyle, kuşkuyla baktı peşinden karemsi dar alınlı baş (parıl parıl tezgahın ardından) öne çıkmış alın kemiğiyle; bu alın kemiği olup biteni anlamak için güçlü bir ısrarla öne çıkmıştı: ne olursa olsun anlamak, bedeli ne olursa olsun anlamak; anlamak, ya da... parçalara ayrılmak.

Ve alın kemiği anlayamadı; alın acınası bir hal aldı; dar, enine kırışıklıklarla kaplı; sanki, ağlıyordu.

ALTINCI BÖLÜMÜN SONU

Küçük grimsi günün olayları sürüp gidiyor, ya da:

YEDİNCİ BÖLÜM

Yoruldum, dostum, yoruldum: huzur istiyor kalp.
Günler birbiri ardına uçuyor.

A. Puşkin[268]

268 Puşkin'in Dördüncü Bölüm'de de geçmiş olan "Vaktidir dostum, vaktidir..." (1834) şiirinden bir parça değiştirilmiş alıntı.

ÖLÇÜSÜZLÜKLER

Nikolay Apollonoviç'i, Aleksandr İvanoviç Dudkin'in Ableuhov'un ağzından çıkan saçmalıklar seline hayret ederek elini sıktığı ve kara fötr şapkalar seline çevik biçimde karıştığı, Nikolay Apollonoviç'inse yine genişlediğini hissettiği o anda bırakmıştık.

Nikolay Apollonoviç'i, durumunun ağır karmaşasının birdenbire hayırlı biçimde çözüldüğü o anda bırakmıştık.

Bu ana dek hezeyan ve canavarca kâbuslar bir kule gibi üst üste yığılmıştı; olayların korkunç Gaurisankar'ları[269] yığılmış ve

269 Gaurisankar (Gaurişankar): Uzun süre yeryüzünün en yüksek dağı olarak kabul edilmiş olan Himalayalar'da, Everest'in yakınındaki bir dağ. 1913'e dek Everest'le karıştırılıyordu.

yıkılmıştı – yirmi dört saat içinde: Yazlık Bahçe'de bekleyiş ve kargaların huzursuz edici bağırtısı; kızıl ipekle kuşanma; balo, – yani: salonlardan korkuyla uçup geçme, harlequinad'dan uçup geçme – kuşaklar, tefler, harlequin'ler, alev ayaklı soytarılar, sarı kambur Pierrot ve bayanları korkutan ölümcül beyazlıktaki palyaço; reveranslarla dans eden, reveransla ona notu vermiş olan mavi bir maske; ve – salonda ayak yolu gibi bir yere, kel beyefendinin onu bulduğu çitin oraya utanç verici kaçışı; onunda – Pepp Peppoviç Pepp, yani: korkunç içerikli sardalya kutusu; ki... hâlâ... tıkırdıyordu.

Korkunç içeriği olan, çevresindeki her şeyi kesintisiz, kanlı bir çamura dönüştürebilecek bir sardalya kutusu.

Nikolay Apollonoviç'i dükkân vitrininin önünde bırakmıştık; ama onu terk etmiştik; senatör oğluyla bizim aramızda sık damlalar yağmaya başlamıştı; serpeleyen bir yağmur ağı başlamıştı; bu ağda alışılmış tüm ağırlıklar, çıkıntı ve girintiler, karyatidler, eşikler, kerpiç balkonların kornişleri karartılarının belirginliğini kaybetmişti, ağır ağır soluklaştı ve zar zor görünür oldu.

Şemsiyeler açıldı.

Nikolay Apollonoviç vitrinin yanında durdu ve düşündü ki bu ağır münasebetsizliğin adı – yok: bir gündür, yani yirmi dört saattir, ya da – seksen bin dakikadır, yani zamanda o kadar noktadır sürüyordu münasebetsizlik; ama bir dakika eklenir eklenmez, ona bir saniye, an, nokta ekleniyordu – çevik biçimde dairelere yayılarak ağır ağır kozmik, şişen bir küreye dönüşüyordu; bu küre patlıyordu; evrensel boşluklara takılıyordu ayağı: zaman gezgini mahvoluyordu, nereye ve neye bilmeden, batarak, belki de, dünya uzamına, ta ki... yeni bir ana dek; böylece uzuyordu dairesel günler, cepte her biri patlayan seksen bin cırıldayan saniye: ayak ölçüsüzlüklere takılıyordu.

Evet, ağır münasebetsizliğin bir adı – yok!

En iyisi düşünmemek. Ve – bir yerlerde düşünülüyordu; belki de, – mahvolan kalbini hiçbir zaman beynine ulaşmamış ve

hep kalbinde kalmış birtakım düşünceler dövüyordu; kalp düşünüyordu; hissediyordu – beyin.

Kendi kendine çok zekice, en ufak ayrıntısına dek işlenmiş bir plan doğdu; ve – görece olarak – plan tehlikesiz, ama... rezil: evet... rezil!

Yalnız bunu kim düşünmüştü? Olabilir mi, bu planı Nikolay Apollonoviç düşünmüş olabilir mi?

Olay şöyleydi:

Bu son saatler boyunca gözlerinin önünde, yılbaşı ağacının neşeli sırmaları gibi, alevli-renkli yalımlar ve yıldızımsı kıvılcımlar gibi oynaşan dikenli düşünce parçacıkları yüzmüştü: durmaksızın bilinçle aydınlanan bir yere düşmüşlerdi – karanlıktan karanlığa; ya bir soytarı figürü eğilip bükülüyordu, ya limon sarısı bir Petruşka dörtnala geçiyordu – karanlıktan karanlığa – ışıkla aydınlanan yere; bilinçse tutkusuzca dolanan bütün imgeleri aydınlatıyordu; birbirleriyle iç içe geçtikleri zaman da, bilinç üzerlerine sarsıcı, insani olmayan bir anlam kazıyordu; o zaman Nikolay Apollonoviç neredeyse tükürecekti tiksintiyle:

"Fikir davası mı?"

"Fikirsel bir dava falan olmadı..."

"Gerçek korku ve gerçek hayvani duygu var: kuyruğunu kurtarmak..."

"Evet, evet, evet..."

"Ben – esameli haydutum..."

Ama saygıdeğer topluluğun da adım adım tam olarak böyle bir fikre ulaştığını görmüştük daha önce.

...

Gerçekten bütün bunlar (az sonra göreceklerimiz) bilinçli olarak iradesinde, çabuk çabuk atan kalbinde ve alev almış beyninde mi olup bitmişti?

Hayır, hayır, hayır.

Ama nasılsa yine de kendini düşünen düşünceler sürüsü vardı; o değil düşünceler düşünüyordu, ama... kendini düşünüyor-

du düşünceler... Düşüncelerin yazarı kimdi? Bütün sabah buna yanıt veremedi, ama... düşünüldü, resmedildi, kaldırıldı; sancıyan kalbinde titreşti ve beynini kemirdi; ***sardalya kutusunun*** üzerinde belirdi – tam orada: olasılıkla, tüm bunlar ***sardalya kutusundan***, artık unutulmuş olan düşten kalkıp da başının sardalya kutusuna yaslanmış olduğunu gördüğü zaman çıkmıştı – ***sardalya kutusundan*** çıkmıştı; o zaman da sardalya kutusunu saklamıştı – nereye olduğunu hatırlamıyordu, ama ... sanki ... masada; o zaman da lanetli evden tam vaktinde, daha herkes uyurken dışarı fırlamıştı; ve kafe'den kafe'ye koşturarak caddelerde dolanmıştı.

Düşünen başı değil, ... sardalya kutusuydu.

Ama caddede bütün bunlar biçimlenerek, şekillenerek, çizgilenerek belirginleşmeyi sürdürdü; eğer düşünen başıysa, başı – o da! – korkunç içerikli bir sardalya kutusuna dönüşmüştü, ki... hâlâ ... tıkırdıyordu, ya da düşüncelerini idare eden o değil, gümbürdeyen bulvar (bulvarda bütün kişisel düşünceler kişiliksiz çamura dönüşür); ama eğer çamur düşünüyorduysa, kulaklarından akan çamuru engelleyemiyordu.

Bu yüzden de düşünceler düşünülüyordu.

Gri, yumuşak bir şey kafa kemiklerinin altında hastalıklı biçimde kaynıyordu: yumuşak ve, dahası, – gri, tıpkı... bulvar gibi, kaldırım taşı gibi, kıyıdan durmaksızın tırmalayan sisli keçe gibi.

Sonunda, – iyice düşünülmüş, her açıdan hazır olan plan (az sonra bahsedeceğimiz) bilinç alanında belirdi – en uygunsuz anda, Tanrı bilir niye üniversitenin girişine koşturmuş olan (kilise buradaydı) Nikolay Apollonoviç, dört masif kolonun birine özenle yaslanmış, ona doğru eğilmiş bir doçentle sohbet eder ve tükürükler saçarak, telaşla ona Almanca bir makalenin içeriğini aktarmaya çalışırken, evet: ruhunda beklenmedik biçimde bir şey patladı (hidrojenle doldurulan bir kukla da böyle patlayıp balonların yapıldığı madde olan gevşek selüloit par-

çalarına ayrılır): o, – ürperip, geri çekilip, kopup – nereye olduğunu bilmeden, koştu, çünkü – aslında: bu sırada keşfedilmemişti: –

– planın yaratıcısı – o...

O – esameli haydut!...

İşte bunu anladığı zaman, Vasilyev Adası'na, on sekizinci hatta yöneldi; zavallı bir arabacı götürdü onu; ve arabadan, dosdoğru arabacının sırtına, kesik kesik, hiddetli bir fısıltı savruldu:

"Ah?.. Söylesenize lütfen?.. Sahtekâr.. yalancı.. katil.. Sadece – kuyruğunu kurtarmak için..."

Anlaşılan yüksek sesle hiddet saçıyordu, çünkü arabacı huzursuzca ona döndü:

"Efendim?"

"Hayır bayım... Bir şey yok..."

Arabacıysa düşündü:

"Doğrusu, acayip bir beyefendi..."

Nikolay Apollonoviç, tıpkı Apollon Apollonoviç gibi kendi kendine konuşuyordu.

Rüzgârlar yineledi.

"Baba katili!.."

"Yalancı!.."

Kendini kaybetmiş bir halde fırladı arabadan Nikolay Apollonoviç; asfalt avluyu ve kavak kütüğü yığınlarını geçerek, basamaklara atılmak üzere kara merdivene uçtu ve – neden olduğunu bilmeden; herhalde, sadece meraktan: ona paketi getirmiş olan suçlunun gözlerine gözlerini dikmek için, çünkü uydurduğu "red" – şüphesiz – bir girizgahtı: "red" onun yüzüne atılmayabilirdi (ve böylece zaman kazanılırdı).

Bu sırada Aleksandr İvanoviç'le çarpıştı: gerisini görmüştük.

...

Ağır münasebetsizliğin bir adı – yok!

Evet, – ama başına gelenlerle ısınan kalbi, ağır ağır erimeye başladı: buz kalbimsi kartopu – kalp oluverdi; daha önce anlamsızca çarpıyordu; şimdi anlamla çarpıyordu; ve onda duygular çarpıyordu; bu duygular beklenmedik biçimde ürperiyordu; bu sarsıntılar artık sarsılıyor, bütün ruhu tersine çeviriyordu.

O ev yığını az önce caddelerin üzerinde kerpiç balkon kümeleriyle yığılmıştı; köprüyü koşarak geçtikten sonra, onun taş korkuluğunu eliyle tutabilirdi; ama yağmur çiselemeye başlayınca, sisler içinde yüzmeye başladı taş korkuluk.

Tıpkı artık her şeyin yüzdüğü gibi.

Yağmur çiselemeye başladı, – ve birbirine bağlı taşlar yığını artık çözülüyordu; artık kaldırıyordu – yağmurun altından yağmura – hafif konturların dantellerini ve zar zor seçilen çizgileri – sadece bir tür rokoko: rokoko hiçliğe dalıyordu.

Vitrinlerde, camlarda, bacalarda ıslak bir parıltı ışıldadı: ilk akıntıcık boşandı yağmur suyu borularından; başka bir su borusundan tek tek damlalar dökülmeye başladı; beyaz kaldırımlar küçük beneklerle eriyip gitti: kuru ölümcüllükleri ağır ağır esmerleşti; yandan uçan bir tekerlek çamur saçtı.

Ve sürdü, ve sürdü...

Gelip geçenlerin şemsiyeleriyle örtülen duman yayan nemin içinde kayboluyordu Nikolay Apollonoviç: bulvarların dumanlarında yüzüyordu: sanki bina yığınları uzamdan başka tür bir uzama itilmişti; belli belirsiz şekilleri oradan görünüyordu iç içe geçmiş – karyaditler, kuleler, duvarlar arasından. Başı dönmeye başladı; bir vitrine yaslandı; içinde bir şey kopmuş, parçalanmıştı; ve – çocukluğun bir parçası belirdi.

...

İhtiyarın, Nokkert'in[270] – dadısının – yanında, onun titreyen dizlerinin üstüne yasladığını görüyor başını: ihtiyar lambanın altında okuyor:

---

270 Belıy'ın 1886-1887 yılları arasındaki dadısının adı.

Wer reilet so spät durch Nacht und Wind?
Es ist der Vater mit seinem Kind...[271]

Birden, – pencerelerin dışında fırtına rüzgârları savruldu; ve orada karanlık isyan ediyor, ve orada gürültüler isyan ediyor: orada, anlaşılan, bir çocuğu kovalıyorlar; duvarda dadının gölgesi oynuyor.

Ve yine... –

Apollon Apollonoviç – küçük, ak saçlı, yaşlı – Kolenka'ya Fransız kontrdansı öğretiyor; yüzer gibi ilerliyor ve adımlarını sayarak, elleriyle ölçü tutuyor: gidip geliyor – sağa, sola; gidip geliyor – ileri, geri; müzik yerine yüksek sesle, hızlı hızlı patlatıyor:

Kim sıçrar, kim telaş eder soğuk karanlıkta:
Geç kalmış atlı, yanında genç oğluyla...

Ve sonra tüysüz kaşlarını kaldırıyor Kolenka'ya:

"Hm-hm, kuzum, nedir kadrilin ilk figürü?"

Geri kalan her şey soğuk karanlıktı, çünkü takip sona ermişti: oğul babadan koparılmıştı:

Ellerinde yatıyor ölü genç...

Akıp geçen bütün yaşam bu andan sonra bir duman oyunu gibi gelmişti. Çocukluğun parçası gizlendi.

...

Islak parıltı vitrinlerde, pencerelerde, bacalarda ışıldıyordu; su borularından akıntıcıklar boşanıyordu; kaldırımın esmer ıslaklığı cilalanmıştı; bir tekerlek çamur saçtı. Gelip geçenlerin şemsiyeleriyle örtülen duman yayan nemin içinde kayboldu

271 Goethe'nin "Ormanın Kralı" (*Erlkönig*, 1782) adlı baladının girişi; daha ilerde bu dizeler V. A. Jukovski'nin (1818) çevirisinden aktarılıyor.

Nikolay Apollonoviç; sanki binalar yığını uzamdan başka bir uzama itilmişti; belli belirsiz şekille aradan görünüyordu iç içe geçmiş – karyatidler, kuleler, duvarlar arasından.

TURNALAR

Nikolay Apollonoviç vatanına, çocukluğa dönmek istiyordu, çünkü anlamıştı: o – küçük bir çocuktu.

Her şey, her şey silkelenmeli, unutulmalıydı, her şey, her şey, çocuklukta öğrenildiği gibi öğrenilmeliydi; yaşlı, unutulmuş vatan – artık duyuyordu onu. Ve – dahası: mahzun ve yine de tatlı çocukluğun sesi yankılanmalı her şeyde, uzun zamandır duyulmayan bir ses; şimdi duyulan.

O sesin sesi?

Şehrin üzerinde turnaların çığırtısı nasıl belirsizse, o da öyle belirsizdi; yüksekten uçan turnalar – şehir şangırtısında şehirliler onları duymaz; ama onlar uçar, şehrin üzerinden uçup geçer, – turnalar!.. Bir yerde, varsayalım, Neva Bulvarı'nda, neredeyse

uçan arabaların kargaşası ve gazetecilerin bağırtısında, otomobil gürültüsünün belki her şeyin üzerine çıktığı yerde, – bu metal gürültüler arasında, akşam öncesi, bahar vaktinde, kaldırım taşlarına mıhlanmış gibi, şans eseri şehre düşmüş tarla sakini dikilir; durur, – dağınık, sakallı kafasını bir yana eğer ve sizi durdurur.

"Şşşş!.."

"O da ne?"

Şehre şans eseri düşmüş olan o, tarlaların sakiniyse, sizin hayretinize karşı dağınık, sakallı başını sallar ve kurnaz kurnaz gülümser.

"Duymuyor musunuz?"

"?.."

"Dinleyin..."

"Ne? Ne oluyor?"

Oysa iç çeker:

"Orada... çığırıyor... turnalar..."

Sen de dinlersin.

Önce hiçbir şey duymazsın; ve sonra, yukarıdan bir yerden, uzaklardan duyarsın: tanıdık, unutulmuş bir ses – tuhaf bir ses...

Orada turnalar çığrışır.

İkiniz de başınızı kaldırırsınız. Üçüncü, beşinci, onuncu başını kaldırır.

Dünya uzamı önce hepinizi sersemletir; hava dışında bir şey yok... Ve – hayır: hava dışında bir şey var..., çünkü bütün maviliğin ortasında orada açıkça belirir – yine de tanıdık bir şeyler: kuzeye... uçuyor... turnalar!

Çevrede – kocaman meraklılar çemberi; herkesin başı kalkmış, ve kaldırım – tıkafımış; bekçi yol açar; ve – hayır: merakına yenilir; durup başını geri atar: o da bakar.

Ve mırıltılar:

"Turnalar!.."

"Geri geliyorlar.."

"Ne sevimli.."

Lanetli Petersburg damlarının üstünde, kütüklü köprünün üstünde, kalabalığın üstünde – o bahar öncesi imge, o tanıdık ses!

Ve böyledir – çocukluğun sesi!

Duyulmaz olur; ve – vardır; Petersburg damlarının üstünde turnaların çığırtısı – ara sıra – duyulacaktır! Çocukluğun sesi de öyle.

Şimdi Nikolay Apollonoviç de böyle bir şeyler duyuyordu.

Sanki hüzünlü biri, Nikolay Apollonoviç'in daha hiç görmediği biri, ruhunun çevresine hayır saçan bir hale yerleştirmiş ve ruhuna girmişti; gözlerinin ışıklı ışığı ruhuna işlemeye başlamıştı. Nikolay Apollonoviç ürperdi; ruhunda sıkışmış olan bir şey yankılanmıştı; erginliğe geçmişti şimdi kolayca; evet, durmaksızın şöyle diyen enginlik buradaydı:

"Hepiniz benim peşimdesiniz!.."

"Ne, ne, ne?" – diye duymaya çalıştı o sesi Nikolay Apollonoviç; enginlikte durmadan şöyle diyordu:

"Ben hepinizin peşindeyim..."

Böyle diyordu.

Nikolay Apollonoviç durmaksızın şarkı söyleyen sesin sahibini karşısında görmeyi umuyormuş gibi, gözlerini hayretle uzama çevirdi; ama başka bir şey gördü; tam olarak: uçuşan bir yığın gördü – fötrler, bıyıklar, çeneler; daha ileri yürüdü – sadece sisli bulvar; ve orada şimdi her şeyin yüzmesi gibi, yüzdü bakışları.

Sisli bulvar tanıdık ve sevimli görünüyordu; ay-ay-ay – ne üzüntülü görünüyordu sisli bulvar; ya yüzleriyle birlikte fötr seli? Bütün bu oraya geçen yüzler – düşünceli; dile gelmez biçimde üzüntülü görünüyorlardı.

Sesin sahibiyse yoktu.

...

Yalnız bu oradaki kim? İşte o tarafta? İşte o ev kütlesinin orada? Ve – balkon yığınının altında?

Evet, orada biri duruyordu.

Tıpkı Nikolay Apollonoviç gibi; ve yine – dükkân vitrininin orada, kendi kendine duruyor – açık bir şemsiyeyle... Ama bir şey yok: belki bir şeye bakıyor... sanki; yüzünü çıkarmak imkânsız. Ve burada dikkat çeken ne? İşte bu tarafa – Nikolay Apollonoviç, öylece, kendi rahatı için... Eh, o da – başka da bir şey yok: Nikolay Apollonoviç gibi, yandan gelip geçenler gibi, – sadece rastgele gelip geçen biri; ve o da üzüntülü ve tatlı (sanki herkes tatlı artık); bağımsız bir havayla bakınıyor; ben, evet – ne var, bir şey yok: bıyıklı biriyim ben!.. Hayır, – tıraşlı... Paltosunun karaltısı bir şeyi andırıyor, ama... ne? Başını mı eğiyor?..

Sadece bir kasket giymiş.

Ve neredeydi bu?

Ona, tatlı kasket sahibine yaklaşmalı mı? Sonuçta bulvar halka açık; eh, doğruya doğru! Bu halka açık bulvarda her şeye yer var... Öylece, – yaklaş: oradaki eşyalara bak... dükkân vitrininin ardındaki... camın altındaki... Herkesin hakkı var...

Orada yanında bağımsızca dur ve fırsat bulunca, sanki dalgınlıklaymışçasına, ama aslında dikkatli bir tavırla kaçamak bir bakış at, –

– ona!

Emin ol: ne, der gibi, oluyor?

Hayır, hayır, hayır!.. Olasılıkla donakalmış parmaklara dokun ve boş mutlulukla ağla!..

Kaldırım taşlarına diz çök!

"Ben – hasta, sağır, mahvolmuş... Huzur ver bana, öğretmenim, koru..."

Ve yanıtı duy:

"Kalk..."

"Git..."

"Günah işleme..."

...

Hayır, elbette yanıt olmayacak.

Elbette, hüzünlü olan yanıt vermeyecek, çünkü artık bir yanıt verilemez; yanıt sonra gelecek – bir saat sonra, bir yıl sonra, beş, hatta çok daha sonra, – yüz, bin yıl sonra; ama bir yanıt – gelecek! Şimdiyse hüzünlü ve uzun olan, düşlerde hiç görülmeyen, ama her şeye rağmen yabancı, ama bir niyeti olan bir yabancı olarak, deyim yerindeyse muammalı bir yabancı olarak görülen – kısacası hüzünlü ve uzun olan kişi ona bakacak ve parmağını dudaklarına götürecek. Bakmaksızın, durmaksızın, çamurun içinde oraya gidecek...

Ve çamur da kaybolacak....

...

Ama gün gelecek.

Bir göz kırpma anında değişecek tüm bunlar. Ve gelip geçen bütün yabancılar – ölümcül bir tehlike anında (bir yerde, bir arka sokakta) birbirlerinin önünden geçenler, o dile gelmez an için dile gelmez bakışlarla bir şeyler söyleyen ve sonra enginliğe çekilenler – hepsi, hepsi karşılaşacak!

Bu karşılaşma mutluluğunu kimse alamaz onlardan.

BEN YOLUMA GİDİYORUM... KİMSEYİ RAHATSIZ ETMİYORUM...

"Ne yapıyorum ben," – diye düşündü Nikolay Apollonoviç, – "hayal kurmanın vakti değil..."

Kaybedilecek vakit yoktu... Vakit geçiyor, sardalya kutusu tıkırdıyor, dosdoğru masaya; özenle bir kâğıda sarmalı, cebe koymalı ve Neva'ya...

Ve yabancının açık bir şemsiye altında durduğu kerpiç balkonlar yığınından, o evler kütlesinden uzaklaştırdı gözlerini, çünkü bir sürü ayağın üzerinde duran mahut gövdeler yığınının akışı başlamıştı – burada baharlar, yazlar, kışlar boyunca koşturan insan gövdeleri yığını: değişmezlerin gövdesi.

Ve dayanamayıp tekrar baktı.

Yabancı yerinden ayrılmamıştı; anlaşılan Nikolay Apollono-

viç'in beklediği gibi, bekliyordu: çisentinin dinmesini bekliyordu; birden kıpırdadı, birden insan seline daldı – bu çiftlerin ve bu dörtlülerin arasına; parıl parıl parlayan üç köşeli şapkası örttü üzerini; şemsiye çaresizce takılıp kaldı.

"Dönmeli, kendi yoluma gitmeliyim! Ama o, yabancı – o da, tabii ki!"

Ama bunu düşünür düşünmez (fark etti), parlayan üç köşelinin altından ve yanından koşturan omuzların arasından kasket tekrar görünür oldu; bir arabanın altında kalma riskini göze alarak, yolu koşarak geçti; rüzgârın parçaladığı şemsiyeyi gülünç biçimde oynatıyordu.

Eh, nasıl dönecek şimdi? Nasıl yoluna gidecek?

"Ne yapıyor?" – diye düşündü Nikolay Apollonoviç ve beklenmedik biçimde şaşırdı.

"Ah, demek o böyle görünüyor?"

Yabancı yanındayken kuşkusuz kaybediyordu: uzaktan daha avantajlıydı; daha muammalıydı görünüşü; daha hüzünlü; hareketleri – daha ağırdı.

"E!.. Tanrı aşkına: aptal bir görünümü var? Ay, kasket! Nasıl bir kasket? Turna bacaklarıyla koşturuyor; paltosu uçuşuyor, şemsiyesi parçalanmış; lastik ayakkabısının teki de ayağında değil..."

"Vaaay!" – diye anlaşılmaz biçimde ifade ederdi kendine saygı duyan bir yurttaş ve dudaklarını aykırı bir havayla küçümserce kilitleyerek yoluna giderdi: kendine saygı duyan bir yurttaş tereddütsüz şu türden bir şeyler hissederdi:

"Eh, boşver!.. Ben yoluma gidiyorum... Kimseyi rahatsız etmiyorum... Gerekirse yol veririm. Ama ben?.. Yok-yok-yok: kendi yoluma..."

Nikolay Apollonoviç, kabul edelim ki, kendini, kendine saygı duyan bir yurttaş olarak hissetmiyordu (artık ne saygısı olacaktı!); ama, anlaşılan, ithal paltocuğuna, şemsiyeciğine ve ayağından düşen lastik ayakkabıcığa rağmen kendini böyle hissediyordu.

Sanki şöyle diyordu:

"Ah, baksanıza: ben, kendim, tesadüfen geçen biriyim, kendine saygı duyan biriyim... Ve ben, kendim, kimseyi yoluma çıkarmam... kimseye yol vermem..."

Nikolay Apollonoviç bu sırada düşmanlık hissetti; ve yana çekilmeye hazırlanırken, taktik değiştirdi: yana çekilmedi; neredeyse burun buruna geldiler; Nikolay Apollonoviç – hayret içinde; yabancı – en ufak hayrete kapılmaksızın; dikkat çekici bir şey: donmuş, büyük bir el (kaz tırnaklı bir el) kaskete uzandı; tahta ve kaba bir takırtı kararlı biçimde heceledi:

"Ni-ko-lay A-pol-lo-no-viç!!.."

Nikolay Apollonoviç ancak bu sırada dosdoğru ona doğru uçan öznenin (belki de küçük burjuvalardandı) boynunu sarmış olduğunu fark etti; herhalde, boynunda çıban vardı (çıbansa, bilindiği üzere, hareket serbestisini engelleyerek, uygunsuz bir biçimde adem elmasında, sırtta (kürek kemiklerinin arasında) çıkar – burada yazılamayacak bir yerde... çıkar!..)

Ama sinsi çıbanların özellikleri üzerine daha ayrıntılı düşünme kesildi:

"Siz, sanırım, beni tanımadınız?"

(Ay, ay, ay!)...

"Kiminle tanışma onuruna," – diye başladı Nikolay Apollonoviç, dudaklarını kırgınlıkla kilitleyerek, ama yabancıyı dikkatle gözden geçirince birden geri çekildi, şapkasını çıkarttı ve aşırı çarpılmış bir suratla bağırdı:

"Hayır... bu siz misiniz?.. Ama hangi rüzgâr attı?"

Herhalde "bu da nereden çıktı?" diye bağırmak istiyordu.

Doğal olarak: dilenci gibi görünen tesadüfi yayanın Sergey Sergeyiç olduğunu anlamak güçtü, çünkü birincisi, Lihutin sivil giyim içindeydi ve bu elbise üzerinde pek münasebetsiz duruyordu; ikincisi: Sergey Sergeyiç Lihutin – ay, ay, ay – tıraş olmuştu: bu da nereden çıktıysa! Kıvırcık, sarışın sakalın yerine si-

vilceli, abuk sabuk bir boşluk çıkmıştı; ve – küçük bıyığı nereye kaybolmuştu? Bu tüylerden arınan yer (dudaklarla burun arası) tanıdık bir fizyonomiyi tanımadık bir fizyonomiye çevirmişti – sadece tatsız bir boşluğa.

Ona özgü Lihutin sakalının ve ona özgü Lihutin bıyıklarının yokluğu teğmene çarpıcı bir budala görünümü vermişti:

"Hayır... Ya da gözlerim beni yanıltıyor, ama... bana, Sergey Sergeyiç, öyle geliyor ki... siz..."

"Tamamıyla doğru: sivil giyindim..."

"O değil Sergey Sergeyiç... O değil... Ona değil hayretim.. hayret verici olan..."

"Nedir hayret verici olan?"

"Siz tamamıyla değişmişsiniz Sergey Sergeyiç... Siz beni, lütfen, affedin..."

"Bunlar önemsiz şeyler efendim..."

"Oh, elbette, elbette... Ben sadece... Tıraş olmuşsunuz demek istedim..."

"E, ne olmuş," – diye pinpiriklendi Lihutin, – "e, 'tıraş olmuşsam' ne olmuş; niye olmayayım? Eh, tıraş oldum... Dün gece uyumadım... neden tıraş olmayacakmışım?.."

Teğmenin sesinde Nikolay Apollonoviç'i sarsan sadece bir tür hiddet, tıraş olmaya hiç de uygun düşmeyen boğucu bir tuhaflık vardı.

"Eh, tıraş oldum..."

"Tabii, tabii..."

"Ne varmış!" – diye sakinleşmedi Lihutin. – "Meslekten ayrılıyorum..."

"Ayrılıyor musunuz?.. Neden ayrılıyorsunuz?"

"Şahsen beni ilgilendiren özel sebeplerle... Bu ıvır zıvır, sizi ilgilendirmez Nikolay Apollonoviç... Sizi bizim özel konularımız ilgilendirmez."

Teğmen Lihutin bir yandan da yaklaşıyordu.

"Bu arada, bazı konular var ki..."

Nikolay Apollonoviç, sırtını geçenlere vererek, açık açık geri çekilmeye başladı:

"Konular mı, Sergey Sergeyiç?"

"Konular, bayım..."

Teğmenin çatlak sesinde Nikolay Apollonoviç öfkeli notayı açık biçimde yakaladı; ve ona öyle geldi ki, bu nedense onun kollarından yakalanmaya hazırlanıyor.

"Siz nezle mi oldunuz?" – diye aniden lafı değiştirdi ve kaldırımdan indi; demek istediğini açıklamak için, Lihutin'in boynundaki sargıyı, bir tür boğaz üşütmesini – oradaki bir anjini ya da gribi kastederek, kendi boynuna dokundu.

Ama Sergey Sergeyiç kızardı, hızla kaldırımdan indi, davranışını sürdürdü ki... ki... ki... Yayalardan birkaçı durmuş bakıyordu:

"Ni-ko-lay Apollo-noviç!.."

"?"

"Doğrusu, ben peşinizden, şeytan götüresi bir boyun hakkında konuşalım diye koşturmadım..."

Bir üçüncü, beşinci, onuncusu durdu, herhalde bir hırsızın yakalandığını düşündüklerinden.

"Bunun konuyla alakası yok..."

Ableuhov'un dikkati keskinleşti; kendi kendine fısıldadı:

"Bak-bak-bak?.. konuyla neyin alakası var?" Ve Lihutin'den kaçarak, tekrar ıslak kaldırıma çıktı.

"Konu nedir?"

Hafızasına ne oldu?

Teğmenle olan konu şaka değildi. Evet – domino! Şeytan alsın, domino! Dominoyu Nikolay Apollonoviç tamamıyla unutmuştu; ancak şimdi hatırlıyordu:

"Bir konu var, var..."

Sofya Petrovna Lihutina, şüphesiz, aydınlatılmamış girişteki olay hakkında gevezelik etmişti; Kış Kanalı'ndaki olay hakkında da gevezelik etmişti. Lihutin şimdi bu olaya değiniyordu.

"Bir bu kalmıştı... Ah, şeytan alsın: ne yersiz bunlar... Yani ne yersiz!.."

Ve birden hava kapandı.

Fötr sıraları karardı; silindirler kinle ışıldadı; dört bir yandan sıradan burunlar fırladı: burunlar sayısızca akıyordu: kartal, horoz, ördek, yeşil, gri; ve – siğilli burun: anlamsız, telaşlı, iri.

Nikolay Apollonoviç, Lihutin'in bakışlarından kaçarak, bütün bunları gözledi ve gözlerini vitrine dikti.

Bu arada Ableuhov'un kolunu yakalayan ve onu bir sıkıştıran, bir sıkan Sergey Sergeyiç Lihutin, çevreye meraklı aylaklar kalabalığı toplayarak – amansızca, gürültüyle tahta bir falsetto patlattı: sonuçta işte davul tokmakları!

"Ben... ben... ben... size bildirmekten şeref duyarım ki, sabahtan beri ben... ben... ben..."

"?"

"Ben peşinizdeydim.. Ve ben – gittim: her yere gittim – bu arada size de... Beni odanıza aldılar... Orada oturdum... bir mektup bıraktım..."

"Ah, ne yazık..."

"Hiç de değil," – diye kesti teğmen (sonuçta işte davul tokmakları), – "sizinle görüşeceğim bir konu vardı: acil bir konunun görüşülmesi..."

"İşte başlıyor," diye çatırdadı Ableuhov'un beyni ve büyük dükkân vitrininde eldivenler, şemsiyeler ve buna benzer eşyalar arasına düştü yansıması.

Bu arada Neva Bulvarı'nda soğuk bir hengame, parça parça, küçük küçük, tek tek damlalarla şemsiyelere, kararlı biçimde eğilmiş sırtlara yağmak, cırıldamak ve hışırdamak üzere, saçları çekiştirerek küçük burjuvaların, öğrencilerin, işçilerin donmuş, keskin ellerini çekiştirerek ıslık çalıyordu; bu arada Neva Bulvarı'nda, tabelaları zehirli, alaycı, metalik ziyalarla örterek, milyarlarca ıslak toz parçacığını su serpintilerine doldurmak, girdaplar yaratmak, onları taşlara çarparak caddelerde sürüklemek üzere

soğuk bir hengame ıslık çalıyordu; ve soğuk hengame ıssız yerlerde de ıslık çalıyordu; çocuksu, haydut bir ıslıkla – Samara, Tabmov, Saratov – uzamlarda, hendeklerde, kumlu taşlarda, çatılardan samanları sökerek, yüksek tepeli tınazları sökerek ve yapışkan çürüğünü harmana yayarak oynaşıyordu; ağır, tohumlu bir demet oluşuyor ondan; yerli, kaynak kuyu onunla engelleniyor; tespih böcekleri saçılıyor; ve bir sürü ıslak köye tifüs dalıyor.

Bulutların kanadı yarılmış; yağmur durmuştu; ıslaklık kuruyordu...

KONUŞMANIN DEVAMI VARDI

Bu arada konuşmanın devamı vardı:

"Sizinle bir işim var... Demek istediğim – bir erteleme kabul etmeyen bir açıklama; her yere sordum nasıl karşılaşabiliriz diye: bu arada, sizi... adı neydi?.. Ortak tanıdığımız, Varvara Yevgrafovna'ya da sordum..."

"Solovyova?"

"Kesinlikle... Varvara Yevgrafovna'la size ilişkin çok ağır bir konuşma yaptık... Beni anlıyor musunuz?.. Daha kötüsü... Ama ne diyordum... Evet – bu Solovyova, Varvara Yevgrafovna (bu arada onu odasına kilitledim) bana bir adres verdi: arkadaşınızın... Dudkin'in?.. Eh, her neyse... Ben, şüphesiz, – adrese giderken, beyefendiyi – Dudkin'di değil mi? – sizinle avluda kar-

şılaştım... Siz kaçıyordunuz oradan... Evet, efendim... Ve bu arada – tek başınıza değil, tanımadığım biriyle... Hayır, durun: *nomina sunt odiosa*...[272] Sizin heyecanlı bir haliniz vardı, beyefendininse..? Nomina sunt odiosa.. hastalıklı bir hali vardı... Beyefendiyle konuştunuz. Bölmemeye karar verdim... Affedersiniz – bu beyefendinin adını vermeyebilirsiniz..."

"Sergey Sergeyiç, ben..."

"Bekleyin, efendim!.. konuşmayı bölmemeye karar verdim, şüphesiz, hatta... doğrusunu söylemek gerekirse, sizi öyle güçlükle yakalamışken... Eh işte: sizi takip ettim; tahmin edileceği gibi, rastlantıyla konuşmaya kulak misafiri olmamak için belli bir mesafeden: Ben başkasının işine burnumu sokmayı, Nikolay Apollonoviç, hiç sevmem... Ama bunu sonra..."

Burada Lihutin düşünceye daldı, nedense dönüp Neva Bulvarı'nın uzaklarına baktı.

"Takip ettim... İşte tam buraya kadar... Bu arada ikiniz hep bir şeyler konuşuyordunuz... Ben peşinizden geldim ve, itiraf edeyim, sıkıldım... Dinleyin," – rastgele sıralanmış, derlenmiş ve rastgele okunan bir tipografik toplama benzeyen anlatısını böldü, – "duymadınız mı?"

"Hayır..."

"Şşş!.. Dinleyin..."

"Neyi?"

"Bir nota gibi, – bir 'u'... Orada... Orada... uğulduyor..."

Nikolay Apollonoviç başını çevirdi; tuhaf şey – arabalar nasıl telaşla uçup gidiyordu – ve hepsi tek bir yöne; yayaların adımları hızlanmıştı (an an dalgalanıyorlardı); bazısı geri dönüyordu; onlara doğru gidenlerle kaynaşıyorlardı; denge tamamıyla bozulmuştu; çevreye bakındı ve Lihutin'i dinlemedi.

"Siz sonra tekbaşınıza kaldınız ve vitrine yaklaştınız; bu sırada yağmur yağıyordu... Vitrine yaklaştınız ve ben, diğer taraf-

272 (Lat.) Adlar mide bulandırır; Cicero'ya ait bir söz.

ta... Siz bu arada, Nikolay Apollonoviç, bana baktınız ısrarla, ama beni hiç de fark etmemiş gibi bir hal vardı üzerinizde..."

"Sizi tanımadım..."

"Bense sizi selamladım..."

"Tam öyle," – diye sıkılmayı sürdürdü Nikolay Apollonoviç, – "peşime takılmış... Bana hazırladığı..."

Neye hazırlanıyor?

Nikolay Apollonoviç, Sergey Sergeyiç'ten iki buçuk ay kadar önce, Sergey Sergeyiç Lihutin'den ikna edici bir tonla çok sevgili eşinin huzurunu kaçırmamasını rica ettiği bir mektup almıştı – bu köprüden sonraydı; mektubun bazı cümlelerinin altı üç kez çizilmişti; onlardan çok çok önemli bir şey yayılıyordu – bir tür ipucu vermeyen tatsız dilsel bir esinti, ama – dosdoğru... Ve yanıt mektubunda Nikolay Apollonoviç söz vermişti...

Sözü vermişti ve tutmamıştı.

Bu da ne?

Gelip geçenler durup kaldırımı kapatmıştı; geniş bulvarda tek bir araba yoktu; ne tekerleklerin ısrarlı çatırtısı; ne atların nal takırtısı: arabalar uçup gitmiş, orada uzaktan kara, kıpırtısız görünen bir yığın oluşmuş, buradaki kargaşanın yerini suların çatırtılı seslerle ıslattığı ahşap bir boşluk almıştı.

"Baksanıza?"

"Ah, ne tuhaf, ne tuhaf?"

Sanki bu sırada bir anda bin yıldır üzerinden beyaz şelalelerin köpük köpük aktığı devasa mermer çıkış taşları görünür hale geldi: ama orada, bulvarın uzaklarından, koyu ıssızlık, saflıktan, üzerinde bin sesli, kaynaşan bir yığının (arı sürüsünün vızıltısı gibi) ilerlediği insandan kararmış iki kaldırım sırasının arasından, – oradan yolu ele geçirmiş bir lihaç, bir trafik canavarı geliyordu; üzerinde sakalsız, hırpani, şapkasız bir beyefendi yarı doğrulmuş bir halde, elinde ağır ve uzun bir direk tutarak eğilmişti: ve tahta direkten koparak havada dalga dalga yayılıyor, titriyor ve kızıl yırtık kumaştan kolayca ıslık çalan bıçaklar deva-

sa ve soğuk boşluğu yanıyordu; ıssız bulvarda uçuşan kırmızı bayraklar görmek tuhaftı; ve araba uçup giderken, bütün fötrler, üç köşeliler, silindirler, kuşaklar, tüyler, kasketler ve karman çorman Mançurya şapkaları – uğuldadı, sarsıldı, dirsekleşti ve birden kaldırımdan bulvarın ortasına atıldı; dağınık bulutlardan parlak güneş diski bir anda saman sarısı renkle akıverdi – evlere, aynamsı camlara, fötrlere, kuşaklara. Hengame gelip geçti. Yağmur dindi.

Kalabalık hem Ableuhov'u, hem de Lihutin'i kaldırımdan alıp götürdü; bir çift dirsekle birbirlerinden ayrılıp, oraya, herkesin koştuğu yere koştular; darbeden yararlanarak, Nikolay Apollonoviç vakitsiz görüşmeden kurtulup orada uzakta görünen ilk arabaya atlamaya ve değerli vakti kaybetmeden, eve doğru yol almaya niyetlendi: sonuçta bomba... masada... tıkırdıyordu! Onu Neva Nehri'ne atmadan rahat yok!

Koşanlar onu dirseklediler; kara figürler dükkânlardan, avlulardan, berberlerden, yan bulvarlardan çıkıyorlardı; ve dükkânlara, avlulara, yan bulvarlara koşuyordu kara figürler yine telaşla; bağrışıyorlar, kükrüyorlar, birbirlerini çiğniyorlardı: kısacası – panik; uzaktan, başların üzerinden kan boşanıyordu sanki; kara islerin arasından, çarpışan alevler gibi ve geyik boynuzları gibi sürekli köpüren kızıl dalgalar fışkırıyordu.

Ve, ah ne vakitsiz!

İki üç omuz ardında, onunla bir hizada, nefret dolu kasket göründü ve iki öfkeli göz huzursuzca yerleşti üzerine: teğmen Lihutin kargaşada bile onu gözden kaybetmemiş, kalabalığın arasından sıyrılmış olan Ableuhov'a tekrar yetişmek için var gücüyle çabalıyordu: Ableuhov'sa sadece rahatça nefes almak istiyordu.

"Beni kaybetmeyin... Nikolay Apollonoviç; bu arada, fark etmez... ben sizi bırakmayacağım."

"Tam öyle," – diye sonunda ikna oldu Ableuhov, – "peşime düşmüş: beni bırakmayacak hiç."

Ve arabaya doğru yol aldı.

Nikolay Apollonoviç, sonunda, kalabalığın arasından arabaya ulaşmıştı; ama tam arabacıya kalabalığı yarıp çıkmasını söylemek için ayağını kaldırıp binmek üzereydi ki, birinin omzu üstünden uzanan teğmenin elinin onu kolundan yakaladığını hissetti; kök salmış gibi olduğu yerde durdu ve aldırışsız bir tavır takınarak, zorlama bir gülümsemeyle şöyle dedi:

"Gösteri!.."

"Fark etmez: sizinle işim var."

"Ben.. Görüyorsunuz ya... Ben... sizinle tamamıyla mutabıkım... Konuşacağımız şeyler var..."

Birden uzaktan bir yerden silah çatırtıları uçup geldi; ve uzaktan, parçalara ayrılmış bir halde, kalabalığın tepesinde salınan o aynı ışık yayılımları, kalabalığın tepesinde oraya, buraya dalgalandı; orada kızıl bayrak girdapları dalgalandı ve hızla tek bir kımıl kımıl dalga tepesine kaynaştı.

"Bu durumda, Sergey Sergeyeviç, bir kafe'de konuşalım... Niye bir kafe'ye gitmiyoruz..."

"Ne kafe'si..," – diye hiddetlendi Lihutin. – "O tür yerlerde görüşmeye alışık değilim ben..."

"Sergey Sergeyeviç? Nerede peki?"

"Ben de düşünüyorum... Arabaya yerleştiğinize göre, oturalım ve benim daireme gidelim..."

Bu sözler açıkça sahte bir tonla söylenmişti: Nikolay Apollonoviç dudaklarını kan gelinceye dek ısırdı:

"Evet, eve... Nasıl olur – eve? Bu demek ki teğmenle burun buruna oturacak, Sofya Petrovna'ya karşı en uygunsuz işlerin hesabını vereceğiz; belki de, Sofya Petrovna'nın huzurunda öfke dolu kocasına sözümü niye tutmadığımın hesabını vereceğim... Besbelli: bu tuzak..."

"Ama Sergey Sergeyeviç, sizin kabul edeceğinizden emin olduğum birtakım sebeplerle sizde rahat edemeyeceğim..."

"E, haydi!"

Nikolay Apollonoviç onurlu davranıp, daha fazla sızlanmadı; uysalca şöyle dedi: "Hazırım." Ve sakince toparlandı; alt çenesi hafifçe titriyordu – ama o kadar.

"Eğitimli, hümanist biri olarak, siz, Sergey Sergeyeviç, beni anlayacaksınız... Kısacası, kısacası... ve Sofya Petrovna açısından."

Birden, kafası karışınca kesti.

Arabaya yerleştiler. Ve – vaktidir: az önce bayrakların salındığı ve kuru silah çatırtılarının duyulduğu yerde, tek bir bayrak kalmamıştı; ama oradan, orada duran arabaların yığın halinde toplanarak Neva Bulvarı'nın derinlerine ters yöne, sirkülasyonun sağlandığı, cadde boyunca gri bekçilerin koşturduğu ve jandarmaların atlarla dans ettiği yere uçmasına yol açan bir kalabalık ilerilere koşanları da sıkıştırarak oluşmuştu.

Yola koyuldular.

Nikolay Apollonoviç burada benzeri görülmemiş bir insani çokayaklının aktığını gördü; sanki yüzyıllardır akıyordu burada; mevsimler koşturuyordu orada, yukarılara; onlara da bir sınır konmuştu; ve insani çokayaklıda böyle bir sınır yoktu; süründüğü gibi sürünecek; tekler, çiftler, dörtlüler; ve birbiri ardına çiftler; fötrler, tüyler, kasketler; kasketler, tüyler; üç köşeliler, silindirler, kasketler; mendil, şemsiye, tüy.

İşte hepsi kayboldu: bulvarı döndüler; taş binaların üstünde gökte onları karşılamak üzere parça parça bulutlar üzerlerine asılı yağmur kuşağıyla sürüklendi; Nikolay Apollonoviç beklenmedik biçimde üzerine binen yüklerin ağırlığı altında iki büklüm olmuştu; parça parça bir bulut sürüklendi; ve gri, mavimsi kuşak onları örttüğünde, – çalkalanan su birikintisi üzerinde dolaşan soğuk kabarcıklarını dövmeye, cırlatmaya, hışırdatmaya başladı telaşlı yağmur damlaları; Nikolay Apollonoviç arabanın içinde yüzünü İtalyan pelerinine gömmüş bir halde iki büklüm oturuyordu; bir an için nereye gittiklerini unuttu; huzursuz bir his kaldı: zorla – gidiyor.

Olayların ağır yükü burada yeniden üzerine çöktü.

Olayların ağır yükü, – bu son günlerde masif üstüne masif yığılan olaylar piramidi böyle adlandırılabilir miydi? Ruhu parçalayan masif piramidi ve kesinlikle – piramit!..

Piramitte insanın bütün inançlarını aşan bir şey vardır; piramit geometrinin deliliğidir, yani hiçbir şeyle ölçülemeyen bir delilik; piramit gezegenin insan yapımı uydusudur; ve sarıdır, ve ölüdür, ay gibi.

Piramid sayılarla ölçülen bir deliliktir.

Sayı korkusu vardır – birbirine eklenmiş otuz işaretin korkusu, ki burada işaret, tahmin edileceği üzere, sıfırdır, otuz sıfır bir birimle birlikte korkunçtur: birimi silin ve otuz sıfır çöküverir.

Sıfır – olur.

Birimde böyle bir dehşet yoktur; birim kendi başına – hiçliktir; yani – birim!.. Ama birim artı otuz sıfır pentallionun[273] çirkinliğinde görülür: pentallion – oh, oh, oh! – kara, ince bir çubuğun üzerinde asılı durur; pentallionun birimi kendini milyar kere milyardan çok tekrarlanan milyardan daha çok yineler.

Ölçüsüzlüklerden sürükler.

İnsan da ebedi zamanlardan ebedi zamanlara dünya uzamından böyle sürüklenir.

Evet, –

insan birimi, yani şu incecik sopa olarak yaşamıştı Nikolay Apollonoviç uzamlarda bu vakte dek, ebedi zamanlardan öteye bir koşu tutturarak –

– Nikolay Apollonoviç Adem kostümüyle sopa gibiydi; zayıflığından utanarak, hiç kimseyle hamama gitmemişti –

– ebedi zamanlar boyunca!

---

273 İngiliz ve Alman sisteminde 10 üzeri 30, Amerika ve Fransa sisteminde 10 üzeri 18'e karşılık gelen rakam.

Ve işte bu sopacık omuzlarına çirkin bir pentallion almıştı, yani: milyar kereden çok tekrarlanan milyar kere milyar; dışavurulamaz bir şey içinde devasa bir hiç halini almıştı; ve hiçlik devi ebedi zamanlardan dışavurulur biçimde şişmişti –

Ableuhov'un sıkıntısını çektiği gazların gelişimi sayesinde mide de böyle şişer –

– ebedi zamanlarda!

Dışavurulamaz bir şey içine devasa bir hiç almıştı; bir şey devden, boşluktan, sıfırdan korkuya dek şişmişti. Sadece birtakım Gaurisankar'lar kabarmıştı; o, Nikolay Apollonoviç'se, bomba gibi patlıyordu.

Ah? Bomba? Sardalya kutusu?

Bir göz kırpma anında, sabahtan bu yana olan her şey akıp geçti: başından uçarak geçti planı.

Nasıl bir plan?

PLAN

Evet, evet, evet!..

Sardalya kutusunu gizlice yerleştirmek: onu babasının yastığı altına oraya yerleştirmek; ya da – hayır: onu şiltenin altına denk gelen yere yerleştirmek. Ve – beklentisi yanıltmaz: saat mekanizması kesinliği garanti ediyor.

Kendisi ona:

"İyi geceler babacığım!"

Yanıt:

"İyi geceler, Kolinka!.."

Dudakları tokuşturup odasına yönelmek.

Sabırsızca soyunmak – vakit geçirmeden soyunmak! Kapıyı anahtarla kilitlemek ve başının üzerine bir battaniye çekmek.

Devekuşu olmak.

Ama kuştüyü, sıcak yatakta titremek, kesik kesik solumak – kalp çarpıntısından; pişman olmak, korkmak, kulak kesilmek: tam orada... patlama, nasıl... orada gümbürdeyecek – taş duvar sıralarının ardında; beklemek, nasıl patlama, nasıl gümbürdeyecek, sessizliği parçalayarak, yatağı, sessizliği ve duvarı parçalayarak; parçalayarak, belki de... – parçalayarak, belki de...

Pişman olmak, korkmak, kulak kesilmek... Ve terliklerin tanıdık hışırtısını duymak... hiçbir şeyle kıyaslanamaz yere doğru.

Rahat Fransızca okumasından uzaklaşmak – sadece pamuğa, kulaklarını pamukla tıkamak için: kafasını yastığın altına sokmak. Sonunda ikna olmak: daha fazla bir şeyin yardımı olmayacak! Anında üzerinden battaniyeyi atıp terle kaplanmış başını kaldırmak – ve korku uçurumunda yeni bir uçurum kazmak.

Beklemek ve beklemek.

İşte sadece yarım saat kadar kaldı; işte artık şafağın yeşilimsi ışığı; oda mavileşiyor, grileşiyor; mumun alevi azalıyor; ve – hepsi onbeş dakika; bu sırada mum sönüyor; sonsuzluklar ağır ağır geçiyor, dakikalar değil, tam olarak – sonsuzluklar; beş dakika geçti... Bütün bunların hemen değil, on ağır zaman dönüşünden sonra olacağıyla kendini sakinleştirmek ve sarsıcı biçimde aldanmak, çünkü –

– yinelenmez, daha hiç duyulmamış, çekici bir ses, her şeye rağmen... –

– gümbürdüyor!!...

...

O zaman: –

Hemen çıplak bacakları uzun dona sokmak (hayır, ne uzun donu: en iyisi, donsuz!) – ya da hatta iç gömleğiyle, çarpılmış, beyaza kesmiş yüzüyle –

– evet, evet, evet! –

ısınmış yatağından fırlamak ve çıplak ayakla sır dolu uzama koşturmak: kara koridora; hızlanmak, hızlanmak – ok gibi: yinelenmez sese doğru, uşaklara çarpmak ve özel bir kokuyu içine çekerek: duman, yanma ve gaz kokusu... bir şey daha, yanmadan, gazdan ve dumandan daha korkunç.

Aslında koku, herhalde, olmayacak.

Dumanla dolmuş ve çok soğuk odaya koşturmak; gürültülü bir öksürükle nefessiz kalarak, hemen tekrar sesten sonra oluşmuş kara duvar deliğine atılmak üzere, oradan geri kaçmak (elinde ışıklı bir şamdan dans ediyor olacak).

Orada: deliğin ardında... –

yanıp yıkılmış yatak odasının yerinde, pas kızılı alevler ışıl ışıl... ıvır zıvır aydınlatacak: dört bir yana yumak yumak yayılan duman.

Ve bir de aydınlatacak... – hayır!.. Bu manzaranın üzerine bir örtü atmalı – dumandan, dumandan!.. Başka şey yok: duman ve duman!

Bu örtünün altına bir an için dalsa, ve – ay, ay! Duvarın yarısı baştan aşağı kırmızı: akıyor bu kırmızılık; duvarlar ıslak, anlaşılan; ve, anlaşılan, – yapışkan, yapışkan... Bütün bunlar – odadaki ilk izlenimler olacak; ve, herhalde, son. Karışık olacak, iki izlenim arasında kendini gösterecek: parçalanmış parkelerin yongaları, sıvası ve yanıp kül olmuş halıların yırtık pırtık parçaları; bu parçalar – tütüyor. Hayır, en iyisi yapmamalı, ama... incik kemiği?

Neden tam da o sağlam kalmıştı da, diğer parçalar değil?

Her şey bir anda olacak; arkasındaysa – bir anda: budalaca sesler uğultusu, koridorun derinliklerine dağınık koşuşturan ayaklar, umutsuz ağlayışı: bir düşünün hele! – bulaşıkçının; ve – telefon şıngırtısı (olasılıkla polisi arıyorlar)...

Şamdanı düşürmek... Yere çömelip deliğin yanında delikten esen ekim rüzgârıyla ürpermek (ses sırasında pencere camları havaya uçmuştu); ve – ürpermek, geceliğine sarınmak, ta ki üzgün bir uşak seni –

– belki de, daha sonra bütün bunların üzerine kolaylıkla yıkılabileceği bir oda hizmetlisi (üzerine kendiliğinden leke sürülecek) –

– ta ki üzgün uşak onu zorla yan odaya sürükleyene ve ona zorla soğuk su içirmeye kalkışmazsa.

Ama yerden kalkarken, görmek: –

ayaklarının dibinde, gürültülü sesten sonra buraya sıçramış olan, koyu kırmızı yapışkanlık; sıyrılmış bir deri parçasıyla sıçramış delikten... (nereden?). Bakışlarını kaldırmak – ve üzerinde, duvara yapışmış olan...

Brr!.. Burada birden hisler kayboldu.

...

Komediyi sonuna dek sürdürmek.

Bir gün sonra sıkıca çivilenmiş olan tabutun karşısında (çünkü gömecek bir şey yok) – beli sıkılmış bir üniforma içinde bir muma eğilip, tabutun önünde bir akafist[274] hecelemek.

Sadece iki gün sonra da taze tıraşlı, mermer, tanrısal çehresini nikolayevkasının kürküne gömerek, caddede, masum bir melek görünümüyle cenaze alayını izlemek; ve bütün o yüksek unvanlı kişiler maiyeti eşliğinde mezara dek acıyla ilerlemek, şapkasını beyaz eldivenli parmaklarının arasında tutarak çiçek kaplı bir göğsün peşinden (tabutun peşinden). Titreyen elleriyle, altın göğüslü, ak giyimli ihtiyarlar kılıçlarla, kurdelelerle birlikte bu göğsü merdivenlerden çıkaracak.

Bu göğsü sekiz kel ihtiyar sürükleyecek.

---

274 Akafist (Acathistus): İsa'yı, Meryem'i ve Azizleri övmek üzere, ayakta duran bir topluluk tarafından icra edilen Ortodoks kilise ilahisi.

...

Ve – evet, evet!

Soruşturmada ifade vermek, ama öyle ki... kime olursa olsun (tahmin edileceği üzere, kasıtlı olarak değil)... her şekilde leke sürülecek; ve bir leke sürülmeli – kime olursa olsun, yoksa, – leke ona sürülür... Başka nasıl olsun?

Leke sürülecek.

...

Budalacık ahmakçık
Kolenka dans ediyor:
Giymiş bir kalpakçık –
At üstünde oynuyor.

...

Ve her şey açık göründü ona: tam o anda, Nikolay Apollonoviç kahramanca cezanın – fikir adına verilen cezanın (böyle düşünüyordu o) cellatı olmaya mahkûm ederken, başkası değil, bu an böyle bir planın yaratıcısıydı, bütün sabah üzerinde dolandığı gri bulvar değil; fikir adına eylem, ne kadar heyecanlanmış olursa olsun, soğukkanlı ikiyüzlü sahtekârlık ve, belki de, iftiralarla birleşmişti: en masum şahısların iftiraları (en uygunu oda hizmetlisi: sonuçta ona sanat okulu öğrencisi ve, anlaşılan, partisiz biri olan yeğeni gelip gidiyordu, ama... ne fark eder...).

Yine de hesap soğukkanlıydı. Baba katilliğine, böylece yalan eklenmişti, korkaklık da eklenmişti; ama en önemlisi – alçaklık.

...

Soylu, yapılı, soluk
Keten gibi saçlar,
Fikirce zengin, duyguca fakir
N.A.A. Kim ki o?

...

O – alçak...

...

Bu iki gün boyunca olup biten her şey olgulardı, ki bu olgu

bir canavardı; olgular yığını, yani canavar sürüsü; bu iki gün öncesinde olgular yoktu; ve canavar peşinde değildi. Nikolay Apollonoviç uyuyor, okuyor, yiyordu; hatta, arzuluyordu; Sofya Petrovna'yı; kısacası: yatağında akıyordu.

Ama, ve – ama!..

Yiyordu ama herkes gibi değil, seviyordu ama herkes gibi değil; şehvet duyuyordu ama herkes gibi değil; düşleri ağır ve boş oluyordu; yemekse tatsız geliyordu, şehveti de köprüden sonra saçma bir hal almıştı – domino aracılığıyla alay: ve yanı sıra: babasından nefret ediyordu. Onun peşine takılan, bütün işlevlerinin yönelimine özel bir ışık düşüren *bir şey* olmuştu (neden hep irkiliyordu, neden kolları kamçı gibi salınıyordu? Ve gülümseyişi kurbağamsı olmuştu); bu *bir şey* olgu değildi, ama olgu yerinde kaldı; bu olgu – *bir şeydeydi.*

Neydi *bir şey?*

Partiye verilen vaat mi? Vaadini geri almamıştı; ve düşünmese de, ama... başkaları bu arada düşünüyordu, herhalde (Lippançenko'nun düşündüğünü biliyoruz); ve sonuçta işte, tuhaf biçimde yiyor ve tuhaf biçimde nefret ediyordu... Küçük figürü de öyle tuhaf görünüyordu – caddede; nikolayevkanın rüzgârda çarpan kanatlarıyla ve kambur gibi...

Böylece, vaat, köprüde doğan – orada, orada: Neva'dan gelen rüzgâra karşı, ardında fötr, baston, bıyık gördüğü zaman (Petersburg sakinleri ayırt edilir – hm-hm – özellikleriyle!..).

Ve yine de, köprüde duruşu sadece köprüye sürüklenmiş olduğunun kanıtıydı; şehveti sürüklemişti; en tuhaf hisleri *olmayacak şekilde* yaşamış, *olmayacak şekilde*, tatsız biçimde, soğuk biçimde alev almıştı.

Konu, demek ki, soğuktu.

Soğuk daha çocukken üzerine çökmüştü, o, Kolenka, Kolenka diye değil, babasının dölü olarak çağırılırken! Utanmıştı. Daha sonra "döl" sözcüğünün anlamı ona tam olarak açılmıştı (evcil hayvanların yaşamındaki utanç verici huyların gözlemi saye-

sinde), ve, hatırlıyor – Kolenka ağlamıştı: doğum utancını o kendi utancının suçlusuna atmıştı: babasına.

Saatlerce aynanın önünde durup kulaklarının nasıl büyüdüğünü izlediği oluyordu: büyüyorlardı.

İşte o zaman Kolenka her şeyin, yeryüzünde yaşayan her şeyin "döl" olduğunu, insanların olmadığını, çünkü onların "mahsul" olduğunu anladı; Apollon Apollonoviç'in kendisi de anlaşılan "mahsul"dü; yani tatsız bir kan, deri ve et toplamı – tatsız, çünkü deri terler, et sıcakta çürür; kandansa mayısın ilk menekşelerine benzemeyen bir koku yayılır.

Böylece ruhsal sıcaklığı engin buzlarla, Antarktika'yla özdeşleşti; oysa –Prie, Nansen, Amudsen–[275] orada buzlarda dolanıyordu; ya da sıcaklığı kanlı bir su birikintisi oldu (insan, bilindiği gibi, deriye hapsolmuş su birikintisidir).

Ruhuysa, anlaşılan, yoktu.

Kendi, öz etinden – nefret ediyordu; yabancıyaysa – arzu duyuyordu. Böylece çocukluğunun ilk günlerinden itibaren içinde canavar larvası beslemişti: ve onlar olgunlaştığı zaman, yirmi dört saat içinde dışarı çıkıyor ve korkunç içerikli olgular olarak duruyorlardı. Nikolay Apollonoviç canlı canlı yenmişti; canavarlara karışmıştı.

Kısacası, kendisi canavar olmuştu.

"Kurbağacık!"

"Ucube!"

"Kızıl soytarı!"

Tam olarak: önünde kanla alay etmiş, "döl" olarak adlandırmışlardı: ve kendi kanıyla alay etmeye başlamıştı – "soytarı"; "soytarı" maske değildi, maske "Nikolay Apollonoviç"ti.

Kan onda vaktinden evvel çözülmüştü.

---

275 Robert Peary (1856-1920), Fridjof Nansen (1861-1930), Roald Amudsen (1872-1928): Amerikalı ve Norveçli kutup kaşifleri; Peary Kuzey Kutbu'na ilk giden oldu, Amudsen'se Güney Kutbu'na.

O vaktinden evvel çözülmüştü; bu yüzden de o, anlaşılan, tiksinti uyandırmıştı; bu yüzden de caddedeki figürcüğü tuhaf görünüyordu.

Bu köhne, verimsiz damar parçalanmalıydı; ve parçalanıyordu.

KURUM

Kurum...

Biri kurmuştu onu; o vakitten beri vardı; o vakte dek – bir tek zaman vardı. Böyle bildiriyor bize "Arşiv."

Kurum.

Biri onu kurdu, ona dek karanlık vardı, bir karanlığın üzerine taşındı; karanlık vardı ve ışık vardı – bir numaralı genelge, son beş yılın genelgelerinin altında da bir imza vardı: "Apollon Ableuhov"; bin dokuz yüz beş yılında Apollon Apollonoviç Ableuhov genelgelerin ruhuydu.

Işık karanlıkta ışıldar. Karanlık sarmadı onu.

...

Kurum...

Ve – keçi ayaklı bir karyatidin torsu. Tere batmış bir çift karayağız atın çektiği bir araba eşiğine uçup geldiğinden beri, başına eğri oturmuş üç köşeli şapkasıyla ve kanatlı kaputuyla bir saray uşağı cilalı, armalı tarafı ilk kez açtığından ve kapı bir takırtıyla, taç işlemeli armasıyla (şövalyeyi boynuzlayan tekboynuz) açıldığından beri; arabanın matemli yastıklarından eşik mermerine parşömen yüzlü bir heykel ayak bastığından beri; bir eldivenin derisine gömülmüş olan el, baş eğmelere silindirin ucuna dokunarak ilk kez yanıt verdiğinden beri – o zamandan beri, Rusya'nın üzerine sağlam iktidarını kuran Kurum daha da sağlam bir iktidar kazanmıştı.

Toza gömülmüş paraflar ayaklanmıştı.

Bir paraf karalaması etkiler beni: kâğıda iç içe geçmiş iki çengel düşüyor,[276] – kâğıt toplan bir araya geliyor; paraf – kâğıt yiyici, yani kâğıt filokserası;[277] kara hiçliğin egemenliğini, tıkırtı gibi, ısırıyor paraf, – ve doğrusu: onda mistik bir şeyler var: o – zodyakın onüçüncü işareti.

Rusya'nın büyük kısmı üzerinde başsız bir ceket paraf gibi çoğalıyor ve boyun kolası üzerinde senatör başı gibi çıkmış bir paraf yükseliyordu; beyaz sütunlu, ısıtılmamış salonlardan ve kırmızı örtü kaplı basamaklardan başsız bir genelge geçiyordu, bu genelgeyi Apollon Apollonoviç idare ediyordu.

Apollon Apollonoviç – Rusya'nın en popüler memuru – değişmez imzasını banknotların üzerinde taşıdığınız Konşine'den[278] sonra.

Böylece: –

Kurum – var. İçinde Apollon Apollonoviç var: daha doğrusu "vardı," çünkü öldü...–

---

276 Paraf, yani remiz olarak kullanılan tipografik ¶ işareti kastediliyor.

277 Yaprak biti ailesinden bir böcek, yaprak sapı ve kökleriyle beslenir.

278 Aleksey Vladimiroviç Konşin, Rus Devlet Bankası'nın müdürü; imzası Rus kâğıt paraları üzerinde bulunuyordu.

– Kısa süre önce mezarlıktaydım: ağır kara mermer bir kütlenin üzerinde kara mermerden sekiz uçlu haç yükseliyor; haçın altında, üzerine gözlerinin boşluğuyla size boyun eğdiren devasa bir başın hak edilmiş olduğu gözalıcı bir rölyef var; demonik, mefistofeles ağzı! Aşağıda – sade bir yazı: "Apollon Apollonoviç Ableuhov – senatör"... Doğum yılı, ölüm yılı... Kuytu bir mezar!.. –

– Apollon Apollonoviç var: müdür odasında var: her gün orada oluyor, hemoroid günleri dışında.

Dahası, Kurum'da.. tefekkür odaları var.

Ve sıradan odalar var; daha çok – salonlar; her salonda masalar. Masaların ardında katipler; masa başına bir çifti düşüyor; her birinin önünde: kalem ve mürekkep ve saygıdeğer bir kâğıt demeti; katip kâğıdın üzerine çiziktiriyor, yaprakları çeviriyor, yaprağı hışırdatıyor ve kalemi gıcırdatıyor (sanırım, en kötü bitki olan süpürge otu [veresk] gıcırtı [vereşaniye] sözcüğünden geliyor); ormanlardan, derelerden rüzgârlar getiren sıkıntılı sonbahar rüzgârı gibi; Orenburg, Samara, Saratov ıssızlarında; tuzlak uzamlardaki kum hışırtısı gibi; –

– mezarın üzerinde de aynı hışırtı sürüyordu; akağaçların hüzünlü hışırtısı; kara mermerden, sekiz uçlu haçın üzerine düşüyordu küpeleri, taze yaprakları, ve – külleri huzur içinde!

Kısacası: Kurum var.

...

Proserpina'nın,[279] Cocytus'un[280] ak köpüklerle kaynadığı ülkeden geçerek Pluton'un[281] krallığına akması hoş değil: Cha-

279 Antik mitolojide Zeus'un kızı, Pluton kaçırmış ve yeraltı krallığına hapsetmiştir (Persephones).

280 Yeraltı krallığının nehirlerinden biri.

281 Yeraltındaki ölüler ülkesi, Hades'in tanrısı.

ron'un[282] kaçırdığı senatör tüyleri karışmış, tere batmış, karayağız atların üzerinde Tartarus'a[283] götürülür her gün; Tartarus'un hüzün kapılarının üzerinde Pluton'un sakallı karyatidi asılıdır. Flegeton[284] dalgaları saçılır: kâğıtlar.

...

Müdür odasında Apollon Apollonoviç Ableuhov her gün gergin şakak damarıyla, ayak ayak üstüne atmış ve damarlı elini ceketinin klapasına koymuş olarak oturur; şöminenin odunları çatırdar, altmış sekiz yaşındaki ihtiyar parafin basilini, yani çengellerin birleşmesini solur; ve bu nefes Rusya'nın devasa uzamına dağılır uçarak; her gün ülkemizin onda biri bulutların yarasa kanadıyla örtülür. Aklına mutlu bir düşünce gelen, ayak ayak üstüne atmış, eli ceketinin klapasında olan Apollon Apollonoviç Ableuhov, o zaman yanaklarını şişirir; o zaman o, sanki üfleyecektir (böyledir alışkanlığı); ısıtılmamış salonlarda üfürülür serinlikçikler; türlü kâğıdın hortumsu çevrintisi hasıl olur; Petersburg'dan başlar rüzgâr, sınırda bir yerde fırtına kopar.

Apollon Apollonoviç odasında oturur... ve üfler.

Ve katiplerin sırtları bükülür; ve yapraklar hışırdar: böyle koşar rüzgârlar – kuru, çam kaplı zirvelerde... Sonra yanaklar söner; ve her şey – hışırdar: kuru, kâğıt sürüsü, uğursuz bir yaprak dökümü gibi, Petersburg'dan atılır.. Ohotsk Denizi'ne doğru.

Soğuk hengame yayılır – tarlalarda, ormanlarda, köylerde, uğuldamak, saldırmak, kahkaha atmak üzere, doluyla, yağmurla, ince buzla kuşların, vahşi hayvanların, kaybolmuş yolcuların pençe ve ellerini tırmalamak üzere – hendekten şoseye çıplak bir yol taşı gibi sıçramak, sırtan bir rakamla tepelerine binmek, yolun evsizliğini ve sonsuzluğunu sergilemek ve akan karanlıktan karamsar ağlar çıkartmak...

---

282 Ölen bedenleri yeraltı nehirlerinde taşıyan sandalcı.

283 Toprağın derinliklerinde bulunan titanların zindanı. Homeros'ta, *İlyada*, VIII, 16'da geçmektedir.

284 Yeraltı krallığının alevli nehri.

Kuzey, akraba kuzey!..

Apollon Apollonoviç Ableuhov – bir şehir adamı ve tamamıyla iyi yetiştirilmiş bir beyefendi: o odasında oturduğu sırada duvarın taşını aşan gölgesi... tarlalarda gelip geçenin üzerine atılıyor: bir delikanlı, bir haydut çevikliğiyle – Samara, Tambov, Saratov – uzamlarda oynuyor, hendeklerde ve sarı kumullarda, deve dikenlerinde, akpelinlerde ya da vahşi çalılarda, kumlu tepeleri açığa çıkarıyor, yüksek saman yığınlarını dağıtıyor, ağılda kuşkulu bir alevi besliyor; kırmızı köy horozu – ondan doğuyor; yerli kaynak suyu kuyusu – ondan tıkanıyor; zararlı haşaratlarla hasadın üzerine düştüğünde – hasat ondan inceliyor: hayvanlar – telef oluyor...

Çoğalıyor ve artıyor dereler.

Bir soytarı olsa şöyle derdi herhalde: Apollon Apollonoviç değil de... Akvillon[285] Apollonoviç.

...

Kurum ağacından fışkırıp bir katibin önünden gün başına uçuşan yaprakların miktarının artması, bu kâğıtların koşuşturan katiplerin elindeki kâğıt miktarına göre artması yapıtı, yani sandıklarla değil yük arabalarıyla taşınan kâğıt üretimini oluşturuyor.

Her bir kâğıdın altında imza: "Apollon Apollonoviç."

Bu kâğıt demiryolu merkezinden demiryolu dalları üzerinde taşınır: Sankt-Petersburg'dan, ve – eyalet kasabasına; sürüsünü ilgili merkezlere dağıtan Apollon Apollonoviç bu merkezlerde yeni kâğıt üretimi ocakları yaratır.

Genellikle imzalı kâğıt (falan) eyalet yönetimine dek dolaşır; kâğıt bütün devlet görevlilerince alınır (sanırım – danışmanlar); Çiçibabin'ler, Sverçkov'lar, Şestkov'lar, Teterko'lar, İvançi-İvançeski'ler; İvançi-İvançeski eyalet kasabasından kâğıtları kasabalara dağıtır: Muhedinsk, Lihov, Gladov, Morovetrinsk ve

285 Roma mitolojisinde kuzey rüzgârı tanrısı.

Pupinsk (hepsi eyalet şehirleri); vergi tahakkuk memuru Kozlorodov kâğıdı o zaman alır.

Bütün manzara değişir.

Vergi tahakkuk memuru Kozlorodov, kâğıdı aldıktan sonra, hemen bir briçka'ya, bir taratayka'ya, ya da sarsıntılı bir drojka'ya[286] binip tarlalardan, ormanlardan, köylerden, çamurlardan geçerek çukurlar üzerinde dans etmeli ve kendini çıplak, yükseltilmiş yol taşlarının ve çıplak bariyerlerin saldırısına bırakarak (ıssızlarda Apollon Apollonoviç yolculara saldırır), ağır ağır killere ya da boz bulanık kumlara bulamalıdır; bunun yerine Kozlorodov basitçe İvançi-İvançevski'nin istizahını cebine indirir.

Ve kulübe gider.

Apollon Apollonoviç tekbaşınadır: ve böyle bile yol taşlarında binlerce olur; ve tekbaşına yetişmeyecektir; İvançi-İvançeski de yetişemez. Kozlorodov – binlercedir; arkasında da Ableuhov'un korktuğu sıradan adam durur.

Bu yüzden Apollon Apollonoviç kendi ufkunun sınırlı işaretlerini dağıtır ancak; ve yerlerini kaybederler – İvançeski'ler, Teterkov'lar, Sverçkov'lar.

Kozlorodov'un yeri doldurulamaz.

Erişim sınırlarının ötesinde – derelerin, hendeklerin, ormanların ötesinde – olduğundan Pupinsk'te vint[287] oynar.

Daha da iyisi, şimdilik vint oynamasıdır.

---

286 Briçka: Oturulacak yerleri iki yan sıradan ibaret bir at arabası. Taratayka: tek atlı ve körüklü, faytona benzer hafif bir araba, kabriole. Drojka: kızaklı araba.

287 Briçle iskambil arası bir tür Rus iskambili.

VİNT OYNAMAYI BIRAKTI

Apollon Apollonoviç tekbaşına.

Yetişemiyor. Ve genelgenin oku eyaletlere nüfuz etmiyor: kırılıyor. Ancak okla kırılan İvançevski oraya buraya uçuyor; Kozlorodov'lar da Sverçkov'lara bir baskın düzenliyor. Apollon Apollonoviç Palmira'dan, Sankt-Petersburg'dan, kâğıttan topla patlıyor, – ve (son anda) kaçırıyor.

Sıradan insanlar bu bomba ve oklara uzun zaman önce bir ad taktılar: sabun köpükleri.

Ok atıcı, – boş yere dişli bir Apollon şimşeği savuruyordu; tarih değişmişti; eski mitlere inanmıyorlar; Apollon Apollonoviç Ableuhov – hiç de tanrı Apollon değil: o – Apollon Apollonoviç, Petersburglu memur. Ve – umutsuzca İvançevski'leri okluyor.

Kâğıt dolaşımı bu son günlerde azaldı; muhalif bir rüzgâr esti: baskı boyası kokan kâğıt Kurum'u kemirmeye başladı – dilekçeler, suçlamalar, yasadışı tehdit ve şikâyetlerle: ve dahası, dahası: buna benzer ihanetle.

Sıradan insanlar arasında amirlere karşı alçakça yaklaşımlar görülmesinin ardında ne vardı ki?

Ve – bu ne demekti?

Çok şey: nüfuz edilemez, erişilemez, Kozlorodov, vergi tahakkuk memuru, orada bir yerde küstahlaşmıştı; ve eyaletten İvançi-İvançevski'lere karşı çıkmıştı: uzamda bir noktada kalabalık tahta bir çiti parçalara ayırmıştı ve... Kozlorodov yoktu; bir yerde Vergi Kurumu'nun camlarının indirildiği anlaşılıyordu, Kozlorodov'sa – yine yoktu.

Apollon Apollonoviç'ten projeler çıkıyor, öneriler çıkıyor, emirler çıkıyordu: emirler salvo halinde saçılıyordu; Apollon Apollonoviç şişmiş bir şakak damarıyla emir ardına emir dikte ettirerek odasında oturmuştu bu son haftalar boyunca; ve emir ardına emir ok görünümlü şimşek hızıyla taşra karanlığına gidiyordu; ama karanlık artıyordu; daha önce yalnız ufuktan tehdit saçıyordu; şimdiyse dalga dalga yayılmıştı ve Pupinsk'i ele geçirmiş, oradan, Pupinsk'ten eyalet merkezini, karanlığa boğulan o yerden İvançeski'nin de karanlığa uçtuğu yeri tehdit etmek üzere.

Bu sırada Petersburg'un kendisinde, Neva Bulvarı'nda koyu Mançurya şapkası görünümüyle taşra karanlığı belirdi; bu şapka kaynaşmış ve bulvarlarda dolanıyordu dostça; bulvarlarda al renkli basma bir paçavrayla kışkırtılıyordu (böyle bir gün oldu): o gün, çok bacalı fabrikalar çemberi duman saçmayı kesti.

Apollon Apollonoviç, Sisyphus gibi devasa bir çarkı döndürüyordu; tarihin dik bayırı üzerinde beş yıl boyunca durmaksızın tekerleği yukarı itmişti; iktidarlı kaslar zayıflayıp söndü; ama daha çok iktidar kaslarının altından hiçbir şeye ait olmayan bir iskelet çıkmıştı, yani şehrin İngiliz Kıyısı'nda yaşayan Apollon Apollonoviç Ableuhov çıkmıştı.

Çünkü aslında o kendini, üzerinden Rusya'nın döküldüğü kemirilmiş bir iskelet olarak görüyordu.

Doğrusu söylenirse: Apollon Apollonoviç daha bu uğursuz geceye dek, onu gözleyen başka unvan sahiplerine bir parça çökmüş, gizli bir hastalığın pençesinde, eriyip gitmiş görünüyordu (ama son gece şişmişti), her gün inleyerek kendini kuzgun kanadı rengi bir arabaya, kuzgun kanadı rengi bir palto ve kuzgun kanadı rengi bir silindirle atıyordu; iki karayağız at solgun Pluton'u alıp götürüyordu.

Flegeton dalgaları üzerinden onu Tartarus'a getiriyorlardı: burada, dalgalar arasında, çırpınıyordu.

Sonunda, – onlarca felaketle (sözgelimi İvançeski'lerin değişimleri ve Pupinsk'teki olaylar) kâğıt dalgalarının flegetonları senatörün döndürdüğü devasa makinenin çarkına çarpıyordu; Kurum'da bir gedik açıldı – Rusya'da nadir bulunan Kurum'da.

İşte hiçbir şeye benzemeyen, hiçbir şeyle kıyaslanmaz skandal meydana geldiğinde, sonradan denildiği gibi, – elmas madalyaları taşıyanın ölümlü gövdesinden yirmi dört saat içinde deha uçup gitti; birçok kimse hatta aklını kaybetmiş olduğundan korktu. Yirmi dört saat içinde – hayır, on iki saat, daha fazla değil (gece yarısından öğleye) – Apollon Apollonoviç Ableuhov dosdoğru hizmet kariyerinin basamaklarından aşağıya uçtu.

Bir çoğunun gözünde düştü.

Daha sonradan denildiğine göre, bunun nedeni oğluyla ilgili skandaldı: evet, Tsukatov'ların davetinde devlet düzeyinde öneme sahip bir adamdı hâlâ; ama davetten kaçanın oğlu olduğu anlaşılınca, ayrıca senatörün düşünce tarzıyla başlayıp ufak tefekliğiyle sonlanan yetersizlikleri de anlaşılınca; sabah erkenden ıslak gazeteler çıkıp da gazeteci çocuklar caddelerde "*Kızıl Dominonun Sırrı*" diye bağırarak koşturduğunda, kimsenin şüphesi kalmadı.

Apollon Apollonoviç Ableuhov çok önemli sorumluluk mevkisinin aday listesinden kesin olarak çıkarıldı.

Dile düşen gazete haberiyse – işte o: "Soruşturma polisinin üyelerince, son zamanlarda Petersburg caddelerinde bilinmeyen bir dominonun görülmesiyle ilgili söylentilerin bazı kuşku götürmez olgulara dayandığı belirtilmiştir; mistifikatörün izi bulunmuştur: idari bir mevkide bulunan çok önemli bir devlet görevlisinin oğlundan kuşkulanılmaktadır; polis gerekli önemli almış bulunmaktadır."

Ableuhov'un günbatımı o günden başladı.

Apollon Apollonoviç Ableuhov bin sekiz yüz otuz yedi yılında doğdu (Puşkin'in öldüğü yıl); çocukluğu Nije—rod eyaletinde, eski bir soylu çiftliğinde geçti; bin sekiz yüz elli sekiz yılında Hukuk Okulu'ndan mezun oldu; bin sekiz yüz yetmiş yılında Sankt-Petersburg Üniversitesi F. P. kürsüsünün profesörü oldu; bin sekiz yüz seksen beş yılında *N. N.* bölümünün müdür yardımcısı; bin sekiz yüz doksan yılındaysa müdürü oldu; ertesi yıl yüksek bir emirle İdari Senato'ya atandı; bin dokuz yüz yılında Kurum'un başına geçti.

İşte onun curriculum vitae'si.

KÖMÜR TABLETLERİ

İşte artık sabahın yeşilimsi aydınlanması, ama Semyoniç gece boyunca kapamadı gözünü! Kutusunda homurdandı, dönendi, dolandı durmaksızın; esnemeye, kaşınmaya ve –günahlarımızı affet, oh, Tanrım!– hapşırmaya kapıldı; bütün bunların üstüne – şuna benzer düşünceler:

"Apollon Apollonoviç, annecik, Hispanya'dan gelmiş – ziyaret etti..."

Kendi kendine Semyoniç buna şöyle dedi:

"Evet-efendim... Açıyorum, burada, kapıyı... Görüyorum ki, ne olsun, yabancı bir hanımefendi... Tanımadığım ve yabancı bir kılıkla... O ise, burada, bana..."

"Aaa..."

"Burada bana..."

"Günahlarımızı bağışla, ah, Tanrım."

Ve esnemeler bastırdı.

Artık (Tetyurin fabrikasının) Tetyurin bacası konuşuyordu; artık vapurlar düdük çalıyordu; köprüde elektrik vardı: püf – ve yok artık... Üzerinden battaniyeyi atan Semyoniç kalktı: ayağının büyük parmaklarıyla yere bastı.

Kendi kendine fısıldadı:

"Ben ona: siz, ekselansları, beyefendi – ve böyle ve böyle... Ama onlar, burada, – evet..."

"Hiçbir ilgi..."

"Ve şu genç beyefendi: yerden görünmüyor... Ve –günahlarımızı affet, oh, Tanrım!– beyaz dudaklı sümüklü körpecik..."

"Beyefendi değil... Hamlet..."

Ağzında böyle yuvarladı Semyoniç; ve – başını yine yastığın altına gömdü; saatler ağır ağır aktı; pembemsi bulutçuklar, güneş ışığını görünür hale getirerek, Neva Nehri'nin görünür ışıltısından daha yüksekten geçiyordu... Battaniyeyle ısınan Semyoniç de – ya homurdanıyor, ya mırıldanıyordu:

"Beyefendi değil... Hamlet..."

Ve nasıl da çarptı kapı orada, nasıl yankılandı koridor kapısı: hırsız olmasın? Tüccar Avgiyev'e hırsız girmiş, tüccar Avgiyev'e hırsız girmiş.

Moldovyalı Hahu'yu da öldürmeye gelmişler.

Üzerinden battaniyeyi atıp terle kaplanmış başını uzattı; hemen ayaklarını uzun dona şokarak, telaşlı, rahatsız bir halde ve kıpır kıpır çenesiyle sıcak yataktan fırladı ve çıplak ayakla sır dolu uzama koştu: karanlık koridora.

Ve – o da ne?

Orada bir sürgü tıkırdadı... sifon: ekselansları, Apollon Apollonoviç, beyefendi, yanan bir mumla oradan yürüyüp geçmek arzusundaydı – yatak odasına.

Artık koridorun mavi uzamı grileşiyordu ve diğer odalar da aydınlanıyordu; ve kristaller ışıldıyordu: yedi buçuk; buldok kaşınıyor ve tasmasını çekiştiriyordu, ve geniş, kaplansı bir sırıtmayla sırtını yalıyordu.

"Tanrım, Tanrım!"

"Tüccar Avgiyev'e hırsız girmiş!.. Tüccar Avgiyev'e hırsız girmiş!.. Hahu'nun boğazını kesmişler!.."

...

Kristal, çınıltılı, mavi gökte ışınlar delice ışıldıyordu.

Üzerinden elbisesini çıkartan Apollon Apollonoviç Ableuhov, el yapımı, yer yer yıpranmış, fare renkli sabahlığını giyerek, parlak ahududu klapalardan tıraşsız çenesini çıkartarak (bu arada, daha dün pürüzsüzdü), baştan aşağı koyu, tümüyle beyaz kılla, sanki geceleyin düşmüş çiğle kaplanmış –kendi payımıza belirtelim– bir gecede aşırı büyümüş gibi hem karanlık göz çukurlarını, hem de çene altındaki çukurları belirginleştiren parlak ahududu renkli püsküllere dolandı tuhaf biçimde.

Ağzı açık bir halde, çıplak, tüylü göğsüyle yatağına oturdu, uzun zaman havayı içine çekerek ve ciğerlerine gitmeyen havayı kesik kesik vererek oturdu; ara ara nabzını tuttu ve saate baktı.

Anlaşılan, kararsız hıçkırıklardan acı çekiyordu.

Ve ne dört bir yandan ona gelen kaygı verici telegraf dizisini, ne ondan sonsuza dek uzaklaşan sorumlu mevkiyi, ne de – hatta! – Anna Petrovna'yı hiçbir şekilde düşünmeksizin, anlaşılan, karamsı hapların bulunduğu açık bir kutuya bakarken ne düşünülürse onu düşünüyordu.

Yani – her zamanki gibi sancı ve avuçların hafifçe gıdıklanmasına yol açan hıçkırıkların, sancıların, sıkışmaların ve nefes darlığının kalbinden değil, gazların gelişiminden kaynaklandığını düşünüyordu.

Sızlayan sol kolu ve oklanan sol omzu üzerine bu arada düşünmedi bile.

"Biliyor musunuz? Bu sadece mideden!"

Kısa süre önce kalp anjininden ölen seksen yaşındaki ihtiyar, teşrifatçı Sapojkov böyle açıklamıştı bir keresinde.

"Gazlar, biliyor musunuz, mideyi şişiriyor: ve göğüs boşluğu sıkışıyor... Sancılar bu yüzden, hıçkırık da... Bu hep gazların gelişimi..."

Kısa süre önce, bir keresinde, Senato'da bir raporu tartışırken, Apollon Apollonoviç morardı, aksırmaya başladı ve dışarı çıkartıldı; bir doktora görünmesi tavsiye edildiğinde, onlara şöyle açıkladı:

"Bu, bilirsiniz, gazlardan... Sancılar da bu yüzden."

Gazları emen, kara ve kuru bir tablet yardımcı oluyordu ona genellikle, ama her zaman değil.

...

"Evet, bu – gazlar," – ve yöneldi şeye... şeye...: saat – sekiz buçuktu.

Semyoniç'in duyduğu ses buydu.

Çok geçmeden – koridor kapısı çarptı, yankılandı ve uzaktan başkası çarptı; şeritli battaniyesini dizlerinden kaldıran Apollon Apollonoviç Ableuhov tekrar yerinden kalktı, yatak odasının kapalı kapısına yaklaştı, bu kapıyı açtı ve sonra terle kaplanmış yüzünü aynı kapıdan çarpışmak üzere çıkardı – aynı şekilde ter kaplanmış bir yüzle:

"Siz misiniz?"

"Benim efendim..."

"Ne arıyorsunuz?"

"Ortalığa bakıyorum efendim..."

"Aa: evet, evet... neden böyle erkenden..."

"Çevreye göz atmam gerekti..."

"Nedir, söyleyiniz?.."

"?.."

"Bir ses..."

"Neydi efendim?"

"Kapı çarptı..."

"Ah, o mu?"

Burada Semyoniç eliyle geniş iç donunun ucundan tutup, olumsuz biçimde başını salladı:

"Bir şey değil efendim..."

...

Aslında, bundan on dakika önce Semyoniç hayretle dikkat etmişti: genç beyefendinin odasının kapısından sarışın bir baş çıkmıştı: sağa bakmış, sola bakmış ve – kaybolmuştu.

Ve sonra – genç beyefendi yaşlı beyefendinin kapısına çekirge gibi süzülmüştü.

Durmuş, nefes almış, başını sallamış, geri dönmüş, koridorun gölgeli bir yerine sinmiş olan Semyoniç'i fark etmemişti; durmuş, tekrar nefes almış, başını ışık saçan anahtar deliğine yanaştırmıştı: evet – kapıdan ayrılmadan öylece durmuştu! Genç beyefendi genç bir beyefendiye yakışır biçimde merak etmiyordu, başka bir şey vardı, – uygunsuz bir şey...

Bu röntgencilik ne diye? Hem sonra bu neredeyse arsızca.

Üstelik orada gizlenmiş olabilecek bir yabancıyı gözetlemiyordu – kendi, aynı kanı taşıyan babacığını gözetliyordu; belki, muhtemelen, sağlığı için bakıyordu; ama ne fark eder: konunun oğulca bir kaygı olmadığı, başka olduğu hissediliyordu: vakit geçirmek için. O zaman da tek şey çıkıyordu buradan: hain!

Uşak değildi ki – Fransız tarzıyla eğitim görmüş bir generalin oğluydu. Bu sırada Semyoniç öksürmeye başladı.

Genç beyefendiyse – nasıl sıçradı!

"Ceketim," – dedi öfkeyle, – "hemen temizleyin..."

Ve babacığının kapısından – kendisininkine: tam bir hain bu!

"Anlaşıldı," – diye olumsuzca dudaklarını çiğnedi Semyoniç, içindense düşündü:

"Annesi dönmüş geri, onun tek lafıysa, 'Ceketimi temizleyin'."

"İyi değil, şahsiyetli değil."

"Birtakım Hamlet oyunları... Ah, yüce Tanrım... anahtar deliğinden gözetliyor!"

...

Düşen pantalonun ucundan yakalayıp, başını olumsuzca salladığı ve ikircikli biçimde yarım ağızla mırıldandığı sırada ihtiyarın beyninde bunlar dolanıyordu:

"Ah?.. O mu?.. kapı çarptı: bu kesin..."

"Kim çarptı?"

"Hiç efendim: rahatsız olmanıza gerek yok..."

"?.."

"Nikolay Apollonoviç..."

"Ah?"

"Çıkarken kapıyı çarptı: erkenden çıktılar..."

Apollon Apollonoviç Ableuhov Semyoniç'e baktı, bir şeyler sormaya hazırlandı, sonra sustu, ama... ihtiyarca dudaklarını geveleyip durdu: burada kısa süre önce oğluyla yaptığı başarısız konuşmayı hatırlarken (bu sonuçta Tsukatov'lardaki davetten sonraki sabah olmuştu), dudaklarının köşesinden deri torbacıkları gücenmiş biçimde sarkıyordu. Bu tatsız izlenim, besbelli, Apollon Apollonoviç'i yeterince rahatsız etmişti: onu kovdu.

Ve, çekinerek, Semyoniç'e rica eder bir bakış attı:

"Her şeye rağmen ihtiyar Anna Petrovna'yı gördü... Öyle ya da böyle, onunla – konuştu..."

Bu düşünce sırnaşık biçimde geçti.

"Herhalde, Apollon Apollonoviç değişmiştir... Zayıflamış, yaşlanmıştır; ve, tabii, onun da saçları ağarmıştır: daha da kırışıklık gelmiştir... bunu dikkatle, dolaylı sormalı..."

"Ve – hayır, hayır!.."

Birden altmış sekiz yaşındaki beyefendinin yüzü doğal olmayan biçimde kırıştı, ağzı kulaklarına vardı, burnuysa kıvrımlara karıştı.

Ve altmışlık bir tür binlik oldu; şamatacılığa varan bir tür

zorlamayla, bu gri yıkıntı zar zor küçük bir kalambur püskürttü:

"Ah... ee-ee-ee... Semyoniç... Siz... ee-ee... yalınayak mısınız?"

Semyoniç gücenerek irkildi.

"Affedersiniz, efendim, eksel..."

"Evet, ben... ee-ee-ee... demek istediğim o değil," diye çabaladı Apollon Apollonoviç kalamburu sürdürmeye.

Ama kalamburu sürdüremedi ve gözlerini uzama dikip kaldı; sonra az az geveledi ve canavarca bir şeyler patlattı:

"Eh, söyleyin..."

"?"

"Sizin topuklarınız sarı mı?"

Semyoniç gücendi:

"Beyefendi, benim sarı değil; onların, uzun saçlı Çinlilerin hepsinde efendim..."

"Hi-hi-hi... Belki, pembe?"

"İnsan renginde efendim..."

"Hayır – sarı, sarı!"

Ve binlik, titreyen, bodur Apollon Apollonoviç ısrarla terliklerini vurdu.

"Ama ne olmuş topuklarıma efendim?.. Nasırla kaplılar, ekselansları – tümüyle... Ayakkabı giyince hem sıkıyor, hem yakıyor..."

İçindense şöyle düşünüyordu:

"Ee, ne olmuş topuklara?.. Olay topuklarda mıymış yani? Asıl sen kendine bak, ihtiyar mantar, bütün gece gözünü kırpmadın... En yakınınsa bu arada, beklentili bir durumda... Ve oğlun, tipik hamletçi... Sense tutturmuşsun – olacak!.. Sen o – sarı... senin sarı topukların var... Bir de – 'adam'sın!.."

Ve daha da gücendi.

Apollon Apollonoviç'se, her zamanki gibi, kalamburla, saçmalıkla, şakacıklarla (her zaman olduğu gibi) sadece bir parça dikkafalılık sergiliyordu: bazen keyiflenen senatör (gerçek bir

meclis üyesi, profesör ve elmas madalyalar sahibi değilmişçesine), bir anda fırtınadan önce, gri bir bulut bezgin bir halde ıhlamurların tepesinde belirirken gözümüze, burnunuza, kulağınıza uçan bir sinek gibi kıpır kıpır, fırıldak, yapışkan musallat oluyordu; böyle sineklerin onlarcası ezilir – ellerde, bıyıklarda – fırtınadan önce, boğucu bir günde.

"Hanımefendicikse – hi-hi-hi... Hanımefendicikse..."

"Nesi var hanımefendiciğin?"

"Şeyi..."

Ne yaramaz!

"Nesi var?"

"Pembe topuğu..."

"Bilmiyorum..."

"Bakın öyleyse..."

"Tuhafsınız doğrusunu beyefendi..."

"Bu onun çorabından olur, ayağı terlediği zaman."

Ve cümlesini bitirmeden, Apollon Apollonoviç Ableuhov – gerçek meclis üyesi, profesör, Kurum'un başı – terlikleriyle yatak odasına yollandı; ve – kilit; kapıyı kilitledi.

Orada, kapının ardında, – oturdu, sakinleşti ve gevşedi.

Ve çaresizce çevresine bakındı: eh, nasıl da çökmüştü! Eh, nasıl da kamburlaşmıştı. Ve omuzları bir hizada değilmiş gibi görünüyordu (sanki bir omzu çarpılmıştı). Dövülmüş, ağrıyan yanına bastırdı elini.

...

Evet efendim!..

Taşradan gelen kaygı verici raporlar... ve, bilirsiniz, – oğul, oğul!.. Yani – babasını utandırdı... Korkunç bir durum, bilirsiniz...

Bu yaşlı aptal kadını, Anna Petrovna'yı soyup soğana çevirmişlerdi; hamamböceği bıyıklı hain bir maskara... İşte o da dönmüştü...

Önemli mi efendim!.. Ne var!..

İsyan, Rusya'nın çöküşü... Ve hatta – hazırlanıyorlar: giriştiler... Küçük bıyıklı ve gözlü liselinin teki soylu, saygın eve dalıyor...

Ve sonra – gazlar, gazlar!..

Burada bir tablet aldı.

...

Üzerine aşırı ağırlık binen bir yay esnekleşir; esnekliğin sınırı vardır; insan iradesinin de sınırı vardır; o çelikten irade bile erir; yaşlılıkta insan beyni sulanır. Bugün don çöker – ve karlı, katı yığın ışık saçan kıvılcımlarla serpilir; ve donuk karlar arasından parıltılı insani bir büst oyulur.

Donun çözülmesi gümbürder – yığın esmerleşir, dökülür: tümü gevşer, sulanır; ve – çöker.

Apollon Apollonoviç Ableuhov daha çocukken donmuştu: donmuş ve güçlenmişti; dondurucu başkent gecesinde parıldayan büstü daha katı, daha sağlam, daha korkunç göründü, – kuzey gecesinde her şeyden daha ışık saçan, kıvılcımlı, yüksekteydi dostunu deviren ve son zamanlarda fırtınaya dönüşmüş olan o berbat rüzgâra dek.

Apollon Apollonoviç Ableuhov fırtınaya dek yürüdü; ve – sonra...

Tekbaşına, uzun zaman ve gururla durdu fırtınanın alevli krater ağzının altında Apollon Apollonoviç Ableuhov – ışıklar saçarak, buzlanmış ve sağlam bir halde; ama her şeye sınır konmuş: platin bile erir.

Apollon Apollonoviç Ableuhov bir gecede kamburlaştı; bir gecede çöktü ve büyük başını indirdi; yay gibi dirençli olan o da güçsüzleşti; ya eskiden? Daha kısa süre önce, göğün altına felaketlerin karşısına meydan okurcasına atılmış kırışıksız profili, belki de.. Rusya'yı... yakacak... olan... kızıl alev dilleri yalamıştı!..

Ama sadece bir gece geçti.

Ve yanan Rus İmparatorluğu'nun alevli sonunda güçlü, altın

üniformalı adam yerine nefes darlığı çeken, tüylü göğsüyle kesik kesik soluyan, – tıraşsız, taranmamış, terli, – püsküllü bir sabahlık içindeki basurlu ihtiyar gelmişti, – o, şüphesiz bizim sallantılı devlet çarkımızın (hendekler, tekerlek izleri, çukurlar üzerinde) ilerleyişini idare edemezdi.

Talih ona ihanet etmişti.

Şüphesiz – ne kişisel yaşamın olayları, ne apaçık haydut, oğlu ve ne yere düşen sıradan bir savaşçı gibi bombanın pençesine düşmek korkusu, ne alanında bir şey başaramamış, pek tanınmayan bir kişinin, Anna Petrovna'nın oralardan gelmesi – ne oralardan Anna Petrovna'nın gelmesi (kara, örme bir elbise ve el çantasıyla) ve ne de kızıl bir paçavra elmas madalyaların sahibini erimiş bir yığına dönüştürmüştü.

Hayır – zaman...

...

Hiç çocukluğa düşen, ama yine de önemli olan, yarım yüzyıl boyunca birçok darbeyi savuşturmuş, sarışın (daha çok da kel) ve savaş demirinde dövülmüş önde gelen kimseler gördünüz mü?

Ben gördüm onları.

Meclislerde, toplantılarda, kongrelerde çöküк omuzlarına oturmuş kar beyazı, kolalı ve parıltılı fraklarıyla kürsüye tırmanırlardı; sarkık çeneli, takma dişli, dişsiz kambur ihtiyarlar –

– gördüm ben –

– kendilerininkini kürsüde korurken, alışkanlıkla kalpleri dövmeyi sürdürüyorlardı.

Ve onları evde de gördüm.

Kıt akıllı, telaşlı fısıltılarla kulağıma hastalıklı, boş nükteler saçarak, asalakları eşliğinde, çalışma odasına yollanırlar ve orada, benim de bir zamanlar okuduğum, bana da, kendilerine de ikram ettikleri, deri kaplı seçme eserler rafiyla kölece övünürlerdi.

Üzüntülüyüm.

...

Tam saat onda zil çaldı: kapıyı Semyoniç açmadı; biri oradan Nikolay Apollonoviç'in odasına geçti; orada oturdu, oraya bir mektup bıraktı.

NE YAPTIĞIMI BİLİYORUM

Tam saat onda Apollon Apollonoviç yemek odasında kahve içiyordu.

Yemek odasına, bildiğimiz gibi, koşarak girmişti – buzlu, katı, tıraşlı, kolonya kokusu saçarak ve kahvesini kronometreyle ölçerek; ve yeri terliklerle tırmalayarak, bugün kahve içmeye sabahlığıyla buyurmuştu: kokulanmamış, tıraşsız.

Sekiz buçuktan ona dek kendini kilitleyip oturmuştu.

Yazışmalara bakmamış, alışkanlığının tersine uşakların selamlamalarına yanıt vermemişti; buldoğun ıslak burnu dizlerine yaslandığı zamansa, ritmik olarak mırıldanan ağzı –

---

288 Puşkin'in bir ve ikinci bölümlerde de aktarılmış olan lise çağı şiirinden.

Dostum, Delvig beni çağırıyor,
Canlı gençliğin dostu,
Hüzünlü gençliğin dostu –[288]

– ritmik olarak mırıldanan ağzı sadece kahveyi yudumladı:

"Ee... dinleyin: götürün şu köpeği..."

Bir Fransız çöreğini büküp parçalayarak, kara, kahve telvesine taşlaşan gözlerle baktı.

Saat on bir buçukta Apollon Apollonoviç, sanki bir şey hatırlamış gibi, dönendi, kımıldandı; gri bir fare gibi huzursuzca çevreyi taradı gözleriyle; sıçradı, – ve boncuk adımlarla, titreyerek, sabahlığının açık etekleri altından yarı düğmelenmiş iç donunu sergileyerek, çalışma odası olan odaya yöneldi.

Çalışma odası olan odada çok geçmeden uşak da, atların hazır olduğunu hatırlatmak üzere kafasını soktu: kafasını soktu – ve donakaldı eşikte.

Hayretle Apollon Apollonoviç'in ağır bir çalışma odası merdivenini – inleyerek, homurdanarak, tökezleyerek, ter saçarak – kadife, her yere döşenmiş halının üzerinde raftan rafa sürüklemesini ve yaşamını büyük tehlikeye atarak, merdivene tırmanmasını, tırmanıp elleriyle ciltlerin üzerindeki tozu yoklamasını seyretti; uşağı gören Apollon Apollonoviç hiddetle dudaklarını ısırdı ve gidiş hatırlatıldığı zaman bir yanıt vermedi.

Bir cildi rafa çarparak, bez istedi.

İki uşak ona bez getirdi; bu bezlerin ona yukarı kaldırılan bir paspas üzerinde verilmesi gerekti (yukarı, yanına kimseyi almıyordu ve kendisi de inmiyordu); iki uşak donyağından yapılma birer mum aldı; iki uşak merdivenin iki yanında yukarı kaldırılmış sabit kollarıyla durdular.

"Işığı kaldırır mısınız... Öyle değil... Ya öyle de değil... Ee, evet – daha yukarı: biraz daha yukarı..."

Bu sırada Neva'nın ötesindeki binaların ardında toplanmış parça parça bulutlar kapalı, keçe görünümlü dalgalarını saldı;

rüzgâr pencereleri dövüyordu; yeşilimsi, loşlaşmış odada alacakaranlık hâkimdi; rüzgâr vardı; ve rafa dayanmış merdivenin iki yanından yukarı, daha yukarı uzanıyordu iki isterian mumu; orada toz bulutunun içinden, tavanın kendisinden fare renkli şeritler dolandı ve ahududu püsküller savruldu.

"Ekselansları!"

"Bu size düşer mi?.."

"Kendinizi yoruyorsunuz..."

"Tanrı aşkına... Nerede görülmüş..."

Gerçek meclis üyesi, Apollon Apollonoviç Ableuhov, orada toz bulutunun içinde onları hiç duyamıyordu: tam tersine! Yeryüzündeki her şeyi unutmuş, ciltleri şiddetle merdiven basamaklarına çarparak, bir bezle sırtlarını siliyordu; ve – sonunda hapşırdı:

"Toz, toz, toz..."

"Bak sen... Bak sen!.."

"Ama ne olmuş... siliyorum: öyle efendim, öyle efendim, öyle efendim..."

"Çok güzel efendim!.."

Ve elindeki kirli bezle toza saldırdı.

Telefon kaygılı biçimde zırladı: Kurum arıyordu: ama sarı evden telefonun kaygılı zırıltısına şöyle yanıt verildi:

"Ekselansları mı?.. Evet... kahvelerini içiyorlar... bildireceğiz... Evet... Atlar koşuldu...

Ve telefon ikinci kez zırladı; telefonun üçüncü zırlayışına ikinci kez yanıt verildi:

"Evet... evet... Hâlâ masadalar... Tabii bildirdik... Bildireceğiz... Atlar koşuldu..."

Üçüncü, artık işe yaramaz zırıltıya da yanıt verdiler:

"Kesinlikle hayır efendim!"

"Kitapları düzenlemekle meşguller..."

"Atlar mı?"

"Koşuldu..."

Atlar, bekledikten sonra, ahıra dönmüştü; arabacı tükürdü: küfretmeye cesaret edemedi...

...

"İyice sileceğim!"

"Ay, ay, ay! – Bakmaz mısınız?"

"Hapşşu..."

Ve ciltlerle silahlanmış titreyen sarı eller, rafları dövüyordu.

...

Antrede ziller çınladı: durmaksızın çınladı; iki zil dalgası arasında sessizlik konuşuyordu; bu sessizlik bir anı gibi – unutulmuş, yakın bir şeyin anısı gibi – vernikli odalar uzamında uçtu: ve tereddütsüz girdi çalışma odasına; yaşlı, yaşlı – burada durdu; ve – merdiveni tırmandı.

Kulak tozların arasından çıktı, baş döndü:

"Duyuyor musunuz?.. Dinleyin..."

Kim olabilir ki bu?

Pek çok kişi olabilir: bu – Nikolay Apollonoviç, korkunç haydut, serseri, yalancı; olabilir: bu – evrakları getiren Herman Hermanoviç; ya da– Kotoşi-Kotoşinski'dir; ya da, belki, Kont Nolden: bu arada şey de olabilir – ım-ım-ım – Anna Petrovna.

Zil çaldı.

"Gerçekten duymuyor musunuz?"

"Ekselansları, nasıl duyulmaz: birileri açıyordur, umarım..."

Çınıltıya uşaklar ancak şimdi yanıt veriyordu; taşlaşmış halde aydınlatmayı sürdürüyorlardı.

Yalnız koridorda dolanan Semyoniç (durmaksızın homurdanıyordu, durmaksızın yakınıyordu), beyefendinin tuvalet eşyalarına ait şifonyerin yönlerini sıkıntıdan sıralayan: – "Kuzey-doğu: siyah kravatlar ve beyaz kravatlar.. Yakalıklar, manşetler – doğu.. Saatler – kuzey" – yalnız koridorda dolanan Semyoniç (durmaksızın homurdanıyordu, durmaksızın yakınıyordu), yalnız o – dikkat kesildi, telaşlandı, kulağını çınıltı sesine doğru çevirdi; çalışma odasına koşturdu.

Savaşçı, sadık bir at da boru sesine böyle yanıt verir:

"İzin verin belirteyim: kapı çalıyor..."

Uşaklar yanıt vermedi.

Her biri mumunu uzatmıştı – tavana doğru; tavanın altından, merdivenin tepesinden çıplak baş toz bulutları ardından çıktı; çatlak, heyecanlı bir ses seslendi:

"Evet! Ben de duydum."

Kalın, deri kaplı bir cilti bırakarak Apollon Apollonoviç – bir tek o seslendi:

"Evet, evet, evet..."

"Biliyor musunuz..."

"Kapı çalıyor... ziller..."

Bu sırada dile getirilmez, ikisinin de anladığı, bildiği bir şeyi ikisi birden hissetti, çünkü ürperdiler – ikisi birden: "Çabuk olun – koşun – acele edin!.."

"Bu hanımefendi..."

"Bu – Anna Petrovna!"

Çabuk olun, koşun, acele edin: tekrar çalıyor!

Burada uşaklar mumları bırakmış, karanlık koridorda koşturuyorlardı (en önde Semyoniç koşturuyordu). Tavanın altında, Petersburg sabahının yeşilimsi ışığındaki Apollon Apollonoviç Ableuhov – gri, faremsi kütle – huzursuzca gözlerini devirdi; iç çekerek, bir şekilde inleyerek, merdiven basamaklarına tüylü göğsüyle, omzu ve küllü çenesini yaslayarak inmeye koyuldu; indi – ve merdivenlere doğru, elinde kirli bir toz bezi ve havada fantastik bir kuş sürüsü gibi savrulan etekleri açık sabahlığıyla telaşlı bir koşu tutturdu. Bir tökezledi, bir kalktı, güçlükle soludu ve parmağıyla nabzını tuttu.

...

Merdivenlerdeyse yumuşacık favori sakallı, beli çekik, düğmeleri sıkıca iliklenmiş, üniforması, beyaz manşetleri, göğsünde Anna yıldızıyla, Semyoniç'in saygıyla eşlik ettiği bir beyefendi

çıkıyordu; ihtiyarın hafifçe titreyen ellerindeki tepside, üzerinde soyluluk tacı olan parlak bir vizit kartı duruyordu.

Apollon Apollonoviç sıkı sıkı kapattığı sabahlığıyla, Niobe heykelinin ardından saygın, yumuşak ihtiyara telaşla baktı.

Doğrusu, fareye benziyordu.

SEN DE DELİ BEN GİBİ

Petersburg – bir düş.

Düş görürken Petersburg'a uğradıysanız, şüphesiz şu görkemli girişi bilirsiniz: orada aynaması camları olan meşe kapılar vardır; bu camları görür gelip geçenler; ama bu camların ardında hiç bulunmamışlardır.

Ağır başlı bakır gürz bu camların aynasının ardında ses çıkarmadan parıldıyordu.

Orada – sarkık, seksenlik omuz: yıllardır kendileri için her şey uyku olan ve kendileri uyku olan bu tesadüfi gelip geçenler onu düşlemiştir; seksenlik ihtiyarın bu sarkık omzuna kara bir üç köşeli düşer; seksenlik kapıcı gümüş zırhıyla görevini icra ederken cenaze töreni bürosundan bir görevliyi andırarak parlak biçimde ışıldar.

Hep böyle olur.

Ağır başlı bakır gürz seksenlik kapıcının omzunda barışçıl bir biçimde durur; ve üç köşeliyle taçlanmış kapıcı "Borsa"nın üzerinde yıllardır uyur. Sonra kalkar kapıcı ve kapıyı ardına dek açar. Öğleyin, sabahleyin, akşamleyin bu meşe kapılardan geçerseniz – öğleyin, sabahleyin, akşamleyin bakır gürzü görürsünüz; zırh görürsünüz; kara üç köşeliyi görürsünüz.

Hayretle durursunuz bu gördüklerinizin önünde. Son gelişinizde de aynı şeyi görmüştünüz. Beş yıl oldu: olaylar belirsizce akıp geçti; Çin uyandı; ve Port Arthur düştü; sarı suratlılar Amur bölgemize akın ediyor; Cengiz Han'ın demir atlıları üzerine hikâyeler anlatılıyor.

Ama eski devirlerin hayali değişmiyor, devam ediyor; seksenlik omuz, üç köşeli, gürz, sakal.

Bir anda, – camın ardında ak sakal kıpırdansa, dev gürz kaysa, gözalıcı gümüş zırh, bodrum katı sakinlerini kolera ve tifoyla tehdit ederek, borulardan boşanan zehirli sarı akıntılar gibi yanıp sönse, bunların hepsi olsa ve eski yıllar değişse, sen de deli gibi Petersburg bulvarlarında döneneceksin.

Oluktan inen zehirli bir akıntı iliklere dek ekim soğuğuyla yıkıyor.

Eğer orada, aynalı girişte, ağır başlı gürz hızla savrulsaydı, kesinlikle, kesinlikle burada kolera ve tifo uçuşmayacaktı: Çin de karışmayacaktı; ve Port Arthur düşmeyecekti; Amur bölgemiz saçları örgülülerle kaplanmayacaktı; Cengiz Han'ın atlıları asırlık mezarlarından kalkmayacaktı.

Ama dinleyin, kulak kesilin: ayak sesleri... Ural ötesi steplerden ayak sesleri. Yaklaşıyor ayak sesleri.

Bu – demir atlılar.

Yıllardır kara – gri, çok sütunlu evin girişinin üzerinde dönen, giriş karyatidi hâlâ asılı duruyor: koyu sakallı, taş sütun.

Bin yıllık hüzünlü bir gülüşle, güne nüfuz eden gözlerin kara boşluğuyla yıllardır asılı duruyor o: acı verici biçimde asılı du-

ruyor; balkon çıkıntısının kornişi yüz yıldır sakallının ensesine taştan kolların dirseklerine düşüyor. Taştan oyulmuş asma yaprağı ve taş üzüm salkımlarıyla kabarmış beli. Sağlam biçimde duvara dayanmış kara toynaklı, keçimsi ayakları.

Yaşlı, taş sakallı!

Uzun yıllardır caddenin gürültüsüne gülüyor, uzun yıllardır yazların, kışların, baharların üzerinde süsleme kabartmalarının yuvarlak kıvrımlarıyla yükseliyor. Yaz, sonbahar, kış: tekrar – yaz ve sonbahar; o aynı; ve yazın o – gözenekli; buzlanmış bir halde kışın buzlarla kaplandı; baharda bu sarkıt ve buzlar damla damla aktı. Ama o – aynı: yılları geride bırakıyor.

Zamanın kendisi karyatidin belinde.

Zamansızlıktan, zaman çizgisinin üzerindeymişçesine, bulvarın dümdüz okunun üzerinde eğilmiş. Sakalına bir karga yerleşmiş: tek sesle bulvara gaklıyor; bu kaygan, ıslak bulvar metal bir parıltı saçıyor; ekim günüyle neşesizce aydınlanmış bu ıslak kaldırım taşlarında yansıyor: yeşilimsi bulut sürüsü, gelip geçenlerin yeşilimsi gözleri, köpüklenen oluklardan akan gümüş akıntılar...

Bütün olayların karmaşasının üzerine çıkmış, taş sakallı, günlerdir, haftalardır, yıllardır Kurum girişini destekliyor.

Ne gün ama!

Daha sabahtan damlalar dövmeye, cırıldamaya, fısıldaşmaya başladı; gri bir duman dalgası denizden bastırdı; katipler çifter çifter girdi; onları üç köşeliyle kapıcı karşıladı; şapkalarını ve ıslak giysilerini askılıklara asıp kırmızı kaplı basamaklardan koşturdular, beyaz mermer sahanlıktan koşturdular, gözlerini bakanın portresine kaldırdılar; ve ısıtılmamış salonlardan soğuk masalarına doğru yürüdüler. Ama katipler yazmadı; yazacak bir şey yoktu; müdürün odasından kâğıt çıkmıyordu; odada kimse yoktu; şöminede odunlar çıtırdıyordu.

Sağlam, meşe masanın üzerinde çıplak bir baş alın damarlarını germemişti; orada, şömineden çevik bir ayçiçeği renkli kö-

mür gazının aktığı yerden kaşlarını çatarak bakmıyordu; bu boş odada yine de boş yere çatırdayan alevlerin kızgın yığını üzerine kömür gazı akıyordu; orada patlıyor, parçalanıyor ve patırdıyordu – kırmızı horoz ibikleri, dosdoğru dumanlı bacaya uçarak, çatıların üzerine kurumla, zehirli isle birleşmek ve çatıların üzerine kalıcı olarak boğucu, kemirici bir karanlığı asmak üzere. Odadaysa kimse yoktu.

Apollon Apollonoviç o gün müdür odasına teşrif etmemişti.

Artık beklemekten de yoruldular; masadan masaya şaşakalmış bir fısıltı yayılıyordu; söylentiler gürlüyordu; ve – karanlık şeyler tasarlandı; müdür yardımcısının odasında telefon ahizesi titriyordu:

"Gelmedi mi?.. Olamaz?.. Kesinlikle gelmesi gerektiğini bildirin... Olamaz..."

Ve telefon ikinci kez titredi:

"Bildirildi mi?.. Hâlâ masada mı?.. Kaybedecek vakit olmadığını bildirin..."

Müdür yardımcısı titreyen çenesiyle oturakalmıştı; ellerini şaşkınlıktan kaldırmıştı; bir, bir buçuk saat sonra uzun bir silindirle kadife basamaklardan indi. Girişin kapıları ardına dek açıldı.. Arabaya bindi.

Onbeş dakika sonra, sarı evin basamaklarını çıkarken, Apollon Apollonoviç Ableuhov hayretle, en yakın üstünün, kendisi etekleri ardına dek açılmış, fare renkli bir sabahlık içinde Niobe heykelinin ardında dururken kaygıyla onu seyrettiğini gördü.

"Apollon Apollonoviç," – diye bağırdı ak saçlı Anna şövalyesi heykelin ardından, senatörün kıllı çenesini görünce ve hızla kravatının altındaki büyük boyun süslemesini düzeltmeye koyuldu.

"Apollon Apollonoviç, işte buradasınız, neredesiniz? Yani ben size, biz size, biz sizi aradık, telefon ettik. Sizi – bekledik..."

"Ben... ım-ım-ım," – diye geveledi kambur ihtiyar, – "kü-

tüphanemi düzenliyorum... affedin dostum," – diye mırıltıyla ekledi, – "böyle ev halindeyim."

Ve elleriyle eski püskü sabahlığını gösterdi.

"Neyiniz var, hasta mısınız? E, e, e – tabii çökmüş görünüyorsunuz... E, ödem mi?" – diye saygıyla dokundu uzanmış tozlu parmağa misafir.

Kirli toz bezini parkeye düşürdü Apollon Apollonoviç.

"Bakın hastalanmanın hiç zamanı değil... size haberler getirdim... İnanmayacaksınız: genel greve gitmişler – Morovetrinsk'te..."

"Ne diyorsunuz?.. Ben.. ım-ım-ım... İyiyim," – bu sırada ihtiyarın yüzü hoşnutsuzca kırışıklıklarla kaplandı (grev haberini aldırışsızca karşılamıştı: anlaşılan, artık hiçbir şeye şaşırmıyordu) – "ve üzgünüm: toz, bilirsiniz, birikmiş..."

"Toz mu?"

"Ben de – toz beziyle..."

Yumuşak favori sakallı müdür yardımcısı şimdi bu kambur yıkıntı karşısında eğiliyordu ve yine de misafir odasındaki sedef masaya, önüne koyduğu oldukça önemli bir kâğıdı açıklamaya koyuldu.

Ama Apollon Apollonoviç sözünü tekrar kesti:

"Toz, bilirsiniz, hastalıklı mikro organizmalar içerir... Ben de onu – toz beziyle..."

Birden, az önce ampir koltuğa oturmuş olan bu gri yıkıntı, koluyla koltuğun kolundan destek alarak hızla doğruldu; diğer elinin parmaklarıyla kâğıdı yakaladı.

"Nedir bu?"

"Şimdi size açıklıyordum..."

"Hayır efendim, izin verin efendim..." – Apollon Apollonoviç çılgınca kâğıda kapandı: gençleşti, beyazlaştı, – soluk pembe bir renk aldı (artık kızaramıyordu).

"Durun!.. Akıllarını mı kaybettiler?.. Benim imzam gerekli? Böyle bir imzanın altına?!"

"Apollon Apollonoviç..."

"İmzalamam..."

"Ama bu – isyan!"

"İvançeski'yi değiştirin..."

"İvançeski değiştirildi: siz – unuttunuz mu?"

"İmzalamam..."

Apollon Apollonoviç gençleşmiş bir yüzle, etekleri uygunsuzca açılmış sabahlığıyla, ellerini arkada kavuşturmuş belini aşağı eğmiş bir halde misafir odasında ileri geri yürüyordu: şaşkın misafirin üzerine giderek tükürük saçtı:

"Nasıl düşünebilirler? Güçlü, idari güç bir şey, katı, yasal düzenleri yıkmaya kalkmaksa... – başka şey."

"Apollon Apollonoviç," diye uzlaşmaya çabaladı Anna şövalyesi, – "siz güçlü bir insansınız, siz – Russunuz... Biz güvendik... Hayır, siz elbette imzalayacaksınız...."

Ama Apollon Apollonoviç iki kemikli parmağı arasında bir kurşunkalem çevirmeye başlamıştı; durdu, kâğıda keskin bir bakış attı: kurşunkalem, çatırdayarak kırıldı; artık heyecanlanarak çenesi hiddetle titrerken sabahlığının düğmelerini iliklivordu.

"Dostum, ben, Pleve okulunun öğrencisiyim... Ne yapacağımı biliyorum... Bana ne yapacağımı öğretemezsiniz..."

"Im-ıuım... İmzamı vermeyeceğim."

Sessizlik.

"Im-ıuım... Im-ıuım..."

Ve yanaklarını balon gibi şişirdi.

Yumuşak favorili beyefendi şaşakalmış bir halde indi merdivenlerden; onun için apaçıktı: senatör Ableuhov'un uzun yıllar içinde inşa edilmiş kariyeri yıkıntıya dönmüştü. Kurum müdür yardımcısının gidişi sırasında, Apollon Apollonoviç güçlü bir öf-

---

289 (Lat.) Sayfa kenarına "dikkat edin" anlamına düşülen not, NB.

290 Bu cümle *Ruskiye Klasiki* edisyonunda yer almıyor.

keyle ampir koltukların arasında dolanmayı sürdürdü. Bir uzaklaştı: bir yeniden göründü: sedef masaya kolunun altına sıkıştırdığı ağırca bir kâğıt dosyasını taşıdı, dosyayı ve dirseğini hâlâ ağrıyan yanına bastırarak; bu kâğıt dosyasını önüne yerleştiren Apollon Apollonoviç, zili çaldı ve hemen önünde bir ateş yakılmasını emretti.

Nota bene'lerin,[289] soru işaretlerinin, parafların, karalamaların ardından, *en son* çalışmanın ardından ölü bir baş şöminedeki alevin önünde yükseldi; dudaklarsa kendi kendine mırıldandı:

"Bir şey yok efendim... Öylece..."

Harlandı ve kaynar çatırtı ve patırtılar saçarak, ahududulaşarak, altınlaşarak soluyan yığın alevle pofurdadı; kütükler kömürle karıştı.

Çıplak baş sinik, alaycı bir ağızla ve devrilmiş gözlerle ona, lekelenmemiş olan, tertemiz olan Ableuhov'a vicdanı iğrenç bir işbirliği öneren kudurmuş, kati bir kariyeristin yağmurun içinde ondan uçup giderken hayal ederek şömineye verdi sırtını.

"Ben, beyler, Pleve okulunun öğrencisiyim... ve ne yapacağımı biliyorum... Tam olarak, beyler..."

Ucu sivriltilmiş kalem – işte parmaklarda sıçrıyor; ucu sivriltilmiş kalem kâğıda soru işareti sürüleriyle düştü; bu sonuçta son işiydi; bir saat sonra bu iş bitecekti; bir saat sonra Kurum'da zırlayacaktı – bir telefon: akılla kavranılamaz haberlerle.

...

Araba girişin karyatidine doğru uçtu, karyatidse – kıpırdamadı: yaşlı, taştan, Kurum'un girişini destekleyen sakallı.

Bin sekiz yüz on iki yılı onu yapı iskelelerinden kurtarmıştı.[290] Bin sekiz yüz yirmi beş yılı aralık günleriyle kasıp kavurmuştu; kasıp kavurdular; ocak günleri daha yakında kasıp kavurdu: bu – bin dokuz yüz beş yılıydı.

Taş sakallı!

---

291 Yine Puşkin'in lise şiirinden.

Her şey altında olmuştu ve her şey altında olmayı sürdürüyordu. Gördüklerini kimseye anlatmıyordu.

Arabacının nasıl kanlı çiftini dizginlediğini, ağır at kıçlarından nasıl duman çıktığını hatırlıyor; üç köşeli giymiş, kenarları kürk kaplı, kanatlı bir kaput içindeki bir general arabadan zarifçe atlamış ve "hurra" bağrışları arasında açık kapıya koşmuştu.

Daha sonra, "hurra" bağrışları arasında general balkon çıkıntısının zeminini beyaz güderiden ayağıyla adımlamıştı. Balkon çıkıntısının kornişini destekleyen sakallıda saklı adı; taş sakallı bugüne dek bu adı biliyor.

Ama söylemeyecek.

Hiç kimseye, hiçbir zaman, geceleyin altındaki girişin basamaklarında geceyi geçiren günümüz orospularının gözyaşlarını da anlatmıyor.

Kimseye, bakana son zamanlarda gelen ziyaretçileri de söylemiyor: biri silindirliydi; ve gözlerinde – yeşil bir derinlik vardı; saçları ağarmış bakan: trabzanın kıyısından usulca çıkarken, gri İsveç mendiliyle bakımlı bıyığını silmişti.

Sonra dosdoğru, camda belirmek üzere açık kapıya doğru koşturmuştu.

Pencereye yaslanan soluk, soluk yüz lekesi göründü – oradan işte; bu lekeye bakarak rastgele oradan geçen biri, bu yassı lekede tahmin edemezdi – rastgele oradan geçen biri bu yassı lekede oradan Rusların kaderini yöneten yüce bir kişi olduğu tahmin edemezdi.

Sakallı onu tanıyor; ve – hatırlıyor; ama anlatmak – anlatmayacak – hiç kimseye, hiçbir zaman!..

> Vaktidir, dostum, vaktidir!.. Huzur istiyor kalp.
> Günler birbirini kovalıyor. Ve her bir gün
> Götürüyor yaşamdan bir parça. Ama seninle birlikte

---

292 Puşkin'in ikinci bölümde geçen şiirinden, yeri değiştirilmiş bir alıntı.

Yaşamaya niyetleniyoruz. Ama orada: bak – ve öleceğiz.[291]

Böyle konuşurdu artık göçmüş olan, saçları ağarmış, bir başına kalmış bakan, biricik dostuyla.

Ve o yok – ve Rusya'yı terk etti, ...[292]
Ve – küllerine huzur.

Ama "Borsa"nın üzerinde uyuyakalmış olan, gürzlü kapıcı tükenmiş yüzü iyi tanıyordu: Vyaçeslav Konstantinoviç, Tanrı'ya şükür, Kurum'da hâlâ hatırlanır, İmparator Nikolay Pavloviç'in kutsal anıtıysa Kurum'da artık hatırlanmaz; beyaz salonlar, sütunlar, korkuluklar hatırlar.

Taş sakallı hatırlar.

Zamansızlıktan, zaman çizgisinin üstündeymiş gibi, o bulvarın düz okunun üzerine eğildi, yoksa acı, tuzlu, yabancı – insan gözyaşının üzerine mi?

Dünyada mutluluk yok, huzur ve hürlük var...
Uzun zaman arzuladığım talihi hayal ettim:
Uzun zaman, yorgun köle, kaçışımı planladım
Çalışmaların ve saf refahın uzak mekânına.

...

Hafif kalkıyor çıplak baş – Mephistopheles'imsi, solgun ağız yalımlara ihtiyarca gülümsüyor; yalımlar kızartıyor yüzü; gözler – zaten alevli; ve zaten – taş gözler: mavi – ve yeşil oyuklar da! Soğuk, şaşkın bakışlar; ve – boşlar, boşlar. Zaman, güneş, ışık karanlık şeylerle örtülmüş. Bütün yaşam – sadece karanlık bir şey. Değer mi? Hayır, değmez:

"Ben, beyler, Pleve okulundanım.. Ben, beyler... Ben – ım-ım-ım..."

Çıplak baş düşüyor.

...

Kurum'da masadan masaya fısıltılar dolanıyordu; birden kapı açıldı; tamamıyla beyaz bir yüzle bir memur telefona koştu.

"Apollon Apollonoviç... Emekli oluyor..."

Herkes ayaklandı; şef Legodin ağlamaya koyuldu; ve bu herkesi etkiledi: budalaca bir sesler uğultusu, düzensiz ayak tapırtıları, müdür yardımcısının odasından ikna etmeye çabalayan bir ses; ve – telefonun titreyişi (dokuzuncu bölüme); müdür yardımcısı titreyen bir çeneyle doğruldu; elinde telefon ahizesi sanki dans ediyordu: Apollon Apollonoviç Ableuhov, kesin olarak, artık Kurum'un başı değildi.

Çeyrek saat sonra, beli çekik, düğmeleri sıkıca iliklenmiş üniformasını giymiş, göğsünde Anna yıldızı olan müdür yardımcısı emirler yağdırmaya başlamıştı; yirmi dakika sonra, sinekkaydı tıraş olmuş ve heyecandan gençleşen bir çehreyi salonlarda dolaştırıyordu.

Tarifsiz önemdeki olay böyle gerçekleşti.

Kanalın köpüklenen suları oraya, Marsovo Alanı'nın azgın uzamlarından gelen rüzgârın çalılığın inleyen dallarına çarptığı yere atılıyordu: ne korkunç bir yer!

Korkunç yer görkemli bir sarayla taçlanmıştı; yukarı yükselen kulesiyle büyülü bir şatoyu andırıyordu: pembe-kırmızı, ağır taşlı; taç sahibi bu duvarların ardında yaşıyordu; şimdi değil; o taç sahibi yok artık.

---

293 Bahsedilen K. B. Rastelli'nin 1743-44 yılları arasında tamamladığı ve yıllar sonra I. Pavel'in emriyle Mihaylov Sarayı'nın önüne getirilen Büyük Petro anıtı; kaidesinde "Torundan dedeye, 1800" yazısı bulunmaktadır.

294 Rus nişanları arasında derece olarak en yüksek olan, mavi madalya kurdelesi.

Senin krallığında hatırla onun ruhunu, yüce Tanrım!

Pembe-kırmızı saray yukarı yükselen zirvesini yumru yumru, tümüyle yapraksız dalların koyu yığınının içinden çıkartıyordu; orada dallar vahşi filizlerle göğe uzanmıştı ve sanki gökte uçan duman sürülerini yakalamaya çabalıyorlardı; bir karga ötüp yukarı kanat açtı; uçtu, sürülerin üzerinde dolandı ve geri alçaldı.

Bir araba oraya geçiyordu.

İki kırmızı, küçük ev saray önündeki meydanda duran giriş kemerlerine bir benzerlik oluşturarak, ona doğru uçtu; meydanın solunda ağaç yığını uğultularla ürküntü saçtı; ve sanki gövdelerin yana yatmış zirveleri saldırıyordu; dumanlı sürülerin arasından yüksek bir kule fışkırdı.

Bir at heykeli belli belirsiz dumanlı meydanda göründü, Petersburg'dan geçen ziyaretçiler bu heykele pek dikkat etmez; ben önünde hep uzun zaman dururum: enfes bir heykel![293] Ne yazık ki oradan son geçtiğimde sefil bir soytarı kaidesini sarıya boyamıştı.

Egemen ve torun bu heykeli yüce atası için dikti, egemen bu kalede yaşıyordu; burada sonlandı mutsuz günleri – pembe taşlı kalede; burada uzun zaman kalmadı; burada kalamazdı; müstebit bir kaygıyla soyluluk nöbetleri arasında bölünmüştü ruhu; bu bölünen ruhtan bir çocuk ruhu uçup gitti.

Muhtemelen, pencere mazgalında beyaz bukleler içindeki kısa ve kalkık burunlu baş birçok kez göründü; işte pencere – buradan değil miydi? Ve bukleler içindeki kısa ve kalkık burunlu baş pencerenin ardından acıyla uzamları izledi; ve gözlerini göğün pembe pembe solmasına çevirdi; ya da: gözlerini gümüşi oyuna çevirdi ve sık yapraklı ormana ayın yansımalarının düşmesine; girişte bayrakların yanında üç köşeli şapkalı bir Pavlov muhafızı dururdu ve suluboya resimlerle süslenmiş, altın arabaya doğru ilerleyen, Andreyev kurdelesiyle[294] sarılmış altın gö-

güslü generalin çıkışı sırasında selam dururdu; yükseltilmiş arabacı yerinde kızıl-alevli bir arabacı kurumlanıyordu; arabanın basamaklarında kalın dudaklı zenciler dururdu.

İmparator Pavel Petroviç, bütün bunlara baktıktan sonra, tüllü-gazlı bir nedimeyle olan duygusal konuşmasına dönerdi ve nedime gülümserdi; yanaklarında iki gamze ve – kara bir ben olurdu.

O uğursuz gecede de ayın gümüşü, imparatorluk yatak odasının ağır mobilyaları üzerine düşerek camlarda akıyordu; kurnaz, ok savuran bir erosu sarartarak yatağın üzerine düşüyordu; ve solgun yastığın üzerinde sanki mürekkeple çizilmiş bir profil belirdi; bir yerde çalar saatler çaldı; bir yerden ayak sesleri duyuldu... Ancak üç saniye geçti ki – yatak dağıldı: solgun profilin yerinde bir baş kabartısı belirdi; çarşaflar sıcaktı; uyuyan – yoktu; kılıçlarını çekmiş bir beyaz bukleli subaylar topluluğu ıssız yatağa eğmişti başlarını; yandaki kapalı kapı kırılıyordu; ağlayan bir kadın sesi duyuluyordu; birden pembe dudaklı bir subayın eli ağır pencere perdesini bir parça kaldırdı; tülün ardında, pencerede, saydam gümüşte – orada kara, ince bir gölge titriyordu.

Aysa hafif gümüşünü akıtmayı, imparatorluk yatak odasının ağır mobilyasına düşerek sürdürüyordu; yatağın başından parıldayan erosu sarartarak yatağa vurdu; sanki mürekkeple çizilmiş gibi olan ölümcül biçimde beyaz profile vurdu... Bir yerde çalar saatler çalıyordu; uzakta dört bir yanda ayak sesleri koşturuyordu.

...

Nikolay Apollonoviç, onu götüren teğmenin tıraşlı fizyonomisinin zaman zaman onun, izin verirseniz belirtelim, komşusununkine çevrildiğini fark etmeksizin, bu karanlık yere anlamsızca bakıyordu; teğmen Lihutin'in götürdüğü kurbanına çevirdiği bakış merak doluydu; bütün yol boyunca huzursuzca dönenmişti; bütün yol boyunca yandan dirseklemişti. Nikolay Apollonoviç biraz biraz, Sergey Sergeyeviç'in ona yandan bile

olsa... dokunmaya katlanamadığını tahmin etti; ve işte yol arkadaşını hafif kasılma yağmuruna boğarak dirsekledi.

Bu sırada rüzgâr Ableuhov'dan geniş İtalyan şapkasını çekip aldı ve gayrı ihtiyari hareketlerle bu sonuncu onu Sergey Sergeyiç'in dizlerinde yakaladı; bir an için kemikli parmaklara dokundu, ama Sergey Sergeyiç'in parmakları ürperdi ve açıkça tiksintili ürküntüyle hemen yana çekildiler; köşeli dirsek kıpırdandı. Teğmen Lihutin şimdi, anlaşılan, tanıdık ve, deyim yerindeyse, canciğer çocukluk arkadaşının derisine değil... görüldüğü yerde... gebertilecek... bir çirkefinkine temas hissi yaşamıştı.

Ableuhov bu harekete dikkat etti; kendi payına o da bir zamanlar senli benli olduğu çocukluk arkadaşına ürküntüyle bakmaya başladı; bu sen, *Seryojka*, yani Sergey Sergeyiç Lihutin, son konuşmalarından bu yana gençleşmişti, evet doğru, – sekiz yıl kadar, aslında Sergey Sergeyiç'ten "*Seryojka*"ya dönüşmüştü; ama şimdi de bu "*Seryojka*" bir zamanlar, mürverin üstünde, sekiz yıl önce dedenin eski parkında olduğu gibi Ableuhov'un düşüncelerine dalkavukça eşlik etmiyordu; sekiz yıl geçmişti; ve sekiz yıl her şeyi değiştirmişti: mürver ağacı çoktan kesilmişti, o da... – dalkavukça bakıyordu o Sergey Sergeyiç'e.

Dengesiz ilişkileri yıkılmıştı; ve her şey, her şey – ters yöne savrulmuştu; budala görünümlü paltocuk, köşeli dirseğin sarsmaları ve Nikolay Apollonoviç'in kendine gelme hareketleri olarak yorumladığı başka sinirlilik hareketleri – hepsi, hepsi insan ilişkilerinin kaypaklığı üzerine hüzünlü düşüncelere sevk ediyordu onu: pembe-kırmızı saray, vahşice uluyan ve göğe kargalar fırlatan bahçe, iki kırmızımsı ev ve at heykeli; bu arada bahçe, kale, heykel artık arkalarında kalmıştı.

---

295 Tuhaflıklar Kabini: Büyük Petro tarafından kurulmuş olan, halka açık ilk Rus müzesi. 1718 yılında Petro bulunan bütün insan ve hayvan 'canavar'ların müzeye gönderilmesini emretmişti.

Ve Ableuhov çöktü.

"Siz, Sergey Sergeyiç, görevinizi bırakıyor musunuz?"

"Ha?"

"Göreviniz..."

"Gördüğünüz gibi..."

Ve Sergey Sergeyiç ona öyle bir bakışla baktı ki, sanki bugüne dek Ableuhov'u tanımamıştı; baştan aşağı süzdü.

"Yakanızı bir parça kaldırmanızı tavsiye ederim Sergey Sergeyiç: boğazınızı üşütmüşsünüz, bu havada da, doğrusu, hiç zor değil – çok kolay..."

"Ne o?"

"Anjine yakalanmak kolay."

"Ve sizin yüzünüzden," – diye boğuk bir sesle patladı Lihutin; telaşlı soluması duyuldu.

"?"

"Ah, boğazımdan bahsetmiyorum... Görevimi sizin yüzünüzden bırakıyorum, yani sizin yüzünüzden de değil tam olarak: sayenizde."

"Bir ipucu," diye neredeyse bağırıyordu Nikolay Apollonoviç ve tekrar o bakışı yakaladı; tanıdıklara böyle bakılmaz, böyle bakılsa bakılsa, yeni kuntskamer'e[295] denizler ötesinden getirilmiş bir araba ya da hilkat garibesine bakılır.

Bazen geç vakitlerde şehir içinde, gardaki sirke götürülen fillere gelip geçenler böyle bakarlar; gözlerini yuvarlar, geri çekilir ve – gözlerine inanamazlar; evde şöyle anlatırlar:

"İnanır mısınız, caddede fille karşılaştık!"

Ama herkes güler onlara.

İşte böyle bir merak ifade ediyordu Lihutin'in bakışları; onlarda hiddet yoktu; ne var ki, tiksinti vardı (bir boa yılanıyla karşılaşınca olduğu gibi); çirkefin sürtünmesi sonuçta öfke uyandırmaz – onlar ele ne geçerse onunla ezilir basitçe: görüldüğü yerde...

Nikolay Apollonoviç teğmenin görevini sırf onun yüzünden bırakacak olmasıyla ilgili sözlerini düşünüyordu; evet – Sergey Sergeyiç Lihutin şimdi ikisi arasında geçecek olanlardan sonra devlet hizmetinde bulunma olanağını kaybedecekti; dairecik, belli ki, boş olacaktı (orada çirkef halledilecekti)... Bir şey, bir şey olacak... Nikolay Apollonoviç bu sırada cidden korkmuştu; olduğu yerde kımıldandı ve – ve: titreyen, soğuk on parmağı birden teğmenin ellerine yapıştı.

"Ah?.. Bu da ne?.. Neye yapıyorsunuz?"

Bu sırada küçük bir ev, hamur rengi, aşağıdan yukarı gri balçık işçiliğiyle kaplı küçük bir evi geçtiler: rokoko kıvrımlar (belki, bir zamanlar leylak yanaklarında iki gamze olan, kara benli o nedime için barınak olmuştu).

"Sergey Sergeyiç... Ben, Sergey Sergeyiç... Ben size itiraf etmeliyim ki... Ah, nasıl pişmanım... Çok, çok üzgünüm: davranışım... Ben, Sergey Sergeyiç, kendimi... Sergey Sergeyiç... utanç verici, ağlamaklı.. Ama benim, Sergey Sergeyiç, bir bahanem var – her şeyi anlayacaksınız. Bu gece hiç uyumadım, yani, uykusuzluk çektiğimi söylemek istedim... Doktorların bende bulduğu," – derken yalan söylemeye başladı, – "yani benim durumum – çok çok tehlikeli... Pseudohalüsinasyonlu beyin yorgunluğu, Sergey Sergeyiç (nedense Dudkin'in sözcüğünü hatırlamıştı).. Ne diyorsunuz?"

Ama Sergey Sergeyiç bir şey söylemedi: hiddetlenmeden bakıyordu: ve bakışında tiksinti vardı (bir boa yılanıyla yakınlıktaki gibi); çirkef sonuçta öfke uyandırmaz: onlar... ezilir... görüldüğü yerde.

"Yalancı halüsinasyonlar..." – diye yalvarırcasına yineledi Ableuhov, ürkmüş, küçülmüş, beceriksizce gözleriyle gözleri yakaladı (gözler gözlere yanıt vermedi); hemen açıklamak istiyordu; ve – burada, arabada: burada açıklamak – dairede değil; ve uğursuz o giriş çok uzak değilken; eğer girişe dek subayla bir uzlaşma sağlayamazsa – her şey, her şey, her şey: sona erecek!

So-na e-re-cek! Bir cinayet olacak, utanç verici bir eylem ya da sadece çirkin bir kavga olacak:

"Ben... ben... ben..."

"Çıkın: geldik..."

Nikolay Apollonoviç kurşun, kıpırdamayan gözlerle bakındı önüne – şırıltılı su birikintileri üzerinde dönenen metalik köpüklerin, damlaların döküldüğü mavimsi duman yumaklarına bakındı.

Kaldırıma sıçrayan teğmen Lihutin, arabacıya para verdi ve senatör oğlunu bekleyerek arabanın önünde durdu; bu biraz gecikiyordu.

"Bekleyin, Sergey Sergeyiç: burada yanımda bir sopa olacaktı... Ah? Nerede? Gerçekten düşürdüm mü sopayı?"

O gerçekten de bir sopa aranıyordu; ama sopa iz bırakmadan düşmüştü; tamamıyla beyazlaşmış Nikolay Apollonoviç, huzursuzca yardım arayan gözlerini dört bir yanda gezdirdi.

"Eh? Ne oluyor?"

"Ama sopa."

Ableuhov'un başı omuzlarına gömüldü, omuzlarsa çöktü; ağzıysa çarpık biçimde ayrıldı; Nikolay Apollonoviç kurşun, kıpırdamayan gözlerle mavimsi duman yumaklarına baktı; ve – yerinden kıpırdamadı.

Bu sırada Sergey Sergeyiç Lihutin kızgın, sabırsızca solumaya başladı; Ableuhov'u ellerinden kaba ama güçlü biçimde yakaladı, evin kapıcısının merakını açıkça çekerek, onu arabadan dikkatle indirmeye girişti – eşya dolu bir sandık gibi indirmeye girişti.

Ama indirilen Nikolay Apollonoviç tırnaklarını Lihutin'in eline sapladı: bu kapıdan geçtiklerinde – karanlıkta bir el belki de, herhalde, onun, Nikolay Apollonoviç'in boynuna karşı tatsız bir poz alacaktı; sonuçta karanlıkta bir yana kaçamaz; ve – şüphesiz: gövde hareketi gerçekleşecek; Ableuhov soyu sonsuza dek utançla kalacak (onlar hiç dövülmemişti).

İşte o arada teğmen Lihutin (bak şeytana!) İtalyan pelerininin yakasını yakaladı serbest eliyle: ve Nikolay Apollonoviç beyazdan beyaz oldu.

"Gitmeliyim, gitmeliyim, Sergey Sergeyiç..."

Topuğuyla içgüdüsel olarak giriş basamaklarını tekmeledi; bu arada, gülünç görünmemenin en iyisi olduğunu düşündü.

Giriş kapısı kapandı.

ZİFİRİ KARANLIK

Zifiri karanlık sardı onları aydınlatılmamış girişte (ölümden sonraki ilk anda olduğu gibi); bir anda karanlıkta teğmenin, zayıf ünlemler eşliğinde iç çekişi duyuldu.

"Ben... işte burada duruyordum: işte-işte-burada durdum... durdum, öylece, bilirsiniz..."

"Böyle mi diyorsunuz, Nikolay Apollonoviç?.. Böyle mi diyorsunuz, bayım?.."

"Tam bir sinir buhranı sırasında, hastalıkla fikir bileşkelerine kapılarak..."

"Bileşkeler mi?.. Niye kıpırdamıyorsunuz?.. Ne dediniz – bileşkeler?.."

"Doktor söyledi... Eh, niye çekiştiriyorsunuz? Çekiştirmeyin: kendim yürüyebilirim..."

"Siz niye elimi sıkıyorsunuz?.. Sıkmayın, lütfen" – diye yankılandı yukarıdan.

"Ve sanmıyorum..."

"Sıkıyorsunuz..."

"Size diyorum ki..." – diye daha yukarıdan yankılandı.

"Doktor dedi ki, – doktor dedi ki: na-nadir bir beyin rahatsızlığı, bilmem ne: domino ve ona benzer şeyler... Beyin rahatsızlığı..." – diye gıcırdadı artık yukarıdan bir yerden.

Ama daha da yukarılardan beklenmedik, tok bir ses yüksek sesle bağırdı:

"Merhaba!"

Ses Lihutin'lerin kapısından geliyordu.

"Kim var orada?"

Sergey Sergeyiç Lihutin zifiri karanlıktan hoşnutsuzca sesini yükseltti.

"Kim var orada?" – diye Nikolay Apollonoviç de büyük bir rahatlamayla yükseltti sesini; bununla birlikte şöyle hissetti: onu tutan el gevşedi, uzaklaştı – el; ve – rahatlatıcı bir kibrit yandı.

Yabancı, dolgun ses ünlemeyi sürdürdü:

"Burada bekliyorum ben... Zili çalıyorum, çalıyorum – açılmıyor. Ve ne buyurursunuz: tanıdık sesler."

Kibrit çakılınca, en pahalı krizantemlerden bir demet tutan tombul-beyaz parmaklar belirmişti; arkalarındaysa, yarı karanlıkta, Vergefden'in endamlı figürü belirdi – burada bu vakitte neden buradaysa.

"Nasıl? Sergey Sergeyiç?"

"Tıraş mı oldunuz?"

"Nasıl!.. Sivil giysiler..."

Ve Ableuhov'u yeni fark etmiş gibi yaparak (Ableuhov'u, ekleyelim, o hemen fark etmişti), bir kibrit yaktı ve yukarı kaldırdığı kaşlarıyla Vergefden elinde solan krizantemlerin ardından bakındı.

"Nikolay Apollonoviç de burada?.. Nasılsınız, Nikolay Apol-

lonoviç?.. Dün akşamdan sonra, itiraf edeyim ki, düşündüm.. Herhalde kendinizde değildiniz?.. Balodan öyle gürültüyle ayrıldınız?.. Dün akşamdan beri..."

Tekrar kibrit çakıldı; çiçeklerin arasından iki alaycı göz fırladı; Vergefden, Nikolay Apollonoviç'in Lihutin'lerin evine kabul edilmediğini biliyordu; onu kapıya öyle açıkça yanaşmış görünce, sosyete kibarlığını gözeterek Vergefden hızla konuştu:

"Size engel olmuyorum ya?.. Bir iki dakikalığına uğramıştım aslında... Hiç vaktim yok... Boğazımıza kadar... Apollon Apollonoviç, babacığınız, beni bekliyor... Belirtilere bakılırsa bir grev bekleniyor... Boğazımıza kadar – iş..."

Ona yanıt veremediler, çünkü hızla kapı açıldı; aşırı kolalı keten bir kelebek göründü kapıdan – bir kemik üzerine konmuş bir kelebek.

"Mavruşka, vakitsiz mi geldim?"

"Buyrun, hanımefendi evde efendim..."

"Hayır, hayır, Mavruşka... En iyisi bu çiçekleri ver sen hanımefendiye... Borçluyum," – diye bir erkeğin beraber sosyeteden, bayanlar topluluğunda geçirilen bir günün ardından başka bir erkeğe gülümsediği gibi gülümseyip omuz silktiği gibi, gülümseyip omuz silkti.

"Evet, Sofya Petrovna'ya borcum – söylediğim fıkralar yüzünden..."

Ve yine gülümsedi: ve – hatırladı:

"Neyse, hoşçakalın, dostlarım. *Adieu*, Nikolay Apollonoviç: aşırı yorulmuş, sinirli görünüyorsunuz..."

Aşağıya doğru kesik kesik indi adımlar; ve oradan, en alt sahanlıktan, bir daha uçup geldi:

"Ve hep kitaplarla olmaz..."

Nikolay Apollonoviç neredeyse aşağıya bağırıyordu:

"Ben, Herman Hermanoviç, ben de... Ben de eve gitmeliyim... Yolumuz aynı olmasın?"

Ama adımlar uzaklaştı ve – çat: kapı kapandı.

O zaman Nikolay Apollonoviç kendini yine yalnız hissetti; ve yine – yakalanmış; evet – bu kez nihai olarak; Mavruşka'nın önünde yakalanmış. Bu sırada onun yüzünde korku belirmişken, Mavruşka'nın yüzünde hayret ve telaş vardı, bu arada teğmenin yüzünü besbelli, satanik bir mutluluk apaçık biçimde kaplamıştı: tere battığından, serbest eliyle cebinden burun mendilini çıkardı – diğer serbest eliyle de küçük, çırpınan öğrenci figürünü sıkıştırıyor, duvara iteliyor, çekiyor, sürüklüyor ve itip kakıyordu.

Diğer yandan: çırpınan küçük figür yılan balığı gibi kaygan olmuştu; bu figür, kendi payına, kendini kurtarıyor, kapıdan kaçıyordu – uzağa-uzağa; itilip kakılırken – o da itiyor ve o da çekiliyordu; bir karınca yuvasına basınca da, ayağımızın altında ezilmiş tepenin üzerinde koşuşturan binlerce kırmızı karıncayı görünce böyle içgüdüsel olarak çekiliriz; ve o zaman tepeden rahatsız edici bir hışırtı yükselir; gerçekten de bir zamanlar *Nicolas* Ableuhov için çok çekici olan bu ev ezilmiş bir karınca yuvasına dönmemiş miydi? Bu sırada şaşkın Mavruşka ne düşünüyor olabilirdi?

Yine de Nikolay Apollonoviç içeri sokuldu.

"Buyrun, rica ederim..."

Yine de içeri sokuldu; ama antrede son onur kırıntılarına riayet ederek, tanıdık sarı, meşeden askılığa ve aynanın önündeki çekmecenin hâlâ ters dönmüş duran tokmağına göz gezdirerek, belirtti:

"Ben size... aslında... kısa süreliğine..."

Ve pelerini neredeyse vermiyordu Mavruşka'ya (vay – kalörifer sıcaklığı ve kokusu); ve – pembe kimono!.. Atlas parçası onu holden alıp yan odaya götürdü: Sofya Petrovna'nın parçası; daha doğrusu – Sofya Petrovna'nın elbisesinin...

Düşünecek vakit yoktu.

Pelerin verilmemişti, çünkü Mavruşka'nın koluna giren Sergey Sergeyiç Lihutin, kesik kesik haykırdı:

"Mutfağa..."

Ve samimi bir ev sahibinin temel görgü kurallarını göstermeksizin Sergey Sergeyiç, geniş şapkayı ve havada uçuşan pelerini dosdoğru Fujiyama odasına atmıştı. Geniş şapkanın ve uçuşan pelerinin kıvrımları altında o odaya pelerinin sahibi, Nikolay Apollonoviç'in de uçtuğunu söylemeye gerek yok.

Nikolay Apollonoviç, yemek odasına uçarken, bir an için kapıya koşan şeyi gördü: kimono; ve – kapı kimono parçasının ardından kapandı.

Nikolay Apollonoviç Fujiyama odasından, buradaki önemli değişiklikleri fark etmeksizin, şeritli, alaca bulaca halı üzerindeki sıva izlerini fark etmeden geçti; ayaklar altında ezilmişlerdi – olaydan sonra; halı sonra temizlenmişti; ama sıva izleri duruyordu. Nikolay Apollonoviç hiçbir şey fark etmedi: ne sıva izleri, ne çöken tavanın kalıntıları çarptı gözüne. Onu sürükleyen cellata korkak bir sırıtmayla ağzını çarpıtırken, ansızın fark etti... –

Kapı aralanmıştı – Sofya Petrovna'nın odasından, oradan kapı aralığından bir baş çıkmıştı: Nikolay Apollonoviç'in tek görebildiği – iki göz oldu: kara saç selinin arasından gözler korkuyla ona çevrilmişti.

Ama başını gözlere çevirdiği anda, gözler ondan uzaklaştı: ve bir çığlık duyuldu:

"Ay, ay!"

Sofya Petrovna görmüştü: baştan aşağı tere batmış teğmen halının ve parkenin üzerinde kanatlı kurbanını sürüklüyordu (Nikolay Apollonoviç pelerinle kanatlı görünüyordu), o da tere batmıştı, – pelerininin kanatları altından o mendebur subyeleri sergileyen yeşil bir pantalonu oldukça saygısızca salınan kurbanıyla.

"Trrr" – diye sürükleniyordu topukları halıda; ve halı kıvrımlarla kaplanıyordu.

Bu sırada Nikolay Apollonoviç de başını çevirdi ve Sofya Petrovna'yı görerek, ağlamaklı bir halde ona bağırdı:

"Bizi bırakın Sofya Petrovna: bu iş erkekler arasında hallolacak," – bu sırada pelerin üzerinden uçtu ve iki kanatlı fantastik bir yaratık gibi kanepenin üzerine şatafatlı biçimde düştü.

"Trrr" – diye halıda sürüklendi topukları.

Büyük bir ruh sarsıntısı geçiren Nikolay Apollonoviç uzamda bir an için, ayakları titrer bir halde asılı kaldı ve... – hafifçe vurulunca geniş şapkası da başından düştü. Kendi kendine, ayakları titrer ve yay çizer halde, çalışma odasının kilitlenmemiş ama sıkıca kapatılmış olan kapısına çarptı; bu arada teğmen taş sapanına, Nikolay Apollonoviç'se taşa benziyordu: taş gibi çarptı kapıya; kapı açıldı: bilinmezliğe düştü.

Sonunda Apollon Apollonoviç kalktı.

Çevreye biraz daha sakinleşmiş olarak bakınıyordu; paralel yerleştirilmiş dosya sıralarından uzaklaştı: nota bene, paraflar, soru işaretleri, ünlemler; duraksayınca, kurşunkalemli eli titredi ve atıldı – sararmış kâğıdın üzerine, sedef masanın üzerine; alın kemikleri tek bir yoğun çabayla gerilmişti: ne olursa olsun, bedeli ne olursa olsun anlamak.

Ve – anladı.

Üzeri armalı vernikli araba artık yaşlı taş karyatide uçmuyor; orada, pencerenin ardından karşılamaya gelmiyor: seksenlik omuz, üç köşeli, zırh ve bakır başlı gürz; Port Arthur yıkıntılardan inşa edilmiyor; ama – heyecanla yükseliyor Çin; bu – dinleyin: sanki uzak ayak sesleri; bu – Cengiz Han'ın atlıları.

Apollon Apollonoviç dinledi: ayak sesleri yok; hayır, ayak sesleri değil: parıltılı odaların soğuk görkemini keserek oradan Semyoniç geçiyor; işte o giriyor, çevresine bakınıyor, ilerliyor; görüyor – çatlak ayna: gümüş bir okun zigzaglarıyla enlemesine kararmış; ve – sonsuza dek donmuş.

Semyoniç geçip gidiyor.

Apollon Apollonoviç, Neva'nın değişmez perspektifine bakan hacimli dairesini sevmiyordu: bulutlar orada yeşilimsi sürülerle akıyor; zaman zaman kıyıya doğru inen yeşilimsi bir dumana yoğunlaşıyorlar; suyun kara derinlikleri çelik kabuklarını mermerde dövüyorlar; kıpırtısız kule yeşilimsi sürüye kaçıyor... Petersburg Yakası'ndan. Apollon Apollonoviç sakinleşmiş olarak çevresine bakındı: bu duvarlar! Burada uzun zaman oturacak – Neva perspektifine karşı. İşte ev ocağı; resmi görevi sona erdi.

Ne olmuş?

Duvarlar – duvar değil, kar! Doğru, bir parça soğuk... Ne olmuş? Aile hayatı; yani: Nikolay Apollonoviç, – en korkunç, deyim yerindeyse...; ve – Anna Petrovna, yaşlılığında şey olmuş... Tanrı bilir ne!

Im-ım-ım...

Apollon Apollonoviç başını sıkıca parmakları arasına aldı, bakışlarını çatırdayan ve sıcak soluyan şömineden kaçırarak: boş beyin jimnastiği!

Kaçtı – bilinci sınırından öteye kaçtı: orada kaotik bulut kümeleri arasında yükselmeyi sürdürdü; ve Nikolay Apollonoviç'i hatırladı – meraklı mavi gözler ve (hakkını vermek gerekir) olanaksız biçimde iç içe girmiş çok çeşitli zihinsel ilgiler kümesine sahip küçükçe bir oğlan.

Ve – genç kızı hatırladı (bu otuz yıl önceydi); hayranlar kümesi; aralarında görece genç biri, Apollon Apollonoviç Ableuhov, artık devlet danışmanı ve – umutsuz bir iç çekici.

Ve – ilk gece: onunla baş başa kalan eşinin gözlerindeki kor-

ku – uysal bir gülümsemeyle gizlenmiş tiksinti, hiddet ifadesi; o gece Apollon Apollonoviç Ableuhov, artık devlet danışmanı, iğrenç, resmi olarak aklanan bir eylem gerçekleştirdi; bir genç kıza tecavüz etti; bunu yıllarca ısrarla sürdürdü; ama bir gece Nikolay Apollonoviç döllendi – iki çok farklı gülüşün arasında: şehvet ve itaat gülüşlerinin arasında; şaşırtıcı mı Nikolay Apollonoviç'in daha sonra tiksinti, ürküntü ve şehvet karışımı olması? Onların doğurdukları korkunun eğitimine hemen girişmeleri gerekirdi: korkuyu insanileştirmek.

Onlarsa çoğalttılar onu...

Ve korkuyu aşırı çoğalttıktan sonra, korkudan kaçtılar; Aleksandr İvanoviç – Rusların kaderini yönetmeye; Anna Petrovna'ysa – (İtalyan artist) Mantalini'yle cinsel heveslerini tatmin etmeye; Nikolay Apollonoviç – felsefeye; ve oradan – varolmayan müesseselerin mezunlar toplantılarına (bütün o küçük bıyıklara!). Ev ocakları artık tiksinç bir ıssızlığa dönüşmüştü.

Bu ıssızlaşan tiksintiye şimdi geri dönüyordu; Anna Petrovna'nın yerine karşılaşacağı onun bölmesine açılan kapalı bir kapı olacaktı (eğer Anna Petrovna bu ıssız tiksintiye dönme arzusu göstermezse); bölmenin anahtarı onda bulunacaktı (soğuk evin bu kısmına iki kez geçmişti: oturmaya; iki kez nezleye yakalanmıştı orada).

Oğlunun yerineyse kırpışan, kaçınan bir göz görecekti – iri, ıssız ve soğuk: ayçiçeği rengi; hırsız değil; aşırı ürkmüş de değil; korku orada gizlenecek – yeni gelinin kapıldığı korku, o gece, Apollon Apollonoviç Ableuhov, devlet danışmanı, ilk kez...

Ve vesaire, ve vesaire...

Onun devlet hizmetini bırakmasıyla bu ihtişamlı odalar da, muhtemelen, kapacak; onun ve oğlunun odalarını – birleştiren koridor kalacak; yaşamı koridorla sınırlanacak: ortada terlikle gezinmek, hiçbir yerle kıyaslanamaz yer, ölüm öncesi anıları ve oğlunun odasına açılan kapı olacak.

Evet, evet, evet!

Anahtar deliğinden bakmak; ve – kuşkulu bir hışırtı duyup geri kaçmak; ya da – hayır, denk düşen bir yere bir delik açmak: ve – beklenti yanıltmaz: oğlunun duvar ardındaki yaşamı, bir saat mekanizmasının gözler önüne serdiğine benzer bir kesinlikle önüne serilecek. Devlet çıkarları yerine onu yeni çıkarlar karşılayacak – bu gözlem noktasından.

Bütün bunlar – olacak.

"Günaydın babacığım!"

"Günaydın Kolenka!"

Ve odalarına çekilecekler.

Ve – o zaman ve – o zaman: kapıyı kilitleyip duvardaki deliğe, görmek, duymak ve zaman zaman titremek, kesik kesik irkilmek üzere yaklaşacak – ortaya çıkan ateşli sırlar karşısında; sıkılmak, korkmak, kulak kesilmek; birbirlerine içlerini nasıl açıyorlar – Nikolay Apollonoviç ve o, bıyıklı yabancı; geceleyin kafasını uzatacak; ve, duyduklarını tartarken kalbini parçalara ayıran kalp çarpıntılarından nefessiz kalacak, bir tablet alacak ve koşacak... hiçbir yerle karşılaştırılamaz yere; koridorda yeni bir sabaha kadar terliklerini sürüyecek.

"Günaydın!"

"Sana da, Kolenka..."

İşte – sıradan insanın hayatı!

...

Bastırılamaz bir heves onu oğlunun odasına sürükledi; çekinerek gıcırdattı kapıyı: kabul odası göründü; eşikte durdu; tümüyle – küçük, yaşlı; titreyen eliyle sabahlığının eteklerini toplayıp biçimsizliği seyretti: yeşil papağanlı kafes, fildişi ve bakır süslemeleri olan bir Arap taburesi; ve gördü – saçmalığı: ihtişamla atılmış dominonun tabureden sarkan kırmızı kıvrımları, sırıtan başıyla yere serilmiş benekli leoparın başının hemen dibinde uzanan geyik boynuzu ve çırpınan alevler gibi, dört bir yana uzanıyordu; Apollon Apollonoviç durdu, dudaklarını çiğnedi, kirağı kaplanmış gibi duran çenesini ovuşturdu ve iğrene-

rek tükürdü (bu dominonun hikâyesini biliyordu sonuçta); soytarıca ve başsız bir halde, saten etekleri ve elsiz kollarını yaymıştı; paslı bir Sudan okunun üzerine küçük bir maske asılıydı.

Apollon Apollonoviç'e hava tükenmiş gibi geldi: atmosferdeki hava yerine kurşun dökülmüştü; sanki burada korkunç, katlanılmaz düşünceler düşünülmüştü... Sevimsiz bir oda!.. Ve – ağır bir atmosfer!

İşte – acı çekerek sırıtan ağız, işte – ayçiçeği rengi gözler, işte – ışıkla kaplanmış saçlar: oldukça ince haliyle üniforma giymiş ve elinde küçük beyaz bir eldiven tutuyordu Nikolay Apollonoviç, tertemiz tıraş olmuştu (belki, koku da sürmüştü), kılıcı yanında, çerçevenin içinde acı çekiyordu: Apollon Apollonoviç, geçen sonbaharda yapılmış portreye dikkatle baktı ve – yan odaya ilerledi.

Kilitlenmemiş yazı masası çekti Apollon Apollonoviç'in dikkatini: orada bir çekmece çekilmişti; Apollon Apollonoviç içgüdüsel bir merak duydu (içine bakmak için); hızlı adımlarla yazı masasına yanaştı ve yakaladı – masada unutulmuş, derin bir dalgınlıkla elinde çevirmeye başladığı büyükçe bir portreyi (dalgınlık düşüncelerini çekmecenin içeriğinden uzaklaştırmıştı); portre esmer bir bayanı tasvir ediyordu...

Dalgınlık yüksekçe bir maddenin algısından kaynaklanmıştı, çünkü bu madde, senatörün peşine takıldığı bir düşünce akışına yönelmişti; bu akış ne oğlunun odasıyla, ne de Apollon Apollonoviç'in, herhalde, mekanik bir biçimde girdiği oğlunun odasında bulunmasıyla ilgili değildi (bastırılamaz heves! Mekanik bir davranıştır); sonra mekanik biçimde gözlerini indirdi ve artık elinde bir portre değil, ağır bir nesne tuttuğunu gördü, bu arada düşüncesi günlük konuşmada kariyerist diye adlandırılan, temsilcileriyle kısa süre önce konuşma talihsizliğine sahip olduğu o devlet görevlisi tipini gözden geçiriyordu: merhum bakan varken onunla dayanışıyorlardı, şimdiyse ona – Ableuhov'a – bir şey yapmaya hazırlanıyorlar...

Neye hazırlanıyorlar?

Ağır nesne biçim olarak sardalya kutusuna benziyordu; senatörün eline mekanik olarak yerleşmişti; mekanik olarak Apollon Apollonoviç çalışma odası portrelerini tutmuş, düşüncelerindense yuvarlak hatlı nesneyle kopmuştu: ve içinde bir şey tıkırdıyordu; bu sırada hiçlik senatörün aklına en az gelen şeydi (hiçlik üzerinde sık sık kremalı kahve içeriz), ama yuvarlak hatlı nesneyi büyük bir dikkatle, üzerine başını eğerek ve saatlerin tıkırtısını dinleyerek inceledi: saat mekanizması – ağır bir sardalya kutusunda...

Nesneden hoşlanmamıştı.

Nesneyi daha ayrıntılı incelemek üzere yanında götürdü – koridordan kabul odasına, – üzerine başını eğerek ve gri, faremsi bir pelteye benzeyerek; bu sırada hep o tip devlet görevlilerini düşünüyordu; bu tip insanlar kendilerini sorumluluktan kurtarmak için, daha hiçbir şey bilinmezken "bilindiği gibi" ya da bilim bir şey öğretmezken, "bilimin bize öğrettiği gibi" türünden boş cümlelere başvururlardı (düşünceleri hep düşman partiye birtakım zehirler saçıyordu)...

Apollon Apollonoviç nesneyle birlikte misafir odasının, kakma bir masanın uzun bacaklar üzerinde yükseldiği köşesine koşturdu; masada uzun ayaklı bir bronz dimdik uzanıyordu; cilalı bir Çin tepsisine yerleştirdi ağır nesneyi, üzerinde lamba abajurunun soluk-mor ve incelikle işlenmiş camıyla yayıldığı çıplak başını eğerek.

Ama cam zamanla kararmıştı; ve incelikli işleme de zamanla kararmıştı.

AÇIKLAYAMADI

Lihutin'in küçük çalışma odasına uçan Nikolay Apollonoviç, bütün ağırlığıyla dizlerini yere çarptı; bu çarpma ensesine aksetti; diz bağları titredi; istemeden, tatsız biçimde kaygan, koyu yeşil kaplı parkeye basarak dizlerinin üzerine çöktü; ve – incindi.

Düştü ve... –

– hemen sıçradı, ağır ağır soluyup topallayarak, korkuyla ağır meşe koltuğa, titreyen çenesi, açıkça titreyen parmakları ve başarmak adlı tek bir içgüdüsel dürtüyle sarsak ve oldukça gülünç bir figür sergiliyordu: arkadan saldırılacak olsa, koltuğun çevresinden dolanıp oraya buraya uçan, acımasız, bütün hareketleri sudan korkan insanların acı çekme nöbetlerini anımsatan hasmından ka-

çıp oraya buraya koşmak üzere koltuğun arkasına geçmeyi başarmak!..

Ya da, o koltukla silahlanarak, hasmı devirmek ve o ağır meşe ayakların altında çırpınırken, hızla pencereye atılmak (en iyisi pencere çerçevesini parçalayarak ikinci kattan caddeye atlamak, burada tekbaşına kalmaktansa şeyle... şeyle...)...

Ağır ağır soluyarak ve topallayarak, meşe koltuğa doğru atıldı.

Ama daha koltuğa yeni ulaşmıştı ki, hasmın alevli soluğu onu boynundan yakaladı; dönüp çarpık, solgun ağzı ve omzuna düşmeye hazır beş parmaklı eli görmeyi başardı; çılgınlıktan kıpkırmızı olmuş yüz, kindarın yüzü, üzerindeki çökük damarlarla ona dikmişti taşlaşmış gözlerini; o çirkin yüzde kimse edepli bir biçimde peşpeşe fikra sıralayan halim selim teğmeni tanıyamazdı. Beş parmaklı bir el değil, kocaman bir pençe duraksamadan Ableuhov'un omzuna düşüp omzunu kıracaktı; ama o tam vaktinde koltuğun arkasına sıçradı.

Beş parmaklı pençe koltuğa düştü.

Ve koltuk çatırdadı; yere çarptı koltuk; kulaklarda yankılandı – yinelenmez, hiç duyulmamış, insani olmayan bir ses:

"Çünkü burada insan ruhu mahvolmaya yazgılı!"

Ve köşeli gövde uçan figüre doğru uçtu; tükürükler saçan ağız açıklığından yığınla çatlak hırıltılar püskürdü, köpürdedi ve ince, horoz notaları patlattı – sessiz ve bir şekilde kırmızı...

"Çünkü... ben... bulaştım.. anlıyor musunuz? Bütün bu olaya... Olay... bu... anlıyor musunuz?.. Böyle bir olay... Benim için alakasız bir olay... Yani hayır: alakasız değil... Anlıyor musunuz?..."

Ve aklını yitirmiş teğmen, kurbanını sıkıştırarak, şaplakları bekleyerek iki büklüm olmuş olan figürün üzerinde, titreyen iki avucunu kaldırdı (eğilmiş sırtının altında figürcük hâlâ terli kafasını korumaya çalışıyordu), sinirle yumruklarını sıktı, bütün

gövdesiyle kollarının altında büzülmüş bu kas yığınının üzerinde asılı kaldı; yığınsa korkak, sıntan bir ağızla büküldü ve ellerin bütün ritmini yineleyerek ve avucuyla sağ yanağını korumaya çalışarak boyun eğdi:

"Anlıyorum, anlıyorum... Sergey Sergeyiç, sakin olun," – diye ciyakladi yığıncık, – "daha sessiz, rica ederim, daha sessiz: kuzum, rica ediyorum size..."

Bu gövde yığıncığı (Nikolay Apollonoviç yapay biçimde bükülmüş olarak geri çekiliyordu) – bu gövde yığıncığı bükülmüş iki ayağının üzerinde yer değiştiriyordu; ve pencereye doğru değil – pencereden uzağa (pencerenin önünü kapatmıştı teğmen); bu sırada bu yığıncık pencerede gördü – (tuhaf da olsa, bu hâlâ Nikolay Apollonoviç'ti) – dimdik bir vapur bacası; kanalın ötesinde bir evin ıslak çatısını gördü; çatının üzerinde devasa ve soğuk bir ıssızlık vardı...

Köşeye dek geriledi ve – bir düşünün: kurşundan beş parmaklı eller omuzlarına düştü (boynundan bir el kayıp geçerken boynunu kırk derecelik ateşle yaktı); böylece çöktü – buz gibi soğuk tere batmış bir halde, dizleri üstüne köşeye.

Artık aklını kaybetmiş, kızarmış suratı görmemek ve sessiz, horoz sesin bağırtılarını duymamak için gözlerini kapamaya, kulaklarını tıkamaya hazırlanıyordu.

"Aaaa... bu iş... Bütün onurlu insanların... aaaa... bütün onurlu insanların... ne diyordum? Evet – onurlu biri.. unvana, sosyal konuma bağımlı kalmadan müdahale etmelidir..."

Bütün bu anlamlı sözcüklerin birbirinden kopuk sıralanışını bütün bu anlamsız hareketler, tavırlar eşliğinde duymak tuhaftı: Nikolay Apollonoviç şöyle düşünüyordu:

"Bağırmamalı mıyım, birilerini çağırmamalı mıyım?"

Hayır, ne diye bağıracak orada; ve kimi çağıracak orada; hayır – çok geç; kapa gözleri, kulakları; bir an – ve her şey sona erecek; çat: yumruk Ableuhov'un başının üstünde duvara çarptı.

Bu sırada bir anlığına gözlerini açtı.

Önünde gördü: iki ayak geniş bir aralıkla yerleşmişti (sonuçta dizlerinin üstündeydi); başdöndüren düşünce – ve: sonrasını düşünmeksizin, korkakça, neredeyse gülüşe benzeyen bir sırıtmayla, dağılmış, ah lepiska saçlı Nikolay Apollonoviç hızla geniş biçimde açılmış iki bacağın arasından süründü; doğruldu – ve hiç düşünmeden doğruca kapıya atıldı (çatının kurşun köşesi pencerede titreşti), ama... beş parmaklı, temasa susamış pençeler onu ceketinin kuyruğundan utanç verici biçimde yakaladı; çekiştirdi: pahalı malzeme yırtıldı.

Kuyruğun kopan parçası bir yana uçtu:

"Durun... Durun... ben... ben... ben... öldürmeyeceğim... Bekleyin.. Şiddetle tehdit edilmiyorsunuz..."

Ve Nikolay Apollonoviç kabaca bir kenara itildi; sırtı köşeye çarptı; köşede, ağır ağır soluyarak, olup bitenlerin ağır çirkinliğinden neredeyse ağlayacak bir hale gelmiş olarak oturdu; ve öyle geldi ki, saçları – saç değil de, odanın isli duvar kâğıtlarının alaca zeminindeki ışıklı bir haleydi; ve koyu ayçiçeği renkli sıradan gözlerinde artık büyük, soğuk ürküntüden kapkara oluverdi, çünkü anlamıştı: tepesindeki cinleri başına üşüşmüş kişi Lihutin değildi, hakaret ettiği subay değildi, kindar bir öfkeyle kasıp kavuran bir düşman bile değildi... konuşmanın imkânsız olduğu vahşi bir deliydi; dehşetli bir kas gücüne sahip olan bu vahşi deli, artık üzerine atılmıyordu; ama, herhalde, atılacaktı.

Bu vahşi deli arkasını dönüp (bu sırada ona vurabilirdi) usul usul kapıya ilerledi; ve – kapı tıkırdadı: kapının öte yanında bir takım sesler duyuldu – ağlamayla terlik hışırtısı arası bir şey. Ve – her şey sessizleşti. Kaçış önlenmişti: pencere kalıyordu geriye.

Kapalı küçük odada sessizce solumaya koyuldular: baba katili ve üşütük.

...

Sıvası dökülmüş odada ıssızlık vardı; çarpılan kapının önünde geniş kenarlı yumuşak bir şapka duruyordu, kanepedeyse

fantastik pelerinin kanadı asılı kalmıştı; ama çalışma odasında boğuk bir sesle koltuk devrilince, karşı yönden, Sofya Petrovna'nın odasından kapı gıcırdayarak açıldı; ve oradan sırtına inen kara saçların şelalesi içinden terlikleriyle Sofya Petrovna Lihutina çıktı; akan bir haleyi andıran saydam ipek eşarp peşinden geliyordu; Sofya Petrovna'nın dar alnında belirgin biçimde kırışıklıklar belirmişti.

Kapının anahtar deliğine emekledi; kapının yanına oturdu; baktı ve gördü: sadece iki çift yer değiştiren ayak ve iki... pantolon subyesi; ayaklar köşeye tapırdadı; ayaklar görünmüyordu bir yerde, ama köşeden, köpükler saçarak, alçak hırıltılar patladı ve sanki bir boğaz temizlendi: benzersiz, horozsu, insani olmayan bir fısıltı. Ve ayaklar tekrar tapırdadı; Sofya Petrovna'nın gözlerinde, kapının öte yanında, kilitlenen bir kilidin metalik sesi duyuldu.

Sofya Petrovna ağlamaya başladı, kapıdan uzaklaştı ve gördü – önlük ve bone: yüzünü kar beyazı, temiz bir önlükle örtmüş bir halde arkasında duran Mavruşka'ydı bu; ve – Mavruşka ağlıyordu:

"Nedir bu böyle?.. Kuzum, hanımefendi?.."

"Bilmiyorum... Hiç bilmiyorum... Nedir bu böyle?.. Ne yapıyorlar orada, Mavruşka?"

...

Öğleden sonra iki buçuk.

Çalışma odasında, kuru, meşe masanın üzerinde, çıplak bir baş sert bir avucun içine yatmış, tekbaşına duruyordu; ve – kıpkırmızı çatırdayan kömür istifinin üzerinde kömür gazının hareketli bir ayçiçeği sürüsü gibi şöminede aktığı yere, ve yakıcı, hafif, kırmızı horoz ibiklerinin, çatıların üzerine dumanla, zehirli kurumla çökmek ve kıpırdamadan boğucu, mahvedici bir is halinde yerleşmek üzere hızla bacaya kaçtıkları, patladıkları, parçalandıkları yere, oraya kaşlarını çatmış bakıyordu.

Çıplak baş kalkıyor, – Mephistopheles benzeri, soluk ağız ih-

tiyar biçimde yalımlara gülümsüyor; yalımlar yüzünü kızartıyor; gözler – hâlâ alevli; ve hâlâ – taştan gözler: mavi – ve yeşil oyuklarda! İçlerinden soğuk, devasa bir ıssızlık bakınıyordu; onlara sokuluyordu, karanlık şeylerden kopmaksızın içlerinden bakmak için; bu dünya önünde karanlık bir şey gibi açılıyor.

Soğuk, hayret dolu bakışlar; ve – boş, boş: mevsimler, güneş, ışık, karanlık şeylerle körüklendi; mevsimden bu ana dek kaçtı tarih, ki –

– sert avucun içine yaslanmış çıplak baş, masanın üzerine eğildi ve kaşlarını çatarak devasa, soğuk ıssızlığa baktı, – oraya, şöminede çatırdayan kömürlerin kızgın istifi üzerinde kömür gazının hareketli ayçiçeği sürüsünün aktığı yere. Çember kapandı.

Neydi bu?

Apollon Apollonoviç nerede olduğunu, iki düşünce anı arasında neler olduğunu hatırladı; kurşunkalem çeviren parmakların iki hareketi arasında; keskin biçimde sivriltilmiş kalem – işte parmaklarda dans ediyor.

"Öylesine... Bir şey yok..."

Ve sivriltilmiş kalem soru işareti sürüleri olarak düşüyor kâğıda.

...

Tanrı bilir ne mırıldandığını, üşütmüş bir halde bir yerden diğerine atılıyordu; Tanrı bilir hangi mırıltıyı tapırdatmayı sürdürüyordu: havasız, küçük çalışma odasında çaprazlamasına gidip gelmeyi sürdürüyordu. Duvara oraya, gölgeli köşeye büzülmüş olan Nikolay Apollonoviç, hâlâ vahşi bir hayvan olmayı becerebilen zavallı üşütüğün hareketlerini gözlemeyi sürdürüyordu.

---

296 Bir hastalığın en son şiddet derecesi.

Kollar ya da dirseklerin şiddetli hareketlerle savrulduğu her seferde irkiliyordu; ve üşütük – tapırdatmayı bırakıyor, duruyor, uğursuz çaprazdan çıkıyordu: Nikolay Apollonoviç'ten iki adım ötede kuru ve tunç bir avuç sallanıyordu yine. Nikolay Apollonoviç bu sırada geriledi: avuç köşeye değdi – duvarın köşesini tokatladı.

Ama aklını kaybetmiş teğmen (şiddetli olmaktan çok zavallı) onu artık takip etmiyordu; arkasını dönüp dirseklerini dizlerine yasladı, bunun için de sırtını eğdi ve başı omuzlarının arasına girdi; derin bir iç çekti; derin biçimde düşündü.

Ağzından şu çıktı:

"Tanrım!"

Ve tekrar inledi:

"Kurtar ve merhamet et!"

Bu hezeyan sessizliğinden Nikolay Apollonoviç dikkatle yararlandı.

Sessizce kalktı ve, ses çıkarmamaya çalışarak, o – doğruldu; teğmenin başı dönmedi, tam o anda boynundan kopma – ama, gerçekten! – riski göstererek fir dönüyordu; anlaşılan, delice bir paroksizm[296] boy göstermişti; ve – şimdi yatışıyordu; o zaman Nikolay Apollonoviç topallayarak, ses çıkarmadan masaya sekti, ayakkabılarını gıcırdatmamaya, zemini çıtırdatmamaya çabalayarak, – zarif üniformasıyla oldukça gülünç bir figür sergileyerek sekti... yırtık kuyruğuyla yepyeni yepyeni lastik ayakkabılar ve boynundan çıkarmadığı atkısı içinde.

Gizlice sokuldu: masanın yanında, kalbinin atışını ve sakinleşen hastanın sessiz dua mırıltılarını dinledi: ve sessizce hareket ederek eli kağıt ağırlığına uzandı, ama işte talihsizlik: kağıt ağırlığının üzerinde bir mektup kâğıdı yığını duruyordu.

Kolu kâğıda takılmasa!

Talihsizlik eseri kolu yığına takıldı; hain bir gürültü koptu ve kâğıt yığını masaya saçıldı; bu kâğıt hışırtısı kendine gelen teğmeni uyandırdı; patlak vermiş ve artık sakinleşmiş olan parok-

sizm yeni bir güçle patlak verdi; baş dönüverdi ve kağıt ağırlığıyla silahlanmış elini kaldıran Nikolay Apollonoviç'i ayakta gördü; kalbe kasvet çöktü: Nikolay Apollonoviç masadan çekildi, kağıt ağırlığı yumruğunda kaldı – önlem olarak.

İki sıçrayışta ona ulaştı Sergey Sergeyiç Lihutin, kolunu omzuna attı ve omzunu sıkmaya başladı: kısacası – eski haline döndü:

"Affınızı dilemeliyim... affedersiniz: kendimi kaybettim..."

"Sakin olun..."

"Pek alışılmadık şeyler bütün bunlar... Sadece, lütfen, – bir iyilik yapın: korkmayın... Ama, niye titriyorsunuz?.. Görünen o ki sizde korku uyandırıyorum? Ben... ben... ben... kuyruğunuzu kopardım: bu... bu kaçınılmaz oldu, çünkü siz, Nikolay Apollonoviç, bir açıklamadan kaçınma eğilimi gösterdiniz... Ama, kabul edersiniz ki, beni bir açıklama yapmadan bırakmanız olanaksız..."

"Tabii de ben kaçınmıyorum," – diye yalvardı burada Nikolay Apollonoviç, hâlâ kağıt ağırlığını sıkarak, – "dominoyu anlatmaya yolda başladım: ben kendim de bir açıklama arıyorum; siz, Sergey Sergeyiç, siz geciktiriyorsunuz: bana bir açıklama yapma olanağı vermiyorsunuz."

"Hımm... evet, evet..."

"İnanır mısınız, bu dominonun açıklaması sinirlerin harap olmasında yatıyor; ve bu hiç de bir sözün bozulması demek değil: eşikte bile isteye durmuyordum..."

"Öyleyse şu kuyruk için affedin," – diye yine sözünü kesti Lihutin, böylece de hareketlerinden sorumlu tutulamayacak biri olduğunu kanıtlamış oldu (yine de Ableuhov'un omzunu artık rahat bırakmıştı)... – "kuyruğunuz dikilecek; eğer isterseniz – kendim dikerim; bende iğne ve iplik var..."

"Bir bu eksik kalmıştı," – diye geçti Ableuhov'un kafasından: teğmene hayretle, paroksizmin tümden geçtiğine gözüyle inanmaya çalışarak bakıyordu.

"Ama olay bu değil: iğneler, iplikler değil..."

"Bu, Sergey Sergeyiç, aslında... Bu – saçmalık..."

"Evet, evet: saçmalık..."

"Bizim konuşmamızın asıl konusu açısından saçmalık: girişte dikilmek açısından..."

"Evet de, girişte dikilmekle ilgisi yok!" – diye sıkıntıyla elini salladı teğmen, aynı yönde yürümeye hazırlanarak: havasız çalışma odasında çaprazlamasına.

"Yani, Sofya Petrovna'yla ilgili..." – diye çıktı köşeden Ableuhov, artık görünür biçimde daha cesur bir tavır takınarak.

"Hayır... hayır... Sofya Petrovna'yla ilgili değil..." – diye bağırdı ona teğmen: – "Siz beni kesinlikle anlamamışsınız!!.."

"Ne için öyleyse?"

"Bütün bunlar – saçmalık efendim!.. Yani saçmalık değil, ama sizin konuşmamızın konusuna yaklaşımınız açısından saçmalık..."

"Konu nedir?"

"Konu, görüyorsunuz ya," – diyerek durdu önünde teğmen ve kanlanmış gözlerini Ableuhov'un korkudan kocaman olmuş gözlerine indirdi... "Aslında görüyorsunuz ya, bütün bunlar sizin kapatılmanızla ilgili..."

"Ama... Neden hapsedildim ben?" – ve kağıt ağırlığı tekrar kavrandı yumrukla...

"Sizi niye hapsettim? Ben sizi, deyim yerindeyse yarı zor kullanarak buraya getirdim?.. Ha-ha-ha: bunun ne dominoyla, ne Sofya Petrovna'yla bir ilgisi var..."

"Kesinlikle, tırlattı, bütün nedenleri unutmuş, beyni sadece hastalıklı bağlantılara teslim olmuş: öyleyse, bana şeye hazırlanıyor..." – diye geçti Nikolay Apollonoviç'in aklından, ama Sergey Sergeyiç sanki düşüncesini anlamış gibi, onu sakinleştirmeye davrandı, bunu da öyle hızlı yaptı ki bu ancak alay ve acımasız bir şakalaşma olarak göründü:

"Yineliyorum, siz burada güvendesiniz... Sadece şu kuyruk..."

"Alay ediyor," – diye düşündü Nikolay Apollonoviç ve beyninden kendi payına delice bir düşünce geçti: teğmenin kafasına kağıt ağırlığını indirmek; bayıltıktan sonra, ellerini bağlamak ve bu şiddet dolu eylemlerle, en azından şimdilik ona gerekli olan hayatını kurtarmak, çünkü... bomba... masada... tıkırdıyordu!!..

"Görüyorsunuz ya: siz – buradan çıkmayacaksınız... Bense... ben buradan size dikte ettirdiğim, sizin imzanızı taşıyan mektupla çıkacağım... size gideceğim, odanıza, sabah gittiğim, ama kimsenin beni fark etmediği yere.. Her şeyi altüst edip karıştıracağım; eğer araştırmam tamamıyla sonuçsuz olursa, babanızı uyaracağım... çünkü – alnını ovuşturdu—babacığınızın elinde değil, sizin – elinizde: evet, evet efendim – yalnız sizin elinizde, Nikolay Apollonoviç!"

Sert bir parmağını göğsüne bastırdı ve yukarılara uçan kaşıyla öylece durdu (yalnızca tek kaş).

"Bu, duyuyor musunuz, olmayacak: olmayacak, Nikolay Apollonoviç, – hiç olmayacak!"

Ve tıraşlı, kızarmış yüzden şunlar geçti:

"?"

"!"

"!?"

Tam bir üşütük!

Ama tuhaf şey: bu kusursuz hezeyana Nikolay Apollonoviç kulak kesilmişti; ve içinde bir şey titredi: gerçekten – hezeyan mı bu? Daha çok, birbiriyle ilişkisizce söylenen imalar; ama neye imalar? Bu imalar şey için miydi... şey için... şey için...?

Evet, evet, evet...

"Sergey Sergeyiç, ne için bütün bunlar?"

Ve içi cız etti: Nikolay Apollonoviç, derisinin bedenini sarmadığını, bir kaldırım taşı yığınını sardığını hissetti; beyninin yerinde – kaldırım taşı vardı; ve kaldırım taşı – midesinde.

"Nasıl ne için?.. Tabii ki ben bombadan..." – ve Sergey Sergeyiç aşırı şaşırmış bir halde, iki adım geri çekildi.

Kağıt ağırlığı Ableuhov'un çözülen yumruğundan düştü; bundan bir saniye önce Nikolay Apollonoviç, derisinin bedenini değil, bir kaldırım taşı yığınını sardığını hissetmişti; şimdiyse korkuları bütün ölçüleri aşmıştı; bir şeyin düzenli biçimde katrilyonluk ağırlıkların (sıfırlar ve birimler) arasından yol açtığını hissetti; birim yerinde kalmıştı.

Pentallion'sa – sıfır olmuştu.

Ağırlıklar ansızın alev aldı: bedeni döven kaldırım taşları, gaz olarak, bir göz kırpma anında bütün deri gözeneklerinden içeri sızdı, tekrar olayların spiralini büktü, ama ters yönde büktü; aynı bedeni uçarak uzaklaşan bir spiral halinde büktüler; beden hissi de – sıfır hissi oldu; yüz hatları eskizleşti, genç adama altmış yaşlarındaki bir ihtiyarın yüzünü kazandırarak inanılmaz biçimde anlamlandı, eskizleşti, anlamlandı; bir şekilde keskinleşti; yüz – beyaz, soluk beyaz – aydınlık bir kaynar suyla yıkanmış aydınlık bir çehre oluverdi; tersine teğmenin yüzü parlak havuç rengi aldı; tıraşlılığı daha da aptal göründü, sıkıca oturan ceketi daha da sıkılaştı...

...

"Ben, Sergey Sergeyiç, size hayret ediyorum... Nasıl inanabilirsiniz, benim, benim... korkunç bir alçaklığa kalkışmış olabileceğimi... Bu arada ben – alçak değil... Ben, Sergey Sergeyiç, – herhalde, daha efsanevi bir madrabaz değilim..."

Nikolay Apollonoviç, anlaşılan, devam edemiyordu; ve o – döndü; dönüp, tekrar döndü...

...

Gölgeli köşeden, kımıl kımıl, gururlu, kambur teğmene akan bir sürü haleden oluşuyormuş gibi görünen bir figür çıktı – acı çekerek sırıtan bir ağız, ayçiçeği renkli gözlerle; keten beyazı, ışıkla kaplanmış saçları parıltılı ve çok yüksek kaşlarının üzerinde saydam, neredeyse halemsi bir yay çiziyordu; yukarı kaldırdığı avuçlarıyla, hiddetli, hakarete uğramış, harika, duvar kâğıtla-

rının kanlı zemininde bir parça yükselmiş görünüyordu: duvar kâğıtları kırmızı renkliydi.

Durdu – omzundan sarkan atkısı ve tek kuyruğuyla: diğeri – heyhat – koparılmıştı...

Öylece duruyordu: devasa göz çukurlarından teğmene soğuk, engin bir ıssızlık, karanlık ısrarla bakıyordu; yapıştı ve dondu; teğmen Lihutin nedense bu sırada bütün fiziksel gücü, sağlığıyla (sağlıklı olduğunu düşünüyordu) ve dahası soyluluğuyla – sadece gebermek üzere olan bir bela olduğunu düşünüyordu; böylece Ableuhov bu ışık saçan görünümle teğmene yaklaşmaya kalkınca, teğmen, Sergey Sergeyiç, açık biçimde ondan kaçındı.

"Evet, size inanıyorum, inanıyorum size," – diye telaşla kollarını savurdu.

"Ben görüyorsunuz ya," – sonunda utanmıştı, – "hiç şüphe etmedim... ben, doğrusu, utanç içindeyim... Heyecanlandım... karım anlattı... Ona şu notu vermişler... O da okumuş – tahmin edeceğiniz üzere, yanlışlıkla okumuş," – nedense hem kızardı, hem gözlerini indirdi.

"Bana gönderilen mektup açılınca da," – burada senatörün oğlu haince fırsattan yararlandı, – "o zaman..." – omuz silkti, – "o zaman Sofya Petrovna, şüphesiz, kocası olan size içeriğini aktarmakta da haklıydı (burası ironik bir vurgu taşıyordu)" – diye kibirli bir tavırla mırıldandı Nikolay Apollonoviç; ve ilerlemeye devam etti.

"Ben... ben... kendimi kaybettim," – diye kendini savundu Lihutin: bakışları talihsiz kuyruğu takıldı ve kuyruğu eline aldı.

"Bu kuyruk için kaygılanmayın: kendim dikeceğim..."

Ama Nikolay Apollonoviç hafif-hafif-hafif gülümseyen ağzıyla – ışıklı, zarif – ellerini sitemli bir tavırla havada sallamayı sürdürdü:

"Ne yaptığınızı bilmiyordunuz."

Koyu ayçiçeği, koyu mavi gözleri ve ışıkla kaplanmış saçları donuk, açıklanamaz bir hüznü ifade ediyordu:

"Gidin öyleyse: ihbar edin, inanmayın!.."

Ve sırtını döndü.

Geniş omuzlar kesik kesik sarsılıyordu... Nikolay Apollonoviç kendini bırakmış ağlıyordu; aynı zamanda: Nikolay Apollonoviç kaba, hayvansı korkudan kurtulunca, tümüyle korkusuz olmuştu; ve dahası: o anda hatta acı çekmek istiyordu; en azından o anda öyle hissediyordu: herkesin önünde, utanç verici biçimde acı çeken bir kahraman gibi işkenceye atılmış hissediyordu kendini; gövdesi hislerle işkenceden geçmiş bir beden olmuştu; hisleriyse parçalanmıştı, "ben"i parçalandığı gibi; "ben"in parçalanmasındansa – umuyordu ki – kör edici bir meşale ve samimi bir ses oradan ona seslenecek, her zaman olduğu gibi – onun kendisinde seslenecek: onun kendisi için:

"Benim için acı çektin: üzerinde duruyorum..."

Ama bir ses yoktu. Meşale de yoktu. Karanlık – vardı. Hissin kendisi, herhalde, şimdi anladığı şeyden doğmuştu: Neva'da karşılaşmadan son ana dek haksız yere hakarete uğramıştı; buraya getirilmiş, itilip kakılmış – çalışma odasına sürüklenmişti: zorla; ve – burada, çalışma odasında koparılmıştı kuyruğu; sonuçta böyle durmaksızın acı çekiyordu – yirmi dört saat: hakaret dolu hakaretler karşısında bir de neden korku duysundu ki? Sakinleştirici ses niye yoktu: "Sen benim için acı çektin?" Çünkü o kimse için acı çekmemişti: kendisi için acı çekmişti... deyim yerindeyse, kendisinin karıştığı çirkin olaylar karmaşası yoluna girmişti. Bu yüzden de ses yoktu. Meşale de yoktu. Önce "ben"in yerinde karanlık vardı. Buna katlanamadı: geniş omuzları kesik kesik sarsılmaya başladı.

Döndü: ağlıyordu.

"Doğrusu," – diye bir ses geldi arkasından, hem sakinleştirici, hem alçaktan, – "yanıldım, anlayamadım..."

Bu seste yine de bir rahatlama tonu vardı: utanç ve... rahatlama: ve Sergey Sergeyeviç dudaklarını acıyla ısırarak duruyordu; az önce sakinleşmiş olan Lihutin artık yanlışlıkla yanıldığı-

na, düşmanını, ne yazık ki ezemeyeceğine üzülmüyor muydu: ne işte bu yumrukla, ne de soylulukla; tıpkı kırmızı bir mendille öfkelendirilen, deli bir boğanın hasmına atılması ve – kafesin sarı parmaklarına doğru atılması gibi; ve duruyor, ve dönüşüyor, ve bilmiyor ne yapacağını. Teğmenin yüzünde tatsız anıların (tahmin edileceği üzere, domino) ve de en soylu hislerin savaşı sergilendi; hasımsa, sırtını gösterip ağlarken, tatsız biçimde konuşuyordu:

"Fiziksel üstünlüğünüzden yararlanarak, siz beni... bir bayanın önünde sürüklediniz, tıpkı... tıpkı..."

Soyluluk dalgası kazandı; Sergey Sergeyiç Lihutin elini uzatarak odayı kat etti; ama Nikolay Apollonoviç, dönerek (göz kapağında bir gözyaşı titreşiyordu), onu saran delilikle beslenen bir sesle ve – heyhat! – oldukça geç gelen öz saygısıyla, sarsılarak şöyle dedi:

"Tıpkı... tıpkı... yavru köpek gibi..."

Ona elini uzatmış olsaydı, – Sergey Sergeyeviç kendini en mutlu insan sayacaktı: yüzünde tam bir hoşnutluk dolanacaktı; ama soyluluk dalgası, tıpkı delilik gibi, bu sırada ruhunda batıp gitti; soyluluk dalgası ıssız bir karanlığa gömüldü.

"Emin olmak mı istediniz, Sergey Sergeyeviç?.. Benim – baba katili olmadığımdan?.. Hayır, Sergey Sergeyeviç, hayır: daha önce düşünmeliydiniz... sizse, işte, tıptı... tıpkı tavuk gibi. Ve – kuyruğumu kopardınız..."

"Kuyruk dikilebilir!"

Ve Ableuhov kendine gelemeden, Sergey Sergeyeviç kapıya koştu:

"Mavruşka!.. siyah iplik!.. iğne..."

Ama açılan kapı neredeyse, kapının ardında dinlemeye dalmış olan Sofya Petrovna'ya çarpıyordu; yakalanınca, yana kaçtı, ama – çok geç: yakalanan ve şakayık gibi kızaran o ele geçmişti; ve onlara – ikisine de – öfkeli, küçümseyici bir bakış attı.

Üçünün arasında bir ceket kuyruğu duruyordu.

"Ah?.. Soneçka!.."

"Sofya Petrovna!.."

"Sizi rahatsız etmedim ya?.."

"Ne demek canım... İşte Nikolay Apollonoviç... Bilirsin... kuyruğunu kopardı... Onun..."

"Hayır, rahatsız olmayın, Sergey Sergeyiç; Sofya Petrovna – lütfeder misiniz..."

"Onun dikilmesi lazım."

Ama artık ağzı budalaca durumdan dolayı çarpılmış bir halde, koluyla gözlerini silerek ve hâlâ incinmiş ayağı üzerinde sekerek, Fujiyama odasına ulaşmıştı... Üzerinde tek kuyruğu sallanan, yırtık bir ceket vardı; İtalyan pelerinini alıp başını kaldırdı ve tavandaki çöküntüyü görerek, nezaket göstermek için çarpık ağzını Sofya Petrovna'ya çevirdi.

"Söylesenize, Sofya Petrovna, sizde ne değişiklikler olmuş: tavanınızda bir tür... Bir tür onarılmaz bir şey var: boyacılar mı gelmişti?"

Ama Sergey Sergeyiç araya girdi:

"Bendim, Nikolay Apollonoviç: ben... tavanı indirdim..."

İçindense şöyle düşünüyordu:

"Ah? Buyrun bakalım: dün gece – kendimi asamadım; şimdi de açıklayamadım..."

Nikolay Apollonoviç çıkarken salonu topallayarak geçti; fantastik pelerini omzundan sarkarak, kara bir tren gibi takip ediyordu onu.

...

Nota bene'lerin, soru işaretlerinin, parafların, karalamaların ardından, artık en son işin ardından kalktı çıplak baş; ve – tekrar düştü. Kaynaştı ve üzerinden hararetli çatırtı ve parıltılar saçarak, – ahududu, altın renkli — alevler soluyan yığın alev püsküürttü; kütüklerin arasına kömür saçılmıştı, – ve çıplak baş şöminenin üzerinde sinikçe sırıtan bir ağızla ve çarpılmış gözlerle yükseliyordu; birden dudaklar telaşla düzleşti.

Bu da ne?

Dört bir yanda kızıl, hararetli meşaleler belirmişti – alevler saçan, geyik boynuzuna akan: dallandılar ve her yeri yaladılar, – ağaç görünümlü, altın, saydam; kırmızı, şömine çukurundan savruluyorlardı; duvarlara atıldılar: kaçıştılar, genişleyerek, şömine, içinde akan bütün ışıkların, alevlerin, koyu ayçiçeği kömür gazlarının ve tarakların donduğu (bir doğruluyor, bir ölüyorlardı) taş ve karanlık bir zindana dönüştü: saydamlaşan ışıkta – orada çıkış deliğinin altında durup eğilmiş bir figür şekillendi; alevlerin temasıyla tutuşan – kızıl, beş pençeli kollarını uzatıyor.

Bu da ne?

– İşte – acı çekerek sırıtan ağız, işte – ayçiçeği rengi gözler, işte – ışıkla kaplı saçlar: alevlerin öfkesiyle kucaklanmış, havada genişçe açılmış kollarından kıvılcımlarla çarmıha gerilmiş, havada avuçları ters dönmüş – yarılmış avuçları, –

> – haç biçiminde gerilmiş Nikolay Apollonoviç orada ışıkların parlaklığından acı çekiyor ve gözleriyle avuçlarındaki kızıl yaraları gösteriyor; kudurmuş göktense soğukkanlı, geniş kanatlı baş melek ona çiğ döküyor – kızgın ocağa... –

"Ne yaptığını bilmiyor..."

Birden... – başdöndürücü bir çatırtı, tıslama, püskürtü: ışıklı ışıklılık, kararsızlık içinde, acı çeken imgeyi kıvılcım oluklarıyla alıp götürerek parçalara ayrıldı.

...

Onbeş dakika sonra atların hazırlanmasını emrediyordu; kırk dakika sonra arabaya bindi (bunu önceki bölümde görmüştük); bir saat sonra araba bayram kalabalığının ortasında kaldı; ve – ama bu bayram mı?..

Burada bir şeyler olmuştu.

On santimetrelik bir uzam, ya da arabaların duvarı ayırıyordu Apollon Apollonoviç'i asi kalabalıktan; atlar kişnedi, Apollon Apollonoviç'se arabanın camlarından bütün başları görüyordu: fötrler, kasketler ve en önemlisi, Mançurya şapkaları; ona yöneltilmiş, öfkeli bir çift göz gördü; çulsuzun aralık ağzını da gördü: şarkı söyleyen ağız (şarkı söylüyorlardı). Ableuhov'u görünce çulsuz, kabaca bir şeyler bağırdı:

"Defolun, hey, baksanıza: geçiş yok."

Çulsuzun sesine çulsuzların sesleri karıştı.

O zaman Apollon Apollonoviç Ableuhov, bir tatsızlıktan kaçınmak için, kalabalığın çağrısına uyarak araba kapısını orada açmak zorunda kaldı; çulsuzlar eldiveniyle silindirinin köşesini tutmuş, titreyen dudaklarla aşağı inen ihtiyarı gördüler: Apollon Apollonoviç önünde haykıran ağızlar ve uzun bir sancak gördü: kızıl basma bezler tahta sancaktan koparcasına, havada haç gibi patlıyor, sallanıyor ve kopuyor, hafifçe ıslık çalan ıssızlığa şlap şlap çarpıyordu:

"Hey siz, şapkayı çıkar!"

Apollon Apollonoviç silindirini eline aldı ve arabayı da arabacıyı da terk ederek kaldırıma doğru kendine yol açmaya koyuldu; çok geçmeden kaynaşan kitlelerin ters yönüne yürüyordu; bu sırada dükkânlardan, avlulardan, yan bulvarlardan, meyhanelerden kara figürcükler çıkıyordu; Apollon Apollonoviç zorla yol açtı: ve – ıssız, yan bulvarlara yol açtı, ki oradan... uçuyordu... Kazaklar...

...

Artık Kazak bölüğü uçup gitmişti; alan boşalmıştı; sancağa doğru atılan Kazakların sırtları görülüyordu; ve uzun silindiriyle hızla koşturan bir ihtiyarın sırtı görülüyordu.

KÜÇÜK BİR PASİYANS

Masada fokurduyordu semaver; etajerden yepyeni, tertemiz küçük bir semaver metal cilasını saçtığı halde, masada fokurdayan semaver cilasızdı, temiz değildi; yepyeni küçük semaver misafirlere çıkarılırdı; misafir yokken masaya sadece eğri büğrü canavar konuyordu: o da gürültüyle aksırıyor, tıksırıyordu; ve arasıra deliklerinden kırmızı kıvılcım çıkıyordu. Birinin eğitimsiz eli beyaz ekmeği parçalara ayırmıştı; ve lekeli, yırtık masa örtüsünün üzerinde ezip bırakmıştı; içilmemiş acı (limonla acılaştırılmış) bir bardak çayın altında özensizce ıslak bir leke; ve soğuk köfte ve soğuk patates püresi artıklarıyla bir tabak duruyordu.

Ama neredeydi gösterişli saçlar? Onların yerine bir at kuyruğu peydahlanmıştı.

Herhalde, Zoya Zaharovna Fleyş bir peruk takıyordu (misafir varken, tahmin edileceği üzere); ve – kısaca belirtelim: herhalde, utanmadan boyanıyordu, çünkü onu gösterişli saçı olan, mineli, oldukça pürüzsüz cilde sahip bir esmer olarak görmüştük; şimdiyse terli bir burnu ve fare gibi at kuyruğu olan yaşlı bir kadın duruyordu karşımızda; üzerinde bir bluz vardı: ve yine bu da, kirliydi (herhalde, önceki geceden kalmaydı).

Lippançenko çay masasına yarı dönük, hem Zoya Zaharovna'ya, hem de kirli semavere karemsi, kambur sırtını göstererek oturuyordu. Lippançenko'nun önünde yarı açılmış bir paysans vardı, ki bu da yemekten sonra Lippançenko'nun her zamanki akşam eğlencesine gömüldüğünü varsaymamızı sağlıyordu, bunun sinirlere olumlu etkisi vardı, ama – bölünmüştü: isteksizce bırakmıştı kâğıtları; uzun bir konuşmaya dalmış, bu arada, elbette, unutulmuştu: çay bardağı, payans ve diğer şeyler.

Bu konuşmadan sonra Lippançenko da sırtını döndü: konuşmaya sırtını döndü.

Kalkık yakası, ceketi olmaksızın belli ki göbeğini sıkan kemeri gevşetilmiş olarak oturuyordu, bu yüzden de yeleği ve çekmiş pantolonu (hâlâ koyu sarı renkli olan) arasında rahatsız kolalı gömleğinin ucu haince çıkmıştı.

Lippançenko'yu, saatten hışırtıyla uzaklaşan bir hamamböceği lekesini düşünceli bir halde gözlerken yakaladık; daçacıkta gezinirlerdi: kocaman, kara; ve sürülerce gezinirlerdi, – öyle katlanılmaz bollukta ki, lambanın ışığına rağmen, – hem köşede hışırtı vardı, hem de büfenin bir çatlağında zaman zaman çıtırtılar oluyordu.

Sürünen hamamböceğini gözlemekten Lippançenko hayat arkadaşının ağlamaklı yakınmalarıyla koptu.

Çay tepsisini Zoya Zaharovna kendisinden öyle gürültüyle uzaklaştırmıştı ki Lippançenko irkildi.

"Ee?.. Ne oluyor?.. Niye yaptın bunu?"

"Neyi ne yaptım?"

"Gerçekten sadık bir kadın, kırk yaşında bir kadın, hayatını sana vermiş bir kadın, – benim gibi bir kadın..."

Ve dirsekleri masaya düştü: bir dirsek yırtıktı, yırtıktan yaşlı, solgun deri görünüyordu ve üzerindeki, olasılıkla, kaşınmış bir pire ısırığı.

"Ne geveliyorsun, anacığım: açık söyle..."

"Gerçekten benim gibi bir kadının, sormaya hakkı yok mu?.. Yaşlı bir kadın..." – ve yüzünü ellerinin arasına aldı: sadece burun ve kırpışan iki göz kaldı geriye.

Lippançenko koltukta döndü.

Anlaşılan söylenenler onu etkilemişti; bir an için yüzünde cansıkıcı bir azaba benzer bir şeyler belirdi; ne gevşek bir uysallıkla, ne de basit çocukça kaprisle iki gözünü kırpıştırdı; anlaşılan, bir şeyler söylemek istiyordu; ve anlaşılan – söylemekten korkuyordu; şimdi ağır ağır bir şeyleri gözden geçiriyordu –bu korkunç itirafın eşinin ruhunda nasıl yankı bulacağını belki de; Lippançenko'nun başı alçaldı; burnundan soludu ve kaşlarını çatarak baktı.

Ama doğruculuk hevesi kesildi; ve doğruculuğun kendisi ruhunun koyu derinliklerine düştü. Pasiyansa geri döndü:

"Hm: evet, evet... altıya beşli... Dam nerede?.. İşte dam... Ve – vale kaldı..."

Birden Zoya Zaharovna'ya yoklayan, kuşkulu bir bakış attı ve kısa parmakları altınımsı kürküyle kart destesini kardı: kart destesinden – bir başka kart destesine.

"Eh – ve pasiyansçığa oturduk..." – diye sürdürdü kart sıralarını kızgınlıkla açarak.

Zoya Zaharovna temizce kurulanmış bir çay bardağını özenle etajere kaldırdı, terliklerini sürüyerek.

"Eh?.. Niye kızıyorsun sen?"

Şimdi de terliklerini sürüyerek odada geziniyordu; bir hışırtı duyuldu (hamamböceği bıyığı büfenin bir çatlağına saklandı).

"Ama ben, anacığım, kızmıyorum," – ve yine yoklayan bir

bakış attı ona: kollarını karnında kavuşturmuş ve korse taşımayan ve hatırı sayılır karnını sallaya sallaya, yürürken sarkık çenesini titretiyordu; ve sessizce ona yaklaştı ve sessizce omzuna dokundu:

"Ben neden soruyorum bir sorsan daha iyi olmaz mı?.. Çünkü herkes soruyor... Omuz silkiyorlar... O yüzden artık ben de düşünüyorum ki," – hem karnını, hem göğüslerini koltuğa yasladı, – "en iyisi benim de her şeyi bilmem..."

Ama dudağını ısıran Lippançenko huzursuz bir meşguliyetle kartları sıra sıra açıyordu.

O, Lippançenko, ertesi günün onun için alışılmadık bir önem taşıyacağını anlamıştı; eğer yarın onu onların önünde haklı çıkaramaz, üzerine yığılan belgelerin mahvedici ağırlığını üzerinden atmayı başaramazsa, o zaman onun için – şah ve mat. Ve o, bütün bunları hatırlayarak, sadece burnundan soludu:

"Hm: evet-evet... Burada boş yer var... Yapacak bir şey yok: papazı bu boş yere..."

Ve – kendini tutamadı:

"Söylesenize, ne soruyorlar?"

"Sizce sormayacaklarını mı sanmıştınız?"

"Ve ben yokken geliyorlar?.."

"Geliyorlar, geliyorlar: ve omuz silkiyorlar..."

Lippançenko kartları bıraktı:

"Bir şey çıkmayacak: ikililer yerde."

Heyecanlandığı anlaşılıyordu.

Bu sırada Lippançenko'nun yatak odasından dokunaklı bir ses duyuldu, sanki orada pencere açılmıştı. İkisi birden başlarını Lippançenko'nun yatak odasına çevirdi; dikkatle sustu ikisi de: kim olabilirdi bu?

Belki Tom, senbernar.

"Ama anlayınız ki, tuhaf bayan, sorularınızı" – bu sırada Lippançenko, iç çekerek ayağa kalktı – ya tuhaf sesin nedeninden emin olmak için, ya yanıt vermekten kaçınmak için.

"Yıktıkları şey Parti..." – diye bir yudumda mideye indirdi soğuk çayı – "disiplinini..."

Gerinerek, açık kapıya yöneldi – derinlere, karanlığa...

"İyi de, benimle ilgili bir parti disiplini nasıl olur, Kolenka," – diye karşı çıktı Zoya Zaharovna, avucuyla ağzını kapadı ve artık boş olan koltuğun yanında durmayı sürdürerek başını aşağı indirdi... – "Sizin tek düşündüğünüz..."

Ama sustu, çünkü koltuk boşalmıştı; Lippançenko yatak odası yönüne koyulmuştu; ve dalgın dalgın kartları karıştırdı – o da.

Lippançenko'nun adımları yaklaştı.

"Aramızda bir sır yok..." – Bunu kadın kendi kendine söylüyordu.

Birden başını kapıya çevirdi – karanlığa, derinlere – ve heyecanla yaklaşan ayak seslerine doğru konuştu:

"Siz kendinizse beni aslında bizim sizinle konuşamayacağımız bir şeyler olmadığı (Lippançenko kapıda belirdi), artık sırlarınızın olduğu konusunda uyarmadınız, ama işte beni..."

"Hayır, öyle değil: yatak odasında kimse yok" – diye sözünü kesti adam.

"Beni rahatsız ediyorlar: eh ve – bakışlar, imalar, sorgulamalar... Hatta..."

Ağzı bir sıkıntı esnemesiyle aralanmıştı; ve yeleğini iliklleyerek, hoşnutsuzca burnundan mırıldandı:

"Yani niye bu sahneler?"

"Hatta size yönelik tehditler oluyor..."

Duraksama.

"Yani niye sorduğum besbelli... niye bağırmaya başladınız? Ben ne yaptım böyle, Kolenka?.. Sizi sevmediğimi mi sanıyorsunuz?.. Korkmadığımı mı sanıyorsunuz?"

Bu sırada kalın boyuna doladı kollarını. Ve – ağlaştı:

"Ben – yaşlı kadın, sadık kadın..."

Ve Lippançenko burnunu suratına dayamış buldu; şahin burnu; daha doğrusu – aladoğana benzer; etli olmasaydı, alado-

ğan olurdu: gözenekli bir burun; bu gözenekler terle ışıldıyordu; çökük yanaklar biçiminde iki kompakt uzam belirsiz deri kıvrımlarıyla kaplanmıştı (ne krem ne de pudra yokken) – gevşek deri değil, ama – atsız, taze değil; burnundan uzanan iki kırışıklık açıkça dudakların altında kesiliyordu; ve gözler gözcüklere dikilmişti; gözlerin pörtlemiş olduğu ve ısrarla kıpırdadıkları da söylenebilir – iki kara, iki açgözlü düğme; ve gözler ışıksızdı.

Onlar – sadece kıpırdıyordu.

"Ama, durun... Durun... Yeter... Zoya Zaharovna... Bırakın... nefes alamıyorum: boğacaksınız..."

Burada parmaklarıyla onun ellerini yakaladı ve boynunu kurtardı; ve koltuğa çöktü; ve güçlükle soludu:

"Ne kadar duygusal ve zayıf sinirli olduğumu bilmiyorsunuz... İşte yine..."

Sustular.

Ve uzun, neşesiz konuşmalarından sonra çöken ağır, derin sessizlikte her şey artık söylenmişken, sözcüklerin önündeki bütün kuşkular yenilir ve geriye sıkıcı bir uysallık kalır – kadın derin sessizlikte bardakları, tepsiyi ve iki çay kaşığını yıkadı.

Diğeriyse çay masasından yarı yarıya dönmüş bir halde, Zoya Zaharovna'ya ve kirli semavere karemsi sırtını göstererek oturdu.

"Söylesenize – ne tehditleri?"

O daha yeni irkilmişti.

Doğru dürüst daha yeni kendine gelmişti: semaverin arkasından; dudaklar yine kıvrıldı: kaygılı gözler neredeyse yuvalarından fırladı; kaygıyla masa örtüsünde gezindiler, şişman göğse tırmandılar ve kırpışan küçük gözlere yollarını buldular; ve – zaman neler yapmıştı?

Hayır, o ne yapmıştı?

Açık kahverengi bu küçük gözler, daha yirmi beş yaşında mizah duygusuyla ve kurnaz neşeyle parlayan bu küçük gözler do-

nuklaşmış; bütün sağlıksız atmosferlerin dumanlarıyla örtülmüşlerdi: koyu sarı, sarı safran; doğru, yirmi beş yaş – az zaman değil, ama yine de – solmak, öyle çökmek; yirmi beşlik bu gözlerin altındaysa yağlı, boş torbacıklar oluşmuştu; yirmi beş yıl – az zaman değil, ama.. – yuvarlak çenenin altındaki bu fırlak adem elması da ne? Yüzün pembe rengi sararmış, yağlanmış, solmuş – gri ceket solgunluğuyla ürkütüyordu; alın – aşırı büyümüş; ve – kulaklar kocaman; sonuçta saygıdeğer yaşlılar da var? Ama sonuçta o – yaşlı değil...

Ne yaptın sen, zaman?

Sarışın, pembe, yirmi beş yaşındaki Parisli öğrenci – öğrenci Lipenski, – hezeyana kapılarak, kırk beşlik, saygısız bir örümcek göbeğine dönüşmüştü inatla: Lippançenko'ya.

DİLE GELMEZ DÜŞÜNCELER

Bir çalı titreşti... Kumlu kıyıda orada burada tuzlu su gölcükleri kırışıyordu.

Koydan ak yeleli kuşaklar uçuşuyordu; ay onları aydınlatıyordu, birbiri ardına kuşaklar uzaklarda köpüklendi ve gümbürdedi orada; ve sonra parça parça köpükle gelip sahile uçarak düştü; koydan uçan kuşak düz sahile yayılıyordu – uysalca, saydamca; kumları yalıyordu: kumları yarıyordu – onları eziyordu; sanki ince ve aynalı bir jilet gibi, kumlar üzerinde kayıyordu; bir yerlerde o aynamsı kuşak tuzlu bir göle dek güçlükle ulaştı; ona tuz solüsyonu kattı.

Ve tekrar geri koşturdu. Yeni bir gök gürültüsü, köpüklü kuşak onu yeniden savurdu.

Bir çalı titreşti...

– İşte – ve burada, işte – ve orada yüzlerce çalı vardı; denizden biraz uzakta kara ve kuru çalı kolları uzanıyordu; bu yapraksız kollar delice hareketlerle uzamda yükseliyorlardı; karamsı bir figürcük lastik ayakkabısız ve şapkasız korkuyla aralarında koşuyordu; yazları onlardan tatlı ve sessiz esintili cıvıltılar gelirdi; cıvıltılar çoktan geçmişti, öyle ki bu yerden gıcırtı ve inilti yükseliyordu; buradan dumanlar çıkıyordu; sisler de çıkıyordu buradan; kötülüklerse sisin ve nemin içinden çıkıyordu; sisten ve nemden kürk gibi çıplak dallarla kaplı bir el çıkıp figürcüğün önünde sallanmaya başladı.

Artık figürcük bir kuytuya ve kara nemin örtüsü altına girmişti; bu sırada acıyla düşünüyordu; ve bu sırada kollarına uysal olmayan bir başı aldı:

"Ruhum benim," – diye çıkıştı kalbinden: – "ruhum benim, – sen benden kaçtın... Yanıt ver, ruhum benim: zavallı ben..."

Kalpten şu çıktı:

"Parçalanmış bir hayatla düşeceğim önüne... Hatırla beni: zavallı ben..."

Kıvılcımlı bir noktayla yarılan gece, ışıkla sonlanıyordu; ve güçlükle fark edilen noktacık deniz ufkundan çıkıverdi; anlaşılan, bir ticaret gemisi yaklaşıyordu Petersburg'a: gecenin yarığından, ışığa boğulmuş bir alev, günışığınla yıkanan bir üzüm salkımının olgunlaşması gibi yetişiyordu.

İşte artık arkasında bir teknenin karanlık gövdesinin ve üzerindeki teçhizatın ormanını çıkartarak geniş, kızarmış bir göze dönüşüyordu.

Ve karamsı yas dolu figürcüğün üzerinde, uçan hayalete doğru, ayın altında çok dallı ağaç kolları uçuyordu; çalılı baş, yamru yumru baş, karamsı dallardan bir örümcek ağı örerek uzamda uzandı; ve – göğe kaydı; hafif ay bu ağa takıldı, titreşti, gözalıcı biçimde parıldadı: ve sanki gözyaşı döktü: dalların arasındaki hava boşlukları parıltıyla doldu ve onlardan bir figür

oluştu; – orada oluştu o – orada başladı o: sisli dumana uçan, sülfat renkli pelerinin fosforuyla yanan gövde; geleceği işaret eden yüce bir el, çalıların esnek dallarının parmaklıklarına vurduğu daça bahçesinde yanıp sönen ışığa doğru uzandı.

Figürcük durdu, yalvarırcasına gövdeyi oluşturan dalların fosforlu aralıklarından uzandı:

"Ama dur, dur; böyle olmaz – yalnız kuşkudan, açıklamadan..."

El yüce biçimde kara ve gıcırtılı çalıların arasından beliren ışıklı pencereyi gösterdi.

Karamsı figürcük burada çığlık attı ve uzamda koşturdu; peşinden kara çalı karaltısı sürüklendi, kumlu kıyıda içinden hiçbir yerde varolmayan canavarca, dile gelmez düşünceler çıkarabilen o çok tuhaf bütünü oluşturdu; karamsı figürcük göğsünü bir bahçe parmaklığına çarptı, çiti aştı ve şimdi ses çıkarmadan, ayaklarını çiğli otlarda sürüyerek kayıyordu, – kısa süre önce içinde bulunduğu, şimdi her şeyin öyle olmadığı gri daçaya doğru.

Dikkatle terasa tırmandı, elini göğsüne koydu; ve sessizce, iki sıçrayışta, kapıya ulaştı; kapıda perde yoktu; figürcük o zaman pencereye yanaştı; orada, pencerenin ardından, ışık yayılıyordu.

Orada oturuyorlardı... –

– masada semaver duruyordu; semaverin altında soğuk köfte artıklarıyla bir tabak vardı; ve bir kadın burnu tatsız, dalgın, bir parça ezik bir halde bakınıyordu; burun uysalca bakınıyordu; ve – uysalca saklandı figür: aladoğan burnu; duvarda kısa bir at kuyruğuyla bir kadın başı gölgesi kıpırdıyordu; bu dokunaklı baş eğimli bir boyuna asılıydı. Lippançenko tek eliyle masaya yaslanıyordu; diğer eli serbestçe koltuk kenarındaydı; kaba, – avucu açılıp kapandı; genişliğini sergiledi; şeytan tırnakları ve tırnakların

üzerindeki kahverengi boyayla, kesilmiş gibi görünen baş parmağın kısalığını sergiledi... –

– Figürcük iki sıçrayışta kapıdan uzaklaştı; ve – çalılıklara daldı; tarifsiz bir acıma dalgası sardı onu; figürcüğün iki çalı ötesine, kuytunun içinden alınsız, iribaş bir kozalak savruldu; rüzgâr inledi çalının çürük ağzında.

Ve figürcük umutsuzca fısıldadı çalının altında:

"Yani böyle basitçe olmaz... Yani nasıl olur da... Yani daha hiçbir şey kanıtlanmış değil..."

KUĞUNUN ŞARKISI

Bütün gövdesini iç çeken Zoya Zaharovna'dan öteye çeviren Lippançenko elini uzattı – eh, düşünün bir! – bu sırada duvarda asılı duran kemana:

"İnsan dışarıda her türlü tatsızlıkla karşılaşıyor... Eve dönüyor, dinlenmeye, ama – al işte..."

Reçineyi kaptı: bütün ölçüleri aşan bir azgınlıkla – reçine parçacığına gömüldü; keyifle parmakları arasına aldı reçineyi; partideki konumuna ve de az önceki konuşmaya hiç uymayan suçlu bir sırıtmayla viyola yayını reçineye sürmeye davrandı; sonra kemana uzandı:

"Denebilir ki – gözyaşlarıyla karşılanıyor..."

Viyolayı karnına yasladı ve geniş ucunu dizlerine dayayarak

üzerine eğildi; dar ucu çenesinin altına bastırdı; tek elle, keyifle telleri germeye koyuldu, diğer eliyleyse – ses çıkardı:

"Dan!"

Başı bükülüp bir yana yattı bu sırada; soru dolu bir ifadeyle, ne soytarıca, ne zavallıca (az çok çocukça) Zoya Zaharovna'ya baktı ve dudaklarını büzdü; sanki soruyor gibiydi:

"Dinliyor musunuz?"

O sandalyede oturuyordu: soru dolu, yarı nazik, yarı çaresiz bir yüzle bakıyordu Lippançenko'ya ve Lippançenko'nun parmağına; parmak telleri deniyordu; tellerse – tıngırdıyordu.

"Daha iyi!"

Ve gülümsedi; o da gülümsedi; birbirlerine baş salladılar; adam – gençleşmiş bir havayla; kadınsa – belirsiz bir gurur ve onun karşısındaki (Lippançenko'nun karşısındaki?) eski hayranlığını sergileyen bir çekingenlik haliyle, – kadın çığlık attı:

"Ah, siz nasıl..."

"Tıngır – tıngır..."

"Islah olmaz çocuk!"

Ve bu sözlere karşı, Lippançenko tam bir gergedana benzese de, hem hızlı hem ustalıklı sol bilek hareketleriyle kemanı döndürdü; kocaman omuzla omuza düşen baş arasındaki köşede geniş kısım yıldırım hızıyla hareket etti; dar kısım parmaklardan kaçacak gibi oldu:

"Ah buradasın."

Yaylı el uçtu; ve – havada tartıldı; duraksadı, çok hafif bir hareketle yay viyolaya değdi; yay tellerde gezindi; yayın ardından – bütün el uçuyordu; elin ardından baş geliyordu; başın ardından – şişman gövde: hepsi bir yana gitti.

Küçük parmak anlaşılmaz biçimde büküldü: o – yaya değmiyordu.

Koltuk, tek bir güçlü çabaya yükleniyor görünen Lippançen-

297 "Gerekmedikçe beni çıkarma baştan" – M. İ. Glinki'nin "Caydırma" (*Razuvereniye*, 1825) adlı, E. A. Baratınski'nin aynı adlı şiiri üzerine yaptığı romans.

ko'nun altında çatırdadı: nazik sesi yakalamak; kaba ve yine de tatlı bas sesi bir anda, hem senbernarın horultusunu hem hamamböceği hışırtısını bastırarak, odayı doldurdu.

"Beni çıı – kaaarrrrmaaaa başş-tan,"[297] – diye şarkı söyledi Lippançenko.

"Bennnn seennn..." – diye nazik, sessizce iç çeken teller.

"Sizzzz," – diye şarkı söylüyordu, tek bir güçlü, ısrarlı çabaya girmiş görünen Lippançenko yana yaslanarak.

Gençlik yıllarında da uzun zaman, günümüzde söylenmeyen bu eski romansı uzun uzun söylemişlerdi.

...

"Şşşş!"

"Duydun mu?"

"Pencere mi?.."

"Gidip bakmak lazım..."

...

Donukluklar orada buram buram yeşil dumanlarla melankolik biçimde dolanıyordu; bulutların arasından ay çıktı; ve orada donukluk olarak duran her şey – dağıldı, parçalandı; ve çalıların iskeletleri uzamda karardı; ve karman çorman parçalarla gölgeleri toprağa düştü; yumakların arasındaki gediklerden fosforlu bir hava göründü, yüce bir biçimde elini pencereye uzattı; figürcük pencereye sıçradı; pencere kapalı değildi; açılırken, hafifçe gıcırdadı; ve figürcük yana kaçtı.

Pencelerde gölgeler oynaştı; biri mumla geçti – perdeli pencerelerden; bu – kapatılmamış pencere de aydınlandı; perde çekildi; şişman bir figür durup oraya – fosforlu dünyaya baktı; sanki bir çene bakıyor gibiydi, çünkü – çene öne fırlamıştı; küçük gözler görünmüyordu; gözlerin yerine iki göz çukuru kararmıştı; kaşsız iki kaş altı yayı ayın altında yapay biçimde parıldıyordu. Perde hareket etti; irice ve şişman biri, perdeli pencerelerin tersine ilerledi; çok geçmeden her şey sakinleşti. Keman tıngırtısı ve ses yükseldi yine yazlık evden.

Çalılık titreşti. İri başlı, alınsız bir kozalak ayın altında güçlü bir çabayla çıktı; anlamak – ne olursa olsun, bedeli ne olursa olsun; anlamak, ya da – parçalara ayrılmak; ağacın kuytusundan bu yaşlı, alınsız ur, yosun ve kabuk kaplanmış bir halde çıktı; rüzgârda gerildi; bağışlanma diledi – ne olursa olsun, bedeli ne olursa olsun. Ağacın kuytusundan ikinci kez ayrıldı figürcük; ve pencereye yanaştı; kaçış engellenmişti; tek şey kalmıştı ona; başladığı şeyi bitirmek. Şimdi gizleniyordu.. Lippançenko'nun yatak odasında sabırsızlıkla Lippançenko'nun gelmesini bekledi – yatak odasına.

...

Alçaklar da, kendi kendine kuğunun şarkısını söyleme ihtiyacı duyar.

"Ha – yaaal kırııık – lığııın.. ya-saaaak.. her şeeeeey eski günnnn – lerinnn caaaa – ziiii – beeee – siiii.. Aaa – rtık.. vaaaaat – le – reeee inan – mıııı – yoooorum ben..."

"Aaa – rtık.. aşşşşş – ka inan – mııı – yoooorum ben..."

Ne söylediğini biliyor muydu? Ve – ne çaldığını? Neden hüzünlü? Neden gırtlağı gerilmiş – acı derecesinde?.. Seslerden mi? Lippançenko bunu anlamıyordu, tıpkı yakaladığı nazik sesleri anlamadığı gibi... Hayır, alın kemiği anlayamazdı: alın küçüktü, üst üste binmiş kırışıklıklarla kaplıydı: anlaşılan, ağlıyor.

İşte böyle bir ekim gecesi Lippançenko kuğunun şarkısını söyledi.

PERSPEKTİF

Eh – ve işte!

Çaldı, söyledi; kemanı masaya bırakıp terle kaplanan alnını mendille indi; ağır ağır kımıldadı saygısız, örümceksi, kırklık göbeği; sonunda mumu alıp yatak odasına yöneldi; eşikte, bir kez daha, kararlı biçimde geri döndü, iç çekti ve bir şeyler düşündü; Lippançenko'nun figürü tek bir silik, açıklanamaz hüzünü ifade ediyordu.

Ve – karanlığa gömüldü.

Mum ışığı odanın koyu karanlığını ansızın aydınlatınca (perdeler çekilmişti), karanlık parçalandı; alevle dans eden merkezin periferisinde dairesel hareketlerle bütün eşyaların gölgesi biçiminde karanlık parçacıkları sessizce dönendi; ve karanlık sürüle-

rin, nesnelerin gölgelerinin peşinde, Lippançenko'nun topuklarından fırlayan kocaman bir şişko telaşlı hareketlerle bir daire içinde hızlandı.

Duvar, masa, sandalye arasında çirkin, sessiz bir şişko sendeledi, cam kırıldı ve acıyla parçalandı, sanki şimdi arafın bütün işkencelerini yaşamıştı.

Böylece, artık o fazlalık gerekli değilmiş gibi gövdesini atarak – böylece, gövdesini atarak, ruhu bütün ruhsal hareketlerin fırtınasına yakalanmış gibi oldu: ruhsal uzamlarda fırtınalar koşturur. Gövdemiz – teknedir; ve ruhsal okyanustan geçerek ruhsal karadan – ruhsal karaya koşturur.

Böyle... –

Sonsuz uzunlukta bir ip getirin gözlerinizin önüne: ve gövdenin belinden bu iple sarılmış olduğunu düşünün; ve sonra – ip çevrenize dolanıyor: delice, tarifsiz bir hızla; genişleyen, sürekli büyüyen dairelere savrularak, uzamda spiraller çizerek, başınız aşağıda, sırtınızsa ileride – havanın ötesindeki atmosfere uçuyorsunuz; ve yeryüzünün uydusu oluyorsunuz, yeryüzünden evrensel ölçüsüzlüğe, binlerce uzamı bir anda kat ederek ve bu uzamlar olarak uçuyorsunuz.

İşte böyle bir fırtınaya yakalanacaksınız bir anda, ruh gövdeyi artık bir fazlalık olarak attığı zaman.

Ve bir daha düşünelim ki, gövdenin her noktası delice bir ölçüsüzce yayılmak, korkunç biçimde yayılma arzusu yaşamaktadır (sözgelimi, çapı Satürn'ün yörüngesine eşit bir yer işgal etmek); ve yine düşünelim ki, bilinçli olarak tek bir noktayı değil bütün noktaları hissediyoruz, hepsi de şişmiş, – seyrek, kızgın – ve gövdenin genişlemesinin aşamalarından geçiyorlar: katı halden gaz haline, öyle ki gezegenler ve güneş gövde moleküllerinin arasında tamamıyla serbestçe dolanıyor; ve yine düşünelim ki, yerçekimi hissini tamamıyla kaybetmişiz; ve ölçüsüzce yayılmak eğilimiyle gövdesel olarak parçalara ayrılmışız ve geriye kalan tek şey bilincimiz: parçalanmış hislerin bilinci.

Ne hissederdik?

Uçan ve yanarak parçalanmış olan, artık bütün olarak ilişkili olmayan organlarımızın, birbirlerinden milyarlarca kilometrelerce uzaklaşmış olduğunu hissederdik; ama bilincimiz o çığlık atan felaketi birbirine bağlar – eşzamanlı bir amaçsızlıkta; ve ıssızlığa dek yarılmış omurgamızda Satürn kütlelerinin kaynaştığını, takım yıldızların öfkeyle beynimizi yediğini duyarız bu arada; kıpırdanan kalbimizin merkezindeyse düzensiz, hastalıklı sarsıntılar duyarız, – güneş bu alevli, düzensizce atan merkeze yerleşse, o güneşten uçan güneşsel alev sellerinin kalbin yüzeyine erişemeyeceği kadar büyük bir kalbin sarsıntılarını.

Eğer bütün bunları gövdesel olarak düşünebilseydik, önümüzde, içinden gövdeyi atmış olan ruhun yaşamının ilk aşamalarının manzarası sergilenecekti: hisler ne kadar güçlü olursa, gövde yapımız önümüzde öyle şiddetle parçalanacaktı...

HAMAMBÖCEKLERİ

Lippançenko karanlık odanın ortasında elinde bir mumla duruyordu; gölge sürüleri de onunla birlikte durmuştu; devasa gölgeli şişko, Lippançenko'nun ruhu, tavana asılmıştı; ne bütün eşyaların gölgeleriyle, ne de kendi gölgesiyle ilgileniyordu Lippançenko; daha çok hışırtıyla ilgileniyordu – alışıldık ve muammasız.

Hamamböceklerine karşı nefret dolu bir tiksinti duyuyordu; şimdi de – bu yaratıklardan onlarcasını görmüştü; hışırtılar çıkartarak mum ışığının vurduğu karanlık köşelerine kaçıştılar. Ve – öfkelendi Lippançenko:

"Lanet olasıcalar..."

Ve ucundaki... paspasıyla uzun bir sopa olan yer paspasını almak için köşeye yürüdü:

"Kaçacağınızı mı sandınız?!.."

Mumu yere koydu; elinde paspasla sandalyenin üzerine çıktı; ağır, soluk soluğa gövde şimdi sandalyenin yerinde duruyordu; damarları zorlamadan patlayacak gibiydi, kasları gerilmişti; ve saçları kabarmıştı; avuçlar dolusu sürüngeni sopanın paspas ucuyla kovaladı; bir, iki üç! Ve – paspasın altından çıtırtılar geldi: tavanda, duvarda; hatta etajerin köşesinde.

"Sekiz... On... On bir..." – diye hışırdadı tehdit dolu bir fısıltı; ve lekeler ezilerek yere düştü.

Her akşam yatmadan önce hamamböceklerini ezerdi. Onlardan yüklüce ezdikten sonra, yatağa girerdi.

Sonunda, kendini yatak odasına atarak, kapıyı anahtarla kilitledi; ve dahası: yatağın altına baktı (bir süredir bu tuhaf alışkanlık soyunmasının ayrılmaz parçası olmuştu), önüne titreşen mumu koydu.

İşte soyunuyordu.

Şimdi tüylü ve çıplak, ayaklarını ayırmış bir halde yatağın üzerinde oturuyordu; tüylü göğsüne belirgin biçimde kadın benzeri yuvarlak şekiller dövülmüştü.

Lippançenko çıplak uyurdu.

Mumun çaprazında, pencere pervazıyla komodin arasında, gölgeli karanlık bir aralıkta, gizemli bir karaltı belirdi; pantolon buraya asılıydı; ve oradan bakan birine benzer bir şey şekillendi; Lippançenko pantolonu genellikle bir yerlere asardı; ve hep aynı şey ortaya çıkardı: oradan bakan birine benzer bir şey.

Bu benzerliği görüyordu şimdi.

Ama mumu söndürünce, o karaltı titredi ve daha da görünür oldu; Lippançenko elini pencerenin perdesine uzattı: perde açıldı; uçan patiska hışırdadı; oda yeşilimsi bir bakır ışıltıyla aydınlandı; orada, oradan: bulutların beyaz kalayından alevli bir disk oradan bakıverdi: ve... –

Tamamıyla yeşil ve neredeyse sülfat duvarların zemininde –

orada! – sefil bir palto giymiş, donuk bembeyaz bir suratla figürcük duruyordu: sanki – palyaço ve beyaz dudaklarıyla gülüyor. Lippançenko çıplak ayakla kapı yönüne atıldı, ama göbeği ve göğsüyle kapıya vargücüyle çarptı (kapıyı kilitlediğini unutmuştu); bu sırada geriye sürüklendi; sıcak bir kaynar su dalgası omuzlarından kıçına dek çıplak sırtını yaraladı; yatağa düşerken, sırtının yarıldığını anladı: soğuk bir domuz yavrusunun beyaz tüysüz derisi de acurganın altında böyle yarılır: ve tam sırtının başına gelenden anlamıştı ki, göbeğinin altında o aynı kaynar su dalgasını hissetti.

Ve oradan bir şey alayla tıslad; ve bir yerde bunun gaz olduğu düşünüldü, çünkü mide yarılmıştı; başını sönen göbeğinin üzerine eğerek, tamamıyla uykulu bir halde, karnına ve çarşafa akan ıslaklığı elle yoklayarak çöktü.

Bu sıradan gerçekliğin bilinçli son izlenimiydi; şimdi bilinç genişliyordu; canavarca periferisi gezegenleri içine aldı; ve onları birbirinden kopan organlar olarak hissetti; güneş genişleyen kalbin içinde yüzüyordu; omurga Satürn kütlelerinin değmesiyle kavruldu; midede bir volkan açıldı.

Bu sırada gövde başı anlamsızca göğsüne düşmüş ve gözleri yarılmış göbeğine dikilmiş bir halde oturuyordu; birden yığıldı – göbeği çarşafa; kol kanlanmış halıya sarktı, ayın altında kırmızı kürkünü sergiledi; sarkmış çenesiyle baş kapı yönüne savruldu ve kırpışmayan gözüyle kapıya baktı; kaşaltı yayları kaşsız ışıldıyordu; kanlanmış beş parmak izi çıktı çarşafın üzerinde; ve tombul topuk sarkıyordu.

...

Çalılık titreşti: beyaz yeleli kısraklar uçuyordu koydan; kıyıya parça parça köpüklerle uçarak yaklaşıyorlardı; kumları yaladılar; kumların üzerinde ince ve aynalı cam parçaları jilet gibi yayıldılar; tuzlu bir gölcüğe dalga dalga çarptılar, onu tuz solüsyonuy-

---

298 Buradaki poz Bakır Atlı'nın açık ve grotesk bir parodisi gibi görünmektedir.

la doldurdular; ve geri kaçtılar. Çalının dalları arasından, yelkenli bir geminin nasıl sallandığı görülüyordu, – firuze, saydam; uzamları keskin kanatlı yelkenleriyle ince ince kesiyordu; yelkenin yüzeyinde sisli bir duman koyuluyordu.

...

Sabah içeri girdiklerinde, artık Lippançenko yoktu, – bir kan gölü vardı; ceset – vardı; ve burada bir de erkek figürcüğü vardı – kendini kaybetmiş, sırıtan beyaz yüzlü; küçük bir bıyığı vardı; uçları yukarı kıvrılmıştı; çok tuhaf: adam ölünün tepesinde oturuyordu; elinde bir makas tutuyordu; bu elini ileri uzatmıştı;[298] yüzünde – burnunun üstünde, dudaklarında – bir hamamböceği lekesi sürüne sürüne kaçıyordu.

Anlaşılan, çıldırmıştı.

YEDİNCİ BÖLÜMÜN SONU

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Geçmiş önümden geçiyor..
Uzun zaman akıp gitmiş, olaylarla dolu,
Okyanus gibi dalgalanarak?
Şimdiyse sessiz ve sakin:
Hafızamda kalmadı çok yüz,
Ulaşmadı bana çok söz...

A. Puşkin[299]

299 Puşkin'in *Boris Godunov* (1825) adlı dramından alıntı (VII, 17, Pimen'in monoloğu); yine son satır değiştirilmiştir.

AMA ÖNCE...

Anna Petrovna!

Onu unuttuk biz: ama Anna Petrovna dönmüştü: ve şimdi bekliyordu... ama önce: –

– bu yirmi dört saat! –

– bu yirmi dört saat anlatımızda genişledi ve ruhsal uzamlara dağıldı: en benzersiz düşler: ve ufuk çemberini kapattılar; ve ruhsal uzamlara katıldı yazarın bakışı; kapandı.

Onunla birlikte Anna Petrovna da kayboldu.

Kuru, kurşun bulutlar gibi kurşuni, beyinsel jimnastik de ka-

palı bir ufukta, bizim çizdiğimiz bir çember boyunca sürüklenir – çıkışsız, umutsuz, titiz mi titiz –

–bu yirmi dört saat içinde!..

Ve bu kuru biçimde akan ve şifasız olayların arasından Anna Petrovna'yla ilgili haberler hoş bir ışığın ışıltılarıyla titreşti – bir yerden gelen. O zaman hüzünle düşünedurduk – sadece bir an için; ve – unuttuk; oysa hatırlamamız gerekirdi ki... Anna Petrovna –döndü.

Bu yirmi dört saat!

Yani bir gün bir gece: görece – bir kavram, anların çok çeşitliliğinden doğan – bir kavram, ki an –

– minimal parçasıdır ya zamanın ya da – oradaki, başka, ruhsal rakamla değil tamamıyla ruhsal olaylarla belirlenen bir şeydir: eğer rakamla olsa, kesindir, – saniyenin onda biridir; ve – bu durumda değişmez; tamamıyla ruhsal olaylarla belirlenince o – saattir, ya da – sıfırdır: heyecan bir anda büyür, ya da – bir anda yok olur –

– ki an anlatımızda olaylarla dolu bir kâseye benzemiştir.

Ama Anna Petrovna'nın gelişi bir olgudur; ve – devasa; doğru, onun korkunç bir içeriği yoktur, başka belirtilen olgularda olduğu gibi; çünkü biz, yazar, Anna Petrovna'yı unuttuk; ve, her zaman olduğu gibi, bizim ardımızdan roman kahramanları da Anna Petrovna'yı unuttu.

Ve yine de...

Anna Petrovna geri dönmüştü; bizim yazdığımız olayları o görmemişti; bu olaylardan kuşkulanmıyor, onları bilmiyordu; yalnız bir olay onu heyecana boğdu: dönüşü; ve benim yazdığım kişileri de heyecanlandırmalıydı bu; bu kişiler sonuçta hemen bu olaya tepki vermeliydi; onu notlara, mektuplara, mutlu-

luk ya da öfke ifadelerine boğmalıydılar; ama ona gönderilen bir not olmadı: bu büyük olaya ilgi göstermediler – ne Nikolay Apollonoviç, ne Apollon Apollonoviç.

Ve – Anna Petrovna üzülüyordu.

...

Dışarı çıkmıyordu; bir otelin ihtişamlı havası onu küçük bir odasına kapattı; ve Anna Petrovna saatlerce tek sandalyede oturdu; ve Anna Petrovna saatlerce oturup duvar kâğıdının desenlerini seyretti; bu desenler göz alıyordu; o da gözlerini pencereye çevirdi; pencereyse küstahça bir parça zeytin rengi bir duvara bakıyordu; gök yerine sarı bir duman vardı; ancak, oradaki bir pencerede, belli belirsiz, camların yansımasında kirli tabak yığınları, bir lavabo, sıvanmış bir kol görünüyordu...

Ne bir mektup, ne bir vizit kartı: kocasından, oğlundan.

Arasıra telefon ediyordu; kelebek biçimli bir bone giymiş bir kat görevlisi beliriyordu.

Ve Anna Petrovna – kaçıncı kez! – rica ediyordu:

"Odama, *thé complet*,[300] lütfen."

Kara bir frak giymiş, kolalı, kravatı parıltılı bir temizliğe sahip bir uşak, düzgün biçimde yerleştirilmiş, kocaman bir tepsiyle belirdi: avucuna ve omzuna; odayı, sahibinin beceriksizce dikilmiş elbisesini, iki kişilik yatağın üzerinde duran alaca bulaca İspanyol bezlerini ve eski püslü çantayı tepeden süzdü; saygısızca, ama ses çıkarmadan, kocaman tepsiyi omzundan indirdi; ve hiç ses çıkarmadan "*the complet*"yi masaya bıraktı ve hiç ses çıkarmadan çekildi uşak.

– birden kapı çalındı; birden Anna Petrovna şaşkınlıkla çayını tepsinin tertemiz peçetelerine döktü) –

– oradaki pencerede belli belirsiz, tek görünen kirli tabak yığınları, lavabo, sıvanmış koldu.

300 (Fr.) Ekmek, tereyağı, reçelle birlikte çay, bir tür kahvaltı mönüsü.

Hizmetçi uçarak ona bir vizit kartı getirdi; Anna Petrovna bütünüyle kızardı; gürültüyle kalktı masanın ardından: ilk hareketi genç kızlığında edindiği o hareket oldu: saçları düzelten ellerin hızlı hareketi.

"Neredeler?"

"Koridorda bekliyorlar."

Kızarıp elini saçlarından çenesine indiren (yakın zamanlarda edindiği ve herhalde, nefes darlığı yüzünden edindiği bir hareket) Anna Petrovna şöyle dedi:

"İçeri alın."

Nefesi hızlandı ve kıpkırmızı oldu. Yan odadan gelen kahkaha sesleri, koridordaki iki oda hizmetçisinin konuşmaları ve aşağıda bir yerdeki piyano duyuluyordu; kapıya doğru hızlı hızlı koşturan ayak sesleri duyuldu; kapı açıldı; Apollon Apollonoviç Ableuhov, eşiği aşmaksızın, çaresizce yarı karanlık odanın içinde bir şeyler seçmeye çabalıyordu; ve ilk gördüğü şey, camdan görünen zeytin renkli duvar oldu; ve – gök yerine duman; sadece oradaki pencerede, belli belirsiz, camdaki yansımaların arasından kirli tabak yığınları, lavabo, sıvanmış bir şeyler yıkayan bir kol görünüyordu.

...

Ona doğru gelen ilk şey, ucuz odacığın yoksul mobilyası oldu (gölgeler Anna Petrovna'yı silecek şekilde düşüyordu); böyle bir oda – hem de birinci sınıf otelde! Ne var bunda? Şaşacak bir şey yok; böyle odacıklar birinci sınıf başkentlerin bütün birinci sınıf otellerinde bulunur: her otelde bir tane, çoğunda iki tane vardır; ama bütün rehberlerde onlardan bahseden ilanlar vardır. Şöyle yazar, sözgelimi: "Savoy. Premier ordre. Chambres depuis 3 fr."[301] Yani: kabul edilir bir odanın minimum bedeli on beş franktan aşağı değildir; ama görüntü olsun diye bir yerlerde, merdiven altlarında kesinlikle bakımsız, kirli bir boş

301 (Fr.) "Savoy. Birinci sınıf. 3 franktan başlayan odalar."

köşe bulursunuz – birinci sınıf başkentlerin bütün birinci sınıf otellerinde; ve rehber onun için "depuis trois francs"[302] diye seslenir; bu oda bakımsızdır; onda kalınmaz (onun yerine on beş franklık odaya düşersiniz); "üç franktan başlayan"daysa ne hava vardır, ne ışık; ve hizmetçi, beyefendi misiniz, değil misiniz, aldırmaz; mobilya ve olması gerekenler de yoktur; yazık size orada kalıyorsanız: hor görecektir sizi saygısız oda hizmetçisi, hizmetli ve ayak oğlanı.

Ve siz yedi sekiz franka temiz, rahat, saygın bir odada dinlenebileceğiniz ikinci sınıf bir misafirhaneye geçeceksiniz.

"Premier ordre depuis 3 francs." Tanrı sizi korusun.

İşte – yatak, masa ve sandalye; el çantası, kemer, dantelli kara bir yelpaze, küçük bir cam işlemeli Venedik vazosu, içi dışına çıkmış – düşünün bir – uzun bir çorap (en saf ipekten), şal, cırtlak limon rengi küme küme kemer, İspanyol bezleri saçılmıştı yatağın üzerine; bütün bunlar, Apollon Apollonoviç'e göre, büyük ihtimalle bir zamanlar değerli olan ve şimdi bütün gösterişlerini, bütün parıltılarını kaybetmiş olan, Granada'dan, Toledo'dan değerli eşyalar ve hediyelikler olmalıydı –

– daha yeni Granada'ya gönderilmiş olan üç bin gümüş ruble, anlaşılan, alınmış olamazdı –

– sosyete içinde onun konumundaki bir bayan bu eski paçavraları yanında taşımaktan utanç duyardı; ve – kalbi içerden sıkıştı.

Bu sırada parlayan tertemiz bir çift peçetenin ve parlayan "the complet"nin durduğu masayı gördü: otel eşyaları, özensizce getirilmişti buraya. Gölgelerin arasındansa bir siluet öne çıktı: kalbi ikinci kez sıkıştı, çünkü sandalyede –

– ve hayır, sandalyede değil! –

302 (Fr.) "Üç franktan başlayan"

– sandalyeden kalkarken gördü – bu o muydu? – Anna Petrovna'yı çökmüş şişmanlamış ve – aşırı ağarmış saçları; ilk kavradığı şey utanç verici bir olgu oldu: İspanya'da geçen iki buçuk yılın ardından (ve başka nerede, nerede) – açık seçik bir çifte çene yakasından fırlıyordu, korsenin altındansa açıkça yuvarlak bir göbek çıkıyordu; sadece bir zamanlar mükemmel ve kısa süre önce güzel olan yüzünün iki lacivert taşı dolu gözleri oradan eskisi gibi parlıyordu; derinlerindeyse artık karmaşık duygular oynaşıyordu: uysallık, öfke, yakınlık, gurur, odanın sefil mobilyasını küçümseme, gizlenen bir acılık ve... korku.

Apollon Apollonoviç bu bakışa katlanamadı: gözlerini indirdi ve şapkasını elinde ezip büzdü. Evet, İtalyan artistle geçirdiği yıllar onu değiştirmişti; ağır başlılığı, doğuştan gelen yeterlilik hissi, temizlik ve düzen sevgisi nereye gitmişti; Apollon Apollonoviç bakışlarını odada gezdirdi: dağınıklık içinde saçılmıştı – el çantası, kemer, dantelli kara yelpaze, çorap ve limon sarısı, herhalde İspanyol bezler yığını.

...

Anna Petrovna'nın önünde... – ama öyle mi? İki buçuk yıl onu da değiştirmişti; iki buçuk yıl önce kadın onu önünde keskin biçimde gri taştan oyulmuş bir yüzle, sedef masanın üzerinden ona soğuk biçimde bakarken görmüştü (son konuşmaları sırasında); her bir hattı keskin biçimde dondurucu bir soğuklukla çarpmıştı onu; şimdiyse, yüzde – tam bir hat yoksunluğu vardı.

(Kendi adımıza şöyle diyelim: yüz hatları yakın zamana dek duruyordu; anlatımızın başında onları tasvir etmiştik biz...)

İki buçuk yıl önce Apollon Apollonoviç, doğrusu, yine yaşlıydı, ama... onda yaşsız bir şey vardı; ve erkekçe bakıyordu; şimdiyse – nerede devlet adamı? Nerede çelik irade, nerede sadece soğuk, çorak, beyinsel (duygular değil) girdaplar saçan taşlaşmış

bakışlar – nerede taşlaşmış bakışlar? Hayır, yaşlılığın önünde her şey çekilmişti geriye; ihtiyar hepsini bastırmıştı: sosyetedeki yerinin ve iradesinin; korkunç bir zayıflık çarptı kadını; kamburluk çarptı; alt çenenin titreyişi ve parmakların titremesi çarptı; ve en önemlisi – paltonun rengi; o varken hiç bu renkte elbiseler yaptırmazdı.

Böylece durdular karşı karşıya: Apollon Apollonoviç – eşiği aşamadan; ve Anna Petrovna – masada: titreyen ve ellerinde yarı dökülmüş koyu çayla dolu bir fincanla (çayı masa örtüsüne döküyordu).

Sonunda Apollon Apollonoviç başını ona çevirdi; dudaklarını ısırdı ve duraksayarak şöyle dedi:

"Anna Petrovna!"

Onu artık berrak bir şekilde görüyordu (loşluğa alışmıştı gözleri); gördü: kadının bütün hatları enfes biçimde aydınlandı; ve sonra tekrar hatların üzerini kırışıklıklar, tombulluklar, yağlı torbacıklar kapladı: çocuksu hatların belirgin güzelliğini yaşlılığın acımasızlıkları çevreledi; ama bir an için bütün hatları enfes biçimde aydınlandı, tam olarak – ona servis edilen çayı şiddetli bir tavırla uzaklaştırdığı zaman; ve karşılamak üzere atılır gibi oldu; ama yine de: yerinden kıpırdamadı; ve sadece masanın ardından dudaklarını çiğneyen ihtiyara şöyle lütfetti:

"Apollon Apollonoviç!"

Apollon Apollonoviç ona doğru koştu (iki buçuk yıl önce de iki parmağı tutmak, onları itmek ve üzerine soğuk su dökmek üzere böyle koşmuştu); ona doğru, olduğu gibi, odayı geçerek koştu – paltosuyla, şapkası elinde; kadının yüzü kele yaklaştı; kocaman kafatasının ve iki firlak kulağın, diz gibi, tüysüz yüzeyi ona bir şeyler hatırlattı ve soğuk parmaklar, dökülen çayla ıslanmış eline dokunduğu zaman, hatlarının karmaşık ifadesinin yerini hemen gizlenemeyen bir hoşnutluk hissi aldı: bir düşünün – çocukça bir şeyler tutuştu, oynaştı ve gizlendi gözlerde.

Adam doğrulduğu zaman, küçük figürü kadının önünde hatta aşırı belirgin biçimde, pantolonu (daha önce görülmemiş bir renge sahip) paltosu üzerine dökülen ve bir çoğu yeni olan kırışıklıkla, iki, bütün yüzü parçalayan ve bir parça yeni gözlerle duruyordu; bu iki patlak göz, daha önceden olduğu gibi, ona iki saydam taş gibi görünmüyordu; onlardan fışkıran şey: yabancı bir güç ve sağlamlıktı.

Ama gözler alçaldı. Apollon Apollonoviç, gözlerini kaçırarak, uygun bir söz arandı:

"Ben, bili..." – diye düşündü ve tamamladı: – "liyorsunuz ki..."

"?"

"Size saygılarımı sunmaya, Anna Petrovna, geldim..."

"Ve dönüşünüzü kutlamaya..."

Ve Anna Petrovna şaşkın, hayret dolu, sadece bir parça nazik, duygudaş bir bakış yakaladı – koyu peygamber çiçeği renginde, tıpkı sıcak bahar havası gibi.

Ve yan odadan sesler geliyordu: kahkahalar, gürültüler; kapının ardında – o aynı hizmetçilerin konuşmaları; ve piyano – aşağıdan bir yerden; düzensizce dağılmıştı: kemer, el çantası, dantelli kara yelpaze, cam işlemeli Venedik vazosu ve bir bluz olduğu anlaşılan cırtlak limon rengi bez yığını; duvar kâğıdının desenleri göz alıyordu; bir tür zeytinimsi renkteki küstahça bakan duvara açılan pencere göz alıyordu; göğün yerinde – duman vardı, dumanın içinde – Petersburg: caddeler ve bulvarlar; kaldırımlar ve çatılar; çisenti serpiştiriyordu teneke pervazlara orada; teneke oluklardan soğuk akıntılar boşanıyordu.

"Bizde de..."

"Çay istemez miydiniz?.."

"Bir grev tertipleniyor..."

EŞYA YIĞININ ÜZERİNDE SALINIYORDU

Kapı ardına dek açıldı.

Nikolay Appolonoviç, sabah erkenden büyük bir telaşla kaçtığı girişte buldu kendini; duvarlarda eski silah süslemeleri ışıldıyordu: burada kılıçlar paslanıyordu; orada – eğik halberd'ler: Nikolay Apollonoviç kendinin dışından bakınıyordu; keskin bir el hareketiyle geniş kenarlı İtalyan şapkasını çıkarttı; sarışın saçların şapkası bu soğuk, neredeyse katı dış görünümü üzerine kazınmış bir inatçılıkla yumuşatıyordu (yetişkin birinde bu renkte saçlarla karşılaşmak zordu; bu renkle genellikle köylü çocuklarında karşılaşılır – özellikle Beyaz Rusya'da); tamamıyla beyaz, ikona benzeyen yüzün çizgileri katı, soğuk, temiz biçimde belirdi, bakışlarını oraya, pas yeşili bir kalkanın altında bir Litvan-

ya başlığının sivri ucuyla parladığı ve bir şövalye kılıcının haç biçimli kabzasının kıvılcım saçtığı yere çevirerek bir an için düşündüğü zaman.

İşte parladı: ve ıslak, buruşmuş peleriniyle, hafiften topallayarak, halı kaplı merdiven basamaklarından yukarı uçtu; neden ara sıra parlıyor, kor halini alıyordu, başına hiç gelmemiş bir biçimde? Ve o – öksürüyordu: ve o – soluk soluğaydı; sıtmaya yakalanmıştı: suya giren ıslanır; en tuhaf olan da, aksayan bacağının diz kısmının yırtılmış olmasıydı: ve – bez parçası sallanıyordu; öğrenci ceketi pelerinin altına kıvrılmış, sırtını ve göğsünü kabartmıştı; tamam ve yırtılmış ceket kuyruğunun arasından görünen kemer bir yana sarkmıştı; doğrusu, doğrusu: Nikolay Apollonoviç topal, kambur ve – kuyruklu görünüyordu, yumuşak basamaklı merdiveni, sarışın saçlardan şapkasını bir pistolle altı uçlu bir gürzün asılı olduğu duvarın yanından dalgalandırarak uçarken.

Yontma kristal tutamaklı kapının önünden kayıp geçti; vernikle parlayan odaların yanından koşarak geçerken, çevresinde sadece bir odalar illüzyonu oluşmuş gibiydi; ve sonra sisli düzlemlerini bilincinin sınırından öteye atarak iz bırakmaksızın uçtu; ve koridorun kapısını arkasından kapadığı ve çınlayan koridorda ökçelerine başarak ilerlemeye çalıştığı zaman, şakak damarları çekiçleniyormuş gibi geldi: bu damarların hızlı atışı açıkça alnındaki prematüre bir sklerozu gösteriyordu.

Kendini bilmeksizin alaca bulaca odasına koştu: ve yeşil papağanlar kafesin içinde umutsuzca bağrışıp kanat çırptılar; bu çığlık onun koşuşunu böldü; bir an için önüne baktı; ve gördü: alaca bulaca bir leopar, aralık çenesiyle ayaklarının dibine serilmiş; ve – ceplerini karıştırdı (yazı masasının anahtarını aranıyordu).

"A?"

"Şeytan alası..."

"Kayıp mı ettim?"

"Bir yerde mi bıraktım!?"

"Söyleyin, bakalım."

Unuttuğu hain anahtarı aranarak, tamamıyla uygunsuz mobilya parçalarını karıştırarak, tepesinde bir hilal duran, üzerinde bir deliği bulunan küre biçiminde üç köşeli altın bir buhurdanlığı kapıp kendi kendine mırıldanarak odada çaresizce dolandı; Nikolay Apollonoviç de, Apollon Apollonoviç gibi, kendi kendine konuşuyordu.

Korkuyla yan odaya koştu – yazı masasına: yolda üzerinde fildişinden süslemeler olan arap taburesine takıldı ayağı; yere yuvarlandı; masanın kilitli olmadığı çekti dikkatini; hain bir çekmece öne çıkmıştı; yarı yarıya dışarıdaydı; yüreği hop etti: nasıl olmuş da dikkatsizlikten kilitlemeyi unutmuştu? Çekmeceyi çekti.. Ve-ve-ve...

Hayır: olamaz!

Çekmecede düzensizce eşyalar duruyordu; masada çalışma odası ölçeğinde, yampiri bırakılmış bir portre duruyordu; ama.. sardalya kutusu yoktu; öfkeyle, şiddetle, korkuyla çevreleri morarmış kocaman kara gözleri taşıyan kıpkırmızı bir çehre çekmecenin çizgileri üzerinde duruyordu: kara – gözbebeklerinin genişlemesinden; koyu yeşil kumaşlı koltuk ile büst arasında öylece dikildi: tahmin edileceği üzere, Kant'ın büstüydü bu.

O – diğer masaya. O – çekmeceyi çekti; çekmecede tam bir düzen içinde duruyordu nesneler: kâğıt, mektup desteleri; bütün bunları – masanın üzerine koydu; ama... – sardalya kutusu yoktu... Burada bacakları gevşedi; ve öylece, İtalyan peleriniyle, lastik ayakkabılarıyla – dizlerinin üstüne düştü, yanan başını soğuk, ıslak, yağmurla ıslanmış ellerinin içine alarak; bir anda – öylece donakaldı: keten saçların şapkası orada çok tuhaf biçimde, kıpırtısız, odanın alacakaranlığı içinde koyu yeşil kumaşlı koltukların arasında sarı bir benek halinde tuhaf biçimde cansızlaştı.

Evet – sıçradı! Evet – rafa! Ve raf – açıldı; eşyalar oradan buradan halıya uçtu; ama orada da – sardalya kutusu yoktu; hem

hareketlerinin hızlılığı (tıpkı ekselansları babacığı gibi) hem gösterişsiz boyuyla çevik bir maymuncuğu andırarak, odada hortum gibi koşuşturmaya başladı. Aslında: kader şakalaşıyordu; odadan – odaya; yataktan (burada yastıkların, çarşafın, yatak örtüsünün altını karıştırıyordu) – şömineye: burada ellerini küle daldırdı; şömineden – kitap rafı sıralarına (ve rafları örten hafif ipek perde bakır tekerlekler üzerinde kaydı); burada ellerini ciltlerin arasına daldırdı; ve bir sürü cilt hışırtıyla, gümbürtüyle uçtu.

Ama sardalya kutusu hiçbir yerde yoktu.

Çok geçmeden küle ve toza bulanmış yüzü, artık hiçbir ifade ve anlam taşımaksızın anlamsız bir tepe halinde üst üste yığılmış ve titreyen ellerden çıkan uzun bir tür örümcek parmaklarıyla alınıp bırakılan eşya yığınının üzerinde salınıyordu; bu eller yayılmış İtalyan pelerininden çıkıp yerde geziniyorlardı; bu iki büklüm halde, baştan aşağı titreyip terleyerek, kabarmış boyun damarlarıyla, tamı tamına sinek yiyen şişman göbekli bir örümceği andırıyordu: bir gözlemci incecik ağır parçaladığı zaman, böyle bir manzarayla karşılaşır: huzuru kaçan devasa örümcek, tavandan yere uzanan uzamda gümüş bir iplik üzerinde sarkıp tüylü ayaklarıyla yerde sarsakça koşturur.

İşte tam da bu halde – eşya yığınının üzerinde – gafil avlandı Nikolay Apollonoviç; içeri dalan Semyoniç tarafından.

"Nikolay Apollonoviç!.. Beyefendiciğim!.."

Hâlâ dört ayak üstünde olan Nikolay Apollonoviç arkasına döndü; Semyoniç'i görünce, pelerinini hızlı bir hareketle savurup eşya yığınının üzerini örttü – sayfalar ve ağızlarını açmış ciltler – tıpkı yumurtalar üzerindeki tavuk gibi: keten saçlar şapkası orada, kıpırtısızca, – odanın alacakaranlığı içinde sarı bir benek olarak donakaldı.

"Ne var?.."

"Belirtmek isterim ki..."

"Bekleyin: baksanıza... meşgulüm..."

Ağzını kulaklarına dek açınca, orada yere serilmiş duran alaca bulaca leopar başına benzedi.

"Kitapları düzenliyorum işte."

Ama Semyoniç sakinleşmedi:

"Lütfen: orada... sizi çağırıyorlar..."

"?"

"Aile mutluluğu: az önce annecik, hanımefendi, Anna Petrovna, bizi ziyaret etmeye lütfettiler."

Nikolay Apollonoviç mekanik biçimde kalktı; pelerin üzerinden uçtu; ikonik çehrenin külle bezenmiş konturunda – kül ve toz içinde – bir kızarıklık şimşek gibi toplanmış ve tek kuyruklu ceketiyle – ve dans eden kemeriyle saçma ve gülünç bir figürcük sunuyordu – öksürdüğü sırada; tıksırarak, öksürük arasından, bağırdı:

"Anne? Anna Petrovna?"

"Apollon Apollonoviç'le birlikteler efendim; misafir odasında... Az önce buyurdular..."

"Beni mi çağırıyorlar?"

"Apollon Apollonoviç rica ediyorlar efendim."

"Tamam, hemen... Ben hemen... sadece..."

...

Bu odada daha kısa süre önce Nikolay Apollonoviç kendi içinde temsil edilen bir merkeze dönüşüyordu – her şeyi belirleyen, merkezden kaçan mantıksal varsayımlar dizisine: ruhu, düşünmeyi ve işte bu koltuğu; yani daha kısa süre önce burada evrenin tek merkezi olmuştu; ama on gün geçti; ve özbilinci utançla bu yığılmış eşya tepesine bağlandı; tabağın kenarında altı küçük ayağıyla koşturan özgür bir sinek de, birden kaçamadan hem ayağını, hem kanadını yapışkan bal yığınına kaptırır.

...

"Hişt! Semyoniç, Semyoniç – dinleyin," Nikolay Apollonoviç çevik biçimde kapıdan uzandı, Semyoniç'in peşinden devril-

miş taburenin üzerinden sıçradı ve ihtiyarın kolunu yakaladı (parmakları da güçlüydü yani!).

"Siz görmüş olabilir misiniz burada – konu şu ki..." – diye bocaladı yere çöküp ve ihtiyarı koridora açılan kapıdan çekti – "ben unutmuşum... burada şöyle bir nesne görmüş olabilir misiniz? Burada, odada... şöyle bir nesne: oyuncak..."

"Oyuncak mı efendim..."

"Çocuk oyuncağı... bir sardalya kutusu..."

"Sardalya kutusu?"

"Evet, oyuncak (sardalya kutusu biçiminde) – ağırca bir şey, kurma yeri var: hatta tıkırdayan bir saati... Onu şuraya yerleştirmiştim: oyuncağı..."

Semyoniç ağır ağır döndü, kolunu sıkan parmaklardan kurtardı kendini, bir an için duvara baktı (duvarda bir kalkan asılıydı – zenci kalkanı: bir vakit avlanmış olan gergedan derisinden yapılmıştı), düşündü ve saygısızca şöyle patlattı:

"Hayır!"

"Hayır efendim" bile değil: sadece – "hayır!"

"Bense, yani, düşünmüştüm ki..."

Düşünün işte: talih, aile mutluluğu; beyefendi, bakan şahsen ışık saçıyor: böyle bir olay için... Bir de şuna bakın: sardalya kutusu... ağırca bir şey... kurması var... oyuncak: bu arada kendi kuyruğu da – yırtık!..

"Haber vermeme izin vermeyecek misiniz?"

"Ben – hemen, ben – hemen..."

Ve kapı kapandı: Nikolay Apollonoviç nerede olduğunu anlamaksızın duruyordu – devrilmiş koyu kahverengi taburenin yanında, bir nargile takımının önünde; önündeki duvarda, avlanmış bir gergedanın kalın derisinden yapılmış ve yanına bir Sudan mızrağı asılmış olan bir zenci kalkanı vardı.

Ne yapacağını bilmeksizin, hain ceketi yeni bir ceketle değiştirmeye koşturdu: öncelikle ellerini ve yüzünü külden temizledi sabunla; yıkanıp giyinirken, kendi kendine konuşuyordu:

"Nasıl olur bu, neler oluyor... Gerçekten nereye saklamış olabilirim..."

Nikolay Apollonoviç, sardalya kutusunun şans eseri kaybolmasının yol açtığı, üzerine çöken korkuyu tümüyle kavrayamıyordu; bunun daha aklına gelmemiş olması da iyi bir şeydi; *o yokken odasına gelmişler ve korkunç içeriği olan sardalya kutusunu bularak, bu sardalya kutusunu önlem olarak ondan uzaklaştırmışlardı.*

UŞAKLAR ŞAŞIRDI

Ve tam olarak aynı evler yükseliyordu orada, ve aynı grili insanlar geçip gidiyordu orada, ve aynı yeşilimsi sis duruyordu orada; yüzler bir şeylere takılmış koşturuyordu orada; kaldırımlar fısıldıyor ve hışırdıyordu – taştan dev-evlerin penceresi altında; onlara doğru uçuyordu – birbiri ardına bulvarlar; ve gezegenin küresel yüzeyi, yılan derisi gibi, grili-karalı ev küpleriyle kaplanmış gibi görünüyordu; ve bulvarlar ağıyla kesişen paralel bulvarlar ağı, kare ve küp yüzeyleriyle evrensel uçurumlara genişliyordu: kişi başına bir kare.

Ama Apollon Apollonoviç sevdiği şekle bakmıyordu: kare, taştan paralel yüzlerin, küplerin düşüncesiz algısına dalmamıştı; kiralık arabanın koltuğuna yumuşak yastıklarına yaslanarak, he-

yecanla, kendisinin vernikli eve götürüyor olduğu Anna Petrovna'ya bakıyordu; çaydan sonra otel odasında ne konuştukları hep nüfuz edilemez bir sır olarak kaldı; bu konuşmanın ardından karar vermişlerdi: Anna Petrovna yarın İngiliz Kıyısı'na taşınacak; bugünse Apollon Apollonoviç Anna Petrovna'yı oğluyla görüşmeye götürüyor.

Ve Anna Petrovna utanıyordu.

Arabada konuşmadılar, Anna Petrovna orada pencerelerden dışarı baktı: iki buçuk yıldır bu gri bulvarları görmüyordu: orada, pencerelerin ardında, ev numaraları görünüyordu; ve sirkülasyon ilerliyordu; orada, oradan – açık günlerde, uzaklardan, göz alıcı biçimde parlıyordu; altın iğne, bulut, günbatımının kızıl ışını; orada, oradan, sisli günlerde – hiç kimse hiçbir şey.

Apollon Apollonoviç gizlemediği bir hoşnutlukla, bu kapalı küpün içinde sokak karnavalından ayrılmış olarak araba duvarlarına yaslanıyordu; burada akan insan kalabalığından, işte şu kavşakta satılan kasvetli ıslak kızıl ambalajlardan ayrılmıştı; ve gözleri uçuşuyordu; ara sıra sadece Anna Petrovna yakalıyordu: dalgın, hayret dolu bir bakış, ve düşünün bir – sadece yumuşak: mavi-mavi, çocuksu, hatta anlamsız (çocukluğa dönmüş olmasın?).

"Duydum ki, Apollon Apollonoviç, sizi bakan olarak seçeceklermiş?"

Ama Apollon Apollonoviç araya girdi:

"Siz şimdi nereden geldiniz, Anna Petrovna?"

"Ah, Granada'dan..."

"Tabii efendim, tabii efendim, tabii efendim..." – ve sümkürerek, – ekledi... – "Tabii bilirsiniz, işler: görevin, bilirsiniz, tatsız yanları..."

Ve – bu da ne? Elinin üzerinde sıcak bir el hissetti: eli okşanmıştı... Hm-hm-hm: Apollon Apollonoviç bocaladı; utandı, hatta bir parça telaşlandı; hatta hoşlanmadı... Hm-hm: on beş yıldır böyle davranılmamıştı... Böyle doğruca okşamıştı... Bunu,

kabul etmeli ki, bu kişiden beklemiyordu... hm-hm... (Apollon Apollonoviç bu iki buçuk yılda sonuçta bu kişiyi... hafif tavırlı... bir kişi saymıştı...).

"İşte emekliye ayrılıyorum..."

Onları bu kadar yıl birbirinden ayıran ve iki buçuk yıldır daha da kötü biçimde yoğunlaşmış olan beyin jimnastiği – sonunda azimli beyninden çıkmış mıydı? Ve beyninin dışında, üzerinde fırtına bulutları mı toplanmıştı? Sonunda benzersiz fırtınalar çevresinde kırılmış mıydı? Ama beyninin dışında kırılınca, beyninde tükenmişti; beyin ağır ağır temizlenmişti; böyle fırtına bulutlarında bir yandan uzanan lacivert taşı bir yarık görürsünüz – yağmur kuşakları arasından; bırakın yağmur çöksün üzerinize; bırakın karanlık bulut kümeleri kızıl şimşeklerle parçalansın! Lacivert taşı yarık uzar; çok geçmeden güneş göz kamaştırıcı biçimde görünür; siz zaten fırtınanın sona ermesini bekliyorsunuz; birden – hem yalımlanır, hem gümbürder; şimşek bir çam ağacına çarpar.

Arabanın camlarından günün yeşilimsi aydınlığı giriyordu; insan selleri orada dalga benzeri bir anaforla koşuşturuyordu; ve o insan anaforu – gürleyen bir anafordu.

Burada görmüştü işte raznoçinetsi; burada raznoçinetsin gözleri parlamış, tanımıştı o zaman – ancak on gün önce (evet, topu topu on gün: on gün içinde her şey değişmişti; Rusya değişmişti!)...

Uçup geçen arabaların tozu dumanı ve gürültüsü! Otomobil roulade'larının melodik ünlemleri! Ve – polis ekibi!..

Orada, yalnız bir soluk-gri ıslaklığın asılı durduğu yerde, önce mat biçimde belirdi ve sonra tamamıyla ortaya çıktı: çamurlu, karalı-grili Aziz İshak... Ve tekrar sise kanştı. Ve – bir açıklık açıldı: kara köprünün uzandığı, sisin soğuk çok bacalı uzakları perdelediği ve koşturan bulut dalgalarının geldiği derinlikler, yeşilimsi çamur.

...

Gerçekten: sonuçta işte – şaşırmıştı uşaklar.

Daha sonra girişte bekçilik eden uykulu delikanlı Grişka şöyle anlattı:

"Burada oturmuş, parmak hesabı yapıyordum: sonuçta işte Koruma'dan[303] Meryem'in Doğumu'na[304] dek... Bu da demek ki... Meryem'in Doğumu'nda – Kış Nikolası'na[305] dek...

"Sen şeyi söyle: Meryem'in Doğumu, Meryem'in Doğumu!"

"Bense – ne? Meryem'in Doğumu bizim köy bayramıdır – dini bayram... Yani işte – sayıyordum... Bu sırada geldiklerini duydum; kapıya koştum. Açtım, yani, kapıyı: ve – ah, azizler adına! Yani beyefendinin ta kendisi, kiralık bir arabayla (üstelik kötü bir arabayla!); yanında da ucuz bir vaterprof giymiş saygıdeğer yaşlarında hanımefendi."

"Vaterprof değil, sefil: artık vaterprof giyilmiyor."

"Uğraşma onunla: zaten sersemlemiş."

"Kısacası – paltoyla. Beyefendiyse koşuşturuyor: arabacıdan – üfff, arabadan – atlıyor, hanımefendiye elini uzatıyor, – gülümsüyor: kavalye gibi tıpkı; her türlü yardımı gösteriyor."

"Hadi canım..."

"Aynen..."

"Düşünüyorum da: iki yıldır görüşmüyorlardı," – diye sesler duyuldu çevreden.

"Tabii yani: hanımefendi arabadan çıkıyor; ama hanımefendi – görüyorum ki – bu durumdan utanmış: gülüyor orada – tam olarak değil; kendini cesaretlendirmek için: çenesini tutuyor: yani, inanın bana, elbiseleri felaket; eldivenlerde delikler; eldivenleri çitilenmiş değil: herhalde kimse çitilememiş; İspanya'da çitilemiyorlar herhalde..."

---

303 1 (14) ekim tarihli Ortodoks bayramı.

304 8 (12) eylül tarihli Ortodoks bayramı.

305 Tarım ve hayvancılığın patronu olan Mucizevi Aziz Nikola'nın ölüm günü olan, 6 (19) aralık tarihli Ortodoks bayramı.

"Anlat hadi, bırak şunu!.."

"Dediğim gibi: beyefendiyse, beyefendimiz, Apollon Apollonoviç, bütün avantajlılığını bir yana bırakmış; arabanın yanında suyun içinde, yağmurun altında durduyor; yağmur – aman Tanrım! Beyefendi dikiliyor orada, sanki oracıkta koşuyormuş, oracıkta ayaklarıyla yeri dövüyormuş gibi; hanımefendi basamaktan inerken onun eline yaslanınca – sonuçta hanımefendi ağırlaşmış – bizim beyefendi neredeyse çöküyor; beyefendi ufak tefek kalıyor; eh, nasıl oluyor da, diye düşünüyorum, böyle ağır birini tutabiliyor! Gücü yetmez ki..."

"Uydurup durma; anlat."

"Uydurmuyorum; olduğu gibi anlatıyorum; ne diyordum... İşte bunu Mitriy Semyoniç anlatsın: kapıda karşılaştılar... Anlatacak ne var? Beyefendinin hanımefendiye tek dediği: hoş geldiniz, dediler, – buyrun, ee, Anna Petrovna... O zaman tanıdım onları."

"E, sonra?"

"Yaşlanmış... Önce tanımadım; sonra tanıdım, çünkü hâlâ hatırlıyorum: şeker ikram ederdi bana."

Böyle konuştu uşaklar sonradan.

...

Ama gerçekten de!

Beklenmedik, önceden görülmeyen bir olgu: bundan iki buçuk yıl önce, Anna Petrovna İtalyan artistle birlikte eşinden ayrılmıştı; ve işte iki buçuk yıl sonra, İtalyan artist tarafından terk edilince, Granada'nın harika saraylarından Pirene sıradağlarını, Alpleri, Tirol dağlarını geçerek ekspres hızla geri dönmüştü; ama en şaşırtıcı olan şey, senatörün iki küsur yıl bir yana, iki gün öncesine kadar olsun Anna Petrovna'dan bahsedilmesine katlanamıyor olmasıydı (daha dün öfkelenmişti!); iki buçuk yıldır Apollon Apollonoviç, Anna Petrovna üzerine bilinçli olarak düşünmekten bile kaçıyordu (ve yine de onu düşünüyordu); "Anna Petrovna" ses bileşimi bile kulak davulunda, bir sıranın altından

atılan bir maytap öğretmenin alnında nasıl patlarsa öyle patlıyordu; ama okul öğretmeni yumruğunu hiddetle masaya indirir; Apollon Apollonoviç'se bu ses bileşimine karşı nefretle dudaklarını ısırıyordu. Neden dönüşü haber verildiği sırada kuru dudaklarını her zamanki büzülmesi heyecanlı-öfkeli bir çene titreyişine çevrilmişti (dün gece – Nikolenka'yla konuşması sırasında); neden uyumamıştı gece? Neden yarım gün içinde o öfke buhar olup uçmuş ve yerini kaygı sınırında bir ağrılı sızlama almıştı? Niye kendisi beklemeye dayanamamıştı, otele kendisi gitmişti? Kendisi – ikna etmişti: kendisi – getirmişti. Bir şey olmuştu orada – otel odasında; Anna Petrovna kendi kati sözünü unutmuştu: bu sözü kendi kendine – burada dün vermişti: burada vernikli evde (onu ziyaret edip kimseyi bulamadıktan sonra).

Söz vermişti: ama – dönmüştü.

Anna Petrovna ve Apollon Apollonoviç heyecanlı ve birbirlerine yaptıkları açıklamalardan utanmıştılar; bu yüzden vernikli eve girerken bereketli duygu savurganlığı alışverişinde bulunmamışlardı; Anna Petrovna kocasına yan gözle bakmıştı: Apollon Apollonoviç burnunu sümkürmüştü... paslı gürzün altında; boru sesi çıkartarak, favori sakalına sümkürmüştü. Anna Petrovna uşakların saygılı selamlarına, onda az önce görmediğimiz bir ölçülülük göstererek kibarca yanıt lütfetmişti; yalnız Semyoniç'i kucakladı ve sanki ağlamak ister gibi oldu; ama Apollon Apollonoviç'e ürkek, korkak bir bakış atıp kendini tuttu; parmakları el çantasına uzandı, ama mendil çıkarmadı.

Apollon Apollonoviç, basamaklarda onun üzerinde durarak, uşaklara hâkim, katı bakışlar attı; böyle bakışları telaş anlarında atardı; olağan zamanlarda Apollon Apollonoviç uşaklarla incitici olacak kadar nazik ve suratsızdı (şakalar dışında). Hizmetçi orada dururken, kayıtsız bir tavır takındı: bir şey olduğu yok – bu vakte dek hanımefendi sağlık nedenleriyle yurtdışında yaşıyordu; o kadar: ve hanımefendi, işte, döndü... Ne var? Eh, işte – ve harika!..

Bu arada, orada bir uşak vardı (Semyoniç, Grişka ve delikanlı dışında hepsi değişmişti); bu hatırladığı şeyi hatırlıyordu: hanımefendinin yurtdışı yolculuğuna nasıl çıktığını hatırlıyordu – eşine hiç haber vermeksizin: elinde küçük bir bavulla (ve bu – iki buçuk yıl sürmüştü!); yola çıkmadan önce – beyefendiden kopmuştu; gidişinden iki gün öncesinde bu bıyıklı adam hep burada oturuyordu: kara gözlü misafir – adı neydi? Mindalini (ona Mantalini diyorlardı),[306] onlara Rusça olmayan şarkılar söylüyordu: "Tra-la-la.. Tra-la-la.." Ve bahşiş vermiyordu.

Bu uşak böyle bir şeyler hatırlayarak, uzatılan ele doğru, çıkışın – yani gidişin– ayrıntılarını kafasından atamadığı için suçluluk duyarak, özel bir saygıyla eğildi; sonuçta cidden korkuyordu, vernikli evdeki günlerinin sayılı olmasından – ekselanslarının vernikli eve mutlu dönüşü nedeniyle.

İşte salondalar; önlerinde ayna gibi parke karecikleriyle ışıldıyor: burası iki buçuk yıldır nadiren ısıtılmıştı; bu odalar anfilade'sinin uzamları anlaşılmaz bir hüzün uyandırıyordu: Apollon Apollonoviç daha çok anahtarla kilitlediği odasında oturuyordu; ona öyle geliyordu ki, buradan – oraya tanıdık ve hüzünlü biri ona doğru koşuyor; ve şimdi de, işte yalnız olmadığını düşünüyordu; burada parke zeminin küçük kareleri üzerinde dolanırken yalnız olmayacak... Anna Petrovna'yla beraber olacak.

Parke zeminin küçük kareleri üzerinde Nikolay Apollon Apollonoviç nadiren dolanırdı.

Kolunu krendel[307] gibi büken Apollon Apollonoviç, misafirini salondan geçirdi: sağ kolunu sunmuş olması iyiydi; solu – ani, dizginsiz kalp çarpıntılarından dolayı hem sancıyor hem de ağrıyordu; Anna Petrovna'ysa onu durdurdu, soluk renkli bir resmi göstererek duvara doğru çekti, gülümsedi ona:

---

306 Charles Dickens'ın *Nicholas Nickleby* (1839) adlı romanındaki uçarı ve duygusal karakter. Belıy sıkça okuduğu Dickens'ı severdi. "Mindalini" Rusça "mindal" (badem) sözcüğünü de çağrıştırıyor.

307 8 rakamı ya da B harfi şeklinde yapılan bir hamur işi.

"Ah, hep aynı!.. Hatırlıyor musunuz, Apollon Apollonoviç, bu freski?"

Ve – hafif hafif eğildi, hafif hafif kızardı; peygamber çiçeği gözleri bu sırada iki lacivert taşı dolu göze dikilmişti; ve – bakış, bakış: tatlı, eski, çok eski, bütün herkesin unuttuğu, ama kimsenin unutmadığı ve hemen kapıda duran – böyle bir şey oldu birdenbire bakışları arasında; bu içlerinde olmadı; ve içlerinden – çıkmadı: ama aralarında – durdu: sanki bahar rüzgârıyla esti. Okur beni affetsin: bu bakışın özünü en banal sözcükle ifade edeceğim: aşk.

"Hatırlıyor musunuz?"

"Tabii efendim: hatırlıyorum..."

"Nerede?"

"Venedik'te..."

"Otuz yıl geçti!.."

Sisli bir lagünün, uzaktan hıçkıran bir aryanın hatırası sarmıştı adamı: otuz yıl önce. Venedik hatırası kadını da sardı, ikiye bölündü: o kadar önce – otuz yıl önce; ve – iki buçuk yıl önce; burada uzaklaştırdığı bir münasebetsiz hatırayla kızardı; ve bir başka şey araya girdi: Kolenka. Son iki saat sırasında Kolenka'yı unutmuştu; senatörle konuşma her şeyi vaktinden önce başka yere çekmişti; ama bundan iki saat önce Kolenka'yı şefkatle düşünüyordu; şefkat ve huzursuzlukla, çünkü Kolenka'dan ne selam, ne yanıt almıştı.

"Kolenka..."

Misafir odasına girdiler; dört bir yandan porselen biblo dağları üzerlerine atıldı; süslemelerin küçük yaprakları parıldıyordu – sedef ve bakır – duvardan çıkan kutucuklar, raflar üzerinde.

"Kolenka, Anna Petrovna, iyi... kendi halinde... harika yaşıyor," – ve bir parça yana kaçtı.

"Evde mi?"

Az önce oturma yerinin yerinde soluk lacivert taşı renkli kumaşın üzerinde küçük çelenkler kıvrılan ampir koltuğa çök-

müş olan Apollon Apollonoviç, isteksizce kalktı koltuktan, zile bastı:

"Neden gelmedi bana?"

"O, Anna Petrovna... ıı-ımmm... kendi payına, çok-çok," – diye tuhaf biçimde bocaladı senatör ve sonra mendilini çıkardı: boru benzeri bir sesle çok uzun süre sümkürdü; favori sakallara soluyarak, burun mendilini cebine sokmakla uzun zaman geçirdi.

"Kısacası, çok mutlu oldu."

Sessizlik sürdü. Çıplak baş orada soğuk ve uzun bacaklı bronzun altında sallanıyordu; lamba abajuru incelikle işlenmiş pembe bir renkle yanmıyordu: bu boyanın sırrı on dokuzuncu yüzyılda kaybolmuştu; cam zamanla matlaşmıştı; ince işleme de zamanla kararmıştı.

Zil sesine Semyoniç geldi:

"Nikolay Apollonoviç evde mi?"

"Evet efendim..."

"Mm... dinleyin: ona, Anna Petrovna'nın bize geldiğini söyleyin; ve –gelmesini istiyor..."

"Belki, biz kendimiz gidebiliriz ona," – diye heyecanlandı Anna Petrovna ve yaşına uygun olmayan bir hızla koltuktan kalktı; ama Apollon Apollonoviç, telaşla Semyoniç'e dönerek onun sözünü kesti:

"Im-ımmm... Semyoniç: diyorum ki..."

"Dinliyorum efendim!.."

"Hangi topa ayakla vurulmaz?"

"Herhalde efendim, tenis topuna..."

"Hayır – topuza!.."

...

"He-he-he efendim..."

...

"Kolenka'dan hoşnut değilim, Anna Petrovna..."

"Neden?"

"Kolenka'nın davranışları uzun zamandır – kaygılanmayın – davranışları: doğrusu – kaygılanmayın ama – garip..."

"?"

İki pencere arasındaki altın ayna misafir odasını yeşilimsi ayna yüzleriyle dört bir yandan yutuyordu.

"Kolenka bir parça sır dolu oldu... öh, öhö," – ve öksürmeye başlayan Apollon Apollonoviç, eliyle sehpayı dövdü, bir şeyler hatırladı – özel bir şey, somurttu, burnunu ovuşturdu eliyle; bu arada, hızla kendini topladı: ve aşırı bir neşeyle neredeyse bağırdı:

"Bu arada – hayır: bir şey yok efendim... Saçmalıklar..."

Aynaların arasında sedef sehpa dört bir yandan parıldıyordu.

TAM BİR ANLAMSIZLIK

Diz eklemindeki şiddetli acıyı (sertçe çarpmıştı) bastıran Nikolay Apollonoviç hafifçe topallıyordu: yankılı koridor uzamında koşuyordu.

Anneyle görüşme!..

Düşünceler ve anlamlar girdabı çöktü üzerine; ya da hatta düşünce ve anlam girdabı bile değil: sadece anlamsızlık girdabı; bir kuyruklu yıldızın parçacıkları da bir gezegene nüfuz ederken, sarsıcı bir hızla uçup geçerek gezegenin yapısında bir değişiklik bile yaratmaz böyle; kalbe nüfuz ederken, kalp atışlarının ritminde değişikliğe bile yol açmaz; ama azalsın hızı kuyruklu yıldızın: kalp parçalanır; gezegenin kendisi parçalanır; ve her şey gaz olur; eğer Ableuhov'un başında anlamsızca dönenen girda-

bı bir an durduracak olsaydı, bu anlamsızlık fırtınayla kabarmış düşüncelerle boşalırdı.

Ve – işte bu düşünceler.

Önce durumunun korkunçluğu düşüncesi; korkunç bir durum – ortaya çıkmıştı şimdi (sardalya kutusunu aldıktan sonra); sardalya, yani bomba kaybolmuştu; açık şekilde – kaybolmuştu; ve, demek ki: biri bombayı almıştı; kim ama, kim? Uşaklardan biri; ve – demek ki: bomba polisin eline geçmişti; ve onu – tutuklayacaklar; ama bu – en önemlisi değil, en önemlisi: bombayı Apollon Apollonoviç'in kendisi almıştı; ve tam da bomba konusu çözüldüğü zaman almıştı; ve o – biliyor: her şeyi biliyor.

Her şey – nedir o? Sonuçta bir şey olmadığından bir şey değil; cinayet planı mı? Cinayet planı değil; Nikolay Apollonoviç bu planı kesinlikle reddediyor: alçakça bir iftira – plan bu.

Bulunan bomba konusu bir gerçekti.

Babası onu çağırdığına, annesi onu – hayır, o bilemez: ve bombayı da o çıkarmadı odadan. Demek uşaklar... Uşaklar uzun zaman önce her şeyi anlamış. Ama hiç kimse – hiçbir şey. Hayır, bombayı bilmiyorlar. Ama – nerede peki, nerede peki? Kesin olarak masaya mı koymuştu onu, tesadüfen, mekanik biçimde halının altında bir yere yerleştirmiş olmasın?

Hep böyle şeyler geliyordu başına.

Bir hafta sonra kendi kendine ortaya çıkacak... Aslında, hayır: bugün bir yerde varlığını belli edecek – çok korkunç bir gümbürtüyle (Ableuhov'lar gümbürtülere kesinlikle katlanamazdı).

Bir yerde, belki de – halının altında, yastığın altında, rafta kendini belli edecek: gümbürdeyecek ve patlayacak; bombayı bulmalı; ama şimdi aramaya zamanı da yok: Anna Petrovna gelmiş.

İkincisi: ona hakaret edildi; üçüncüsü: bu sefil Pavel Yakovleviç – az önce bir yerde, Moyka'daki dairesinden dönerken onu görmüştü sanki; Pepp Peppoviç Pepp'se – işte – dördüncü:

Pepp – korkunç genişlemesi gövdenin, damarların genişlemesi, kafada kaynar su...

Ah, her şey karıştı: düşünceler girdabı insani olmayan bir hızla dönüyor ve düşünce bile olmayan şekilde kulaklarında uğulduyordu: tam bir anlamsızlık olmuştu.

Ve işte başında bu anlamsız kaynar suyla Nikolay Apollonoviç yankılanan koridorda, aceleden üzerindeki ceketi değiştirmeden ve ona bakan birine sağ ayağının acıyla ağrıyan diz eklemi yüzünden aksayan, bir tür kambur topal görünümü sunarak koşturdu.

ANNE

Misafir odasının kapısını açtı.

Gördüğü ilk şey... ilk şey... Ama nasıl söylenir: koltuktan annesinin yüzünü ve uzanmış iki kol gördü: yüz yaşlanmıştı, kollarsa pencerelerin dışında az önce yakılmış fenerlerin altın danteli içinde titriyordu.

Ve bir ses duydu:

"Kolenka: oğlum, canım!"

Daha fazla dayanamadı ve var gücüyle ona atıldı:

"Sen misin, yavrum..."

Hayır, daha fazla dayanamadı: önünde dizlerinin üstüne çöktü, onu kollarıyla sıkıca sardı; yüzünü dizlerine yaslayıp hummalı hıçkırıklara gömüldü – ne için olduğu belirsiz hıçkırık-

lara: tarifsiz, utançsız, denetimsiz bir halde geniş omuzları sarsılıyordu (hatırlayalım: Nikolay Apollonoviç bu son üç yıldır hiç okşanmamıştı).

"Anne, anne..."

O da ağlıyordu.

Apollon Apollonoviç orada, bir nişenin alacakaranlığında duruyordu; ve parmağıyla porselen bir kuklayı oynatıyordu, bir Çinli'yi: Çinli başını sallıyordu; Apollon Apollonoviç nişenin alacakaranlığından çıktı; ve sessizce inledi; küçük adımlarla ağlayan çifte ilerledi; ve beklenmedik biçimde koltuğun üzerinden eğildi:

"Sakin olun, dostlarım!"

O, itiraf edelim ki, soğuk, sır dolu oğlundan bu duyguları beklemiyordu – iki buçuk yıldır yüzünde sırıtmadan başka bir şey görmemişti; kulaklara dek varan ağız ve aşağı indirilmiş gözler; ve sonra dönüp bir şey aranarak odadan kaygıyla çıktı Apollon Apollonoviç.

"Anne.. Anne..."[308]

Korku, günlerdir süren küçük düşmeler, sardalyanın kayboluşu, sonunda, tam bir hiçlik duygusu, bütün bunlar dönenerek, anlık düşünceler oluvermişti; görüşmenin ıslaklığında boğuluyordu:

"Canım, oğlum."

...

Parmakların buzlu dokunuşu onu kendine getirdi:

"Al, Kolenka, bir yudum iç."

Ve ağlamış yüzünü dizlerden kaldırdığı zaman, altmış sekizlik ihtiyarın bir parça çocuksu bakışlarını gördü: ceketli, ufak tefek Apollon Apollonoviç elinde bir bardak suyla duruyordu; parmakları uçuşuyordu; Nikolay Apollonoviç'i okşamadan okşa-

308 "O da ağlıyordu"yla "Korku, günlerdir..." arasındaki kısım *Russkiye Klassiksi* edisyonunda yer almıyor.

maya çalışıyordu – sırtını, omzunu, yanaklarını; birden elini beyaz keten saçlara daldırdı. Anna Petrovna gülümsüyordu; çok yersiz biçimde eliyle yakasını düzeltti; mutluluktan sarhoş gözlerini çeviriyordu: Nikolenka'dan Apollon Apollonoviç'e; ve tersine: ondan Nikolenka'ya.

Nikolay Apollonoviç ağır ağır dizlerden uzaklaştı:

"Affedersiniz, anneciğim: ben sadece..."

"Bu, bu – şaşkınlıktan..."

"Ben – şimdi... Hiç... Sağol, baba..."

Ve suyu içti.

"İşte."

Sedef sehpaya bıraktı Apollon Apollonoviç bardağı; ve birden – ihtiyarca, neşeli bir dedenin hallerine, birbirlerini dürtükleyerek gülen çocuklar gibi güldü; iki yaşlı, akraba yüz!

"Evet efendim..."

"Evet efendim..."

"Evet efendim..."

Apollon Apollonoviç altın yanaklı bir erosun kanadıyla taçlandırdığı bir aynanın yanında duruyordu: erosun altında defneler ve güller meşalelerin ağır aleviyle parçalanıyordu.

Ama bellek bir şimşekle yarıldı: sardalya kutusu!..

Nasıl olur? Nedir bu? Ve bir taşkınlık kapladı onu yine.

"Ben şimdi... Geliyorum..."

"Neyin var, sevgilim?"

"Hiçbir şey efendim... Bırakın onu, Anna Petrovna... Sana tavsiyem, Kolenka, kendi kendine kal... beş dakika... Evet, bilirsin ya... Ve sonra – geri gel..."

Ve az önce yaşadığı taşkınlığı az az idare eden Nikolay Apollonoviç, sallanarak, yüzünü tekrar teatral bir biçimde parmaklarıyla örttü: keten saç şapkası orada, odanın alacakaranlığında tuhaf biçimde ölgünleşmişti.

Sallanarak çıktı.

Baba şaşkınlıkla mutlu anneye baktı.

...

"Doğrusunu söylemek gerekirse, onu tanıyamadım... Bu, bu... Bu hisler, nasıl söylesem," – Apollon Apollonoviç aynayla pervaz arasında dolanıyordu... – "Bu, bu... taşkınlıklar," – ve favori sakallarını sıvazları.

"Gösteriyor ki," – sertçe döndü ve bir an topukları üzerinde dengelenerek ayakkabı burunlarını kaldırdı ve sonra bütün gövdesiyle yere düşen burunlarına abandı –

"Gösteriyor ki," – elini (ceketin altından) sırtına götürdü ve elini sırtında çevirdi (bu yüzden ceket kabardı); ve sanki – Apollon Apollonoviç misafir odasının içinde sallanan kuyruğuyla koşturuyor gibiydi:

"Ondaki hislerin doğallığını gösteriyorlar ve, deyim yerindeyse," burada omuz silkti, – "doğasının iyi özelliklerini..."

"Ben hiç beklemiyordum..."

Sehpada duran tütün kutusu ünlü kocanın dikkatini çekti; ve ona masanın üzerinde burada duran tepsiye göre daha simetrik bir konum vermek isteyerek, Apollon Apollonoviç birden hızlı hızlı bu sehpaya yaklaştı ve aldı... tepsiden parmaklarının arasında çevirmek üzere bir vizit kartı; dalgınlığı, bir anlık birtakım yan keşiflerin uzayan labirentine açılan derin bir düşünceye kapılmış olmasından geliyordu. Ama hoşnut, dalgın bir halde koltukta oturan Anna Petrovna inançla belirtti:

"Ben hep söylemiştim..."

"Evet efendim, bilirsin ya..."

Apollon Apollonoviç ceketin hafifçe kalkmış kuyruğuyla parmak ucunda yükseldi; ve – sehpadan aynaya koştu...

"iz ya..."

Apollon Apollonoviç aynadan köşeye koştu:

"Kolenka beni şaşırttı: ve itiraf edeyim ki – bu davranışı sakinleştirdi beni" – alnını kırıştırdı – "şey açısından... şey açısından," – elini sırtından ayırdı (ceketin ucu alçaldı), eliyle masada davul çaldı:

"Im-evet!.."

Sertçe kendi sözünü kesti:

"Bir şey yok efendim."

Ve düşünmeye daldı: Anna Petrovna'ya baktı; onun bakışıy la karşılaştı; birbirlerine gülümsediler.

VE ROULADE GÜRLEDİ

Nikolay Apollonoviç odasına girdi; yere düşmüş Arap taburesine bakakaldı: fildişi ve sedef süslemesini izledi gözleriyle. Ağır ağır pencereye yaklaştı; orada nehir akıyordu; ve bir kayık sallanıyordu; ve akıntılar dalgalanıyordu; misafir odasından, uzaktan bir yerden, bir roulade koşuları odanın sessizliğinde seslendi; daha önce de böyle çalardı o: ve bir zamanlar bu seslerin altında, kitapların üzerinde uyuya kalırdı Nikolay Apollonoviç.

Nikolay Apollonoviç eşya yığınının üzerinde acıyla düşünerek durdu:

"Nerede bu... Nasıl olur... Nereye koymuş olabilirim ki?"

Ve – hatırlayamıyordu.

Gölgeler, gölgeler ve gölgeler: koltuk gölgelerden yeşillendi; gölgeler arasından arada bir büst beliriyordu; tahmin edileceği üzere, Kant'ın.

Bu sırada masanın üzerinde, dörde katlanmış bir kâğıt dikkatini çekti; evsahibini evde bulamayan ziyaretçiler masaya dörde katlanmış kâğıtlar bırakır; mekanik biçimde aldı kâğıdı; mekanik biçimde imzaya baktı – Lihutin'in tanıdık imzası. Evet –tamam işte: o yokken, sabahleyin, Lihutin'in buraya geldiğini tümüyle unutmuştu: ortalığı karıştırmış ve yoklamıştı (kendisi de bundan bahsetmişti tatsız görüşme sırasında)...

Evet, evet, evet: odayı karıştırmıştı.

Bir rahatlama nefesi çıktı Nikolay Apollonoviç'in göğsünden. Her şey bir anda aydınlanmıştı: Lihutin! Eh – elbette; şüphesiz burayı karıştırmıştı: aramış ve bulmuştu; bulunca da almıştı; kilitlenmemiş masayı görmüştü; ve masanın içine bakmıştı; sardalya kutusu hem ağırlığı hem görünümü, hem de saat mekanizmasıyla dikkatini çekmişti; teğmen de sardalya kutusunu almıştı. Şüphe yoktu.

Rahatlayarak koltuğa çöktü; bu sırada sessizlik tekrar roulade koşularıyla seslendi; daha önce de böyle olmuştu: burada roulade'lar koştururdu; ve bundan dokuz yıl önce; ve bundan on yıl önce: Anna Petrovna Schopin çalardı (Schumann değil). Ve her şey böyle kolayca açıklık kazanınca, ona olaylar hiç olmamış gibi geldi: sardalya kutusunu teğmen Lihutin almıştı (başka kim olabilir, eğer şeyi hesaba katmazsak, ama... – neden hesaba katalım!); Aleksandr İvanoviç geri kalan her şeyi halledecektir (bu vakitlerde, hatırlayalım, Aleksandr İvanoviç Dudkin yazlık evde merhum Lippançenko'dan bir açıklama alıyordu); evet, olaylar olmamıştı.

Petersburg orada pencerelerin ardında beyin jimnastiği ve dokunaklı bir enginlikle acı veriyordu; orada ıslak soğuk rüzgârın hücumları savruluyordu; devasa elmas yuvaları sislerin arasından beliriyordu – köprünün altında. Hiç kimse – hiçbir şey.

Ve nehir koşturuyordu; ve akıntı dalgalanıyordu; ve kayık sallanıyordu; ve roulade gürlüyordu.

Neva sularının öte yanında yığınlar yükseliyordu – adaların ve evlerin dış hatları; ve sisin içine savruluyordu kehribar gözler; ve sanki – ağlıyorlardı. Kıyı fenerleri sırası alevli gözyaşlarını Neva'ya döküyordu: kaynaşan ışıltılarla tutuşmuştu yüzey.

KARPUZ – SEBZE

İki buçuk yılın ardından üçü akşam yemeğine oturmuştu.

Duvardaki guguk kuşu gugukladı; uşak sıcak çorbayı getirdi; Anna Petrovna hoşnutlukla ışıl ışıldı; Apollon Apollonoviç... – tam olarak: sabahki takatsiz ihtiyara bakarak, birden dimdik olup güçlenmiş, masanın ardına geçmiş ve yay gibi bir hareketle peçetesini almış olan bu yaşsız ihtiyarı tanıyamazdınız; artık çorbaya oturmuşlardı, bir yan kapı aralandığı sırada: Nikolay Apollonoviç hafif pudralanmış, tıraşlı, temiz bir halde orada belirdi, yakası yükseklere kaldırılmış, düğmeleri sıkıca iliklenmiş öğrenci ceketiyle aileye katıldı (yakası geçmiş Aleksandr döneminin yakalarını andırıyordu).

"Neyin var, *mon cher*," – diye etkili bir biçimde pince-nez'si-

ni[309] burnuna kaldırdı Anna Petrovna, – "aksadığını görüyorum?"

"Ah?.." – Apollon Apollonoviç Kolenka'ya bir bakış attı ve biberliği aldı eline. – "Aslında..."

Genç hareketlerle çorbasını biberlemeye koyuldu.

"Saçmalık, *maman*: düştüm... ve işte dizim ağrıyor..."

"Goulard suyu[310] gerekmiyor mu?"

"Aslında, Kolenka," – diyerek Apollon Apollonoviç çorba kaşığını ağzına götürürken kaşlarının altından baktı, – "diz eklemindeki böyle yaralar şakaya gelmez; bu yaralar tatsız sonuçlar..."

Ve – bir kaşık çorbayı yuttu.

Büyüleyici biçimde gülümseyen Nikolay Apollonoviç, kendi payına çorbayı biberlemeye koyuldu.

"Annelik duygusu hayret verici bir şey," – ve Anna Petrovna kaşığını tabağa bıraktı, başını boynuna gömerek (bu yüzden yakasının altından ikinci bir çene çıktı), çocuksu, iri gözlerini iyice açtı, – "hayret verici bir şey: artık yetişkin, ama ben hâlâ eskisi gibi, onun için kaygılanıyorum..."

Doğal olarak iki buçuk yıldır Kolenka için hiç kaygılanmadığını unutmuştu: Kolenka'nın yerini esmer ve uzun bıyıklı, gözleri iki erik kurusuna benzeyen yabancı biri almıştı; doğal olarak – iki küsur yıldır her gün yabancı adamın, orada, İspanya'da kravatını bağladığını da unutmuştu: mor, ipek kravatını; ve iki buçuk yıl her sabah ona bir müshil vermişti – Hunyadi Yanos.[311]

"Evet, annelik hissi: hatırlasana, – senin dezanteri sırasında.." ("dezanteri" demişti).

---

309 (Fr.) Burun köprüsü üzerine yerleştirilen, sapsız bir gözlük türü.

310 Goulard esansı adıyla bilinen ve kurşun asetatıyla kurşun oksitle hazırlanan kan akışını durdurucu bir solüsyondan hazırlanan Goulard suyu, suya alkol ve bu esansın karıştırılmasıyla hazırlanırdı.

311 Budapeşte'deki bir kaynaktan çıkartılan rahatlatıcı ve bu adla markalaşmış maden suyu.

"Tabii ki, çok iyi hatırlıyorum.. Siz – ekmek dilimlerini mi kastediyorsunuz?"

"Kesinlikle..."

"Dizanterinin sonuçlarını mı," – "i"yi vurgulayarak tabağının üstünden mırıldandı Apollon Apollonoviç, – "çekiyorsun şimdi sen, dostum, öyle mi?"

Ve bir kaşık çorbayı yuttu.

"Imm-efendim... meyve yemeniz... bu vakitte zararlı efendim," – diye Semyoniç'in hoşnut sesi duyuldu kapıdan; başı içeri uzanmıştı: oradan bakıyordu – servis yapmıyordu.

"Yemişler, yemişler!" – dedi bas sesle Apollon Apollonoviç ve beklenmedik biçimde bütün gövdesiyle Semyoniç'e döndü: daha doğrusu kapı aralığına.

"Yemişler," – ve dudaklarını ısırdı.

Bu sırada servis yapan uşak (Semyoniç değil) sanki hepsine ilan etmek ister gibi peşinen gülümsedi:

"Şimdi öyle bir şey geliyor!"

Beyefendiyse çığlık attı.

"Ah, söyleyin Semyoniç: karpuz – yemiş midir?"

Anna Petrovna yalnızca gözleriyle Kolenka'ya döndü: küçümseyici ve alaycı bir gülüş sergiledi; gözlerini kapı yönünde donup kalmış olan ve sanki bütünüyle saçma sorusuna bir yanıt beklentisine girmiş olan senatöre çevirdi; gözleriyle şöyle diyordu:

"Hep eskisi gibi mi o?"

Nikolay Apollonoviç utançla bıçağı, çatalı elinde sıktı, bu arada vurdumduymazca, ve kapıdan soruya şaşırmamış, açık bir ses uçup geldi:

"Ekselansları, karpuz, hiçbir şekilde yemiş değildir, sebzedir."

Apollon Apollonoviç beklenmedik biçimde ekspromt'unu[312] – ay, ay, ay! – patlatıp bütün gövdesiyle hızla geri döndü:

---

312 (Fr.) Hazırlıksız, irticalen söylenen söz.

Haklısın, Semyoniç
Yaşlı poğaça, –
Çözdün bunu
Kel kafanla.

Anna Petrovna ve Kolenka gözlerini tabaklarından kaldırmadılar. Tek kelimeyle, eskisi gibi!

...

Apollon Apollonoviç misafir odasındaki sahneden sonra haliyle gösteriyordu onlara: artık her şey normale dönmüştü; iştahla yiyor, şaka yapıyor ve İspanya'nın güzellikleri üzerine hikâyeleri dikkatle dinliyordu; kalbinde tuhaf ve hüzünlü bir şeyler belirmişti; sanki vakit yoktu; ve sanki bu dün olmuştu (diye düşünüyordu Kolenka): o, Nikolay Apollonoviç, beş yaşındaydı; dikkatle annesinin dadıyla konuşmasını dinliyordu (Apollon Apollonoviç'in kovduğu dadı); ve Anna Petrovna – coşkuyla haykırıyor.

"Ben ve Zizi; peşimizde de yine – iki ***kuyruk***; siz – sergiye; peşimizdeki ***kuyruklar*** da sergiye..."

"Hayır, nasıl bir yüzsüzlük!"

Kolenka kocaman bir salon, kalabalık, elbise hışırtısı ve benzer şeyler getiriyor gözünün önüne (bir kere sergiye götürülmüştü): uzaktaysa, uzamda asılı duran kocaman, kara-kahverengi kuyruklar kalabalığın içinde yürüyorlar. Ve delikanlı için korkunç: Nikolay Apollonoviç çocuklar, Kontes Zizi'nin sosyeteden hayranlarını neden ***kuyruk*** diye çağırdığını hiç anlamamıştı.

Ama uzamda asılan kuyrukların bu saçma anısı onda bastırılmış bir kaygı hissini uyandırdı; Lihutin'lere gitmeli: emin olmalı ki – gerçekten...

Nasıl yani – "gerçekten?"

Kulaklarında hep saatlerin tıkırtısı yankılanıyordu: tik tak, tik tak; yelkovan daire çiziyordu; artık şüphesiz burada koşturmuyordu – bu parıltılı odalarda değil (sözgelimi, halının altında bir yerde, içlerinden birinin ayağıyla şans eseri..), kara bir pislik çu-

kurunda, tarlada, nehirde: "ti-ki-tak"ını sürdürüyor; yelkovan daire çiziyor – uğursuz vakte dek...

Ne saçmalık!

Bütün bunlar senatörün korkunç, aslında zevksizlikte muhteşem olan şakası yüzünden; ondan çıkmıştı her şey: uzamda dans eden kara-kahverengi kuyrukların anısı, ve – bombanın anısı.

"Ne oldu, Kolenka, dalgınsın: ve tatlı yemiyorsun?"

"Ah, evet, evet..."

...

Yemekten sonra bu aydınlatılmamış salonda gezindi; salon hafif hafif ışıldıyordu: hem ayla, hem fenerin danteliyle; burada parke zeminin karecikleri üzerinde gezindi: Apollon Apollonoviç; onunla birlikte – Nikolay Apollonoviç; volta atıyorlardı: gölgeden fenerin dantelli ışığına; volta atıyorlardı: bu ışıklı dantelden – gölgeye. Alışılmadık güven verici bir naziklikle, başını aşağı eğmiş olan Apollon Apollonoviç konuşuyordu: biraz oğlu, biraz kendi kendine:

"Bilirsiniz ya – bilirsin ya: zor bir durumdur – devlet adamı olmak."

Döndüler.

"Onların hepsine söyledim: hayır, Amerikan biçerbağlarlarının ithaline aracı olmak yararsız bir iş değil; burada uzun uzadıya konuşmalardan çok, hümanizm var... devlet hukukunun bize öğrettiği..."

Parke zemininin karecikleri üzerinde ters yöne yürüdüler; volta attılar; gölgeden ay ışığı sürüsüne.

"Her neyse, bize hümanist ilkeler gerekli; hümanizm – büyük bir dava, birçok aklın acı dolu çabalarıyla elde edilmiş, Giordano Bruno[313] gibi, şey gibi..."

Burada daha uzun zaman dolandılar.

Apollon Apollonoviç çatlak bir sesle konuşuyordu; oğlunun

313 Sapkınlık suçlamasıyla yakılmış olan İtalyan filozof ve şair (1548-1600).

ceketinin bir düğmesini iki parmağıyla yakalayıveriyordu arasıra: dudaklarını doğruca kulağına dayıyordu.

"Onlar, Kolenka, boşboğaz: hümanizm, hümanizm!.. Biçerbağlarlarda daha çok hümanizm var: bize biçerbağlarlar gerekli!.."

Bu sırada serbest koluyla oğlunu belinden kucakladı, pencereye çekti, köşeye; mırıldandı ve başını salladı; onu dikkate almıyorlardı, ona gerek yoktu:

"Bilirsin ya – önüme geçtiler!"

Nikolay Apollonoviç inanmaya cesaret edemiyordu; evet, nasıl doğallıkla olmuştu her şey – açıklamasız, fırtınasız, itirafsız: bu köşede fısıldaşma, bu baba şefkati.

Neden bu yıllar boyunca o... – ?

"Böyle işte, Kolenka, dostçuğum: seninle daha yakın olacağız."

"Nasıl? Duyamıyorum..."

Pencerelerin yanından bir vapur düdüğü yırtıcı biçimde deli deli uçup geçti; parlak alevli güverte feneri yampiri bir şekilde sise karıştı; yakut halkaları genişledi. Güven verici kibarlığıyla, aşağı eğilmiş başıyla konuşuyordu Apollon Apollonoviç: biraz-oğluna, biraz kendi kendine. Volta atıyorlardı: gölgeden – fenerin dantelli ışığına; volta atıyorlardı: bu ışıklı dantelden – gölgeye.

...

Apollon Apollonoviç – küçük, kel ve yaşlı – sönen kömürlerin kıvılcımlarıyla aydınlanan sedef sehpanın üzerinde bir pasiyans açmaya koyulmuştu; iki buçuk yıldır pasiyans açmamıştı; Anna Petrovna'nın belleğinde böyle kazınmıştı; bu da, bundan iki buçuk yıl önce olmuştu: uğursuz konuşmadan önce; kel figürcük yine bu sehpanın ve bu pasiyans ardında oturuyordu.

"Onlu..."

"Hayır kuzum, kitlendi... Baharda – bak, ne diyorum: Proletnoye'ye gidelim, Anna Petrovna" (Proletnoye Ableuhov'ların

aile mülküydü: Apollon Apollonoviç yirmi yıldır gitmemişti Proletnoye'ye).

Orada buzların, karların ve ormanın taraklı hattının ardında saçma bir rastlantıyla neredeyse donuyordu, bundan elli yıl önce; tekbaşına donduğu o sırada sanki birtakım soğuk parmaklar kalbini okşamıştı; buzdan el cezb ediyordu; arkasında – asırlar ölçüsüzce uzanıyordu; önünde – buzdan el açılıyordu: ölçüsüzlükleri; ölçüsüzlükler uçup geliyordu karşıdan. Buzdan el!

Ve –işte: eriyordu.

Görevden kurtulan Apollon Apollonoviç, sonuçta ilk kez hatırlıyordu: mahzun, eyalet uzakları, köylerin dumanları; ve – alaca karga.

"Ne dersin, Proletnoye'ye gidelim: orada öyle çok çiçek vardır ki."

Ve yine uzaklara giden Anna Petrovna, Elhamra saraylarının güzelliklerini anlatıyordu heyecanla; ama bir heyecan taşkınlığıyla, itiraf edelim ki, üslubunu karıştırdığını, "ben" yerine "biz" dediğini unutmuştu: "biz," yani: "ben" ile Mindalini (Mantalini – anlaşılan).

"Biz sabahleyin, eşeklerin çektiği küçük, zarif bir arabayla oraya vardık; işte şu büyüklükte pomponlar koşulmuştu, Kolenka; biliyor musunuz, Apollon Apollonoviç, biz alışmıştık..."

Apollon Apollonoviç dinliyor, kartları diziyordu; ve – bıraktı: pasiyansı tamamlamadı; kömürlerin mor ışığıyla aydınlanan koltukta kamburlaştı, omuzları öne çıktı; birkaç kez kalkmaya davrandı, ampir koltuğun kenarına tutunarak; yine de bu tamamlanmamış cümlenin söz selini bölerek bir nezaketsizlik sergileyeceğini vaktinde kavradı; ve yine çöktü koltuğa; esnedi.

Sonunda dokunaklı biçimde belirtti:

"Ben, yani: itiraf etmeliyim ki – yoruldum..."

Ve koltuktan – sallanan sandalyeye geçti.

...

Nikolay Apollonoviç annesine otele kadar eşlik etmeyi önerdi; misafir odasından çıkarken babasına döndü; sallanan sandalyeden – ona yönelmiş hüzünlü bir bakış gördü (ona öyle geldi); sallanan sandalyede oturan Apollon Apollonoviç, başını eğerek ve ayaklarını hareket ettirerek sandalyeyi sallıyordu hafifçe; bu bilinçli son algı oldu; doğrusunu söylemek gerekirse, babasını bir daha görmedi; köyde, denizde, dağlarda, şehirlerde – önemli Avrupa müzelerinin gözalıcı salonlarında – bu bakışı hatırladı; ve sanki: Apollon Apollonoviç orada bilinçli olarak veda etmişti – başını eğerek ve ayaklarını hareket ettirerek: bu yaslı yüz, sandalyenin sessiz çıtırtıları: ve – bakış, bakış!

SAAT

Nikolay Apollonoviç annesine otele dek eşlik etti; ve sonra Moyka'ya yöneldi; küçük dairenin pencereleri karanlıktı: Lihutin'ler evde yoktu; yapacak bir şey yok: eve döndü.

İşte artık yatak odasına doğru sendeliyordu; en koyu karanlıkta dikildi: gölgeler, gölgeler ve gölgeler; fenerin dantel ışığı tavana vuruyordu; alışkanlıkla bir mum yaktı; ve saatini çıkardı; dalgınca baktı: üç.

Anladı ki – korkuları yenilmemiş; bütün gece boyunca süren güven bir yerlerde kayboldu; ve her şey – kararsız hale geldi; brom almak istedi; brom yoktu; "Vahiyler" okumak istedi; "Vahiyler" yoktu; bu sırada kulağına belirgin, huzursuz edici bir ses uçup geldi: tik-tak, tik-tak – usuldan duyuluyordu; gerçekten sardalya kutusu mu?

Ve bu düşünce güçleniyordu.

Ama bu acı vermiyordu ona, başka şey acı veriyordu: eski, delice bir his; gündüz unutulan; gece ortaya çıkan:

"Pepp Peppoviç.. Pepp..."

Bu o, kocaman şişerek, dördüncü boyuttan sarı eve nüfuz ediyor; ve odalardan geçiyor; ruhuna görünmez yüzeylerle yapışıyordu; ve ruh bir yüzey oldu: evet, kocaman ve Satürn'ün yörüngesine girerek hızla büyüyen bir kabarcığın yüzeyi... ay-ay-ay! Nikolay Apollonoviç belirgin biçimde soğudu; alnına rüzgârlar esiyordu; sonra dağılıyordu: basitleşiyordu.

Ve – saat tik tak ediyordu.

Nikolay Apollonoviç bezdirici sese uzandı: sesin yerini arandı: ayakkabılarının gıcırtısıyla, sessizce masaya süzüldü; tıkırtı belirgin bir hal aldı; ama masada – kayboldu.

"Tik-tak" – diye duyuluyordu usulca gölgeli köşeden; ve geri süzüldü: masadan köşeye; gölgeler, gölgeler ve gölgeler; mezar sessizliği.

Nikolay Appollonoviç, gölgelerin dansının ortasında uzattığı mumla koştururken soluk soluğa kaldı; kaçan sesi kovaladı (sarı bir kelebeği kepçeleriyle çocuklar da böyle kovalar).

İşte doğru yöne saptı; tuhaf ses ortaya çıktı; tıkırtı belirgin biçimde duyuluyordu: bir anda – onu tutacak (bu kez kelebek uçamayacak).

Nerede, nerede, nerede?

Ve sesin yayılma noktasını aramaya koyulduğu zaman, bu noktayı hemen buldu: karnında; aslında: midesinde korkunç bir ağırlık vardı.

Nikolay Apollonoviç gece masasının yanında durduğunu gördü; ve karnı düzeyinde, masanın yüzeyinde, tıkırdıyor... çıkardığı saat; dalgınlıkla baktı ona: dört.

Sınırlarına döndü (teğmen Lihutin lanetli bombayı almıştı); delilik hissi kayboluyordu; midesindeki ağırlık da kayboluyordu; ceketiyle pantolonunu çıkarttı hızla; zevkle kolaları gevşetti: ya-

kalık, gömlek; uzun donunu çıkardı: bacağında, diz yerinde, kanlı bir yara görünüyordu; ve diz şişmişti; artık ayaklar da kar beyazı çarşafların arasına girmişti, ama – koluna yaslanıp düşündü; ikonik çehrenin beyaz hatları beyazın üzerinde açık biçimde öne çıktı.

Ve – mum söndü.

Saat tıkırdıyordu; tam bir karanlık sardı onu; karanlıktaysa tıkırtı, bir çiçekten havalanan bir kelebek gibi dolanıyordu yine: işte – burada; işte – orada; ve – düşünceler tıkırdıyordu; alev almış gövdenin çeşitli yerlerinde – düşünceler nabız gibi atıyordu: boyunda, gırtlakta, kollarda, başta: güneş sinirağında hatta.

Gövdede birbirini kovalayan nabızlar koşturuyordu.

Ve gövdesinden uzaklaşınca, gövdenin dışında oluyor, onun her yanında atan ve bilinçli bir kontur çiziyorlardı; yarım arşın ötede; ve – dahası; bu sırada, sonuçta düşünenin o olmadığını belirgin biçimde anladı, yani: beyin düşünmüyor, beynin dışında beliren, bu bilinçli, atan kontur düşünüyor; bu konturda bütün nabızlar, ya da nabız projeksiyonları bir anda kendilerini uyduran düşüncelere dönüşmüştü; göz yuvarlarında, kendi payına, fırtınalı bir yaşam sürüyordu; ışıkta görünen ve uzama projeksiyonlanmış alışılmış noktacıklar – şimdi kıvılcımlarla tutuşmuştu; yuvalarından uzama çıkmışlardı; ışıklardan yorucu sırmalar oluşturarak çevrede dans ediyorlardı; yarım arşın ötede; ve – dahası; bu – nabızdı: şimdi parlamıştı.

Bu da kendini düşünen düşünceler sürüsüydü.

Bu düşüncelerin örümcek ağı –anlıyordu ki– hiç de bu ağın sahibinin düşünmek istediği şeyleri düşünmüyor, yani hiç de beynin yardımıyla düşünmeye çabaladığı ve beyninden kaçan şeyleri düşünmüyor (doğrusunu söylemek gerekirse – beyin kıvrımları sadece yırtınıyordu; onlarda düşünce yoktu); yalnızca nabızlar düşünmüyordu elmaslar saçarak – kıvılcımlar, yıldızcıklar; bu altın sürünün üstünde ona onay vererek, bir tür ateşböceği koşturuyordu.

"Ama sonuçta tıkırdıyor, tıkırdıyor..."

Başka bir tane koşturdu...

Beyninin reddettiği, ısrarla mücadele ettiği o durumun bir onayı düşünüldü: sardalya kutusu – burada, sardalya kutusu – burada; üzerinde koşuyor yelkovan; yelkovan koşmaktan yoruldu: uğursuz o noktaya koşuyor (bu nokta artık yakın)... Işıklı, çırpınan nabızlar saçıldı bu sırada, bir meşeyle güçlü biçimde dövmeye kalksanız kenevirden çıkan kıvılcımlar gibi – bu sırada saçıldı: altlarında bir tür mavi nesnesizlik açıldı ki içinden çıkan merkez dünyaları kat etmiş ve beyine yansıyan dev bir örümceğe benzeyen dikenli ve titreyen ışıklarıyla bir anda yatan insanın terle kaplanmış kafasını deldi: –

– ve katlanılmaz gümbürtüler yankılanacak, ki belki de, sen duyamazsın, çünkü onlar kulak zarına çarpmadan önce, sen parçalanmış bir kulak zarıyla kalacaksın (ve daha kimbilir neyle) –

– mavi nesnesizlik çöktü; onunla – koşturan ışıklı sırmanın altındaki ışık saçan merkez de; ama delice bir hareketle Nikolay Apollonoviç yataktan uçtu bu sırada: nabızlara dönmüştü bir anda onun düşünmediği düşünceler akımı; nabızlar saldırdı ve vurdu; şakağına, gırtlağına, boynuna, kollarına, ama... bu organların dışına değil.

Çıplak ayakla koşturdu; ve yanlış yöne gitti; kapıya değil – köşeye.

Gün ağarıyordu.

Hızla uzun donunu giydi ve karanlık koridorda koşturdu: neden, neden? Ah, sadece korkuyordu... Onu sadece değerli yaşamı için hayvani bir duygu kaplamıştı; koridordansa geri dönmek istemiyordu; odasına bakmaya cesareti – yoktu; tekrar bombayı aramaya artık ne gücü vardı, ne de zamanı; başının

içinde her şey iç içe girmişti, ve artık kesin olarak ne sürenin dolma dakikasını, ne de saatini hatırlıyordu: uğursuz olabilirdi – her an. Gün aydınlanana dek burada, koridorda titremek kalıyordu geriye.

Ve köşeye çekilip yere çöktü.

Anlarsa içinde ağır ağır akıyordu; dakikalar saat oluyordu; artık yüzlerce saat geçmişti; koridor – lacivertleşti; koridor – grileşti: beyaz gün belirdi.

Nikolay Apollonoviç kendini düşünen düşüncelerin saçmalığına giderek daha çok inanıyordu; bu düşünceler artık beynine girmişti; ve beyin onların üstesinden geliyordu; sürenin çoktan dolduğuna karar verdiği zaman, sardalya kutusunun teğmen tarafından alınışı hikâyesi çevresinde kutsal imge buharlarıyla bir şekilde kaynaşıyordu ve Nikolay Apollonoviç, koridorda çökmüş otururken, – ya güvenlikten, ya da yorgunluktan – öyle böyle: kestirdi.

Alnındaki kaygan dokunuşla açtı gözlerini; ve gözlerini açınca, buldoğun ıslak burnunu gördü: buldog önünde soluyor ve kuyruk sallıyordu; düşünmeden eliyle buldoğu okşadı ve eski hale dönmek istedi: orada bir şeyleri sürdürmek; birtakım kıvrımları kıvırmak, bir keşif yapmak üzere. Ve – birden kavradı, neden bu yerdeydi o?

Neden koridordaydı?

Yarı uykulu odasına yollandı: yatağına yaklaşırken, hâlâ uykulu kıvrımlarını kıvırıyordu...

– Gümbürtü koptu: her şeyi anladı.

...

– Daha sonra birçok uzun kış gecesinde Nikolay Apollonoviç defalarca bu ağır gümbürtüye tekrar yaşadı: bu farklı bir gümbürtüydü, hiçbir şeyle kıyaslanamaz; sağır edici ve – hiç keskin olmayan; sağır edici ve – boğuk: metalik, bas, boğucu bir hali olan; ve sonra her şey ölüp gitti.

Çok geçmeden sesler duyuldu, çıplak ayakların düzensiz tapırtısı ve buldoğun sessiz uluması; telefon zırladı: sonunda kendi kapısını araladı; göğsüne soğuk bir rüzgâr dalgası çarptı; ve limon sarısı bir duman doldu odaya; rüzgâr dalgasının ve dumanların içinden tam olarak berbat bir şey çarptı; ve bunun parçalanmış bir kapı parçası olduğunu anlamadan önce hissetti.

İşte soğuk kerpiç yığını, işte koşturan gölgeler: dumanların arasında; yanıp kararmış halı parçaları – nasıl gelmişlerdi buraya? İşte gölgelerin biri, duman örtüsünün içinden çıkıp ona kabaca havladı.

"Hey, burada ne yapıyorsun: görmüyor musun evde felaket var!"

Ve bir ses de oradan yayıldı; ve – duyuldu:

"Bütün haydutları yok etmek lazım!"

"Benim," – diye çabaladı.

Sözünü kestiler.

"Bomba..."

"Ay!"

"Ta kendisi... patladı..."

"?"

"Apollon Apollonoviç de... çalışma odasında..."

"?"

"Tanrıya şükür, sağsalim ve hayatta..."

Okura hatırlatalım: Apollon Apollonoviç oğlunun odasından sardalya kutusun alıp dalgınlıkla çalışma odasına getirmişti; ama onu tümden unutmuştu; tahmin edileceği üzere, sardalya kutusunun içeriğinden de habersizdi.

Nikolay Apollonoviç oraya, az önce bir kapı olan yere koştu; ve kapının olmadığı yere: duman bulutlarının içeri girdiği devasa bir delik vardı; caddeye bakacak olsanız, görürdünüz: kalabalık toplanmış; polisler onu kaldırımdan itiyor; ama bir sürü alık başını geri atmış bakıyordu, bu arada kara pencere deliklerinden ve açılmış yarıkta sarımsı limon bulutlar çıkıyordu dışarı.

...

Nikolay Apollonoviç, nedenini bilmeksizin, delikten ters yöne koştu; ve nereye gittiğini bilmeden ulaştı... –

– kar beyazı yatağında (tamı tamına yatak yastığında) oturuyordu Apollon Apollonoviç, çıplak bacaklarını tüylü göğsüne çekmiş olarak; ve iç çamaşırlarıyla; kollarını dizlerine dolayarak, durmaksızın – hıçkırmıyor, kükrüyordu; genel karmaşada onu unutmuşlardı; çevresinde ne bir uşak, hatta ne de... Semyoniç vardı; onu sakinleştirecek kimse yoktu; ve işte o, tek – tekbaşına.. avaz avaz... –

– Nikolay Apollonoviç bu güçsüz gövdeciğe doğru... Ona teslim ettikleri, onun kaldırımın ortasında unuttuğu üç yaşındaki bir bebeğe doğru kaldırımın ortasına nasıl atılırsa bir süt anne, öyle atıldı; ama bu güçsüz gövdecik – bebecik – koşan oğlunu görür görmez yastığın üzerinden fırladı ve kollarını salladı: tarifsiz bir dehşetle ve çocuksu olmayan bir çeviklikle.

Ve odadan dışarı, koridora sıçrayıp kaçmaya koyuldu!

Nikolay Apollonoviç de "yakalayın" çığlığıyla – peşinden: bu delirmiş figürcüğün peşinden (bu arada, hangisi delirmişti?); ikisi de dumanın, yıkıntının ve gürleyen kişilerin (bir şeyleri söndürüyorlardı) koşuşturmalarının yanından geçerek koridorun derinlerine daldılar; bu tuhaf biçimde feryat eden figürcüklerin koridorun derinlerinde bir görünüp bir kayboluşu feciydi; koşarken çamaşırlar savruluyordu; topukları tapırdıyor, görünüp kayboluyordu; Nikolay Apollonoviç sağ ayağına ağırlık vererek, topallaya topallaya takip ediyordu; düşen iç donunu bir eliyle yakalamıştı; diğer eliyle de babasının iç çamaşırının uçuşan ucunu yakalamaya çabalıyordu.

Koşuyor ve bağırıyordu:

"Durun..."

"Nereye?"

"Beklesenize."

Hiçbir yerle kıyaslanamaz yere açılan kapıya ulaşan Apollon Apollonoviç, akılla kavranamaz bir kurnazlıkla kapıya atıldı; ve çok çabuk bir biçimde oraya ulaştı: oraya daldı.

Nikolay Apollonoviç bir an için kapıdan uzak durdu; bir an için belirgin biçimde şekillendi: başın dönüşü, terli alın, dudaklar, favori sakal ve erimiş taş gibi parlayan gözler; kapı çarptı; her şey kayboldu; kapının ardında kilit şakırdadı; oraya kapanmıştı.

Nikolay Apollonoviç umutsuzca kapıyı yumrukladı; ve rica etti – avaz avaz:

"Açın..."

"İzin verin..."

"Ve –"

"Aaa... aaaa... aaaa..."

Ve kapının önüne çöktü.

Kollarını dizlerine indirdi; başını ellerinin arasına aldı; bu sırada hisleri kayboldu; tapırtılarla ona koştu uşaklar. Onu odasına götürdüler.

Burada noktayı koyuyoruz.

Yangın nasıl söndürüldü, senatör çok güçlü kalp çarpıntıları içinde polis tarafından nasıl sorgulandı anlatmaya kalkışmayacağız: bu konuşmanın ardından doktorların konsültasyonu oldu: doktorlar onda aort genişlemesi buldular. Ve yine de: grev boyunca her gün kalem odalarında, çalışma odalarında, bakanlık dairelerinde göründü – tükenmiş zayıf; güçlü bas sesi inandırıcı biçimde gümbürdedi – kalem odalarında, çalışma odalarında, bakanlık dairelerinde – boğuk, boğucu bir biçimde. Bir tek şunu söyleyelim: bir şeyleri kanıtlamayı başardı. Orada birisi tutuklandı; ve sonra – delil yetersizliğiyle bırakıldı; olaya ilişkiler karıştı; ve davayı düşürdüler. Kimseye daha fazla zarar gelmedi. Bütün bu günler boyunca oğlu hiç kendine gelmeksizin, heze-

yan nöbetleri geçirdi; ve kendine geldiği zaman, annesiyle yalnız olduğunu gördü; vernikli evde artık kimse yoktu. Apollon Apollonoviç köye çekilmişti ve süresiz bir tatile çıkarak, o kışı karlar arasında geçirdi; ve tatilden emekliye ayrıldı. Ama öncelikle oğlu için şunları hazırladı: yurtdışı pasaportu ve para. Ableuhova, Anna Petrovna, Nikolenka'ya eşlik etti. Ancak yaz vakti geri döndü: Nikolay Apollonoviç babası ölünceye dek dönmedi Rusya'ya.

SEKİZİNCİ BÖLÜMÜN SONU

SONSÖZ

Şubat güneşi yamaçta.[314] Tüylü kaktüsler oraya buraya dağılmış. Yakında, yakında artık körfezden kıyıya uçacak yelkenler; uçuyorlar: keskin kanatlılar, kaydılar; kaktüslere indi bir kubbecik.

Mavi bir gandura,[315] parlak kırmızıdan bir Arap çeçya'sı[316] giymiş olan Nikolay Apollonoviç çömelmiş halde duruyor; oldukça uzun bir püskül iniyor çeçya'dan; silueti düz çatıya karşı

314 Belıy, 1911 yılı Ocak ve Şubat aylarında Tunus'ta yaşıyordu.

315 Uzun, dizlerden aşağılara uzanan bir Arap giyimi. Belıy'ın bu sözcüğü kendi tanımlayışı şöyledir: "Gandura dizlerden aşağı uzanan, renkli bir Arap gömleğidir; Araplar onu bir pelerinin altına giyer."

316 Uzun bir püskülü olan, yuvarlak fes.

iyice belirginleşmiş; altında – köy meydanı ve "tam-tam" sesleri: kulaklara boğuk, boğucu bir tonla çarpıyorlar.

Dört bir yanda köy evciklerinin beyaz küpleri; bağırıp çağıran bir Berberi bağıra çağıra bir eşeği sürüyor; eşeğin üzerinde bir dal yığını gümüşleniyor; Berberi – zeytuni...

Nikolay Apollonoviç "tam-tam" seslerini dinlemiyor; ve Berberiyi de görmüyor; önünde duran şeyi görüyor: Apollon Apollonoviç – kel, küçük, yaşlı – sallanan sandalyede oturarak, sandalyeyi başını eğerek ve ayaklarını hareket ettirerek sallıyor; bu hareketi – hatırlıyor...

Uzaktan bir badem ağacı pembeleşiyor; o taraklı zirve parlak leylak ve kehribar rengi; bu zirve – Zahuan,[317] şu burunsa – Kartaca Burnu. Nikolay Apollonoviç bir Araptan Tunus'a yakın bir kıyı köyünden küçük bir ev kiraladı.

...

Karlı, parıltılı şapkaların altında akşam dalları sarkmış: karman çorman ve yeşiller; önlerinde beş sütunlu bir köy binası; verandanın korkulukları arasına tepe tepe kar yığını sıralanmış; üzerlerine şubat günbatımından pembe bir ışık vuruyor.

Geniş omuzlu bir figürcük belirdi – sıcak keçe çizmeler, eldivenler giymiş, bir sopaya dayanmış; kürk yakası kalkmış; kürk şapkası kulaklarına dek çekilmiş; temizlenmiş bir patikadan ilerliyor; kolundan tutmuş yol gösteriyorlar; yol gösteren figürün ellerinde sıcak bir battaniye var.

Apollon Apollonoviç'e köyde gözlük takıldı; soğukta buharlanıyorlar ve onlarla ne buzlu taraklı uzaklar, ne köyün dumanı, ne de alaca kargalar görülüyor: gölgeler ve gölgeler görülüyordu; aralarında – parke zeminin karecikleri ve ay ışıltısı küme küme; Nikolay Apollonoviç – nazik, dikkatli, hassas – başını aşağı eğmiş, volta atıyor: gölgeden – fenerin dantelli ışığına; volta atıyor: bu ışıklı dantelden – gölgeye.

---

317 Tunus'taki bir dağ silsilesi.

Akşamleyin ihtiyar yuvarlak çerçeveler arasında masasında oturuyor; çerçevelerde portreler var: güderi pantolon giymiş bir subay, saten dantelli başlık giymiş ihtiyar bir kadın; güderi pantolonlu subay – babası; başlıklı ihtiyar kadın – Svargina'dan olma, merhum anneciği. İhtiyarcık, ölüm yılında ışığı görsünler diye anılarını karalıyor.

Işığı gördüler.

Keskin zekâlı anılar: onları Rusya biliyor.

...

Güneşin alevi çevik: gözlerde kızarıyor: dönüyorsun, ve – delice sırtını dövüyor; ve bu yüzden çöl yeşilimsi ve ölü görünüyor; aslında – yaşam ölü; burada asırlarca kalmak iyi – çöl kıyısında.

Kum tepesinde Nikolay Apollonoviç, peçesi rüzgârda açılmış, kalın bir mantar miğferle oturmuş; önünde devasa, yıpranmakta olan bir kafa duruyor – hemen hemen – binlerce yıllık kumlara gömülüyor; – Nikolay Apollonoviç saatlerdir Sfenks'in önünde oturuyor.

Nikolay Apollonoviç iki yıldır burada: Bulak Müzesi'yle ilgileniyor.[318] "Ölüler Kitabı"nı[319] ve Manefon'un[320] yazmalarını hatalı yorumluyorlar; araştırmacı bir göz için burada geniş bir alan var; Nikolay Apollonoviç Mısır'da kayboldu; ve yirminci yüzyılda Mısır'ı öngördü, bütün kültürün – bu çürüyen kafa gibi olduğunu: her şeyin ölmüş, geriye hiçbir şey kalmamış olduğunu.

Böyle meşgul olması iyi: ara sıra, şemalardan koparak, daha

---

318 Kahire'nin limanı olan Bulak'ta bulunan ve 1858 yılında açılmış bulunan Mısır eski eserlerine ait bir müze.

319 Ölüler Kitabı: (yaklaşık M.Ö. 1400) – içinde ölülerin huzuru için söylenen duaların derlenmiş olduğu bir kadim Mısır edebiyatı anıtı. İçinde 150 dua yer almaktadır ve bunların ölüyü öte dünyada koruduğu kabul edilir.

320 Sebenitos'lu Manefon (M.Ö. IV. yüzyıl sonu-III. yüzyıl başı): "Mısır Tarihi"nin yazarı olan Mısırlı tarihçi. Tarihinde Mısır kraliyet evlerinin bilinen en ayrıntılı anlatımı bulunmaktadır.

her şeyin ölmediğini sanmaya başlıyor; birtakım sesler var; bu sesler Kahire'de gümbürdüyor: özel bir gümbürtü; şeye benziyor – bu aynı ses: sağır edici ve – boğuk: metalik, bas, boğucu bir tonla; ve Nikolay Apollonoviç – mumyalara kapılmıştı; mumyalara onu bu "olay" getirmişti. Kant? Kant unutuldu.

Akşam oluyordu: ve günbatımsız alacakaranlıkta Gizeh[321] yığınları çirkin ve tehdit ederce uzanıyor; onlarda her şey yaygın; ve onlardan her şey – yayılıyor; havaya asılı toz içinde koyu kahverengi ışıklar tutuştu; ve – boğucu.

Nikolay Apollonoviç düşünceli bir halde ölü, piramit tarafına yaslanmıştı.

...

Koltukta, kızgın güneşin tam altında, kıpırtısız oturuyordu ihtiyarcık; iri ayçiçeği gözleriyle ihtiyar kadına bakıyordu; ayakları bir battaniyeyle örtülüydü (anlaşılan, ayaklarını ameliyatla almışlardı); dizlerine beyaz leylak demetleri konmuştu; ihtiyarcık gövdesini koltuktan taşırarak, ihtiyar kadına uzanıyordu:

"Söylesenize, bitirmiş mi?.. Belki de, gelecektir?"

"Evet: kâğıtlarını düzene sokuyormuş..."

Nikolay Apollonoviç sonunda monografisini bir sona ulaştırmıştı.

"Adı nedir?"

Ve – ihtiyar ışıl ışıl oldu:

"Monografinin adı... ım-ımmm.. 'Daufsehrut'un[322] Mektubu Üzerine'." Apollon Apollonoviç kesin olarak unutuyordu her şeyi: sıradan eşyaların adlarını unutuyordu; şu sözcüğüyse – Daufsehrut – kesinlikle unutmuyordu; Kolenka "Daufsehrut" hakkında yazmıştı. Başını geri atarsın ve orada yeşil yapraklar al-

321 Gizeh (Giza) – Kahire'nin çevresinde, Nil kıyısındaki bir bölge; en büyük piramitler burada bulunmaktadır.

322 Daufsehrut (M.Ö. XX-XVIII. yüzyıl): Orta Krallık döneminin bir kralı, oğluna yazdığı "Daufsehruta'nın Talimatı" adlı, içinde yazma sanatının övüldüğü mektup kadim Mısır edebiyatının önemli eserlerinden sayılmaktadır.

tın olur: fırtınayla coşar; mavimsi ve küme bulutlar; patikada bir kuyruksallayan koşturuyordu.

"Nazareth'de[323] miymiş diyorsun?"

Eh ve çançiçekleri yığını! Çançiçekleri leylak ağızlarını açmışlar; hemen orada, çançiçekleri arasında, taşınabilir bir koltuk duruyordu; ve üzerinde buruş buruş Apollon Apollonoviç yanaklarında gümüşlenen tıraşsız kıllarıyla – keten bir şemsiye altında.

...

1913 yılında Nikolay Apollonoviç günlerce tarlalarda, çayırlarda, ormanlardaki çalışmaları suratsız bir tembellikle gözleyerek dolanmayı sürdürüyordu; bir kasketle geziyordu; deve rengi kısa bir palto giyiyordu hâlâ; çizmeleri gıcırdıyordu; altın, kürek biçimli sakalı çarpıcı biçimde değiştirmişti onu; şapkasından altından tamamıyla gri bir tutam saç dikkat çekici biçimde çıkıyordu; bu tutam birdenbire belirmişti; gözleri Mısır'da bozulmuştu; mavi gözlükler takmaya başlamıştı; hareketlerinin hızlılığı da kaybolmuştu; tekbaşına yaşıyordu; kimseyi çağırmıyordu misafirliğe; kimseye gitmiyordu; kilisede görüyorlardı onu; dediklerine göre, son zamanlarda filozof Skovoroda'yı[324] okuyormuş.

Anne babası ölmüştü.

SON

323 Nasıra: İsa'nın çocukluğu' gençliğinin geçtiği şehir.

324 Skovoroda Grigoriy S. (1722-1794): Ukraynalı, neoplatonculuğu ve ahlakçılığıyla bilinen, "Rus Sokratı" adını almış filozof ve şair

1905 yılında devrim öncesi Rusya'da geçen bu benzersiz romanda, Andrey Belıy, yüksek düzeyde bir imparatorluk görevlisi olan Apollon Apollonoviç ile teröristlere katılmaya heves eden ve ilk görevi babasını öldürmek olan oğlu Nikolay Apollonoviç'in, bir bombanın tiktakları eşliğinde yaşanan bir gününü anlatıyor. Dönemin başkenti Petersburg'da soytarıların, provokatörlerin, gizli polislerin, Japonların, İranlıların, devrimcilerin, subayların katıldığı dev bir maskeli balo yaşanmaktadır.

"Petersburg zamanımızın en büyük üç ya da dört romanından biridir."

VLADİMİR NABOKOV

"Belıy'ın yazdığı en iyi kitap olan bu romanda, Petersburg, Gogol ve Dostoyevski'den sonra ilk kez gerçek sanatçısını bulmuştur."

YEVGENİ ZAMYATİN

"Andrey Belıy bir deha."

İLYA EHRENBURG

"Bütün Rusya'yı özetleyen tek roman."

ANTHONY BURGESS

SKB 02899Z2 VPN

EVEREST

ISBN 975-289-283-3

9 789752 892835

www.everestyayinlari.com